

ИМОМ ЗАЙНУДДИН
АҲМАД ЗУБАЙДӢ

МУХТАСАРИ
**САҲЕҲИ
БУХОРИ**

*Матни комили
“Саҳеҳи Бухорӣ”
ба таври фишурда*

Душанбе – 2011

ББК 10.15
3 – 80

Бо қарори Шўрои илмию машваратии Кумитаи оид
ба корҳои дини назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон таҳти
рақами (№13. 29.9.2005) ба чоп тавсия шудааст.

<i>Номи китоб:</i>	МУХТАСАРИ САХЕҲИ БУХОРӢ
<i>Таълифи:</i>	Имом Зайнуддин Ахмад ЗУБАЙДӢ
<i>Тарҷумаи форсӣ:</i>	Доктор Абдурраҳим ФИРӯЗИ ҲИРАВӢ
<i>Баргардон ва таҳияи матни тоҷикӣ:</i>	Абдулҳалим ОРИФӢ
<i>Таҳрири матни тоҷикӣ:</i>	Саидаҳмад ҚАЛАНДАР, Зубайдуллоҳи РОЗИҚ
<i>Тарҷи компьютерӣ:</i>	Фаридуллоҳ ИСМАТУЛЛОҲ

Б $\frac{0401000000-057}{M501 \text{ (12)} - 2005}$ - 2005

ISBN 5-667-01361

ББК 10.15 (8-4)

© Абдулҳалим Орифӣ, 2005

МУҚАДДИМА ба нашри дувум

*Саросар ҷумла олам пурҳадис аст,
Ҳадисе чун ҳадиси Мустафо ку?*

Худованди мутаъол дар Қуръони карим мефармояд: «**Ба сўйи ту** (эй Мухаммад) **қитоб** (Қуръонро)-ро **фуруд овардем, то он чиро қи** **фуруд омада, барои мардум баён намой. Шояд ки онҳо биандешанд**» (*Сураи «Наҳл», оия 44*).

Ҳамчунин, Ҳақ таъоло дар чандин ояҳои қуръонӣ ба Расули акрам (с) амр менамояд, то барои мардум ояҳои фурудовардаи Қуръонро бихонаду шарҳу тавзех дихад.

Албатта, ҳамаи тавзехоти қавлию амалӣ ва таъйидоти Паёмбари Худо (с)-ро суннат ё ҳадис меноманд.

Бинобар ин, суннат ё ҳадиси Паёмбар (с) на танҳо дувумин манбаи дини ислом аст, балки истифода аз манбаи аввал, яъне Қуръони карим низ ба ҳадис ва суннати набавӣ саҳт бастагӣ дорад. Зоро Қуръони карим ба мусалмонон дастур дода, ки намоз бихонанд, закот бидиҳанд, ҳачро ба ҷо оваранд, дар қазоватҳо одилона рафтор намоянд, дар бораи вақтҳои намозҳо, миқдор ва ҷӣ тавр хондани онҳо, дар мавриди муаяйн кардани молҳои закот, миқдори он, андозаи нисоби закот, дар бораи ҷӣ тавр ба роҳ мондани қазовати одилона, чигунагиу андозаи мучозотҳо ва бисёр масоили марбут ба аҳволи фардӣ, равобити иҷтимоӣ ва байналмилаӣ дар ояҳои Қуръон шарҳу баёни вассеъ нест, балки Паёмбар (с) ба ҳукми оияи 44-уми сураи «Наҳл» маъмур гардидааст, ки бо қавл, феъл ва таъйидоти худ (ҳадис ва суннат) ин матолиб ва мавзӯъҳои ба онҳо монандро баён намояд. Аз гуфтаҳои боло ин нуктаҳои метавон хуносагири намуд:

1. Бар асоси нусус ва шавоҳиди Қуръон Паёмбари Худо (с) шорех ва муаллими Қуръон ҳастанд.
2. Ҳамчунон ки он Ҳазрат (с) матни Қуръонро ба мардум мерасониданд, онро шарҳу тавзех низ медоданд.
3. Ҳифзу бақои шарҳу тавзехоти Паёмбар (с) роҷеъ ба Қуръон монади ҳифзу бақои худи Қуръон лозим ва зарур аст.

Боиси хушхолист, ки баъди соҳибистиқол гардиданӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон мардуми он ба арзишҳои миллӣ ва исломӣ рӯй оварда истодаанд ва саъю талош доранд ҳамон холигоҳи динӣ ва эътиқодие, ки бар асари сиёсати динзудоии замони Шӯравӣ ба вучуд омада буд, пур намоянд.

Албатта, дар радифи дигар васоили исломшиносӣ нақши рисолаву китобҳои исломӣ, ба хусус тарҷимаву тафсири тоҷикии Каломуллоҳ (Қуръон) ва ҳадисҳои ноби Расули акрам (с) дар маърифати динӣ ва шинохти воқеъ аз арзишҳои қуръонӣ бисёр муҳим ва назаррас мебошад.

Бешакку шубҳа, дар миёни китобҳое, ки дар илми ҳадис тадвин гардидаанд, «Саҳех»-и Бухорӣ мақоми аввалро ба ҳуд қасб намудааст, зеро тамоми уламои ислом бар сиҳҳат ва қабули он иттифоқи назар доранд.

Балки Имом Захабӣ дар муқаддимаи китobi гаронбаҳояш, «Таърихи ислом» мегӯяд: «Саҳех»-и Бухорӣ баъди Қуръони мачид бузургтарину бартарин китобҳои исломӣ маҳсуб мегардад».

Шаш сол муқаддам «Мухтасари Саҳехи Бухорӣ» аз тарафи банда ба ҳуруфи сирилик баргардон ва ба нашр расид. Баъди чопи он мушоҳида намудем, ки мардуми мусулмони дар замони Шӯравӣ аз манобеу сарчашмаҳои исломшиносӣ маҳруму бехабармонда, аз китоби мазкур пазироии гарм намуданд, бо ҳар қимате онро дастрас мекарданд ва аксари эшон баъди қаломуллоҳ (Қуръон) онро китоби рӯйимиҳӣ қарор доданд.

Мақсади мо ҳам чунин буд, ки мусулмонони Тоҷикистон ва берун аз он ба ганҷинаи покӯ гуҳарбори аҳодиси Расули акрам (с), ки манбаи илму ҳикмат ва сарчашмаи иззату саодат аст, дастрасӣ пайдо намоянду дар ҳаёти амалии ҳуд аз он истифода кунанд.

Дар андак муддат теъдоди чопшудаи «Мухтасари Саҳехи Бухорӣ», тамом шуд. Дӯstonу муҳлисон ва алокамандони ин китоби арзишманд аз банда илтимос мекарданд, ки онро боз нашр намоям, vale ба иллати камбуди молӣ ҳостаи онҳоро бароварда наметавонистам. Шукри Худо, бо дастгирии баъзе бародарони ҳимматбаланду фарҳангдӯст китоби мазкур дар ояндаи наздик дубора нашр ва дастраси хонандагони арҷманӣ мегардад. Қайд кардан ба маврид аст, ки нашри дубораи китоби мазкур бо дастгирии ва саҳми арзандай собиқ Раиси Маҷлиси намояндагони Маҷлиси Миллии Ҷумҳурии Тоҷикистон, муҳтарам Сайдулло Хайруллоев сурат гирифт, ки ин амр баёнгари фарҳангдустиву эҳтироми эшон ба арзишҳои миллӣ ва нобигаҳои нотакрори миллати тоҷик ба монанди Имом ал-Бухорӣ, ал-Хоразмӣ, ва Имоми Аъзам (раҳ) мебошад.

Дар охир барои тамоми бародарони арҷманде, ки дар нашри ин китоб саҳмгузорӣ намуданд, самимона сипосгузорӣ менамоям ва барояшон сарафрозию комгории ду ҷаҳонро аз Худо хоҳонам. Ин амали солеҳро Худованд аз онон ба унвони ёдгории фарҳангии баёдмондани дар миёни наслҳо ва некии фанонопазир дар ҳазонаи аъмоли бандагонаш қабул фармояд.

Омин ё раббал-оламин.

Абдулҳалим ОРИФӢ
13.10.2011

Бисмиллоҳи-р-рахмони-р-раҳим

*Ба номи Худованди ҷоноғарин,
Ҳакими сухан бар забон оғарин.*

ПЕШГУФТОР

Ба иттифоқи тамоми уммати Ислом саҳехтарину мӯътамадтарин китоб баъди Қуръони карим “Саҳех”-и имоми муҳаддисин Абӯабдуллоҳ Муҳаммад ибни Исмоъил ибни Иброҳим ибни Муғира ибни Бардизбехи Бухорӣ мебошад.

Ӯ аз хурдсолӣ ба омӯхтану азёдкунии аҳодиси Расули акрам (с) пардохта буд ва ҳофизаи қавие, ки Худованд ба вай баҳшида буд, ўро дар хифзу азбаркуни даҳҳо ҳазор ҳадис кӯмаку ёрӣ мекард. Рафиқону ҳамасронаш ба ин фазилату бузургиаш эътироф намуда мегӯянд, ки “Ӯ дар хифзи дуруст ва устувори аҳодис шӯҳраи оғоқ гардида буд, ҳатто мардуми ҳадиснавис аз пушти Ӯ давида, ҳоҳиш мекарданд, ки каме биншинад ва барояшон ҳадис бигӯяд.”

Дар замони Бухорӣ китобҳои ҳадис, ки дорои аҳодиси саҳех ва заъиф буданд, таълиф мегардид ва устодаш бисёр вақтҳо орзу мекард, ки кош шахсе барои ҷамъоварии аҳодиси саҳех ҳиммат мегумошт ва онҳоро аз ҳадисҳои заъиф чудо намуда, тадвину таълиф мекард.

Вай орзуи устод ва ҳоҳиши дӯстонашро иҷобат намуда, ба ин амали бузург пардохт ва дар муддати шонздаҳ сол ва аз миёни шашсад ҳазор (600,000) ҳадис китоби “Саҳех”-и худро интихоб ва таълиф намуд. Китоби “Саҳехи Бухорӣ” бо ҳадисҳои мукарраравдори 7397 ҳадиси саҳех мебошад.

Чун имом Бухорӣ ҳар ҳадисро бо санадаш ва гоҳо ривояти ҳадисҳоро мукаррар ҳам оварданд, мутолиаи он ва пайдо намудани асли баъзе аҳодис бар ҳонандагон мушкил гардид, бинобар ин донишманди тавонои илми ҳадис имом Аҳмад ибни Аҳмад ибни

Абдуллатифи Зубайдӣ китоби “Саҳеҳ”-и имом Бухориро ихтисор намуда, дар ҳаҷми як ҷилд ба хонандагон тақдим намуд.

У бо ҳазфи санади ҳадис, наовардани ҳадисҳои такрорӣ ва низ худдорӣ аз ҳадисҳое, ки марбут ба ахбори саҳобагон ва дигарон мебошанд, «Саҳеҳи Бухорӣ»-ро муҳтасар намуд, то хонандагон бидуни заҳмат ба матни асосии ҳадисҳо дастрасӣ пайдо намоянд ва инчунин ҳамон ҳадисҳоеро мутолиа намоянд, ки ба ахбору кирдори Расули акрам (с) бастағӣ дорад.

Китоби мазкур то имрӯз ба даҳҳо забони зиндаи дунё тарҷума ва нашр гардидааст. Хушбахтона, донишманди афғон доктор Абдурраҳим Фирӯз онро ба забони форсӣ тарҷума намуда, ҳадисҳои мушкилфаҳмро шарҳу тавзех додааст. Надонистани алифбои ниёғон (форсӣ) хонандагони тоҷикро аз истифодаи тарҷумайи форсӣ маҳрум соҳта буд. Бо назардошти омили мазкур ва пешниҳоду ҳоҳиши устодон ва дӯстонам ба баргардон кардани тарҷумайи форсии китоби мазкур ба ҳуруфи сириллик иқдом намудам ва то ҳаддалимкон баъзе ибороту ҷумлаҳои мураккабро соддаву фаҳмо кардам.

Ҳамчунин оятҳои дар доҳили аҳодис омадаро, ки бидуни номи сурва ракам буданд, бо овардани номи сурва ракамашон мушахҳас намудам. Дар аснои баргардон аз асли арабии “Муҳтасари Саҳеҳи Бухорӣ”, ки интишороти “Дору-н-нафоис”-и Бейрути Лубнон соли 1985 онро чоп кардааст, низ истифода кардам.

Умедворам хонандагони азиз бо мутолиаи ин китоб аз ҳадисҳое, ки арқону асосҳои Ислом ва низ ҳалолу ҳаром, аҳқоми иҷтимоии Ислом ва дигар суннату рафтори Расули акрам (с)-ро бозгӯ мекунанд, ошной пайдо намуда, дар партави он зиндагӣ ва амал намоянд.

Дар охир аз ҳамаи устодон, бародарону дӯстоне, ки дар ин амал бо машварат, пешниҳодот ва ҳамкориҳо саҳми худро дареф надоштанд, изҳори ташаккур ва миннатдорӣ менамоям. Ҳудованҷ ҳамаи моро ба шинохти Қуръони карим ва Суннати ҳазрати Муҳаммад (с) тавғиқу ҳидоят ато фармояд ва дар ҳаёту зиндагӣ некбахту растагор бигардонад.

Абдулҳалим Орифӣ

21. 08. 2005

ТАВАЧҔҲИ ЧИДДӢ

Истинботи аҳком аз аҳодиси набавӣ, усул ва қавоид ва шартҳои хоси худро дорад ва чунин кор аз ашхосе, ки ба марҳалаи пухтагии илмӣ нарасидаанд, ба ҳеч ваҷҳ имконпазир нест, ба ин асос набояд ҳама кас он чиро, ки аз зоҳири баъзе аҳодис ба зеҳнаш хутур мекунад, ҳукми шаръӣ қарор дода ва ҳамон гуна ба он амал намояд.

Ба таври мисол, агар дар ҳадисе, ки мегӯяд: Паёмбари Худо (с) дар ҳаҷ, дар ҷавоби ҳама қасоне, ки мепурсиданд: Ман надониста чунин ва ҷунон кардам, мефармуданд: *“бикун ва бoke надорад”* бархурд менамояд, набояд ин тавр бифаҳмад, ки анҷом додани ҳар амале, ки дар ҳаҷ дониста ва ё ҳатто надониста сурат мепазирад, раво буда ва боке надорад, балки бояд барои фаҳм ва дарки маънои ҳақиқии чунин аҳодис ба кутуби фуқаҳо ва шарҳои аҳодиси набавӣ муроҷия намояд.

МУҚАДДИМАИ МУТАРҔИМ

Алҳамду лиллоҳи лази лам яттаҳиз валадан ва лам яқу-л-лаҳу шариқун фи-л-мулки ва лам яқу-л-лаҳу валиюн минна-з-зулли ва каббирҳу такбиро, ва-с-салоту ва-с-салому-л-акмалон ъало сайди-л-мурсалин ва имоми-л-муттақин, набийино ва ҳабибо Муҳаммадини-л-лазӣ арсаҳау-л-Лоҳу шоҳидан ва мубашширан ва назиро ва ъало олиҳи ва асхобиҳи-л-лазина конӯ маъҳау ашиддоа ъала-л-куффори руҳамоа байнаҳум тароҳум руккаъан сучаддай ябтағуна фазла-м-миналлоҳи ва ризвона симоҳум фӣ вуҷӯҳиҳим мин асари-с-сучуд ва ъала-л-лазина ҷоумим баъдиҳим яқӯлӯна: Раббанағfirлано ва ли ихвонина-л-лазина сабақӯно би-л-имон ва ло таҷъал фӣ қулубино ғилла-л-ли-л-лазина оману раббано иннака раъуфу-р-раҳим.

Аmmo баъд, ба иттифоқи уламо китobi “Саҳеху-л-Бухорӣ” сахехтарин ва олимақомтарин китоб баъд аз китobi Худо, яъне Қуръони Маҷид аст ва аз ин ҷост, ки ин китоб на танҳо дар олами исломӣ ва назди мусалмонон, балки дар назди ҳамаи ҷаҳониён шӯҳрай оғоқ гардидааст ва ин амр эҳтиёҷе ба далел ва исбот надорад ва боз аз ҳамин сабаб аст, ки ин китоби мутабарrik аввалин марҷаъ баъд аз Қуръони карим барои истинbot ва фаҳми аҳком дар назди фуқаҳо ва муҳаддисин ва уламои илми шариъат ба таври хусус ва мавриди эҳтиром ва тақдир дар назди умуми уммати исломӣ ба таври умум қарор гирифтааст.

Вале чун мардумони зиёде аз мусалмонони форсизабон аз фаҳм ва дарки маъонии ин китоб аз ҷиҳати ин, ки ба забони арабӣ ошноии ҷандон надоранд, маҳрум мебошанд, бар ҳуд лозим донистам, ки китобро тарҷума намуда ва дар дастраси хонандагони форсизабон

карор диҳам, то бошад, ки аз ин тарик чизе аз масъулиятамро дар пешгоҳи Худои худ, дини худ ва мардуми худ адо намуда ва мардумеро бо аҳодиси саҳеҳи набавӣ ошно созам. Агар дар ин кори бузург муваффақият насибам гардад, ки ҳамин чиз қасду орзуи ман аст, ин аз фазл ва марҳамати Худованди мутаъол аст ва агар тақсире дар кор бошад, аз тарафи худам буда ва аз Худованди мутаъол талаби омурзиш ва мағфират менамоям.

ВАЛЕ ЧАРО ИН МУХТАСАР?

Тавре, ки аҳли фанни ҳадис медонанд, имом Бухорӣ (р) дар қабули ҳадис ва шурути сиҳати он услуби хоси худро дорад ва ҳамин шурути муташаддидонаи ин имоми бузургвор дар қабули ҳадис аст, ки китоби ўро дар болотарин дараҷоти саҳеҳ ва дар олитарин мақоми китоби ҳадис карор додааст ва шарҳ ва тавзехи комили ин шурӯт дар ин ҷо на лозим ва на муносиб ба ин муқаддимаи муҳтасар аст ва беҳтарин марҷаъ дар ин мавзӯй муқаддимаи (“Фатху-л-борӣ”, шарҳи “Саҳеҳи Бухорӣ”, таълифи имом Ибни Ҳаҷари Асқалонӣ ва муқаддимаи китоби (“Иршоду-с-орӣ”, шарҳи “Саҳеҳи Бухорӣ”, таълифи имом Қасталонӣ ва гайра шарҳҳои ин китоби азим аст ва он чӣ муносиб ба мавзӯъи мост, ин аст, ки имом Бухорӣ (р) дар китоби худ “Саҳеҳу-л-Бухорӣ” голибан як ҳадисро ба таври муқаррар дар ҷандин ҷой зикр менамояд ва ин амал асбоб ва фавоиди мутаъаддиде дорад, ки аз ин чумла аст:

1. Ин ки ин тақрор ҳадисро аз гаробат ҳориҷ менамояд, зоро ҳадисе, ки фақат аз як саҳобӣ равоят шуда бошад, дар истилоҳи аҳли ҳадис ба номи гарӣ ёд мегардад ва ин як навъ мулоҳиза дар ҳадис аст, вале баъд аз ин, ки ҳадис аз саҳобии дигаре ва ё аз ҷандин саҳобӣ ривоят гардида, аз ҳадди гаробат ҳориҷ гардида ва сабаби иртиқоъ ва иртироғи мартабаи ҳадис мегардад.

2. Ин ки баъзе аз ривояткунандагон ҳадисро комил ва иддai дигаре онро ба таври муҳтасар ривоят мекунанд ва имом Бухорӣ (р) бо мурооти амонати илмӣ ҳамаи ривоётро ҳамон тавре, ки ҳаст, ривоят намуда ва сабаби рафғи шубҳа мегардад.

3. Ин ки дар баъзе аз аҳодиси ибороти ровиҳо дар як ва ё ҷанд қалима бо ҳам муҳталиф мебошанд ва ҳар қалима дорон фоидаи мушаххасе буда ва зикри он дар ҳар ривоят ва дар ҳар боб фоидаи дигаре дорад.

4. Ин ки як ҳадиси муайян аз як ривоят ба таври муттасил ва аз ривояти дигар ба таври ирсол ривоят шудааст ва ривояти ирсолро аз он ҷиҳат меоварад, то нишон диҳад, ки ин ирсол сабаби радди ривояти муттасил намегарداد.

5. Аз як ҳадис дар абвоби мухталиф аҳкоми мухталифера истинбот намуда ва ҳадисро дар ҳамон боби муносибаш дубора зикр менамояд ва чандин сабаби дигар. Ба таври мисол ҳамин ҳадис “*Иннама-л-аъмолу бинниёти ва иннамо ликуллимрин монаво*”, ки аввалин ҳадис дар китоби “Саҳеху-л-Бухорӣ” мебошад, дар ҳафт боби мухталиф аз «Саҳеху-л-Бухорӣ» зикр ва ривоят гардидааст ва ҳар ривоят фавоиди хоси худро дорад ва ин бобҳо иборатанд аз:

- 1. Китоби бадъу-л-ваҳӣ;**
- 2. Китобу-л-имон;**
- 3. Китобу-л-итқ;**
- 4. Китоби маноқибу-л-ансор;**
- 5. Китоби никоҳ;**
- 6. Китобу-л-аймон ва-и-нузур;**
- 7. Китобу-л-ҳиял.**

Ва бидуни шак ҳар як аз ин ривоёти мухталиф дар абвоби мухталиф дорои фоида ва муносибати муайян аст, vale бо ин ҳам барои хонандай оддӣ, ки аз як тараф на аз санъати ҳадис чизе дониста ва на қудрати илмии истинботи аҳкомро дорад ва на ҳам шояд вақти коғӣ дар хондан ва мутолиаи ҳамаи ин ривоёти мухталифро дошта бошад. Vale дар айни ҳол алоқаманди иттилоъ аз аҳодиси набавӣ (с) мебошад, дар дастрас будани асли аҳодиси бидуни такрор беҳтар ва муносибтар хоҳад буд ва аз ин ҷо буд, ки китоби “Саҳеху-л-Бухорӣ”-ро олими барӯманд имом Зубайдӣ, ки тарҷумаи ҳолаш анқариб хоҳад омад, ба услуби илмии мутафаррид (беназир) ихтисор намуда ва онро ба номи “*Ат таҷриду-л-саҶеҳ ли аҳодиси ҷомеъи-с-саҳеҳ*” номгузорӣ намуд ва қайфият ва тариқаи ин ихтисор ба қалами худи имом Зубайдӣ баъдан хоҳад омад.

Ва ҳамин авомил ва авомили дигаре, ки зикри онҳо дар муқаддимаи худи имом Зубайдӣ хоҳад омад, маро бар он дошт, то ин китобро тарҷума намуда ва дар дастраси форсизабонони алоқаманд ба шариати исломӣ ба таври умум ва дӯстдорони аҳодиси саҳехи Паёмбари Худо (с) ба таври хусус қарор дихам ва ин тарҷумаро ба номи: “*Раҳмату-л-борӣ*” тарҷумаи «Саҳеху-л-Бухорӣ» номгузорӣ кардам ва аз Худованди Карим масъалат дорам, то ин амали ноҷизамро холис барои худ гардонида ва онро сабаби шафоати набии худ, ҳазрати Муҳаммад (с) аз ин бандай нотавон дар рӯзи қиёмат, рӯзе, ки “**Ло янғаъу-л-молу ва ло бануна, илло ман аталлоҳа бикалбин салим**” бигардонад.

МУШАХХАСОТИ ТАРҔУМА

Дар тарҷума чи мавзӯи илмӣ бошад ва чи ғайриилмӣ, агар аз тарҷумаи ҳарфӣ истифода шавад, бидуни шак он тарҷума на танҳо он, ки ракик, ғайримураттаб ва ғайримавзун хоҳад омад, балки сабаби

ташвиҳи (халалдоршавии) иборате, ки меҳоҳад тарҷума шавад, низ ҳоҳад гардид.

Аз ин сабаб аст, ки имрӯз дар ҳамаи ҷаҳон ва дар ҳамаи забонҳо тарҷумаи ҳарфиро гузашта ва аз тарҷумаи маънӣ истифода мегардад. Ба тавре, ки маънои иборати аслиро дар назар гирифта ва онро ба ибороти адабии забоне, ки меҳоҳанд он матнро бо он тарҷума намоянд, мерезанд ва ба ин тарик ҳам ҷониби амонати илмиро дар назар гирифта ва ҳам иборатеро, ки бо он тарҷума намудаанд, аз сактагӣ ва беиртиботӣ мераҳонанд.

Ман ҳам дар тарҷумаи ин китоб ҳамон услуби тарҷумаи маъноиро пайравӣ намудаам, зоро ба илова аз он чӣ ки дар хубиҳои тарҷумаи маънӣ гузашт, инро ҳам бояд дар назар дошта бошем, ки ин тарҷума тарҷумаи сухан ва ё навиштаи фалон олим ва ё фалон нависандай оддӣ нест, балки тарҷумаи қаломи Расули Рабби-л-оламин аст, ки аз як тараф баъд аз қаломи Ҳудо дар олитарин услуби балоғӣ ва баёнӣ қарор дорад.

Ва аз тарафи дигар, қаломи шаҳсиятест, ки ҷавомеъу-л-қалом аст ва аз ин чост, ки ба иборат ва алфози бисёр кам маъонии зиёдеро дар бар намуда ва адо мекунад. Ва дар ҷунин ҳолат агар айни лафз бидуни дарназардошти маънӣ тарҷума гардад, ба илова аз ракокати иборат бидуни шак сабаби нақси маънӣ низ ҳоҳад гардид. Ва илова бар он, ҷиҳати истифодаи бештар ва адои беҳтарӣ маънӣ масоили дигареро низ мадди назар қарор додаам, ки иборатанд аз:

1. Барои тамӣиз ва тавзехи иборот ин қавсҳоро ( ) ба кор бурдаам:

2. Чун аҳёнан дар баъзе аз аҳодис ба сабаби шакки яке аз ривоятқунандаҳо ду иборати мутародиф ва ё мутақориб зикр мегардад, ки зикри яке аз онҳо барои ифодаи маънои комили ҳадис коғӣ аст, мутарҷим ҳамон ривояти роҷеҳтарро тарҷума намуда ва ба кор мебарад, то агар ҳонандай мӯҳтарам хоста бошад, дар матни арабии он ба он ривояти дигар низ муроҷиа намояд. Чунончӣ аҳёнан соҳиби муҳтасар ба муносибатҳои муҳталиф иборатеро, ки дар аҳири баъзе аз аҳодис аз ҳуд зикр менамояд ва барои он, ки ин иборот ба асли ҳадиси набавӣ иштибоҳ нагардад, ин иборот низ тарҷума нагардида, балки дар тарҷума ҷиҳати ишора намудан истифода мегардад.

3. Соҳиби муҳтасар ғоҳо ном ва ё лақаби Расули акрам (с)-ро бидуни салот ва салом зикр менамояд. Мутарҷим ин амалро истидрок намуда ва ҳама ҷо муттасил бо зикри ном ва ё лақаби он ҳазрат (с) салот ва саломро зикр менамояд.

4. Ва ҳамчунин басо мешавад, ки баъд аз зикри номи саҳоба “разияллоҳу анҳу” зикр намегардад, вале мутарҷим мақрун ба номи саҳоба ба истиснои он, ки номи вай дар матни лафзи набавӣ буда ва ё сиёқи иборат тақозои зикри дуои мазкурро надошта бошад, баъди зикри номи саҳоба “разияллоҳу анҳу”-ро низ зикр менамояд.

5. Чун дар забони арабӣ барои ҳамагон чи манзур эҳтироми шахсӣ бошад ва чи набошад, ба чуз дар ҳолот ва ибороти хосе сигаи муфрад ба кор меравад, vale дар забони форсӣ дар чунин мавриде фарқ гузошта мешавад, яъне агар манзур назари шахсияти бузурге бошад, az вай ба сигаи чамъ ёд мегардад, масалан: ивази он, ки бигӯянд: “фалон шахсият чунин гуфт:”, ҷиҳати эҳтиром мегӯянд: “фалон шахсият чунин фармуданд.” Рӯи ин асос дар ҳар мавриде, ки мавзӯъ марбут ба шахсият ва мақоми Паёмбари Худо (с) бошад, az сигаи чамъ истифода мегардад, масалан гуфта мешавад, ки: “фармуданд:, пурсиданд, омаданд, рафтанд, ва амсоли инҳо.

6. Дар тарҷума агарчанде, ки қалимаи арабӣ ба ҳоли худ бокӣ бимонад, vale он қалима ба асоси қавоид ва урфи забони форсӣ навишта мешавад, на қавоиди арабӣ, масалан вакте, ки ибораи “ъан Абихӯрайра разияллоҳу анҳу” ва ё ибораи “ъан Абӯзар разияллоҳу анҳу”-ро тарҷума мекунам, намегӯям, ки: “аз Аби Ҳурайра ривоят аст” ва ё “аз Абӯзар ривоят аст”, балки мегӯям: “аз Абӯхӯрайра разияллоҳу анҳу ривоят аст”. (ва az Абӯзар разияллоҳу анҳу ривоят аст”.

7. Вакте, ки исме муарраф ба алифлом буда ва дар урфи забони форсӣ бидуни алифлом нутқ ва навишта шавад, ҳамон услуби забони форсӣ муроот мегардад, масалан ивази ал-Ҳасан ва ал-Аббос ва амсоли инҳо гуфта мешавад, ки Ҳасан, Аббос.

ИМОМ БУХОРӢ РАҲИМАҲУЛЛОҲ

Вай имоми мухаддисин, қудваи хуффоз ва-л-муҳаққикин, мустанаду-л- мутақаддимин ва-л-мутааххирин Абӯабдуллоҳ Муҳаммад ибни Исмоил ибни Иброҳим ибни Муғира ибни Бардазбехи Бухорӣ аст. Номбурда баъд az намози ҷумъаи рӯзи сездаҳуми моҳи шаввол соли 194-и ҳичрии қамарӣ дар шаҳри Бухоро, ки яке аз шаҳрҳои машҳури Ӯзбекистони феълӣ аст, ба дунё омадааст. Ҳазрати имом Бухорӣ (р) az моли ҳалол нашъунамо ёфта, бузург шудааст. Падараш Исмоил, ки яке аз мухаддисини машҳури асри худ мебошад, ҳангоми вафоти худ гуфт: *“Ба хотир надорам, ки дар тамоми моли ман як дирҳаме аз ҳаром маҳлут шуда бошад.”*

Вай az хурдсолӣ ба шунидан ва таълими ҳадис рӯй оварда ва дар соли 205-и ҳичрии қамарӣ ба синни ёздаҳсолагӣ шурӯъ ба фарогирии ҳадис az улами шаҳри худ намуд. Баъд az он дар соли 210-и ҳичрӣ бо модар ва бародараш ба ҳаҷ рафта ва ҷиҳати таҳсили илми ҳадис муддати замоне дар Маккаи мукаррама бокӣ монд, баъд az он барои ҳамин ғараз ба аксари шаҳрҳои машҳури он вақт az қабили Ҳурисон, Шом ва Миср ва шаҳрҳои Ироқ мусофират намуда ва ҷандин бор ба Бағдод рафтумад намуд. Ва билохира ба Бухоро баргашта ва дар ҳамон ҷо ба синни шаҳстудусолагӣ дар соли 256-и ҳичрии қамарӣ вафот

намуда ва ба раҳмати ҳақ пайваст, раҳимаҳуллоҳу раҳматан восиъатан бифазлиҳи ва қарамиҳи, омин.

Ғолиб ибни Ҷабраил мегӯяд: “Баъд аз он, ки имом Бухорӣ вафот намуд, ўро кафан карда ва бар вай намоз хонда ва дар қабраш ниҳодем, аз қабраш бӯйи хуше, монанди мушк баланд гардид ва ин бӯйи хуш чандин рӯз идома ёфт ва мардум рафта, аз хоки қабраш бармедоштанд, билохира маҷбур гардиdem, ки дар атрофи қабраш панҷарае қарор дихем.”

Абдулвоҳид ибни Одами Тавовисӣ мегӯяд: “Паёмбари Худо (с)-ро бо иддае аз асҳобашон ба хоб дидам, ки дар ҷое истодаанд, пурсидаам: “Ё Расулаллоҳ! Сабаби истодани шумо дар ин ҷо чист?” Фармуданд: “Интизории Муҳаммад ибни Исмоилро мекашам.” Ва ҳамон буд, ки баъд аз чанд рӯз хабари марғи имом Бухорӣ (р) барои мо расид ва ҷун ҳисоб намудам, дидам, ки вай дар ҳамон соате вафот намудааст, ки ман Паёмбари Худо (с)-ро ба хоб дидам.

ШАҲСИЯТИ ИМОМ БУХОРӢ ДАР НАЗДИ УЛАМО

Ҳама қасоне, ки дар илми шариат ба таври умум ва дар илми ҳадис ба таври ҳусус машғулият доранд, ҳудро марҳуни ҳадамоти шоёни ин шаҳсияти бузурги олами ҳадис дониста ва аз мақоми арҷмандаш дар ин илм тавсиф ва тамҷид намудаанд ва имом ибни Ҳаҷаҷ (р) дар муқаддимаи «Фатҳу-л-борӣ», ки дар шарҳи «Саҳеху-л-Бухорӣ» навишта шудааст, таъриф ва тавсифи беш аз сад олими исломиро дар мавриди имом Бухорӣ (р) зикр менамояд, ки албатта ин муҳтасар ғунҷоиши зикри ҳамаи онҳо ва ҳатто қисмате аз онҳоро надорад ва мо барои намуна ва мисол фақат қавли чанд нафар аз он уламоро зикр менамоем.

Муҳаммад ибни Ҳотами Варроқ мегӯяд: “Имом Бухориро дар хоб дидам, ки дар пушти сари Паёмбари Худо (с) равон аст, ҷун Паёмбари Худо (с) қадами ҳудро бармedorанд, имом Бухорӣ (р) қадами ҳудро ба ҷойи қадами он ҳазрат (с) мегузорад.”

Фарабӣ мегӯяд: “Паёмбари Худо (с)-ро ба хоб дидам, аз ман пурсидаанд:

- Азми қучоро дорӣ?

Гуфтам:

- Мехоҳам назди Муҳаммад ибни Исмоил биравам.

Фармуданд:

- Саломи маро ба ў бирасон.”

Раҷо ибни Раҷо, ки яке аз ҳуффози ҳадис аст, мегӯяд: “Имом Бухорӣ ояте аз оёти Ҳудованди мутаъюл дар рӯи замин аст.”

Имом Яҳё ибни Ҷаъфари Бекандӣ мегӯяд: “Агар қудрат медоштам, аз умри ҳуд ба умри имом Бухорӣ меафзудам, ҷун марғи ман, марғи як инсон ва марғи имом Бухорӣ сабаби аз байн рафтани илм аст.”

Ином ибни Хузайма мегўяд: “Дар зери осмон шахси донотаре дар илми ҳадис аз имом Бухорӣ вучуд надорад.”

Абдуллоҳ ибни Ҳаммоди Элӣ мегўяд: “Эй кош, ман мӯие дар часади имом Бухорӣ мебудам.”

Ва билохира Абӯаҳмад Ҳоким мегўяд: “Агар тавсифи ҳамаи оммаро дар мавриди имом Бухорӣ зикр намоям, когаз ба итном расида ва нафас аз ҳаракат мемонад, зоро ў дарёест, ки поён ва соҳил надорад.”

КИТОБИ “САҲЕХУ-Л-БУХОРИ”

Дар мавриди китоби имом Бухорӣ ҳарчи тавсифе гуфта шавад, боз ҳам кам аст ва ҳамин қофист, ки ин китоб ба иттифоқи ҳамаи уламои муслимин дуюмин китоб баъд аз китоби Аллоҳ, яъне Қуръони мачид аст.

Ином Бухорӣ (р) ин китобро дар муддати 16 сол ва аз байни шашсад ҳазор ҳадис интихоб ва таълиф намудааст. Худи имом Бухорӣ (р) мегўяд: “Китоби чомеъи худро («Саҳеху-л-Бухорӣ»-ро) дар Масциду-л-Ҳаром таълиф намуда ва ҳар ҳадисеро, ки меҳостам дар он сабт намоям, ду ракаъат намоз адо намуда ва аз Ҳудованди мутаъол истихора намуда ва баъд аз яқин кардан ба сахех будани ҳадис, онро сабт менамудам.”

Ин китоб бо аҳодиси мукаррар дорои 7397 ҳадис ва бидуни такрор дорои 2602 ҳадис ва бо муаллақот ва мутобаъот дорои 9082 ҳадис аст.

САБАБҲОИ ТАЪЛИФИ “САҲЕХУ-Л-БУХОРИ”

1. Аз муҳимтарин сабабҳои таълифи ин китоб ин аст, ки имом Бухорӣ (р) дид, ки китобҳои дар асри вай дар ҳадиси Паёмбари Ҳудо (с) ҷамъ ва таълифгардида мухталате аз аҳодиси сахех ва ҳасан ва ҳатто заъиф аст, аз ин ҷиҳат, тасмим гирифт, то китоберо, ки фақат муштамил бар аҳодиси сахех бошад, таълиф намояд ва ҳамон тавр ҳам кард.

2. Рӯзе аз устоди худ имом Исҳоқ ибни Иброҳим Ҳанзали, маъруф ба ибни Роҳавия шунид, ки шогирдонашро мухотаб қарор дода мегўяд:

- Ҷӣ хуб мешуд, агар дар китоби муҳтасаре аҳодиси Паёмбари Ҳудо (с) ҷамъ мегардид.

Ин сухан дар қалби имом Бухорӣ (р) таъсир намуд ва тасмим гирифт, то аҳодиси сахехи мансуб ва Паёмбари Ҳудо (с)-ро ҷамъ ва таълиф намояд.

3. Худи имом Бухорӣ (р) мегўяд: “Шабе Паёмбари Ҳудо (с)-ро ба хоб дидам ва гӯё дар дастам бодзанае аст, ки бо он аз Паёмбари Ҳудо (с) аз азияти ҳашарот муҳофизат менамоям.” Ва ин хобро чунин таъбир карданд, ки аҳодиси сахех ва ҳақиқии Паёмбари Ҳудо (с)-ро аз аҳодиси дурӯғ ва мавзӯъ муҳофизат менамояд ва ин сабаби дигаре аз асбоби таълифи ин китоб буд.

МУАЛЛИФИ “МУХТАСАРИ “САҲЕҲУ-Л-БУХОРӢ”

Вай Аҳмад ибни Аҳмад ибни Абдуллатиф Шарции Зубайдӣ аст. Шарча минтақае дар атрофи Маккан мукаррама буд ва Зубайдӣ (р) дар шаби чумъаи дувоздаҳуми моҳи мубораки рамазони соли 711-и ҳичрии қамарӣ дар он ҷо ба дунё омада ва сипас ба Забид,¹ ки аз тавобеъи Яман аст, рафта ва дар он ҷо ба шӯҳрати илмӣ расидааст. Вай аз уламои машҳури аҳноф буда, аз машоҳиҳи зиёде қасби илм намудааст, ки аз он ҷумла метавон аз Нафиси Алавӣ, ибни Ҷазарӣ, Абулфатҳи Марғӣ, Сулаймони Алавӣ ва Ибну-л-Ҳаёт ва гайра ном бурд. Шогирдони зиёдеро дар улуми муҳталиф тадрис ва тарбия намуда ва ба ҷомеаи исломӣ тақдим намудааст.

Вай дар илми ҳадис, фикӯҳ ва луғат шӯҳрай вақти худ буда ва таълифоти судмандеро аз худ ба ёдгор гузоштааст, ки арзишмандтарини онҳо ҳамин “Муҳтасари Саҳеху-л-Бухорӣ” аст, ки номи аслии он, тавре ки қаблан ёдовар шудем, «Ат-таҷриду-с-саҳеҳ ли аҳодиси-л-ҷомеъу-с-саҳеҳ» мебошад ва аз таълифоти дигараши метавон аз «Табақту-л-хавос фи сири авлиёи-л-Яман» ва китоби «Ал-фавоид» ва китоби «Нузҳату-л-аҳбоб» ном бурд ва билохира вай дар рӯзи шанбе, даҳуми рабеъуссонии соли 893-и ҳичрии қамарӣ дар ҳамон минтақаи Забиди Яман вафот намудааст, раҳимаҳуллоҳу раҳматан востиъатан биманиҳи ва қарамиҳи.

МУҚАДДИМАИ МУХТАСАРИ “САҲЕҲУ-Л-БУХОРӢ”

Муаллифи “Муҳтасари Саҳеху-л-Бухорӣ”, яъне имом Зубайдӣ (р) мегӯяд:

Алҳамду лиллоҳи-л-бориъу-л-мусаввиру-л-Халлоқ, ал-Ваҳҳобу-л-Фаттоҳу ал-Раззоқ, ал-Мубтади би-н-ниъами қабла-л-истихқоқ ва салотуҳу ва саломуҳу ъало расулиҳи-л-лази баъасаҳу лиютимма макорима-л-аҳлоқи ва фазлаҳу ъало коффати-л-маҳлуқина ъала-л-итлоқ, ҳатто фоқа ҷамиъа-л-бароё фи-л-օֆоқ ва ъало олиҳи-л-қироми-л-мавсуфина бикасрати-л-инфоқ ва ъало асҳобиҳи аҳли-т-тоъати ва-л-վիفوқ, салотан доиматан мустамирратан би-л-ъашиӣи ва-л-широқ.

Аммо баъд, бидон, ки китоби «Ҷомеъу-с-саҳеҳ», яъне: “Саҳеху-л-Бухорӣ” таълифи имоми бузургвор, ягонаи аср ва замони хеш Абӯабдуллоҳ Муҳаммад ибни Исмоил ибни Иброҳим Бухорӣ (р) аз арзишмандтарин ва муфидтарин китобҳоест, ки дар Ислом таълиф гардидааст, вале бо ин ҳама аҳодиси мукаррар он дар аబоби муҳталиф пароканда буда ва касе, ки бихоҳад ҳадисе аз он аҳодисро дар боби муайяне мутолия намояд, мувоҷеҳ бо мушкилоти зиёде гардида ва бисёр вақтҳо ба мақсади худ ҳам нарасад, агарчанде мақсади худи имом Бухорӣ (р) аз ин кор баёни ривоёти мутаъаддид дар як ҳадис мебошад.

Вале мақсуди мо даstrasй ба асли ҳадис аст, зеро мо яқини комил дорем, ки ҳамаи аҳодиси ин китоб саҳех буда (ва ҳалале дар ривоёт ва санади онҳо нест).

Имом Нававӣ (р) дар муқаддимаи китobi худ, ки дар шархи «Саҳех»-и Муслим навиштааст, мегӯяд: “Ва ҳар чи, ки кори имом Бухорӣ (р) аст, ҳамаи анвоъи мухталифро дар абвоби мутафовит аз якдигар зикр менамояд ва бисёр вактҳо ҳадисро дар бобе зикр мекунад, ки инсон фикр мекунад, ин ҳадис марбут ба он набошад ва аз ин ҷиҳат пайдо кардани ҳамаи ривоёти ҳадис ва итминон ба ҳамаи ривоёте, ки зикр кардааст, барои толиби он мушкил мешавад.”

Ва мегӯяд: “Ва ман мардумоне аз хуффози мутааххиринро дидам, ки дар чунин маворид дучори иштибоҳ шуда ва вуҷуди баъзе аз аҳодисеро, ки Бухорӣ (р) ривоят кардааст, инкор менамуданд, ҳол он ки ин аҳодис дар “Саҳеху-л-Бухорӣ” мавҷуд аст, мунтаҳӣ на дар ҷое, ки инсон фикр мекунад, бояд он ҳадис дар он ҷо бошад.” Чун чунин ҷизе вуҷуд дошт, ҳостам, то аҳодиси “Саҳеху-л-Бухорӣ”-ро бидуни тақрор ҷамъоварӣ намоям.

ТАРИҚАИ ИХТИСОР

Барои он, ки заҳмати зиёде дар расидан ба асли ҳадис набошад, санади ҳадисро ҳифз намудам

Аҳодиси тақрориро дар мавзӯи аввалиаш зикр намуда ва дар мавозиъи дигар, агар бо зиёdat дорои фоидае омада буд, он зиёdatро ҳам зикр ҳоҳам кард, варна ба ҳамон ривояти аввалий иктифо менамоям. Гоҳе мешавад, ки ҳадис барои аввалин бор ба шакли мухтасар ривоят гардида, вале дар ривояти дигаре ба таври муфассал зикр мегардад, ки дар ин сурат ривояти аввалро гузошта ва ривояти дуввумро иҳтиёри менамоям. Аҳодисеро зикр менамоям, ки дорои санад буда ва муттасил бошанд, бинобар ин аз зикри аҳодисе, ки санадаш мақтуъ буда ва ё муъаллақ бошад, ҳуддорӣ ҳоҳам намуд. Ҳамчунин аз зикри аҳодисе, ки марбут ба аҳбори саҳоба ва ё ғайри саҳоба буда ва иртиботе ба ҳадис надошта ва ё дар он зикр аз Паёмбари Худо (с) намебошад, иҷтиnob ҳоҳам намуд.

Масалан, ҳабари рафтани Абӯбакр ва Умар (р) ба сақифаи бани Соъида ва ҷараёнотеро, ки дар ин қазия гузашт ва ё қиссаи күшта шудани Умар (р) ва васият кардан ба фарзандаш дар мавриди ин, ки аз Оиша (р) дар дағнӣ кардани вай дар паҳлӯи ду ёри дигараш иҷоза бихоҳад ва ё он чиро, ки дар мавриди шӯро гуфта буд ва ё қазияи байъати Усмон (р) ва ё васият кардани Зубайр (р) барои фарзандаш дар адои қарзи вай ва амсоли ин қазоёро зикр наҳоҳам намуд.

Дар ҳадис ҷиҳати он, ки ровии ҳадис дониста шавад, номи саҳобае, ки он ҳадисро ривоят намудааст, зикр менамоям. Ғолибан ҳамон

лафзеро зикр мекунам, ки дар асли ривоят омадааст.

Масалан, имом Бухорӣ (р) гоҳе мегӯяд аз Оиша (р) ва гоҳе мегӯяд аз ибни Аббос (р) ва бори дигар мегӯяд: аз Абдуллоҳ ибни Аббос (р) ва ҳамчунин дар мавриди ибни Умар (р), яъне гоҳе мегӯяд аз ибни Умар ва гоҳе мегӯяд аз Абдуллоҳ ибни Умар (р) дар чое мегӯяд аз Анас (р) ва дар чои дигар мегӯяд аз Анас ибни Молик (р), гоҳе мегӯяд аз фалон саҳоби аз Паёмбари Худо (с) ва гоҳе мегӯяд фалонӣ гуфт, ки Паёмбари Худо (с) чунин фармуданд: Дар ҳамаи ин маворид аз вай пайравӣ намуда ва иборати худашро зикр ҳоҳам намуд ва агар дар ин китоб чизе хилофи муқаррардоштааш ба назар ояд, шояд сабабаш ихтилофи нусхаҳо бошад.

Ва ба фазли Худованди мутаъол аз китоби мазкур, яъне, «Саҳеху-л-Бухорӣ» асониди муттасили бисёреро аз ҷандин машоих то мусаннифи он доро мебошам, ки аз он ҷумла ривояти ман аз ин китоб дар соли 723-и ҳичрии қамарӣ дар шаҳри Таъиз аз устодам аллома Нафисуддин Абӯрабеъ Сулаймон ибни Иброҳим Алавӣ (р) аст, ки бâзъе аз ин китобро дар наздаш ҳонда ва аксари онро аз вай шунидам ва бοқимондаро бароям ичоза додааст.

Ва ў гуфт, ки ин китобро падарам ва устодам имоми бузургвор, ифтихори муҳаддисин Мӯсо ибни Мӯсо ибни Алии Ҷимашқӣ машҳур ба Ғазулӣ ба тариқе, ки ман ҳамаи онро бар вай қироат намудам, бароям ривоят кардаанд. Ва ин ду, яъне падари Нафисуддин Алавӣ ва устоди вай гуфтаанд, ки ин китобро устодашон Аҳмад ибни Абӯтолиби Ҳаҷҷор, ки шахси муъаммар ва дорои санад аст, ривоят кардааст, ба тавре ки ин китобро барои аввалий ичоза дода ва дуввумй бар вай қироат намудааст.

Ва аз ин ҷумла: ривояти ман аз ин китоб аз шайхи бузургвор имом валиюллоҳ Абулғатҳ Муҳаммад ибни имом Зайниддин Абӯбакр ибни Ҳусайнӣ Маданий Ӯсмонӣ аст, ки аксари ин китобро аз вай шунидаам ва ҳамаи онро бароям ичоза додааст. Ва аз устод ва имоми бузургвор, хотимаи ҳуффоз, Шамсуддин Абулҳайр, Муҳаммади ибни Муҳаммад Ҷазарии Ҷимашқӣ.

Ва аз алломаи Ҳофиз қозӣ Тақиуддин Муҳаммад ибни Аҳмади Фосӣ, Сайд Ҳусайнӣ Маккӣ қозии Моликия дар Маккан мукаррама, ки ҳамаашон ба таври таъйин ва мушаххас бароям ичоза додаанд ва ҳар сеашон гуфтанд, ки ин китобро барои мо имоми муҳаддисин Абӯисҳоқ Иброҳим ибни Муҳаммад ибни Сиддиқи Ҷимашқӣ маъруф ба ибни Рассом ривоят карда ва ў гуфтааст, ки ин китобро барои мо Абулаббоси Ҳаҷҷор ривоят намудааст.

Ва ҳамчунин ин китобро ба санади олӣ Имом Зайниддин Абӯбакр ибни Ҳусайнӣ Маданий Марғӣ, фарзанди устоди мо Абулғатҳ ва қозијолқуззот Маҷдуддин Муҳаммад ибни Яъқуби Шерозӣ ба шакли ичозаи умумӣ ривоят намудааст.

Ва ин ду, яъне Зайнуддини Мароғӣ ва Маҷдуддини Шерозӣ гуфтанд, ки ин китобро барои мо Абулаббоси Ҳаҷҷор ривоят намуда ва гуфтааст, ки: ин китобро барои мо шайхи бузургвор Ҳусайн ибни Мубораки Зубайдӣ ривоят намуда ва гуфтааст, ки ин китобро барои мо шайхи бузургвор Абулвақт Абдуллаввал ибни Исо ибни Шуъайб Ҳиравии сӯфӣ ривоят намуд. Ва гуфтааст, ки: шайхи фақеҳ Абдурраҳмон ибни Муҳаммад ибни Музаффари Довудӣ барои мо ривоят кардааст ва ў гуфтааст, ки ин китобро барои мо Абӯмуҳаммад Абдуллоҳ ибни Аҳмад ибни Ҳамавияи Саражсӣ ривоят намуда ва гуфтааст, ки ин китобро барои мо шайхи бузургвор Муҳаммад Юсуфи Фарабӣ ривоят намуда ва гуфтааст, ки онро барои мо имоми кабир Абӯабдуллоҳ Муҳаммад ибни Исмоил ибни Иброҳими Бухорӣ (р) ривоят намудааст.

Ва ҳар як аз ин афроди мазкур то имом Бухорӣ (р) асониди бисёре ва ба тарики мутанаввиye вучуд дорад. Ва бароям биҳамдуллоҳ асониди дигаре гайр аз ин асонид ва аз машоихи бисёри дигаре, ки шумориши онҳо ба дарозо мекашад, низ вучуд дорад. Вале ман ба ҷиҳати қӯтоҳии вақт фақат ҳамин тарикро, ки машҳуртар буда ва санади олитаре доранд, зикр намудам. Ва ин китоби муборакро ба «Ат-таҷриду-с-саҳеҳ ли аҳодиси ҷомеъу-л-саҳеҳ» мусаммо намудам. Ва аз Ҳудованди мутаъол масъалат менамоям, ки ба ҷоҳ ва манзали ҳазрати Паёмбари Ҳудо (с) ва олу ва асҳоби ў онро сабаби манфиат ва холисан ли ваҷҳиҳи-л-Қарим бигардонад ва инак иншоаллоҳ таъоло ба асли китоб шурӯъ менамоем.

БОБИ 1. Чигунагии ибтидиои нузули вахй бар Пайғамбари Худо (с)

1. Аз Умар ибни Хаттоб (р) ривоят аст, ки гуфт: Аз Паёмбари Худо (с) шунидам, ки фармуданд:

Ҳамоно савоби аъмол вобаста ба ният аст ва бо ҳар кас мутобиқи ниятиаш муомила мешавад, пас касе, ки ҳичрати ў ҷиҳати мақосиди дунявӣ буда ва ё гараз издивоҷ бо зане бошад, пас насибаши аз ҳичрат ҳамон чизест, ки ба хотири расидан ба он ҳичрат намудааст.

2. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки: Ҳорис ибни Ҳишом (р) аз Паёмбари Худо (с) пурсид: Ё Расулаллоҳ, вахй бар шумо чӣ гуна нозил мешавад? Паёмбари Худо (с) фармуданд:

Гоҳе монанди нагмаи ҷарас, ки ин шадидтарини он аст, то ҷойе, ки саропоям дарҳам мешишканад ва ман он чиро, ки мегӯяд, ба хубӣ дарк мекунам. Гоҳе малак ба сурати шаҳсе бар ман зоҳир мегардад ва бо ман сухан гуфта ва ман он чиро, ки мегӯяд, дарк мекунам.

Оиша (р) мегӯяд: ман Паёмбари Худо (с)-ро дар рӯзи ниҳоят сарде дидам, ки вахй бар эшон нозил мегардид ва аз асари ин вахй ончунон таҳти фишор қарор гирифта буданд, ки арақ аз пешониашон сарозер гардида буд.

3. Аз уммулмӯъминин Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Аввалин боре, ки бар Паёмбари Худо (с) вахй нозил гардид, рӯъёҳои неке буд, ки дар хоб медиданд ва он чиро, ки дар хоб медиданд, монанди рӯшании субҳи содик ба ҳақиқат мепайваст ва ҳамон буд, ки хилватгузиниро ихтиёр намуданд ва аввалин хилватнишиниашон дар гори Ҳиро буд ва дар он ҷо бидуни он, ки ба хонаводаашон баргарданд, ҷандин шаби пай дар пайро ба тафаккур ва таъаббуд (ибодат) мепардохтанд ва барои ин амал тӯشاи лозимро бо худ мегирифтанд ва чун тӯшае, ки бо худ доштанд, ба итном мерасид, бори дигар назди Ҳадиҷа омада ва монанди мартабаи гузашта тӯшаи лозимро бо худ мебурданд, то он ки дар ҳамин гори Ҳиро бар эшон вахй нозил гардид ва бад-ин сурат буд ки малаке наздашон омада ва гуфт:

- Бихон.

Гуфтанд:

- Ман хонанда нестам.

Паёмбари Худо (с) мегӯянд:

- *Он малак маро гирифта ва то ҷойе, ки таҳаммул доштам, фишор дод.*

Сипас маро раҳо карда ва гуфт: Бихон. Гуфтам: Ман хонанда нестам. Боз бори саввум маро гирифта, фишор дод ва гуфт: Бихон, ба номи Парвардигорат, ки Офаридгор аст, инсонро аз хуни баста ҳалқ намудааст, бихон ва Парвардигори ту бузургвортар аст.

Баъд аз он Паёмбари Худо (с) бо он ки аз малак шунида буданд, дар ҳоле ки қалбашон метапид, назди Ҳадиҷа бинти Ҳувайлид (р) омада ва гуфтанд:

- *Маро бипӯшонед, маро бипӯшонед.*

Ва эшонро пӯшониданд, то он ки тарсашон аз байн рафт. Мочароро барои Ҳадиҷа (р) баён намуда ва гуфтанд:

- *Воқеан, бар ҷони худ тарсидам.*

Ҳадиҷа (р) барояшон гуфт: На, ҳаргиз матарс, ба Ҳудованд қасам аст, ки туро ҳеч гоҳ ҳор ва забун наҳоҳад соҳт, ту касе ҳастӣ, ки силаи раҳмро бачо оварда, ба бечорагон ёрӣ расонида ва бо дармондагон ҳамнавоӣ мекунӣ, аз меҳмон ба гармӣ пазирӣ карда ва аз ҳақ пуштибонӣ менамоӣ.

Ҳадиҷа (р) он қасро бо худ назди писари амаки худ Варқа ибни Навфал ибни Асад ибни Абдулъузо бурд. Ин шахс аз ҷоҳилият ба насроният гироида буд ва ба навиштани ибронӣ шиносоӣ дошта ва ҷизҳоеро аз Инҷил менавишт ва ба синни пирӣ расида ва кӯр шуда буд.

Ҳадиҷа (р) барояш гуфт:

- Эй фарзанди амакам! Аз бародарзодаат бишнав, ки чӣ мегӯяд?

Варқа ба Паёмбари Худо (с) гуфт:

- Эй бародарзодаам! Бигӯ, чӣ дидӣ?

Паёмбари Худо (с) он чиро, ки дидা буданд, барояш ҳикоят намуданд.

Варқа гуфт:

- Ин ҳамон малакест, ки Ҳудованд бар Мӯсо (ъ) фиристодааст, эй кош ҷавон мебудам ва эй кош дар он рӯзе, ки қавмат туро берун мекунад, зинда мебудам.

Паёмбари Худо (с) фармуданд:

- Оё эшон маро берун ҳоҳанд кард?

Гуфт:

- Бале! Ҳеч қас бо ҷунин ҷизе, ки ту омадай, наёмадааст, магар он, ки мавриди душманий қарор гирифтааст ва агар он рӯзро дарёфтам, бо ту ҳамкории шоёне ҳоҳам намуд.

Вале дере напойид, ки Варқа вафот ёфта ва вахӣ ба таъхир афтод.

4. Ҷобир ибни Абдуллоҳи Ансорӣ (р), ки аз ҳадиси таъхiri вахӣ ҳикоят мекунад, ба нақл аз Паёмбари Худо (с) ҷунин мегӯяд:

“Дар ҳоле, ки ба роҳ мерафтам, ногаҳон садое аз тарафи осмон шунидам. Ҷун сари худро баланд кардам, дидам ҳамон малаке, ки дар

гори Ҳиро омада буд, байни Осмону Замин рӯи таҳте нишастааст. Аз вай тарсидаам, ба хона бозгашта ва гуфтам: Маро бипӯшонед, маро бипӯшонед. Ва Ҳудованд ин оятро нозил кард:

“Эй шахси чома бар худ пецида! Бархез, пас битарсон ва Парвардигори худро ба бузургӣ ёд кун ва чомаҳои худро пок соз ва палидиро дур кун.” (Мудассир: 1-5)

Ва ҳамон буд, ки ваҳӣ дубора шурӯъ шуда ва паёпай нозил гардид.

5. Аз Ибни Аббос (р) дар тафсири ин қавли Ҳудованди мутаъюл, ки мефармояд: “Эй Муҳаммад, забони худро барои он, ки Қуръонро зудтар фаро бигирӣ, ҳаракат мадех”, чунин ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) аз нузули ваҳӣ ба такопӯ ва машаққат меафтод ва лабҳои худро ҳаракат медод. Ибни Аббос (р) мегӯяд: ман ҳам лабҳои худро монанди Паёмбари Худо (с) ҳаракат медодам ва Ҳудованд ин оятро нозил кард: “Эй Муҳаммад, забони худро барои он, ки Қуръонро зудтар ба даст оварӣ, ҳаракат мадех, ба таҳқиқ, ки чамъ кардан ва омӯхтани он барои ту бар ӯҳдаи мо аст.” (Қиёмат: 15-18)

Ибни Аббос (р) дар тафсири ин оят мегӯяд: Чамъ кардани Қуръон дар синаи ту ва ин, ки онро бихонӣ, бар ӯҳдаи мо аст, пас вақте, ки онро бар ту хондем, ту ҳам онро дар пайравии мо бихон, яъне онро бишнав ва гӯш фаро дех, пас бар мост баёни он, яъне, сипас бар ӯҳдаи мост, ки ту онро бихонӣ. Ва ҳамон буд, ки чун Ҷабраил (ъ) мерафт, Паёмбари Худо (с) Қуръонро тавре, ки Ҷабраил бар эшон хонда буд, тақрор менамуданд.

6. Ва аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) саҳоватмандтарини мардумон буданд ва аз он ҳам саҳоватмандтар ҳангоме буданд, ки дар моҳи Рамазон Ҷабраил (ъ) наздашон меомад. Ҷабраил (ъ) дар моҳи Рамазон ҳар шаб назди Паёмбари Худо (с) омада ва Қуръонро бо эшон тақрор мекард ва дар ин ҳангом буд, ки Паёмбари Худо (с) дар корҳои хайр аз вазиши бод ҳам саҳоватмандтар буданд.

7. Ва боз аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки гуфт: Абусуфён ибни Ҳарб бароям ҳикоят намуда гуфт:

- Ҳангоме, ки бо гурӯҳе аз тоҷирон дар Шом будам, Ҳирақл маро назди худ хост.

Ибни Аббос (р) мегӯяд: Ва ин замоне буд, ки Паёмбари Худо (с) бо Абусуфён ва қуффори Қурайш дарғирӣ дошт. Ҳирақл дар ҳоле, ки бо гурӯҳе аз бузургони Рум дар Илиё буд, Абусуфён ва ҳамроҳонашро назди худ хост ва тарҷумонеро ҳозир намуда гуфт:

- Кадом яке аз шумо бо ин шахсе, ки иддаъои нубувват дорад, аз нигоҳи насад қаробати наздиктаре доред?

Абусуфён мегӯяд: Ман барояш гуфтам, ки ман аз ҳама ба вай наздиктарам.

Ҳирақл гуфт:

- Ӯро ба ман наздик кунед.

Ва ҳамон буд, ки онҳоро наздик оварда ва ҳамроҳонашро пушти сара什 нишонданд.

Ҳирақл ба тарҷумонаш гуфт:

- Ба эшон бигӯ, ки ман аз ин шахс суолоте мекунам, агар дар ҷавобам дурӯғ гуфт, дурӯғашро ошкор созед.

Абусуфён мегӯяд: Қасам ба Худо, агар шарм намекардам, ки маро дурӯғгӯй ҳоҳанд кард, ҳатман дар бораи Паёмбари Худо (с) дурӯғ мегуфтам.

Аввалин суоле, ки Ҳирақл аз ман кард, ин буд:

- Насабаш дар байни шумоён чӣ гуна аст?

Гуфтам:

- Насабаш олӣ аст.

Гуфт:

- Оё каси дигаре аз шумоён пеш аз ў чунин даъвое кардааст?

Гуфтам:

- На.

Гуфт:

- Аз падарон ва аҷододаш касе подшоҳӣ доштааст?

Гуфтам:

- На.

Гуфт:

- Касоне, ки аз вай итоат кардаанд, аз бузургон ва ашрофанд ва ё аз бечорагон?

- Гуфтам:

- Аз бечорагон.

Гуфт:

- Пайравонаш рӯз ба рӯз кам мешаванд ё зиёд?

Гуфтам:

- Зиёд.

Гуфт:

- Оё касе аз пайравонаш баъд аз ин, ки динашро пазируфтааст, дилсард гардида ва аз он бармегардад?

Гуфтам:

- На.

Гуфт:

- Пеш аз иддаюи нубувват ўро муттаҳам ба дурӯғ мекардед?

Гуфтам:

- На.

Гуфт:

- Оё хиёнат мекунад?

Гуфтам:

- На, вале муддати замонест, ки аз вай дурем ва намедонем, ки дар ин муддат чӣ кирдоре дорад.

Абусуфён мегўяд: Файр аз ҳамин сухан ба чизи дигаре ўро муттахам карда наметавонистам.

Гуфт:

- Оё бо вай дар ҷанг даргир шудаед?

Гуфтам:

- Бале.

Гуфт:

- Натиҷаи ҷанг байни ў ва шумоён чӣ гуна будааст?

Гуфтам:

- Натиҷаи ҷанг мутановиб (навбат ба навбат) аст, ғоҳе ў бар мөвағоҳе мөн бар ўғолиб мешавем.

Гуфт:

- Шуморо ба чӣ ҷиз амр мекунад?

Гуфтам:

- Мегўяд, Ҳудои ягонаро паравтиш кунед ва ҳеч ҷизро бо ў шарик насозед ва он чиро, ки падарҳоятон ибодат мекарданд, тарқ намоед ва моро ба намоз ва ростӣ ва ифғат ва силаи раҳм (пайванди хешутаборӣ) амр менамояд.

Ба тарҷумаонаш гуфт:

- Барояш бигӯ, ман аз ту аз насабаш пурсиdam ва ту гуфтӣ, ки олинасаб аст. Ва ҳамин гуна пайғамбарон аз олинасабтарини қавми ҳуд баргузида мешаванд. Пурсиdam, ки касе пеш аз вай ҷунун иддаъое кардааст? Гуфтӣ, на. Ва агар касе пеш аз вай ҷунун даъвое карда буд, мегуфтам ин шахсе аст, ки аз дигарон пайравӣ кардааст. Гуфтам, оё касе аз падаронаш подшоҳӣ кардааст? Гуфтӣ, на. Ва агар касе аз падаронаш подшоҳӣ мекард, мегуфтам шахсест, ки омада ва талаби тоҷу таҳти падарашро дорад. Пурсиdam, пеш аз ин, ки ҷунун иддаъое бикунад, ўро ба дурӯғ гуфтан муттаҳам мекардед? Гуфтӣ, на. Ва албатта мумкин нест, ки аз дурӯғ гуфтан бо бандагон парҳез намуда ва бар Ҳудо дурӯғ бигӯяд. Ва пурсиdam, ки бузургон ва ашроф аз вай пайравӣ мекунанд ва ё бечорагон ва бенавоён? Гуфтӣ, бенавоён. Ва пайравони пайғамбарон ҳамин бенавоёнанд. Пурсиdam, рӯз ба рӯз кам мешаванд ё зиёд? Гуфтӣ, зиёд. Ва масъалаи имон ба ҳамин тарик аст, то он ки фарогир шуда ва ба ҳама ҷо бирасад. Пурсиdam, оё касе баъд аз ин ки ба динаш доҳил гардиid, дилсард гардида ва аз он бармегардад? Гуфтӣ, на. Ва қонуни имон ҷунун аст, вакте дураҳшиши он ба дил тобид, дигар имкони баргашт надорад. Ва пурсиdam, оё ҳиёнат ва фиребкорӣ мекунад? Гуфтӣ, на. Ва аз сифоти пайғамбарон дурӣ аз ҳиёнат ва фиребкорӣ аст. Ва пурсиdam, шуморо ба чӣ ҷиз амр мекунад? Гуфтӣ, ба ибодати Ҳудованди ягона амр ва аз ширки бо ў ва паравтиши бутон нахӣ мефармояд ва ба намоз хондан ва ростӣ ва ифғат амр менамояд. Ва агар он чӣ гуфтӣ, рост бошад, ба зудӣ то ҳамин ҷойи пои маро ҳам ҳоҳад гирифт, ман хуб медонистам, ки ҷунун пайғамбаре зуҳур мекунад, вале фикр намекардам,

ки аз байни шумоён бошад ва агар медонистам, ки имкони расидан ба ҳузураш бароям муюссар мегардад, ба ҳар қимате, ки буд, худро ба мулоқоташ мерасонидам ва агар ба мулоқоташ мерасидам, худро ба қадамҳояш меандохтам.

Сипас номаero, ки Паёмбари Худо (с) тавассути Диҳя барои сардори Бусро фиристода буд, хост ва ўномаро ба вай дод ва дар нома чунин омада буд:

Бисмиллоҳи-р-раҳмони-р-раҳим

Аз тарафи Муҳаммад, банда ва Паёмбари Худо барои Ҳирақл, сардори Рум! Салом бар пӯяндагони роҳи ҳидоят, аммо баъд, ман туро ба сӯи Ислом даъват менамоям, мусалмон шав, дар амон ҳоҳӣ буд.

Худованд музди туро дучанд ҳоҳад дод ва агар ибо варзиҷӣ, гуноҳи ҳамаи пайравони ту бар гардани ту ҳоҳад буд:

“Эй аҳли китоб, биёед ба сӯи амре, ки байни мо ва шумо мусаллам аст ва он ин, ки чуз Худои ягона дигареро ибодат накарда ва чизеро ба ў шарик наёварем ва ҳеч қадоме аз мо дигареро ба ғайр аз Худованд Парвардигори худ қарор надиҳад ва агар ибо варзиҷанд, пас бигӯед шоҳид бошед, ки мо мусалмонем.” (Оли Имрон, 64)

Абусуфён мегӯяд:

- Вақте, ки ўчунин гуфт ва аз ҳондани нома фориг шуд, ҳаёҳӯе аз маҷлис барҳоста ва моро аз он ҷо берун карданд ва ман ба ҳамроҳони худ гуфтам:

- Тавре, ки маълум мешавад, кори ибни Абикабша (мақсадаш аз ибни Абикабша Паёмбари Худо (с) буд), то ҷое боло гирифтааст, ки подшоҳи Рум ҳам аз вай меҳаросад ва аз ҳамин рӯз ба баъд дигар яқин доштам, ки Паёмбари Худо (с) муваффақ ҳоҳад шуд, то ин, ки Худованди мутаъол маро ба Ислом мушарраф соҳт.

Ибни Нотур, ки амири Илиё ва аз ҳамнишинони Ҳирақл ва раҳбари масеҳиёни он ҷо буд, мегӯяд: Ҳангоме, ки Ҳирақл ба Илиё омад, маҳзун ва ғамгин гардид, баъзе аз давлатмардонаш ба вай гуфтанд: Хеле ғамгин ба назар мерасӣ.

Ибни Нотур мегӯяд, ки Ҳирақл коҳин буда ва бар ситораҳо назар мекард ва чун аз вай ин суолро карданд, дар ҷавобаашон гуфт: Шаби гузашта, ки ба ситораҳо назар кардам, дидам, ки подшоҳи мардуме, ки худро ҳатна мекунанд, бар дигарон ғолиб шудааст.

Ва пурсид:

- Дар ин аср ва замон қадом мардум ҳатна мекунанд?

Гуфт:

- Ғайр аз яхуд мардуми дигаре ҳатна намекунанд ва аз инҳо дар ҳарос мабош ва ба ҳамаи шаҳрҳои давлати худ бинавис, то яҳудиҳоеро, ки дар байнашон вучуд доранд, ба қатл бирасонанд.

Ва ҳанӯз дар ин мавзӯъ машгули раъӣ ва машварат буданд, ки фиристодаи подшоҳи Фассон, ки роҷеъ ба Паёмбари Худо (с)

маълумоти кофӣ ба даст дошт, назди Ҳирақл расид ва пас аз ин, ки Ҳирақл аз ахборе, ки ин шахс бо худ дошт, мутталеъ шуд, гуфт:

- Ин шахсро бурда ва бубинед, ки хатна кардааст ё хайр?

Чун диданд, гуфтанд:

- Бале! Хатна кардааст.

Ҳирақл аз вай пурсид:

- Оё мардуми араб ҳам хатна мекунанд?

Гуфт:

- Бале, хатна мекунанд.

Ҳирақл гуфт:

- Ҳамин шахсеро, ки ман ба хоб дидам Мұхаммад (с)-подшоҳи ин мардум аст, ки зухур кардааст.

Сипас Ҳирақл ба яке аз дўстонаш дар Румия, ки монанди худаш шахси донишманде буд, (дар ҳамин мавзӯй) нома навишт ва худаш ба сўи Ҳимс равон гардид ва ҳанӯз аз Ҳимс хориҷ нашуда буд, ки дўсташ ҷавоби номаи Ҳирақлро фиристод ва дар номаи худ бо Ҳирақл дар мавзӯи зухури Паёмбари Ҳудо (с) тавоғуки раъй нишон дода, гуфта буд, ки ин шахс пайғамбар аст.

Баъд аз он Ҳирақл бузургони мардуми Румро дар қасри худ дар шаҳри Ҳимс чамъ карда ва дарвозаҳои қасрро баст, баъд аз он барҳоста ва онҳоро мухотаб қарор дода, гуфт:

- Эй мардуми Рум! Оё растагорӣ ва фалоҳро намехоҳед? Ва оё намехоҳед, ки мулкатон барои худатон боқӣ бимонад? Пас биёед ва бо ин Пайғамбар байъат намоед!

Ба мұчарради шунидани ин сухан ба монанди ҳарҳои ваҳшӣ аз ҷой парида, ба сўи дарҳо ҳучум бурданд ва медиданд, ки дарҳо қаблан баста шудааст ва чун Ҳирақл ин танаффурашонро дид ва аз имон оварданашон маъюс гардид, гуфт:

- Инҳоро бори дигар назди ман биёваред.

Ва чун омаданд, гуфт:

- Ман ин суханонро барои он гуфтам, то миқдори вобастагиатонро ба динатон озмоиш намоям ва воқеан он чиро, ки орзу доштам, эҳсос намудам. (Ва чун ин суханро аз Ҳирақл шуниданд) ўро саҷда намуда ва аз вай изҳори ризоият намуданд. Ва ин охирин қиссаи Ҳирақл бо пайравонаш буд.

БОБИ 1. Қавли Паёмбари Худо (с), ки Ислом бар панҷ чиз бино ёфтааст

8. Аз Ибни Умар (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд:

Ислом бар панҷ чиз бино ёфтааст: гувоҳӣ додан бар ин, ки Худои дигаре гайр аз Худои ягона вучуд надошта ва Муҳаммад (с) Паёмбари Худо аст ва барпо доштани намоз ва доддани закот ва ҳаҷҷ (-и Байтуллоҳи-л-ҳаром) ва рӯза гирифтани моҳи рамазон.

БОБИ 2. Умури имон

9. Аз Абӯхурайра (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: “Имон шасту чанд шӯъба (шоха ва қисм) аст ва ҳаё шӯъбае аз имон аст.”

БОБИ 3. Мусалмон касест, ки мусалмонон аз забон ва дасташ дар амон бошанд

10. Аз Абдуллоҳ ибни Умар (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: “Мусалмон касест, ки мусалмонон аз забон ва дасташ дар амон бошанд ва муҳочир касе аст, ки он чиро, ки манҳиёти Худованди мутаъол мебошад, тарк намояд.”

БОБИ 4. Кадом Ислом беҳтар аст?

11. Аз Абӯмӯсо (р) ривоят аст, ки гуфт: пурсиданд: Эй Паёмбари Худо, кадом ислом беҳтар аст? Фармуданд: “Касе, ки мусалмонон аз забон ва дасташ дар амон бошанд.”

БОБИ 5. Таъом додан аз Ислом аст

12. Аз Абдуллоҳ ибни Умар (р) ривоят аст, ки шахсе аз Паёмбари Худо (с) пурсид: Кадом ислом беҳтар аст? Фармуданд: “Таъом додан ва салом кардан бар ҳар касе, ки ўро мешиносӣ ва ё намениносӣ.”

БОБИ 6. Аз аломати имон он аст, ки он чиро ба худ меҳоҳӣ, ба бародари худ ҳам бихоҳӣ

13. Аз Анас (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: Касе аз шумоён имон надорад, то замоне, ки ба бародари худ бихоҳад он чиро, ки барои худ меҳоҳад.”

БОБИ 7. Дӯст доштани Паёмбари худо (с) аз имон аст

14. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Қасам ба зоте, ки чонам дар дасти ў аст, касе аз шумоён то он вақт имон наҳоҳад дошт, ки ман дар наздаш аз падар ва фарзандаш маҳбуфттар бошам.”

15. Аз Анас (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Қасам ба зоте, ки чонам дар дасти ў аст, касе аз шумоён то он вақт имон наҳоҳад дошт, ки ман дар наздаш аз падар ва фарзандаш ва ҳамаи мардумон маҳбуфттар бошам.”

БОБИ 8. Лаззати имон

16. Ва аз Анас (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: “Се чиз аст, ки агар дар касе мавҷуд шуд, лаззати имонро дарк менамояд: ин, ки Худо ва расулаш аз дигарон дар наздаш маҳбуфттар буда ва ин, ки дӯстиаш нисбат ба шахсе факат барои Худо бошад ва ин, ки дар наздаш бозгаштан ба куфр монанди даромадан дар оташ бошад.”

БОБИ 9. Дӯст доштани ансор аз имон аст

17. Ва аз Анас (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: “Аломати имон дӯст доштани ансор аст ва аломати нифоқ буғз ва душманий бо ансор аст.”

18. Аз Убода ибни Сомит (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) дар ҳоле, ки иддае аз асхоб дар атрофашон нишаста буданд, фармуданд: “Ба ман чунин байъат кунед, ки ба Худо ҳеч чизро шарик наоваред, исроф накунед, зино накунед, фарзандони худро накушед, фарзандони дигаронро ба дурӯғ ба худ нисбат надиҳед, аз авомир мувофиқи шаръ сарпечӣ накунед.

Касе, ки ба ин чизҳо побандӣ кунад, муздаш бар Худост ва касе, ки муртакиби гуноҳе аз ин гуноҳон шуда ва дар дунё уқубате бубинад, ҳамон уқубат барояш каффора аст ва касе, ки муртакиби гуноҳе аз ин гуноҳон шуда ва Худованд онро бар вай пӯшонда ва ошкор насоҳта бошад, амраш муваккал ба Худост, агар бихоҳад, ўро авф карда ва агар бихоҳад, азобаш ҳоҳад кард.”

Ва мо ҳам ба ҳамин чизҳо бо Паёмбари Худо (с) байъат намудем.

БОБИ 10. Гурехтан аз фитна аз дин аст

19. Аз Абусаъиди Худрӣ (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармулданд: “Дур нест, ки беҳтарин моли мусалмон гӯсфандоне бошад, ки онҳоро дар кӯҳу дашт ҷаронда ва барои ҳифзи дини худ аз фитна турехта бошад.”

БОБИ 11. Ин қавли Паёмбари Худо (с), ки: “Ман аз ҳамаи шумо ба Ҳудованд донотарам”

20. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) вакте, ки мардумро амр мекарданд, ба ҷизе амр мекарданд, ки тоқати анҷом додани онро дошта бошанд. Мардум мегуфтанд: Ё Расулаллоҳ, мо монанди шумо неstem, Ҳудованд ғуноҳони гузашта ва ояндаи шуморо омурзидаст. Ва эшон (аз шунидани ин сухан) онҷунон дар ғазаб мешуданд, ки осори ғазаб ба ҷеҳраи муборак намудор гардида ва мефармулданд: “Ман аз ҳамаи шумо парҳезгортар ва ба Ҳудо донотарам.”

БОБИ 12. Бартарӣ байни аҳли имон дар аъмол аст

21. Аз Абӯсаъиди Худрӣ (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармулданд: “(Баъд аз ин, ки) аҳли ҷаннат ба ҷаннат ва аҳли дӯзах ба дӯзах дохил шуданд, Ҳудованди мутаъюл мегӯяд: Касеро, ки заррае аз имон дар дилаш буда бошад, (аз дӯзах) берун кунед ва дар ҳоле ки ҷунин ашхосе сиёҳ гаштаанд, аз дӯзах ҳориҷ соҳта мешаванд, баъд аз он ба наҳри ҳаё, ё баҳри ҳаёт (шак аз Молик, яке аз ровиҳои ҳадис аст) андохта шуда ва монанди донае, ки дар канори ҷӯе мерӯяд, мерӯянд, магар надидаед, ки гиёҳи канори ҷӯй дар ҳангоми рӯйидан зардранг ва мутамоил аст?”

22. Ва аз Абӯсаъиди Худрӣ (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармулданд: “Дар ҳолати хоб будам, дидам, ки мардумон дар ҳоле, ки пероҳан ба тан доранд, наздам меоянд, баъзе пероҳанҳояшон то сина ва иддае ҳам кӯтоҳтар аз сина аст ва Умар ибни Ҳаттоб наздам омад ва дидам, пероҳане пӯшидааст, ки онро бо худ мекашад.” Гуфтанд: Ё Расулаллоҳ! Инро чӣ таъбир мекунед? Фармулданд: “Диндорӣ.”

БОБИ 13. Ҳаё аз имон аст

23. Аз Ибни Умар (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) бо шахсе аз Ансор бархурд намуданд, ки бародари худро ба сабаби шарм ва ҳаёе, ки дошт, панд медод (маломат мекард). Паёмбари Худо (с) фармулданд: “Шарм ва ҳаё доштан аз имон аст.”

БОБИ 14. Агар тавба карданд, намоз хонданд ва закот доданд, ба онҳо фараздор мабош

24. Ва аз Ибни Умар (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Маъмур гаштаам, ки бо мардум то он вакт мукотила намоям, ки бигӯянд: Худои дигаре чуз Худои ягона нест ва Муҳаммад Паёмбари Худо аст ва намоз бихонанд ва закот бидиҳанд ва чун чунин карданд, чон ва моли худро аз ҷониби ман ба чуз дар ҳақке, ки Ислом таъйин кардааст, дар амон доштаанд ва ҳисобашон бо Ҳудост.”

БОБИ 15. Касе, ки мегӯяд: Имон иборат аз амал аст

25. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки касе аз Паёмбари Худо (с) пурсид: Кадом амал беҳтар аст? Фармуданд: “Имон ба Ҳудо ва Расули Ӯ.” Дигар шахсе пурсид: Баъд аз он кадом амал? Фармуданд: “Чиҳод дар роҳи Ҳудо.” Боз касе пурсид, ки: Баъд аз он кадом амал? Фармуданд: Ҳаҷчи накӯ.

БОБИ 16. Замоне, ки ислом ба ҳақиқат набошад

26. Аз Саъд ибни Абиваққос (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) ба гурӯҳе аз мардум дар ҳоле, ки ман (Саъд) нишаста будам, чизҳое доданд, вале ба шахсе, ки ўро аз ҳама беҳтар гумон мекардам, чизе надоданд, Гуфтам: Ё Расулаллоҳ! Чаро ба фалонӣ чизе надодед? Ба Ҳудованд қасам, ки ўро шахси мӯъмине мепиндорам. Фармуданд: Бигӯ, ки шахси мусалмоне аст. Андак замоне сокит шудам, боз маърифатам ба ин шахс маро бар он дошт, ки гуфтаамро дубора такрор карда ва бигӯям, эй Расули Ҳудо (с), чаро ба фалонӣ чизе надодед?

Ба Ҳудованд қасам, ки ўро шахси мӯъмине мепиндорам. Фармуданд: Бигӯ, ки шахси мусалмоне аст. Боз андаке сукут кардам ва маърифатам дар бораи ин шахс маро бар он дошт, то гуфтаамро такрор намоям.

Паёмбари Худо (с) ҳам ҳамон гуфтаи худро такрор намуда ва фармуданд: “Эй Саъд, ман ба шахсе чизе медиҳам дар ҳоле. ки шахси дигаре аз вай назди ман дӯст доштанитар аст ва сабабаш ин аст, ки метарсам мабодо Ҳудованд ба сабаби ин чиз ўро ба дӯзах сарнагун созад.”

БОБИ 17. Ношукрӣ аз шавҳар ва ин, ки ношукриҳо мутафовит аст

27. Аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Дӯзах ба ман нишон дода шуд, дидам, ки аксари аҳли он занонеанд, ки қуфрон (яъне ношукрӣ) кардаанд. Касе пурсид: Оё ба Ҳудо қуфрон карданд?”

Фармуданд: (“На) ношукрии шавҳарро кардаанд, ношукрии эҳсонро кардаанд, агар тамоми умр ба яке аз инҳо эҳсон кунӣ ва чун аз ту андак тақсире бубинад, мегӯяд: Ман ҳеч гоҳ аз ту хубӣ надидаам.”

БОБИ 18. Гунохон аз ахлоқи ҷоҳилият аст ва муртакиби гуноҳ коғир намешавад, магар ба ширк

28. Аз Абӯзар (р) ривоят аст, ки гуфт: Шахсеро дашном дода ва ба модараш нисбати бад додам (таъна задам), Паёмбари Худо (с) фармуданд: Эй Абӯзар, ба модараш нисбати бад медиҳӣ? Ҳанӯз ахлоқи ҷоҳилият дар ту мавҷуд аст.

Муздурони шумо бародарони шумо ҳастанд. Худованд эшонро зердастон қарор додааст. Касе, ки бародара什 наздаш музdur аст, аз таъоме, ки меҳӯрад, ба ў таъом бидиҳад ва аз либосе, ки мепӯшад, ба ў либос бипӯшонад ва ба коре болотар аз қудраташ ўро амр нақунад ва агар амр мекунад бо ў ҳамкорӣ намояд.

БОБИ 19. Агар ду гурӯҳ аз мусалмонон бо ҳам ҷангиданд, байнашон сулҳ қунед

29. Аз Абӯбакр (р) ривоят аст, ки гуфт: Аз Паёмбари Худо (с) шунидам, ки фармуданд: “Вақте, ки ду нафар мусалмон бо аслиҳаи худ ба ҷони ҳам меафтанд, он, ки бикушад ва он, ки кушта шавад, ҳардӯяшон дар дӯзаханд.”

Гуфтам: Эй Расули Худо (с), он, ки мекушад, дуруст, вале гуноҳи он, ки кушта мешавад, чист? Фармуданд: “Ў ҳам қасд дошт, то он дигареро бикушад.”

БОБИ 20. Зулм маротиб ва дараҷаҳо дорад

30. Аз Абдуллоҳ ибни Масъуд (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: Чун ин қавли Худованд ки: “**қасоне, ки имон оварда ва имони худро ба зулм омехта накардаанд**” (*Анъом: 82*) нозил гардид, ёрони Паёмбари Худо (с) гуфтанд: Кадом яке аз мост, ки зулме накарда бошад? Ва ҳамон буд, ки ин ояи карима нозил гардид: “**Ба таҳқиқ, ки ширк зулми бузурге аст**”. (*Луқмон: 13*)

БОБИ 21. Аломати нифоқ

31. Аз Абӯҳурайра (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: Аломати шахси муноғиқ се чиз аст, чун сухан бизанад, дурӯғ мегӯяд ва чун ваъда бидиҳад, ваъдаҳилофӣ мекунад ва чун ба ў амонате дода шавад, хиёнат мекунад.”

32. Аз Абдуллоҳ ибни Умар (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: Чор чиз аст, ки агар дар шахсе мавҷуд шавад, он шахс мунофиқи холис аст ва агар яке аз онҳо дар вай мавҷуд шавад, ба хислате аз хислатҳои нифоқ муттасиф гардидааст, магар он, ки он хислатро тарқ намояд: Чун амонате ба дасташ дода шавад, дар он хиёнат мекунад ва вақте, ки сухан бигӯяд, дурӯғ мегӯяд ва вақте, ки аҳд ва паймон бибандад, аҳдшиканӣ мекунад ва дар вақти ҷанг ва ҷидол фаҳш ва дашном медиҳад.”

БОБИ 22. Қиёми шаби қадр аз имон аст

33. Аз Абӯхурайра (с) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Касе, ки дар шаби қадр хос барои Худо қиём намояд (яъне дар шаби қадр намоз бихонад), гуноҳони гузаштааш бахшида мешаванд.”

БОБИ 23. Ҷиҳод аз имон аст

34. Ва аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Худованди мутаъол ба касе, ки дар роҳи Ӯ (ба ҷиҳод) берун шуда бошад, ваъдаи омурзиш дода ва мегӯяд:

Касе, ки хос барои ман ва барои тасдиқи пайғамбарони ман ба ҷиҳод берун шуда бошад, ўро бо ғанимате, ки ба даст овардааст, саломат баргардонда ва ё ҷаннатро насибаш хоҳам соҳт ва агар сабаби машаққат бар уммати ман намегардид, аз иштирок варзидан дар ҳеч гурӯҳи ҷиҳодӣ муҳолифат намекардам ва дӯст дорам, ки дар роҳи Худо қушта шуда ва дубора зинда шавам ва боз қушта шуда ва дубора зинда шавам ва боз қушта шавам.”

БОБИ 24. Татаввути қиёми Рамазон

35. Ва аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Касе, ки шабҳои Рамазонро фақат ба асоси имон ва талаби савоб аз Худованд қиём намояд, гуноҳони гузаштааш омурзида мешавад.”

БОБИ 25. Рӯза гирифтани моҳи Рамазон барои Худо аз имон аст

36. Ва аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Касе, ки моҳи Рамазонро ба асоси имон ва талаби савоб аз Худованди мутаъол рӯза бигирад, гуноҳони гузаштааш бахшида мешавад.”

БОБИ 26. Асоси дин осонй аст

37. Ва аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: (Масоил ва аҳкоми) дин осон аст ва ҳаргиз касе дар дин ташаддуд накардааст, магар он, ки маглуб гардидааст, пас миёнаравӣ кунед ва он чиро, ки метавонед, анҷом дихед ва ба савоби Худованӣ башорат дихед, дар ибодати субҳоҳӣ ва ибодати ҳангоми зӯҳр ва ибодати охири шаб бикӯшед.”

БОБИ 27. Намоз аз имон аст

38. Аз Бароъ ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) аввалин бор, ки ба Мадина омаданд, ба хонаи яке аз аҷод ва ё хешвандони модарам сукунат гузиданд ва муддати шонздаҳ ва ё ҳабдаҳ моҳ ба тарафи Байту-л-муқаддас намоз меҳонданд ва орзу доштанд, ки қибла ба тарафи Байтуллоҳи-л-ҳаром бошад ва аввалин намозеро, ки ба тарафи Каъба адо намуданд, намози аср буд ва гурӯҳе аз мардум ин намозро бо эшон адо намуданд, шахсе аз миёни касоне, ки бо эшон намоз хонда буданд, баромад.

Ба масҷиде расид, ки мардум дар он намоз меҳонданд ва дар ҳолати рукӯй кардан буданд, ба эшон гуфт: Ба Худованӣ савғанд аст, ки ман бо Паёмбари Худо (с) ба тарафи Макка намоз хондам. Онҳо ҳамон тавре, ки дар ҳоли намоз хондан буданд, рӯйи худро ба тарафи Каъба гардонданд.

Яхуд ва аҳли китоб аз ин, ки Паёмбари Худо (с) ба тарафи Байту-л-муқаддас намоз меҳонданд, хушҳол буданд, вале ҳангоме, ки қибла ба тарафи Каъба тағиyr ёфт, бадашон омад.

БОБИ 28. Исломи ҳақиқии шахс

39. Абӯсаъиди Худрӣ (р) мегӯяд: Аз Паёмбари Худо (с) шунидам, ки фармуданд: Вақте, ки шахсе мусалмон гардид ва исломаш ҳақиқӣ бошад, Худованӣ тамоми гуноҳонеро, ки (пеш аз мусулмон шудан) муртакиб шудааст, мебахшад ва байд аз ин давраи ҳисоб ва мучозот аст, аз ҳар кори неке даҳ баробар то ҳафтсад баробар барояш савоб дода мешавад ва ҷазои кори бад ба андозаи ҳамон кори бад аст магар он, ки Худованӣ мутаъюл он гуноҳро барои вай бибахшад.

БОБИ 29. Бехтарин ибодат он аст, ки давомдор бошад

40. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Дар ҳоле, ки зане наздам нишаста буд, Паёмбари Худо (с) ба хонаам омада ва пурсиданд: Ин зан кист? Гуфтам: Ин фалон зан аст, ки бисёр намоз меҳонад. Фармуданд: Сокит бош, бар шумо ибодат он қадар лозим аст, ки тавони анҷом додани онро дошта бошед ва Худованӣ малул ва хаста намешавад, то

он, ки шумо малул ва хаста нашавед.” Ва (Оиша (р) мегўяд: Беҳтарин ибодат дар назди Паёмбари Худо (с) ибодате буд, ки ибодаткунанда бар он мудовамат мекард.

БОБИ 30. Зиёдат ва нуқсони имон

41. Аз Анас (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: Касе, ки “Ло илоҳа иллаллоҳ” гуфта ва дар қалбаш ба андозаи донаи ҷав ҳайр бошад, аз дӯзах берун мешавад ва касе ки “Ло илоҳа иллаллоҳ” гуфта ва дар қалбаш ба андозаи донаи гандуме ҳайр бошад, аз дӯзах берун мешавад ва касе, ки “Ло илоҳа иллаллоҳ” гуфта ва дар қалбаш ба андозаи заррае ҳайр бошад, аз дӯзах берун мешавад.”

42. Аз Умар ибни Ҳаттоб (р) ривоят аст, ки шахсе аз Яхуд барояш гуфт: Эй амиралмӯъминин, ояте дар китобатон ҳаст ва онро меҳонед, ки агар бар мо қавми Яхуд нозил мегардид, рӯзи нузули онро ид мегирифтем. Умар (р) пурсид, ки қадом оят аст?

Гуфт: Ин қавли Ҳудованди мутаъюл, ки мефармояд: **“Имрӯз дини шуморо барои шумо комил соҳтам ва неъмати худро бар шумо тамом намуда ва Исломро барои шумо дин қарор додам.”** (*Моида: 3*)

Умар (р) гуфт: Мо рӯз ва маконеро, ки ин оят бар Паёмбари Худо (с) нозил гардид, медонем. Ин оят дар рӯзи чумъа дар ҳоле, ки Паёмбари Худо (с) дар Арафа истода буданд, бар эшон нозил гардид.

БОБИ 31. Закот додан аз ислом аст

43. Аз Талҳа ибни Убайдуллоҳ (р) ривоят аст, ки гуфт: Шахсе аз аҳли Начд бо сари барахна назди Паёмбари Худо (с) омад, замзамаи садояшро мешунидем, вале намефаҳмидем, ки чӣ мегўяд, то ин, ки он шахс наздиктар омад ва пурсид, ки Ислом чист?

Паёмбари Худо (с) фармуданд: Адо кардани панҷ вақт намоз дар ҳар шабу рӯз. Он шахс гуфт: Дигар намозе ҳам бар ман лозим аст? Фармуданд: “На, магар он, ки нафл бихонӣ.”

Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Ва рӯза гирифтани моҳи Рамазон”. Он шахс гуфт: Файр аз рӯзай моҳи Рамазон рӯзай дигаре ҳам бар ман лозим аст? Фармуданд: “На, магар он, ки рӯзай нафл бигирий”. Ва Паёмбари Худо (с) аз закот барояш ёдовар шуданд, он шахс пурсид: Файр аз ин закоти дигаре ҳам бар ман лозим аст? Фармуданд: “На, магар он, ки садақаи нофила бидиҳӣ”. Он шахс барҳост ва ба роҳи худ идома дода, мегуфт: Ба Ҳудованд савганд! Аз ин чизҳо на чизе бештар анҷом медиҳам ва на камтар. Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Агар рост бигўяд, растагор аст.”

БОБИ 32. Ҳамроҳӣ кардан бо ҷаноза аз имон аст

44. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: Касе, ки бо ҷанозаи мусалмоне аз рӯи имон ва талаби савоб аз Ҳудованд ҳамроҳӣ намояд ва то ҳангоме ки бар вай намоз хондашуда ва дағн мегардад бо он ҷаноза бошад, Ҳудованди мутаъол ба ӯ ду қирот музд медиҳад ва ҳар қирот ба андозаи кӯҳи Уҳуд аст ва агар танҳо бар ҷаноза намоз бихонад ва пеш аз дағн баргардад, ба ӯ ба андозаи як қирот музд дода мешавад.”

БОБИ 33. Тарси мусалмон аз ин, ки амалаш ҳабата (ботил) гардида ва ӯ мутаваҷҷех набошад

45. Аз Абдуллоҳ ибни Масъуд (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: Дашном додани мусалмон фисқ ва ҷанг кардан бо вай қуфр аст.

46. Аз Убода ибни Сомит (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) омаданд, то аз (шаби Қадр) барои мардум ҳабар бидиҳанд, дар ин вақт ду нафар аз мусалмонон бо ҳам ба ҷанг ва мучодала пардохтанд. Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Ман омада будам, то барои шумо аз шаби Қадр ҳабар бидиҳам, vale falonӣ ва falonӣ бо ҳам ба мучодала пардохтанд ва таъйинаш аз байн рафт ва шояд ин кор ба ҳайратон бошад ва худатон онро дар шаби бисту ҳафт ва бисту нӯҳ ва бисту панҷ ҷустуҷӯ кунед.”

БОБИ 34. Суоли Ҷабраил аз Паёмбари Худо (с) аз имон, Ислом ва эҳсон

47. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Рӯзе Паёмбари Худо (с) дар байни мардум нишаста буданд, шахсе омад ва аз эшон пурсид: Имон чист?

Фармуданд: “Имон иборат аз имон овардан ба Ҳудо ва малоика ва дидори Ҳудованд дар охират ва имон овардан ба пайгамбарон ва имон овардан ба рӯзи ҷазо аст.” Он шахс пурсид: Ислом чист? Фармуданд: “Ислом он аст, ки Ҳудоро ибодат карда ва ба Ӯ шарик наёварӣ, намозро хонда ва закотеро, ки бар ту воҷиб аст, адо намуда ва моҳи Рамазонро рӯза бигирий.”

Он шахс пурсид: Эҳсон чист? Фармуданд: “(Эҳсон он аст), ки Ҳудовандро тавре ибодат кунӣ, ки гӯё ўро мебинӣ ва агар ту ўро намебинӣ, яқинан Ӯ туро мебинад.” Он шахс пурсид: Қиёмат чӣ вақт аст? Фармуданд: “Масъул (пурсидашуда) дар ин масъала аз суолкунанда олимтар нест, vale аломати онро бароят мегӯям: ин, вақте ки каниз бибии (ҳотуни) ҳудро таваллуд намояд ва ин, ки сорбонони шутурчарон даст ба тавсиъаи имрон бизананд ва (донистани вақти

қиёмат ба таври дақиқ) яке аз панҷ чизе аст, ки ба чуз Худованди мутаъол ҳеч касе онҳоро намедонад”.

Баъд аз он Паёмбари Худо (с) ин ояи каримаро тиловат намуданд: “**Ба таҳқик, ки Худованди мутаъол доно ба вакти қиёмат аст**”, то охири оят. Баъд аз ин гуфтугӯ он шахс баргашт. Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Ӯро биёваред”. Ва онҳо дигар асари Ӯро надиданд. Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Ин Ҷабраил буд, ки омад, то дини мардумро барояшон биёмӯзонад.”

БОБИ 35. Фазилати эҳтиёт дар мавриди дин

48. Аз Нӯъмон ибни Башир (р) ривоят аст, ки гуфт: Аз Паёмбари Худо (с) шунидам, ки фармуданд: “Ҳалол возеҳ ва ошкор ва ҳаром возеҳ ва ошкор аст ва байни ҳалол ва ҳаром умури шубҳаноке аст, ки бисёре аз мардум онҳоро намедонанд. Касе, ки аз шубҳаҳо бипарҳезад, эҳтиёти дин ва шарафи ҳудро кардааст ва касе, ки дар шубҳаҳот даромезад, монанди чӯпонест, ки гӯсфандонашро дар канори минтақаи мамнӯъа мечаронад ва дур нест, ки дар минтақаи мамнӯъа дохил шавад.

Ва бидонед, ки барои ҳар подшоҳ минтақаи мамнӯъаест ва огоҳ бошед, ки минтақаи мамнӯъаи Худованд чизҳоест, ки онҳоро ҳаром қарор додааст ва огоҳ бошед, ки дар чисми инсон порчаи гӯште аст, ки агар хуб ва солеҳ шуд, ҳамаи чисм хуб ва солеҳ мегардад ва агар фосид шуд, ҳамаи чисм фосид мешавад ва бидонед, ки ин порчаи гӯшт ҳамоно қалб аст.”

БОБИ 36. Адои хумс (ғанимат) аз имон аст

49. Аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки гуфт: Вақте, ки вафди Абдулқайс ба ҳузури Паёмбари Худо (с) омад, фармуданд: “Чӣ мардуме ҳастед?” ва ё “Чӣ гурӯҳе ҳастед?” Гуфтанд: (қавми) Рабиъа. Фармуданд: “Хуш омадед, ҳасоратманд ва пушаймон набошед.”

ОНҲО ГУФТАНД: Ё Расулаллоҳ, мо чуз дар моҳи ҳаром ба ҳузури шумо омада наметавонем ва байни мо ва шумо куффори қабилаи Музар қарор доранд, моро ба чизи қотиёе амр фармоед, то қасонеро, ки бо мо наёмадаанд, аз авомири шумо ҳабар дижем ва амал қардан ба он сабаби дохил шудани мо ба биҳишт гардад. Ва инҳо аз Паёмбари Худо (с) ҳукми нӯшиданиҳоро ҳам пурсиданд.

Паёмбари Худо (с) онҳоро ба чаҳор чиз амр ва аз чаҳор чиз наҳӣ (манъ) фармуданд. Амр қарданд, ки ба Ҳудои ягона имон биёваранд ва аз эшон пурсиданд: Оё медонед, ки маънои имон овардан ба Ҳудои ягона чист? Гуфтанд: Ҳудо ва Расули Ӯ донотар аст.

Фармуданд: (Маънояш) гувоҳӣ додан аст бар ин, ки Ҳудое чуз Ҳудои ягона вуҷуд надорад ва шарике барояш нест ва ин, ки

Муҳаммад Паёмбари Худо аст ва барпо доштани намоз ва додани закот ва рӯза гирифтани моҳи Рамазон ва ин, ки аз моли ғанимат ҳумсро адо кунед.

Онҳоро аз чаҳор чиз нахӣ фармуданд: аз шаробе, ки дар хум, дар қаду, дар танаи дараҳти ҳурмо ва шаробе, ки дар зарфи ҷилододашуда ва ё зарфи қирандуд таҳияшуда бошад (инҳо зарфҳо буданд, ки дар он замон дар онҳо шароб тайёр мекарданд) ва фармуданд: “Ин ҷизҳоро ҳифз кунед ва ба қасоне, ки бо шумо наёмадаанд, ҳабар дихед.”

БОБИ 37. Эътибори аъмол вобаста ба ният аст

50. Аз Умар (р) ҳадиси ин, ки аъмол вобаста ба ният аст, дар аввали қитоб гузашт ва дар ин ҷо зиёда бар он иборати зайл ҳам омадааст, ки “ва ҳарои ҳар қасе мутобики нияташ дода мешавад, қасе ки ҳичраташ ба сӯи Худо ва Расули Ӯ бошад, ҳичраташ ба сӯи Худо ва Расули Ӯ аст.” Баъд аз он бақияи ҳадисро зикр намуд.

51. Аз Абӯмасъуд (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: “Қасе, ки бар аҳл ва авлоди ҳуд нафақа медиҳад, агар нияти савоб аз Ҳудовандро дошта бошад, ин нафақааш садака ҳисоб мешавад.”

БОБИ 38. Ин гуфтаи Паёмбари Худо (с), ки дин насиҳат аст

52. Аз Ҷарир ибни Абдуллоҳи Бачалӣ (р) ривоят аст, ки гуфт: Бо Паёмбари Худо (с) чунин байъат кардам, ки намозро бихонам, закотро адо намоям ва ҳарои ҳар мусалмоне насиҳат кунам.

53. Ва аз Ҷарир ибни Абдуллоҳи Бачалӣ (р) ривоят аст, ки гуфт: Назди Паёмбари Худо (с) омадам ва гуфтам: Мехоҳам, бо шумо дар асоси Ислом байъат намоям. Бар ман шарт карданд, ки ба ҳар мусалмоне насиҳат кунам ва ман бо қабули шарти мазкур бо эшон байъат намудам.

БОБИ 1. Фазилати илм

54. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Дар ҳоле, ки Паёмбари Худо (с) дар маҷлисе бо мардум нишаста буда ва сӯҳбат мекарданд, шахси бодиянишине омада гуфт: Қиёмат чӣ вакт аст? Паёмбари Худо (с) (дар ҷавобаш ҷизе нағуфтанд) ва ба сухани худ идома доданд. Баъзеҳо бо худ гуфтанд: Паёмбари Худо (с) сухани ин шахро шуниданд, вале аз суоли вай бадашон омадааст. Иддаи дигаре гуфтанд: На хайр, суолро нашуниданд. То ин, ки сухани худро тамом карда ва фармуданд: Шахсе, ки аз қиёмат пурсид, қучост? Он шахс гуфт: Ё Расулаллоҳ, манам. Фармуданд: Вакте, ки амонат зойеъ гардад мунтазири қиёмат бош, (он шахс) гуфт: Амонат чӣ гуна зойеъ мешавад? Фармуданд: “Вакте, ки кор ба гайри аҳлаш супурда шавад, дар он вакт мунтазири қиёмат бош.”

БОБИ 2. Касе, ки ҷиҳати омӯзиши илм овози худро баланд намуд

55. Аз Абдуллоҳ ибни Амр (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) дар яке аз сафарҳое, ки сафар карда будем, аз мо ақиб монданд ва вакте ба мо расиданд, ки намоз таъхир шуда буд ва мо (аз саросемагӣ тавре поҳои худро мешустем, ки гӯё) ба пойҳои худ масҳ мекунем. Паёмбари Худо ба овози баланд фармуданд: “Азоби дӯзах бар қасоне аст, ки ақиби пойҳои онҳо хушк монда бошад.” Ва ин суханро ду ва ё се бор такрор намуданд.

БОБИ 3. Имтиҳон намудани устод шогирдонашро

56. Аз Ибни Умар (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Аз ҷумлаи дараҳтҳо дараҳте аст, ки баргҳояш намерезад ва ин ҷиз сифати мусалмон аст, бароям бигӯед, ки ин қадом дараҳт аст? Мардумон дараҳтҳои дашту саҳро ба зеҳни худ меоварданд. Абдуллоҳ мегӯяд: Ман фикр мекардам, ки шояд ин дараҳт дараҳти ҳурмо бошад, вале шарм кардам, ки ҷизе бигӯям. Мардум гуфтанд: Ё Расулаллоҳ! Шумо ба мо бигӯед, ки ин қадом дараҳт аст? Фармуданд: “Ин дараҳти ҳурмо аст.”

БОБИ 4. Хондани ҳадис бар мухаддис

57. Аз Анас (р) ривоят аст, ки гуфт: Дар ҳоле, ки мо бо Паёмбари Худо (с) дар масcid нишаста будем, шахсе бар уштуре савор ва дохили масcid гардид. Шутури худро дар масcid хобонда, баст, баъд аз он пурсид: Мұхаммад кадом як аз шумоён аст? Ва Паёмбари Худо (с) дар байни сахоба такя карда буданд. Гуфтем: Ҳамин шахси хушчехра, ки такя кардаанд. Он шахс гуфт: Эй фарзанди Абдулмуталлиб!

Паёмбари Худо (с) фармуданд: Бале, барои ҷавоб доданат ҳозиром. Он шахс гуфт: Аз ту суолҳое мекунам ва дар ин саволҳо ташаддуд ҳоҳам кард ва бо вучуди ин аз он ба дилат ҷизе магир. Фармуданд: Ҳарчи меҳоҳӣ, бипурс.” Он шахс гуфт: Туро ба Худои ту ва ба Худои онене, ки пеш аз ту будаанд, савганд медиҳам, ки туро Худованд ба сӯи ҳамаи мардум фиристодааст?

Фармуданд: Ба Худованд савганд аст, ки бале. Гуфт: Туро ба Худованд савганд медиҳам, ки Худо ба ту амр кардааст, ки дар як шабу рӯз панҷ вақт намоз бихонӣ? Фармуданд: Ба Худованд савганд аст, ки бале. Гуфт: Туро ба Худованд савганд медиҳам, ки Худо туро амр кардааст, ки ҳамин моҳи Рамазонро дар сол рӯза бигирим?

Фармуданд: Ба Худованд савганд аст, ки бале. Гуфт: Туро ба Худованд савганд медиҳам, ки туро Худованд амр кардааст, ки ҳамин закотро аз сарватмандони мо гирифта, ба фуқарои мо тақсим намоӣ? Паёмбари Худо (с) фармуданд: Ба Худованд савганд аст, ки бале. Он шахс гуфт: Ба он чӣ, ки ба он фиристода шудай, имон овардам ва ман намояндаи қавми худ ҳастам ва номам (Зимом ибни Саълаба) аст ва аз қавми (бани Саъд ибни Бакр) мебошам.

58. Аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) номаи худро ба воситаи шахсе ба сардори Баҳрайн фиристоданд. Сардори Баҳрайн он номаро барои (Кисро) дод. Чун (Кисро) онро хонд, пора-пора кард. Ибни Аббос (р) мегӯяд: Паёмбари Худо (с) бар онҳо нафрин карданд, ки Худованд онҳоро пора-пора кунад.

59. Аз Анас ибни Молик (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) номаи навишта, ё меҳостанд бинависанд, касе ба эшон гуфт: Ин мардум номаи бидуни мӯҳрро намехонанд. Ҳамон буд, ки мӯҳре аз нуқра таҳия намуданд, ки бар рӯи он (Мұхаммад Расулуллоҳ) нақш шуда буд ва гӯё, ки ҳамин ҳоло ба сафедии он мӯҳр дар дasti Паёмбари Худо (с) нигоҳ мекунам.

60. Аз Абӯвқиди Лайсӣ (р) ривоят аст, ки гуфт: Дар ҳоле, ки Паёмбари Худо (с) бо мардум дар масcid нишаста буданд, се нафар дохил шуданд, ду нафари онҳо назди Паёмбари Худо (с) омаданд ва саввумӣ рафт. Он ду нафар ба ҳузури Паёмбари Худо (с) истоданд, яке аз он ду нафар ҷойи холӣ дар байни мардум барои худ пайдо карда ва нишастан ва дуввумӣ пушти сари онҳо нишастан, саввумӣ баргашта рафт. Чун Паёмбари Худо (с) фориг шуданд, фармуданд: Оё намехоҳед шуморо аз аҳволи ин се нафар боҳабар созам? Аввалий ба Худо паноҳ

овард, Худованд ҳам ўро паноҳ дод, дуввумй ҳаё кард, Худованд ҳам ба ҳолаш раҳм кард, саввумй, ки рӯй гардонид, Худованд ҳам бар вай газаб кард.

БОБИ 5. Ин гуфтаи Паёмбари Худо (с): Бисёр аст касе, ки хабар ба ў мерасад, аз касе, ки хабарро аз ман шунидааст, фахмидатар бошад

61. Аз Абӯбакр (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) бар уштури худ савор шуданд ва шахсе маҳори уштурро гирифт, баъд аз он фармуданд: Имрӯз қадом рӯз аст?” Ҳамагӣ хомӯш шудем ва гумон кардем, ки шояд ин рӯзро ба номи дигаре ёд кунанд. Фармуданд: Оё рӯзи иди Қурбон нест? Гуфтем: Бале, ҳаст. Фармуданд: ин қадом моҳ аст?

Ҳамагӣ хомӯш шудем ва гумон кардем, ки шояд ин моҳро ба номи дигаре ёд хоҳанд кард. Фармуданд: Оё моҳи Зулҳиҷҷа нест? Гуфтем: Бале, ҳаст. Фармуданд: Яқинан хунҳои шумо, амволи шумо, номуси шумо монанди ҳурмати имрӯзи шумо, монанди ҳурмати ин моҳи шумо, монанди ҳурмати ин шаҳри шумо бар шумо ҳаром аст ва касе, ки ин ҷо ҳозир аст, ин хабарро ба касе, ки ҳозир нест, бирасонад, чун шахси ҳозир шояд ин суханро барои касе бирасонад, ки ўн суханро аз касе, ки шунидааст, бехтар бифаҳмад.

БОБИ 6. Паёмбари Худо (с) вақтҳои муносиборо барои таълим ва мавъиза ихтиёр мекарданд

62. Аз Ибни Масъуд (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) дар рӯзҳои муносиб барои мо мавъиза мекарданд, то мабодо ҳаста ва дилсард шавем.

63. Аз Анас (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: Осонгирӣ кунед ва саҳтгирӣ накунед ва мардумро дилгарм созед ва ғурезон насозед.

БОБИ 7. Касеро, ки Худованд барояш иродай хайр дошта бошад, ба вай дар умури дин дониш медиҳад

64. Аз Муъовия (р) ривоят аст, ки гуфт: Аз Паёмбари Худо (с) шунидам, ки фармуданд: Касе, ки Худованд барояш иродай хайр дошта бошад, барои вай дар умури дин дониш медиҳад, ман тақсим мекунам ва Худованд медиҳад ва ин уммат то зуҳури нишонаҳои қиёмат бар амри Худованд пойбанд ҳоҳад буд ва муҳолифати дигарон зараре ба эшон намерасонад.

БОБИ 8. Заковат дар илм

65. Аз Ибни Умар (р) ривоят аст, ки гуфт: Дар хузури Паёмбари Худо (с) будем, ки барояшон хўши хурмои наврасе оварданд. Фармуанд: Аз чумлаи дараҳтҳо дараҳте аст, ки хосияти мусалмонро дорад. Мехостам бигўям, ки ин дараҳт дараҳти хурмо аст, валие чун ман хурдтарини фарди он маҷлис будам, сукут намудам.

БОБИ 9. Ҷавози рашқ бурдан дар илм ва ҳикмат

66. Аз Абдуллоҳ ибни Масъуд (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуанд: Ра什қ бурдан ба ҷуз дар ду ҷиз раво нест:

Яке дар шахсе, ки Худованд барояш мол ва дорой дода ва ўро қодир сохтааст, ки он молро дар роҳи ҳайр сарф намояд. Дуввумй қасест, ки Худованд барояш ҳикмат ва дониш арzonӣ доштааст ва ў бо ин ҳикмат ва дониш дар байнин мардум қазоват мекунад ва онро ба дигарон ҳам меомӯзад.

БОБИ 10. Ин гуфтаи Паёмбари Худо (с) ки: Худоё, Куръонро барояш биёмӯз

67. Аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) маро дар оғӯш гирифта ва дуо карданд: Худоё, Куръонро барояш биёмӯз.

БОБИ 11. Шунидани ҳадис барои тифл чӣ вақт саҳех аст?

68. Ва аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки гуфт: Дар замоне, ки қариб ба булӯғ будам, бар хари модае савор шудам ва тарафи Мино омадам ва Паёмбари Худо (с) бидуни он, ки деворе пеши рӯяшон қарор дошта бошад, намоз меҳонданд.

Ман аз пеши рӯйи баъзе аз сафҳо гузашта ва ҳарро гузоштам, ки бичарад ва худам дар саф истодам ва (Паёмбари Худо (с) аз ин амал бар ман эътиroz накарданд.

69. Аз Маҳмуд ибни Рабеъ (р) ривоят аст, ки гуфт: Ба ёд дорам, ки Паёмбари Худо (с) дар замоне, ки ман панҷсола будам, оберо аз сатиле ба даҳони худ гирифта, ба рӯям пошиданд.

БОБИ 12. Фазилати қасе, ки илм омӯхта ва ба дигарон меомӯзад

70. Аз Абӯмӯсо (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуанд: “Ҳидоят ва илме, ки Худованд маро ба он мабъус сохтааст, монанди борони фаровоне аст, ки бар замин меборад.

Баъзе аз ин заминҳо пок (ва зироатбоб) буда, обро ҷазб карда ва аз он сабза ва гиёҳ мерӯяд ва навъи дигаре аз замин обро дар худ нигаҳ дошта ва мардум аз он барои нӯшидан, обёрӣ ва зироат истифода мекунанд ва навъи саввум замине аст ҳамвор ва саҳт, на обро захира мекунад ва на ҳосиле медиҳад.

Ҳамчунин аст мавқифи мардум, зоро дар мардум қасонеанд, ки дини Худоро омӯхта ва аз он чӣ, ки Худованд маро ба он мабъус соҳтааст, манфиат мебаранд, ба тавре, ки худаш омӯхта ва ба дигарон ҳам таълим медиҳад ва қасонеанд, ки ба ин ҷизҳо илтифоте намекунанд ва ҳидояти Худовандиро, ки ман ба он мабъус шудаам, аслو қабул накардаанд.”

БОБИ 13. Аз байн рафтани илм ва ба миён омадани ҷаҳл

71. Аз Анас (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Аз аломати қиёмат ин аст, ки илм аз байн меравад ва ҷаҳл ҷойгузини он мегардад, шаробхӯрӣ ривоҷ ёфта ва зино мунташир мешавад.”

72. Ва аз Анас (р) ривоят аст, ки гуфт: Ман барои шумо ҳадисе аз Паёмбари Худо (с) мегӯям, ки баъд аз ман касе онро наҳоҳад гуфт. Аз Паёмбари Худо (с) шунидам, ки фармуданд: “Аз аломати қиёмат ин аст, ки илм гум мешавад ва ҷаҳл ва нодонӣ ҷойгузини он мегардад. Зино мунташир гардида, занҳо зиёд ва мардҳо он қадар кам мешаванд, ки сарпарастии панҷоҳ занро фақат як мард ба ӯҳда мегирад.”

БОБИ 14. Фазилати илм

73. Аз Ибни Умар (р) ривоят аст, ки гуфт: Аз Паёмбари Худо (с) шунидам, ки фармуданд: “Дар ҳоле, ки хоб будам, қадаҳи шире бароям дода шуд, аз он шир он қадар нӯшидам, ки фикр кардам серобӣ аз сари ноҳунҳоям сарозер гардид ва он чиро, ки зиёд омад, барои Умар ибни Ҳаттоб додам.” Пурсиданд, ки: Ин хобро чӣ таъбир мекунед? Фармуданд: “Илму дониш.”

БОБИ 15. Фатво додан дар ҳангоми савор будан бар чорпо ва ғайри он

74. Аз Абдуллоҳ ибни Амр ибни Ос (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) дар ҳаҷҷати-л-вадоъ ба (Мино) дар ҷое таваққуф намуданд, то ба суолҳои мардум посух бигӯянд. Шахсе омад ва гуфт: Мутаваҷҷех нашудам, пеш аз ин, ки забҳ кунам, сари худро тарошидам. Фармуданд: “Забҳ кун ва боке надорад.”

Шахси дигаре омад ва гуфт: Нафаҳмида, пеш аз ҷамра (сангча) задан забҳ намудам. Фармуданд: “Ҷамраро бизан ва боке надорад.” Ва Паёмбари Худо (с) аз ҳеч ҷизе, ки тақдим ва таъхир шуда бошад, пурсида нашуданд, магар он, ки фармуданд: “Бикин ва боке надорад.”

БОБИ 16. Касе, ки аз фатво хостан ба ишораи сар ва даст чавоб додааст

75. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуанд: “Илм аз байн меравад ва ҷаҳл ва фитнаангезӣ ҷойгузини он мешавад ва ҳараҷу мараҷ зиёд мегардад. Касе пурсиҷ: Ё Расулаллоҳ, ҳараҷу мараҷ чист? Паёмбари Худо (с) дар ҷавоби он шаҳс дasti мубораки ҳудро тавре ҳаракат доданд, ки далолат ба қатл ва қуштор мекард.

76. Аз Асмоя бинти Абӯбакри Сиддик (р) ривоят аст, ки гуфт: Назди Оиша (р) рафтам ва ў намоз меҳонд. Гуфтам: Мардумро чӣ шудааст? Ба сӯи осмон ишора кард, офтобгирифтагиро бароям нишон дод ва дидам, ки мардум намоз меҳонанд.

Оиша гуфт: Субҳоналлоҳ. (Асмоя мегӯяд) пурсиҷам: Ин аломати нузули азоб аст, ё аломати наздикшавии қиёмат? Оиша (р) бо сари ҳуд ишора кард, ки бале ҷунин аст. Пас барҳостам дар ҳоле, ки наздик буд бехуш шавам, бар сари ҳуд об рехтам ва Паёмбари Худо (с) ҳамд ва санои Ҳудовандро гуфта ва фармуанд: Ҳар он ҷизе, ки то ҳоло бароям нишон дода нашуда буд, ин аст, ки дар ҳамин ҷо дидам, ҳатто биҳишт ва дӯзахро ҳам дидам ва бар ман ваҳӣ шуд, ки шумоён дар қабрҳои ҳуд озмоиш мешавед.

Монанди озмоише, ки бо Масехи Даҷҷол мешавед, аз шумо пурсиҷа мешавад, ки ин шаҳс (яъне Паёмбари Худо (с) кист? Шаҳси мӯъмин ва ё муттаякин мегӯяд: ў Муҳаммад Паёмбари Худо (с) аст, барои мо дaloили rӯshan ва асбobi ҳidояtiro oварда буд ва моён ҳам ба nidojash лабайка гуфта аз vай pайравӣ намудем: ў Муҳаммад аст, ў Муҳаммад аст, ў Муҳаммад аст.

Пас ба ў гуфта мешавад, ки ором бихоб, мо медонистем, ки ту ба ин ҷиз яқин дорӣ. Вале муноғиқ ва ё мушаккик мегӯяд, дар ҷавоби он савол: Ман ҷизе намедонам, аз мардум шунидам, ки ҷизе мегуфтанд, ман ҳам мисли онҳо гуфтам.

БОБИ 17. Сафар кардан ҷиҳати ҳалли мушкил

77. Аз Уқба ибни Ҳорис (р) ривоят аст, ки бо яке аз духтарҳои Абӯиҳоб ибни Азиз издивоҷ намуд, зане омада ва гуфт: Ман (Уқба) ва он духтареро, ки бо vай издивоҷ кардааст, шир додаам.

Уқба барои он зан гуфт: Фикр намекунам, ки ту маро шир дода бошӣ ва ё маро аз ин шир додан ҳабар дода бошӣ. Ва ҳамон буд, ки савор гардида ва ба Мадинаи муннавара назди Паёмбари Худо (с) рафт. Масъаларо аз эшон пурсиҷ. Фармуанд: Чӣ гуна (бо ў издивоҷ мекунӣ) дар ҳоле, ки ҷунин ҷизе ҳам гуфта шудааст ва Уқба аз он зан ҷудо шуд ва он зан бо шаҳси дигаре издивоҷ намуд.

БОБИ 18. Навбат дар таҳсили илм

78. Аз Умар (р) ривоят аст, ки гуфт: Ман ва яке аз ҳамсояғонам аз мардуми ансор, ки аз қавми (бани Умайя ибни Зайд) буда ва дар минтақаи (ҳаволии Мадинаи мунаввара) зиндагӣ мекард, дар мушарраф шудан ба ҳузури Паёмбари Худо (с) бо ҳам навбат доштем. Як рӯз ӯ мерафт ва як рӯз ман. Рӯзе, ки ман мерафтам, агар вахӣ нозил мегардиҳ ва ё масоили дигаре воқеъ мешуд, барояш хабар медодам ва рӯзе, ки ӯ мерафт, ӯ ҳам ҳамин корро мекард. Як рӯз, ки навбати ҳамсояи анзориам буд, омад ва дари хонаамро бо шиддат зад ва гуфт: Оё фалонӣ ҳаст? Ман саросема берун шудам. Гуфт: Имрӯз кори муҳиме рух додааст. (Умар (р) мегӯяд:) Назди уммулмӯъминин Ҳафса (р) рафтам, дидам, ки гиря мекунад. Гуфтам: Магар Паёмбари Худо (с) шумоёнро талоқ додааст? Гуфт: Хабар надорам. Баъд аз он назди Паёмбари Худо (с) рафтам ва ҳамон тавр, ки истода будам, пурсидам: Оё ҳамсарони худро талоқ додаед: Фармуданд: На, гуфтам (Аллоҳу Акбар).

БОБИ 19. Ғазаб кардан дар вақти таълим ба сабаби пешомади ногувор

79. Аз Абӯмасъуд (р) ривоят аст, ки гуфт: Шахсе ба Паёмбари Худо (с) гуфт: Ё Расулаллоҳ! Азбаски фалонӣ намозро дароз мекунад, наздик аст ба намоз ҳозир нашавам. Паёмбари Худо (с) ончунон барошуфта шуданд, ки дар ҳеч мавъизае эшонро дар чунин ҳолате надида будам. Фармуданд: “Эй мардум, шумо (бо ин кори худ) мардумро гурезон месозед, касе, ки барои мардум намоз меҳонад (имом мешавад), намозро сабук бихонад, чун дар байнни мардум касоне вучуд доранд, ки бемор ва нотавон буда ва ё кори заруре доранд.”

80. Аз Зайд ибни Холиди Ҷуҳаң (р) ривоят аст, ки шахсе аз Паёмбари Худо (с) аз ҳукми чизи ёфтшуда пурсид. Паёмбари Худо (с) фармуданд: Аз нахбанд ва зарфи он ба худ маърифати комил ҳосил кун ва як сол аз он суроғ бидех, сипас аз он истифода кун ва агар соҳибаш пайдо шуд, онро барояш баргардон.” Он шахс пурсид: Бо шутури гумшуда чӣ бояд кард? Паёмбари Худо (с) ончунон барошуфта гардиданд, ки руҳсорашон гулгун шуд ва фармуданд: “Туро ба шутур чӣ кор? Ӯ обҳӯр ва кафши худро бо худ дорад, обро менӯшад ва алаф мечарад, ӯро бигзор, то соҳибаш омада ва ӯро дарёбад.” Он шахс гуфт: Гӯсфанди гумшуда чӣ тавр? Фармуданд: “Гӯсфанд ё барои ту аст (дар сурате, ки соҳибаш пайдо нашавад), ё барои бародари ту (ки соҳиби гӯсфанд бошад) ва ё барои гург” (агар ба дасти касе наафтад).

81. Аз Абӯмӯсо (р) ривоят аст, ки гуфт: Аз Паёмбари Худо (с) аз чизҳое пурсиданд, ки бадашон меомад, чун аз ин чизҳо зиёд пурсиданд, ҳашмгин гардида ва фармуданд: “Ҳар чӣ меҳоҳед, аз ман бипурсед”. Шахсе пурсид, ки: Падарам кист? Фармуданд: “Падари ту Ҳузофа аст.”

Дигаре бархост ва пурсид: Ё Расулаллоҳ, падари ман кист?”
Фармуданд: Падари ту (Солим) озодшудаи (Шайба) аст.” Чун Умар осори (ҳашм ва ғазабро) дар чехраи Пайгамбари Ҳудо(с) мушоҳида намуд, гуфт: Ё Расулаллоҳ! Мо (аз ин, ки сабаби озурдагии шумо шудем), ба Ҳудованди азза ва ҷалла тавба менамоем.

БОБИ 20. Касе, ки ҳадисро барои он, ки хуб бифахманд, се бор такрор намуд

82. Аз Анас (р) ривоят аст, ки Паёмбари Ҳудо (с) вақте сухан меғуфтанд, барои он, ки хуб фаҳмида шавад, он суханро се бор такрор мекарданд ва вақте, ки назди мардуме меомаданд ва бар онҳо салом медоданд, се бор салом медоданд.

БОБИ 21. Касе каниз ва ҳонаводай ҳудро таълим медиҳад

83. Аз Абӯмӯсо (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Ҳудо (с) фармуданд: “Се гурӯҳанд, ки барои онҳо ду савоб аст: шахсе аз аҳли китоб, ки ба паёмбари ҳуд ва ба Муҳаммад (с) имон овардааст. Ғуломе, ки ҳаққи Ҳудо ва ҳаққи мавлои ҳудро адо кардааст. Касе, ки бо канизаш ҳамбистар мешавад, баъд аз он ба таври шоиста таълим ва тарбияш мекунад ва сипас озодаш сохта, бо ў издивоҷ менамояд, барои ҳар қадоми аз инҳо ду савоб аст.”

БОБИ 22. Мавъиза намудани имом барои занҳо

84. Аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки Паёмбари Ҳудо (с) дар ҳоле, ки Билол ҳамроҳашон буд, (аз сафҳои мардон) берун шуда, назди занҳо омаданд ва чун фикр мекарданд, ки шояд занҳо мавъизаашонро нашунида бошанд, онҳоро ваъз ва насиҳат карданд ва ба додани садақа амр фармуданд: Ҳамон буд, ки занҳо гӯшвор ва ангуштариҳои ҳудро садақа доданд ва Билол онҳоро дар домани ҳуд ҷамъ мекард.

БОБИ 23. Ҳирс дар омӯҳтани ҳадис

85. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Гуфтам: Ё Расулаллоҳ, дар қиёмат аз ҳамаи мардумон қадом кас ба шафоати шумо лоиқтар аст? Паёмбари Ҳудо (с) фармуданд: “Эй Абӯхурайра, аз ҳирсе, ки дар ту нисбат ба фаро гирифтани ҳадис дидам, фикр мекардам, ки шахси дигаре пеш аз ту аз ин мавзӯй аз ман намепурсад, лоиқтарин кас ба шафоати ман дар рӯзи қиёмат шахсест, ки аз самими қалб бигӯяд: «Ло илоҳа иллаллоҳ».

БОБИ 24. Илм чӣ гуна аз байн меравад

86. Аз Абдуллоҳ ибни Амр ибни Ос (р) ривоят аст, ки гуфт: Аз Паёмбари Худо (с) шунидам, ки фармууданд: «Худованд илмро аз байн мардум ба яқборагӣ аз байн намебарад, балки илмро ба сабаби аз байн рафтани уламо аз байн мебарад, то ҷое, ки олиме боқӣ намемонад ва мардум раисон ва амирони худро аз ашхоси нодоне интихоб менамоянд ва ин ашхоси нодон чун аз масъалае пурсида шаванд, бидуни илм барои мардум фатво дода, сабаби гумроҳии худ ва дигарон мешаванд.»

БОБИ 25. Оё барои таълими занҳо рӯзи муайянे ихтисос дода мешавад?

87. Аз Абӯсаъиди Худрӣ (р) ривоят аст, ки занҳо барои Паёмбари Худо (с) гуфтанд: Мардҳо дар мушарраф шудан ба ҳузури шумо барои мо ҷое нагузаштаанд, (хуб аст) барои мо рӯзи муайянеро ихтисос дихед. Паёмбари Худо (с) рӯзро ҷиҳати мулокот бо онҳо таъйин намуданд (ва дар он рӯз) онҳоро мавъиза намуда ва ба ҷизҳое амр фармууданд. Аз он ҷумла фармууданд: “Ҳеч зане нест, ки се фарзандаш пеш аз вай мурда бошад, магар он, ки барояш пардае дар муқобили оташ ҳоҳад буд.” Зане гуфт: Агар ду фарзандаш пеш аз вай мурда бошад, чӣ тавр? Фармууданд: “Ҳатто агар ду фарзандаш мурда бошад.” Ва дар ривояте аз Абӯхурайра (р) омадааст ки: (он фарзандон) болиг нашуда бошанд.

БОБИ 26. Касе, ки ҷизеро шунида ва барои он, ки бифаҳмад, дубора мепурсад

88. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармууданд: Ҳар касе, ки (дар қиёмат) муҳосаба шавад, азоб мешавад. Оиша мегӯяд: пурсиdam: Оё Худованд нагуфтааст, ки ба зудӣ муҳосиба осоне ҳоҳад шуд? Фармууданд: Ин марҳалай пеш шудан ба ҳисоб аст, вале касе, ки ба таври дақиқ муҳосиба шавад, ҳалок мегардад.

БОБИ 27. Шахси ҳозир бояд (ҳабарро ба шахси ғоиб бирасонад)

89. Аз Абӯшурайҳ (р) ривоят аст, ки гуфт: Аз Паёмбари Худо (с) фардои рӯзи фатҳ суханеро шунидам, ки гӯшҳоям онро шунид, қалbam ҳифз намуд ва ҷашмҳоям дид, эшон баъд аз ҳамд ва санои Худованди мутаъюл фармууданд: “Худованд Маккаро дорои ҳурмат соҳт, вале мардум ҳурмати онро нигаҳ надоштаанд ва касе, ки ба Худо ва рӯзи охират имон дорад, раво нест, ки дар Макка ҳунеро бирезонад ва ё дарахтеро қатъ намояд.

Агар касе аз рухсате, ки (дар рӯзи фатхи Макка) барои Паёмбари Худо (с) дода шуда буд, далел (барои ҷавози қитол дар Макка) мечуст, барояш бигӯед, ки Ҳудованд ин рухсатро барои Пайғамбари худ дода буд, на барои шумо ва ҳамон рухсат ҳам барои як соате аз рӯз буд ва баъд аз он ҳурмати он рӯз ба ҳурмати дирӯзи худ баргашт ва касе, ки ҳозир аст ин суханро ба касе, ки ғоиб аст бирасонад.”

БОБИ 28. Гунохи касе, ки аз забони Паёмбари Худо (с) дурӯғ меғӯяд

90. Аз Алӣ (р) ривоят аст, ки гуфт: Аз Паёмбари Худо (с) шунидам, ки фармуданд: “Аз забони ман дурӯғ нагӯед ва касе, ки аз забони ман дурӯғ бигӯяд, ҷои ҳудро дар оташ омода намояд.”

91. Аз Салама ибни Ақваъ (р) ривоят аст, ки гуфт: Аз Паёмбари Худо (с) шунидам, ки фармуданд: “Касе, ки аз забонам чизе бигӯяд, ки ман нагуфта бошам, пас ҷои ҳудро дар оташ омода намояд.”

92. Аз Абӯҳурайра (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Номи маро барои худ ном интихоб намуда, вале ба қуниям (ки Абулқосим бошад), касеро ёд нақунед ва касе, ки маро ба хоб бубинад, дар ҳақиқат ҳудамро ба хоб диддааст, зоро шайтон ҳудро ба сурати ман дароварда наметавонад ва касе, ки аз забони ман дурӯғ бигӯяд, ҷои ҳудро дар оташ омода намояд.”

БОБИ 29. Навиштани илм

93. Аз Абӯҳурайра (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Ҳудованд филро аз доҳил шудан ба Макка монеъ шуд ва пайғамбари худ Расулуллоҳ (с) ва мусалмононро бар аҳли Макка ғолиб соҳт, бидонед ва огоҳ бошед, ки Макка на пеш аз ман барои касе ҳалол шуда буд ва на баъд аз ман барои касе ҳалол ҳоҳад шуд.

Макка барои ман як соате аз рӯз ҳалол гардид ва огоҳ бошед, ки акнун дар ҳамин соат дорои ҳурмат аст, на гиёҳаш ҷида мешавад ва на дараҳташ қатъ мегардад, моли гумшудаашро ҷуз касе, ки ба соҳибаш сурог медиҳад, набояд бардорад, касе, ки кушта мешавад (соҳибони ҳун) байни яке аз ду чиз муҳайяранд: ё дият бигиранд ва ё қотилро қассос намоянд.”

Шахсе аз аҳли Яман омад ва гуфт: (ин чизҳоро бароям бинавис). Фармуданд: “Барои Абӯғалон бинависед”. Шахсе аз Қурайш гуфт: Ё Расулаллоҳ, (изхир)-ро, (ки навъи гиёҳе аст), аз гиёҳони Макка истисно фармоед, чун аз он дар ҳонаҳо ва қабрҳои худ истифода менамоем. Паёмбари Худо (с) фармуданд: “магар изхир, магар изхир.”

94. Аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки гуфт: Ҳангоме, ки бемории Паёмбари Худо (с) шиддат ёфт, фармуданд: “Бароям китобе биёред, то бароятон чизе бинависам, ки баъд аз ман гумроҳ нашавед.”

Умар гуфт: Дард бар Паёмбари Худо (с) ғалаба намудааст ва китоби Худо назди мо мавҷуд буда ва барои мо кофӣ аст. Ҳамон буд, ки (сари ин мавзӯъ) ихтилоф рӯх дод ва ғавғо ва ҷанҷол зиёд шуд. Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Аз назди ман барҳезед, дар ҳузури ман ғавғо ва ҷанҷол муносиб нест.”

БОБИ 30. Таълим додан ва мавъиза намудан дар шаб

95. Аз Умми Салама (р) ривоят аст, ки гуфт: Шабе Паёмбари Худо (с) аз хоб барҳоста ва фармуданд: Субҳоналлоҳ, имшаб чӣ азобҳои зиёде ва раҳматҳои бешуморе нозил гардидааст. Инҳоеро, ки дар ҳуҷраҳо хобанд (яъне уммаҳотулмӯъмининро), бедор кунед, басо қасоне, ки дар дунё пӯшида ҳастанд, вале дар оҳират бараҳна ҳоҳанд буд.

БОБИ 31. Бедорхобӣ барои таҳсили илм

96. Аз Абдуллоҳ ибни Умар (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) дар оҳирин айёми ҳаёти худ намози ҳуфтанро барои мо адо намуда ва баъд аз салом додан фармуданд: “Медонед, ки имшаб чӣ шабе аст? Сад сол баъд аз имшаб аз қасоне, ки акнун дар рӯи замин ҳастанд, ҳеч қасе зинда намемонад.”

97. Аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки гуфт: Шабе дар ҳонаи ҳолаам (уммулмӯъминин Маймуна бинти Ҳорис (р) ҳобидам ва Паёмбари Худо (с) дар ин шаб дар ҳонаи ў буданд, баъд аз намози ҳуфтан, ки ба ҳона омаданд, ҷаҳор ракаат намоз адо намуда ва хоб шуданд.

Баъд аз он барҳоста ва фармуданд: “Оё тифлак (яъне Ибни Аббос) ҳобидааст? Ё қалимае мисли онро гуфтанд, сипас барои намоз истоданд, ман ҳам барҳоста ва ба тарафи ҷалил эшон истодам.

Маро гирифта ва ба тарафи рости худ қарор доданд ва панҷ ракаат намози (таҳаҷҷӯд) адо намуданд ва баъд аз он ду ракаат суннати намози субҳро ҳонда ҳобиданд, то ҷое ки садои нағири он ҳазрат (с)-ро шунидам, баъд аз он барои адои намоз берун шуданд.

БОБИ 32. Ҳифзи илм

98. Аз Абӯҳурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Мардум мегӯянд Абӯҳурайра аҳодиси бисёреро ривоят мекунад ва агар (ҳавфи) ду оят аз Қуръони мачид намебуд, аслан ҳадисеро ривоят намекардам ва сипас ин оятро тиловат намуд: «**Ба таҳқиқ қасоне, ки мепӯшанд он чиро, ки мо аз суханони рӯшан ва асбоби ҳидоят нозил кардем, мавриди лаънати Худо ва лаънатқунандагон воқеъ мешаванд...**».

Бародарони муҳоцирам машғули ҳариду фурӯш дар бозор ва бародарони анзори мо машғули мол ва зиндагии худ буданд, вале

Абӯхурайра чихати сер намудани шиками худ ба таври доимӣ ҳамроҳи Паёмбари Худо (с) мебуд ва дар натиҷа дар маҷолисе ҳозир мешуд, ки онҳо ҳозир намешуданд ва ҷизҳоеро ҳифз мекард, ки онҳо ҳифз намекарданд.

99. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Гуфтам: Ё Расулаллоҳ! Ман аҳодиси бисёрero аз шумо мешунавам ва боз фаромӯш мекунам. Фармуданд: “Чодаратро ҳамвор кун”. Чодарамро ҳамвор кардам, ҷанд паймона бо ду дasti худ дар ҷодарам рехта ва фармуданд: “Чодаратро ҷамъ кун”. Чодарамро ҷамъ кардам. Баъд аз ин вوқеа ҳеч ҷизъро фаромӯш накардам (Ва ин як мӯъчиҳа возеҳ ва ошкоре аз Паёмбари Худо (с) мебошад).

100. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Аз (аҳодиси) Паёмбари Худо (с) ду зарфро ҳифз кардам, яке аз он дуро нашр кардам ва агар дигареро нашр кунам, гулӯям бурида хоҳад шуд.

БОБИ 33. Гӯш фаро додан ба уламо

101. Аз Ҷарир (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) дар (ҳаҷҷату-л-вадъ) ба ман гуфтанд: “Мардумро бигӯ, ҳомӯш бошанд ва гӯш фаро диҳанд”. Сипас фармуданд: “Баъд аз ман коғир нашавед, ба тавре, ки яке гардани дигареро бизанад.”

БОБИ 34. Агар аз олиме пурсида шавад, ки аз ҳама олимтар кист, бигӯяд, ки Худо

102. Аз Убай ибни Каъб аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: “Дар ҳоле, ки Мӯсо (ъ) барои бани Исройил хутба меҳонд, мавриди суол қарор гирифта (ва қасе аз вай пурсид:) Аз ҳама донотар кист? Гуфт: Ман аз ҳама донотарам. Чун нисбати илмро ба Ҳудованд надод, Ҳудованд бар вай итоб намуда, вахӣ фиристод, ки бандae аз бандагони ман дар (Маҷмаъу-л-баҳрайн) буда, аз ту донотар аст, (мурод аз ин шаҳс Ҳизр (ъ) аст).

Мӯсо (ъ) гуфт: Ҳудоё, чӣ гуна метавонам назди ў бирасан? Ба ў гуфта шуд, ки моҳиро дар занбил андохта ва бо худ ҳамл кун. Дар ҳар ҷое, ки моҳӣ гум шуд, он шаҳс дар он ҷост. Мӯсо (ъ) бо ҳодими худ (Юшаъ ибни Нун) моҳиеро дар занбиле бо худ гирифта ва ба роҳ афтоданд, то ин, ки назди сахрае (харсанг) расиданд. Дар он ҷо сари ҳудро гузошта, хобиданд. Моҳӣ аз занбил баромад ва ҳазида ба сӯи дарё рафт ва ин кор барои Мӯсо ва ҳодимаш тааҷҷубовар буд. Баъд аз он барҳоста ва бақияи он рӯз ва шабро роҳ рафтанд. Чун субҳ шуд, Мӯсо ба ҳодими худ гуфт: Ноштои моро биёвар, чун аз ин сафар ҳаста ва монда шудаem. Ва Мӯсо (ъ) то вақте, ки аз он ҷои муайян нагузашта буд, ҳаста ва монда нашуда буд. Ҳодимаш барояш гуфт: Ҷоеро, ки назди сахра хобидем, ба ёд дорӣ? Моҳиро дар ҳамон

фаромӯш кардам. Мӯсо (ъ) гуфт: Ин ҳамон ҷоест, ки мо дар талаби он ҳастем. Чун назди сахра баргаштанд, шахсеро диданд, ки худро ба ҷомааш пекондааст. Мӯсо (ъ) салом кард.

Хизр гуфт: Салом гуфтан дар сарзамини шумо чӣ гунна аст? Гуфт: Ман Мӯсо ҳастам? (Хизр гуфт:) Мӯсои бани Исройл? Гуфт: Бале. Ва гуфт: Оё (иҷоза медиҳӣ), ки бо ту ҳамроҳӣ кунам ва аз он чӣ, ки Худованд барои ту омӯхтааст, бароям биёмузӣ?

Гуфт: Ту бо ман сабр карда наметавонӣ, ман дорои илме аз илми Ҳудо ҳастам, ки он илмро ба ман омӯхта ва ту онро намедонӣ ва ту дорои илме ҳастӣ, ки Худованд онро ба ту омӯхта ва ман он илмро намедонам.

Мӯсо гуфт: Иншоаллоҳ, маро шахси собире ҳоҳӣ ёфт ва аз ҳеч амр ва фармони ту сарпечӣ наҳоҳам кард. Ҳардуяшон (Мӯсо ва Хизр) дар соҳили дарё ба роҳ афтоданд. Ҳудашон аз худ киштӣ надоштанд, вале киштӣ даррасид ва бо ӯ ҳарф заданд, то онҳоро бо худ бардорад.

Соҳибони киштӣ Хизрро шинохта ва онҳоро бидуни кироя бо худ савор карданд. Гунчишке омад ва дар канори киштӣ нишаст ва як ё ду бор нӯли худро дар баҳр ғӯта дод. Хизр гуфт: Эй Мӯсо, илми ман ва илми ту нисбат ба илми Ҳудо монанди ҳамин як ё ду нӯли обе аст, ки ин гунчишк аз баҳр бардошта ва чизеро кам накардааст.

Сипас Хизр рафта ва таҳтае аз таҳтаҳои киштиро дароварда ва шикаст Мӯсо барояш гуфт: Ин мардум моро бидуни кироя бо худ савор карданд, ту киштии онҳоро ҳароб ва ҳамаро гарӯ месозӣ? (Хизр) гуфт: Магар нагуфта будам, ки ту таҳаммули ҳамроҳӣ бо манро надорӣ? Мӯсо (ъ) гуфт: Маро аз чизе, ки фаромӯш кардаам, муоҳаза макун ва боъиси заҳмат дар корам машав. Ва ин аввалин фаромӯшии Мӯсо буд.

Боз ба роҳ афтоданд ва тифлеро диданд, ки бо атфоли дигар дар ҳоли бозӣ кардан аст. Хизр сари он тифлро бо даст аз танаш қанда, чудо намуд. Мӯсо гуфт: Оё шахси бегуноҳеро бидуни ин, ки касеро кушта бошад, ба қатл мерасонӣ? (Хизр) гуфт: Магар ба ту нагуфта будам, ки ту таҳаммули ҳамроҳӣ бо манро надорӣ?

Боз ба роҳ афтоданд, то ин, ки ба дехае расиданд, аз мардуми он деха талаби нон намуданд, вале онҳо аз меҳмон кардани эшон ибо варзиданд ва дар назди деха девореро мушоҳида намуданд, ки дар ҳоли фурӯрехтан аст. Хизр (чизе) ба дасти худ гуфт ва он деворро рост кард.

Мӯсо гуфт: Агар меҳостиӣ, дар муқобили ин кори худ музде мегирифтӣ. (Хизр) гуфт: Ин нуқтаи чудоӣ байни ману ту аст. Паёмбари Ҳудо (с) фармуданд: “Худованд Мӯсоро хидоят кунад, дӯст доштем, ки сабр мекард, то қиссаи онҳо барои мо равшан мешуд.”

БОБИ 35. Касе, ки дар холати истода аз олим, ки нишаста буд, чизе пурсидааст

103. Аз Абӯмӯсо (р) ривоят аст, ки гуфт: Шахсе назди Паёмбари Худо (с) омада гуфт: Ё Расулаллоҳ, чиҳоди фи сабилиллоҳ чӣ гуна аст? Чун яке аз мо ба асоси интиқом ва дигаре барои асабияти қавму қабила ҷанг мекунад. Пайғамбари Худо (с) фармуданд: “Касе, ки барои эълои қалиматуллоҳ бичангад, ҷангигӣ ўчиҳоди фи сабилиллоҳ аст.”

БОБИ 36. Ҳудованди мутаъюл мефармояд: “Аз илм ҷуз миқдори андаке дода нашудаед”

104. Аз Ибни Масъуд (р) ривоят аст, ки гуфт: Дар ҳоле, ки бо Паёмбари Худо (с) дар минтақаи ҳаробае аз Мадинаи мунаввара мерафтам ва Паёмбари Худо (с) бо ҷӯби ҳурмое, ки дар дасташон буд, асо мезаданд, ба ғурӯҳе аз мардуми Яхуд расидем. Яке аз онҳо ба дигаре гуфт: Дар бораи рӯҳ аз вай пурсиш намоем. Иддае гуфтанд: Пурсиш накунед, шояд дар ҷавоб ҷизе бигӯяд, ки бароятон ноҳушоянд бошад. Иддае гуфтанд, ки: Ҳатман суол мекунем. Ва ҳамон буд, ки яке аз онҳо барҳоста гуфт: Ё Абулқосим, рӯҳ чист? Паёмбари Худо (с) ҳомӯш шуданд. Бо ҳуд гуфтам: Шояд барояшон ваҳӣ нозил мегардад.

Ман барҳостам ва вақте, ки нишонаҳои ваҳӣ аз эшон бартараф шуд, ин оятро тиловат намуданд: «**Аз ту дар бораи рӯҳ менурсанд, бигӯ, ки рӯҳ аз амири Парвардигори ман аст ва шумо аз илм ҷуз миқдори андаке дода нашудаед**». (*Исро: 87*)

БОБИ 37. Касе, ки ашхоси муайянеро ба таҳсили илм ихтисос додааст, на ҳамагонро

105. Аз Анас (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с), дар ҳоле, ки (Маъоз) пушти сарашон бар маркабе савор буд, фармуданд: Ё Муъоз! Гуфт: Бале, ё Расулаллоҳ! Бифармоед ба хизмат ҳозирар! Фармуданд: Ё Муъоз! Гуфт: Бале, ё Расулаллоҳ, бифармоед ба хизмат ҳозирар. То ин, ки се бор такрор намуданд ва фармуданд: “Ҳеч касе нест, ки аз сидки дил бигӯяд **«Ашҳаду ан ло илоҳа иллаллоҳ ва анна Мухаммадан Расулуллоҳ»**, магар он, ки Ҳудованд ўро бар оташи дӯзах ҳаром мегардонад”. Муъоз гуфт: Ё Расулаллоҳ, оё аз ин ҷиз ба мардум ҳабар дихам, то ҳушҳол шаванд? Фармуданд: “Дар ин сурат бар ин эътиимод карда ва амал намекунанд.” Вале Муъоз (р) аз ин мавзӯй дар вақти марги ҳуд аз ҳавфи ин, ки мабодо (аз пӯшидани ин ҳадис) гунаҳкор шавад, барои мардум ҳабар дод.

БОБИ 38. Ҳаё дар илм

106. Аз Умми Салама (р) ривоят аст, ки гуфт: (Умми Сулайм) ў назди Паёмбари Худо (с) омада ва гуфт: Ё Расулаллоҳ, Ҳудованд аз баёни ҳақ ҳаё намекунад, оё агар зан эҳтилом шавад, бар вай гусл воҷиб мешавад? Паёмбари Худо (с) фармуғанд: Ба шарте, ки оби (манӣ)-ро бубинад.” Умми Салама (р) рӯйи худро пӯшонда ва гуфт: Ё Расулаллоҳ, зан ҳам эҳтилом мешавад? Фармуғанд: “Бале, дастат ба ҳок (як навъ ҳушкамой аст), вагарна чӣ сабаб аст, ки фарзандаш ҳамрангаш мешавад?”

БОБИ 39. Қасе, ки худаш ҳаё карда ва дигареро амр меқунад, ки бипурсед

107. Аз Алӣ (р) ривоят аст, ки гуфт: Ман шахсе будам, ки мазӣ (обе, ки аз манӣ тунуктар аст) аз ман бисёр ҳориҷ мегардид. Миқдодро амр кардам, то ҳукми онро аз Паёмбари Худо (с) бипурсад ва чун пурсид, фармуғанд: “Дар (ҳориҷ шудани) мазӣ вузӯ воҷиб мешавад.”

БОБИ 40. Таълим ва ғатво дар масцид

108. Аз Абдуллоҳ ибни Умар (р) ривоят аст, ки шахсе дар масцид барҳоста гуфт: Ё Расулаллоҳ, моро амр мефармоед ки аз кучо эҳром бубандем. Паёмбари Худо (с) фармуғанд: Мардуми Мадина аз Зулхулайфа, мардуми Шом аз Ҷухфа ва мардуми Наҷд аз Қарни Манозил.” Ибни Умар (р) мегӯяд: Ва мардум гумон меқунанд Паёмбари Худо (с) фармуғанд, ки “мардуми Яман аз Яламлам эҳром бибанданд.” Ва Ибни Умар (р) мегуфт: Вале ман ин чизро аз Паёмбари Худо (с) нафаҳмидам.

БОБИ 41. Қасе, ки суолқунандаро ба бештар аз он чӣ, ки суол кардааст, ҷавоб додааст

109. Ва аз Ибни Умар (р) ривоят аст, ки шахсе аз Паёмбари Худо (с) пурсид: Муҳрим чӣ либосе бояд бипӯшад? Фармуғанд: “Пороҳан напӯшад, дастор набандад, изор напӯшад, ъабо напӯшад ва либосе, ки муаттар ба ҳушбӯй ва заъфарон бошад, напӯшад, агар кафшро наёфт, мӯза бипӯшад, вале бояд онро тавре қатъ намояд, ки аз зери каъбайн (бучулак) поёнтар бошад.”

БОБИ 1. Ҳеч намозе бидуни вузӯ қабул намешавад

110. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Намози касе, ки бевузӯ шавад, то аз сари нав вузӯ насозад, қабул намешавад.” Шахсе аз (мардуми Ҳазрамавт) гуфт: Ё Абӯхурайра, бевузӯй чӣ гуна аст? Абӯхурайра (р) ҷавоб дод: Хорич шудани бод аз мақъад чи бо савт бошад, чи бидуни савт.

БОБИ 2. Фазилати вузӯ

111. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Аз Паёмбари Худо (с) шунидам, ки фармуданд: “Уммати ман рӯзи қиёмат дар ҳоле, ки аз асари вузӯ нур аз сарупояшон медурахшад, ниҳо мешаванд ва касе, ки меҳоҳад ин нуроният ва дурахшиши худро зиёд кунад, бикунад.”

БОБИ 3. Аз машкук шудан вузӯ лозим намегардад, магар он, ки яқин қунад

112. Аз Абдуллоҳ ибни Язиди Ансорӣ (р) ривоят аст, ки гуфт: Аз Паёмбари Худо (с) пурсидам: Агар касе дар вақти намоз ҳондан ба шак меафтад, ки аз вай ҷизе хорич шудааст, ё на, чӣ бояд бикунад? Фармуданд: “То вақте, ки овозеро нашунида бошад ва ё эҳсоси бӯйро накардааст, аз намози худ хорич нагардад.”

БОБИ 4. Тахфиф дар вузӯ

113. Аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) хоб шуданд, то ҷое, ки нафириашон баланд гардид, баъд аз он бидуни он, ки вузӯ бисозанд, намоз ҳонданд. Ва ё ҷунин гуфт, ки ба паҳлӯ ҳобиданд, то ин, ки нафириашон баланд гардид, баъд аз он барҳоста ва намоз ҳонданд.

БОБИ 5. Комил намудани вузӯ

114. Аз Усома ибни Зайд (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) ҳангоми бозгаштан аз (Арафа) омаданд, то ба водӣ расиданд, дар он водӣ бавл намуда, вале вузӯи комиле насохтанд. Гуфтам: Ё Расулаллоҳ, вақти

намоз аст. Фармуданд: “Намоз пеши рӯйи ту аст.” Ва савор шуданд ва ба (Муздалифа) омаданд, дар Муздалифа вузӯи комиле сохтанд.

Барои намози шом иқомат гуфта шуд, намози шомро хонданд, баъд аз он ҳар кас шутурашро дар манзилаш хобонд, баъд аз он иқомати намози хуфтан гуфта шуд, он намозро ҳам адо карданд ва байни ин ду намоз қадом намози дигареро нахонданд.

БОБИ 6. Шустани рӯй ба ҳар ду даст

115. Ривоят аст, ки Ибни Аббос (р) чунин вузӯ намуд: рӯи худро шуст, кафи оберо гирифта ва ба он мазмаза ва истиншоқ намуд, кафи оби дигаре гирифт ва бо ҳарду даст рӯйи худро шуст. Боз кафи оби дигаре гирифт ва ба он дasti рости худро ва ба кафи оби дигаре дasti чали худро шуст, баъд аз он сарашро маҳс намуд, баъд аз он бо кафи оби дигаре пои рости худро ва ба каф оби дигаре пои чали худро шуст ва гуфт: Паёмбари Худо (с)-ро дидам, ки чунин вузӯ намуданд.

БОБИ 7. Дар вақти дохил шудан ба байтулхалоъ (ҳочатхона) чӣ бояд гуфт?:

116. Аз Анас (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) ҳангоми дохил шудан ба байтулхалоъ чунин мегуфтанд: *Аллоҳумма ини аъзу
бика мина-л-хубси ва-л-хабоис. Яъне: Худоё, аз ҳар навъ палидӣ ба ту
паноҳ мечӯям.*”

БОБИ 8. Ниходани об дар байтулхалоъ

117. Аз ибни Аббос (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) ба байтулхалоъ дохил гардианд ва оберо, ки ман барояшон дар он ҷо таҳия карда будам, дида пурсианд: “Ин обро кӣ ин ҷо гузоштааст?” Гуфтанд: Ибни Аббос. Гуфтанд “Худоё, донишро дар умури дин насибаш фармо.”

БОБИ 9. Дар вақти бавл ва ғоит набояд рӯйи худро ба тарафи қиблла намуд

118. Аз Абӯаюби Ансорӣ (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Касе, ки ба қазои ҳочат меравад, рӯй ва ё пушташро ба тарафи қиблла накунад, балки дар ин вақт рӯйи худро ба тарафи шарқ ва ё гарб намояд.”

БОБИ 10. Касе, ки дар болои ду хишт қазои ҳочат намуд

119. Аз Абдуллоҳ ибни Умар (р) ривоят аст, ки гуфт: Мардуме

мегӯянд: Вақте, ки ба қазои ҳочат нишастӣ, рӯйи худро ба тарафи қибла ва Байту-л-муқаддас макун. Ман рӯзе рӯйи боми хонаам боло шудам ва Паёмбари Худо (с)-ро дидам, ки бар рӯи ду хишт, дар ҳоле, ки рӯяшон ба тарафи Байту-л-муқаддас буд, қазои ҳочат мекарданд.

БОБИ 11. Берун шудани занҳо чиҳати қазои ҳочат

120. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки занҳои Паёмбари Худо (с) шабҳо барои қазои ҳочат ба тарафи Маносеъ, ки майдонҳои фарохе буд, берун мешуданд ва Умар барои Паёмбари Худо (с) мегуфт: Занҳои худро аз берун шудан манъ фармоед, vale Паёмбари Худо (с) манъ намекарданд.

Шабе дар вақти намози хуфтан (Савда бинти Замъя) яке аз занҳои Паёмбари Худо (с), ки зани баландқомате буд (чиҳати қазои ҳочат) берун шуда буд, Умар (р) ўро дидга гуфт: Эй Савда, туро шинохтам. Ва мақсади Умар аз ин сухан ин буд, ки ҳукми ҳичоб нозил гардад ва ҳамон буд, ки Худованд ҳукми ҳичобро нозил фармуд.

БОБИ 12. Истинҷо кардан ба об

121. Аз Анас (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) вақте, ки ба қазои ҳочат берун мешуданд, ман ва як баччай дигаре зарфи оберо ҳозир мекардем.

БОБИ 13. Бардоштани найза ва об дар вақти истинҷо

122. Ва дар ривояти дигаре аз Анас (р) омадааст, ки зарфе аз об ва найзай кӯчакеро ҳозир мекардем ва Паёмбари Худо (с) ба об истинҷо мекарданд.

БОБИ 14. Ба дasti рост набояд истинҷо кард

123. Аз Абӯқатода (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Хангоми нӯшидан набояд дар зарфи об нафас кашид ва дар вақти дохил шудан ба байту-л-халоъ набояд олати худро бо дasti рост мисос намуд ва бо дasti рост истинҷо кард».

БОБИ 15. Истинҷо кардан ба санг

124. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) ба қазои ҳочат берун шуда буданд, таъқиб намудам ва эшон мултафит набуданд, то ин, ки ба эшон наздик шудам ва фармуданд: “Бароям сангҳоеро пайдо кун, ки ба онҳо истинҷо кунам ва устухон ва ё фузалоти ҳайвонотро наёварӣ”. Сангҳоеро дар домани худ оварда ва дар канорашон гузошта ва худам дур шудам ва баъд аз қазои ҳочат худро ба он сангҳо пок намуданд.

БОБИ 16. Ба фузалоти ҳайвонот набояд истинчо кард

125. Аз Абдуллоҳ ибни Масъуд (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) ба қазои ҳоҷат баромаданд ва ба ман амр карданд, ки се адад санг барояшон ҳозир созам. Ду дона санг ёфтам ва санги саввумиро пайдо карда натавонистам, (дар иваз) фузлаи ҳайвонеро гирифта овардам. (Паёмбари Худо (с) он ду сангро гирифта ва фузлаи ҳайвонро дур андохта ва фармуданд: “Ин начас аст.”

БОБИ 17. Як бор шустани аъзо дар вузӯ

126. Аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) вузӯ соҳта ва аъзои вузӯро як бор-як бор шустанд.

БОБИ 18. Ду бор шустани аъзо дар вузӯ

127. Аз Абдуллоҳ ибни Зайди Ансорӣ (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) вузӯ соҳтанд ва аъзои вузӯро ду бор-ду бор шустанд.

БОБИ 19. Се бор шустани аъзо дар вузӯ

128. Ривоят аст, ки Усмон ибни Аффон (р) зарфи оберо хост ва дастҳои худро се бор шуст, баъд аз он дasti рости худро дар зарф доҳил карда мазмаза ва истиншоқ намуд, баъд аз он рӯи худро се бор ва дастҳои худро то оринҷҳо се бор шуст.

Баъд аз он сараашро масҳ кард ва пойхояшро то бучулак се бор шуст ва гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Касе, ки монанди ҳамин вузӯи ман вузӯ бисозад ва ду ракаат намоз, ки дар он бо худ сухан нагӯяд, адо намояд, гуноҳони гузаштааш омурзида мешавад.”

129. Дар ривояти дигаре аз Усмон ибни Аффон (р) омадааст, ки гуфт: Оё меҳоҳед ҳадисеро аз Паёмбари Худо (с) барои шумо бигӯям? Ва агар тарси яке аз оёти Қуръон намебуд, он ҳадисро баён намекардам.

Аз Паёмбари Худо (с) шунидам, ки фармуданд: “Касе нест, ки вузӯ бисозад ва он вузӯро ба таври шоиста анҷом дода ва намози (фарз)-ро адо намояд, магар он, ки гуноҳони байни ин намоз ва намозе, ки баъд аз ин меояд, барояш бахшида мешавад. (Урва) мегӯяд: Он оят ин қавли Худованди мутаъюл аст, ки мефармояд: «**Касоне, ки оёти равшан ва хидояткунандаро, ки мо дар китоб барои мардум фиристодаем, менӯшонанд, мавриди лаънати Худо ва лаънати ҳар лаънаткунанде воқеъ мешаванд.**» (Бақара: 159)

БОБИ 20. Истиншоқ дар вузӯ

130. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Касе, ки вузӯ месозад, обро дар биниаш намуда ва онро хуб пок намояд ва касе, ки ба санг истинчо мекунад, ба адади тоқ (як, се, панҷ) истинчо бикунад.”

БОБИ 21. Истинчо кардан ба санг, ба адади тоқ

131. Ва аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Касе, ки аз шумо вузӯ месозад, обро дар биниаш карда ва онро хуб бишӯяд ва касе, ки ба санг истинчо мекунад, ба адади тоқ истинчо кунад ва касе, ки аз хоб бедор мешавад, дасти худро пеш аз он, ки дар зарфи оби вузӯ дохил мекунад, бишӯяд, зоро намедонад, ки шаб дасташро дар кучо гузашта буд?”

БОБИ 22. Бар болои кафш набояд масҳ кард

132. Аз Абдуллоҳ ибни Умар (р) ривоят аст, ки шахсе ба вай гуфт: Туро дидам, ки ба ғайр аз ду рукни ямонӣ (яъне рукни ямонӣ ва рукни Ҳаҷаруласвад) дигар аркони (Қаъбаи мушаррафа)-ро истилом намекунӣ ва мебинам, ки кафшҳои ҷармӣ мепӯшӣ ва либосҳои худро ба заъфарон ранг медихӣ ва вақте, ки дар Макка ҳастӣ, мардум дар аввали моҳи Зулҳиҷҷа эҳром мебанданд, vale tu rӯзи ҳаштумми Зулҳиҷҷа эҳром мебандӣ. Ибни Умар (р) дар ҷавоб гуфт: Дар мавзӯи истиломи аркони Қаъбаи мушаррафа Паёмбари Худо (с)-ро надидам, ки ҷуз ҳамин ду рукни дигареро истилом намоянд ва роҷеъ ба кафшҳои ҷармӣ, худам Паёмбари Худо (с)-ро дидам, ки кафшҳое мепӯшиданд, ки дар он мӯе набуд ва бо онҳо вузӯ месоҳтанд ва (аз ин ҷиҳат аст) дӯст дорам, ки чунин кафшҳоеро бипӯшам. Ва роҷеъ ба ранг кардани либосҳо, ман худам Паёмбари Худо (с)-ро дидам, ки либосҳои худро (бо заъфарон) ранг мекарданд, (аз ин ҷиҳат) дӯст дорам либосҳои худро бо заъфарон ранг бикунам. Дар мавзӯи эҳром бастан, ман Паёмбари Худо (с)-ро надидам, ки пеш аз он, ки роҳилаашон ба тарафи ҳаҷ ҳаракат мекард, эҳром баста бошанд.

БОБИ 23. Дар вузӯ ва гусл бояд аз тарафи рост шурӯъ намуд

133. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) дӯст доштанд, ки дар ҳамаи ҷиз аз тарафи рост шурӯъ намоянд, дар пӯшидани кафш, дар шона задани сар, дар вузӯ соҳтан ва дар ҳамаи умури зиндагияшон.

БОБИ 24. Ҳангоми фаро расидани вақти намоз бояд оберо барои вузӯ чустучӯ намуд

134. Аз Анас ибни Молик (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с)-ро ҳангоми наздик шудани намози аср дидам. Мардум дар ин вақт ба чустучӯи оби вузӯ баромаданд, vale обро пайдо карда натавонистанд, то билохира оберо пайдо карда оварданд. Паёмбари Худо (с) дасти худро дар он об нихода ва ба мардум амр фармуранд, то аз он об вузӯ бисозанд. Анас (р) мегӯяд: Худам мушоҳида намудам, аз сари ангуштони Паёмбари Худо (с) об фаввора мезад ва ҳамаи мардум то охирин нафар аз он об вузӯ сохтанд.

БОБИ 25. Ҳукми обе, ки мӯйи инсон ба он шуста шавад

135. Ва аз Анас ибни Молик (р) ривоят аст, ки чун Паёмбари Худо (с) сари худро тарошиданд, (Абӯталҳа) аввалин касе буд, ки аз мӯйи Паёмбари Худо (с) барои худ гирифт.

БОБИ 26. Ҳукми пасхӯрдаи саг

136. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуранд: “Агар саг аз зарфи кадом яке аз шумоён нӯшид, бояд он (зарф)-ро ҳафт бор бишӯед.”

137. Аз Абдуллоҳ ибни Умар (р) ривоят аст, ки гуфт: Дар замони Паёмбари Худо (с) сагҳо дар масҷид бавл намуда ва рафту омад мекарданд, рӯйи ҳеч чизе аз инҳо об намерехтанд.

БОБИ 27. Касе, ки вузӯро ба ҷуз аз хориҷ шудани чизе аз сабилайн лозим намедонад

138. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуранд: «Шахсе, ки дар масҷид барои интизори намоз менишинаид, дар ҳолати намоз хондан ҳисобида мешавад, магар он, ки бевузӯ гардад.”

139. Аз Зайд ибни Холид (р) ривоят аст, ки гуфт: Аз Усмон ибни Аффон (р) пурсидам, ки назари ту дар бораи шахсе, ки чимоъ кунад ва инзол нашавад, чист? Усмон (р) гуфт: Монанди ин, ки барои намоз вузӯ месозад, вузӯ бисозад ва олаташро бишӯяд.

Усмон (р) гуфт: Ин чизро аз Паёмбари Худо (с) шунидаам. Зайд мегӯяд: Аз ин масъала аз Алӣ, Зубайр, Талҳа ва Убай ибни Каъб (р) низ пурсидам, онҳо маро ба ҳамин чиз амр карданд (*Ҳукми ин ҳадис мансух аст*).

140. Аз Абӯсаъиди Худрӣ (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) касеро ба талаби шахсе аз ансор фиристоданд, чун он шахс ҳозир шуд, об аз мӯйҳояш мечакид. Паёмбари Худо (с) барояш гуфтанд: “Шояд

сабаби ачала (аз мучомиат бо ҳамсарат) шудем?” Гуфт: Бале. Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Агар чунин ачала рух дод ва ё инзол нашудӣ, бар ту фақат вузӯ лозим аст” (*Ҳукми ин ҳадис монанди ҳадиси гузашта мансух аст*).

БОБИ 28. Шахсе, ки дигареро вузӯ медиҳад

141. Аз Мугира ибни Шуъба (р) ривоят аст, ки гуфт: Дар сафаре бо Паёмбари Худо (с) будам. Эшон ба қазои ҳочат рафтанд (ва ҳангоми вузӯ сохтан) Мугира об мерехт ва эшон вузӯ месохтанд, рӯй ва дастҳои худро шустанд ва бар сар ва мӯзаҳои худ масҳ карданд.

БОБИ 29. Ҳондани Қуръон баъд аз бевузӯй ва гайри он

142. Аз Абдуллоҳ ибни Аббос (р) ривоят аст, ки шабе назди уммулмӯъминин Маймуна, ки холааш буд, хобид. (Ибни Аббос мегӯяд) Ман дар паҳнои болишт ва Паёмбари Худо (с) бо ҳамсарашон дар дарозии болишт хобиданд. Ними шаб чизе беш ва ё кам буд, ки Паёмбари Худо (с) аз хоб бедор шуданд ва дастҳои худро ба рӯи худ мекашиданд, то хоб аз ҷашмашон биравад.

Сипас даҳ ояти охири сурай «Оли Имрон»-ро тиловат намуданд ва баъд аз он аз машки қӯхнае, ки дар он ҷо оvezон буд, вузӯи комил намуданд, баъд аз он ба намоз барҳостанд. (Ибни Аббос (р) мегӯяд): Ман ҳам чунин намудам ва дар паҳлӯи Паёмбари Худо (с) барои намоз истодам, он ҳазрат (с) дasti худро ба сарам қашида ва гӯши рости маро гирифта ва тобиданд.

Баъд аз он даҳ ракаат намоз, ду ракаатӣ ва баъд аз он виттро ҳонда ва ба паҳлӯ хобиданд, то ин, ки муazzzin наздашон омад, боз барҳоста ду ракаат намози дигар ҳонданд ва баъд аз он берун шуданд ва намози субҳро адо намуданд (қисматҳое аз ин ҳадис қаблан гузашт, вале дар ҳар қисми он ҷизҳое аст, ки дар қисмати дигари он нест).

БОБИ 30. Масҳ кардани тамоми сар

143. Аз Абдуллоҳ ибни Зайд (р) ривоят аст, ки шахсе ба ў гуфт: Оё метавонӣ ба ман нишон диҳӣ, ки Паёмбари Худо (с) чӣ гуна вузӯ месохтанд? Гуфт: Бале. Обе хост ва дастҳои худро ду бор шуст, баъд аз он се бор мазмаза ва истиншоқ намуд. Сипас рӯйи худро се мартаба ва дастҳои худро то оринҷ ду мартаба шуст, баъд аз он сари худро ба дуст, тавре, ки онҳоро ба ақиби сар ва пеши рӯйи худ овард, масҳ намуд, яъне дастҳоро аз пеши рӯйи сар ба ақиби сар бурд ва боз ба сӯйи пеши рӯйи сар то ҷое, ки аз он ҷо шурӯъ карда буд, пас овард, баъд аз он пойҳои худро шуст.

БОБИ 31. Ҳукми обе, ки аз вузӯ зиёд меояд

144. Аз Абӯчұхайфа (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) дар сафар ҳангоми гармии нимрӯз назди мо омаданд ва барояшон обе барои вузӯ таҳия гардид, Паёмбари Худо (с) аз он об вузӯ сохтанд.

Мардум аз обе, ки аз вузӯяшон зиёд омада буд, гирифта ва ба баданҳои худ мемолиданд. Паёмбари Худо (с) дар ҳоле, ки пеши рӯйи худ найзаеро наасб карда буданд, намози пешинро ду ракаат ва намози асрро ду ракаат адо намуданд.

145. Аз Соиб ибни Язид (р) ривоят аст, ки гуфт: Маро холаам назди Паёмбари Худо (с) бурд ва гуфт: Ё Расулаллоҳ, ҳоҳарзодаам бемор аст: Он ҳазрат (с) дасташонро бар сарам қашиданد ва дар ҳақи ман дуо карданд, баъд аз он вузӯ сохтанд ва ман аз оби вузӯяшон нӯшидам, баъд аз он ақиби сарашон рафта ва ба хотами нубувват, ки байнин ду шонаашон ба шакли тухми кабке буд, назар андохтам.

БОБИ 32. Вузӯ сохтани мард бо ҳамроҳии зан

146. Аз Абдуллоҳ ибни Умар (р) ривоят аст, ки гуфт: Дар замони Паёмбари Худо (с) мардҳо ва занҳо бо ҳам вузӯ месохтанд.

БОБИ 33. Паёмбари Худо (с) оби вузӯи худро бар болои шахсе, ки беҳуш шуда буд, реҳтанд

147. Аз Чобир (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) ба аёдатам омаданд ва ман ончунон бемор шудам, ки беҳуш гардида будам. (Он ҳазрат (с) вузӯ сохта ва аз оби вузӯи худ болоям реҳтанд ва ман ба ҳуш омадам. Гуфтам: Ё Расулаллоҳ, мероси ман аз кист, чун ман падар ва ё фарзанд меросбаре надорам? Ва ояи мерос нозил гардид.

БОБИ 34. Ғусл ва вузӯ аз ташт

148. Аз Анас (р) ривоят аст, ки гуфт: Вақти намоз дохил шуд, қасоне, ки хонаашон наздик буд, (барои вузӯ сохтан) ба хонаҳои худ рафтанд ва дигарон ҳамон ҷо монданд.

Барои Паёмбари Худо (с) зарфи кӯчаки сангиеро, ки дар он об буд, оварданд ва ин зарф он қадар кӯчак буд, ки дасти Паёмбари Худо (с) дар он дохил шуда натавонист.

Бо вучуди ин ҳамагӣ аз он вузӯ сохтанд. Гуфтам: Қасоне, ки аз он об вузӯ соҳтед, ҷанд нафар будед? Гуфт: Беш аз ҳаштод нафар (ва ин мӯъчиҳаи дигаре аз мӯъчиҳоти он ҳазрат (с) мебошад).

149. Аз Абӯмӯсо (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) қадаҳеро, ки дар он обе буд, талаб намуданд ва дасту рӯйи худро дар он шуста ва оби даҳани худро дар он андохтанд.

150. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Вақте, ки Паёмбари Худо (с) бемор гардида ва дард бар эшон ғалаба ёфт, аз ҳамсарони хеш ичоза хостанд, то айёми бемории худро дар хонаи ман бошанд ва онҳо ҳам барояшон ичоза доданд.

Паёмбари Худо (с) дар васати ду нафар байни Аббос ва шахси дигаре, дар ҳоле, ки пойҳояшон ба замин қашида мешуд, барои намоз ҳориҷ гардидаанд. Ва Оиша (р) қисса мекунад, ки Паёмбари Худо (с) баъд аз ин, ки ба хонаам омаданд ва дардашон шадид гарди, фармудаанд: “Аз ҳафт машке, ки даҳанбанҷояшон боз нашуда бошад, бар болои ман об бирезед, шояд битавонам барои мардум васият намоям.”

Ва дар таште, ки аз Ҳафса, ҳамсари Паёмбари Худо (с) буд, ӯро шинонданд ва ба рехтани об аз он машкҳо бар болояшон шурӯъ намудем, то ин, ки ба тарафи мо ишора намуда фармудаанд: “Кори матлубро анҷом додед.” Сипас назди мардум рафтанд.

151. Аз Анас (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) зарфи обero талаб намуданд ва барояшон қадаҳи даҳонҷамвore, ки дар он андаке об буд, оварданд, эшонангуштони худро дар он ниҳоданд. Анас (р) мегӯяд: Касонеро, ки аз он қадаҳ вузӯ соҳтанд, таҳмин намудам, байни ҳафтод то ҳаштод нафар буданд.

БОБИ 35. Вузӯ соҳтан аз як ратл об

152. Аз Анас (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) ба як соъ об (ва ғоҳе) то панҷ мад (об) гусл мекарданд ва аз миқдори як мад об вузӯ месоҳтанд (Як соъ баробари чор мад ва ҳар мад баробари 910 грамм аст).

БОБИ 36. Масҳ кардан бар мӯза

153. Аз Саъд ибни Абӯваққос (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) бар болои мӯзахои худ масҳ намуданд. Абдуллоҳ ибни Умар аз Умар (р) аз ин мавзӯъ пурсид, Умар (р) гуфт: Бале, чунин будааст. Агар Саъд чизе бароят аз Паёмбари Худо (с) ривоят кард, аз дигаре дар бораи он ҳадис мапурс.

154. Ривоят аст, ки Амр ибни Умаяи Замрӣ (р) Паёмбари Худо (с)-ро дидаст, ки бар мӯзахои худ масҳ мекарданд.

155. Ва аз Умар ибни Умаяи Замрӣ (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с)-ро дидам, ки бар аммома ва мӯзахои худ масҳ мекарданд.

БОБИ 37. Пӯшидани мӯза бояд дар ҳоли таҳорат бошад

156. Аз Муғира ибни Шуъба (р) ривоят аст, ки гуфт: Дар сафаре бо Паёмбари Худо (с) будам. Хостам мӯзахояшонро аз поящон барорам,

фармуданд: “Мӯзахоямро набарор, ман пойҳоямро дар ҳоли тахорат дар мӯзахо дохил намуда будам.”

БОБИ 38. Касе, ки аз ҳӯрдани гӯшти гӯсфанд ва талқон вузӯ насохтааст

157. Аз Амр ибни Умайя (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с)-ро диддааст, ки аз шонаи гӯсфанде гӯштеро мебуриданد (ва меҳӯрданд). Ба намоз даъват шуданд, кордро андохта ва бидуни он, ки вузӯ бисозанд, намозро адо намуданд.

БОБИ 39. Касе, ки аз ҳӯрдани талқон даҳани худро шуста ва вузӯ насохтааст

158. Аз Сувайд ибни Нӯймон (р) ривоят аст, ки ё бо Паёмбари Худо (с) дар соли Хайбар аз Мадина хориҷ гардида, то ба Саҳбо, ки минтақае дар сарҳади Хайбар аст, расиданд. Намози асрро Хонда, аз мардум хостанд, то тӯшаеро, ки бо худ доранд, хозир намоянд. Ба ҷуз талқон чизи дигаре наёварданд (талқон гандуме аст, ки нимкӯбida).

Амр намуданд, то он талқонро ба об тар намоянд. Паёмбари Худо (с) ва моён аз он ҳӯрдем, баъд аз он барои адои намози шом бархостем, мо ва эшон мазмаза намудем, баъд аз он барои адои намози шом бархостем, Паёмбари Худо (с) мазмаза намуданд ва мо низ мазмаза намудем, баъд аз он Паёмбари Худо (с) намозро хонда ва вузӯ насохтанд.

159. Аз Маймuna (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) дар наздаш шонаи (гӯсфанде)-ро тановул намуданд, баъд аз он намоз хонда ва вузӯ насохтанд.

БОБИ 40. Оё аз нӯшидани шир бояд мазмаза кард?

160. Аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) миқдори ширеро нӯшиданд, баъд аз он мазмаза намуда ва фармуданд: “Шир ҷарбӣ дорад.”

БОБИ 41. Вузӯ ба сабаби хоб шудан

161. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Касе, ки дар ҳолати намоз хобаш омад, (намозро гузошта), истироҳат намуда ва бихобад, зеро касе, ки дар ҳолати хоболудагӣ намоз меҳонад, ҷизе надониста ва шояд ба ивази истиғфор худро дашном бидихад.”

162. Аз Анас (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: “Касе, ки дар вакти намоз хондан хобаш омад, (намозро гузошта) бихобад, то он, ки бидонад, ки чӣ меҳонад.”

БОБИ 42. Вузӯ сохтан бидуни бевузӯ будан

163. Ва аз Анас (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) барои ҳар намозе (аз ҷиҳати истеҳбоб), яъне бо вучуди он, ки вузӯ доштанд, вузӯ месохтанд, дар ҳоле, ки барои моён то вақте, ки бевузӯ намешудем, намоз хондан раво буд.

БОБИ 43. Парҳез накардан аз бавл аз гуноҳони кабира аст

164. Аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) ба бӯстоне аз бӯстонҳои Мадинаи мунаввара ё Маккаи мукаррама гузаштанд, овози ду шахсеро, ки дар қабрҳои худ таъзиз мешуданд, шуниданд ва фармуданд: “Ин ду шахс азоб дода мешаванд ва сабаби таъзизиашон кори бузурге нест.” Баъд аз он фармуданд: “Яке аз инҳо аз бавл парҳез накарда ва дигаре суханчинӣ мекардааст”.

Баъд аз он шоҳаи ҳурмои тозаро талабида ва онро ду қисм намуданд ва ҳар қисмати онро ба сари яке аз он ду қабр гузоштанд. Касе гуфт: Ё Расулаллоҳ, ҷаро чунин кардед? Фармуданд: “То вақте, ки ин ду шоҳа ҳушк нашудааст, аз азобашон сабук карда мешавад.”

БОБИ 44. Он чӣ, ки дар шустани бавл омадааст

165. Аз Анас ибни Молик (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) вақте, ки ба қазои ҳочат берун мешуданд, барояшон обе ҳозир мекардам ва ба он истинҷо мекарданд.

БОБИ 45. Иҷоза додани Паёмбари Худо (с) ва мардум ба бавл намудани шахси бодиянишин дар масҷид

166. Аз Абӯҳурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Шахси бодиянишине барҳост ва дар масҷид бавл намуд, мардум ўро сарзаниш намуданд. Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Чизе нагӯед, сатили обе ва ё миқдори обе оварда ва болои бавлҳояш бирезед, вазифаи шумо осонгирӣ аст, на саҳтирий.”

БОБИ 46. Бавли атфол

167. Аз Умми Қайс бинти Миҳсан (р) ривоят аст, ки вай тифли ҳурдсолашро, ки ҳанӯз нонхӯра нашуда буд, назди Паёмбари Худо (с) овард. Эшон ўро дар оғӯши худ нишонданд, тифл болои либосҳои Паёмбари Худо (с) бавл намуд, он ҳазрат (с) оберо талаб намуданд, он обро рӯи либосҳои худ пошида ва онро нашустанд.

БОБИ 47. Бавл намудан дар ҳолати истода ва нишаста

168. Аз Ҳузайфа (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) дар мазбалай (ахлотчой) мардуме дохил гардида ва истода бавл намуданд, баъд аз он обе талаб намуданд, обро ҳозир соҳтам ва эшон ба он об вузӯ соҳтанд.

БОБИ 48. Бавл намудан дар назди рафиқи худ ва паноҳ гирифтан ба девор

169. Дар ривояти дигаре аз Ҳузайфа (р) дар идомаи ҳадиси гузашта гуфт: Баъд аз он аз эшон дур шудам ва эшон ба ман ишора намуданд ва ман омада, ақиби сарашон қарор гирифтам, то он, ки фориг шуданд (вазифаи Ҳузайфа (р) посбонии он ҳазрат (с) буд).

БОБИ 49. Шустани хун

170. Аз Асмоға (р) ривоят аст, ки гуфт: Зане назди паёмбари Худо омада гуфт: Агар касе аз моён болои либосаш ҳайз шавад, чӣ бояд биқунад? Фармуданд: “Онро бихарошад, баъд аз он онро дар об ба ҳам молад ва обро бар он бипошад (яъне онро об қашад) ва дар он намоз бихонад.

171. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Фотима бинти Абӯҳубайш назди Паёмбари Худо (с) омада ва гуфт: Ё Расулаллоҳ, ман зане ҳастам, одати моҳонаам қатъ намегардад, оё намозро тарқ намоям? Паёмбари Худо (с) фармуданд: На, ин таровиши рагҳо аст ва одати моҳона нест, дар ҳангоми ибтило ба одати моҳонагӣ намозро тарқ кун ва баъд аз он хунро аз худ шуста ва намозро адо кун. Ва фармуданд: “Баъд аз он барои ҳар намозе вузӯ бисоз, то он, ки дубора вақти одати моҳонагиат фаро расад.”

БОБИ 50. Шустани (маний) ва ҳарошиданӣ он

172. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Асари ҷанобатро аз либосҳои Паёмбари Худо (с) мешустам ва эшон барои намоз ҳондан аз хона берун мешуданд ва асари об ҳанӯз дар либосашон ошкор буд.

БОБИ 51. Ҳукми бавли шутур, гӯсфанд ва ҷорпоёни дигар

173. Аз Анас (р) ривоят аст, ки гуфт: Мардуме аз қабилаи Ѓукал ё Ѓурайна ба Мадинаи мунаvvara омаданд. Обу ҳавои Мадина барояшон созгор наомад. Паёмбари Худо (с) эшонро амр фармуданд, то ба ҷароғоҳи шутурҳо рафта, аз бавл ва шири онҳо бинӯшанд. Онҳо

он ҷо рафтанд ва чун сиҳат ёфтанд, ҷӯпонони Паёмбари Худо (с)-ро кушта ва ҳайвонотеро, ки он ҷо буд, дуздида бо худ бурданд.

Ин ҳабар дар ибтидои ҳамон рӯз ба Мадина расид, Паёмбари Худо (с) ашхосеро ба таъқибашон фиристоданд. Ҳангоме, ки офтоб баланд шуда буд, онҳоро оварданд ва бо амри Паёмбари Худо (с) дасту поящонро қатъ намуданд, сипас ба ҷашмҳояшон мили оташин қашида ва онҳоро ба офтоб андохтанд, ҳар қадар талаби об мекарданд, ба онҳо об намедоданд.

174. Ва аз Анас (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) пеш аз он, ки масcid бино шавад, дар хобгоҳи гӯсфандон намоз меҳонданд.

БОБИ 52. Афтодани начосат дар равған ва ё об

175. Аз Маймуна (р) ривоят аст, ки гуфт: Касе аз Паёмбари Худо (с) аз ҳукми муше, ки дар равғани [яхкарда] меафтод, пурсид. Гуфт: “Муш ва равғани атрофи мушро гирифта, дур бияндозед ва равғани худро бихӯред.”

176. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Ҳар заҳм ва ҷароҳатеро, ки шахси мусалмон дар роҳи Худо бармедорад, (дар қиёмат) ба ҳамон шакли худ дар ҳолати ҳунрезӣ бокӣ мемонад, рангаш ранги хун ва бӯяш бӯйи мушк аст.”

БОБИ 53. Бавл кардан дар оби истода

177. Аз Абӯхурайра (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: “Дар оби истода, ки меҳоҳед дар он ғусл намоед, бавл нақунед.”

БОБИ 54. Агар ба болои шахси намозгузор начосате андохта шавад, намозаш фосид намегардад

178. Аз Абдуллоҳ ибни Масъуд (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) дар канори Қаъба намоз меҳонданд. Абӯцаҳл ва ёронаш он ҷо нишаста буданд, бо худ гуфтанд: Касе ҳаст, ки рафта ва дунболаи (баччадони) уштури фалониро оварда ва ҳангоме, ки Муҳаммад ба саҷда рафт, бар болои камараш бигузорад?

Бадтарин ва шариртарини онҳо Ӯқба ибни Абӯмуъайт рафт ва он ҷизро овард ва ҳангоме, ки Паёмбари Худо (с) ба саҷда рафтанд, онро байни шонаҳои он ҳазрат (с) гузошт. Ибни Масъуд (р) гӯяд: Ман ин мочароро медиdam ва коре карда наметавонистам ва агар пуштибоне медоштам, аз ин кор ҷилавгирӣ менамудам. Ва гуфт: Ёрони Абӯцаҳл қаҳқаҳа меҳандиданд ва ҳар қадом барои истеҳзо ин амалро ба дигаре нисбат медод. Ва Паёмбари Худо (с) ҳамон тавр дар ҳолати саҷда буданд ва сари худро боло намекарданд, то ин, ки Фотима (р) омада ва

онро аз болои шонахой Паёмбари Худо (с) дур кард. Паёмбари Худо (с) сари худро аз саҷда баланд намуда ва гуфтанд “Худоё, ба ҳисоби қуффори Қурайш бирас.” Ва ин гуфтаи худро се бор такрор намуданд, (Абӯчаҳл ва ёронаш) аз ин нафрин тарсида, ба худ омаданд, зоро медонистанд, ки дуо дар (шаҳри Макка) иҷобат мегардад.

Баъд аз он Паёмбари Худо (с) онхоро бо номҳояшон дуо намуданд: “Худоё, ҳалоки Абӯчаҳл, ҳалоки Утба ибни Рабиа ва Шайба ибни Рабиа ва Валид ибни Утба ва Ӯмайя ибни Ҳалаф ва Ӯқба ибни Абӯмуъайт бар ту аст.” Ҳафтуминро ҳам ном бурданد, vale ровӣ онро фаромӯш кардааст. Абдуллоҳ ибни Масъуд (р) мегӯяд: Савганд ба зоте, ки чонам дар дасти ўст, ҳамин ашхосеро, ки Паёмбари Худо (с) ном бурданд, дидам, ки дар гудоли (ҷоҳи) Бадр сарнагун шуданд.

БОБИ 55. Ҳукми оби даҳан ва оби бинӣ бар рӯи либос

179. Аз Анас (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) оби даҳани худро ба либоси худ пок мекарданд.

БОБИ 56. Зане, ки хунро аз рӯи падараши шуст

180. Ривоят аст, ки мардум аз Саҳл ибни Саъди Соъидӣ (р) пурсиданд: ҷароҳати Паёмбари Худо (с) чӣ гуна дармон гардид? Ӯ гуфт: Касе, ки аз ин воеа аз ман беҳтар ҳабар дошта бошад, боқӣ намондааст. Алӣ дар сипари худ об овард ва Фотима хунро аз рӯйи он ҳазрат (с) мешуст ва бӯрёро сӯзонида, ҷароҳати Паёмбари Худо (с)-ро аз он пур карданд.

БОБИ 57. Мисвок

181. Аз Абӯмӯсо (р) ривоят аст, ки гуфт: Назди Паёмбари Худо (с) омадам ва дидам, ки ба мисвоке, ки дар даст доранд, мисвок мезаданд ва дар ҳоле, ки мисвок ба даҳонашон буд, ба шакле, ки бихоҳанд, истифроғ намоянд, (уъ-уъ) мекарданд.

182. Аз Ҳузайфа (р) ривоят аст, ки гуфт: Чун Паёмбари Худо (с) шаб (барои намоз хондан) бармехостанд, даҳони худро мисвок мезаданд.

БОБИ 58. Додани мисвок ба шахси бузургтар

183. Аз Ибни Умар (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Дар хоб дидам, ки ба мисвоке даҳони худро мисвок мезанам, ду нафар наздам омада, яке аз дигаре бузургтар буд, мисвокро ба он, ки ҳурдтар буд, додам, бароям гуфта шуд (гӯянда Ҷабраил (ъ) буд), ки барои он, ки бузургтар аст, бидеҳ, ман ҳам онро барои шахси бузургтар додам.

БОБИ 59. Фазилати хоб шудан бо вузӯ

184. Аз Бароъ ибни Озиб (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Ҳангоме, ки ба бистари хобат меравӣ, монанд вузӯи намоз вузӯ бисоз, баъд аз он ба тарафи ростат хобида ва бигӯ: «(Аллоҳумма асламту ваҷҳи илайка ва фаввазту амри илайка ва алҷаъту заҳрӣ илайка рагбатан ва раҳбатан илайка, ло малҷаъа ва ло манҷаъа минка, илло илайка. Аллоҳумма оманту бикитобика-л-лазӣ анзалта ва набийика-л-лазӣ арсалта)». Агар дар ин шаб бимирий, монанди он аст, ки дар аввалин шаби вилодати худ мурда бошӣ ва ин дуоро охирин каломи худ бигардон.” Бароъ ибни Ѓозиб (р) мегӯяд: Ман ин дуоро назди Паёмбари Худо (с) такрор намудам ва чун ба ин ҷумла расидам ки: *Аллоҳумма оманту бикитобика-л-лазӣ анзалта*, гуфтам: *ва расулака-л-лазӣ арсалта*. Фармуданд: “На! Бояд бигӯй, ки: *ва набийика-л-лазӣ арсалта*.”

БОБИ 1. Вузӯ пеш аз фусл

185. Аз Оиша (р), ҳамсари Паёмбари Худо ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) чун аз ҷанобат фусл мекарданд, аввал дастҳои худро мешустанд, баъд аз он монанде, ки барои намоз вузӯ месозанд, вузӯ месохтанд, баъд аз он ангуштони худро дар об ғӯта дода ва бехи мӯйҳои худро хилол мекарданд, баъд аз он бо даст се бор ба сари худ об мерехтанд ва сипас ҳамаи бадани худро мешустанд.

186. Аз Маймуна (р), ҳамсари Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) монанди вузӯи намоз вузӯ соҳтанд, вале пойҳои худро нашустанд ва аврати худро шуста, пок намуданд, баъд аз он бар бадани худ об рехта ва шустанд ва дар ахир пойҳои худро ҳам шустанд. Фусл намуданашон аз ҷанобат ба ин сурат буд.

БОБИ 2. Фусл намудани зан бо ҳамроҳии мард

187. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Ман ва Паёмбари Худо (с) аз зарфе, ки ба номи фарақ ёд мешуд, бо ҳам фусл мекардем.

БОБИ 3. Фусл намудан бо соъ ва амсоли он

188. Ривоят аст, ки шахсе аз Оиша (р) аз қайфияти фусли Паёмбари Худо (с) пурсид (пурсанда бародари разоъии Оиша (р) буд. Оиша (р) зарфи соъмонандеро (паймона) хост ва дар ҳоле, ки байни ў ва байни шахси суолкунанда ҳичобе буд, фусл намуд ва аз он соъ бар сари худ об мерехт.

189. Ривоят аст, ки шахсе аз Ҷобир ибни Абдуллоҳ (р) аз қайфияти фусл пурсид. Дар ҷавоб гуфт: Як соъ (як соъ баробари 3,640 литр аст) бароят кифоят мекунад. Шахси дигаре гуфт: Барои ман кифоят намекунад. Ҷобир гуфт: барои касе, ки мӯйҳояш аз мӯйҳоят бештар ва худаш аз ту беҳтар буд, кифоят мекард (мақсадаш Паёмбари Худо (с) буд). Баъд аз он Ҷобир дар ҳоле, ки як ҷома ба тан дошт, барои онҳо имоматӣ кард.

БОБИ 4. Касе, ки се бор ба сараш об рехт

190. Аз Ҷубайр ибни Мутъим (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Вале ман ба сари худ се бор об мерезам” ва ба харду дasti худ ишора ба рехтани об намуданд.

БОБИ 5. Касе, ки пеш аз ғусл намудан зарфи об ва хушбӯиро омода мекард

191. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Ҳангоме, ки Паёмбари Худо (с) аз ҷанобат ғусл мекарданд, зарфи (ҳилоб) монандеро (зарфи ғовдӯйӣ) хоста ва онро ба дasti худ мегирифтанд, аввал ба тарафи рост ва баъд аз он ба тарафи ҷаҳон ва сипас бар сари худ об мерехтанд.

БОБИ 6. Такрори ҳамбистарӣ

192. Ва аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с)-ро атр мезадам ва эшон бо ҳамсарони худ ҳамбистар мешуданд ва субҳ дар ҳоле, ки эҳром доштанд, аз эшон бӯй атр ба машом мерасид.

193. Аз Анас (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) дар қисмате аз рӯз ва ё қисмате аз шаб бо ҳамаи ҳамсарони худ ҳамбистар мешуданд ва дорои (ёздаҳ) ва дар ривояте (нӯҳ) ҳамсар буданд. Касе аз Анас (р) пурсид: Оё ин қадар қудрат доштанд? Гуфт: Мо бо яқдигари худ ин тавр сӯҳбат мекардем, ки Паёмбари Худо (с) тавоноии сӣ мардро доранд.

БОБИ 7. Касе, ки баъди истеъмоли хушбӯй ғусл намуд

194. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Гӯё ҳамин ҳоло ба дурахшиши атре, ки бар сари Паёмбари Худо (с) истеъмол шуда буд, нигоҳ меқунам ва ин дар ҳоле буд, ки эшон муҳрим буданд.

БОБИ 8. Ҳилол кардани мӯйи сар ҳангоми ғусл кардан

195. Ва аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) ҳангоме, ки аз ҷанобат ғусл мекарданд, дастҳои худро шуста, монанди вузӯи намоз вузӯ месоҳтанд, баъд аз он ғусл менамуданд ва ба дasti худ мӯйҳои худро ҳилол менамуданд ва чун яқинашон ҳосил мешуд, ки об ба зери мӯйҳо хуб расидааст, се бор ба сари худ об мерехтанд ва баъд аз он бокимондаи ҷисми худро мешустанд.

БОБИ 9. Агар дар масҷид ба ёдаш омад, ки ҷунуб аст, бояд ҳамон тавр ҳориҷ гардида ва таяммум нақунад

196. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Намоз барпо гардид ва сафҳо баробар шуд, Паёмбари Худо (с) омаданд ва чун дар ҷойнамози

худ қарор гирифтанд, ба ёдашон омад, ки чунуб ҳастанд, ба мо гуфтанд, ки “Шумо дар ҷойи худ қарор биистед,” худи эшон баргашта, ғул намуданд ва дар ҳоле, ки аз мӯйҳояшон об мечакид, омада тақбир гуфтанд ва ҳамроҳашон намоз хондем.

БОБИ 10. Қасе, ки дар ҳолати танҳоӣ барахна ғусл намуд

197. Ва аз Абӯхурайра (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: “Қавми бани Истроил барахна ғусл намуда, якдигарро медианд, vale Мӯсо (ъ) танҳо ғусл мекард, бани Истроил гуфтанд, ки Мӯсо бо мо ғусл намекунад, сабабаш ин аст, ки мояҳои ў варар кардаанд (чура аст). Бори дигар Мӯсо барои ғусл намудан рафт ва либосҳояшро рӯи сангэ гузошт.

Санг аз наздаш гурехт, (ин яке аз мӯъцизаҳои марбут ба паёмбар Мӯсо (ъ) аст). Мӯсо (ъ) аз ақибаш давида ва мегуфт: (Эй санг, либосам, эй санг, либосам), то ҷое расид, ки бани Истроил ба ҳамон ҳолат ўро дида гуфтанд: Ба Ҳудованд савганд аст, ки Мӯсо дард ва маразе надорад ва Мӯсо (ъ) либосҳояшро гирифт ва сангро зад.” Абӯхурайра (р) мегӯяд: Ба Ҳудованд қасам, ки асари шаш ё ҳафт зарба ҳанӯз бар он санг мавҷуд аст.

198. Ва аз Абӯхурайра (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: “Рӯзе Аюб (ъ) барахна ғусл мекард, ки малахе аз тилло наздаш афтод ва Аюб (ъ) онро бардошта, дар ҷомааш меандоҳт, дар ин вақт Ҳудованд барояш нидо кард ва гуфт: “Эй Аюб, оё ман туро аз ин ҷизҳо ғаний насохтаам?» Гуфт: Чаро на, ба иззатат қасам аст, ки ғаний соҳтай, vale маро аз алтоғ ва баракоти ту бениёзӣ нест.”

БОБИ 11. Ҳангоми ғусл намудан бояд ҳудро аз мардум ҳичоб намуд

199. Аз Умми Ҳониъ бинти Абӯтолиб (р) ривоят аст, ки гуфт: Соли фатҳи Макка назди Паёмбари Худо (с) рафтам. Диdam, ки ғусл мекунанд ва Фотима (р) эшонро ҳичоб мекард. Паёмбари Худо (с) пурсиданд: “Ин кист?” Гуфтам: Ман Умми Ҳониъ ҳастам.

БОБИ 12. Ҳукми арақи шаҳси чунуб ва ин, ки мӯъмин начис намешавад

200. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) ўро дар яке аз роҳҳои Мадина дар ҳоле, ки чунуб буд, мулокот намуданд. Абӯхурайра (р) мегӯяд: Ҳудро аз назари Паёмбари Худо (с) пинҳон кардам, сипас рафта ғусл намуда омадам. Фармуданд: “Эй Абӯхурайра, кучо будӣ?” Гуфтам: Чунуб будам ва аз ин, ки дар ҳолати ҷанобат бо шумо биншинам, ҳуддорӣ намудам. Фармуданд: “Субҳоналлоҳ, мӯъмин ҳаргиз начис намешавад.”

**БОБИ 13. Шаб хобидан дар ҳолати ҷанобат баъд аз вузӯ
сохтан**

201. Аз Умар ибни Хаттоб (р) ривоят аст, ки гуфт: Аз Паёмбари Ҳудо (с) пурсидам, оё равост, ки дар ҳоли ҷанобат бихобем? Фармуданд: “Бале, агар қасе аз шумо вузӯ сохта метавонад, дар ҳоли ҷанобат бихобад.”

БОБИ 14. Илтиқои ҳатонайн

202. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Ҳудо (с) фармуданд: Вақте, ки (шахс) байни поҳои зан нишастан ва бо ў даромехт, гусл воқиб мегардад.”

БОБИ 1. Аҳқоми мутааллик ба занҳо дар ҳолати нифос ва одати моҳонагӣ

203. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Ба сафар баромада будем ва нияте чуз ҳаҷ надоштем. Чун ба Сариф (минтақаест дар даҳ милии Макка) расидем, дучори одати моҳонагӣ гардидаам. Паёмбари Худо (с) наздам омаданд ва ман гиря мекардам, фармуданд: “Туро чӣ шудааст, магар ба одати моҳона дучор шудай?”

Гуфтам: Бале: Фармуданд: “Ин ҷизест, ки Худованд ҳамаи дуҳтарони бани Одамро ба он мубтало сохтааст, ҳар кореро, ки ҳуҷҷоҷ мекунанд, ту ҳам анҷом бидех, магар тавоф кардан ба хонаро.” Оиша (р) гуфт: Ва Паёмбари Худо (с) аз тарафи ҳамсарони худ як говоро қурбонӣ намуданд.

БОБИ 2. Шустан ва мураттаб намудани зани ҳоиз сари шавҳарашро

204. Ва аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Дар ҳоле, ки дучори одати моҳонагӣ будам, сари Паёмбари Худо (с)-ро шона зада, мураттаб мекардам.

205. Ва дар ривояти дигаре дар идомаи ҳадиси гузашта омадааст, ки Паёмбари Худо (с) дар ҳоле, ки дар масҷид буданд, сари худро ба Оиша (р) наздик намуданд ва дар ҳоле, ки Оиша (р) дохили хонааш буда ва ба одати моҳонагӣ гирифтор буд, сари Паёмбари Худо (с)-ро шона зада, мураттаб мекард.

БОБИ 3. Ҳондани Қуръон дар паҳлӯи ҳамсари ҳоизи худ

206. Ва аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Дар ҳоле, ки ба одати моҳонагӣ гирифтор будам, Паёмбари Худо (с) сари худро ба ман такя дода ва Қуръон меҳонданд.

БОБИ 4. Касе, ки ҳайзро нифос номид

207. Аз Умми Салама (р) ривоят аст, ки гуфт: Бо Паёмбари Худо (с) дар ҳоле, ки либоси абрешимине ба тан доштам, хобида будам, дучори одати моҳонагӣ гардидаам, оҳиста дур шудам ва либосҳои одати

моҳонагии худро гирифтам. Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Магар ба одати моҳонагӣ дучор шудай?” Гуфтам: Бале. Маро хостанд ва боз дар паҳлӯяшон зери қатифа (чодар) истироҳат намудам.

БОБИ 5. Ҳамоғӯшӣ бо ҳоиз

208. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Ман бо Паёмбари Худо (с) дар ҳоле, ки ҳардуй мо ҷунуб будем, аз як зарф ғусл мекардем ва маро дар вақти одати моҳонагӣ амр мекарданд, ки изорамро бипӯшам, сипас бо ман ҳамбистар мешуданд ва дар ҳоле, ки мұтакиф буданд, сари худро ба сўям наздик мекарданд ва ман дар ҳоле, ки ба одати моҳонагӣ гирифтормад, сари эшонро мешустам.

209. Ва дар ҳадиси дигаре аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Вақте, ки қасе аз мо дучори одати моҳонагӣ мешуд ва Паёмбари Худо (с) меҳостанд бо ў ҳамоғӯш шаванд, амр мекарданд, то изорашро дар ҷои ҳуручи ҳайз маҳкам намояд, сипас бо ў ҳамоғӯш мешуданд.

Ва Оиша (р) мегӯяд: Кадом як аз шумо метавонед ба монанди Паёмбари Худо (с) зимоми шаҳвати худро бигиред?

БОБИ 6. Ҳоиз набояд рӯза бигирад

210. Аз Абӯсаъиди Ҳудрӣ (р) ривоят аст, ки гуфт: Дар рӯзи иди Қурбон ё иди Фитр Паёмбари Худо (с) ба идгоҳ омаданд, назди занҳо рафта ва фармуданд: “Эй занҳо! Садақа бидиҳед, зоро ман дидам, ки бештарини аҳли дӯзах аз шумоён ҳастанд.”

Гуфтанд: Чаро, ё Расулаллоҳ? Фармуданд: “Бисёр лаънат ва дашном медиҳед, некихои шавҳарро инкор менамоед ва ҳеч ноқисақл ва ноқис динеро, ки монанди шумо ақли шахси доно ва фаҳмидаро биработаяд, надидам.”

Гуфтанд: Сабаби нуқсони ақл ва дини мо чист? Фармуданд: “Оё шаҳодати зан баробари нисфи шаҳодати мард нест?” Гуфтанд: Бале, ҳаст. Фармуданд: “Ин аз нуқсони ақли вай. Ва оё дар ҳангоми одати моҳонагӣ намоз ва рӯзаро тарқ намекунад?” Гуфтанд: Бале, тарқ мекунад. Фармуданд: “Ин ҳам сабаби нуқсони дини вай.”

БОБИ 7. Эътикоф нишастани зан дар ҳолати ҳайз

211. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Яке аз ҳамсарони Паёмбари Худо (с) дар ҳоле, ки дучори одати моҳонагӣ буда ва ҳанӯз хун медиҳ, бо Паёмбари Худо (с) ба эътикоф нишаст ва шиддати хунрезиаш ба ҳадде буд, ки таштро (тагораро) зери поий худ мегузозшт.

БОБИ 8. Истеъмоли хушбӯй барои зан баъд аз гусли ҳайз

212. Аз Умми Атийя (р) ривоят аст, ки гуфт: Мо занҳо аз ин, ки барои мурда беш аз се рӯз ба мотам бинишинем, наҳӣ мешудем, магар барои шавҳар, ки чаҳор моҳу даҳ рӯз ба мотам менишастем, на сурма ба чашм мекардем ва на хушбӯй истеъмол мекардем ва ба ҷуз аз либоси ҳашин либоси ранга ҳам намепӯшидем ва вақте, ки аз одати моҳона пок гардида ва гусл мекардем, барои мо руҳсат буд, ки аз хушбӯии Зифор (минтақаест дар Яман) истеъмол намоем ва ҳамчунин аз иштирок дар ҷаноза ҳам мамнӯъ будем.

БОБИ 9. Молидани зан сар ва часади худро баъд аз пок шудан аз ҳайз

213. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Зане аз Паёмбари Худо (с) аз қайфияти гусл ва покӣ аз одати моҳонаи худ пурсид. Фармуданд: “Порчаи атрогинеро гирифта ва худро ба он пок кун.” Он зан гуфт: Бо ин порча ҷӣ гуна худро пок намоям? Фармуданд: “Ба он порча худро пок кун”. Гуфт: Ҷӣ гуна? Фармуданд: “Субҳоналлоҳ, пок кун.” Оиша (р) мегӯяд: Он занро ба тарафи худ қашида гуфтам: Ба он порча осори ҳунаро пок кун.

БОБИ 10. Шона задани сар ҳангоми гусл намудан аз ҷанобат

214. Ва аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Бо Паёмбари Худо (с) дар ҳаҷҷату-л-вадоъ эҳром бастам ва аз қасоне будам, ки ҳадяро нағиристода ва нияти ҳаҷҷи таматтӯъ карда будам. Ва Оиша (р) мегуфт, ки аз одати моҳонагии худ то шаби Арафот пок нашуда буд, лизо аз Паёмбари Худо (с) пурсид, ё Расулаллоҳ имшаб Арафот аст ва ман ҷиҳати таматтӯъ нияти ӯмра кардаам (ҷӣ бояд биқунам?).

Паёмбари Худо (с) ба ӯ гуфтанд: “Гесӯҳоятро боз кун, саратро шона кун ва аз ӯмра кардан худдорӣ намо.” Оиша (р) мегӯяд: Мутобики ҳидояти Паёмбари Худо (с) амал намудам ва чун ҳаҷро анҷом додам, шабе, ки аз Мино ба тарафи Макка меомадем, дар минтақаи Муҳассаб ба бародарам Абдурраҳмон амр карданд, то маро аз Танъим ба ивази ӯмрае, ки нияти онро карда будам, ӯмра дихад.

БОБИ 11. Ҳангоми гусл намудан аз ҳайз зан бояд мӯйҳояшро бикшояд

215. Ва аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Касе, ки меҳоҳад ӯмра намояд, метавонад барои адои ӯмра ният намояд ва агар ман ҳадяро нағиристода будам, барои анҷоми ӯмра эҳром мебастам.”

Баъзе аз асҳоб нияти умра ва иддае ҳам нияти ҳаҷ карданد ва ҳадисро зикр карда ва дар мавзӯи дучор шуданаш ба одати моҳонагӣ гуфт: Паёмбари Худо (с) бародарам Абдурраҳмонро ҳамроҳам ба Танъим фиристоданд, аз он ҷо барои умра эҳром бастам ва дар ҳеч кадом аз ин пешомадҳо бар ман ҳадяи рӯза ва садақа лозим нагарди.

БОБИ 12. Қазои намоз бар ҳоиз лозим нест

216. Ривоят аст, ки зане аз Оиша (р) пурсид: Оё зан баъд аз пок шудан аз одати моҳонагӣ бояд намози худро қазо бидорад? Оиша (р) ба вай гуфт: Магар ту аз ҳавориҷ ҳастӣ? Мо дар замони Паёмбари Худо (с) ба одати моҳонагӣ гирифтор мешудем ва моро ба қазо доштани намоз амр намефармуданд. Ва ё гуфт: Мо намозро қазо намедоштем.

БОБИ 13. Ҳоб шудан бо ҳоиз дар бистараши

217. Аз Умми Салама (р) дар ҳадисе, ки роҷеъ ба одати моҳонагиаш ривоят мекунад ва ин, ки ў дар ин ҳолат бо Паёмбари Худо (с) дар як қатифа ҳобидааст, мегӯяд, Паёмбари Худо (с) дар ҳоле, ки рӯза доштанд, ўро бӯсиданд.

БОБИ 14. Ҳозир шудани занҳои ҳоиз ба намози ид

218. Аз Умми Атийя (р) ривоят аст, ки гуфт: Аз Паёмбари Худо (с) шунидам, ки фармуданд: Занҳои навҷавон, духтарҳои бокира ё занҳои болиги бокира ва занҳои ҳоиз берун шаванд ва ба корҳои нек ва дуои мусалмонон иштирок намоянд, ваде занҳои ҳоиз аз омадан ба идгоҳ ҳуддорӣ намоянд.” Аз (Умми Атийя) пурсиданд: Занҳои ҳоиз? Гуфт: Магар занҳои ҳоиз ба Арафот ва фалон ва фалон ҷоҳо ҳозир намешаванд?

БОБИ 15. Диданӣ зан зардоб ва тирагиро дар ғайри рӯзҳои ҳайз

219. Ва аз Умми Атийя (р) ривоят аст, ки гуфт: Моён зардоб ва тирагиро аз одати моҳонагӣ ҳисоб намекардем.

БОБИ 16. Зане, ки баъд аз бозгашт аз тавофи ифоза ҳайз мешавад

220. Аз Оиша (р) ҳамсари Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки ба Паёмбари Худо (с) гуфт: Ё Расулаллоҳ, (Сафия бинти Ҳуяй) ба одати моҳонагӣ гирифтор шудааст. Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Шояд ў

монаеъи рафтани мо шавад, оё ў бо шумо тавоф накардааст?” Гуфтанд: Тавоф кардааст. Фармуданд: «Пас барояш бигӯ, ки аз Макка хориҷ шавад».

БОБИ 17. Намози (chanоза) бар зане, ки дар ҳолати нифос вафот ёфтааст

221. Аз Самура ибни Ҷундуб (р) ривоят аст, ки зане аз асари вилодат мурд, Паёмбари Худо (с) дар васати чанозааш истоданд ва бар вай намоз хонданд.

БОБИ 18.

222. Аз Маймуна (р) ҳамсари Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки: вай дар одати моҳонагӣ буд ва намоз намехонд, vale дар канори ҷойе, ки Паёмбари Худо (с) намоз меҳонданд, хобида буд ва эшон рӯйи ҷойнамози худ намоз меҳонданд ва ҳангоми саҷда кардан гӯшаҳое аз либоси Паёмбари Худо (с) ба бадани Сафия (р) мерасид.

БОБИ 1. Пас агар обе наёфтед...

223. Аз Оиша (р) ҳамсари Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки гуфт: Дар яке аз сафарҳои Паёмбари Худо (с) бо эшон ҳамсафар будем. Чун ба минтақаи Байдо ё минтақаи Зоту-л-Чайш расидем, гулӯбандам афтод ва гум шуд.

Паёмбари Худо (с) бо дигар ҳамроҳонашон барои ҷустуҷӯи гулӯбанд таваққуф намуданд ва дар ин маҳал об ҳам пайдо намешуд. Қасоне назди Абӯбакр (р) омада гуфтанд: Ҳабар надорӣ, ки Оиша чӣ кардааст, сабаби таваққуфи Паёмбари Худо (с) ва дигарон гардидааст ва ин дар ҳолест, ки бо худ обе надоранд ва ин ҷо обе ҳам пайдо намешавад.

Абӯбакр (р) дар ҳоле, ки сари Паёмбари Худо (с) рӯи зонуям буд ва ба хоб рафта буданд, омад ва гуфт: Сабаби таваққуфи Паёмбари Худо (с) ва дигар мардум шудай, дар ҳоле, ки ин ҷо на обе ҳаст ва на ҳам онҳо бо худ обе доранд. Оиша (р) мегӯяд: Абӯбакр маро мавриди итоб қарор дод ва он чӣ, ки дилаш меҳост, гуфт. Ва ба дasti худ ба паҳлӯям мезад ва аз ин, ки сари Паёмбари Худо (с) ба зонуям ниҳода буд, ҳаракате карда наметавонистам.

Чун Паёмбари Худо (с) субҳ аз хоб бедор шуданд, обе вучуд надошт ва Ҳудованд ояи таяммумро нозил фармуд ва мардум таяммум карданд. Усайд ибни Ҳузайр (р) гуфт: Эй ҳонадони Абӯбакр, ин аввалин баракати шумо нест. Оиша мегӯяд: Чун шутуреро, ки ман барӯй савор будам, аз ҷояш ҳаракат додем, гулӯбандро аз зери пояш ёфтем.

224. Аз Ҷобир ибни Абдуллоҳ (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуанд: “Бароям панҷ ҷиз дода шудааст, ки барои ҳеч касе пеш аз ман дода нашудааст-ин, ки аз масофати якмоҳа роҳ ба дили душманонам ҳавф ва рӯబ меафтад, ин, ки замин бароям масҷид ва василаи таҳорат қарор дода шудааст, пас ҳар касе аз уммати ман, ки намозро дарёфт (ва оборо надид, таяммум кунад) ва намозро адо намояд ва ин, ки амволи ғанимат бароям ҳалол гардида ва барои ҳеч каси дигаре пеш аз ман ҳалол нагардида буд ва ин, ки бароям иҷозаи шафоат дода шудааст ва ин, ки пайғамбарони пеш аз ман хос барои қавми худ мабъус мешуданд ва ман барои ҳамаи мардумон мабъус гардидаам.

БОБИ 2. Таяммум дар ҳоли муқим будан дар сурати набудани об ва хавфи фавти намоз

225. Аз Абӯчӯҳайм ибни Ҳориси Ансорӣ (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) аз тарафи маҳаллаи Биъри Ҷамал меомаданд, ки шахсе эшонро дид, салом гуфт.

Паёмбари Худо (с) саломашро (алайк) надоданд, то ин, ки наздики девор омаданд ва аз он девор бар рӯй ва дастҳои худ масҳ намуданд (яъне, таяммум карданд) ва баъд аз он ҷавоби саломи он шахсрӯ доданд.

БОБИ 3. Оё ҷавоз дорад, ки шахси таяммумкунанда дар дастҳои худ пулф намояд

226. Аз Аммор ибни Ёсир (р) ривоят аст, ки ба Умар ибни Хаттоб (р) гуфт: Оё ба ёдат ҳаст, ки ман ва ту дар сафаре бо ҳам будем ва ту намоз нахондӣ ва ман дар (хок) ғалт зада ва намози худро хондам.

Чун ин воқеаро барои Паёмбари Худо (с) гуфтем, фармуданд: “Агар чунин мекардӣ, бароят кофӣ буд.” Ва Паёмбари Худо (с) ҳар ду кафи дasti худро бар замин заданд ва дар онҳо пулф карданд ва сипас рӯй ва дастҳои худро бо онҳо масҳ намуданд.

БОБИ 4. Ҳоки пок барои мусалмон вузӯ буда ва ҷойи обро мегирад

227. Аз Имрон ибни Ҳусайнӣ Ҳузоъӣ ривоят аст, ки гуфт: Дар яке аз сафарҳо ҳамроҳи Паёмбари Худо (с) будам. Ҳамаи шаб роҳ паймудем ва чун охири шаб шуд, дар ҷое ором гирифтем ва албатта барои мусоғир ҳеч ҷизе ширинтар аз истироҳати охири шаб нест ва то офтоб бар мо натобид, аз хоб бедор нашудем ва аввалин касе, ки аз хоб бедор шуд, фалон кас буд.

Баъд аз вай фалон каси дигар ва баъд аз вай фалонӣ ва чаҳорумашон Умар ибни Хаттоб (р) буд. Паёмбари Худо (с), ки хоб мешуданд, то худашон бедор намешуданд, мо эшонро аз хоб бедор намекардем, чун намедонистем, ки дар ҳолати хоб ба эшон чӣ рух медиҳад ва чун Умар (р) аз хоб бедор шуд ва ҳолати мардумро дид ва дар айни ҳол шахси боҳайбате буд, бо садои баланд такбир гуфт ва ба такбир гуфтани худ то ҷое идома дод, ки Паёмбари Худо (с) аз садои такбири ўаз хоб бедор шуданд.

Дар ин вақт мардум назди Паёмбари Худо (с) омада, аз мусибати фавт шудани намоз барояшон шикоят намуданд, эшон фармуданд: “Мушкиле нест! Ҳаракат кунед!” Аз он ҷо ҳаракат кардем ва ҳанӯз роҳи зиёдеро напаймуда будем, ки Паёмбари Худо (с) таваққуф намуданд, об хостанд ва вузӯ соҳтанд, баъд аз он намозро барои мардум адо намуданд ва чун аз намоз фориг шуданд, шахсеро диданд, ки дар гӯшае нишаста ва бо мардум намоз нахондааст, аз вай пурсиданд: “Чӣ ҷиз монеъи намоз хонданат бо мардум шудааст?”

Гуфт: Чунуб шудаам ва обе нест. Фармуданд: “Аз хок истифода мекардй ва хок барои таҳорат кофӣ аст”. Сипас Паёмбари Худо (с) ҳаракат карда ва ба роҳ афтоданд, мардуме омада ва аз ташнай ҳикоят намуданд. Паёмбари Худо (с) тавакқуф намуданд, Алий (р) ва яке аз асҳобро назди худ хоста фармуданд: “Биравед ва об пайдо кунед”. Он ду нафар рафта ва занеро диданд, ки байни ду машки об болои шутураш нишастааст. Аз он зан пурсиданд, ки об дар кучост?

Он зан гуфт: Ман дирӯз ҳамин вақт бар сари об будам ва мардуми мо ба талаби об баромадаанд. Барояш гуфтанд: Пас биё, биравем. Гуфт: Кучо биравам? Гуфтанд: Назди Паёмбари Худо (с). Гуфт: Назди он, ки аз дини обояш баргаштааст? Гуфтанд: Бале! Ин ҳамон кас аст. Биё, ки биравем.

Ва ўро назди Паёмбари Худо (с) оварда ва мочароро ҳикоят намуданд.

Ровӣ мегӯяд: Паёмбари Худо (с) фармуданд: Ўро аз шутураш пиёда кунед. Ва Паёмбари Худо (с) зарфоро талаб карданд ва аз он ду машк миқдори оберо дар он зарф реҳтанд ва даҳани машкхоро баста ва қисмати поёни онҳоро боз намуданд ва мардумро садо заданд, то аз он об худ нӯшида ва ҳайвоноти худро низ об диханд. Ҳар кас меҳост худаш ва ҳар кас меҳост ҳайвонашро об дод ва охирин шахс ҳамон шахси чунуб буд, ки ба вай зарфе аз об доданд ва фармуданд: “Ин обро бигир ва ба сари худ бирез”.

Он зан ҳамон тавр истода буд ва нигоҳ мекард, ки ба обҳояш чӣ мекунанд ва ба Ҳудованд қасам, ки он об комилан ҳалос шуд ва боз дидем, ки он машкҳо нисбат ба аввал пуртар шудааст ва Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Барои ин зан чизе ҷамъоварӣ намоед”. Барояш ҳурмо, орд ва талқон ҷамъ намуда, дар ҷомае ниҳоданд ва он занро бар шутураш савор намуда, он ҷомаро пеши рӯяш гузоштанд.

Ва Паёмбари Худо (с) барои он зан гуфтанд “Бидон, ки мо аз оби ту ҷизе кам накардаем ва Ҳудованди мутаъюл буд, ки моро сероб соҳт”.

Он зан дертар аз мавъиди муайян ба ҳонаводааш расид, вобастагонаш аз вай пурсиданд, ки сабаби таъҳири ту чӣ буд? Гуфт: Қисаам тааҷҷубовар аст, маро ду нафар гирифта ва назди ҳамон касе, ки ўро (собиъӣ) мегӯянд бурданд (собиъӣ қасест, ки дини аслиашро тарқ намуда ва ба дини дигаре гароида бошад) ва ў чунин ва чунон кард ва ба Ҳудованд қасам аст, ки ў ё соҳиртарини мардумони байни осмону замин аст ва ё пайғамбари барҳаққи Ҳудо аст.

Мусалмонон баъд аз ин воқеа бар мушрикине, ки дар атрофи диёри он зан буданд, ҳамла намуданд, вале ба мардум ва ҳонаҳое, ки он зан мутааллик ба онҳо буд, коре надоштанд. Он зан рӯзе ба қавмаш гуфт: Фикр мекунам, ки ин мардум (мусалмонон) қасдан шуморо мавриди таарруz қарор намедиҳанд, оё намехоҳед мусалмон шавед? Ва онҳо пешниҳодашро пазируфта, мусалмон шуданд.

КИТОБИ НАМОЗ

БОБИ 1. Кайфияти фарз гардидани намоз дар шаби Исрo

228. Аз Анас ибни Молик (р) ривоят аст, ки гуфт: Абӯзар (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят мекард, ки фармуданд: “Ҳангоме, ки ба Макка будам, сақфи хонаам шикофта шуда ва Ҷабраил (ъ) дохил гардид, синаамро кушуда ва ба оби Замзам шуст. Баъд аз он таштеро, ки пур аз ҳикмат ва имон буд, оварда ва дар синаам хойӣ кард ва синаамро баст.

Баъд аз он дастамро гирифт ва ба сӯи осмон уруч намуд. Чун ба осмони аввал омадам, Ҷабраил ба дарбони осмон гуфт: Боз кун. Дарбон гуфт: Кист? Ҷабраил гуфт: Ман Ҷабраил ҳастам. Гуфт: Касе ҳамроҳат ҳаст. Гуфт: Бале! Муҳаммад (с) ҳамроҳам мебошад. Гуфт: Оё ў мабъус шудааст? Гуфт: Бале. Ва дарбон дарро кушуд.

Чун ба Осмони Дунё боло шудем, дидем, шахсе нишаста ва мардумоне дар тарафи росташ ва мардумоне дар тарафи чапаш қарор доранд, чун ба тарафи росташ нигоҳ мекунад, меҳандад ва чун ба тарафи чапаш нигоҳ мекунад, мегиряд. (Ў моро муҳотаб қарор дода) гуфт: Эй Пайғамбари некӯкор ва фарзанди некӯкор, хуш омадед.

Аз Ҷабраил пурсидам: Ин шахс кист? Гуфт: Ин (Одам) (ъ) аст ва ин чизҳое, ки дар тарафи рост ва чапаш қарор доранд, арвоҳи авлодаш мебошанд. Онҳое, ки дар тарафи росташ ҳастанд, аҳли ҷаннат ва онҳое, ки дар тарафи чапаш мебошанд, аҳли дӯзах ҳастанд, чун ба тарафи росташ мебинад, меҳандад ва чун ба тарафи чапаш нигоҳ мекунад, мегиряд.

Баъд аз он маро ба сӯи осмони дуввум бурда ва ба дарбон гуфт: Боз кун. Дарбон ҳамон чизеро, ки дарбони осмони аввал гуфта буд, такрор намуд ва дарро кушод. Анас (р) мегӯяд, ки Абӯзар (р) барояш гуфтааст, ки Паёмбари Худо (с) дар осмонҳо Одам, Идрис, Мӯсо, Исо ва Иброҳим салавотуллоҳи алайҳимро диддааст. Вале Абӯзар (р) маконҳои онҳоро мушаҳҳас карда натавонист, фақат ҳамин қадар ба хотир дошт, ки Паёмбари Худо (с) Одам (ъ)-ро дар осмони дунё ва Иброҳим (ъ)-ро дар осмони шашум диддаанд.

Анас (р) мегӯяд: Чун Ҷабраил бо Паёмбари Худо (с) назди Идрис (ъ) расиданд, гуфт: Пайғамбари некӯкор ва бародари некӯкорам, хуш омадед. Паёмбари Худо (с) мегӯянд, ки аз Ҷабраил (ъ) пурсидам: “Ин шахс кист?” Гуфт: Ин Идрис аст.

Баъд аз он назди Мӯсо (ъ) расидем ва ў ҳам гуфт: Пайгамбари некӯкор ва бародари накӯкорам, хуш омадед. Пурсидам: “Ин кист?” Гуфт: Ин Мӯсо (ъ) аст. Баъд аз он назди Исо (ъ) расидем ва ў ҳам гуфт: Пайгамбари некӯкор ва бародари некӯкорам, хуш омадед: Пурсидам: “Ин кист?” Гуфт: Ин Исо (ъ) аст.

Баъд аз он назди Иброҳим (ъ) расидем ва ў гуфт: Пайгамбари некӯкор ва фарзанди некӯкорам, хуш омадед. Пурсидам: “Ин кист?” Гуфт: Иброҳим (ъ) аст. Анас (р) мегӯяд: Ибни Аббос (р) ва Абӯҳаббаи Ансорӣ (р) мегуфтанд, ки Паёмбари Худо (с) фармуғанд, ки “баъд аз он то ҷое бурда шудам, ки овози ақломи (қаламҳои) (малоика)-ро мешунидам.”

Анас ибни Молик (р) мегӯяд: Паёмбари Худо (с) фармуғанд: “Худованд бар уммати ман панҷоҳ намоз фарз гардонид, бо ҳамин ҳукм баргаштам, то он, ки назди Мӯсо (ъ) расидам. Пурсид: Худованд бар уммати ту чӣ фарз намуд? Гуфтам: Панҷоҳ вақт намоз. Гуфт: Ба назди Парвардигорат баргард, чун уммати ту тоқати инро надоранд.

Баргаштам ва Худованди мутаъол қисмате аз онро соқит намуд, боз баргаштам ва назди Мӯсо омада, гуфтам: Худованди мутаъол қисмате аз онро соқит намуд. Гуфт: Назди Парвардигорат баргард, чун уммати ту тоқати онро надоранд. Баргаштам ва боз Худованди мутаъол қисмате аз онро соқит намуд, боз назди Мӯсо омадам ва боз бароям гуфт: Назди Парвардигорат баргард, зоро уммати ту тоқати онро надоранд. Боз баргаштам ва Парвардигорам бароям гуфт: Ин панҷ аст (дар адад) ва панҷоҳ аст (дар савоб) ва ин гуфтаам тағйирпазир нест. Боз назди Мӯсо омадам ва ў ба ман гуфт: Назди Парвардигорат баргард. Гуфтам: Аз Парвардигорам ҳаё меқунам.

Баъд аз он Ҷабраил (ъ) ҳамроҳам рафт, то маро ба Сидрату-л-мунтаҳо расонид ва ин маком чунон рангҳои гуногуне дошт, ки онҳоро васф карда наметавонам, баъд аз он маро ба ҷаннат бурданд ва дар он ҷо риштаҳо буд аз марворид ва ҳоки он аз мушк буд.”

229. Аз Оиша, умму-л-мӯъминин (р) ривоят аст, ки гуфт: Худованд ҳангоме, ки намозро фарз гардонид, дар ҳазар ва сафар (ду ракаат) фарз гардонид, намози сафар ба ҳамон ҳоли худ боқӣ монд ва бар намози ҳазар афзуда шуд.

БОБИ 2. Намоз бояд бо либос ҳонда шавад

230. Аз Умар ибни Абӯсалама (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) боре танҳо дар як ҷома намоз ҳонданд ва ду тарафи ҷомаро ба тарафи муқобил давр дода буданд.

БОБИ 3. Намоз ҳондан дар ҷомае, ки ба ҷасад пешида шудааст

231. Аз Умми Ҳониъ бинти Абӯтолиб (р) дар зимни ҳадиси намози Паёмбари Худо (с) дар рӯзи фатҳи Макка ривоят аст. Ва ҳадиси намоз

хондани Паёмбари Худо (с) дар рӯзи фатҳи Макка қаблан гузашт.

232. Ва дар ин ривоят омадааст, ки Умми Ҳониъ гуфт: Баъд аз он ҳашт ракаат намоз, дар ҳоле, ки худашонро ба ҷома печонда буданд, хонданд, чун аз намоз фориг шуданд, гуфтам: Ё Расулаллоҳ, баччаи модарам, яъне бародарам Алӣ ибни Абӯтолиб (р) меҳоҳад шахсеро, ки ман паноҳ додаам ва он (фalon ибни Ҳубайра) аст, ба қатл бирасонад. Паёмбари Худо (с) фармуғанд: “Эй умми Ҳониъ! Мо паноҳ додем касеро, ки ту паноҳ додай,” Умми Ҳониъ мегӯяд: Ин (вокеа) ҳангоми ҷошт буд.

233. Аз Абӯҳурайра (р) ривоят аст, ки шахсе аз Паёмбари Худо (с) аз ҳукми намоз хондан дар як ҷома пурсиш намуд. Паёмбари Худо (с) фармуғанд: “Оё ҳар қадоми шумо ду ҷома доред?”

БОБИ 4. Агар касе дар як ҷома намоз меҳонад, онро ба шонаҳояш биандозад

234. Аз Абӯҳурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуғанд: “Набояд касе аз шумо дар як ҷома, ки бар шонаҳояш аз он ҷизе набошад, намоз бихонад.”

235. Ва аз Абӯҳурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуғанд: “Касе, ки дар як ҷома намоз меҳонад, ду тарафи онро ба ду ҷониби муҳолиф бияндозад».

БОБИ 5. Вақте, ки ҷома танг бошад

236. Аз Ҷобир (р) ривоят аст, ки гуфт: Дар сафаре аз сафарҳои Паёмбари Худо (с) бо эшон ҳамроҳ будам. Шабе ҷиҳати иҷрои коре наздашон омадам, дидам, ки намоз меҳонанд ва ман танҳо як ҷома доштам ва худро ба он печонда ва дар паҳлӯяшон ба намоз истодам. Чун аз намоз фориг шуданд, пурсианд: “Эй Ҷобир, сабаби берун шудани ту дар ин вақти шаб чӣ буд?”

Эшонро аз ҳочати худ боҳабар соҳтам, чун суханам тамом шуд, фармуғанд: “Ин чӣ навъ ҷома пеҷиданиест, ки мебинам?” Гуфтам: Ҳамин як ҷома буд. Фармуғанд: “Агар ҷома қалон ва фароҳ буд, онро ба худ печон ва агар танг ва хурд буд (ба камарат бианданд).”

237. Аз Саҳл (р) ривоят аст, ки гуфт: Мардум бо Паёмбари Худо (с) намоз меҳонанд ва монанди атфол лунгихои худро ба гарданашон мебастанд ва барои занҳо ҷунин гуфта мешуд, ки “то вақте, ки мардҳо комилан наменишинанд, сарҳои худро боло накунед.”

БОБИ 6. Намоз хондан дар қабои шомӣ

238. Аз Муғира ибни Шуъба (р) ривоят аст, ки гуфт: Дар яке аз сафарҳо бо Паёмбари Худо (с) ҳамроҳ будам. Фармуғанд: “Эй Муғира! Ин зарфро бо худ бигир.” Он зарфро бо худ гирифтам ва Паёмбари

Худо (с) чиҳати қазои ҳочат хориҷ гардида ва то چое рафтанд, ки аз ман пинҳон шуданд, дар ин вақт қабои шомиро пӯшида буданд, меҳостанд дasti худро аз остини он берун қунанд, тангӣ кард, аз ин чиҳат дasti худро аз қисмати поёни он берун намуданд, ман ба (дастҳо)-яшон об рехтам ва эшон барои намоз хондан вузӯ соҳтанд ва бар мӯзаҳои худ масҳ намуда ва сипас намоз хонданд.

БОБИ 7. Худро бараҳна намудан дар намоз макрӯҳ аст

239. Аз Ҷобир ибни Абдуллоҳ (р) ривоят аст, ки мегуфт: Паёмбари Худо (с) дар ҳоле, ки лунгӣ пӯшида буданд, бо Қурайш сангҳоро чиҳати бинои Каъба ҳамл мекарданд. Амакашон Аббос (р) ба эшон гуфт: Бародарзодаам! Агар лунгиро аз камари худ боз карда ва рӯи шонаҳоят, зери сангҳо қарор медодӣ, беҳтар буд. Ҷобир (р) мегӯяд: Паёмбари Худо (с) лунгиро боз карда, рӯи шонаҳои худ гузоштанд ва ҳамон буд, ки аз шиддати ҳаё ва шарм беҳуш афтоданд ва байд аз ин рӯз ҳаргиз Паёмбари Худо (с) бараҳна дида нашуданд.

БОБИ 8. Он чӣ, ки аз аврат бояд пӯшида шавад

240. Аз Абӯсаъиди Худрӣ (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) аз печидани ҷома ба бадан ва аз нишастан ба тавре, ки аврат зохир гардад, наҳӣ фармуданд.

241. Аз Абӯҳурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) аз дӯ ақди ҳариду фурӯш дар як ақд ва аз лимос ва нибоз ва аз пӯшидани ҷома, ба тавре, ки аврат намоён шавад ва аз нишастане, ки аврат зохир гардад, наҳӣ фармуданд. (Лимос иборат аз он буд, ки шахс ба муҷарради даст задан ба ҷизи мавриди назар бояд ҳатман онро меҳарид ва нибоз иборат аз он буд, ки фурӯшанд молро ва ҳаридор пулро ба тарафи ҷониби муқобил меандоҳт ва байъ лозим гардида ва барои ҳеч қадом ихтиёри радди он набуд).

242. Ва аз Абӯҳурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Абӯбакр (р) маро ҳамроҳи ду шахси дигар дар он ҳаҷҷе, ки амири ҳаҷ буд, маъмурият дод, то дар рӯзи иди Қурбон дар Мино эълон намоем, ки баъд аз имсол мушрике набояд ҳаҷ қунад ва набояд касе ба ҳонаи Каъба бараҳна тавоғ намояд. Баъд аз он Паёмбари Худо (с) Алӣ (р)-ро фиристода ва ба ӯ амр қарданд, то бароати аз мушрикинро эълон намояд. Алӣ (р) ҳамроҳи мо дар Мино эълон мекард, ки баъд аз имсол набояд мушрике ба ҳаҷ биёяд ва набояд касе ба ҳонаи Каъба бараҳна тавоғ намояд.

БОБИ 9. Он чӣ, ки дар мавриди аврат будани рон омадааст

234. Аз Анас (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) ба ғазваи Хайбар рафтанд ва намози субҳро бо эшон дар наздикии Хайбар ба торикӣ адо

намудем. Паёмбари Худо (с) савор гардиданд ва Абӯталҳа низ савор шуд ва ман пушти сари Абӯталҳа савор шудам.

Паёмбари Худо (с) (маркабашонро) ба тарафи кӯчаҳои Хайбар пеш ронданд ва зонуҳоям ба рони Паёмбари Худо (с) мерасид, баъд аз он эшон чодарро аз рӯи рони худ дур карданд, то ҷое, ки сафедии рони Паёмбари Худо (с)-ро дидам. Чун ба дехаи Хайбар дохил гардиданд, фармуданд: “Аллоҳу акбар, Хайбар ҳароб шуд. Вақте, ки мо ба диёри мардуме биёем, пас вой ба рӯзи бимдодашудагон” (яъне қасоне, ки даъвати Худоро напазирифтаанд). Ин суханро се бор тақрор намуданд. Анас (р) мегӯяд: (Дар ин вакт) мардуми Хайбар ҷиҳати анҷом додани корҳояшон берун шуда буданд ва бо худ гуфтанд: Муҳаммад бо лашкараш расид! Анас (р) мегӯяд: Хайбарро ба зӯр ё ба сулҳ фатҳ кардем, чун асиронро ҷамъ карданд, Дехя омада ва гуфт: Ё Расулаллоҳ! Аз ин асирон як қанизеро ба ман бидиҳед. Фармуданд: “Бирав, барои худ қанизеро интиҳоб кун.”

Дехя (р) Сафия бинти Ҳуяйро интиҳоб намуд. Шахсе назди Паёмбари Худо (с) омад ва гуфт: Ё Расулаллоҳ, Сафия бинти Ҳуяй сардори қавми Қурайза ва Назирро ба Дехя бахшиш намудед, ӯ чуз бар шумо барои шаҳси дигаре муносиб нест. Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Дехяро бо он зан талаб кунед.” Чун Паёмбари Худо (с) ба тарафи он қаниз ғаристанд, фармуданд: “Қанизи дигаре аз байнӣ асирон интиҳоб кун.”

Анас (р) мегӯяд: Паёмбари Худо (с) [Сафия (р)]-ро озод карданд ва бо ӯ издивоҷ намуданд ва ҳамон озодиашро барояш маҳр қарор доданд. Ва ҳанӯз дар роҳ будем, ки (Умми Сулайм) (Сафия)-ро таҷхиз ва омода намуд ва шаб назди Паёмбари Худо (с) фиристод ва Паёмбари Худо (с) субҳи он рӯз домод гардиданд ва фармуданд: “Касе, ки ҷизе дорад, ҳозир намояд.” Ва матоъи ҷармиро паҳн намуданд, касе ҳурмо овард ва касе равған овард. Ва фикр мекунам, ки Анас (р) гуфт: Ва касе талқон, сипас ин ҷизҳоро бо ҳам омехтанд ва ин тӯйи арӯсии Паёмбари Худо (с) буд.

БОБИ 10. Зан дар ҷанд ҷома бояд намоз бихонад

244. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с), ки намози фаҷрро меҳонданд, занҳое аз мусалмонон низ дар ҳоле, ки худро ба ҷомаҳояшон ҷеҳида буданд, ба намоз ҳозир мешуданд, баъд аз намоз ба ҳонаҳояшон бармегаштанд ва касе онҳоро намешиноҳт.

БОБИ 11. Намоз ҳондан дар ҷомае, ки дорои нақш аст

245. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) дар ҷомае, ки дорои нақшҳо буд, намоз ҳонданд. Ҳангоми намоз ҳондан ҷашми эшон ба он нақшҳо афтод. Баъд аз намоз ҳондан фармуданд: Ин

чомаамро бурда ва ба Абӯчаҳм бидихед ва чомаи хашини Абӯчаҳмро барои ман биёваред, зеро ин чома сабаби аз байн рафтани ҳузури қалбиам дар намоз шуд.

БОБИ 12. Оё агар касе дар чомаи салибдор ва ё аксдор намоз бихонад, намозаш фосид мешавад?

246. Аз Анас (р) ривоят аст, ки Оиша (р) пардаи bonaқшунигоре дошт, ки ба он як тарафи хонаашро парда мекард Паёмбари Худо (с) (ба ў) гуфтанд: “Ин пардаатро дур кун, чун аксҳои он дар намоз ба хотирам меояд.”

БОБИ 13. Касе, ки дар қабои абрешимин намоз хонда ва сипас онро аз бадани худ дур кардааст

247. Аз Уқба ибни Омир (р) ривоят аст, ки гуфт: Барои Паёмбари Худо (с) қабои абрешиминеро бахшиш доданд. Паёмбари Худо (с) он қаборо пӯшиданд ва ба он намоз хонданд, чун аз намоз фориг шуданд, онро монанди касе, ки аз чизе бадаш биёяд, аз бадани худ дур карда ва фармууданд: “Ин барои аҳли тақво муносиб нест.”

БОБИ 14. Намоз хондан дар чомаи сурх

248. Аз Абӯчӯхайфа (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с)-ро дар хаймаи қӯчаки сурхранге, ки аз пӯст сохта шуда буд, дидам ва Билол (р) оби вузӯи он ҳазратро бо худ гирифта буд ва мардумро мушоҳида намудам, ки ҷиҳати ба даст овардани оби вузӯи Паёмбари Худо (с) бар яқдигар сабқат мечустанд, касе, ки аз он об ҷиҳати ба даст меовард, ба сар ва танааш мемолид ва касе, ки ба даст намеовард, аз рутубати дasti рафики худ истифода мекард. Баъд аз он Билолро дидам, ки асои найзамонандero ба замин қӯбид ва Паёмбари Худо (с) бо либосҳои сурхранге, дар ҳоле, ки остинҳои худро боло зада буданд, омаданд ва он асоро пеши рӯи худ қарор дода ва бо мардум ду ракаат намоз адо намуданд, дар ин вақт медиdam, ки мардум ва ҳайвонот аз пушти он асо убур мекарданд.

БОБИ 15. Намоз хондан бар болои баландӣ ва минбар ва лавҳаи чӯбин

249. Ривоят аст, ки касе аз Саҳл ибни Саъд (р) пурсид: Минбари Паёмбари Худо (с) аз чӣ сохта шуда буд? Гуфт: Касе, ки (ин ҷизро) аз ман беҳтар бидонад, дар қайди ҳаёт нест. Минбар аз дарахти гази Фаба сохта шуда аст, онро фалонӣ, ки озодшудаи фалон зан аст, барои Паёмбари Худо (с) сохтааст ва ҳангоме, ки минбар сохта шуд ва ба

чояш ниҳода шуд, Паёмбари Худо (с) болояш рӯ ба қибла истода ва такбир гуфтанд, мардум ҳам пушти сарашон истоданд, қироатро хонданд ва рукӯй карданд ва мардум ҳам рукӯй карданд, баъд аз он сарашонро баланд намуданд ва ақиб-акиб рафта ва ба рӯи замин саҷда намуданд.

Баъд аз он дубора болои минбар рафта, қироатро хонда ва рукӯй намуданд ва чун сари худро аз рукӯй баланд карданд, боз ақиб-акиб омаданд, то ин, ки бар рӯи замин саҷда карданд ва ба ин тарик намозро адо намуданд.

БОБИ 16. Намоз хондан дар болои бӯрё

250. Аз Анас ибни Молик (р) ривоят аст, ки модаркалонаш [Мулайка (р)] Паёмбари Худо (с)-ро ба таъоме, ки омода карда буд, даъват намуд. Паёмбари Худо (с) аз он таъом хӯрда ва фармуданд: “Бархезед, то барои шумо намоз бихонам.” Анас (р) мегӯяд: Бӯрёро, ки аз истеъмоли зиёд сиёҳ шуда буд, обе пошонда овардам. Паёмбари Худо (с) истода ва ман ва ятиме (ки он ҷо буд) пушти сарашон саф бастем ва он пиразан пушти сари мо истод ва Паёмбари Худо (с) барои мо ду ракаат намоз хонда ва рафтанд.

БОБИ 17. Намоз хондан бар болои фарш

251. Аз Оиша (р) ҳамсари Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки гуфт: Бисёр вақтҳо пеши рӯи Паёмбари Худо (с) тавре меҳобидам, ки пойҳоям ба тарафи қиблии эшон қарор мегирифт. Ҳангоми саҷда кардан ба дасташон маро танбех мекарданд ва ман пойҳои худро пас мекашидам ва ҳангоме, ки меистоданд, дубора пойҳоямро дароз мекардам, Оиша (р) мегӯяд. Ва дар он вақт дар хонаҳо ҷароғе набуд.

252. Ва аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Ҳангоме, ки Паёмбари Худо (с) намоз меҳонданд, ман дар пеши рӯяшон, дар рӯи бистар ба шакли ҷанозае қарор мегирифтам.

БОБИ 18. Саҷда кардан бар ҷома аз шиддати гармӣ

253. Аз Анас ибни Молик (р) ривоят аст, ки гуфт: Бо Паёмбари Худо (с) намоз хондам ва ҳар қадоми мо аз шиддати гармӣ ҷомаашро ба ҷои саҷдагоҳаш мегузошт.

БОБИ 19 Намоз хондан бо кафш

254. Ривоят аст, ки қасе аз Анас (р) пурсид: Оё Паёмбари Худо (с) бо кафш намоз меҳонданд? Гуфт: Бале.

БОБИ 20. Намоз хондан бо мӯза

255. Ривоят аст, ки Ҷарир ибни Абдуллоҳ (р) бавл кард ва баъд аз он вузӯ намуд ва бар мӯзаҳояш масҳ карда, намоз хонд ва чун аз вай пурсианд, гуфт: Паёмбари Ҳудо (с)-ро дидам, ки чунин карданд. Ва ин ҳадис мавриди таваҷҷӯҳи саҳоба (р) қарор гирифт, зоро Ҷарир (р) аз охирин қасоне буд, ки мусалмон шуда буд.

БОБИ 21. Дур нигоҳ доштани бозухо дар ҳолати саҷда кардан

256. Аз Абдуллоҳ ибни Молик ибни Буҳайна (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Ҳудо (с) ҳангоми намоз хондан (ҳангоми саҷда кардан) ончунон дастҳояшонро аз яқдигар дур ниғаҳ медоштанд, ки сафедии зери бағалашон маълум мешуд.

БОБИ 22. Фазилати рӯй овардан ба қиблა

257. Аз Анас ибни Молик (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Ҳудо (с) фармуғанд: «Касе, ки монанди мо намоз бихонад ва ба қиблай мо рӯй биёварад ва забхи дасти моро бихӯрад, мусалмоне аст, ки дар аҳд ва амони Ҳудо ва Расули Ӯ аст, пас аҳд ва амони Ҳудоро дар бораи вай поймол накунед».

БОБИ 23. Ин қавли Ҳудованди мутаъол, ки (ва мақоми Иброҳимро намозгоҳ қарор дихед)

258. Ривоят аст, ки шахсе аз Ибни Умар (р) пурси: Агар қасе ҷиҳати адои умра хонаро тавоғ намояд, оё ҷавоз дорад, ки пеш аз саъ намудан байни Сафо ва Марва бо ҳамсарааш ҳамбистар гардад?

Дар ҷавоб гуфт: Паёмбари Ҳудо (с) баъд аз ин, ки ҳафт шавт (давр) ба хона тавоғ намуданд, ду ракаат намоз дар мақоми Иброҳим (р) адо карданд ва баъд аз он байни Сафо ва Марва саъ намуданд ва беҳтарин кор барои шумоён пайравӣ намудан аз Паёмбари Ҳудо (с) аст (яъне то вақте, ки байни Сафо ва Марва саъ накардаед, набояд бо ҳамсари худ ҳамбистар шавед).

259. Аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки гуфт: Ҳангоме, ки Паёмбари Ҳудо (с) ба хонаи Каъба дохил шуданд, дар ҳамаи атрофаш дуъо намуданд, вале дар дохили хона намоз наҳонданд ва чун аз хона хориҷ шуданд, ду ракаат намоз ба тарафи Каъба хонда ва фармуғанд: «Қиблा ин аст.”

БОБИ 24. Дар ҳар ҷое бояд рӯй ба қиблა бувад

260. Аз Бароъ (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Ҳудо (с) шонздаҳ ё ҳабдаҳ моҳ ба тарафи (Байтулмуқаддас) намоз хонданд (байни ин

хадис ва хадисе, ки қаблан дар ин маврид гузашт, аз нигоҳи лафз ихтилоф аст).

261. Аз Чобир (р) ривоят аст, ки гуфт: Ҳангоме, ки Паёмбари Худо (с) бар болои маркаб намоз меҳонданд, ба ҳар тарафе, ки маркаб мерафт, ба ҳамон тараф намоз меҳонданд, вале ҳангоме, ки иродай намози фарзро доштанд, аз маркаб пиёда шуда ва ба тарафи қибла намоз меҳонданд.

262. Аз Абдуллоҳ ибни Масъуд (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) намозро адо намуданд, гарчи ман худам мутаваҷҷех нашудам, ки Паёмбари Худо (с) бар намоз чизеро афзуза ва ё чизеро аз он кам карда бошанд, вале баъд аз ин, ки салом доданд, касе гуфт: Ё Расулаллоҳ! Дар бораи намоз қадом чизи наве нозил гардидааст? Фармуданд: “Чӣ шудааст?” Гуфтанд: Чунин ва ҷунон намоз ҳондед. Ҳамон буд, ки ба ду зону нишастанд ва рӯй ба қибла оварда ва саҷдаи саҳв ба ҷо оварданд ва баъд аз он салом доданд.

Ва ҷун рӯйи худро ба тарафи мо карданд, фармуданд: “Агар дар бораи намоз қадом чизе ҳодис шавад, ба шумо ҳабар ҳоҳам дод, вале ман ҳам монанди шумо як башар ҳастам, мисле, ки шумо фаромӯш мекунед, ман ҳам фаромӯш мекунам ва вакте, ки фаромӯш кардам, ба ёдам биёред.

Агар қадом яке аз шумоён дар намозаш ба шак афтод, кӯшиш қунад, ки савобро дарёбад ва намози худро тамом намуда, салом дихад ва баъд аз он барои саҳв ду бор саҷда намояд.”

БОБИ 25. Он чӣ, ки дар бораи қибла омадааст

263. Аз Умар (р) ривоят аст, ки гуфт: Дар се воқеа назарам бо ваҳий Парвардигорам мувоғиқ афтод, гуфтам: Ё Расулаллоҳ! Агар мақоми Иброҳим (ъ)-ро ҷое барои намоз ҳондан қарор дихем ва ин ояи карима нозил гардид: «**Ва аз мақоми Иброҳим ҷое барои намоз ҳондан қарор дихед**» (*Бақара:125*) ва ҳамчунин ояи ҳичоб. Гуфтам: Ё Расулаллоҳ, агар ҳамсарони худро амр ба ҳичоб намоед (бехтар аст).

Зоро ашҳоси нек ва бад ба онҳо сухан мезананд ва ояи ҳичоб нозил гардид. Ва ҳамсарони Паёмбари Худо (с) ҷиҳати мӯҷодала ва муноқаша назди Паёмбари Худо (с) омада буданд, барояшон гуфтам: «**Агар шумоёнро талоқ дихад, ивази шумо Ҳудованд барояш занони бехтаре ҳоҳад дод**» ва ҳамин оят нозил гардид. (*Таҳрим: 5*)

БОБИ 26. Ҳарошидани оби бинӣ аз масҷид бо даст

264. Аз Анас (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) оби биниро ба тарафи қиблай (масҷид) мушоҳида намуданд ва саҳт бадашон омад, то ҷое, ки аломати ноҳушнудӣ дар ҷеҳраашон ошкор гардид ва баъд аз он истода, онро ба дasti худ ҳарошида ва фармуданд: “Вақте касе аз

шумо ба намоз меистад, дар воқеъ ў бо Парвардигораш муночот мекунад ва Парвардигораш байни ў ва байни қибла қарор мегирад.

Пас набояд касе аз шумо оби биниашро ба тарафи қибла биандозад, балки ба тарафи чап ва ё зери поящ (пинҳон намояд). «Сипас оби даҳони худро дар гӯшай ридои худ андохтанд ва онро ба ҳам молида ва фармуданд: “Ва ё ки чунин кунад.”

БОБИ 27. Касе набояд оби биниашро дар вакти намоз хондан ба тарафи росташ биандозад

265. Аз Абӯхурайра ва Абӯсаъид (р) дар ҳадисе, ки дар мавриди оби бинӣ омадааст, ин лафз ҳам ривоят шудааст ки: “... ва на ҳам оби бинии худро ба тарафи рости худ бияндозад.”

БОБИ 28. Кафораи андохтани оби бинӣ дар масцид

266. Аз Анас (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Андохтани оби бинӣ дар масцид иштибоҳ аст ва кафораи он пӯшидани (яъне аз байн бурдани) он аст.

БОБИ 29. Панд додани имом барои мардумон дар итноми намоз ва баёни қибла

267. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Шумо фикр мекунед, ки ман фақат пеши рӯи худро мебинам? Вале ба Худованд қасам аст, ки хушӯъ ва руқӯи шумо бар ман пӯшида нест, ман шуморо аз пушти сари худ ба таври мушаххас мебинам».

БОБИ 30. Оё равост, ки масциди фалонӣ гуфта шавад?

268. Аз Ибни Умар (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) дар байни аспҳое, ки барои мусобика омода шуда буданд, аз Ҳафё (чоест дар ҷануби шаҳри Мадинаи мунаvvара) то Санийятулвадоъ (чоест дар шимоли шаҳри Мадина) мусобика доданд ва байни аспҳое, ки барои давидан омода набуданд, аз Санийяту-л-вадоъ то масциди бани Зурайқ мусобика доданд ва Абдуллоҳ ибни Умар (р) аз қасоне буд, ки дар ин мусобика иштирок варзид.

БОБИ 31. Тақсим кардани мол ва оvezон кардани ҳӯшай хурмо дар масцид

269. Аз Анас (р) ривоят аст, ки гуфт: Барои Паёмбари Худо (с) молеро аз Баҳрайн оварданд, Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Он молро дар масцид бирезед.” Ва ин бештарин моле буд, ки барои

Паёмбари Худо (с) оварда шуда буд. Паёмбари Худо (с) барои намоз хондан аз хонаи худ берун шуданд ва ба он молҳо илтифоте накарданд ва чун намоз хонда шуд, омаданд ва назди он молҳо нишастанд ва ҳеч касе набуд, ки онро дида бошанд ва аз он мол барояш надода бошанд, то ин, ки Аббос омад ва гуфт: Ё Расулаллоҳ, барои ман ҳам бидиҳед, зоро ман барои ҳалосии худ ва Ақил пул додаам. Паёмбари Худо (с) барояш гуфтанд: “Худат бигир.” Ва ӯ бо ҳарду даст дар ҷомааш рехт, чун ҳост онҳоро бардорад, натавонист, гуфт: Ё Расулаллоҳ, қасеро бигӯед, ки инҳоро бо ман бардорад. Фармуданд: “На, намегӯям.” Гуфт: Пас ҳуди шумо онро бо ман бардоред. Фармуданд: “На, барнамедорам”. Ҳамон буд, ки Аббос (р) микдоре аз онро бар замин рехт ва бақияро бо худ бардошта, бар шонааш андохт ва рафт ва то вақте ки аз назар пинҳон шуд, Паёмбари Худо (с) аз қафои ӯ менигаристанд ва аҷаб ҳирсе дошт ва Паёмбари Худо (с) то вақте, ки як дирҳам аз он мол боқӣ монда буд (ва тавзъе нашуда буд), аз ҷойи ҳуд барнахостанд.

БОБИ 32. Дар ҳона бояд ҷойеро барои намоз хондан таъйин намуд

270. Аз Маҳмуд ибни Рабеъи Ансорӣ (р) ривоят аст, ки Итбон ибни Молик, ки яке аз саҳобаҳои ансорӣ аст ва дар газваи Бадр иштирок намуда буд, назди Паёмбари Худо (с) омада ва гуфт: Ё Расулаллоҳ! Ҷашмҳоям камбин шуда ва ман барои қавми худ имоматӣ мекунам ва чун ҳангоми борон дар шалаи (шаршараи) рӯде, ки байни ман ва байни эшон аст, сел равон мешавад, наметавонам ба масцидашон рафта ва барояшон имоматӣ кунам. Ё Расулаллоҳ, ҳоҳишам ин аст, ки омада ва дар (ҷое аз) ҳонаам намоз бихонед, то ман он ҷоро барои намоз хондани ҳуд иҳтинос дихам.

Ровии ҳадис мегӯяд, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Иншоаллоҳ, ба зудӣ ин корро ҳоҳам кард.” (Итбон гуфт, ки фардои он рӯз пеш аз ҷошт Паёмбари Худо (с) бо Абӯбакр (р) ба ҳонаам омаданд ва иҷозаи дохил шудан ҳостанд, барояшон иҷоза додам, ба ҳона дохил гардида ва пеш аз он, ки биншинанд, фармуданд: “Дар қадом ҷое аз ҳонаат меҳоҳӣ, ки намоз бихонам?”

Гуфт, ки ба гӯшае аз ҳонаам ишора кардам, Паёмбари Худо (с) дар он ҷо истоданд ва барои намоз хондан такбир гуфтанд, мо ҳам барҳоста ва пушти сарашон саф бастем, ду ракаат намоз ҳонда ва салом доданд ва чун барояшон таъоме омода карда будем, аз рафтанашон монеъ шудем.

Чандин нафар дар ҳона ҷамъ шуданд, яке аз онҳо гуфт: (Молик ибни Духайшин ё ибни Духшун) кучост? Диғаре гуфт: Ӯ муноғиқ аст, ки Худо ва Расулашро дӯст намедорад. Паёмбари Худо (с) фармуданд:

«Чунин сухане магў!» Магар ўро надидӣ, ки Ло иллоҳа иллаллоҳ гуфтааст ва бо ин гуфтааш чуз ризои Худованд ғарази дигаре надошт?” Он шахс гуфт: Худо ва Расулаш беҳтар медонад, мо ҳамкорӣ ва раҳнамоиҳояшро барои мунофиқин мебинем. Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Касе, ки хос барои Худо «Ло иллоҳа иллаллоҳ» гуфта бошад, Худованд ўро бар дӯзах ҳаром мегардонад.”

БОБИ 33. Оё равост, ки чойи қабрҳои мушрикин масcid сохта шавад?

271. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки Умми Ҳабиба ва Умми Салама (р) аз калиси Ҳабаша, ки дар он аксҳое вучуд доштааст, ёд карда ва ин мавзӯъро ба Паёмбари Худо (с) гуфтанд. Эшон фармуданд: “Инҳо (насоро) мардуме буданд, ки чун шахси неке аз онҳо вафот меёфт, бар болои қабраш масциде бино мекарданд ва сурати он шахси некро дар он расм мекарданд, инҳо дар рӯзи қиёмат аз бадтарин мардумон дар назди Худованди мутаъюл ҳастанд.”

272. Аз Анас (р) ривоят аст, ки гуфт: Ҳангоме, ки Паёмбари Худо (с) ба Мадина омаданд, дар қисмати болои Мадина аз қабилае, ки ба номи (бани Амр ибни Авғ) ёд мешуд, маскан интихоб намуданд ва Паёмбари Худо (с) чаҳордах шаб он ҷо монданд, баъд аз он мардуми бани Наҷорро талаб намуданд, онҳо дар ҳоле, ки шамшерҳояшон ба гарданашон оvezон буд, омаданд, гӯё ҳамин ҳоло Паёмбари Худо (с)-ро, ки бар шутурашон савор буданд ва Абӯбакр (р) пушти сарашон савор аст ва аъёни бани Наҷор ба атрофашон қарор доранд, мушоҳида мекунам.

Ва ба ҳамин ҳолат рафтанд, то он, ки ба наздики хонаи Абӯаюб (р) пиёда шуданд ва чун дӯст доштанд, дар ҳар ҷое, ки вақти намоз дохил мешавад, дар ҳамон ҷо намозро адо намоянд (аз ин сабаб гоҳе) дар ҳобгоҳи гӯсфандон намоз меҳонданд ва ба сохтани масcid амр фармуда буданд. Лизо гурӯҳе аз мардуми бани Наҷорро хостанд ва ба онҳо гуфтанд: “Эй мардуми бани Наҷор! Ин ҷордевориатонро барои мо бифрӯshed”. Онҳо гуфтанд: Ба Худованд қасам аст, ки наҳоҳем фурӯҳт, мо қимати онро чуз аз Худованд аз қаси дигаре намехоҳем. Анас (р) мегӯяд: Дар байни ин чаҳордеворӣ ҷизҳое буд, ки ман барои шумо мегӯям: қабрҳои мушрикин, ҳаробаҳо ва дарахтҳои ҳурмо. Паёмбари Худо (с) амр намуданд, то қабрҳои мушрикинро аз байн бурда, ҳаробаҳоро ҳамвор кунанд ва дарахтҳои ҳурморо қатъ намоянд.

Дарахтони ҳурморо қатъ намуда ва ба қиблай масcid қарор доданд ва ду тарафи масcidро аз санг бино намуданд ва саҳоба, дар ҳоле, ки Паёмбари Худо (с) бо онҳо буданд, сангҳоро нақл медоданд ва раҷазхонӣ мекарданд ва Паёмбари Худо (с) чунин мегуфтанд: “Хубӣ чуз хубии охират нест, пас Худоё, муҳочирин ва ансорро биёмуз.”

БОБИ 34. Намоз хондан дар хобгоҳи шутурон

273. Ривоят аст, ки Ибни Умар (р) бар болои шутури худ намоз хонда ва мегуфт: Паёмбари Худо (с)-ро дидам, ки чунин мекарданд.

БОБИ 35. Касе, ки ҳангоми намоз хондан дар пеши рӯяш танӯр ё оташ қарор дошта, vale қасди ӯ ибодати Худо бошад

274. Аз Анас ибни Молик (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Дар ҳоле, ки намоз меҳондам, оташи (дӯзах) бароям нишон дода шуд».

БОБИ 36. Кароҳияти намоз хондан дар қабристон

275. Аз Ибни Умар (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Чизе аз намозҳоро дар хонаи худ бихонед ва хонаи худро қабристон қарор надиҳед.”

БОБИ 37

276. Аз Оиша (р) ва Абдуллоҳ ибни Аббос (р) ривоят аст, ки гуфтанд: Ҳангоми назъ Паёмбари Худо (с) ҷодареро ба рӯи худ андохтанд ва чун гармашон мешуд, онро аз болои рӯи худ дур мекарданд ва дар ҳамин ҳолат фармуданд: “Лаънати Худо бар яхуд ва насоро, ки қабрҳои анбиёи худро масҷид қарор доданд.”

БОБИ 38. Хоб шудани зан дар масҷид

277. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Қабилае аз араб канизаки сиёҳе доштанд ва онро озод карданд ва ин канизаки озодшуда бо онҳо зиндагӣ мекард. Он канизак мегӯяд: (Рӯзе) духтари хурдсоле аз ҳамин қабила аз хона баромада ва бар гарданаш ҳамоили ҷармӣ буд, ки рӯи он зевароте дӯхта шуда буд, тифлак он ҳамоилро гузошт ва ё аз наздаш афтод, кулоге омад ва ба гумони он, ки гӯште аст, онро гирифта рафт.

Вобастагони он духтар омада ҳар қадар ҷустуҷӯ карданд, он зеварро наёфтанд, билохира маро (ба дуздидани он) муттаҳам намуданд, шурӯъ карда, маро кофтуков намуданд, то ҷойе, ки фарчи маро низ ҷустуҷӯ карданд. Он канизак мегӯяд: Ба Худованд қасам, ки ман ҳамон тавр истода будам, ки кулоғ омада ва он зеварро дар байни онҳо андохт. Канизак мегӯяд: (Барояшон) гуфтам, ин ҳамон зеварест, ки маро дар ҳоле, ки бегуноҳ будам, ба дуздидани он муттаҳам карда будед ва инак онро кулоғ овард. Оиша (р) мегӯяд: Он канизак баъд аз ин воқеа назди Паёмбари Худо (с) омад ва имон овард.

Ва Оиша (р) мегӯяд: Ин канизак дар масҷид хайма ва ё кӯхе (як навъ хайма) дошт ва ғоҳе наздам омада, қисса мекард ва ҳеч вақт набуд, ки

наздам омада ва ин байтре нахонад: “Рўзи гум шудани зевар аз ачиби Парвардигори мост, вале ў маро аз диёри куфр начот бахшид.” Оиша (р) мегўяд: Ба он канизак гуфтам: Чї сабаб аст, ки ҳар вақт бо ман менишинй, ҳамин байтре мехонй? Ў саргузашти худро бароям қисса мекард.

БОБИ 39. Хоб шудани мардҳо дар масцид

278. Аз Саҳл ибни Саъд (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) ба хонаи Фотима (р) омаданд ва чун Алӣ (р)-ро надиданд, пурсиданд: “Писари амакат қучост?” Фотима (р) гуфт: Байни ману ў чизе гуфтушунид воқеъ шуд, ў бар ман ғазаб карда, аз хона берун шуд ва ҷошт наздам нахобид, Паёмбари Худо (с) ба шахсе гуфтанд: “Бирав, бубин Алӣ дар қучост?” Он шаҳс омада ва гуфт: Ё Расулаллоҳ, ў дар масцид хоб аст. Паёмбари Худо (с) омада (ва диданд), ки ў ба паҳлӯ ҳобида ва ҷодараш аз болояш афтода ва либосҳояш хоколуд щудааст. Паёмбари Худо (с) дар ҳоле, ки хокхоро аз либосҳояш пок мекарданд, мегуфтанд: “Эй хоколуд, бархез, эй хоколуд, бархез!”

(Баъд аз ин воқеа Алӣ (р) дўст дошт, ки ўро Абӯтуроб бигуянд).

БОБИ 40. Касе, ки ба масцид дохил мешавад, ду ракаат намоз бихонад

279. Аз Абӯқатодаи Суламӣ (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Агар касе аз шумо ба масцид дохил шавад, пеш аз он, ки менишинад, бояд ду ракаат намоз бихонад” (Ин ду ракаат намоз ба номи таҳийи масцид ёд мешавад).

БОБИ 41. Соҳтани масцид

280. Аз Ибни Умар (р) ривоят аст, ки гуфт: Масциди (набавӣ) дар замони Паёмбари Худо (с) аз хишт соҳта шуда буд ва сақфи он аз шоҳаҳои дарахти хурмо пӯшида шуда буд ва сутунҳои он аз танаҳои дарахти хурмо буд.

Абӯбакр (р) чизе ба он наафзуд, вале Умар (р) дар он чизе афзуда ва ба ҳамон шакли замони Паёмбари Худо (с) аз хишт ва лифи дарахт истифода намуд ва пояҳои онро дубора аз танаи дарахт соҳт.

Баъд аз он Усмон (р) дар он тағиироте ворид карда, онро ба шакли зиёде тавсиҳа дод, девори онро аз сангҳои наққошишуда ва гаҷ ва пояҳои онро низ аз сангҳои наққошишуда ва сақфи онро аз чӯби дарахти соҷ, яъне шамшод мусаттаҳ намуд.

БОБИ 42. Ҳамкорӣ кардан дар соҳтани масҷид

281. Ривоят аст, ки Абӯсаъиди Худрӣ (р) рӯзе қисса мекард, то ин, ки ба мавзӯи соҳтани масҷиди (набавӣ) пардоҳт ва гуфт: Моён як-як хишт бармедоштем ва Аммор (р) ду-ду хишт. Паёмбари Худо (с) ўро диданд, хокро аз вай дур карда ва фармуғанд: «Афсӯс бар Аммор, ўро гурӯҳи бағоватгаре (таҷовузгаре) ҳоҳанд қушт, Аммор онҳоро ба сӯи ҷаннат ва онҳо Амморро ба сӯи дӯзах даъват менамоянд.» Абӯсаъид (р) мегӯяд: Аммор (р) мегуфт: Аз фитна ва дарғирӣ ба Худо паноҳ мебарам.

БОБИ 43. Қасе, ки масҷиде бино кард

282. Аз Усмон ибни Аффон (р) ривоят аст, ки чун мардум нисбат ба соҳтани масҷиди Паёмбари Худо (с) бар вай эътиroz карданد, дар ҷавоби онҳо гуфт: Шумо зиёдаравӣ мекунед ва ман аз Паёмбари Худо (с) шунидам, ки фармуғанд: «Қасе, ки масҷидеро хос барои ризои Худо бино намояд, Худованд монанди онро дар биҳишт барояш ҳоҳад соҳт».

БОБИ 44. Берун кардани сари найзаҳо ҳангоми дохил шудан ба масҷид

283. Аз Ҷобир ибни Абдуллоҳ (р) ривоят аст, ки гуфт: Шахсе ба масҷид дохил шуд ва тирҳое бо худ дошт. Паёмбари Худо (с) барояш гуфтанд: «Пайконаҳои онҳоро бардор!»

БОБИ 45. Убур кардан аз дохили масҷид

284. Аз Абӯмӯси Ашъарӣ (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуғанд: «Қасе, ки бо худ тирҳоеро ҳамл мекунад, аз масҷиди мо ва ё аз бозорҳои мо мегузарад, бояд сари найзаҳоро бардошта ва ба даст бигирад, то мусалмонеро заҳмӣ насозад».

БОБИ 46. Ҳукми сурудани шеър дар масҷид

285. Ривоят аст, ки Ҳасан ибни Собити ансорӣ (р) аз Абӯҳурайра (р) фатво хоста ва гуфт: Туро ба Худованд қасам медиҳам, ки оё аз Паёмбари Худо (с) шунидай, ки фармуғанд: «Эй Ҳассон, дар ивази Паёмбари Худо (с) ҷавоби (куфорро, ки он ҳазрат (с)-ро ҳаҷв мекарданд, бо шеъри худ) бидеҳ ва Худоё, ўро ба воситаи Ҷабраил (ъ) муайяд бигардон.» Абӯҳурайра (р) гуфт: Бале, шунидам.

БОБИ 47. Дохил шудан бо найза дар масҷид

286. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с)-ро дидам, ки ба дари ҳучраам истода буданд ва мардуми Ҳабаша дар дохили масҷид бозӣ мекарданд ва дар ҳоле, ки ман бозии онҳоро тамошо мекардам, Паёмбари Худо (с) маро бо ридои худ ҳичоб мекарданд. Ва

дар ривояти дигаре омадааст, ки мардуми Ҳабаша найзабозӣ мекарданд.

БОБИ 48. Талаби қарз ва таъқиби қарздор дар масcid

287. Аз Каъб ибни Молик (р) ривоят аст, ки аз Ибни Абӯҳадрад, ки қарздори ў буд, дар дохили масcid мутолибаи қарзи худро намуд ва гуфтугӯяшон ба чое расид, ки Паёмбари Худо (с) дар хонаи худ овози онҳоро шуниданд. Аз хона баромада ва гӯши пардаи хучраашонро боло намуда ва фармуданд: “Эй Каъб!” гуфт: Бале, ё Расулаллоҳ! Фармуданд: “Аз ин қарзи худ бигзар”, яъне қисмате аз қарзи худро ба ў бибахш. Гуфт: Ё Расулаллоҳ, баҳшидам. Баъд аз он Паёмбари Худо (с) ба он шахс гуфтанд “Бирав ва боқимондаи қарзашро бидех.”

БОБИ 49. Ҷорӯб кардан ва чидани тикапораҳо ва хору хошок аз масcid

288. Аз Абӯҳурайра (р) ривоят аст, ки мард ё зани сиёҳпӯсте масcidро ҷорӯб мекард, он шахс вафот намуд. Паёмбари Худо (с) дар мавриди ў пурсиданд, мардум гуфтанд, вафот намудааст, фармуданд: “Чаро маро хабар накардед? Қабри он мард ва ё он занро ба ман нишон дихед.” Паёмбари Худо (с) ба сари қабраш омада ва бар вай намоз хонданд.

БОБИ 50. Ҳаром гардидани тиҷорати шароб дар масcid

289. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Чун оёти мутааллиқ ба судхорӣ дар сураи «Бақара» нозил гардид, Паёмбари Худо (с) ба масcid омаданд ва он оятҳоро барои мардум тиловат намуданд ва баъд аз он тиҷорати шаробро ҳаром соҳтанд.

БОБИ 51. Бастани асир ва ё қарздор дар масcid

290. Аз Абӯҳурайра (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Дишаб ногаҳон деве бар ман зоҳир гардид, ё чизи дигаре ба ҳамин маънӣ гуфтанд ва меҳост намози маро қатъ кунад, вале Ҳудованд маро бар ў пирӯз соҳт. Меҳостам ўро ба по耶е аз пояҳои масcid бибандам, то он, ки субҳ биёед ва ҳамаи шумо онро бубинед. Вале ин гуфтаи бародарам Сулаймон (ъ)-ро ба хотир овардам, ки гуфта буд: «Парвардигоро, маро биёмурз ва ба ман мулк (ва қудрате) бидех, ки барои ҳеч каси дигаре баъд аз ман набошад». (Сод: 35)

БОБИ 52. Насб кардани хайма барои маризон дар масcid

291. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Шоҳраги дасти (Саъд) (р) дар ҷанги Ҳандақ маҷrӯҳ гардид, Паёмбари Худо (с) дар масcid хаймае (барои ў) барпо намуданд, то аз наздик муроқиби аҳволи ў бошанд ва хайма ҳам аз мардуми (бани Фифор) дар масcid барпо буд ва хуне, ки (аз дасти Саъд) ба роҳ афтода буд, сабаби ҳавф ва ташвиши мардуми (бани Фифор) шуда ва аз қасоне, ки дар хаймаи Саъд (р) буданд, пурсиданд ин хуне, ки аз хаймаи шумо ба тарафи хаймаи мо меояд, аз чист? Ва дар ин вақт буд, ки хуни заҳми (Саъд) бештар ба роҳ афтода, дар он хайма фавт намуд.

БОБИ 53. Дохил кардани шутурон дар масcid барои зарурат

292. Аз Умми Салама (р) ривоят аст, ки гуфт: Назди Паёмбари Худо (с) рафта ва гуфтам: Ман беморам (ва наметавонам пиёда тавоф қунам). Фармуданд: “Ҳамон тавр савора аз пушти сари мардум тавоф қун.” Ман (савора) тавоф кардам ва Паёмбари Худо (с) дар канори ҳонаи (Қаъба) дар намози худ сурai «**Ваттур ва қитобин маствур**»-ро меконданд. (*Tur: I-2*)

БОБИ 54

293. Аз Анас (р) ривоят аст, ки гуфт: Ду нафар аз саҳобаи Паёмбари Худо (с) дар шаби торике аз назди он ҳазрат (с) ҳориҷ гардиданд ва ба монанди ин, ки бо эшон ду ҷароғ бошад, пеши рӯяшонро равшан мекард ва ҳангоме, ки аз яқдигар чудо шуданд, ба ҳамроҳии ҳар қадоме аз онҳо яке аз он ду нур ҳамроҳ гардид, то ин, ки ба ҳонаводаи худ расиданд.

БОБИ 55. Рахна ва роҳрав дар масcid

294. Аз Абӯсаъиди Худрӣ (р) ривоят аст, ки гуфт: Рӯзе Паёмбари Худо (с) зимни хутбаи худ фармуданд: “Худованд бандae аз бандагони худро байни дунё ва байни он чӣ, ки назди ўст, мухайяр соҳт, (он банда) он чиро, ки назди Худованд буд, ихтиёр намуд.”

Абӯбакр (р) (аз шунидани ин сухан) ба гиря афтод. Бо худ гуфтам: Сабаби гиряи ин шайх чист? Сухани Паёмбари Худо (с) ин аст, ки: Худованд бандаero байни дунё ва охират мухайяр соҳтааст ва он банда он чиро, ки назди Худованд буд, ихтиёр намудааст (ва аз ин чиз набояд гиря кард). Вале баъд аз он ки Абӯбакр (р) барои мо тавзех дод, донистем, ки мақсад аз он банда Паёмбари Худо (с) будаанд.

Ва Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Эй Абӯбакр (р), гиря макун ва фидокортарини мардумон бароям дар ҷон ва моли худ Абӯбакр аст ва агар аз уммати худ бароям дӯсти хосе интихоб мекардам, ҳамоно Абӯбакрро интихоб менамудам, вале бародарӣ ва дӯстии исломӣ аз ҳар

(робитае) беҳтар аст. Дарвозаи ҳеч хонаро дар масцид боз магзоред, магар дарвозаи (хонаи) Абӯбакрро.”

295. Аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) дар беморие, ки аз он вафот намуданд, дар ҳоле ки сарашон ба дастмоле баста буданд, аз хона баромада, бар болои минбар нишастанд, баъд аз ҳамд ва санои Худованд фармуданд:

“Ҳеч кас фидокортар ба чон ва моли худ барои ман аз Абӯбакр ибни Абӯкуҳофа нест ва агар касеро аз мардум бароям дӯсти хос интихоб мекардам, ҳамоно Абӯбакр буд, вале дӯстӣ (ва ё робитаи) исломӣ аз ҳар дӯстӣ беҳтар аст, ҳар даричаero, ки дар масцид боз аст, ба ҷуз аз даричаи (хонаи) Абӯбакр), бубандед.

БОБИ 56. Соҳтани дарвоза ва қуфл дар Каъба ва масоҷиди дигар

296. Аз Абдуллоҳ ибни Умар (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) ба Макка омаданд ва (Усмон ибни Талҳа)-ро (ки масъули калиди Каъба буд) талаб намуданд. Усмон омад ва дарвозаи Каъбаро гушуд. Паёмбари Худо (с) бо Билол, Усома ибни Зайд ва Усмон ибни Талҳа (р) доҳили хонаи Каъба шуданд ва дарвоза баста шуд.

Ба андозаи як соат он ҷо монданд ва сипас берун шуданд. Ибни Умар (р) мегӯяд: ман мубодират намуда ва аз Билол (р) пурсидаам: Паёмбари Худо (с) дар доҳили хона ҷӣ карданд? Гуфт: Намоз хонданд. Гуфтам: Дар қадом ҷойи хона? Гуфт: Байни ду сутун. Ибни Умар мегӯяд: Аз ёдам рафт, ки бипурсам ҷанд ракаат намоз хонданд.

БОБИ 57. Ҳалқаҳои дарс ва нишастан дар масцид

297. Ва аз Ибни Умар (р) ривоят аст, ки шахсе аз Паёмбари Худо (с) дар ҳоле, ки болои минбар буданд, пурсид: Намози шабро ҷӣ хел бояд Ҳонд? Фармуданд: “Ду ракаат-ду ракаат ва агар касе аз тулӯи субҳ метарсид, як ракаат бихонад ва он як ракаат намозҳои дигар-ро, ки дар шаб ҳондааст, витр месозад.”

Ва Ибни Умар ҳамеша мегуфт, ки бояд охири намози шумо дар шаб витр бошад, чун Паёмбари Худо (с) ба ин чиз амр мефармуданд.

БОБИ 58. Ба пушт хобидан дар масцид

298. Аз Абдуллоҳ ибни Зайди Ансорӣ (р) ривоят аст, ки ў Паёмбари Худо (с)-ро дидашт, ки дар масцид ба пушт хобида буданд ва як поящонро рӯи пойи дигар гузошта.

БОБИ 59. Намоз хондан дар масоҷиди бозор

299. Аз Абӯхурайра (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: “Намози ҷамоат аз намози дар хона ва намози дар бозор

бисту панҷ дараҷа фазилат дорад. Агар касе аз шумо вузӯ сохта ва вузӯяш комил бошад ва ба масcid биёд ва гарази дигаре чуз намоз хондан надошта бошад, «Дар ҳар қадаме, ки бармedorad, Xudovand як дараҷа мартабаашро баланд мекунад ва яке аз гуноҳони (сагира)-ашро мебахшад, то ин, ки ба масcid бирасад ва чун ба масcid дохил гардид, дар ҳолати намоз хондан маҳсуб мегардад ва то ҳангоме, ки дар ҷои намози ҳуд қарор дорад, малоика барои ў дуо карда ва мегӯянд: Илоҳо, гуноҳонашро биёmurz, Илоҳо, бар ў раҳмат кун! Ва ин кор то вакте, ки бевузӯ нашавад, идома мейбад.”

БОБИ 60. Дохил кардани ангуштон дар яқдигар дар дохили масcid ва гайри масcid

300. Аз Абӯмӯсоҳ (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: “Мусалмон бо мусалмони дигар монанди соҳтмоне аст, ки як қисмати он қисмати дигари онро маҳкам нигаҳ медорад.” Ва дар ин вакт (барои тамсил) ангуштони ҳудро дохили яқдигар карданд.

301. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) барои мо яке аз ду намози пешин ва асрро ду ракаат хонда, салом доданд, баъд аз он барҳоста ва ҳудро ба ҷӯби бузурге, ки дар гӯшаи масcid афтода буд, ба тавре, ки гӯё дар ҳоли газаб ҳастанд, такя доданд ва дasti рости ҳудро бар болои дasti ҷап гузоштанд ва ангуштони ҳудро байнӣ яқдигар дохил намуда ва рухсори рости ҳудро ба пушти дasti ҷапи ҳуд ниҳоданд ва мардуме, ки шитоб доштанд, аз масcid баромада ва гуфтанд ки: Намоз кӯтоҳ шудааст. Ва дар байнӣ мардум Абӯбакр ва Умар (р) низ вучуд доштанд, вале аз тарс (дар ин мавзӯй) бо Паёмбари Худо (с) сухане назаданд.

Ва аз қасоне, ки он ҷо буданд, касе буд, ки соҳиби дастҳои дарозе буд ва ба номи (Зулядайн) ёд мешуд, гуфт: Ё Расулаллоҳ, фаромӯш кардед, ё намоз кӯтоҳ шудааст? Фармуданд: “На фаромӯш кардам ва на намоз кӯтоҳ шудааст.” Ва аз мардум пурсиданд: “Оё қазия ҳамчунон аст, ки Зулядайн мегӯяд?” Гуфтанд: Бале!

Ва ҳамон буд, ки пеш шуданд ва он чиро, ки тарқ карда буданд, комил карданд, баъд аз салом додан тақbir гуфта ва монанди саҷдаи оддӣ ва ё дарозтар аз он саҷда намуданд, баъд аз он саражонро баланд намуда ва тақbir гуфтанд ва боз тақbir гуфта ва мисли аввал ва ё дарозтар аз он саҷда намуданд, баъд аз он саражонро боло намуда ва тақbir гуфта, салом доданд.

БОБИ 61. Масочиде, ки дар роҳи Мадина қарор дорад ва ҷойхое, ки Паёмбари Худо (с) дар онҳо намоз хондаанд

302. Аз Абдуллоҳ ибни Умар (р) ривоят аст, ки ў дар ҷойхои муайяне аз роҳ намоз хонда мегуфт, ки Паёмбари Худо (с)-ро диданд,

ки дар ҳамин ҷоҳо намоз меҳонданд.

303. Ва аз Ибни Умар (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) дар ҳангоми (нияти) умра ва ҳаҷ дар минтақаи (Зулхулейфа) дар зери дараҳти хордоре, дар ҳамон ҷое, ки масциди Зулхулейфа қарор дорад, таваққуф мекарданд ва вакте, ки аз қадом газва бармегаштанд ва аз ҳамон роҳ меомаданд, ё аз ҳаҷ ва ё умра бармегаштанд, дар домани дашт истироҳат мекарданд ва агар роҳашон аз пушти дашт буд, дар масири водие, ки ба ҷониби шарқ қарор дошт, таваққуф менамуданд ва дар ҳамон ҷо то субҳ истироҳат мекарданд, на дар наздикии масциде, ки аз санг соҳта шуда ва на ҳам бар болои баландие, ки масцид рӯи он бино ёфта буд.

Дар он ҷо водии амиқе буд, ки Абдуллоҳ ибни Умар (р) дар он ҷо намоз меҳонд. Ва дар доҳили он (водии амиқ) теппаҳои регӣ буд, ки Паёмбари Худо (с) рӯйи онҳо намоз хонда буданд. Ва сел он теппаҳоро ба доҳили водӣ оварда буд, он ҷоеро, ки Абдуллоҳ (р) дар он намоз меҳонд, мадфун соҳта буд. (Осоре, ки Абдуллоҳ ибни Умар дар ин ҳадис ва аҳодиси ҳаштгонаи бâъдӣ аз онҳо ном мебарад, мурури замон ва ҳаводиси даҳр аз байн бурдааст.

304. Ва Абдуллоҳ ибни Умар (р) ривоят мекунад, ки Паёмбари Худо (с) дар ҷое, ки масциди кӯчак қарор дорад, намоз хонданд ва мавқеяти ин масциди кӯчак дар поёни он масциде аст, ки дар канори (Равҳо) (номи минтақае) қарор дорад ва Абдуллоҳ (р) он ҷоеро, ки Паёмбари Худо (с) дар он намоз хонда буданд, ба хубӣ медонист ва ин тавр нишонӣ медод, ки он ҷо ҳангоме, ки дар масцид намоз меҳонӣ, ба тарафи рости ту воқеъ мешавад.

Он масцид дар канори роҳ ба тарафи рости шахсе, ки ба тарафи Макка меравад, қарор мегирад, байни он масцид ва масциди калон ба андозаи як сангандоз, ё ҷизе каму беш фосила аст.

305. Ва Абдуллоҳ (р) дар водие, ки ба охирин қисмати (Равҳо) қарор дорад, намоз меҳонд ва ин водӣ охирин қисмати он ҷо ба канори роҳ ва дар поёни масциде аст, ки байни он ва байни охирин қисмати он минтақа қарор дорад ва дар он ҷо масциде бино ёфтааст ва Абдуллоҳ (р) дар он масцид намоз намехонд, балки он масцидро ба тарафи чап ва пушти сари ҳуд қарор дода ва пеши рӯйи водӣ намоз меҳонд.

Ва ҳар вакт, ки вай аз минтақаи (Равҳо) берун мешуд, намози пешинро, то ба ҳамон ҷо намерасид, намехонд ва намози пешинро фақат дар ҳамон ҷо адо мекард ва ҳангоме, ки аз Макка меомад, агар соате пеш аз субҳ ва ё сахаргоҳ дар он ҷо мерасид, ҳамон ҷо таваққуф мекард, то ин, ки намози субҳро дар ҳамон ҷо адо намояд.

306. Ва Абдуллоҳ (р) ривоят мекунад, ки Паёмбари Худо (с) дар зери дараҳти бузурге, ки дар поёни дехаи (Рувайса) қарор дошт, намоз меҳонданд ва ин дараҳт дар тарафи рост ва пеши рӯи роҳ дар макони васеъ ва ҳамворе дар домани теппае, ки дар ду милии дехаи (Рувайса) буд,

мавқеъият дошт, қисмати болои он дарахт шикаста шуда буд ва ба тарафи дохили он тамоюл намуда, сарозер шуда буд. Бо вучуди он ҳам он дарахт ба як соқ истода ва дар пойи дарахт он баромадагиҳои реги фаровоне буд.

307. Ва Абдуллоҳ ибни Умар (р) ривоят мекунад, ки Паёмбари Худо (с) дар сарошеби деҳаи (Арҷ) дар ноҳияе, ки шаҳс ба тарафи пушта боло мешавад, намоз хонданд, дар наздикии он масcid ду ва ё се қабр аст, болои он қабрҳо сангҳои қалоне қарор дошта ва ба тарафи рости роҳ, дар қисмате, ки роҳҳои фаръӣ ва борик аз он роҳи аслӣ чудо мешаванд, ин қабрҳо воеъ гардидаанд.

Абдуллоҳ (р) аз деҳаи (Арҷ) дар шидати гармии рӯз байд аз истивои офтоб берун мешуд ва дар берун шудани худ ҳамон роҳҳои борик ва фаръиро интихоб мекард ва намози пешинро дар ҳамон масcid адо менамуд.

308. Ва Абдуллоҳ (р) мегӯяд: Паёмбари Худо (с) дар зери дарахтони бузурге, ки ба тарафи чапи роҳ дар сарошеби деҳаи (Ҳаршо) мебошад, истироҳат намуданд ва ин сарошеб дар канори деҳаи (Ҳаршо) қарор дорад, байни ин минтақа ва роҳи аслӣ ҳудуди як тирандоз фосила аст ва Абдуллоҳ (р) назди дарахте, ки наздиктарин дарахтон ба роҳ буда ва дарозтарини онҳо буд, намоз меҳонд.

309. Ва Абдуллоҳ (р) мегуфт, ки Паёмбари Худо (с) дар рӯдхонае, ки дар охирин қисмати дашти (Марризаҳрон), дар қисмате, ки ба тарафи Мадина воеъ аст, намоз меҳонданд ва ҳангоме, ки аз минтақаи (Сафровот) пойин мешуданд, дар поёни ин рӯдхона ба тарафи чапи роҳе, ки ба тарафи Макка меравад, истироҳат мекарданд, байни чое, ки Паёмбари Худо (с) истироҳат мекарданд ва байни роҳи аслӣ фосилаи як сангандози даст бештар набуд.

310. Ва Абдуллоҳ (р) мегӯяд, ки Паёмбари Худо (с) ҳангоме, ки ба минтақаи (Зитуво) (чое аст наздики Маккаи мукаррама) мерасиданд, дар он ҷо манзил карда, шаб меҳобиданд, чун субҳ мешуд, ҳангоми омадан ба Макка намози субҳро адо мекарданд ва чое, ки Паёмбари Худо (с) дар он ҷо намоз хонданд, иборат аз теппаи реги бисёр саҳте аст ва масциде, ки дар инҷо бино ёфтааст, дар он мавзеъе, ки Паёмбари Худо (с) намоз хондаанд, нест, балки дар поёни он мавзеъ рӯи теппаи регии саҳти дигаре аст.

311. Ва Абдуллоҳ (р) ривоят мекунад, ки Паёмбари Худо (с) дар даҳанаи кӯҳе, ки байни он кӯҳ ва кӯҳи дароз қарор дорад, рӯй ба қиблა истоданд, масцидеро, ки дар он ҷо бино ёфтааст, ба тарафи чапи масcid, ба тарафи теппаи сангӣ қарор доданд ва ҷоero, ки Паёмбари Худо (с) намоз хонданд, поёнтар аз он масcid, болои теппаи сиёҳе аст (ва агар меҳоҳӣ он ҷо намоз бихонӣ), аз он теппа ҳудуди даҳ заръ бигзар, рӯи худро ба тарафи даҳанаи кӯҳе бикун, ки байни ту ва байни Каъба қарор мегирад ва намоз бихон.

КИТОБИ АБВОБИ (СУТРА) БАРОИ НАМОЗГУЗОР

БОБИ 1. Сутраи имом сутраи касоне аст, ки ба ў иқтидо кардаанд

(Сутра иборат аз чизе аст, ки намозгузор ҳангоми намоз хондан пеши рӯи худ ба фосилаи қади худ мегузорад, то касе аз макони саҷдагоҳаш убур накунад.)

312. Аз Ибни Умар (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) ҳангоме, ки рӯзи ид ба тарафи идгоҳ мерафтанд, ба мо амр мекарданд, то сарнайзаро оварда ва пеши рӯяшон ба замин насл намоем ва эшон ба тарафи он сарнайза намоз меҳонданд ва мардум пушти сарашон буданд ва ин корро дар сафар ҳам анҷом медоданд ва аз ҳамин ҷо буд, ки умаро ҳам ба ин кор иқдом намуданд.

313. Аз Абӯчӯҳайфа (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) барояшон дар (Батҳо) имоматӣ карданд ва пеши рӯяшон сарнайза қарор дошта (ва дар ин ҷо) намози пешинро ду ракаат ва намози асрро ду ракаат адо намуданд ва дар ин вақт занҳо ва улоғҳо аз пеши рӯяшон мегузаштанд.

БОБИ 2. Фосила байни намозгузор ва сутрааш чӣ андоза бояд бошад?

314. Аз Саҳл (р) ривоят аст, ки гуфт: Фосила байни ҷое, ки Паёмбари Худо (с) намоз меҳонданд ва байни девор ба андозаи роҳрави як гӯсфанд буд.

БОБИ 3. Намоз хондан ба тарафи сарнайза

315. Аз Анас ибни Молик (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) вақте, ки барои қазои ҳочат берун мешуданд, ман ва ҷавони дигаре бо эшон рафта ва бо худ асо ё ҷӯбдасте ва ё сарнайзаро ҳамроҳи зарфи обе бармедоштем ва чун аз қазои ҳочат фориг мешуданд, он зарфро ба дасташон медодем.

БОБИ 4. Намоз хондан ба тарафи сутун

316. Аз Салама ибни Аквъ (р) ривоят аст, ки ў дар наздикии сутуне, ки дар назди Қуръони карим буд, намоз меҳонд. Касе гуфт: Эй Абӯмуслим, ҷаро доимо мекӯшӣ, ки дар назди ин сутун намоз бихонӣ? Гуфт: Ҷун Паёмбари Худо (с)-ро дидам, аксари авқот дар ҳамин ҷо намоз меҳонданд.

БОБИ 5. Намоз хондан дар байни сутунхо дар ғайри намози чамоат

317. Аз Абдуллоҳ ибни Умар (р) дар ҳадиси дохил шудани Паёмбари Худо (с) ба хонаи Каъба ривоят аст, ки гуфт: Чун Билол аз хона берун шуд, аз вай пурсидам, ки Паёмбари Худо (с) дар дохили хона чӣ карданд?

Гуфт: (Тавре истоданд, ки) як сутунро ба тарафи чапи худ ва як сутунро ба тарафи рости худ ва се сутунро ба ақиби сари худ қарор доданд ва хонаи Каъба дар ин вақт дорои шаш сутун буд ва дар ривояте омадааст, ки ду сутунро ба тарафи рости худ қарор доданд.

БОБИ 6. Намоз хондан ба тарафи шутур ва амсоли он

318. Ва аз Абдуллоҳ ибни Умар (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) шутури худро пеши рӯйи худ хобонда ва ба сӯи он намоз меҳонданд. (Яке аз ривоятқунаңдаҳои ҳадис мегӯяд) пурсидам: Агар шутур бармехост, чӣ мекарданд?

Гуфт: Бори онро пеши рӯйи худ қарор дода ва ба сӯи он намоз меҳонданд ва Ибни Умар (р) ҳам ин корро мекард.

БОБИ 7. Намоз хондан ба сӯи тахти хоб

319. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Магар шумоён мө (занҳо)-ро бо саг ва хар баробар қарор додаед? Ман худам дидам, ки болои тахти хоб ғалтида будам ва Паёмбари Худо (с) омада ва тахти хобро пеши рӯйи худ қарор дода ва намоз меҳонданд ва чун муносиб надидам, ки дар пеши рӯяшон қарор гирам, аз тарафи дупояи он тахт пойин меҳазидам, то ин, ки аз зери лиҳофам берун мешудам.

БОБИ 8. Намозгузор бояд монеъи убури дигарон аз пеши рӯяш шавад

320. Аз Абӯсаъиди Худрӣ (р) ривоят аст, ки ў рӯзи чумъа ба ҷониби ҷизе, ки монеъи убури мардумон аз пеши рӯяш гардад, намоз меҳонд. Ҷавоне аз мардуми (бани Абӯмуъайт) меҳост аз пеши рӯяш убур намояд, Абӯсаъид (р) бо даст ба синаи он ҷавон зада ва ўро ба ақиб ронд, он ҷавон ба атрофаши нигоҳ карда ва чун роҳи дигареро ҷуз убур кардан аз пеши рӯйи Абӯсаъид (р) надид, боз меҳост, то аз он ҷо убур намояд.

Абӯсаъид (р) ўро аз мартабаи аввал ба шидати бештаре ба ақиб ронд, он ҷавон Абӯсаъидро дашном дод ва назди (Марвон) (амири Мадина) омад ва аз он чӣ, ки аз Абӯсаъид (р) диди буд, ба ў шикоят намуд ва Абӯсаъид ҳам пушти сари он ҷавон назди (Марвон) омад. Марвон гуфт: Ё Абӯсаъид, байни ту ва бародарзодаат чӣ воқеъ шудааст?

Абӯсаъид (р) гуфт: Аз Паёмбари Худо (с) шунидам, ки фармуданд: “Агар ба сўи чизе, ки шуморо аз (убур ва мурури) мардум чилавгирӣ мекард, намоз меҳондед ва дар ин ҳолат касе меҳост, ки аз пеши рӯятон убур кунад, ўро нагузоред ва агар аз убур кардан худдорӣ накард, бо ўмуқотала кунед, зеро ки (амали) ў (амали) шайтон аст.”

БОБИ 9. Гунохи убур кардан аз пеши рӯйи намозгузор

321. Аз Абӯчӯхайм (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Касе, ки аз пеши рӯйи намозгузор мегузарад, агар бидонад, ки бар вай чӣ қадар гуноҳ мешавад, чихил (сол) истоданро бар убур намудан аз пеши рӯи намозгузор тарҷеҳ медиҳад.”

БОБИ 10. Намоз хондан ба тарафи шахси хобида

322. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) дар ҳоле намоз меҳонданд, ки ман пеши рӯяшон хобида будам ва ҳангоме, ки меҳостанд витр бихонанд, маро бедор намуда ва ман бо эшон витр меҳондам.

БОБИ 11. Касе, ки ҳангоми намоз хондан духтари хурдсолеро бо худ ҳамл кард

323. Аз Абӯқатодаи Ансорӣ (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) намоз меҳонданд ва (Умома) духтари Зайнабро, ки духтари Паёмбари Худо (с) буд, бо худ ҳамл мекарданд. Ва падари (Умома) Абульъос ибни Рабеъ ибни Абдушамс буд. Ҳангоме, ки Паёмбари Худо (с) саҷда мекарданд, он тифлро ба замин гузашта ва чун бармехостанд, дубора ўро бо худ бармедоштанд.

БОБИ 12. Зане, ки касофатро аз намозгузор бармедорад

324. Ҳадиси Ибни Масъуд (р) дар мавриди нафрини Паёмбари Худо (с) бар Қурайш ҳангоме, ки касофатхоро бар рӯйи шонаҳои он ҳазрат (с) ниҳода буданд, каблан гузашт ва дар ин ҷо аз Ибни Масъуд (р) ривоят аст, ки мегӯяд: “...ба Худованд қасам аст, ки Қурайшро дидам, ки рӯзи Бадр сарнагун гардида ва қашон-қашон ба гудоле аз гудолҳои Бадр андохта шуданд ва Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Касоне, ки ба ин гудол андохта шудаанд, дар охират низ ба лаънати Худо гирифтор ҳастанд.”

БОБИ 1. ВАҚТХОИ НАМОЗ ва фазилати онҳо

325. Аз Абӯсаъиди Ансорӣ (р) ривоят аст, ки ў рӯзе дар Ироқ назди Муғира ибни Шуъба рафт, дид, ки ў намозро таъхир кард, гуфт: Эй Муғира, ин чӣ кор аст? Магар хабар надорӣ, ки Ҷабраил барои таъйини вақтҳои намоз омад ва намоз хонд ва Паёмбари Худо (с) мисли ў намоз хонданд, боз Ҷабраил намоз хонд ва Паёмбари Худо (с) мисли ў намоз хонданд, боз Ҷабраил намоз хонд ва Паёмбари Худо (с) мисли ў намоз хонданд, боз Ҷабраил (ъ) намоз хонд ва Паёмбари Худо (с) мисли ў намоз хонданд ва Ҷабраил (ъ) гуфт: Ба ин гуна (намоз хондан аз тарафи Худованд) маъмур шудаам.

БОБИ 2. Намоз сабаби омурзиши гуноҳон аст

326. Аз Ҳузайфа (р) ривоят аст, ки гуфт: Назди Умар (р) нишаста будам, ки гуфт: Кадом яки аз шумо гуфтаи Паёмбари Худо (с)-ро дар мавриди фитна ба хотир доред? Гуфтам: Ҳамон тавре, ки фармудаанд, ман ба хотир дорам. Гуфт: Ту бар аҳодиси Паёмбари Худо (с) мусаллат ҳастӣ? Гуфтам: Намоз ва рӯза ва закот ва амри ба маъруф ва наҳӣ аз мункар, кафораи гуноҳон ва кафораи иштибоҳоте аст, ки шахс нисбат ба хонаводааш, нисбат ба молаш, нисбат ба фарзандаш ва нисбат ба ҳамсояаш муртакиб мегардад.

Умар (р) гуфт: Ин фитнаро намегуфтам, мақсадам фитнае аст, ки монанди дарё мавҷ мезанад. Ҳузайфа (р) гуфт: Ё амирал-мӯъминин! Бар ту аз онҳо зараре нест, чун дарвозаи байни ту ва байни он фитнаҳо бастааст. Умар (р) пурсид: Он дарвоза шикаста мешавад ва ё боз карда мешавад? Ҳузайфа (р) гуфт: Шикаста хоҳад шуд.

Умар (р) гуфт: Пас дар ин сурат дигар ҳаргиз баста наҳоҳад шуд. Касе аз Ҳузайфа (р) пурсид: Оё Умар (р) медонист, ки мурод аз он дарвоза чист? Гуфт: Бале! Чунон медонист, мисле, медонист, ки имшаб пеш аз фардо аст. Ман ба ў сухане гуфтам, ки дар ў пӯшидагӣ ва муғолита набуд. Шахси дигаре аз Ҳузайфа (р) пурсид: Мурод аз он дарвоза (ки монеъи фитна буд) чист? Гуфт: Худи Умар (р) аст.

327. Аз Ибни Маъсӯд (р) ривоят аст, ки шахсе рӯйи занеро бӯсид ва назди Паёмбари Худо (с) омад ва қазияро баён дошт. Худованд ин

ояро нозил фармуд, ки: «**Намозро харду тарафи рӯз (субҳ ва шом) барпо доред, зеро корҳои нек лағзишҳоро аз байн мебаранд**», (*Худ*: 114). Он шахс гуфт: Ё Расулаллоҳ, ин чиз хос барои ман аст? Фармуданд: “Барои ҳамаи уммати ман аст.”

328. Ва дар ривояти дигаре аз Ибни Масъуд (р) дар ҳадиси гузашта ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Барои ҳар кас аз уммати ман, ки ба ин оят амал намояд.”

БОБИ 3. Фазилати адои намоз дар вакти он

329. Ва аз Ибни Масъуд (р) ривоят аст, ки гуфт: Аз Паёмбари Худо (с) пурсидам, ки қадом кор дар назди Худованд (аз ҳама корҳо) маҳбубтар аст? Фармуданд: “Адои намоз дар вақти он.” Гуфтам: Баъд аз он қадом кор? Фармуданд: “Некӣ кардан ба падару модар.” Гуфтам: Баъд аз он қадом кор? Фармуданд: «Чиҳод дар роҳи Худо [Ибни Масъуд (р)] мегӯяд: Ин чизҳоро Паёмбари Худо (с) ба ман гуфтанд ва агар бештар аз ин мепурсидам, бештар мегуфтанд.

БОБИ 4. Намозҳои панҷгона кафора аст

330. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки аз Паёмбари Худо (с) шунидааст, ки фармуданд: “Ба ман бигӯед, агар ҷӯйи оби равоне ба дарвозаи хонаи қадом як аз шумо бошад ва он шахс рӯзе панҷ бор дар он гул намояд, оё чизе аз ифлосӣ ба танаш боқӣ мемонад?” Гуфтанд: (Ин панҷ бор гул) чизе аз он ифлосиро ба танаш боқӣ намегузорад. Фармуданд: «**Ин монанди намозҳои панҷгона аст, ки Худованд ба сабаби онҳо лағзишҳоро аз байн мебарад**».

БОБИ 5. Намозгузор бо парвардигораш муноҷот меқунад

331. Аз Анас (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: “Дар саҷда ором бигиред, дастҳои худро монанди саг фарш накунед ва агар туф кардед, пеши рӯй ва ба тарафи рости худ туф накунед, зеро намозгузор бо Парвардигораш муноҷот меқунад.”

БОБИ 6. Намози пешин дар вакти шиддати гармӣ андаке ба таъхир меафтад

332. Аз Абӯхурайра (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: “Ҳангоме, ки ҳаво гарм мешавад, намозро дар вакти сардии ҳаво бихонед, чун гармии ҳаво аз вазиши дӯзах аст. Оташ ба назди Парвардигораш шикоят кард ва гуфт: Парвардигоро! Аъзоям яқдигарро хӯрданд. Худованд барояш иҷозai ду бор танаффусро дод, танаффусе дар тобистон ва танаффусе дар зимистон (ва ин ҳамон)

шиддати гармии тобистон ва шиддати яхбандии зимистон аст.”

333. Ва аз Абӯзар (р) ривоят аст, ки гуфт: Дар сафаре бо Паёмбари Худо (с) будам. Муаззин меҳост барои намози пешин аzon бидиҳад, Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Сабр кун, то ҳаво сардтар шавад”, боз муаззин меҳост аzon бидиҳад, боз ба вай гуфтанд: “Сабр кун, то ҳаво сардтар шавад” ва ҳамин тавр идома ёфт, то он, ки сояи теппаҳоро дидем.

БОБИ 7. Вақти намози пешин ҳангоми завол аст

334. Аз Анас (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) ҳангоме, ки Офтоб майл намуд, аз хона хориҷ гардида ва намози пешинро адо намуданд, баъд аз он болои минбар баромаданд ва дар бораи қиёмат сухан зада ва гуфтанд: «Дар қиёмат корҳои бузурге воқеъ хоҳад шуд». Ва фармуданд: “Агар касе меҳоҳад роҷеъ ба чизе пурсиш намояд, бипурсад, аз ҳар чизе, ки меҳоҳед, пурсиш кунед, то вақте, ки ҳамин ҷо қарор дорам, ба суолҳои шумо посух хоҳам дод.”

Мардум бисёр гиря намуданд ва эшон мукарраран мегуфтанд: “Бипурсед.” Абдуллоҳ ибни Ҳузофай Саҳамӣ (р) барҳост ва пурсид: Падари ман кист? Фармуданд: “Падари ту Ҳузофа аст.” Боз ҳам фармуданд: “Бипурсед.” Умар (р) ба дузону нишаста гуфт: Худоро ба рубубият, Исломро ба ҳайси дин ва Муҳаммадро ба ҳайси пайғамбар қабул дорем. Паёмбари Худо (с) сукут намуда, сипас фармуданд: «Ҳамин ҳоло биҳишт нишон дода шуд ва ҳеч хубиро (монанди хубии биҳишт) ва ҳеч бадиро (монанди бадии дӯзах) надидам.

335. Аз Абӯбарза (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) намози субҳро дар (вақте) адо мекарданд, ки ҳар кас нафари паҳлӯи худро шинохта метавонист ва дар намози субҳ байни шаст то сад оятро меҳонданд ва намози пешинро ҳангоме меҳонданд, ки офтоб завол мекард.

Асрро вақте меҳонданд, ки агар касе аз мо ба охирин қисмати Мадина рафта ва бозмегашт, офтоб ҳанӯз ба дураҳшиши худ боқӣ буд. Ва ровӣ он чиро, ки (Абӯбарза) дар мавриди вақти шом гуфта буд, фаромӯш кардааст ва дар таъхири намози хуфтан ҳатто то сяки шаб ва ё то қисмате аз шаб ҳам боке надоштанд.

БОБИ 8. Таъхир кардани намози пешин то вақти намози аср

336. Аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) дар Мадина ҳафт ракаатро бо ҳам ва ҳашт ракаатро бо ҳам хонданд. Ҳашт ракаатеро, ки бо ҳам хонданд, намози пешин ва аср ва ҳафт ракаатеро, ки бо ҳам хонданд, намози шом ва хуфтан буд.

БОБИ 9. Вақти намози аср

337. Дар ҳадиси Абубарза дар мавриди вақти намозҳо, ки ҳамин ҳоло гузашт, ин иборат низ омадааст, ки Паёмбари Худо (с) аз хоб шудани пеш аз намози хуфтан ва аз сӯхбат кардан баъд аз он бадашон меомад.

338. Аз Анас ибни Молик (р) ривоят аст, ки гуфт: Мо намози асрро дар вақте адо мекардем, ки агар касе аз мо берун мешуд ва ба қабилаи (бани Амр ибни Авф) мерафт, медид ки онҳо ҳанӯз намози асрро меҳонанд.

339. Ва аз Анас ибни Молик (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) намози асрро адо мекарданд ва офтоб баланд ва дурахшон буд. Шахсе, ки (Аволӣ) мерафт ва чун ба он ҷо мерасид, медид, ки офтоб ҳанӯз баланд аст, баъзе аз қисматҳои (Аволӣ) аз Мадина ҳудуди чаҳор мил ва ё ҷизе мисли он фосила дорад.

БОБИ 10. Касе, ки намози асраш фавт мегардад

340. Аз Ибни Умар (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуғанд: “Касе, ки намози асраш фавт мешавад, монанди касе аст, ки хонавода ва амволаш аз байн рафта ва танҳо мондааст.”

БОБИ 11. Ҳукми касе, ки намози асрро тарк мекунад

341. Ривоят аст, ки Бурайда (р) дар рӯзи абролуде гуфт: Намози асрро (ба зудӣ) дар аввали вақти он бихонед, зоро Паёмбари Худо (с) фармуғанд: “Касе, ки намози асрро тарк намояд, амалан ҳабата гардида, аз байн меравад.”

БОБИ 12. Фазилати намози аср

342. Аз Ҷарир (р) ривоят аст, ки шабе гуфт: Бо Паёмбари Худо (с) будем, эшон ба тарафи моҳтоб нигоҳ карда ва фармуғанд: “Шумо Парвардигоратонро мисле, ки ҳамин моҳтобро мебинед, хоҳед дид ва дар дидани Ҳудованди мутаъол ба мушкилии издиҳом дучор наҳоҳед шуд ва агар имкон буд, ки барои адои намози бомдод ва намози аср таҳти фишори гирифторӣ қарор нагиред, ин ду намозро адо намоед.” Сипас ин ояи каримаро тиловат намуданд: «**Пеш аз тулӯй ва пеш аз ғуруби офтоб ба ситоиши Парвардигорат тасбех бигӯй».** (Қоф: 49)

343. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуғанд: “Малоика дар рӯз ва малоика дар шаб ба таври навбатӣ бо шумо ҳастанд (ва ин малоика) дар намози субҳ ва намози аср бо ҳам ҷамъ мешаванд. Баъд аз он малоикае, ки шаб бо шумо буданд, боло мераванд ва (Ҳақтаъоло) дар ҳоле, ки худаш ба ҳоли бандагони ҳуд аз

хама воқифтар аст, аз эшон мепурсад: Бандагони маро дар чӣ ҳоле тарк намудед? Онҳо мегӯянд: Онҳоро дар ҳоле тарк намудем, ки намоз меҳонданд ва дар ҳоле наздашон рафтем, ки намоз меҳонданд.”

БОБИ 13. Ҳукми касе, ки як ракаат аз намози асрро пеш аз ғуруб дарёбад

344. Ва аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Агар касе як саҷдаро аз намози аср пеш аз он, ки офтоб ғуруб намояд, дарёфт, намози худро тамом намояд ва агар як саҷда аз намози субҳро пеш аз тулӯи офтоб дарёфт, намози худро тамом намояд.” (Мурод аз як саҷда дар ин ҳадис ба иттифоқи уламо як ракаат аст).

345. Аз Абдуллоҳ ибни Умар (р) ривоят аст, ки гуфт: Ӯ аз Паёмбари Худо (с) шунидааст, ки фармуданд: “Муддати бақои шумо нисбат ба умматҳои гузашта монанди нисбат байни намози аср то ғуруби офтоб аст. Таврот барои аҳли Таврот дода шуд ва онҳо то нисфи рӯз ба он амал намуданд, сипас (аз амал кардан ба он) очиз гаштанд, аз ин ҷиҳат барои ҳар қадомашон як-як қирот музд дода шуд. Ва Инчил барои аҳли Инчил дода шавад ва онҳо то намози аср ба он амал намуданд, баъд аз он (аз амал кардан ба он) очиз гаштанд, аз ин ҷиҳат барояшон як-як қирот музд дода шуд. Ва барои мо Куръон дода шуд ва мо ба он то ғуруби офтоб амал намудем, пас барои мо ду-ду қирот музд дода шуд. Яҳуд ва насоро гуфтанд: Парвардигоро! Барои мусалмонон ду-ду қирот ва барои мо як-як қирот музд додӣ, ҳол он, ки мо аз онҳо вакти бештаре кор карда будем. Худованд ҷалла-ҷалолуҳу мефармояд: Магар дар мавриди музд додан ба шумо зулм кардам? Мегӯянд: На. Худованди мутаъол мефармояд. Пас ин муздеро, ки барои мусалмонон додаам, фазл ва меҳрубонии ман аст ва фазл ва марҳамати худро бо ҳар касе, ки хоста бошам, мебахшам.

БОБИ 14. Вақти намози шом

346. Аз Рофеъ ибни Худайч (р) ривоят аст, ки гуфт: Намози шомро бо Паёмбари Худо (с) адо менамудем ва касе, ки аз намоз бармегашт, ҷои тирҳои худро (ба рӯи девор) медиd.

347. Аз Ҷобир ибни Абдуллоҳ (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) намози пешинро дар вақти завол ва намози асрро вақте, ки ҳанӯз офтоб дураҳшон буд ва намози шомро ҳангоме, ки офтоб ғуруб мекард, адо менамуданд.

Вале намози хуфтанро ғоҳе ба таъхир ва ғоҳе ба аҷала меҳонданд, агар медиданд, ки мардум ҷамъ шудаанд, таъчиҳ мекарданд ва агар медиданд, ки дертар омадаанд, онро ба таъхир меандоҳтанд ва намози субҳро ба торикий адо мекарданд.

БОБИ 15. Касе, ки намехост шомро намози хуфтан гуфта шавад

348. Аз Абдуллоҳ ибни Музаннӣ (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Дар мавриди адои намози шом худ таҳти таъсири мардуми бодиянишин қарор нагиред.” Ва Абдуллоҳи Музаннӣ (р) гуфт: Мардуми бодиянишин (намози шомро) хуфтан меномиданд.

БОБИ 16. Фазилати намози хуфтан

349. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Шабе пеш аз ин, ки ислом интишор пайдо карда бошад, Паёмбари Худо (с) намози хуфтанро ба торикӣ адо намуданд ва аз хона то он вақт берун нашуданд, ки Умар (р) гуфт: Занҳо ва атфол хоб шудаанд. Ва ҳангоми берун шудан ба мардуме, ки дар масҷид буданд, гуфтанд: “Дар тамоми рӯи замин ғайр аз шумо ҳеч каси дигаре ин қадар ба интизори намози хуфтан намемонд.”

350. Аз Абӯмӯсо (р) ривоят аст, ки гуфт: Ман ва ҳамроҳонам (р), ки бо ман дар киштӣ омада буданд, ба (Бақеъи-Бутҳон) манзил гузидем ва Паёмбари Худо (с) дар Мадина буданд.

Ҳар шаб иддае саҳоба ба навбат назди Паёмбари Худо (с) мерафтанд. Шабе навбати рафтан ба ман ва ҳамроҳонам расид. Дар ин шаб Паёмбари Худо (с) машгули баъзе корҳо буданд, аз ин сабаб намози хуфтанро то вақте, ки осмон пурситора шуд, ба таъхир андохтанд.

Баъд аз он омада, намозро бо мардум адо намуданд, чун аз адои намоз фориг шуданд, ба ашҳоси ҳозири он ҷо фармуданд: “Ором бошед ва барои шумо башорат медиҳам, ки аз ҷумлаи неъматҳои Худованд бар шумо ин аст, ки дар ин соат ҳеч мардуми дигаре ғайр аз шумо намоз намехонанд.” Ва ё ҷунин фармуданд, ки “Дар ин соат ҳеч касе ғайр аз шумо намоз нахондааст.”

Ровӣ намедонад, ки Паёмбари Худо (с) қадом як аз ин ду иборатро гуфтанд. Абӯмӯсо мегӯяд, ки: Мо баргаштем ва аз он чӣ, ки аз Паёмбари Худо (с) шунида будем, хушҳол будем.

БОБИ 17. Ҳоб шудан пеш аз намози хуфтан барои касе, ки хобаш бигирад

351. Дар ҳадисе, ки Паёмбари Худо (с) намози хуфтанро дар торикие адо намуданд ва Умар (р) барояшон гуфта буд, ки «Занҳо ва тифлҳо ҳобидаанд», ин иборат низ омадааст, ки “(намози хуфтан)-ро байнӣ ғуруби шафаки офтоб ва байнӣ ҳиссаи (се як) аввали шаб меҳонданд».

Дар ривояте аз Ибни Аббос омадааст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) баромаданд ва гӯё, ки ман ҳамин ҳоло ба тарафашон нигоҳ меқунам, об аз

сарашон мечакид ва дар ҳоле, ки дасти худро рӯйи сарашон гузошта буданд, фармуданд: “Агар бар уммати ман машаққат намебуд, ба онҳо амр мекардам, ки намози хуфтанро дар чунин вақте бихонанд.”

352. Ва Ибни Аббос (р) аз чӣ гуна гузоштани Паёмбари Худо (с) дасти худро болои сари худ ҳикоят намуда (ва мегӯяд): Ангуштони худро то андозае кушода ва сипас сари ангуштони худро бар фарқи сари худ гузоштанд.

Баъд аз он ангуштони худро ба ҳам наздик намуда ва ҳамон тавр онҳоро рӯйи сари худ ҳаракат медоданд, то ин, ки ангуштшон ба канори гӯшащон аз ноҳияе, ки ба тарафи рӯй ва риш наздик аст, тамос намуд. Ва (Ибни Аббос) гуфт: Паёмбари Худо (с) ин корро на аз ин оромтар ва на ҳам шитобонтар анҷом медоданд.

БОБИ 18. Вақти намози хуфтан то нимаи шаб аст

353. Ва Анас (р) (дар ҳадисе, ки Паёмбари Худо (с) намози хуфтанро таъхир намуданд, мегӯяд: Гӯё, ки ҳамин ҳоло ҳамон шаб аст ва ман ба дурахшиши ангуштари Паёмбари Худо (с) нигоҳ меқунам.

БОБИ 19. Фазилати намози субҳ

354. Аз Абӯмӯсо (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Агар касе ду намозеро, ки дар сардии рӯз воқеъ аст (яъне намози субҳ ва намози асрро), бихонад, ба биҳишт доҳил мешавад.”

БОБИ 20. Вақти намози субҳ

355. Аз Анас (р) ривоят аст, ки Зайд ибни Собит (р) ба ў гуфт, ки онҳо (саҳоба) бо Паёмбари Худо (с) хўроки саҳарӣ хўдем (дар Рамазон), баъд аз он намози фаҷро хонданд. Пурсидам: Байни саҳарихўрӣ ва намоз хондан чӣ қадар вақт буд? Гуфт: Ба андозае, ки панҷоҳ ё шаст оятро тиловат намоед.

356. Аз Саҳл ибни Саъд (р) ривоят аст, ки гуфт: Бо хонаводаам хўроки саҳарӣ меҳӯрдам ва ба шитоб меомадам, то намозро бо Паёмбари Худо (с) дарёбам.

БОБИ 21. Ҳукми намоз хондан баъд аз намози субҳ то тулӯъи офтоб

357. Аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки гуфт: Мардуми мақбулсухан ва аз ҳамаашон мақбултар Умар (р) назди ман шаҳодат доданд, ки Паёмбари Худо (с) аз намоз хондан баъд аз адои намози субҳ то баромадани офтоб ва (аз намоз хондан) баъд аз намози аср то ғуруби офтоб нахӣ намудаанд.

358. Аз Ибни Умар (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с)

фармуданд: “Қасд накунед, ки намоз хонданатон ҳангоми тулӯй ва гуруби офтоб воқеъ гардад.”

359. Ибни Умар (р) гуфт, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Вақте, ки гӯшай офтоб баромад, то ҳангоме, ки комилан баланд мешавад, намозро ба таъхир биандозед ва вақте, ки гӯшай офтоб ғуруб кард, то ҳангоме, ки комилан ғуруб мекунад, намозро ба таъхир биандозед.”

360. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) аз ду байъ ва аз ду либос нахӣ фармуданд. Ва ин ҳадис қаблан гузашт ва дар ин ривоят омадааст, ки аз ду намоз низ нахӣ фармудаанд: аз намоз хондан баъд аз намози фачр то тулӯи офтоб ва аз намоз хондан баъд аз аср то ғуруби офтоб.

БОБИ 22. Набояд пеш аз ғуруби офтоб қасди намоз хонданро намуд

361. Аз Муовия (р) ривоят аст, ки гуфт: Шумоён тавре намоз меҳонед, ки моён, ки бо Паёмбари Худо (с) ҳамсӯҳбат будем, надидем, ки чунин намоз хонда бошанд, балки аз ин навъ намоз хондан нахӣ фармудаанд, яъне аз хондани ду ракаат намоз баъд аз аср.

БОБИ 23. Намозҳои қазоиеро, ки метавон баъд аз аср адо намуд

362. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Қасам ба зоте, ки рӯҳи он ҳазрат (с)-ро қабз намуд, Паёмбари Худо (с) то ҳангоми реҳлати худ хондани ду ракаат намоз баъд аз асрро тарқ накарданд ва то вақте, ки намоз хондан барояшон мушкил нагардид, ба лиқои Аллоҳ напайвастанд ва бисёр вақтҳо намозҳои ҳудро ба таври нишаста адо менамуданд. Ва муроди Оиша (р) аз ин намозҳо ду ракаат намози баъд аз аср аст ва Паёмбари Худо (с) ин ду ракаат намозро дар масҷид адо намекарданд, то мабодо сабаби заҳмати умматашон гардад дар ҳоле, ки ҳамеша дӯст доштанд, то сабаби таҳиф бар уммати худ бошанд.

363. Ва аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Ду намоз буд, ки Паёмбари Худо (с) ҳеч гоҳ онҳоро чи дар ҳолати пинҳон ва чи дар ҳолати ошкоро тарқ намекарданд: ду ракаат пеш аз намози субҳ ва ду ракаат баъд аз намози аср.

БОБИ 24. Аzon додан баъд аз хориҷ шудани вақт

364. Аз Абӯқатода (р) ривоят аст, ки гуфт: Шабе бо Паёмбари Худо (с) дар сафар будем, баъзе аз мардум гуфтанд: Ё Расулаллоҳ, чӣ мешавад, ки шабро ҳамин ҷо бихобем. Фармуданд: “Метарсам, ки вақти намоз ба хоб бимонед.”

Билол (р) гуфт: Шумо бихобед, ман шуморо бедор мекунам. (Ҳамон буд), ки хобиданд ва Билол (р) пушти ҳудро ба шутураш такя дод ва

чун хоб бар вай ғалаба кард, хобид. Паёмбари Худо (с) ҳангоме бедор шуданд, ки офтоб баромада буд, фармуданд: “Эй Билол, чизе, ки гуфта будй, кучо шуд?”

Гуфт: Ҳеч вақт чунин хобе ба сарам наёмада буд. Фармуданд: “Худованд то замоне, ки хост, арвоҳи шуморо қабз намуд ва боз замоне, ки хост, дубора барои шумо баргардонид. Эй Билол! Бархез ва барои намоз хондан азон бидех.”

Баъд аз он Паёмбари Худо (с) вузӯ намуданд ва ҳангоме, офтоб баланд гардида, хуб сафед шуда буд, намозро адо намуданд.

БОБИ 25. Касе, ки барои мардум баъд аз хориҷ шудани вақт ба чамоат намоз хондааст

365. Аз Ҷобир ибни Абдуллоҳ (р) ривоят аст, ки: Умар ибни Ҳаттоб (р) рӯзи ҹанги Ҳандак баъд аз ин, ки офтоб ғуруб намуда буд, омад ва шурӯй ба дашном додани қуфори Қурайш намуд ва гуфт: Ё Расулаллоҳ, наздик буд, ки намози асрро то ғуруби офтоб хонда натавонам.

Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Ба Худо қасам, ман то ҳоло намози асрро нахондаам.” Ва моён бо Паёмбари Худо (с) бархоста ва ба тарафи (Бутҳон) рафтем. Дар он ҷо вузӯ соҳтанд ва моён ҳам вузӯ соҳтем ва баъд аз ин, ки офтоб ғуруб намуда буд, аввал намози аср ва баъд аз он намози шомро адо намудем.

БОБИ 26. Касе, ки намозero фаромӯш кард, ҳар вақт, ки ба ёдаш омад, бояд онро адо намояд

366. Аз Анас ибни Молик (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: “Касе, ки намозero фаромӯш мекунад, ҳар вақт, ки ба ёдаш омад, он намозро адо намояд, кафорааш ҷуз ин чизи дигаре нест, Ҳудованд мефармояд «**Ба ёди ман намозро барпой дор.**” (*Тоҳо:14*)

БОБИ 27

367. Ва аз Анас (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: “То вақте, ки интизори намозро дошта бошед, дар ҳолати намоз хондан маҳсуб мешавед.”

БОБИ 28

368. Ҳадиси ибни Умар (р) дар мавриди ин, ки баъд аз сад сол аз ин мардумон ҳеч касе зинда наҳоҳад монд, қаблан гузашт ва дар ривояти дигаре аз Ибни Умар (р) омадааст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Аз қасоне, ки имрӯз дар рӯи замин вучуд доранд, ҳеч касе боқӣ намемонад.” Ва қасдашон ин буд, ки дар ин муддати сад сол

тамоми ахли ин қарн аз байн рафта ва мемиранд.

369. Аз Абдурраҳмон ибни Абӯбакр (р) ривоят аст, ки ахли (суфа) мардуми факире буданд ва Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Касе, ки нони ду нафарро дошта бошад, шахси саввумиро (аз асҳоби суфа) бо худ бурда ва ҳӯрок бидиҳад ва касе, ки нони чаҳор нафарро дошта бошад, шахси панҷум ё шашумро.”

Ва ҳамон буд, ки Абӯбакр (р) се нафар ва Паёмбари Худо (с) даҳ нафарро бо худ бурданд.

Абдурраҳмон ибни Абӯбакр (р) мегӯяд (хонаводаи мо аз ин афрод ташкил мешуд): ман, падарам, модарам, ҳамсарам ва ходиме, ки байни мо ва байни хонаи Абӯбакр (р) муштарак буд.

Дар он шаб Абӯбакр (р) ҳӯроки шабро назди Паёмбари Худо (с) тановул намуд ва баъд аз тановули таъом то ҳангоме, ки намози ҳуфтан хонда шуд, дар ҳамон ҷо монд, баъд аз адои намоз дубора ба хонаи Паёмбари Худо (с) рафт ва то вакте, ки Паёмбари Худо (с) таъоми шабро сарф намуданд, дар ҳамон ҷо боқӣ монд ва чун посе аз шаб гузашт, ба хонаи худаш баргашт. Ҳамсара什 аз вай пурсид: Сабаб ҷӣ буд, ки назди меҳмонҳоят наомадӣ? Абӯбакр (р) гуфт: Магар то холо барои меҳмонҳо таъом надодаед?

Ҳамсара什 гуфт: Мо таъомро барояшон тақдим намудем, вале ҳудашон то омадани ту аз ҳӯрдани таъом ибо варзиданд. Абдурраҳмон ибни Абӯбакр (р) мегӯяд: Ман (аз тарс) рафта ва дар ҷое пинҳон гардидаам ва Абӯбакр (р) маро садо зада гуфт: Эй беҳиммат, биниат бурида шавад! Ва баъд аз муҳосама ва дашном гуфт: Шумо бихӯред, барои шумо гуворо набошад ва ба Ҳудованд қасам аст, ки ман ҳаргиз аз ин таъом наҳоҳам ҳӯрд.

Абдурраҳмон (р) мегӯяд: Мо ба таъом ҳӯрдан шурӯъ намудем ва ба Ҳудованд қасам, ҳар луқмаеро, ки бармедоштем, ба ҷояш таъоми бештаре намоён мешуд, ҳамон буд, ки ҳамагон сер гардидаанд ва таъом аз андозаи аввал бештар шуда буд. Чун Абӯбакр (р) назар кард ва дид, ки таъом ҳамон тавр ба ҳолати худ боқӣ монда ва ҳатто бештар ҳам шудааст, ба ҳамсари худ гуфт: Эй ҳоҳари бани Фирос! Ҷӣ кардай?

Ҳамсара什 гуфт: Ба сари фарзандам савганд, ки коре накардаам ва таъом се ҷанд зиёд шудааст. Ва ҳамон буд, ки Абӯбакр (р) аз он таъом ҳӯрда, гуфт: Қасам ҳӯрданам аз таъсири шайтон буд. Ва луқмаи дигаре аз он таъом бардошта ва бақияро назди Паёмбари Худо (с) бурд ва таъом то субҳ ҳамон ҷо монд.

Абдурраҳмон мегӯяд: Байни мо (мусулмонон) ва байни қавме муоҳада буд ва мӯҳлати он муоҳада ба сар расида буд.

(Онҳо омаданд) ва мо онҳоро ба дувоздаҳ гурӯҳ, ки дувоздаҳ нафар (аз ҳудашон онҳоро сарпарастӣ мекард), тақсим намудем ва ин, ки бо ҳар яке аз он дувоздаҳ нафар ҷанд нафар буд, Ҳудо беҳтар медонад, тамоми онҳо аз он таъом ҳӯрданд.

БОБИ 1. Ибтидои машруъияти аzon

370. Аз Ибни Умар (р) ривоят аст, ки мегуфт: Мусалмонон хангоме, ки ба Мадина омаданд, дар чое чамъ мешуданд ва мунтазири намоз боқӣ мемонданд ва азоне барои намоз дода намешуд. Рӯзе дар ин маврид табодули назар намуданд, баъзе гуфтанд, ки аз нокусе монанди нокуси насоро истифода мекунем ва иддае гуфтанд, ки монанди яхуд буке аз шоҳ таҳия мекунем. Умар (р) гуфт: Оё намешавад шахсеро муваzzaf намоем, то мардумро ба намоз даъват намояд? Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Эй Билол! Бархез ва мардумро ба намоз даъват кун.”

БОБИ 2. Алфози аzon du бор-ду бор гуфта мешавад

371. Аз Анас (р) ривоят аст, ки гуфт: Ба Билол амр шуд, ки аzonро ду бор ду бор ва иқоматро як-як бор бигӯяд, магар лафзи иқомат (яъне қад қомати-с-салот)-ро.

БОБИ 3. Фазилати аzon додан

372. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Вақте, ки барои аzon ниҳо мешавад, шайтон барои он, ки садои аzonро нашнавад, дар ҳоле, ки бод аз вай хориҷ мегардад, мегурезад ва чун аzon тамом шуд, дубора бармегардад ва боз дар вакти иқомат гуфтан мегурезад ва чун иқомат тамом шуд, дубора бармегардад, дар дили (шахси намозгузор) мухотира андохта ва чизҳоеро, ки аз ёдаш рафта буд, дубора ба ёдаш оварда мегӯяд: Ин чизро ба ёд биёвар, он чизро ба ёд биёвар. Ба ин кор то чое идома медиҳад, ки шахси намозгузор намедонад чанд ракаат намоз хондааст.

БОБИ 4. Муazzин бояд овозашро баланд намояд

373. Аз Абӯсаъиди Худрӣ (р) ривоят аст, ки гуфт: Аз Паёмбари Худо (с) шунидам, ки фармуданд: “Ҳар инс ва чин ва маҳлуқи дигаре (аз санг ва ҷӯб ва дарахт ва гайра), ки садои муazzинро бишнавад, дар рӯзи қиёмат барояш шаҳодат медиҳад.”

БОБИ 5. Аzon монеъи хунрезӣ мегардад

374 - Аз Анас (р) ривоят аст, ки гуфт: Вақте, ки бо Паёмбари Худо (с) барои чиҳод кардан бо мардуме мерафтем, ба ҷанг шурӯъ намекардем, балки то субҳ интизор мекашидем, ҳангоми субҳ агар садои азонро мешунианд, аз ҷанг даст кашида ва бармегаштанд, варна бар онҳо ҳамла мекарданд.

БОБИ 6. Дар вақти шунидани аzon чӣ бояд гуфт

375. Аз Абӯсаъиди Худрӣ (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуанд: “Вақте, ки аzonро шунид, ҳамон чизеро, ки муаззин мегӯяд, шумо ҳам бигӯед.”

376. Аз Муовия (р) низ монанди ҳадиси собиқ ривоят шудааст: То ин, ки муаззин “ва аиҳаду анна Муҳаммадан Расуллulloҳ” бигӯяд ва ҷун “ҳайя алас салот” гуфт, шумо бигӯед, ки: “Ло ҳавла вало қуввата илло биллоҳ.” Ва Муовия (р) гуфт: Ин чизро аз Пайғамбари шумо шунидаам.

БОБИ 7. Дуо кардан дар вақти аzon

377. Аз Ҷобир ибни Абдуллоҳ (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуанд: “Касе, ки аzonро шунида ва бигӯяд (Аллоҳумма рабба ҳозихӣ даъвати-т-томати ва-с-салоти-л-қоимати оти Муҳаммадани-л-василата вал фазилата ваб ъасҳу мақоман маҳмудани-л-лазӣ ваъадтаҳу) шафоъатам дар рӯзи қиёмат барояш воҷиб мегардад.”

БОБИ 8. Қуръакашӣ ҷиҳати аzon додан

378. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуанд: “Агар мардум бидонанд, ки дар аzon додан ва намоз ҳондан дар сафи аввал чӣ фазилате аст, агар ҷораи дигаре ҷуз қуръакашӣ наёбанд, бар сари он қуръакашӣ ҳоҳанд кард ва агар медонистанд, ки дар намози пешин чӣ қадар савоб аст, дар омадани он аз якдигар сабқат мечустанд ва агар медонистанд, ки дар намози ҳуфтан ва намози субҳ чӣ қадар ҳайру баракат аст, агар ба таври ҳазида ҳам мебуд, ҳатман ба он ҳозир мешуданд.”

БОБИ 9. Агар шахси нобино касеро дошта бошад, ки ўро аз вақти аzon боҳабар созад, аzon доданаш ҷавоз дорад

379. Аз Ибни Умар (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуанд: “Билол дар шаб аzon медиҳад, пас то вақти аzon додани (Ибни Умми Мактум) (дар вақти саҳар) бихӯред ва биёшомед.” Ва Ибни Умар (р) мегӯяд: Ибни Умми Мактум (р) шахси нобиное буд, ки агар ҷандин бор барояш намегуфтанд, ки субҳ шудааст, аzon намедод.

БОБИ 10. Аzon додан баъд аз дохил шудани вақти намози субҳ

380. Аз Ҳафса (р) ривоят аст, ки гуфт: Агар муаззин азони субҳро намедод ва субҳ рӯшан мешуд, Паёмбари Худо (с) пеш аз барпо шудани ҷамоат ду ракаат намоз ба таври сабук ва кӯтоҳ адо мекарданд.

БОБИ 11. Аzon додан пеш аз дохил шудани вақти намози субҳ

381. Аз Абдуллоҳ ибни Масъуд (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: “Азони Билол монеъи сахарӣ кардани шумо нашавад, зоро ў ба шаб азон медиҳад, то шахсеро, ки истодааст ва таҳаҷҷуд меҳонад, барои истироҳат кардан ва ё сахарӣ кардан ба хонааш баргардонад ва қасеро, ки хоб аст, бедор намояд ва агар рӯшанӣ аз тарафи боло ба поин бувад, қасе фикр накунад, ки субҳ тулӯй кардааст.”

Ва бо ангуштони худ (барои нишон додани субҳи қозиб) ба тарафи боло ва поин ишора намуда ва фармуданд: “Магар он, ки равшанӣ чунин бошад». Ва дар ҳоле, ки ангушти сабобаи худро болои ангушти дигари худ қарор дода буданд, ба тарафи ҷалъ ва рости худ ишора намуданд (ин амал барои нишон додани субҳи содик буд).

БОБИ 12. Қасе, ки бихоҳад, метавонад байни аzon ва иқомат намоз бихонад

382. Аз Абдуллоҳ ибни Муғаффали Музанӣ (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Байни аzon ва иқомат намоз хондан лозим аст.” Ин қаломро се бор такрор намуда (ва гуфтанд): “қасе, ки бихоҳад.” Ва дар ривояти дигар омадааст, ки фармуданд: “Байни аzon ва иқомат бояд намоз хонд, байни ду аzon бояд намоз хонд.” Ва дар мартабаи саввум фармуданд: “қасе, ки бихоҳад.”

БОБИ 13. Қасе, ки гуфт: Дар ҳолати сафар бояд танҳо як муаззин аzon бидиҳад

383. Аз Молик ибни Ҳувайрис (р) ривоят аст, ки гуфт: Бо мардуме аз ақвоми худ назди Паёмбари Худо (с) омадам ва муддати бист рӯз наздашон мондем, аз ин ҷо, ки эшон меҳрубон ва бошафқат буданд ва иштиёқи моро нисбат ба аҳлу авлоди мо эҳсос намуданд, фармуданд: “Баргардед ва дар байни хонаводаи худ бошед, ба онҳо таълим бидиҳед ва намозро адо намоед, чун вақти намоз дохил шуд, яке аз шумоён аzon дода ва бузургтарини шумо барои шумо имоматӣ кунад.”

384. Ва аз Молик ибни Ҳувайрис (р) дар ривояти дигар омадааст, ки ду нафар қасди сафарро доштанд, назди Паёмбари Худо (с) омаданд, Паёмбари Худо (с) барояшон фармуданд: “Ҳангоме, ки ба (сафар) берун шудед, аzon дода ва иқомат бигүед, баъд аз он бузургтари шумо ба дигаре имоматй кунад.”

БОБИ 14. Агар мусофириин чамоате буданд, бояд азон дода ва иқомат бигүянд

385. Аз Ибни Умар (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) дар шабҳои сард ва шабҳои боронӣ дар ҳангоми сафар муаззинеро амр мекарданд, ки аzon бидиҳад ва дар пайи он мефармуданд: “Намозро дар канори бор ва ва матоъи худ бихонед.”

БОБИ 15. Ин гуфтаи шахс, ки намози мо фавт шудааст

386. Аз Абӯқатода (р) ривоят аст, ки гуфт: Дар ҳоле, ки бо Паёмбари Худо (с) намоз меҳондем, эшон садои (пой) ва ҳаракати мардумеро, ки роҳ мерафтанд, шуниданд, баъд аз намоз хондан пурсиданд: “Шуморо чӣ шуда буд?” Гуфтанд: Ҷиҳати расидан ба намоз шитоб мекардем. Фармуданд: “Чунин накунед, вакте ки ба тарафи намоз меоед, ором ва бовикор биёед, он чиро ки аз намоз дарёфтед, бихонед ва он чиро, ки фавт шуда буд, тамом кунед.”

БОБИ 16. Мардум агар имомро диданд, дар вакти иқомат гуфтан чӣ вакт бархезанд?

387. Ва аз Абӯқатода (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Вақте, ки иқомат гуфта мешавад, то маро набинед, барнахезед.” (Зоро он ҳазрат (с) ба сабаби анҷом додани кори заруре баъд аз иқомат гуфтан таъхир мекарданд).

БОБИ 17. Агар барои имом баъд аз иқомат гуфтан коре пеш ояд

388. Аз Анас (р) ривоят аст, ки (дар яке аз намозҳо) дар ҳоле иқомат гуфта шуд, ки Паёмбари Худо (с) бо шахсе дар гӯши масҷид машғули сӯҳбат буданд ва вакте барои намоз хондан омаданд, ки мардумро хоб бурда буд.

БОБИ 18. Воҷиб будани намози чамоат

389. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Қасам ба зоте, ки чонам дар дасти ўст, тасмим гирифта будам, то амр намоям, ки ҳезумеро омода созанд, баъд аз он амр

намоям, ки барои намоз азон дода шавад, сипас шахсери амр намоям, ки барои мардум имом шавад ва худам ба таъқиби мардуме, ки (ба намоз ҳозир намешаванд) рафта, онҳоро бо хонаҳояшон бисӯзонам ва қасам ба зоте, ки чонам дар дasti ӯ ast, agar инҳo бифаҳманд (ki dar ҳозир шудан ба намоз қитъai гӯшти фарбех va ё логаре насибашон xoҳад shud, ҳатман ба намози хуфтan ҳозир мешаванд.”

БОБИ 19. Фазилати намози чамоат

390. Аз Ибни Умар (р) ривоят ast, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Намози чамоат бар намозе, ки танҳо хонда мешавад, бисту хафт дараҷа фазилат дорад.”

БОБИ 20. Фазилати адои намози субҳ бо ҷамоат

391. Аз Абӯхурайра (р) ривоят ast, ки гуфт: Аз Паёмбари Худо (с) шунидам, ки фармуданд: “Намози шумо бо ҷамоат нисбат ба намозе, ки танҳо меҳонед, бисту панҷ бор фазилат дорад ва малоикаи шаб ва малоикаи рӯз дар намози субҳ бо ҳам ҷамъ мешаванд.” Сипас Абӯхурайра (р) гуфт: Ва agar меҳоҳед, ин ояро бихонед: **Инна Қуръонал-фаҷри қона машҳудо. (Яқинан дар Қуръоне, ки ба вакти фаҷр хонда мешавад, фаршиштагон ҳозир мешаванд.)** (Исро, оия 78).

392. Аз Абӯмӯсо (р) ривоят ast, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Бештарини савоб дар намоз барои қасоне ast, ки роҳашон дурттар ва дурттар ast ва савоби қасе, ки интизор мекашад, то бо имом намоз бихонад, az савоби қасе, ки намозро хонда меҳобад, бештар ast.”

БОБИ 21. Фазилати ҳозир шудан ба намози пешин дар шиддати гармӣ

939. Аз Абӯхурайра (р) ривоят ast, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Шахсе дар роҳ мерафт, дид, ки буттаи хоре афтодааст, онро бардошт ва az роҳ дур кард, ин амалро Ҳудованд az вай қабул карда, ӯро омурзид.” Баъд az он Паёмбари Худо (с) гуфтанд: “Шуҳадо панҷ гурӯҳанд: қасе, ки заҳмӣ гардидааст, қасе, ки az марази шикам (монанди исҳол ва амсоли он) мурдааст, қасе, ки гарқ шудааст, қасе, ки зери девор ва ё хона мондааст ва қасе, ки дар роҳи Ҳудо ба шаҳодат расидааст.”

БОБИ 22. Рафтан ба масҷид ба талаби ризои Ҳудованд

394. Аз Анас (р) ривоят ast, ки мардуми (бани Салима) меҳостанд хонаҳои худро тарқ намуда ва наздики Паёмбари Худо (с) барои худ хона бигиранд. Чун Паёмбари Худо (с) намехостанд, ки атрофи

Мадина аз мардум холӣ гардад, ба онҳо гуфтанд: “Оё намехоҳед, ки ба ин рафтуомади худ ризои Худовандро қасб намоед?”

БОБИ 23. Фазилати адои намози хуфтан бо ҷамоат

395. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Ҳеч намозе бар мунофиқин аз намози субҳ ва намози хуфтан душвортар нест ва агар медонистанд, ки дар ин ду намоз чӣ қадар савоб аст, агар ба таври ҳазида ҳам мебуд, ба ин ду намоз ҳозир мешуданд.”

БОБИ 24. Савоби қасе, ки дар масҷид нишаста ва интизори намозро дорад ва ғазилати масҷид

396. Ва аз Абӯхурайра (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: “Ҳафт гурӯҳанд, ки Худованди мутаъюл онҳоро дар сояи ҳуд, дар рӯзе, ки сояи дигаре ҷуз сояи Ӯ вучуд надорад, ҷой медиҳад: имоми одил, ҷавоне, ки дар ибодати Парвардигораш бузург шуда бошад, шахсе, ки дилаш гаравидаи масҷид аст, ду шахсе, ки дӯстиашон ҳос барои Худо бошад, ба ҳамин сабаб бо ҳам ҷамъ мешаванд ва ба ҳамин сабаб аз яқдигар чудо мешаванд ва шахсе, ки зани бошахсият ва зебое аз вай ҳоҳиши кори бадро намуда ва Ӯ дар ҷавоб мегӯяд: «Ман аз Худо метарсам». Ва шахсе, ки садақаро тавре медиҳад, дасти ҷапаш аз дасти росташ ҳабар намешавад ва шахсе, ки дар танҳои Худоро ба ёд оварда ва ашк аз ҷашмонаш мерезад».

БОБИ 25. Ғазилати рафтуомад ба масҷид

397. Ва аз Абӯхурайра (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: “Қасе, ки ба масҷид меравад ва бармегардад, Худованд барояш дар ҳар рафтуомад манзиле дар биҳишт омода меқунад.”

БОБИ 26. Вақте, ки намоз барпо гардид, намози дигаре гайр аз намози фарзро набояд ҳонд

398. Аз Абдуллоҳ ибни Молик ибни Буҳайна (р), ки аз мардуми (Азд) буд, ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) шахсеро диданд, ки баъд аз барпо шудани намоз ду ракаат намоз меҳонд, баъд аз ин, ки Паёмбари Худо (с) аз намоз фориғ шуданд, мардум дар атрофашон ҷамъ шуданд, Паёмбари Худо (с) ба он шаҳс фармуданд: “Магар намози субҳ ҷаҳор ракаат аст? Магар намози субҳ ҷаҳор ракаат аст?”

БОБИ 27. Шахси бемор то чӣ вакт бояд ба ҷамоат ҳозир шавад

399. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Ҳангоме, ки Паёмбари Худо (с) ба беморие, ки аз он вафот ёфтанд, гирифтор шуданд, вақти намоз дохил гардид ва аzon дода шуд, фармуданд: “Абӯбакрро амр кунед, ки барои мардум намоз бихонад”. Касе гуфт, ки (гӯянда Оиша (р) буд) Абӯбакр (р) шахси дилнозук аст, агар ба ҷои шумо истода шавад, (аз шиддати гиря) наметавонад барои мардум намоз бихонад.

Боз Паёмбари Худо (с) ҳамон гуфтаи худро такрор намуданд, онҳо ҳам ҳамон чизро дубора гуфтанд. Барои бори саввум ҳамин сухан такрор гардид ва Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Шумоён ҳам монанди занҳои ҳамнишини Юсуф (ъ) ҳастед. Абӯбакрро амр кунед, ки барои мардум намоз бихонад.”

Абӯбакр (р) барҳост ва барои мардум намоз ҳонд ва Паёмбари Худо (с) дар худ сабуқӣ эҳсос намуда ва ба қӯмаки ду нафар, дар ҳоле, ки ба тарафи ҷалва ҷои ҷадид мешуданд, (аз ҳона) берун шуда (ва ба тарафи намоз рафтанд).

Оиша (р) мегӯяд: Гӯё ҳамин ҳоло ба тарафи пойҳои Паёмбари Худо (с), ки аз шиддати дард ба замин қашид мешуд, нигоҳ меқунам.

Абӯбакр (р) меҳост аз ҷои худ ақиб биёяд, вале Паёмбари Худо (с) ба вай ишора намуданд, ки дар ҷои худ бош, баъд аз он Паёмбари Худо (с)-ро оварданد, то ин ки дар паҳлӯи Абӯбакр (р) шинонданд, Паёмбари Худо (с) намозро адо намуданд.

Абӯбакр (р) ба Паёмбари Худо (с) ва мардум ба Абӯбакр (р) иқтидо намуданд. Дар ривояти дигаре омадааст, ки Паёмбари Худо (с) ба тарафи ҷали Абӯбакр (р) нишастанд ва Абӯбакр (р) намозро истода адо намуд.

400. Ва аз Оиша (р) дар ривояти дигаре омадааст, ки гуфт: Ҳангоме, ки Паёмбари Худо (с) вазнин шуда ва бемориашон шиддат ёфт, аз ҳамсарони худ иҷоза хостанд, то бемории худро дар ҳонаи ман бигзаронанд, онҳо барои Паёмбари Худо (с) иҷоза доданд.

БОБИ 28. Оё бояд имом ба қасоне, ки ҳозир шудаанд, намозро адо намояд ва оё бояд дар рӯзи чумъа агар борон ҳам меборад, хутба ҳонда шавад?

401. Аз Абдуллоҳ ибни Ҳорис (р) ривоят аст, ки Ибни Аббос (р) дар яке аз рӯзҳое, ки бисёр гил ва лой буд, хутбаро ҳонд ва ҳангоме, ки муazzин аzon дода ва ба (Ҳайя ъалас салот) расид, ба муazzин амр кард, ки ба мардум бигӯй, то намозҳои худро дар ҳонаҳои худ адо намоянд.

Мардум яке ба тарафи дигаре нигоҳ карда ва гӯё, ки аз ин сухан бадашон омад, Ибни Аббос (р) барои онҳо гуфт: Гӯё, ки аз ин сухан бадатон омад, ин корро касе кардааст, ки аз ман беҳтар аст, яъне Паёмбари Худо (с), ин як амри машруъе аст ва ман наҳостам шуморо ба машаққат бияндозам.

402. Аз Анас (р) ривоят аст, ки гуфт: Шахсе аз Ансор [ба Паёмбари Худо (с)] гуфт: Ман бо шумо (дар чамоат) намоз хонда наметавонам. Ин шахс хеле чоқ ва фарбех буд, рӯзе барои Паёмбари Худо (с) таъомеро таҳия намуда ва эшонро ба хонаи худ даъват намуд, бӯрёро андохт ва як тарафи онро обпоши кард. [Паёмбари Худо (с)] болои он бӯрё ду ракаат намоз адо намуданд.

Шахсе аз (оли Ҷоруд) аз Анас (р) пурси: Оё Паёмбари Худо (с) ҳангоми чошт намози (зухо) меҳонданд? [Ибни Аббос (р)] гуфт: Файр аз ҳамин рӯз надидам, ки намози чоштро хонда бошанд.

**БОБИ 29. Агар таъом ҳозир гардид ва иқомат гуфта шуд
(ҷӣ бояд кард?)**

403. Аз Анас (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Вақте, ки таъоми шоми шумо ҳозир шуд, пеш аз ин, ки намози шомро бихонед, таъоми худро тановул намоед ва таъоми шоми худро ба ачала нахӯред.”

**БОБИ 30. Касе, ки машғули кори хона буд ва дар вакти
иқомат ба намоз рафтааст**

404. Касе аз Оиша (р) пурси: Паёмбари Худо (с) дар хонаи худ ҷӣ мекарданд? Гуфт: Дар хизмати аҳли байти худ буданд ва чун иқомат гуфта мешуд, ба тарафи намоз мерафтанд.

**БОБИ 31. Касе, ки барои мардум намоз хонда ва ирода доштааст,
ки барояшон намоз ва суннати Паёмбари Худоро биомӯзад**

405. Аз Молик ибни Ҳувайрис (р) ривоят аст, ки гуфт: Барои шумо намоз меҳонам, гарчӣ қасди намоз хонданро надорам (вале меҳоҳам), то намоз хонданеро, ки аз Паёмбари Худо (с) дидам (барои шумо нишон бидиҳам).

**БОБИ 32. Аҳли илм ва фазл аз дигарон ба имомат додан
мустаҳиқтаранд**

406. Аз Оиша (р) дар ҳадисе, ки Паёмбари Худо (с) амр намуданд, то Абӯбакр (р) ба мардум намоз бихонад, ривоят аст, ки гуфт: Гуфтам: Абӯбакр (р) чун дар ҷойи шумо биистад, наметавонад аз шиддати гиря садояшро ба мардум бишнавонад, (бехтар аст) Умар (р)-ро амр намоед, то барои мардум намоз бихонад.

Оиша (р) мегӯяд: Ба Ҳафса (р) гуфтам: Ту барои Паёмбари Худо (с) бигӯ, ки Абӯбакр (р) агар дар ҷойи шумо биистад, аз шиддати гиря наметавонад садояшро ба мардум бишнавонад. Ҳафса (р) ин суханро ба Паёмбари Худо (с) гуфт, эшон фармуданд: “Бас кунед! Шумоён

хамчун занон қазияи Юсуф (ъ) ҳастед, Абӯбакрро амр кунед, ки барои мардум намоз бихонад” (баъд аз ин воқеа).

Ҳафса ба Оиша гуфт: Ман аз ту хайре надидам.

407. Аз Анас (р) ривоят аст, ки Абӯбакр (р) дар маразе, ки Паёмбари Худо (с) аз он вафот намуданд, барои мардум имоматӣ мекард, то ин, ки рӯзи душанбе дар ҳоле, ки мардум ба намоз истода буданд, Паёмбари Худо (с) пардаи ҳуччаро ба як тараф карданد ва дар ҳоле, ки истода буданд, ба тарафи мо нигоҳ мекарданд, рӯяшон монанди варақе аз Қуръон буд. Дар ин вақт табассум намуда ва хандиданд, моён аз шиддати хуш дидани Паёмбари Худо (с) мехостем аз намоз хориҷ шавем. Абӯбакр (р) бо ин фикр, ки шояд Паёмбари Худо (с) чиҳати намоз хондан берун шудаанд, аз ҷояшон ақиб омада, то ба сари сафи (муқтадиён) расид, Паёмбари Худо (с) ба тарафи мо ишора намуданд, ки “намози худро тамом кунед.” Пардаро дубора кашида ва дар ҳамон рӯз вафот намуданд.

БОБИ 33. Касе, ки мехост имоматӣ қунад, вале имоми аслӣ омад

408. Аз Саҳл ибни Соъдӣ (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) чиҳати сулҳ ва оштӣ додани мардум ба қабилаи (бани Амр ибни Авғ) рафтанд. Вақти намоз дохил гардид, муazzин аzon дода, назди Абӯбакр (р) омад ва гуфт: Оё барои мардум имоматӣ мекунӣ, ки иқомат бигӯям? Гуфт: Бале! Абӯбакр барои мардум имом шуд. Дар ин вақт Паёмбари Худо (с) дар ҳоле, ки мардум ба намоз буданд, омада, ба сари саф истоданд, мардум каф заданд ва Абӯбакр (р) дар намоз ба ин тарафу он тараф наменигарист, вале чун зиёд каф заданд, нигарист ва Паёмбари Худо (с)-ро дид ва Паёмбари Худо (с) барояш ишора намуданд, ки “дар ҷойи худ бош.”

Абӯбакр (р) аз ин, ки Паёмбари Худо (с) ўро бо ин чиз амр намуданд, дастхояшро баланд карда ва ҳамд ва санои Худовандро ба ҷой овард, бо вучуди ин ҳам аз ҷойи худ пас омад, то ба сари саффи (муқтадиён) расид ва Паёмбари Худо (с) пеш шуда, намозро хонданд, чун аз намоз фориғ шуданд, фармуданд: “Эй Абӯбакр, чӣ чиз монеъ шуд, ки бо вучуди амири ман дар ҷойи худ наистодӣ?” Абӯбакр (р) гуфт: Ҳеч гоҳ ба (Ибни Абӯқаҳофа) (яъне Абӯбакр) муносиб нест, ки дар ҳузури Паёмбари Худо (с) имоматӣ қунад. Паёмбари Худо (с) (хитоб ба мардум) фармуданд: “Чаро ин қадар зиёд каф задед, касе, ки дар намоз бо мушкилие дучор мешавад, субҳоналлоҳ бигӯяд, зеро вақте, ки субҳоналлоҳ бигӯяд, ба тарафи ўменигаранд ва каф задан хос барои занҳо аст.”

БОБИ 34. Имом барои ин аст, ки ба вай иқтидо шавад

409. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Чун Паёмбари Худо (с) вазнин шуданд, пурсиданд: “Оё мардум намозро хондаанд?” Гуфтем:

На! Ё Расулаллоҳ, онҳо интизории шуморо мекашанд. Фармуданд: “Барои ман обе дар ташт омода кунед». (Оиша (р) мегӯяд) чунин кардем, аз он об гул намуда ва чун меҳостанд ҳаракат намоянд, бехуш шуданд, баъд аз он ба ҳуш омада ва пурсиданд: “Оё мардум намозро хондаанд?”

Гуфтем: На, ё Расулаллоҳ, онҳо интизории шуморо мекашанд. Фармуданд: “Бароям обе дар ташт омода кунед”. Оиша (р) мегӯяд: Паёмбари Худо (с) дар он зарф нишаста ва ғул намуданд ва чун хостанд бархезанд, бехуш гардиданд, баъд аз он ба ҳуш омада ва пурсиданд: “Оё мардум намозро хондаанд?”

Гуфтем: На, ё Расулаллоҳ, онҳо интизории шуморо мекашанд. Гуфтанд: «Обе дар ташт бароям омода намоед.” Ва нишастанд ва аз он об иғтисол намуданд ва чун меҳостанд бархезанд, бехуш гардиданд.

Баъд аз он ба ҳуш омаданд ва пурсиданд: “Оё мардум намозро хондаанд?” Гуфтем: На, ё Расулаллоҳ, онҳо интизории шуморо мекашанд. Дар ин вақт мардум дар масҷид ҷамъ шуда ва интизории Паёмбари Худо (с)-ро мекашиданд, ки омада ва намози хуфтанро барои онҳо бихонанд ва Паёмбари Худо (с) шахсеро назди Абӯбакр (р) фиристоданд, ки намозро барои мардум бихонад.

Он шахс назди Абӯбакр (р) омада гуфт: Паёмбари Худо (с) амр карданд, ки омада барои мардум намоз бихонӣ. Ва чун Абӯбакр (р) шахси дилнозуке буд, ба Умар (р) гуфт: Ту барои мардум намоз бихон. Умар (р) гуфт: Ту ба ин кор аз ман сазовортарӣ. Ва ҳамон буд, ки Абӯбакр (р) ҷанд рӯзе барои мардум имоматӣ кард (ва бақияи ин ҳадис қаблан гузашт).

410. Ва аз Оиша (р) дар мавзӯи ҳадиси намоз хондани Паёмбари Худо (с) дар ҳоли бемориашон чунин омадааст, ки фармуданд: “Агар (имом) нишаста намоз меҳонад, шумо ҳам нишаста намоз бихонед” (*Ин ҳадис мансух аст*).

БОБИ 35. Муқтадӣ чӣ вақт бояд саҷда намояд?

411. Аз Бароъ (р) ривоят аст, ки гуфт: Чун Паёмбари Худо (с) мегуфтанд “самиъаллоҳу ли ман ҳамида”, то вақте, ки он ҳазрат (с) ба саҷда намерафтанд, касе аз мо пушти худро ҳам намекард (ва чун ба саҷда мерафтанд) мо ҳам баъд аз эшон ба саҷда мерафтем.

БОБИ 36. Гуноҳи касе, ки сари худро пеш аз имом боло мекунад

412. Аз Абӯхурайра (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: “Касе, ки сари худро пеш аз имом боло мекунад, оё аз ин наметарсад, ки Худованд сарашро монанди сари ҳар ва ё сураташро ба сурати ҳар дароварад?»

БОБИ 37. Имоматй кардани ғулом ва тифли ноболиг

413. Аз Анас (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: “Бишнавед ва итоат кунед ва гарчи шахси ҳабашие, ки сараш ба монанди мавизе бошад, бар шумо амир муқаррар гардад.”

БОБИ 38. Агар имом намозро комил адо накард, вале муқтадиён ба таври комил адо намуданд

414. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: “(Имомхо) барои шумо имоматй мекунанд, агар намозро комил адо намуданд, савоби он намоз барои шумо ва барои онҳост ва агар хато намуданд, савоби он намоз барои шумо ва гунохи он бар худи онҳост.”

БОБИ 39. Агар ду нафар буданд, муқтадӣ бояд ба пахлӯи имом биистад

415. Ҳадиси Ибни Аббос (р), ки вай шаб дар хонаи холааш хобида буд, қаблан гузашт ва дар ин ривоят чунин омадааст, ки: “Баъд аз он Паёмбари Худо (с) ба хоб рафтанд, то ин, ки садои нафирашон баланд шуд, сипас муazzин наздашон омад ва эшон аз хона баромаданд ва бидуни он, ки вузӯ бисозанд, намоз хонданд».

БОБИ 40. Агар имом намозро тӯлонӣ намуд ва шахсе, ки зарурат дошт, аз намоз баромад

416. Аз Ҷобир ибни Абдуллоҳ (р) ривоят аст, ки Муъоз ибни Ҷабал (р) бо Паёмбари Худо (с) намоз меҳонд, баъд аз он баргашта, барои қавми худ имоматй мекард, (шабе) дар намози хуфтан сурай Бақараро тиловат намуд.

Шахсе аз намоз баромад ва Муъоз (р) гӯё ўро бад гуфт. (Чун) ин хабар ба Паёмбари Худо (с) расид, фармуданд: “Фитнагар аст, фитнагар аст, фитнагар аст.” Ё фармуданд: “Фитнаандоз аст, фитнаандоз аст, фитнаандоз аст” (яъне, мардумро аз дин мутанаффир месозад). Ва ўро амр карданд, ки ду сурай миёна аз суроҳои муфассалро бихонад. Ва суроҳои муфассал аз сурай “Ва-с-самои зоти-л-буруҷ”, то сурай “Лам яқуни-л-лазина кафару” мебошад).

БОБИ 41. Имом қироатро кӯтоҳ, вале рукӯъ ва сучудро ба таври комил адо намояд

417. Аз Ибни Масъуд (р) ривоят аст, ки шахсе гуфт: Ё Расулаллоҳ, ба Худованд қасам аст, ки ман аз ин, ки фалонӣ намозро тӯлонӣ

месозад, намози субҳро ба таъхир меандозам. Ибни Масъуд (р) мегӯяд: Ман дар ҳеч мавъизае Паёмбари Худо (с)-ро монанди он рӯз газабнок надида будам, фармуданд: “Баъзе аз шумоён мардумро аз дин мегурезонад ҳар касе, ки аз шумо барои мардум имом шавад, аз дароз хондан сарфи назар намояд, зеро дар байни намозгузорон касонеанд, ки заъиф ва ё калонсол буда ва ё кори заруре доранд.”

418. Аз Ҷобир ибни Абдуллоҳ (р) дар ҳадиси Муъз (р) омадааст, ки Паёмбари Худо (с) барояш фармуданд: “Чаро дар намоз **Саббихисма раббика, Ва-ш-шамси вазухоҳо, Ва-л-лайли изо яғшо-**ро нахондӣ?”

БОБИ 42. Кӯтоҳ хондан ва комил кардани намоз

419. Аз Анас (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) намозро кӯтоҳ, vale ба таври комил адо мекарданд.

БОБИ 43. Касе, ки намозро дар вақти шунидани гирияи кӯдак кӯтоҳ соҳт

420. Аз Абӯқатода (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: “Ман дар вақти намоз тасмим мегирам, ки намозро тӯлонӣ бихонам, vale гирия тифлеро мешунавам ва аз тарси ин, ки мабодо модараш парешон гардад, он намозро кӯтоҳ месозам.”

БОБИ 44. Баробар кардани сафҳо дар вақти иқомат гуфтан

421. Аз Нӯъмон ибни Башир (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Ё сафҳои худро баробар кунед, ё ин, ки Худованд байни шумоён ихтилоф хоҳад андоҳт.”

БОБИ 45. Рӯй овардани имом ба муқтадиён дар вақти баробар кардани сафҳо

422. Аз Анас (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Сафҳои худро рост кунед ва наздики яқдигар биистед, зеро ман шумоёнро аз пушти сари худ мебинам.”

БОБИ 46. Вақте ки байни имом ва байни мардум девор ва ё пардае қарор дошта бошад

423. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) шаб дар ҳуҷраи худ намоз меҳонданд ва девори ҳуҷра қӯтоҳ буд. Мардум Паёмбари Худо (с)-ро (дар ҳоли намоз хондан) диданд ва гурӯҳе аз мардум ба эшон иқтидо намуда ва намоз хонданд. Чун субҳ шуд, ин ходисаро ба дигарон гуфтанд.

Шаби дуввум Паёмбари Худо (с) ба намоз истода ва мардуме омада ва ба эшон иқтидо намуданд.

Ин кор ду ё се шаб идома ёфт ва ҳамон буд, ки Паёмбари Худо (с) дар хона нишаста, барои намоз хондан берун нашуданд. Чун субҳ шуд, мардум сабабро ҷӯё шуданд, Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Тарсидам, ки мабодо намози шаб бар шумо фарз гардад.”

БОБИ 47. Намози шаб (намози таҳаҷҷуд)

424. Ва дар ҳамин ҳадис аз ривояти Зайд ибни Собит (р) илова бар ривояти [Оиша (р)] омадааст, ки [Паёмбари Худо (с)] фармуданд: “Он чиро, ки шумо кардед, донистам, пас эй мардум, шумо дар хонаҳои худ намоз бихонед, зоро беҳтарин намоз ба истиснои намози фарз намозест, ки шахс дар хонаи худ меҳонад.”

КИТОБИ АБВОБИ СИФАТИ НАМОЗ

БОБИ 1. Боло кардани дастҳо дар тақбири аввал дар вақти шурӯъи намоз

425. Аз Абдуллоҳ ибни Умар (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) ҳангоми оғози намоз ва ҳангоми тақбир гуфтан барои рукӯъ дастҳои худро то баробари шонаҳои худ боло мекарданд.

Чун сари худро аз рукӯъ боло мекарданд, низ дастҳои худро боло карда ва мегуфтанд: “Самиъаллоҳу лиман ҳамида, раббано лакал ҳамд”, вале дар вақти саҷда кардан дастҳои худро боло намекарданд.

БОБИ 2. Ниҳодани дasti рост бар болои дasti чап

426. Аз Саҳл ибни Саъд (р) ривоят аст, ки гуфт: Ба мардум амр мешуд, ки ҳангоми намоз хондан дasti рости худро бар болои банди дasti чапи худ бигзоранд.

БОБИ 3. Баъд аз тақбири таҳрима чӣ бояд хонд?

427. Аз Анас (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) ва Абӯбакр ва Умар (р) намозро ба (Алҳамду лиллаҳи раббил ъоламин) шурӯъ мекарданд.

428. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) байни тақбири (таҳрима) ва байни қироат як каме сукут мекарданд. Гуфтам: Ё Расулаллоҳ, падар ва модари ман фидои шумо, дар сукут байни қироат ва тақбир чӣ меконед?

Фармуданд: “Мегӯям: Аллоҳумма боъид байни ва байна хатоёя камо боъадта байна-л-масириқи ва-л-магриб, Аллоҳумма наққини мина-л-хатоё камо юнаққа-с-савбу-л-абъазу мина-д-данас, Аллоҳумагси-л-хатоёя би-л-моъи ва-с-салчи ва-л-бараద».

429. Ҳадиси Асмоя бинти Абӯбакр (р) роҷеъ ба қусуф, ки қаблан гузашт.

430. Дар ин ривоят омадааст, ки [Асмоя бинти Абӯбакр (р)] гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Биҳишт ба ман наздик шуд, то ҷое, ки агар ҷуръат мекардам, мевае аз меваҳои онро барои шумо меовардам ва дӯзах то ҷое бароям наздик шуд, ки гуфтам: Парвардигоро! Оё ман бо дӯзахиён ҳоҳам буд?

Дар ин лаҳза занеро (дидам, ки) гурбаे рӯйи ўро мекарошид. Пурсидам: Ин зан чӣ кардааст? Гуфтанд: Ин гурбаро он қадар ҳабс намуда, то мурдааст, на ҳудаш ўро таъом додааст ва на раҳояш сохта, то ҳудаш аз ҳашароти рӯйи замин чизе бихӯрад.”

БОБИ 5. Нигоҳ кардан ба тарафи имом дар намоз

431. Шахсе аз Хаббоб (р) пурсид: Оё Паёмбари Худо (с) дар намози пешин ва аср қироат мекарданд? Гуфт: Бале. Пурсид: Қироат кардани эшонро чӣ гуна медонистед? Гуфт: Аз такон хӯрдани риши муборакашон.

БОБИ 6. Нигоҳ кардан ба сӯи осмон дар вақти намоз

432. Аз Анас ибни Молик (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Чаро баъзе аз мардум дар вақти намоз хондан ба тарафи осмон нигоҳ мекунанд?” Лахчаашон дар ин маврид то ҷое шадид шуд, ки фармуданд: “Ё аз ин кор худдорӣ намоянд ва ё он, ки биноии онҳо рабуда хоҳад шуд.”

БОБИ 7. Илтифот намудан дар вақти намоз

433. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Аз Паёмбари Худо (с) дар бораи илтифот намудан (яъне ин тарафу он тарафу нигоҳ кардан) дар вақти намоз хондан пурсиам. Фармуданд: “Ин ҷизе аст, ки шайтон аз намози банда барои худ мерабояд.”

БОБИ 8. Вучуби қироат кардан бар имом ва муқтадиён дар ҳамаи намозҳо

434. Аз Ҷобир ибни Самура (р) ривоят аст, ки гуфт: Ахли Куфа аз дasti (Саъд) (р) дар назди Умар (р) шикоят намуданд. Умар (р) ўро азл намуда ва Аммор (р)-ро ба ҷояш муқаррар намуд ва дар ҷандин маврид аз вай шикоят намуданд, то ҷое, ки гуфтанд: Саъд (р) намоз хонданро хуб намедонад.

Умар (р) ўро талаб намуда гуфт: Ё Абӯисҳоқ, инҳо мегӯянд, ки ту намоз хонданро хуб намедонӣ. Гуфт: Ба Ҳудованд қасам, ки ман барояшон намози Паёмбари Худо (с)-ро меҳонам ва ҷизеро аз он кам намекунам, намози хуфтанро, ки меҳонам, ду ракаати аввалро дароз ва ду ракаати ахирро сабук меҳонам. Умар (р) ба вай гуфт: Гумони ман ҳам нисбати ту ҳамин ҷиз буд.

Умар (р) шаҳс ва ё ашҳосеро бо вай ба Куфа фиристод, то роҷеъ ба ў аз ахли Куфа пурсиш намояд. Он шаҳс дар бораи ў аз ахли Куфа пурсон намуд ва ҳеч масҷидеро дар мавриди пурсиш ва истиғфор аз мардум нисбат ба вай фурӯгузор нанамуд, ҳамагӣ аз вай таъриф ва тавсиф намуданд, то ин, ки ба масҷidi бани Абс рафт. Дар он масҷид шахсе ба номи Усома ибни Қатода, ки кунияш Абӯсаъда буд, барҳост ва гуфт: Ҳоло, ки дар бораи ў мепурсӣ, бояд бигӯям, ки Саъд бо муҷоҳидин ба ҷиҳод намерафт, амволро баробар тақсим наменамуд ва

дар қазоё адолат намекард.

Саъд (р) гуфт: Ба Худованд савганд, ки дар муқобили ин се тӯҳмате, ки бар ман задааст, ба се чиз дар борааш дуо хоҳам кард ва мегӯям: Илоҳо, агар ин бандаат дурӯғ гуфта ва барои риё ва худнамой чунин гуфта бошад, умрашро дароз, факрашро зиёд ва дар фитнааш дучор бигардон. Ва ҳамон буд, ки дар оянда чун касе аз ҳолаш мепурсид, мегуфт: Пирамардеам, ки дар фитна дучор шуда ва дуои Саъд бечораам кардааст.

Ровӣ аз Ҷобир (р) ривоят мекунад, ки ман он шахсро баъд аз муддате дидам, ки аз пирӣ абрӯвонаш рӯи ҷашмаш афтода буд, бо вучуди он ҳам сари роҳи духтарони ҷавонро мегирифт ва ба тарафи онҳо ҷашмак зада, ба онҳо шӯҳӣ мекард.

435. Аз Убода ибни Сомит (р) ривоят аст, ки Паёмбари Ҳудо (с) фармуданд: “Касе, ки **Алҳамду лиллоҳ**-ро нахонад, намозаш намоз нест.”

436. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки Паёмбари Ҳудо (с) ба масcid доҳил гардида ва шахси дигаре ҳам ба масcid омад ва намоз хонд, баъд аз он назди Паёмбари Ҳудо (с) омада ва салом кард, ҷавоби саломашро гуфта ва фармуданд: “Бирав ва бори дигар намоз бихон, чун ту намоз нахондӣ.” Он шахс рафт ва монанди бори гузашта намозро хонд, бозпас омад ва ба Паёмбари Ҳудо (с) салом дод.

Эшон фармуданд: “Бирав ва аз нав намоз бихон, чун ту намоз нахондӣ.” Он шахс баргашт ва монанди ду бори гузашта намозро хонд, боз баргашта, бар Паёмбари Ҳудо (с) салом дод, фармуданд: “Бирав ва дубора намоз бихон, чун ту намоз нахондӣ.” Ва чун ин сухан се бор тақрор шуд, он шахс гуфт: Қасам ба зоте, ки шуморо ба ҳақ фиристодааст, намозеро аз ин беҳтар ёд надорам, шумо барои ман ёд бидиҳед. Фармуданд: “Вақте, ки барои намоз хондан барҳостӣ, тақбир гуфта ва он чиро аз Қуръон бароят мусассар бошад, бихон. Баъд аз он руқӯй намуда, дар руқӯй ором бигир, баъд аз он сари ҳудро аз руқӯй боло кун ва рост биист, баъд аз он саҷда кун ва дар саҷда ором бигир, сипас саратор аз саҷда бардошта, ором бинишин ва ҳамин корро дар тамоми намозат муроот кун.”

БОБИ 9. Қироат кардан дар намози пешин

437. Аз Абӯқатода (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Ҳудо (с) дар ду ракаати аввали намози пешин **Алҳамду лиллоҳ** ва ду сураи дигареро меҳонданд, ракаати аввалро дароз намуда ва ракаати дуввумро кӯтоҳ меҳонданд.

Гоҳе ояеро (ки тиловат мекарданд) тавре тиловат мекарданд, ки бишнавем ва дар намози аср ҳам **Алҳамду лиллоҳ** ва ду сураро хонда, ракаати аввалро дароз ва ракаати дуввумро кӯтоҳ меҳонданд ва

хамчунин ракаати аввали намози субҳо дароз намуда, ракаати дуввумро кўтоҳ мекарданд.

БОБИ 10. Қироат кардан дар намози шом

438. Ривоят аст, ки Абдуллоҳ ибни Аббос (р) рӯзе сурай **Валмурсалоти урған**-ро тиловат менамуд. Умми Фазл (р) онро шунид ва гуфт: Эй фарзандам, ба Худованд қасам аст, ки тиловати ин сураро [аз Паёмбари Худо (с)] ба ёдам овардӣ ва ин охирин сурас буд, ки тиловати онро дар намози шом аз Паёмбари Худо (с) шунидам.

439. Аз Зайд ибни Собит (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с)-ро шунидам, ки дар намози шом яке аз ду сурай дарозро меҳонданд (мурод аз ду сурай дароз сурай **Мойда ва Аъроф** ва ё сурай **Анъом ва Аъроф** аст).

БОБИ 11. Баланд хондан дар намози шом

440. Аз Чубайр ибни Мутъим (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с)-ро шунидам, ки дар намози шом сурай **Ват-тур**-ро меҳонданд.

БОБИ 12. Қироат намудани сурай саҷдадор дар намози хуфтан

441. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Намози хуфтанро пушти сари Абулқосим (с) хондам ва эшон сурай **Иза-с-самоун шаққат**-ро хонда ва саҷда тиловатро бачо оварданд ва ман ҳам то рӯзе, ки зинда бошам, аз хондани ин сурай саҷда тиловатро ба ҷо хоҳам овард.

БОБИ 13. Қироат намудан дар намози хуфтан

442. Аз Бароъ (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) дар яке аз сафарҳо дар намози хуфтан сурай **Ва-т-тини ва зайдун**-ро хонданд ва дар ривояти дигаре ин ҳам омадааст, ки ҳеч касро хушвостар ё хушқироаттар аз Паёмбари Худо (с) надида будам.

БОБИ 14. Қироат кардан дар намози субҳ

443. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Дар ҳар намозе бояд қироат кард ва он чиро, ки Паёмбари Худо (с) ба мо шунавондаанд, ба шумо мешунавонем ва он чиро, ки аз мо пинҳон намудаанд, аз шумо пинҳон ҳоҳем дошт, агар зиёдтар аз **Алҳамдулиллоҳ** чизи дигареро нахонӣ, бароят раво аст, вале агар чизеро бештар аз **Алҳамдулиллоҳ** бихонӣ, бароят беҳтар аст.

БОБИ 15. Баланд хондани қироат намудан дар намози субҳ

444. Аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) бо чанд нафар аз саҳоба ба сӯи бозори (Укоз) рафтанд ва ин дар вақте буд, ки шаётин аз хабари осмонӣ (итлоъе) ҳосил карда наметавонистанд ва дурахшиш ва барқи ситорагон монеъи наздик шудани онҳо ба осмон шуда буд. Чун шаётин назди қавми худ баргаштанд, қавмашон аз онҳо пурсиданд: Шуморо чӣ шудааст?

Гуфтанд: Байни мо ва байни хабари осмон монеъ воқеъ гардида ва барқ ва дурахшиши ситорагон бар мо гумошта шудааст.

Онҳо гуфтанд: Бидуни сабаб байни шумо ва байни хабари осмон монеъ воқеъ нагардидааст, балки кадом ҳодисаи наве пайдо шудааст. Биравед, шарқ ва гарби заминро бигардед, то бубинед сабаби мамониати шумо аз хабари осмон чист?

Онҳо баргаштанд ва ба тарафи Тахома ба сӯи Паёмбари Худо (с) омаданд. Эшон дар ин вақт дар роҳи бозори Уккоз дар нахлистане бо саҳоба (р) дар ҳоли адой намози бомдод буданд. Чун шаётин садои Қуръонро шуниданд, ба он гӯш дода ва гуфтанд: Ба Худованд қасам, ин ҳамон чизе аст, ки байни шумо ва байни хабари осмон монеъ гардидааст. Ва ҳамон буд, ки баъд аз омадан ба сӯи қавми худ гуфтанд: «**Мо аҷаб Қуръоне шунидем, (ин Қуръон) ба корҳои нек раҳнамоӣ менамояд ва мо ҳам ба он имон овардем**».

Ва Худованди мутаъол сурай **Чин**-ро, ки ибтидояш ин оят аст: **Бигӯ, бар ман вахӣ шудааст**, бар Паёмбари Худо (с) нозил гардонид ва дар воқеъ ҳамон қавли “чинниёй” ро нозил намуд.

445. Аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) дар (намозе, ки амр шуда буд, қироатро бо овози баланд) бихонад, меҳонданд ва дар (намозе, ки амр шуда буд, ки қироатро ба овози баланд) нахонад, хомӯш буданд (яъне, қироатро бо овози баланд намехонданд) ва Парвардигори ту фаромӯшкор нест, (пайравӣ намудан аз Паёмбари Худо (с) барои шумо беҳтарин коре аст).

БОБИ 16. Кайфияти қироат кардан дар намоз

446. Аз Ибни Масъуд (р) ривоят аст, ки шахсе наздаш омад ва гуфт: Шаби гузашта яке аз суроҳои муфассалро дар як ракаат хондам. Гуфт: Ин гуна Қуръон хондан шеър хондан аст. Ман суроҳои ба яқдигар монандро, ки Паёмбари Худо (с) бо ҳам меҳонданд, ба хубӣ медонам ва аз ин ҷумла бист сураро зикр намуда (ва гуфт: аз инҳо) ду сураро бо ҳам дар як ракаат меҳонданд.

БОБИ 17. Дар ду ракаати ахир танҳо «Алҳамду лиллоҳ» хонда мешавад

447. Аз Абӯқатода (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) дар намози пешин дар ду ракаати аввал Алҳамду лиллоҳ ва ду сура ва дар ду ракаати ахир танҳо Алҳамду лиллоҳ-ро меҳонданд ва баъзе оётро барои мо мешунавониданд ва ракаати аввалро аз ракаати дуввум дарозтар менамуданд ва дар намози аср ва субҳ низ чунин мекарданд.

БОБИ 18. Баланд гуфтани имом (омин)-ро

448. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Вақте, ки имом омин мегүяд, шумо ҳам омин бигүед, зеро касе, ки омин гуфтанаш ба омин гуфтани малоика мувофиқат намояд, гуноҳони гузаштааш баҳшида мешавад.”

БОБИ 19. Фазилати омин гуфтан

449. Ва аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармудаанд: “Вақте, ки касе аз шумоён омин бигүяд ва малоика дар осмон омин бигүянд ва омини яке бо дигаре мувофиқат намояд, гуноҳони гузаштаи касе, ки омин гуфтааст, баҳшида мешавад.”

БОБИ 20. Агар касе пеш аз расидан ба саф рукӯъ намуд

450. Аз Абӯбакра (р) ривоят аст, ки вай вақте ба намоз расид, ки Паёмбари Худо (с) дар ҳоли рукӯъ кардан буданд, ў пеш аз он, ки ба сари саф бирасад, ба рукӯъ рафт. Ин воқеаро ба Паёмбари Худо (с) гуфт. Фармуданд: “Худованд хирси туро зиёдтар намояд, вале дигар бор чунин коре макун.”

БОБИ 21. Тамом кардани такбир дар рукӯъ

451. Аз Имрон ибни Ҳусайн (р) ривоят аст, ки ў бо Алӣ (р) дар Басра намоз хонд ва гуфт: Ин шахс моро ба ёди намозе андохт, ки бо Паёмбари Худо (с) меҳондем. Ва гуфт, ки Паёмбари Худо (с) дар ҳар боре, ки сарашибонро боло ва поён мекарданд, такбир мегуфтанд.

БОБИ 22. Такбир гуфтан ҳангоми баланд шудан аз саҷда

452. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) чун ба намоз шурӯъ мекарданд, ҳангоми истодан ба намоз такбир мегуфтанд ва чун ба рукӯъ мерафтанд, боз такбир мегуфтанд ва ҳангоми боло кардани сарашибон аз рукӯъ *самиъаллоҳу ли ман ҳамида* ва дар ҳоле, ки ҳанӯз истода буданд, *раббано лакалҳамд* мегуфтанд.

БОБИ 23. Ниходани кафи даст бар зону дар вақти рукӯъ кардан

453. Аз Мусъаб ибни Саъд (р) ривоят аст, ки гуфт: Дар паҳлӯи падарам намоз хондам ва (ҳангоми рукӯъ кардан) ду кафи дастамро бо ҳам пайваст карда, байнин ҳарду ронам гузоштам. Падарам маро аз ин кор манъ кард ва гуфт: Мо низ чунин мекардем, vale аз он нахӣ шудем ва ба мо амр гардид, то дастҳои худро ба зонуҳои худ бигирэм.

БОБИ 24. Дар рукӯъ бояд пушти худро ҳамвор намуда ва ором гирифт

454. Аз Бароъ (р) ривоят аст, ки гуфт: Андозаи рукӯъ ва саҷдаи Паёмбари Худо (с) ва андозаи нишастанашон байни ду саҷда ва андозаи истодан баъд аз рукӯъ намудан тақрибан бо ҳам баробар буд, vale қиём ва қуъудашон чунин набуд.

БОБИ 25. Дуо кардан дар рукӯъ

455. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) дар рукӯъ ва саҷдаи худ чунин мегуфтанд: “Субҳонакалоҳумма раббано ва бихамдикаллоҳуммагфирлӣ.”

456. Ва аз Оиша (р) дар ривояти дигаре омадааст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) он чизеро дар ҳолати рукӯъ ва саҷда мегуфтанд, ки дар Қуръони карим маъмур ба гуфтани он шуда буданд.

БОБИ 26. Фазилати алоҳумма раббано лакалҳамд

457. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Вақте, ки имом самиъаллоҳу ли ман ҳамида гуфт, шумо бигӯед Аллоҳумма раббано лакалҳамд, зоро қавли ҳар кас, ки бо қавли малоика мувоғиқ шавад, гуноҳони гузаштааш омурзида мешавад.”

458. Ва аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Намози Паёмбари Худо (с)-ро (барои шумо) наздик месозам (яъне тавзеҳ медиҳам). Паёмбари Худо (с) дар ракаати аҳири намози пешин ва намози хуфтан ва намози субҳ баъд аз ин, ки самиъаллоҳу ли ман ҳамида мегуфтанд, дуои қунутро меҳонданд (ва дар дуои худ) барои мусалмонон дуо намуда ва бар куффор лаънат мефиристоданд.

459. Аз Анас (р) ривоят аст, ки гуфт: (Дар аввали амр) дуои қунут дар шом ва намози субҳ хонда мешуд.

460. Аз Рифоа ибни Рофеъи Зуракӣ (р) ривоят аст, ки гуфт: Рӯзе пушти сари Паёмбари Худо (с) намоз меҳондем. Чун сари худро аз рукӯъ боло намуданд, гуфтанд: “Самиъаллоҳу ли ман ҳамида. Шахсе аз пушти сарашон гуфт: Раббано ва лакалҳамд, ҳамдан тайибан муборакан

фиги. Чун аз намоз фориғ шуданд, пурсиданд: “Гүянда кӣ буд?”

Он шахс гуфт: Ман будам. Фармуданд: “Сию чанд малакро дидам, ки дар навиштани савоби он чӣ, ки гуфтӣ, бар яқдигар сабқат мечустанд ва ҳар яке мекӯшид, ки аз дигаре пештар бинависад.”

БОБИ 28. Ором гирифтан баъд аз баланд кардани сар аз руқӯъ

461. Аз Анас (р) ривоят аст, ки ў тарзи намоз хондани Паёмбари Худо (с)-ро васф мекард ва чун ҳангоми намоз сари худро аз руқӯъ баланд мекард, ҳамон тавр меистод, то ҷое, ки инсон бо худ мегуфт: Шояд (ба саҷда рафтанро) фаромӯш кардааст.

БОБИ 29. Ба мұчарради такбир гуфтан бояд саҷда намуд

462. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) ҳангоми баланд кардани сари худ аз руқӯъ мегуфтанд: *Самиъаллоҳу ли ман ҳамида, рабано ва лакалҳамд* (ва дар ин вақт) мардумеро ном бурда, барояшон дуо мекарданд ва мегуфтанд “Илоҳо Валид ибни Валид, Салама ибни Ҳишом, Ўайёш ибни Абӯрабеъа ва мусалмонони мустазъафро наҷот бидех.

Худоё, азоби худро бар қавми Музар шадид бисоз ва эшонро ба қаҳтӣ, монанди қаҳтии замони Юсуф (ъ) дучор бигардон.” Ва дар ин вақт аҳли машриқ аз қавми Музар бо Паёмбари Худо (с) мухолиф буданд.

БОБИ 30. Фазилати саҷда

463. Ва аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки мардум гуфтанд: Эй Пайғамбари Худо, оё Парвардигори худро дар рӯзи қиёмат ҳоҳем дид? Фармуданд: “Оё дар дидани моҳи шаби чордаҳ, ки абре ҳам набошад, дучори шак ва иштибоҳ мешавед?” Гуфтанд: На, ё Расулаллоҳ!

Фармуданд: “Оё аз офтоб дар рӯзе, ки абр набошад, дучори шак ва иштибоҳ мешавед?” Гуфтанд: На. Фармуданд: Шумо ҳам (Парвардигори худро) ба ҳамин гуна ҳоҳед дид, мардумон дар рӯзи қиёмат ҳашр ва ҷамъ мешаванд. Ҳудованди мутаъол ба онҳо мегӯяд, ҳар касе пайрави маъбуди худ бошад.

Дар ин ҷост, ки иддае пайрави офтоб, гурӯҳе пайрави моҳтоб ва иддае ҳам пайрави тогутҳо мешаванд ва уммати Ислом, дар ҳоле, ки гурӯҳе аз муноғикин бо онҳо ҳастанд, боқӣ мемонанд. Ҳудованди мутаъол наздашон омада ва мегӯяд: Ман Парвардигори шумо ҳастам. Мардум мегӯянд: То Парвардигори мо наёд ва Ӯро набинем, ҳамин ҷо ҷои мо аст ва ҳангоме, ки Парвардигори мо биёд, ӯро ҳоҳем шинохт. Ҳудованди мутаъол мутачалӣ гардида мегӯяд: Ман

Парвардигори шумо ҳастам. Мардум мегўянд: Ту Парвардигори мо ҳастй. Ва Худованд онҳоро ба тарафи худ даъват мекунад.

Дар ин вақт пule бар рўи дўзах ниҳода мешавад ва ман аввалин касе ҳастам, ки бо уммати худ аз он пул мегузарам ва дар имрўз гайр аз пайғамбарон каси дигаре сухан намезанад ва сухани пайғамбарон ҳам дар ин рўз ин аст, ки: *Илоҳо, ту худ ҳифз кун, Илоҳо, ту худ ҳифз кун.* Ва дар дўзах чангакҳоест, монанди хори мағелон ва оё хори мағелонро дидайд? Гуфтанд: Бале.

Фармуданд: “Ин чангакҳо ҳам монанди хори мағелон аст, vale бузургии онҳоро чуз Худованд каси дигаре намедонад, ин чангакҳо мардумонро мувофиқи аъмолашон мерабоянд, мардуме ба сабаби аъмоли худ ҳалок мешаванд ва мардуме сарнагун мегарданд, vale баъд аз муддате начот меёбанд.

Ва чун Худованди мутаъол бихоҳад, касонеро аз дўзахиён мавриди раҳмати худ қарор дихад, ба малоика амр намуда мефармояд: **Онҳое, ки Худоро ибодат мекардаанд, аз дўзах берун кунед.** Малоика онҳоро аз асари саҷдаи пешониашон шинохта ва аз дўзах берун мекунанд.

Ва Худованди мутаъол бар дўзах xўrdani осори саҷдаро ҳаром гардонидааст ва инҳо аз дўзах берун мешаванд ва оташ ҳамай вучуди бани Одам ба истиснои саҷдагоҳи ўро xўrda ва аз байн мебарад ва онҳое, ки мавриди раҳмати Худованд қарор гирифта ва аз дўзах берун мешаванд, отashi дўзах гўшт ва пўсташонро сўзонастааст.

Дар ин вақт оби ҳаётро бар онҳо мерезанд ва онҳо бори дигар монанди донае, ки дар маҷрои сел мерӯяд, тоза шуда ва мерӯянд. Баъд аз он, ки Худованд аз қазоват дар байнини бандагон фориг мегарданд, оҳирин касе, ки аз дўзахиён ба биҳишт доҳил мегардад, шахсе аст, ки байнини дўзах ва биҳишт боқӣ мондааст ва ба тарафи дўзах равона аст.

Дар ин вақт дуо мекунад, ки: Худоё, маро аз отashi дўзах начот бидех, бўйи дўзах маро саҳт азият намуда ва шўълааш маро сўзонастааст. Худованди мутаъол барояш мегўяд: Оё агар дуоят қабул гардад, чизи дигарро ҳам талаб ҳоҳӣ кард?

Мегўяд: Ба иззат ва ҷалолат савғанд, ки чизи дигареро талаб наҳоҳам кард. Ва ба илова аз ин қасам аҳду паймонҳои дигареро низ дар ин замина бо Худованд мебандад, Худованд ўро аз отashi дўзах начот медиҳад. Он шахс чун ба тарафи биҳишт меравад ва шодобӣ ва хуррамии онро мебинад, лаҳзае хомӯш мемонад ва баъд аз он мегўяд: Худовандо, маро ба дарвозаи биҳишт бирасон!

Худованди мутаъол мефармояд: Магар аҳду паймон накарда будӣ, ки чизи дигареро чуз начот ёфтад аз дўзах талаб нанамоӣ? Мегўяд: Худоё, маро бадбаҳттарини маҳлукоти худ мағардон! Худованди мутаъол мефармояд: Оё агар ин хостаат бароварда шавад, чизи дигареро ҳам талаб ҳоҳӣ намуд?

Он шахс мегӯяд: Ба иззат ва ҷалолат савганд, ки ҷизи дигареро талаб наҳоҳам кард. Ва ба илова аз ин қасам аҳду паймонҳои дигареро низ дар ин замина бо Ҳудованди мутаъол мебандад ва Ҳудованди мутаъол ўро ба дарвозаи биҳишт мерасонад. Ҳангоме, ки ба дарвозаи биҳишт расид ва гул ва раёҳин ва сабзӣ ва хуррамии биҳиштро мушоҳида намуд, лаҳзае сукут менамояд ва сипас мегӯяд: Илоҳо, маро доҳили биҳишт бигардон.

Ҳудованди мутаъол мефармояд: Эй фарзанди Одам, вой бар ту! Дигар чӣ узр дорӣ, магар аҳду паймон накарда будӣ, ки ғайр аз он чӣ, ки бароят додаам, ҷизи дигареро аз ман наҳоҳӣ? Мегӯяд: Илоҳо, маро бадбаҳттарини бандагони худ магардон! Ҳудованд аз ин суханаш меҳандад (било қайф) ва барояш ҷозои доҳил шудан ба биҳиштро дода мегӯяд: Ҳарчи меҳоҳӣ, биҳоҳ! Он шахс ҳама ҷизҳоеро, ки орзу доштааст, аз Ҳудованд меҳоҳад ва баъд аз ин, ки ҳамаи орзӯҳояш бароварда мешавад ва Ҳудованди мутаъол барояш мегӯяд: Фалон ҷиз ва фалон ҷизро ҳам биҳоҳ! Ҳудованди бузург орзӯҳояшро ба ёдаш меорад, вай он орзӯҳоро низ меҳоҳад ва чун ҳамаи он ҳоҳишот тамом шуд, Ҳудованди мутаъол мефармояд: Ҳамаи инҳо ва монанди онҳоро ба ту бахшидам.

Абӯсаъиди Ҳудрӣ (р) ба Абӯхурайра (р) гуфт: Паёмбари Ҳудо (с) фармуданд, ки “Ҳудованди мутаъол барояш мегӯяд: Он чиро, ки хостӣ ва даҳ баробари онро ба ту бахшидам.” Абӯхурайра (р) гуфт: Ман аз Паёмбари Ҳудо (с) ҷизи дигаре ҷуз ин гуфтаашон, ки (Ҳудованд) мефармояд, ҳамаи инҳо ва монанди онҳоро барои ту бахшидам,” ба хотир надорам. Абӯсаид (р) гуфт: (Вале) ман аз Паёмбари Ҳудо (с) шунидам, ки фармуданд: (Ҳудованди мутаъол мефармояд): Ҳамаи инҳо ва даҳчанди онро ба ту бахшидам.”

БОБИ 31. Саҷда кардан бар ҳафт устухон

464. Аз Ибни Аббос (р) дар яке аз ривоёт омадааст, ки гуфт: Паёмбари Ҳудо (с) фармуданд: “Амр шудаам, ки бар ҳафт устухон саҷда намоям, бар пешонӣ ва бо дасти худ ба бинии худ ишора намуданд ва ду даст ва ду зону ва сари ангуштони по, вале набояд либосҳо ва ё мӯйи сари худро ҷамъ намуда ва ба ҳам бипечем.”

БОБИ 32. Ором гирифтани байни ду саҷда

465. Аз Анас (р) ривоят аст, ки гуфт: Ман аз ин, ки ба шумоён намозеро монанди намози Паёмбари Ҳудо (с) бихонам, дареф намекунам (ва бақияи ҳадис қаблан гузашт).

БОБИ 33. Намозгузор бозухояшро набояд дар сачда фарш намояд

466. Ва аз Анас (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Дар сачда ором бигиред ва мӯътадил бошед ва бозухои худро монанди бозуи саг (бар замин) фарш накунед.”

БОБИ 34. Касе, ки дар ракаати аввал нишастант ва баъд аз он бархостааст

467. Аз Молик ибни Ҳувайрис (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с)-ро дидаст, ки дар ракаати аввали намоз то вақте, ки ба таври комил наменишастанд, барнамехостанд.

БОБИ 35. Ҳангоми боло шудан аз сачда бояд такбир гуфт

468. Аз Абӯсаъиди Ҳудрӣ (р) ривоят аст, ки вай ҳангоми намоз хондан дар анҷом додани ин аъмол бо садои баланд такбир меғуфт: дар вақти сачда кардан, дар вақти боло кардани сараш аз сачда, дар вақти бархостан аз сари дуракаатӣ. Ва меғуфт: Паёмбари Худо (с)-ро дидам, ки чунин кардаанд.

БОБИ 36. Суннати нишастан барои ташаҳҳуд

469. Аз Абдуллоҳ ибни Умар (р) ривоят аст, ки вай дар намоз ҳангоми нишастан чорзону мезад, вале чун писарашро дид, ки чунин мекунад, ўро аз ин кор наҳӣ намуд ва гуфт: Суннати намоз ин аст, ки (ҳангоми нишастан) пойи ростро истода карда ва пойи чапро бипечӣ (ва бар рӯи он биншинӣ). Писараш гуфт: Пас ту чаро чунин намекунӣ ва чорzonу мезанӣ? Ибни Умар (р) гуфт: Пойҳоям таҳаммули нишастани маро надоранд.

470. Аз Абӯхумайди Соъидӣ (р) ривоят аст, ки гуфт: Ман аз ҳамаи шумоён тарзи намоз хондани Паёмбари Худо (с)-ро беҳтар ба хотир дорам.

Ман Паёмбари Худо (с)-ро дидам, ки ҳангоми такбир гуфтан дастҳои худро то шонаҳои худ боло мекарданд, дар рукӯъ дастҳои худро ба зонуҳо мегирифтанд ва пушти худро ҳамвор мекарданд.

Чун сари худро аз рукӯъ баланд мекарданд, тавре рост меистоданд, ки мӯҳраҳои камар ҷо ба ҷо мешуд ва ҳангоми сачда кардан дастҳои худро на ба рӯи замин фарш карда ва на ҳам ба паҳлӯи худ мечаспонданд.

Дар ин вақт сари ангуштони пойи худро ба тарафи қиблა мекарданд ва чун дар ду ракаат менишастанд, бар болои пойи чали худ нишаста ва пойи рости худро истода мекарданд, вале ҳангоми

нишастан дар ракаати ахир пойи чапи худро пеш намуда ва пойи дигарро истода мекарданд ва бар рӯйи сурини худ менишастанд.

БОБИ 37. Касе, ки ташаҳхуди аввалро воҷиб намедонад

471. Аз Абдуллоҳ ибни Бухайна (р), ки саҳобаи Паёмбари Худо (с) ва аз қабилаи (Аздишну) ҳампаймони авлоди Абдуманоғ буд, ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) намози пешинро бо эшон хонда ва дар сари дуракаатӣ нанишастанд ва бархостаанд.

Чун намозро тамом намуданд, мардум мунтазири салом доданашон буданд ва дар холе, ки нишаста буданд, такбир гуфта ва қабл аз салом додан дубора сачда намуданд ва сипас салом доданд.

БОБИ 38. Тащаҳхуд дар ҷалсаи ахир

472. Аз Абдуллоҳ ибни Масъуд (р) ривоят аст, ки гуфт: (Дар аввали амр) вакте, ки пушти сари Паёмбари Худо (с) намоз меҳондем, чунин мегуфтэм: Салом бар Худо, салом бар Ҷабраил ва Микоил, салом бар фалон ва фалон. Паёмбари Худо (с) ба ин чиз аҳамият дода фармуданд: “салом, худи Худованди мутаъол аст.

Вакте ки касе аз шумо дар намозаш (ба ташаҳуд нишаст) бигӯяд: *Ат-тахийёту лиллоҳи вас-салавоту ва-т-тайибот, а-с-салому ъалайка айюҳан набийю ва раҳматуллоҳи ва баракотуху, а-с-салому ъалайно ва ъало ибодиллоҳи-с-солиҳина ва ин дуoi шумо ҳамаи бандагони солиҳи Худованди мутаъолро дар замин ва осмон шомил мешавад (ва баъд аз он бигӯед) Аиҳаду ал-ло илоҳа иллаллоҳ ва аиҳаду анна Муҳаммадан абдӯҳу ва расулуҳу.”*

БОБИ 39. Дуо кардан пеш аз салом додан

473. Аз Оиша (р) ҳамсари Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) дар намоз чунин дуо мекарданд: *Аллоҳумма инни аъзуу бика мин азобил қабри ва аъзуу бика мин фитнати-л-масехи-д-Даҷҷоли ва аъзуу бика мин фитнатил маҳё ва фитнатил мамот, Аллоҳумма инни аъзуу бика минал маъсами вал маграми.* Касе барои (Паёмбари Худо (с) гуфт: Чӣ сабаб аст, ки аз қарздорӣ ҳамеша ба Худованд мутаъюл паноҳ мечӯед? Фармуданд: “Чун шахси қарздор дар вақти сухан задан дурӯғ мегӯяд ва ваъдаашро хилоф мекунад.”

474. Аз Абұбакри Сидік (р) ривоят аст, ки рүзе ба Паёмбари Худо (с) гуфт: Ба ман дуое ёд бидиҳед, ки дар намози худ онро бихонам. Фармуданд: “Бигү «Аллохұмма инній заламту нафси зулман касиро, ва ло яғғиры-з-зунуба илло анта, фагғирлі магғиратан мин ыңдика варҳамниң иннака антал гағуру-р-раҳим.”

БОБИ 40. Дуое, ки хонданаш баъд аз ташаҳхуд ихтиёрӣ аст

475. Аз Ибни Масъуд (р) дар ҳадиси ташаҳхуд, ки пештар гузашт, дар ривояте чунин омадааст, ки: *Ва аиҳаду анна Мұхаммадан әбдуҳу ва расулуҳу.* (Ва фармуданд:) “Баъд аз гуфтани ин калима шахс ихтиёр дорад, ҳар дуюеро, ки меҳоҳад, бихонад.”

БОБИ 41. Салом додан дар вақти берун шудан аз намоз

476. Аз Умми Салама (р) ривоят аст, ки гуфт: Чун Паёмбари Худо (с) салом медоданд, занҳо бармехостанд (ва ба тарафи хонаҳои худ мерафтанд), vale ҳуди Паёмбари Худо (с) пеш аз бархостан андаке меистоданд.

БОБИ 42. (Муктадӣ) вақте салом медиҳад, ки имом салом бидиҳад

477. Аз Итбон (р) ривоят аст, ки гуфт: Бо Паёмбари Худо (с) намоз хондем ва ҳангоме салом додем, ки эшон салом доданд.

БОБИ 43. Зикр кардан баъд аз намоз хондан

478. Аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки гуфт: Зикр кардан бо садои баланд баъд аз намози фарз аз одоти замони Паёмбари Худо (с) буд ва ман агар дар хориҷи масcid мебудам, аз шунидани овози зикри мардум медонистам, ки намоз хонда шудааст.

479. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Фуқаро назди Паёмбари Худо (с) омада гуфтанд: Мардуми сарватманд ҳамаи дараҷоти аъло ва неъматҳои комили ҷаннатро насиб шудаанд, ба монанди мо намоз хонда ва rӯza мегиранд, vale сарвати онҳо сабаби фазилат бар моён шудааст, зоро бо моле, ки доранд, ҳаҷ ва умра мекунанд, дар ҷиҳод иштирок намуда ва закот ва хайрот медиҳанд.

Фармуданд: “Оё намехоҳед барои шумо сухане ёд бидиҳам, ки агар бо он амал кунед, савоби гузаштагонро дарёфта ва аз ояндагон касе ба шумо нарасад ва шумо бехтарин мардумони асрӯ замони худ бошед, магар касе, ки ба мисли он чӣ ки шумо амал мекунед, амал кунад.

Баъд аз ҳар намозе сиву се мартаба *Субҳоналлоҳ* ва *Алҳамдулиллоҳ* ва *Аллоҳу акбар* бигӯед.”

Ровӣ мегӯяд: Мо дар байни худ ихтилоф намудем, баъзе аз мо гуфт, ки бояд сиву се мартаба *Субҳоналлоҳ*, сиву се мартаба *Алҳамдулиллоҳ* ва сивусе мартаба *Аллоҳу акбар* бигӯем. Ман назди Паёмбари Худо (с) рафта (ва мавзӯъро ба арз расондам). Фармуданд: “Бигӯ *Субҳоналлоҳ* ва *Алҳамду лиллоҳ* ва *Аллоҳу акбар* ва маҷмӯъи инҳоро сиву се мартаба бигӯ.”

480. Аз Муғира ибни Шўъба (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) баъд аз ҳар намози фарз чунин мегуфтанд: “*Ло илоҳа иллаллоҳу ваҳдаҳу ло шарика лаҳ, лаҳул ҳукму ва лаҳул ҳамд ва ҳува ъало кулли шайъин қадир, Аллоҳумма ло монеъа лимо аътайта ва ло муътия лимо манаъта ва ло янфаъу зал ҷадди минкалҷад.*”

БОБИ 44. Имом баъд аз салом додан бояд рӯи худро ба тарафи мардумон бигардонад

481. Аз Самура ибни Чундуб (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) вакте, ки намозеро адо мекарданд, (баъд аз адои намоз) ба тарафи мо рӯй меоварданд.

482. Аз Зайд ибни Холиди Ҷухнӣ (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) намози субҳро дар Ҳудайбия баъди бороне, ки дар шаб борида буд, барои мо имоматӣ карданд ва баъд аз фориг шудан аз намоз рӯи худро ба тарафи мо намуда ва фармуданд: “Оё медонед, ки Ҳудованди азза ва ҷала чӣ фармуд?” (Мардумон) гуфтанд: Ҳудо ва расулаш донотар аст. Фармуданд: Ҳудованд мефармояд:

«**Баъзе аз бандагонам ба ман имон оварда ва баъзехо кофир шуданд, қасоне ки гуфтанд аз фазл ва раҳмати Ҳудованд борон борид, инҳо ба ман имон оварданд ва ба ситорагон кофир шудаанд ва қасоне, ки гуфтанд аз таъсири фалон ва фалон ситора борон борид, инҳо қасонеанд, ки ба ман кофир гардиданд ва ба ситорагон имон овардаанд.**»

БОБИ 45. Касе, ки дар вақти имоматӣ кардани мардум ҷизе ба ёдаш омадааст

483. Аз Уқба (р) ривоят аст, ки гуфт: Дар Мадина пушти сари Паёмбари Худо (с) намоз хондем. Паёмбари Худо (с) баъд аз салом додан шитобон бархостанд ва дар ҳоле, ки аз рӯи шонаҳои мардумон мегузаштанд, ба хонаи яке аз ҳамсарони худ дохил шуданд. Мардумон аз ин шитобашон ба тааҷҷуб афтоданд, чун пас омада ва мутаваҷҷех шуданд, ки мардум аз шитобашон ба тааҷҷуб афтодаанд, фармуданд: “Аз тиллоҳое, ки наздам буд, ба ёдам омад, наҳостам, ки ёди тилло ёди Ҳудоро аз ман бибарад, аз ин ҷиҳат (ба суръат рафта) ва амр ба тавзъеи онҳо додам.”

БОБИ 46. Баргаштан аз тарафи рост ва ё чап

484. Аз Абдуллоҳ ибни Масъуд (р) ривоят аст, ки гуфт: Набояд касе ҷизе аз намози худро барои шайтон бидиҳад. Яъне, ба ин ақида бошад, ки бояд ҳатман аз тарафи дasti рост (аз масcid ҳориҷ) шавад. Ман ҳудам Паёмбари Худо (с)-ро дидам, ки бисёр вақтҳо аз тарафи дasti чапи худ (аз масcid) ҳориҷ мешуданд.

БОБИ 47. Он чӣ, ки дар мавриди сири хом, пиёз ва гандана омадааст

485. Аз Чобир ибни Абдуллоҳ (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Касе, ки аз ин гиёҳ, яъне сир ҳӯрда бошад, дар масоҳиди мо, назди мо наёд”.

Ровӣ мегӯяд: Барои Чобир (р) гуфтам, ки мақсадашон (аз ин гиёҳ) чӣ буд? Гуфт: Фикр намекунам, ки ҷуз (сири) хом ва дар ривояте ҷуз бӯи бади сир ҷизи дигаре буда бошад.

486. Аз Чобир ибни Абдуллоҳ (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Касе, ки сир ё пиёз ҳӯрдааст, аз мо канорагирӣ намояд” ва ё фармуданд, ки “аз масоҳиди мо канора гирифта ва дар хонаи худ бинишинад.” Барои Паёмбари Худо (с) дегеро, ки дар он сабзичоте пухта шуда буд, оварданд, чун бӯяшро эҳсос намуданд, пурсиданд: «Дар дег ҷист?» Ва ҷун аз мӯҳтавиёти он барояшон ҳабар доданд, ба шахсе, ки наздикашон буд, гуфтанд: “Онро наздик кунед.” Ҷун мӯҳтавиёти дегро диданд, аз ҳӯрдани онҳо ҳушашон наёмад ва ба он шаҳс гуфтанд. “Ту бихӯр, зоро ман бо касе муноҷот мекунам, ки ту намекунӣ.”

487. Ва дар ривоят омадааст, ки дар минтақаи Бадр барои Паёмбари Худо (с) табақеро, ки дар он сабзачоте буд, тақдим намуданд.

БОБИ 48. Вузӯи атфол

488. Аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) аз канори қабри дурафтода ва танҳое гузаштанд, барои мардум имоматӣ карданд ва онҳо пушти сарашон бар болои он қабр саф бастанд.

489. Аз Абӯсаъиди Ҳудрӣ (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Ғусли рӯзи ҷумъа бар ҳар шахси болиғе воҷиб аст.”

490. Аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки дар ҷавоби шахсе, ки аз вай пурсид, оё бо Паёмбари Худо (с) ба қадом ҷоे берун баромадӣ? Гуфт: Бале, вале агар манзилате, ки наздашон доштам, намебуд, имкони рафтанам бо эшон мұяссар намешуд, яъне аз сабаби ҳурдсолӣ. Паёмбари Худо (с) дар баландие, ки назди хонаи Ибни Салт аст, омада ва ҳутба хонданд. Баъд аз он занҳо омаданд, барои занҳо ҳам ваъзу насиҳат карда, онҳоро ба додани садақа амр фармуданд.

Зан буд, ки дасташро ба гӯшвораш бурда ва дар домани Билол меандоҳт. Баъд аз он Паёмбари Худо (с) ҳамроҳи Билол (р) ба хона омаданд.

БОБИ 49. Берун шудани занҳо ҳангоми шаб ва торикӣ ба сӯи масҷид

491. Аз Ибни Умар (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Агар занҳои шумо дар шаб иҷозаи рафтан ба масҷидро хостанд, барояшон иҷоза бидиҳед.”

БОБИ 1. Фарзияти намози чумъа

492. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки аз Паёмбари Худо (с) шунидааст, ки фармуданд: “Мо (мусулмонон) дар охир омада, вале дар рӯзи қиёмат аз ҳама пештарем, бо вучуди ин, ки барои онҳо пеш аз мо китобе фиристода шуда буд ва таъзими ин рӯз (яъне, рӯзи чумъа) бар онҳо фарз гардида буд.

Вале онҳо дар (таъзими он рӯз) ихтилоф намуданд ва Худованди мутаъюл моро дар (ихтиёр ва таъзими) ин рӯз муваффақ намуд, мардумони дигар (дар таъзими) ин рӯз аз мо пайравӣ хоҳанд кард, яхуд фардои рӯзи чумъа (рӯзи шанбе)-ро ва насоро пасфардои онро (рӯзи якшанберо)».

БОБИ 2. Истеъмоли хушбӯй барои рӯзи чумъа

493. Аз Абӯсаъиди Худрӣ (р) ривоят аст, ки гуфт: Шаҳодат медиҳам, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Ғусли рӯзи чумъа ва мисвок задан ва истеъмоли хушбӯй, агар мавҷуд бошад, бар ҳар мусалмони болиг воҷиб аст.”

БОБИ 3. Фазилати рӯзи чумъа

494. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Касе, ки рӯзи чумъа монанди ғусли ҷанобат ғул намуда ва сипас ба тарафи масҷид биравад, монанди қасест, ки шутуре хайрот кардааст ва касе, ки дар соати дуввум биравад, монанди қасест, ки ғове хайрот карда бошад ва касе, ки дар соати саввум биравад, монанди қасест, ки қӯчкори шоҳдореро хайрот намудааст ва касе, ки дар соати ҷорум биравад, монанди қасест, ки мурғеро хайрот кардааст ва касе, ки дар соати панҷум биравад, монанди қасест, ки тухми мурғеро хайрот кардааст.

Ҳангоме, ки имом (барои хутба хондан) берун мешавад, малоика (авроқи навиштани савоби аъмолро баста намуда) ва машгули шунидани хутба мегарданд.”

БОБИ 4. Истеъмоли равгани хушбўй дар рўзи чумъа

495. Аз Салмони Форсӣ (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Касе, ки рўзи чумъа гусл намуда ва то чое, ки барояш муюссар аст, худашро пок ва назиф намояд ва аз равгани хушбӯе, ки дар ихтиёр дорад, ба танаш равган бизанад ва ё аз хушбӯе, ки дар хона дорад, ба танаш истеъмол намояд, баъд аз он аз хона барояд ва бидуни он, ки (дар дохили масцид) аз рўйи шонаҳои касе бигузарад, он чӣ, ки барояш муқаддар аст, намоз бихонад ва сипас ҳангоми хутба ба суханони имом гўш бидиҳад, гуноҳони байни ин чумъа ва чумъаи ояндааш бахшида мешавад».

496. Ривоят аст, ки касе аз Ибни Аббос (р) пурсид: (Оё саҳеҳ аст, ки) мегўянд, Паёмбари Худо (с) фармудаанд: “Рўзи чумъа агарчӣ ҷунуб ҳам набошед, гусл намоед ва сари худро шуста ва хушбўй истеъмол намоед?” Дар ҷавоб гуфт: Фусл, бале! Вале хушбўиро намедонам.

БОБИ 5. Беҳтарин либоси худро бипӯшед

497. Ривоят аст, ки Умар ибни Хаттоб (р) дид, ки дар дарвозаи масцид чомаи абрешиминеро мефурӯшанд, гуфт: Ё Расулаллоҳ (ҷӣ мешавад), агар ин чомаро харида ва рўзи чумъа ва рўзҳое, ки мардум ба мулоқоти шумо меоянд, бипӯшед? Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Ин чомаро касоне мепӯшанд, ки барояшон насиб ва баҳрае аз охират нест.”

Баъд аз муддате чомаҳои абрешиминеро барои Паёмбари Худо (с) оварданд ва эшон яке аз он чомаҳоро ба Умар ибни Хаттоб (р) доданд. Умар (р) гуфт: Ё Расулаллоҳ, шумо дар мавриди чомаи Аторид (Аторид исми соҳиби он чомаи абрешимине буд, ки дар рўзи чумъа дар дарвозаи масцид мефурӯҳт), ҷунин ва ҷунон гуфтед. Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Ман инро ба ту надодам, ки бипӯшӣ, балки барои он додам, ки ба дигаре бипӯшонӣ.” Ва Умар ибни Хаттоб (р) он чомаро барои бародараш, ки мушрик буд ва дар Макка мезист, фиристод.

БОБИ 6. Мисвок задан дар рўзи чумъа

498. Аз Абӯҳурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Агар бар умматам ё бар мардум душвор намешуд, эшонро амр мекардам, то дар вақти ҳар намозе (дандонҳояшонро) мисвок бизананд”.

499. Аз Анас (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Дар мавриди мисвок барои шумо бисёр тавсия намудам.”

БОБИ 7. Сурахое, ки дар намози субхи рӯзи чумъа хонда мешаванд

500. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) дар намози субхи рӯзи чумъа сураи **Алиф, лом-мим, танзил**, Саҷда ва сураи **Ҳал ато Ҷалал инсон**-ро қироъат мекарданд.

БОБИ 8. Намози чумъа дар деҳот ва шаҳрҳо

501. Аз Ибни Умар (р) ривоят аст, ки гуфт: Аз Паёмбари Худо (с) шунидам, ки фармуданд: (Эй мардум, ҳамаи шумо нигаҳбон ҳастед ва ҳамаи шумо аз раъияти худ масъул ҳастед, имом (яъне халифа) нигаҳбон буда, аз раъияти худ масъул аст, шаҳс дар доҳили хонааш нигаҳбон буда, аз афроди зердасти худ масъул аст, зан дар хонаи шавҳарааш нигаҳбон буда ва аз он чӣ, ки наздаш мебошад, масъул аст, ходим нигаҳбон аст ва аз он чӣ, ки таҳти тасарруфаш мебошад, масъул аст.”

Ровӣ мегӯяд: Фикр мекунам, инро ҳам гуфтанд, ки “шаҳс дар моли падари худ нигаҳбон буда ва аз он он чӣ, ки зери дасташ мебошад, масъул аст ва ҳамаи шумо нигаҳбон ҳастед ва аз он чӣ, ки зердасти шумоён аст, масъул ҳастед.”

БОБИ 9. Оё бар касе, ки намози чумъа воҷиб нест, ғусли рӯзи чумъа воҷиб аст?

502. Ҳадиси Абӯхурайра (р), ки (Паёмбари Худо (с) фармуда буданд: “Мо охир омадем ва аз ҳама пештар мебошем...” қаблан гузашт ва дар ин ривоят ин ҳам омадааст, ки фармуданд: “Бар ҳар мусалмоне лозим аст, ки дар ҳар ҳафт рӯзе як рӯз ғусл намуда, сар ва тани худро бишӯяд».

БОБИ 10. Намоз аз кучо событ шуда ва бар қадом шаҳс воҷиб аст

503. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Мардум аз манозили худ ва аз Аволӣ ба таври навбатӣ ба намози чумъа меомаданд, дар гарду хок меомаданд, ки ғубор ва арак ба танашон нишаста ва аз эшон бӯи арак меомад. Шахсе аз ин афрод дар ҳоле, ки Паёмбари Худо (с) дар хонаам буданд, наздашон омад. Паёмбари Худо (с) ба вай гуфтанд “Чӣ мешавад, агар барои имрӯз (яъне рӯзи чумъа) худро шуста, пок намоед?”

504. Ва аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Мардумон ба корҳои рӯзмарраи худ машғул буданд ва ба ҳамон либосҳои кории худ ба намози чумъа мерафтанд. Барояшон гуфта шуд, ки “чӣ мешавад, агар ғусл кунед.”

505. Аз Анас ибни Молик (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) намози чумъаро ҳангоми заволи офтоб мекарданд.

БОБИ 11. Агар гармӣ дар рӯзи чумъа зиёд шуд

506. Ва аз Анас (р) ривоят аст, ки гуфт: Замоне, ки ҳаво ба шиддат сард мешуд, намози чумъаро дар аввали вақт адо мекарданд ва ҳангоме, ки ҳаво ба шиддат гарм мешуд, намози чумъаро вақте мекарданд, ки ҳаво каме сард мешуд.

БОБИ 12. Рафтан ба сӯи намози чумъа

507. Ривоят аст, ки Абӯабс (р) дар ҳоле, ки ба сӯи намози чумъа равон буд, гуфт: Аз Паёмбари Худо (с) шунидам, ки фармуранд: “Касе, ки қадамҳояш дар роҳи Худо губоролуд шавад, Худованд оташи дӯзахро бар вай ҳаром мегардонад.”

БОБИ 13. Набояд касе бародари мусалмонашро аз ҷояш дур карда ва худаш ба ҷои ў биншинад

508. Аз Ибни Умар (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) аз ин ки шахс бародарашро аз ҷояш дур карда ва худаш ба ҷои вай биншинад, наҳӣ намудаанд.

Пурсиданд: Дар рӯзи чумъа?

Гуфт: Дар рӯзи чумъа ва ғайри чумъа.

БОБИ 14. Аzon дар рӯзи чумъа

509. Аз Соиб ибни Язид (р) ривоят аст, ки гуфт: Дар замони Паёмбари Худо (с) ва Абӯбакр ва Умар (р) азони аввал ҳангоме буд, ки имом бар рӯи минбар менишастан. Чун хилофат ба Усмон (р) расид ва мардум зиёд шуданд, азони саввумиро зиёд намуд ва дар ҷое, ки ба номи Завро ёд мешуд, азон медоданд.

БОБИ 15. Аzon додани як муаззин дар рӯзи чумъа

510. Ва аз Соиб ибни Язид (р) дар ривояти дигаре омадааст, ки гуфт: Барои Паёмбари Худо (с) ҷуз як муаззин муаззини дигаре набуд ва аzon дар рӯзи чумъа ҳангоме буд, ки имом рӯйи минбар менишастан.

БОБИ 16. Воҷиб аст, ки имом бар рӯи минбар ҷавоби муаззинро бигӯяд

511. Ривоят аст, ки Муовия ибни Абӯсуфён (р) дар рӯзи чумъа болои минбар нишастан. Чун муаззин гуфт: Аллоҳу акбар, Аллоҳу акбар,

Муовия (р) ҳам гуфт: Аллоҳу акбар, Аллоҳу акбар. Чун муazzин гуфт: **Ашҳаду ал ло илоҳа иллаллоҳ**. Муовия (р) гуфт: Ашҳаду ал ло илоҳа иллаллоҳ. Чун муazzин азонро тамом кард, Муовия (р) гуфт: Эй мардум, ман аз Паёмбари Худо (с), дар ҳоле, ки дар ҳамин ҷо нишаста буданд, шунидаам, ки ҳангоми азон додан он чиро мегуфтанд, ки шумо аз ман шунидед.

БОБИ 17. Хутба додан бар болои минбар

512. Ҳадиси Саҳл ибни Саъд (р) дар мавзӯи минбар ва қайфияти намоз хондани он ҳазрат (с) ва ба ақиб омаданашон ҳангоми саҷда кардан қаблан гузашт ва дар ин ривоят омадааст, ки чун Паёмбари Худо (с) аз намоз фориг шуданд, рӯй ба мардум намуда ва фармуғанд: “Эй мардум, аз ин ҷиҳат ҷунин кардам, то ба ман ба иқтидо кунед ва қайфияти намоз хондани маро ёд бигиред.”

513. Аз Ҷобир ибни Абдуллоҳ (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) (ҳангоми хутба хондан) рӯйи танаи дарахте, ки дар он ҷо буд, меистоданд ва чун барояшон минбаре соҳтанд, аз он танаи дарахт овозхое монанди овози шутурҳои ҳомиладорро мешунидем, то ҷое, ки Паёмбари Худо (с) аз минбар фаромада ва дасти ҳудро бар он танаи дарахт ниҳоданд.

БОБИ 18. Хутба додан дар ҳолати истода

514. Аз Абдуллоҳ ибни Умар (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) монанде, ки шумо имрӯз хутба меҳонед, хутба меҳонданд, дар ҳолати истода хутба ҳонда ва баъд аз он менишастанд, боз дубора барҳоста ва хутба меҳонданд.

БОБИ 19. Гуфтани «аммо баъд» дар хутба баъд аз ҳамд ва санои Ҳудованди мутаъюл

515. Аз Амр ибни Тағлиб (р) ривоят аст, ки гуфт: Мол ва ё асиронеро назди Паёмбари Худо (с) оварданд. Эшон он ҷизҳоро тақсим намуданд, вале барои мардуме аз онҳо дода ва ба мардуме надоданд. Чун ба Паёмбари Худо (с) ҳабар расид, ки мардумоне, ки ба онҳо ҷизе дода нашудааст, мутаассир гардида, ҳашмгин шуданд, барҳостанд ва баъд аз ҳамд ва санои Парвардигор гуфтанд: “Аммо баъд, ба Ҳудованд қасам ман барои мардуме ҷизе медиҳам ва ба мардуми дигаре ҷизе намедиҳам, вале онҳоеро, ки ҷизе намедиҳам, дар наздам маҳбуbtар аз қасонеанд, ки барояшон ҷизе додаам. Ба қасоне, ки ҷизе медиҳам, назар ба ҳирсе аст, ки дар онҳо мушоҳида менамоям.

Ва қасонеро, ки ҷизе намедиҳам, аз ҷиҳати қаноат ва сабре аст, ки Ҳудованди мутаъюл дар дили онҳо ниҳодааст, аз он ҷумла Амр ибни

Тағлиб аст.” (Амр ибни Тағлиб) мегӯяд: Ба Худованд қасам, ин сухани Паёмбари Худо (с)-ро ба ҳамаи неъматҳои ҷаҳон баробар намекунам.

516. Аз Абӯхумайди Соъидӣ (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) шабе баъд аз намоз барҳоста ва баъд аз ҳамд ва саное, ки сазовори Худованди мутаъол аст, гуфтанд: “Аммо баъд...”

517. Аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) болои минбар баромаданд ва ин охирин боре буд, ки рӯйи минбар нишастанд ва дар ҳоле, ки ҷомаро ба шонаҳои ҳуд пеҷонда ва дастмоли бузургеро ба сари ҳуд баста буданд, баъд аз ҳамд ва санои Парвардигор гуфтанд: “Эй мардум, назди ман биёед.”

Мардум назди эшон ҷамъ шуданд. Баъди он фармуданд: “Аммо баъд (бидонед), ки мардуми Ансори ин деҳа (Мадина) кам мегарданд ва дигарон зиёд мешаванд. Агар кассе аз уммати Муҳаммад (с) ба мансабе расид, ки метавонист ба мардум нафъ ва заرار бирасонад, бояд накӯкори (мардуми Анзор)-ро навозиш намояд ва хатокорашонро мавриди бахшиш қарор дихад.”

**БОБИ 20. Имом дар ҳоли хутба ҳондан шахсеро мебинад,
ки ба масҷид доҳил мегардад ва ўро амр менамояд, то ду
ракаат намоз бихонад**

518. Аз Ҷобир ибни Абдуллоҳ (р) ривоят аст, ки гуфт: Дар ҳоле, ки Паёмбари Худо (с) машғули хутба ҳондан буданд, шахсе доҳили масҷид гардид. Паёмбари Худо (с) ба ў гуфтанд: “Эй фалон, оё намоз ҳондӣ?” Гуфт: На. Фармуданд: “Бархез ва ду ракаат намоз бихон!”

БОБИ 21. Талаби борон дар хутбаи рӯзи чумъа

519. Аз Анас ибни Молик (р) ривоят аст, ки гуфт: Дар замони Паёмбари Худо (с) мардум ба ҳушксолӣ дучор гардидаанд. Дар яке аз рӯзҳои чумъа ҳангоме, ки Паёмбари Худо (с) машғули хутба додан буданд, шахси бодиянишине барҳост ва гуфт: Ё Расулаллоҳ! Амволи мо ҳалок ва аҳлу авлоди мо ба қаҳтӣ дучор шудаанд, барои мо дар назди Худованд дуо кун. (Паёмбари Худо (с) даст ба дуо баланд намуданд ва дар ҳоле, ки асареро аз абр дар осмон намедидем, қасам ба зоте, ки ҷонам дар дасти ўст, ҳанӯз дasti ҳудро поён накарда буданд, ки абрҳои монанди қӯҳ баланд гардид ва ҳанӯз аз минбар поён нашуда буданд, ки дидам, борон аз риши муборакашон сарозер шудааст.

Ҳамон рӯз ва фардои он ва пасфардои он ва рӯзҳои дигар то рӯзи чумъаи оянда борон борид. (Дар рӯзи чумъаи оянда) ҳамон шахси бодиянишин ё шахси дигаре барҳост ва гуфт: Ё Расулаллоҳ, ҳонаҳо ҳароб ва амвол ғарқ гардид, барои мо дар назди Худованд дуо қун. (Паёмбари Худо (с) дуо намуданд, ки “Илоҳо, боронро дар атрофи

хонаҳои мо бибор, на бар хонаҳои мо!”

(Баъд аз ин дуо) абре набуд, ки Паёмбари Худо (с) ба дasti худ ба тарафи он ишора намоянд ва он абр пароканда нашавад ва шаҳри Мадинаи мунаввара монанди ҳавзи обе шуда буд, дашту саҳро дар муддати як моҳ монанди ҳавзи обе гардида буд ва ҳар касе, ки аз хоричи шаҳри Мадина меомад, чуз аз мавзӯъи борон сухани дигаре намегуфт.

БОБИ 22. Гӯш додан ба хутбаи имом дар рӯзи ҷумъа

520. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Агар дар рӯзи ҷумъа ҳангоме, ки ҳатиб хутба меҳонад, ба ҳамнишини худ гуфтӣ, ки (хомӯш бош) фазилати намози ҷумъаатро аз байн бурдӣ” (Бинобар ин, сухан гуфтан дар вақти хутба ҳондани имом барои ҳар мақсаде, ки бошад, ҳаром аст).

БОБИ 23. Соати иҷобати дуо дар рӯзи ҷумъа

521. Ва аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) дар рӯзи ҷумъа хутба ҳонда фармуданд: “Дар рӯзи ҷумъа соате аст, ки агар бандай мусалмон дар он соат намоз бихонад ва чизеро аз Ҳудованд бихоҳад, дуояш рад намешавад.”

БОБИ 24. Агар мардум дар рӯзи ҷумъа аз назди имом рафтанд

522. Аз Ҷобир ибни Абдуллоҳ (р) ривоят аст, ки гуфт: Дар ҳоле, ки бо Паёмбари Худо (с) намоз меҳондем, қофилае, ки озуқаворӣ дошт, расид. Мардум ба тарафи қофила рафтанд, то ҷое, ки бо Паёмбари Худо (с) ба чуз аз дувоздаҳ нафар каси дигаре боқӣ намонд ва ин оя нозил гардид: «**Агар корвони тиҷоратӣ ва ё бозиро бубинанд, ба сӯи онҳо сарозер мешаванд ва туро истода тарқ мекунанд**». (Ҷумъа: 11)

БОБИ 25. Намоз ҳондан баъд аз намози ҷумъа ва пеш аз он

523. Аз Ибни Умар (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) пеш аз намози пешин ду ракаат ва баъд аз он ду ракаат ва баъд аз намози шом дар хонаи худ ду ракаат ва баъд аз намози хуфтан ду ракаат намоз меҳонданд ва баъд аз намози ҷумъа то вақте, ки барнамегаштанд, намозе намехонданд, vale баъд аз баргаштан ба хона ду ракаат намоз адо мекарданд.

БОБИ 1

524. Аз Абдуллоҳ ибни Умар (р) ривоят аст, ки гуфт: Бо Паёмбари Худо (с) дар яке аз газоҳои атрофи Начд иштирок намуда Будам. Бо душман рӯ ба рӯ шуда ва дар муқобили онҳо сафорой намудем.

Паёмбари Худо (с) бархостанд ва барои мо намоз хонданд, гурӯҳе бо эшон ба намоз истоданд ва гурӯҳе дар муқобили душман қарор гирифтанд, Паёмбари Худо (с) бо касоне, ки бо эшон намоз меҳонданд, рукӯй намуданд ва дубора саҷда карданд.

ОНҲОЕ, ки намоз хонда буданд, баргаштанд ва ба ҷои гурӯҳе, ки намоз нахонда буданд, истоданд, (гурӯҳи аввал) омаданд ва Паёмбари Худо (с) бо онҳо як ракаат намозро бо ду саҷда адо намуда, салом доданд, баъд аз он ҳар қадом аз он ду гурӯҳ бархостанд ва ба танҳоӣ як ракаатро бо як рукӯй ва ду саҷда адо намуданд.

БОБИ 2. Адои намози хавф дар ҳолати савора ва пиёда

525. Ва аз Абдуллоҳ ибни Умар (р) дар ривояти дигаре омадааст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Ва агар (тавре ва даргирӣ бо душман) бештар аз ин буд (метавонанд) истода ва ё савора намоз бихонанд.”

БОБИ 3. Дар ҳолати ҳӯҷум ва дифоъ метавон намозро savora va ё bo iшора ado namud

526. Ва аз Ибни Умар (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) баъд аз муроҷиат аз газваи Аҳзоб ба мо фармуданд: “Ҳеч кас набояд намози асрро ҷуз дар (бани Қурайза) дар ҷои дигаре адо намояд.”

Дар роҳ бар иддае вақти намози аср доҳил гардид, баъзе аз онҳо гуфтанд: То вақте, ки ба (бани Қурайза) нарасидем, набояд намозро адо намоем. Гурӯҳи дигаре гуфтанд: На, намозро меҳонем, зоро қасди Паёмбари Худо (с) таъхири намози мо набудааст. Ин воқеаро ба Паёмбари Худо (с) ҳикоят намуданд ва эшон ҳеч қадомро сарзаниш накарданд.

БОБИ 1. (Бозӣ кардан) ба найза ва сипар дар рӯзи ид

527. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) наздам омаданд ва дар ин вақт ду духтарақ наздам нишаста ва аз воқеаҳои ҷанги Буюс ҳамосахонӣ мекарданд. (Паёмбари Худо (с) рӯи болин ғалтиданд ва рӯи худро ба ҷониби дигаре намуданд.

Баъд аз он Абӯбакр (р) дохил гардида, маро сарзаниш намуда гуфт: Дар ҳузури Паёмбари Худо (с) овози шайтонро баланд мекунӣ? Паёмбари Худо (с) ўро мухотаб қарор дода ва фармуданд: “Ба онҳо (яъне ба он ду духтар) чизе магӯ”. Вале ҳангоме, ки (Паёмбари Худо (с) ба ҷизи дигаре машғул шуданд, ба он ду духтар ишора намудам (ки берун шавед) ва онҳо берун шуда рафтанд.

БОБИ 2. Ҳӯрдани ҷизе дар рӯзи иди фитр пеш аз рафтан ба сӯи намоз

528. Аз Анас (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) дар рӯзи иди Фитр то ҷанд ҳурмое намехӯрданд, берун намешуданд. Ва дар ривояти дигаре аз вай нақл аст, ки гуфт: Ва (адади) ҳурмоҳое, ки меҳӯрданд, ток буд.

БОБИ 3. Ҳӯрдан дар рӯзи иди Қурбон

529. Аз Бароъ (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) дар ҳоле, ки ҳутба меҳонданд, шунидам, ки фармуданд: “Аввалин кореро, ки имрӯз (яъне рӯзи иди Қурбон) анҷом медиҳем, ин аст, ки намозро адо намуда, баъд аз он бармегардем ва қурбонӣ мекунем. Касе, ки ҷунин қунад, ба суннати мо амал кардааст.”

530. Ва аз Бароъ (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) дар рӯзи иди Қурбон баъд аз намоз барои мо ҳутба ҳонда ва фармуданд: “Касе, ки намози моро ҳонда бошад ва монанди мо қурбонӣ намуда бошад, қурбониаш дар вақти муносибаш воқеъ шудааст ва касе, ки пеш аз намоз қурбонӣ кардааст, забҳи пеш аз намоз аз қурбонӣ ҳисоб намешавад.”

Абӯбурда ибни Ниёр тағои (Бароъ) (р) гуфт: Ё Расулаллоҳ, ман гӯсфандамро пеш аз намоз қурбонӣ кардам ва фикр мекардам, ки чун

имрӯз рӯзи хӯрдану нӯшидан аст, беҳтар аст, ки гӯсфандам аввалин гӯсфанде бошад, ки дар хонаам забҳ мегардад, аз ин ҷиҳат онро забҳ намудам ва пеш аз он, ки ба намоз биёям, хӯроки субҳона хӯрдам.

Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Гӯсфанди ту гӯсфанди гӯшт аст? Гуфт: Ё Расулаллоҳ, барраи хурдсоле дорем, ки дар наздам аз ду буз боарзиштар аст, оё барои курбониам раво аст? Фармуданд: “Бале, вале барои шахси дигаре баъд аз ту раво нест.”

БОБИ 4. Рафтан ба идгоҳе, ки минбар надошт

531. Аз Абӯсаъиди Худрӣ (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) рӯзи иди Фитр, рӯзи иди Қурбон ба идгоҳ мерафтанд ва аввалин коре, ки мекарданд, адои намоз буд, баъд аз он бармегаштанд ва дар ҳоле, ки мардум дар сафҳо нишаста буданд, рӯ ба рӯяшон истода ва барои онҳо ваъзу насиҳат ва амр мекарданд ва агар меҳостанд, гурӯҳро ба қадом тарафе ба ҷиҳод бифиристанд, онҳоро чудо мекарданд ва агар меҳостанд онҳоро ба ҷиҳоз амр намоянд, амр мекарданд ва баъд аз он бармегаштанд.

Абӯсаъид (р) мегӯяд: Мардум ба ҳамин тариқ намози идро адо мекарданд, то ин, ки дар иди Қурбон ва ё иди Фитр бо Марвон, ки дар он вакт амири Мадина буд, ба тарафи идгоҳ рафтам ва дидам, ки Касир ибни Салт минбаре сохтааст. Чун Марвон меҳост, ки болои минбар барояд, аз либосаш гирифтам ва ўро ба тарафи худ кашидам, ў маро ба ақиб ронд ва болои минбар баромад ва пеш аз намоз хутба хонд.

Барояш гуфтам: Ба Худованд савганд, ки (суннати Паёмбари Худо (с)-ро тағиیر додед, (зоро Паёмбари Худо (с) хутбаро баъд аз намоз меҳонданд). Гуфт: Эй Абӯсаид, он чиро, ки ту медонистӣ, акнун аз байн рафтааст. Гуфтам: Ба Худованд қасам, он чиро, ки медонам, беҳтар аст аз он чӣ, ки намедонам. Гуфт: Мардум баъд аз намоз барои шунидани хутбаи мо наменишинанд, аз ин ҷиҳат пеш аз намоз хутба хондам.

БОБИ 5. Пиёда ва савора ба тарафи идгоҳ рафтан ва намоз хондан пеш аз хутба

532. Аз Ибни Аббос ва Ҷобир ибни Абдуллоҳ (р) ривоят аст, ки гуфтанд: Дар ҳеч қадоме аз намози иди Қурбон ва иди Фитр аз он дода намешуд.

БОБИ 6. Хутба хондан баъд аз намози ид

533. Аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки гуфт: Намози идро бо Паёмбари Худо (с) ва Абӯбакр ва Умар ва Усмон (р) хондам, ҳамаи эшон пеш аз хутба намоз меҳонданд.

БОБИ 7. Фазилати кори нек дар айёми ташриқ

534. Ва аз Ибни Аббос (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: “Савоби аъмоли нек дар ҳеч вақте бештар аз анҷом додани он дар ҳамин даҳ рӯз нест.” Гуфтанд: Ҳатто чиҳод ҳам беҳтар нест? Фармуданд: “Ҳатто чиҳод ҳам беҳтар нест, магар чиҳоди касе, ки бо ҷон ва молаш ба қасди аз байн бурдани душман баромада бошад ва молаш аз байн рафта ва худаш шаҳид шуда бошад».

БОБИ 8. Такбир гуфтан дар рӯзҳои Мино ва ҳангоми рафтан ба сӯи Арафот

535. Ривоят аст, ки касе аз Анас (р) пурсид: Шумо (ҳангоми эҳром бастан барои ҳаҷ) талбияро дар замони Расули акрам (с) чӣ гуна мегуфтед? Гуфт: Баъзе талбия мегуфтанд ва касе ба вай эътиroz намекард ва иддаи дигаре такбир мегуфтанд ва касе ба ў эътиroz намекард.

БОБИ 9. Күштани шутур ва гӯсфанд дар идгоҳ

536. Аз Ибни Умар (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) шутур ва ё гӯсфандро дар идгоҳ забҳ мекарданд.

БОБИ 10. Тағиیر додани роҳи рафтуомад дар намози ид

537. Аз Ҷобир (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) дар рӯзи ид роҳи баргаштан аз идгоҳро тағиیر медоданд (яъне, аз роҳи дигаре гайр аз роҳе, ки рафта буданд, бармегаштанд).

538. Ҳадиси Оиша (р) дар мавзӯи ҳабашиҳо ва бозӣ кардани онҳо дар доҳили масҷид қаблан гузашт ва дар ривояти дигар омадааст, ки... Умар (р) онҳоро сарзаниш намуда ва Паёмбари Худо (с) ба ў гуфтанд “Бани Арғифаро ба ҳоли худашон бигзор.” (Мурод аз бани Арғифа мардуми Ҳабаша аст).

-14-
КИТОБИ
НАМОЗИ ВИТР

БОБИ 1. Он чӣ, ки дар бораи витр омадааст

539. Аз Ибни Умар (р) ривоят аст, ки шахсе аз Паёмбари Худо (с) дар мавриди намози шаб пурсид. Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Намози шаб ду ракаат-ду ракаат аст, агар касе аз шумо хавфи тулӯй намудани субҳро дошт, танҳо як ракаат адо намояд ва намозҳоеро, ки хондааст, бо ин як ракаат витр бисозад.”

540. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки намози Паёмбари Худо (с) дар шаб ёздаҳ ракаат буд. Ба сачда, ки мерафтанд, то андозае, ки шумо панҷоҳ оят тиловат кунед, сари худро боло намекарданд ва пеш аз намози субҳ ду ракаат намоз адо менамуданд ва баъд аз он то ҳангоме, ки муаззин барои намоз меомад, ба паҳлӯи рости худ истироҳат мекарданд.

БОБИ 2. Вақтҳои намози витр

541. Ва аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) намози виттро дар ҳар вақти шаб меҳонданд, vale дар охири амр (пеш аз вафоти худ) намози виттро дар вақти сахар адо мекарданд.

БОБИ 3. Намози витр бояд охирин намоз бошад

542. Аз Ибни Умар (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Охири намози худро дар шаб витр бигардонед.”

БОБИ 4. Витр хондан бар болои чорпо

543. Ва аз Ибни Умар (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с)гоҳе виттро бар болои шутур меҳонданд.

БОБИ 5. Қунут хондан пеш аз рукӯй ва баъд аз он

544. Ривоят аст, ки касе аз Анас (р) пурсид: Оё Паёмбари Худо (с) дар намози субҳ қунут хондаанд? Гуфт: Бале! Каси дигаре пурсид: Оё пеш аз рукӯй қунут хондаанд? Гуфт: Баъд аз рукӯй андак вақте қунут хонданд.

545. Ривоят аст, ки касе аз Анас (р) дар мавриди қунут пурсиш намуд. Дар ҷавоб гуфт: Қунут (дар он замон) хонда мешуд. Пурсид: Пеш аз рукӯъ ё баъд аз рукӯъ? Гуфт: Пеш аз рукӯъ. Пурсид: Фалонӣ аз забони ту мегӯяд, ки гуфта будӣ, баъд аз рукӯъ. Гуфт: Ў дурӯғ гуфтааст. Паёмбари Худо (с) баъд аз рукӯъ танҳо як моҳ қунут хондаанд, фикр меқунам, ин дар замоне буд, ки Паёмбари Худо (с) ҳудуди ҳафтод нафар аз қасонеро, ки ба номи (қориҳо) ёд мешуданд, дар байнин гурӯҳе аз мушрикин, ки бо Паёмбари Худо (с) аҳду паймон баста буданд, фиристоданд (мушрикин хиёнат карда он (қориҳо)-ро күштанд). Паёмбари Худо (с) як моҳ қунут хонда ва бар онҳо нафрин мекарданд. Ва дар ривояти дигаре аз Анас (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) як моҳ қунут меҳонданд ва бар қабилаи Реъл ва Заквон нафрин мекарданд.

546. Ва аз Анас (р) ривоят аст, ки гуфт: Дуои қунут дар намози шом ва намози субҳ буд.

БОБИ 1. Талаби борон

547. Аз Абдуллоҳ ибни Зайд (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) ба талаби борон баромаданд ва ридои худро сарчаппа намуданд. Ва дар ривояти дигаре гуфтааст, ки (ридои худро сарчаппа намуда) ва ду ракаат намоз адо намуданд.

БОБИ 2. Ин дуои Паёмбари Худо (с) ки “онҳоро ба қаҳтии замони Юсуф дучор бигардон”

548. Ҳадиси Абӯхурайра (р) дар мавриди дуои Паёмбари Худо (с) барои мустазъафин ва нафринашон бар қабилаи Музар қаблан гузашт ва дар охири ин ривоят омадааст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Қабилаи Фифорро Худованд мағфират намояд ва қабилаи Асламро солим нигаҳ дорад.”

549. Аз Абдуллоҳ ибни Масъуд (р) ривоят аст, ки гуфт: Чун Паёмбари Худо (с) рӯйгардонии Қурайшро аз Ислом диданд, бар онҳо нафрин карда ва гуфтанд: “Худоё, онҳоро ба қаҳтии ҳафтсола монанди қаҳтии ҳафтсолаи замони Юсуф (ъ) дучор бигардон.”

Ва Қурайш ба чунон қаҳтӣ дучор шуданд, ки ҳамаи чизашон аз байн рафт, то ҷое, ки пӯсти ҳайвоноти худмурда ва мурдорхоро меҳӯрданд ва аз шиддати гуруснагӣ агар касе ба тарафи осмон назар мекард, ҳаво ба назараш монанди дуд менамуд.

Абӯсуфён назди Паёмбари Худо (с) омада гуфт: Эй Муҳаммад, ту ҳудат мардумро ба тоати Худо ва силаи раҳм даъват мекунӣ (ва тавре, ки мебинӣ), қавми ҳудат ба ҳалокат расиданд, барояшон назди Худованд дуо кун, Худованди мутаъол фармуд: «**Дар интизори рӯзе бош, ки осмон дуди ошкореро падид оварад**». То ин қавли Худованди мутаъол: «Шумо дубора ба қуфр барҳоҳед гашт, рӯзе, ки шуморо саҳт дарҳам хоҳем кӯбид». (Духон: 10-15) Ровӣ мегӯяд: Ҳамаи он чиро, ки Худованд ба мушрикин аз (дарҳам кӯбидан) ва (дуд) ва гайра ваъда дода буд, ба вуқӯй пайваст.

550. Аз Абдуллоҳ ибни Умар (р) ривоят аст, ки гуфт: Бисёр вақтҳо Паёмбари Худо (с) талаби борон менамуданд ва ман ба тарафи рӯяшон медиdam ва ҳанӯз аз минбар пойин нашуда буданд, ки новадонҳо ба

рехтан шурӯй мекард ва ин қавли шоир, ки гӯяндаи он Абӯтолиб аст, дар зеҳнам хутур мекард:

Дурахшанда рӯе аст, ки ба баракати рӯи ўз абр талаби борон карда мешавад, ёрирасоне барои ятимон ва паноҳгоҳе барои бевазанон аст.

551. Ривоят аст, ки ҳангоми қаҳтӣ Умар ибни Ҳаттоб (р) ба василаи Аббос ибни Абдулмуталиб аз Ҳудованд талаби борон намуда мегуфт: “Худоё, мо ба набии ту васила мечустем ва талаби борон мекардем ва акнун ба амаки Пайғамбари ту висила мечӯем ва талаби борон менамоем. Худоё, ба мо борон бифирист. Ва ҳамон буд, ки барои онҳо борон меборид.

БОБИ 3. Истиско дар масциди чомеъ

552. Ҳадиси Анас (р) дар мавриди шахсе, ки ба масcid дохил гардид ва Паёмбари Ҳудо (с) хутба меҳонданд ва аз эшон хост, то талаби борон намоянд, ба ривоятҳои муҳталиф ривоят шудааст ва дар яке аз ривоятҳо омадааст, ки: ... шаш рӯз офтобро надидем, баъд аз шаш рӯз дар ҷумъаи оянда шахсе аз ҳамон дарвоза дохири масcid гардид ва дар ҳоле, ки Паёмбари Ҳудо (с) хутба медоданд, муқобили рӯяшон истода гуфт: Ё Расулаллоҳ! Молҳо ҳалок шуд ва роҳҳо банд гардид, аз Ҳудо бихоҳ, ки борон биистад.

Ровӣ мегӯяд: Паёмбари Ҳудо (с) дастҳояшонро боло карда гуфтанд: “Худоё, боронро ба атрофи ҳонаҳои мо биборон, на бар болои ҳонаҳои мо. Ҳудоё, боронро бар теппаҳо ва пуштаҳо, дар домани саҳро ва дар ҷангалзорҳо биборон.”

Ровӣ мегӯяд: Ҳамон буд, ки борон таваққуф намуд ва ҳангоме, ки (аз масcid) берун шудем, дар офтоб роҳ мерафтем.

БОБИ 4. Истиско дар хутбаи ҷумъа бидуни рӯй овардан ба тарафи қибла

553. Ва аз Анас (р) (дар мавзӯи истиско) ривоят аст, ки Паёмбари Ҳудо (с) дастҳояшонро баланд карда ва гуфтанд “Ҳудоё, ба фарёди мо бирас, Ҳудоё, ба фарёди мо бирас, Ҳудоё, ба фарёди мо бирас.”

БОБИ 5. Паёмбари ҳудо (с) чӣ ғуна пушти ҳудро ба тарафи мардум кардан

554. Ҳадиси Абдуллоҳ ибни Зайд (р) дар мавриди истиско қаблан гузашт ва дар ин ривоят омадааст, ки гуфт: Паёмбари Ҳудо (с) пушти ҳудро ба тарафи мардум карда ва рӯй ба қибла истоданд ва дар ҳоле, ки дуо мекарданд, ридои ҳудро чаппа намуда ва ду ракаат намоз бо қироати баланд барои мо адо намуданд.

БОБИ 6. Боло кардани имом дастҳои худро дар истиқсо

555. Аз Анас ибни Молик (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) дар ҳеч дуое ба чуз истиқсо дастҳои худро боло намекарданд ва дар истиқсо то ҳадде дастҳои худро баланд мекарданд, ки сафедии зери бағалашон маълум мешуд.

БОБИ 7. Ҳангоми боридани борон чӣ бояд гуфт?

556. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) ҳангоми дидани борон мегуфтанд: Худоё, онро борони боманфиате бигардон.”

БОБИ 8. Ҳангоми вазиши бод

557. Аз Анас (р) ривоят аст, ки гуфт: Алоими вазиши бодҳои тунд ва шадид аз тағири рӯи Паёмбари Худо (с) дониста мешуд.

БОБИ 9. Ин қавли Паёмбари Худо (с), ки «ба василаи бод нусрат дода шудам»

558. Аз Ибни Аббос (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: “Ман ба василаи боди Сабо нусрат дода шудам ва қавми Од ба василаи боди Дабур ҳалок гардианд.”

БОБИ 10. Он чӣ, ки ҳангоми зилзила ва дигар аломати қудрати Худовандӣ гуфта мешавад

559. Аз Ибни Умар (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: “Худоё! Ба Шом ва Ямани мо баракат бидех.” Мардум гуфтанд: Ва дар Наҷди мо. Фармуданд: “Худоё, ба Шоми мо ва ба Ямани мо баракат бидех.” Ровӣ мегӯяд: Мардум гуфтанд: Дар Наҷди мо. Фармуданд: “Он ҷо сарзамини залзилаҳо ва фитнаҳо аст ва аз он ҷо аст, ки шарорати шайтон (ва ё пайравони шайтон) зухур мекунад.”

БОБИ 11. Ҷуз Худованди мутаъол ҳеч қасе вақти омадани боронро намедонад

560 - Ва аз Ибни Умар (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Калидҳои ғайб панҷ ҷиз аст, ки чуз Худованди мутаъол дигаре онҳоро намедонад. Қасе намедонад, ки фардо ҷӣ ҳоҳад шуд ва қасе намедонад, ки дар раҳми модар чист ва қасе намедонад, ки фардо ҷӣ ҳоҳад кард ва қасе намедонад, ки дар қадом сарзамин ҳоҳад мурд ва қасе намедонад, ки борон ҷӣ вақт ҳоҳад омад.”

БОБИ 1. Намоз хондан дар вақти хуршедгирифтагӣ

561. Аз Абӯбакра (р) ривоят аст, ки гуфт: Назди Паёмбари Худо (с) будем, ки офтоб гирифта шуд. Паёмбари Худо (с) бархостанд ва дар ҳоле, ки ридои худро бо худ мекашиданд, ба масҷид дохил шуданд, мо ҳам ба масҷид омадем, бо мо ду ракаат намоз хонданд (ва намозро он қадар тӯлонӣ намуданд), ки офтобгирий бартараф гардид.

Баъд аз он фармуданд: «Гирифтагии офтоб ва моҳтоб ба сабаби марғи қадом касе нест, чун гирифтагии офтоб ва моҳтобро мушоҳида намудед, то ҳангоме, ки ба ҳоли оддӣ бармегарданд, намоз бихонед ва дуо кунед.»

Ва дар ривояти дигаре омадааст, ки фармуданд: "...вaле Xудованди мутаъюл ба сабаби гирифтагии офтоб ва моҳтоб бандагони худро метарсонад." Ҳадиси гирифтагии офтоб чандин бор такрор гардидааст ва дар яке аз ривоёт аз Муғира ибни Шуъба (р) омадааст, ки гуфт: Дар замони Паёмбари Худо (с) дар рӯзе, ки Иброҳим (фарзанди Расули Худо (с) фавт намуд, офтоб гирифт. Мардум гуфтанд: Сабаби офтобгирифтагӣ мавти Иброҳим (фарзанди Паёмбари Худо (с) аст. Паёмбари Худо (с) фармуданд: "Офтоб ва маҳтобгирифтагӣ ба сабаби марғ ва ҳаёти касе нест, чун (ин пешомад)-ро дидед, намоз бихонед ва дуо кунед".

БОБИ 2. Садақа додан ҳангоми офтобгирифтагӣ

562. Дар ривояте аз Оиша (р) омадааст, ки гуфт: Дар замони Паёмбари Худо (с) офтоб гирифт он ҳазрат (с) ба мардум намоз хонда, қиёмо дароз намуданд, баъд аз он рукӯй карда ва рукӯъро дароз намуданд.

Баъд аз он бархостанд ва қиёмо камтар аз қиёми аввал дароз намуданд, баъд аз он рукӯй карданд ва рукӯъро камтар аз рукӯъи аввал дароз намуданд, баъд аз он саҷда намуданд ва саҷдаро дароз карданд ва дар ракаати дуввум айни ҳамин корро анҷом доданд.

Баъд аз он баргаштанд ва офтоб равшан гардида буд, барои мардум хутба хонданд ва баъд аз ҳамду санои Худованди мутаъюл гуфтанд: "Офтоб ва маҳтоб ду ояте аз оёти Худованди мутаъюл аст, гирифтагии онҳо ба сабаби марғ ва ҳастии қадом касе нест, вақте ки ин пешомадро

дидед, ба ҳузури Худованди мутаъол дуъо кунед ва такбир гуфта, намоз бихонед ва садака бидиҳед.”

Баъд аз он фармуданд: “Эй уммати Муҳаммад! Ба Худованд қасам, ки ғайрати ҳеч кас аз ғайрати Худованди мутаъол бештар нест, ки бубинад ғулом ва ё канизаш зино меқунад. Эй уммати Муҳаммад! Ба Худованд қасам, агар он чиро, ки ман (аз қаҳри Худо) медонам, шумо медонистед, яқинан кам меҳандидед ва бисёр мегиристед.”

БОБИ 3. Нидо додан ба мардум ҷиҳати иқомаи намози ҷамоат ба сабаби гирифтагии офтоб

563. Аз Абдуллоҳ ибни Амр (р) ривоят аст, ки гуфт: Чун дар замони Паёмбари Худо (с) офтоб гирифт, ба мардум хабар доданд, ки намози ҷамоат барпо мешавад.

БОБИ 4. Паноҳ ҷустан аз азоби қабр дар намози кусуф

564. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки яхудизане наздаш омад ва аз чизе мепурсид, (дар зимн) гуфт: Худованд туро аз азоби қабр дар паноҳи ҳуд нигаҳ дорад.

Оиша (р) аз Паёмбари Худо (с) пурсид: Оё мардум дар қабрҳои ҳуд азоб карда мешаванд? Паёмбари Худо (с) фармуданд: Аз азоби қабр ба Худо паноҳ мечӯям.”

Оиша (р) ҳадиси гирифтагии офтобро зикр карда ва дар ахири он гуфт, ки Паёмбари Худо (с) ба мардум амр намуданд, то аз азоби қабр ба Худованд паноҳ бичӯянд.

БОБИ 5. Ҳондани намози кусуф ба ҷамоат

565. Ибни Аббос (р) ҳадиси кусуфро батафсил зикр намуда ва гуфт: Мардум гуфтанд: Ё Расулаллоҳ, дидем, ки чизеро аз чое, ки истода будед, гирифта, баъд аз он ба пушти сар ақиб рафтед. Фармуданд: “Ман биҳиштро дидам ва хостам хӯшае (аз меваҳои онро) бигирам. Ва агар метавонистам онро бигирам, то рӯзе, ки дунё боқӣ буд, аз он меҳӯрдед ва (сабаби ақиб рафтанам ин буд, ки) дӯзах ба ман нишон дода шуд ва ҳеч манзараero то имрӯз вахшатноктар аз он надида будам ва дидам, ки бештарини дӯзахиёнро занон ташкил медиҳанд».

Пурсиданд: Сабаби ин амр чист?

Фармуданд: “Ба сабаби ношуқрияшон”.

Пурсиданд: Сабаби ношуқрияшон дар муқобили Худованд?

Фармуданд: “Неъматҳо ва хубиҳои шавҳаронро ношуқрӣ ва инкор менамоянд, агар тамоми умрро ба онҳо некӣ намой ва аҳёнан аз ту қӯтоҳие бубинанд, мегӯянд: Аз ту ҳеч хайре надидам”.

БОБИ 6. Касе, ки озод кардани ғуломонро дар вақти гирифтани офтоб дўст медошт

566. Аз Асмоъа бинти Абӯбакр (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) ҳангоми гирифтагии офтоб ба озод соҳтани ғуломон амр мефармуданд.

БОБИ 7. Зикр кардан дар вақти қусуф

567. Аз Абӯмӯсо (р) ривоят аст, ки гуфт: Офтоб гирифта шуд, Паёмбари Худо (с) тавре ҳаросон бархостанд, ки гӯё меҳоҳад қиёмат барпо шавад, ба масҷид омаданд ва намозро ба дарозтарин қиём ва руқӯй ва саҷдае, ки дар тамоми умри худ дида будам, хонда ва фармуданд:

“Инҳо аломатҳое аст, ки Ҳудованди мутаъол фиристодааст ва марбут ба марг ва зиндагии касе нест, vale Ҳудованди мутаъол ба сабаби инҳо бандагони худро метарсонад ва ҳангоме, ки аломате аз ин аломатҳоро дидед, ба зикр ва дуо ва талаби омурзиш аз Ҳудованди мутаъол мутавассил шавед.”

БОБИ 8. Баланд хондани қироат дар намози қусуф

568. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) дар намози қусуф қироатро баланд хонданд, баъд аз қироат тақбир гуфта, руқӯй намуданд, чун сари худро аз руқӯй боло намуданд, гуфтанд: *Самиъаллоҳу ли ман ҳамида раббанно ва лакалҳамд*. Баъд аз он дубора ба қироат кардан шурӯй намуданд (ва ба ин тартиб) дар ду ракаат чаҳор руқӯй ва чаҳор саҷда намуданд.

БОБИ 1. Он чӣ, ки дар мавриди сачдаҳои Қуръон ва суннат будани онҳо омадааст

569. Аз Абдуллоҳ ибни Масъуд (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) сураи «Ан-наҷм»-ро дар Макка тиловат намуда ва сачда карданд ва ҳамагӣ ба чуз аз як пирамарде бо Паёмбари Худо (с) сачда намуданд.

Он пирамард мушти рег ва ё хокеро гирифт ва бар он хок сачда намуда гуфт: Нисбат ба ман ҳамин кифоят мекунад. (Ибни Масъуд (р) мегӯяд, баъд аз ин воқеа ўро дидам, ки дар ҳоли қуфр қушта шуд.

БОБИ 2. Сачдаи сураи «Сод»

570. Аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки гуфт: Сачда кардан дар сураи «Сод» ҳатмӣ нест ва бо вучуди он Паёмбари Худо (с)-ро дидам, ки аз тиловат кардани он сачда намуданд.

БОБИ 3. Сачда кардани муслимин бо мушрикин ва ин, ки мушрик начас аст ва бар вай вузӯ нест

571. Ҳадиси Ибни Аббос (р) дар мавриди сачда намудани Паёмбари Худо (с) дар сураи «Наҷм» аз ривояти Ибни Масъуд (р) қаблан гузашт ва дар ин ривоят омадааст, ки мусалмонон ва мушрикин ва ҷин ва инс бо Паёмбари Худо (с) сачда намуданд.

БОБИ 4. Касе, ки ояти саҷдаро хонда ва сачдаи тиловат накардааст

572. Ривоят аст, ки Зайд ибни Собит (р) назди Паёмбари Худо (с) сураи «Ан-наҷм»-ро хонд, Паёмбари Худо (с) сачдаи тиловат накарданд.

БОБИ 5. Сачдаи «Иза-с-самоун шаққат»

573. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки сураи Иза-с-самоун-шакқат-ро хонд, сачда намуд ва чун аз вай аз сабаби ин сачда пурсида шуд, гуфт: Агар Паёмбари Худо (с) -ро намедидам, ки (аз қироати он) сачда кардаанд, сачда намекардам.

**БОБИ 6. Касе, ки аз издиҳоми зиёд ҷойеро барои саҷда
кардан наёфтааст**

574. Аз Ибни Умар (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) суроаро, ки дар он саҷда аст, барои мо тиловат мекарданد, он ҳазрат (с) саҷда мекарданд ва мо ҳам бо эшон саҷда менамудем, то ҳадде, ки касе аз мо ҷоеро барои гузоштани пешониаш намеёфт.

БОБИ 1. Он чӣ, ки дар мавриди кӯтоҳ хондани намоз ва муддати иқомат омадааст

575. Аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) нуздаҳ рӯз дар Макка иқомат намуданд ва (дар ин муддат) намозро кӯтоҳ меҳонданд.

576. Аз Анас (р) ривоят аст, ки гуфт: Бо Паёмбари Худо (с) аз Мадина ба сӯи Макка сафар намудем, то вақте, ки пас ба Мадина омадем, намозро ду ракаат-ду ракаат меҳонданд.

Ровӣ мегӯяд: Пурсидам: Оё муддате дар Макка иқомат намудед?

Гуфт: Бале, даҳ рӯз дар Макка иқомат намудем.

БОБИ 2. Намоз хондан дар Мино

577. Аз Ибни Умар (р) ривоят аст, ки гуфт: Бо Паёмбари Худо (с) ва Абӯбакр ва Умар (р) ва ибтидои хилофати Усмон (р) намозро дар Мино дуракаатӣ хондам, баъд аз он Усмон (р) намозро комил (яъне, чаҳорракаатӣ) адо намуд.

578. Аз Ҳориса ибни Вахб (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) дар Мино, дар ҳоле, ки амният комилан таъмин буд, намозро дуракаатӣ адо намуданд.

579. Ривоят аст, ки чун ба Ибни Масъуд (р) гуфтанд, ки Усмон (р) дар Мино намозро чаҳорракаатӣ хондааст, гуфт: Инно лилоҳ ва инно илайҳи роҷеъун. Сипас гуфт: Ман бо Паёмбари Худо (с) дар Мино намозро дуракаатӣ хондам ва бо Абӯбакр (р) дар Мино намозро дуракаатӣ хондам ва бо Умар (р) дар Мино намозро дуракаатӣ хондам ва ман аз ҷаҳор ракаат ду ракаатеро, ки қабул шавад, беҳтар медонам.

БОБИ 3. Дар чӣ масофате намоз кӯтоҳ хонда мешавад

580. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Барои зане, ки ба Худо ва рӯзи охират имон дорад, раво нест, ба ҷое, ки як шабонарӯз роҳ аст, бидуни маҳрам сафар намояд.”

БОБИ 4. Намози шом дар сафар ҳам бояд се ракаат хонда шавад

581. Аз Абдуллоҳ ибни Умар (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с)-ро дидам, ки агар дар сафар шитоб медоштанд, намози шомро таъхир мекарданд ва онро се ракаат меҳонданд. Баъд аз салом додан андаке даранг намуда ва намози хуфтан иқома мегардид, намози хуфтанро ду ракаат хонда, салом медоданд. Баъд аз намози хуфтан, то вакте, ки ними шаб бармехостанд, намози нафл намехонданд.

582. Аз Чобир ибни Абдуллоҳ (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) намози нафлро дар ҳолати савора ва ба тарафи дигаре гайр аз тарафи қибла адо менамуданд.

БОБИ 5. Хондани намози нафл бар болои ҳар

583. Ривоят аст, ки Анас (р) бар болои улоге дар ҳоле, ки рӯяш ба тарафи чапи қибла буд, намоз меҳонд. Аз вай пурсианд: Чаро ба тарафи дигаре гайри тарафи қибла намоз меҳонӣ? Гуфт: Агар Паёмбари Худо (с)-ро намедидам, ки чунин кардаанд, ман ҳаргиз чунин намекардам.

БОБИ 6. Касе, ки дар сафар баъд аз намози фарз нафл нахондааст

584. Аз Абдуллоҳ ибни Умар (р) ривоят аст, ки гуфт: Бо Паёмбари Худо (с) ҳамсафар будам ва надидам, ки дар сафар намози нафл хонда бошанд ва Худованди мутаъюл мефармояд: «**Ва барои шумо Паёмбари Худо (с) беҳтарин улгу аст**». (*Аҳзоб: 21*)

БОБИ 7. Касе, ки дар сафар пеш аз намози фарз ва баъд аз он нафл хондааст

585. Аз Омир ибни Рабеъа (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с)-ро дар сафар дидашт, ки ҳангоми шаб бар болои шутури ҳуд нафл меҳонданд ва рӯяшон ба тарафе буд, ки шутур ба ҳамон тараф равон буд.

БОБИ 8. Ҷамъ кардан байни намози шом ва хуфтан дар сафар

586. Аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) дар роҳи сафар байни намози пешин ва аср ва байни намози шом ва хуфтан ҷамъ мекарданд.

**БОБИ 9. Агар шахсе наметавонист нишаста намоз
бихонад, бояд ғалтида ва ба паҳлӯ намоз бихонад**

587. Аз Имрон ибни Ҳусайн (р) ривоят аст, ки гуфт: Нисбат ба марази бавосире, ки доштам, аз Паёмбари Худо (с) нисбат ба адой намоз пурсиш намудам. Фармуданд: “Истода бихон, агар натавонистӣ, нишаста бихон ва агар натавонистӣ, ба паҳлӯ бихон.”

**БОБИ 10. Агар касе нишаста намоз хонад ва баъд аз он сихат
ёфт, бояд намозро тамом намояд**

588. Аз модари мӯъминон Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Ҳеч вақт Паёмбари Худо (с)-ро надидаам, ки намози шабро (намози таҳаҷҷудро) то вақти синнашон зиёд нашуда буд, нишаста хонда бошанд ва чун синнашон зиёд шуд, (намози таҳаҷҷудро) нишаста меҳонданд, вале пеш аз рукӯъ кардан бармехостанд ва худуди сӣ-чил оятро меҳонданд ва баъд аз он рукӯъ мекарданд.

589. Ва аз Оиша (р) дар ривояти дигаре омадааст, ки сипас дар ракаати дуввум низ монанди ракаати аввал амал менамуданд, баъд аз тамом кардани намоз, агар бедор мебудам, бо ман сӯхбат мекарданд ва агар хоб мебудам, ба паҳлӯ хобида истироҳат мекарданд.

-19-
КИТОБИ
НАМОЗИ ТАҲАЧҶУД

БОБИ 1. Таҳаҷҷуд дар шаб

590. Аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки гуфт: Чун Паёмбари Худо (с) дар шаб барои таҳаҷҷуд хондан бармехостанд, чунин дуо мекарданд: “*Аллоҳумма лакал ҳамд анта қайному самовоти вал арзи ва ман фиҳинна ва лакал ҳамду лака мулку-с-самовоти вал арзи ва ман фиҳинна, валакал ҳамду анта нуру-с-самовоти вал арзи ва ман фиҳинна. Ва лакал ҳамду анта малику-с-самовоти вал арзи ва лакал ҳамд антал ҳақу ва ваъдукал ҳақ ва лиқоъука ҳақ ва қавлука ҳақ вал ҷаннату ҳақ ва-и-нору ҳақ ва-и-набиуна ҳақ ва Муҳаммадун (с) ҳақ ва-с-соату ҳақ, Аллоҳума лака асламту ва бика оманту ва ъалайка таваккaltunga ва илайка анабту ва бика хосамту ва илайка ҳокамту, фагfirли мо қаддамту ва мо аххарту ва мо асрарту ва мо аъланту, антал муқаддиму ва антал муаххиру, ло илоҳа илло анта.*”

БОБИ 2. Фазилати қиёми шаб

591. Аз Ибни Умар (р) ривоят аст, ки гуфт: Дар замони Паёмбари Худо (с) агар касе хобе мединид, меомад он хобро ба Паёмбари Худо (с) қисса мекард. Хеле орзу доштам, ки хобе бубинам ва барои Паёмбари Худо (с) қисса намоям. Дар замони Паёмбари Худо (с) ман шахси ҷавоне будам ва дар масcid мөхобидам, дар хоб дидам, ки гӯё ду фаришта маро гирифта, ба сӯи дӯзах бурданд ва (дидам), ки дӯзах ба монанди ҷоҳи амиқе бино шудааст ва дорои ду шоҳ аст ва дар он мардумоне ҳастанд, ки онҳоро мешиносам ва ман пайи ҳам мегуфтам: Аз дӯзах ба Худованд паноҳ мечӯям. Абдуллоҳ ибни Умар (р) мегӯяд: Дар ин вақт малаки дигаре омад ва бароям гуфт: Матарс. (Ин хобро ба (Ҳафса) (р) қисса намудам ва Ҳафса онро барои Паёмбари Худо (с) қисса намуд. Эшон фармуданд: “Абдуллоҳ шахси некест, агар шаб намоз бихонад,” (яъне намози таҳаҷҷуд бихонад). Баъд аз ин воқеа Абдуллоҳ (р) фақат вақти андакеро дар шаб мөхобид.

БОБИ 3. Тарки қиёми шаб барои бемор

592. Аз Ҷундуб ибни Абдуллоҳ (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) бемор гардида ва як ё ду шаб барои қиёми шаб барнахостанд.

БОБИ 4. Ташвики Паёмбари Худо (с) ба хондани намози шаб ва навофил бидуни он ки воқиб бошад

593. Аз Алӣ ибни Абӯтолиб (р) ривоят аст, ки гуфт: Шабе Паёмбари Худо (с) омаданд ва ман ва Фотима, дuxтари пайғамбари Худо (ъ)-ро бедор карда ва фармуданд: “Шумо ду нафар намоз намехонед?” (Мурод аз ин намоз намози таҳаҷҷуд аст).

Гуфтам: Ё Расулаллоҳ, ҷони мо дар дасти Худо аст, агар бихоҳад, ки моро бедор созад, бедор месозад. Ҷун ин суханро гуфтам, баргашта ва ба ман чизе нагуфтанд ва ҳангоми баргаштан дар ҳоле, ки (дости ҳудро) ба рони ҳуд мезаданд, шунидам, ки мегуфтанд: «**Инсон бисёр мӯҷодалагар аст**». (*Қаҳғ: 54*)

594. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) баъзе аз ибодотро аз тарси он, ки мабодо мардум ҳам ба онҳо амал намоянд ва бар онҳо воқиб гардад, тарк мекарданд, гарчи дар асл дӯст доштанд, ки он ибодотро анҷом диханд. (Ва аз ҳамин ҷиҳат) Паёмбари Худо (с) намози ҷоштро намехонданд.

БОБИ 5. Паёмбари Худо (с) дар шаб он қадар намоз меҳонданд, ки пойҳояшон варам мекард

595. Аз Мугира ибни Шуъба (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) шаб он қадар намоз меҳонданд, ки пойҳояшон варам мекард, ҷун барояшон гуфта мешуд, (ки сабаби ин ҳама ибодат чист?), мефармуданд: “Оё бандай шукргузоре набошам?”

БОБИ 6. Касе, ки дар вақти саҳар хобид

596. Аз Абдуллоҳ ибни Амр ибни Ос (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) ба ўгуфтанд: “Маҳбубтарини намозҳо дар назди Ҳудованди мутаъол намози Довуд (ъ) аст. Беҳтарини рӯзахо дар назди Ҳудованди мутаъол рӯзai Довуд (ъ) аст, ними шабро хобида ва ҳиссаи савуми онро намоз меҳонд ва боз шашум ҳиссаи онро меҳобид ва як рӯзро рӯза мегирифт ва як рӯзро меҳӯрд.”

597. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Беҳтарин ибодат дар назди Паёмбари Худо (с) ибодате буд, ки ба таври доимӣ ва ҳамешағӣ бошад. Аз вай пурсиданд: Паёмбари Худо (с) (дар шаб) чӣ вақт бармехостанд? Гуфт: Вақте, ки овози хурӯсро мешуниданд.

598. Ва дар ривояти дигаре аз Оиша (р) нақл аст, ки (дар ҷавоб) гуфт: Ҳангоме, ки овози хурӯсро мешуниданд, бархоста намоз меҳонданд.

599. Ва дар ривояти дигаре аз Оиша (р) нақл аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с)-ро ҳангоми саҳар дар назди ҳуд ҷуз дар ҳолати хоб намедидам.

БОБИ 7. Тұли қиём дар намози шаб

600. Аз Ибни Масъуд (р) ривоят аст, ки гуфт: Шабе бо Паёмбари Худо (с) намоз хондам, он қадар истоданд, ки тасмим ба кори баде гирифтам. Пурсиданд: Он кори бад чй буд? Гуфт: Тасмим гирифтам, ки худам бинишинам ва Паёмбари Худо (с)-ро танҳо бигзорам.

БОБИ 8. Намози Паёмбари Худо (с) дар шаб чй гуна буд ва чй қадар намоз меҳонданд?

601. Аз Ибни Аббос ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) (дар шаб) сездаҳ ракаат намоз меҳонданд.

602. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) дар шаб сездаҳ ракаат намоз меҳонданд, ки аз он ҷумла намози витр ва ду ракаат суннати намози субҳ буд.

БОБИ 9. Қиём ва хоби Паёмбари Худо (с) дар шаб ва он чй, ки аз қиёми шаб насх шудааст

603. Аз Анас (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) дар баъзе моҳҳо ончунон рӯза гирифтанро тарк мекарданд, ки мегуфтем аз ин моҳ чизеро рӯза наҳоҳанд гирифт ва дар баъзе моҳҳо он қадар рӯза мегирифтанд, ки мегуфтем аз ин моҳ чизеро бидуни рӯза наҳоҳанд гузашт. Агар меҳостй, ки эшонро дар шаб бидуни ҳолати намоз набинй, бидуни ҳолати намоз намедидй ва агар (меҳостй, ки эшонро қуз дар ҳолати хоб) набинй, қуз дар ҳолати хоб намедидй.

БОБИ 10. Тасаллут ёфтани шайтон бар касе, ки дар шаб намоз намехонад

604. Аз Абўхурайра (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Касе, ки хоб мешавад, шайтон бар ақиби саращ се гиреҳ мезанад, дар ҳар гиреҳ мегүяд: Шабат дароз бод ва бихоб. Агар бедор шуда ва Худоро зикр намояд, як гиреҳаш боз мешавад ва агар вузӯ бисозад, гиреҳи дигараш күшода мешавад ва агар намоз бихонад, охирин гиреҳ күшуда мегардад ва субҳ бо ҷисми сабук ва хотираш афсурда ва парешон ҳоҳад буд”.

БОБИ 11. Касе, ки бихобид ва намоз нахонад, шайтон дар гӯшаш бавл мекунад

605. Аз Абдуллоҳ (р) ривоят аст, ки гуфт: Аз шахсе назди Паёмбари Худо (с) ёд шуд, касе гуфт: То вақте, ки субҳ мешавад, хоб аст ва ба намоз барнамехезад. Фармуданд: “Шайтон дар гӯшаш бавл кардааст.”

БОБИ 12. Вақти дуо ва намоз хондан охири шаб аст

606. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуғанд: “Дар сулси ахир шаб Парвардигори мо ба осмони аввал нузул мекунад ва мегўяд: Кист, ки дуо кунад ва ман дуояшро иҷобат намоям, кист, ки аз ман бихоҳад ва ман он чиро, ки хостааст, барояш ато намоям ва кист, ки аз ман талаби омурзиш намояд ва ман ўро биёмурзам.”

БОБИ 13. Касе, ки аввали шабро хобида ва охири шаб бедор гаштааст

607. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки чун аз вай аз қайфияти намози шаб Паёмбари Худо (с) пурсиданд, гуфт: Аввали шабро меҳобиданд ва дар охири шаб бедор мешуданд ва намоз меҳонданд, (баъд аз намоз хондан) дубора ба бистари худ мерафтанд ва чун муаззин аzon медод, аз ҷояшон барҷаста, агар зарурат ба ғусл доштанд, ғусл мекарданд, варна вузӯ сохта ва берун мешуданд.

БОБИ 14. Шабхезии Паёмбари Худо (с) дар моҳи Рамазон ва гайри Рамазон

608. Ва аз Оиша (р) ривоят аст, ки чун аз қайфияти намози Паёмбари Худо (с) дар моҳи Рамазон пурсида шуд, гуфт: Паёмбари Худо (с) дар моҳи Рамазон ва гайри моҳи Рамазон аз ёздаҳ ракаат намоз бештар намехонданд. (Аввал) чаҳор ракаат намоз меҳонданд, ки аз хубӣ ва дарозии он мапурс, имконпазир нест, баъд аз он чаҳор ракаати дигар меҳонданд, ки дарозӣ ва хубии онро васф карда наметавон ва баъд аз он се ракаати дигар меҳонданд. Оиша (р) мегўяд, ки пурсидам: Ё Расулаллоҳ, оё пеш аз ин, ки намози виттро адо намоед, хоб ҳам мешавед? Фармуғанд: “Эй Оиша, ҷашмонам меҳобад, вале қалбам намехобад.”

БОБИ 15. Он чӣ, ки аз ташаддуд дар ибодат макрӯҳ аст

609. Аз Анас ибни Молик (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) ба масҷид доҳил гардида, диданд, ки ресмоне байни ду поя аз пояҳои масҷид баста аст. Пурсиданд: “Ин ресмон барои чист? Гуфтанд: Ин ресмон аз они (Умму-л-мӯъминин) Зайнаб (р) аст, вақте, ки (аз намоз хондан) хаста мешавад, онро медорад. Паёмбари Худо (с) фармуғанд: “На, онро боз кунед, ҳар касе то вақте, ки бонишот аст, намоз бихонад ва чун хаста гардид, биншинад.”

БОБИ 16. Касе, ки қиёми шаб дошта бошад, тарк кардан барояш мақрӯҳ аст

610. Аз Абдуллоҳ ибни Амр ибни Ос (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) ба ман гуфтанд: “Эй Абдуллоҳ, ту монанди фалонӣ мабош, ки шабхезӣ дошт ва баъд аз муддате онро тарк намуд.”

БОБИ 17. Фазилати касе, ки шаб аз хоб бедор мешавад ва намоз меҳонад

611. Аз Убода ибни Сомит (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: “Касе, ки дар шаб аз хоб барҳоста ва бигӯяд: *Ло илоҳа иллаллоҳу вахдаҳу ло шарика лаҳу лаҳул мулку ва лаҳул ҳамд ва ҳува ъало кулли шайъин қадир, Алҳамду лиллоҳи ва субҳоналлоҳи ва ло илоҳа иллаллоҳу валлоҳу акбар ва ло ҳавла ва ло қуввати илло биллоҳ.* Ва баъд аз он аз Худованд талаби омурзиш намояд ва ё чизе бихоҳад, талабаш иҷобат мегардад ва агар вузӯ сохта, намоз бихонад, намозаш қабул мешавад.

612. Ривоят аст, ки Абӯхурайра (р) зимни қиссаҳояш аз Паёмбари Худо (с) ин гуфтаашонро зикр намуд, ки фармуданд: “Шумо бародаре доред, ки аслан сухани нописандро бар забони худ намеоварад” ва мақсадашон Абдуллоҳ ибни Равоҳа (р) буд, ки гуфта буд:

Паёмбари Худо (с) дар миёни мост ва қаломи Ҳудоро (он гоҳ) тиловат менамояд, равшани фачр дураҳшон гардад, роҳи ростро баъд аз ин, ки гумроҳ будем, ба мо намоён соҳт ва дилҳои мо яқин дорад, ки ҳар чизеро, ки ҳабар дихад, ҳамон тавр воқеъ мешавад, шаб, ки хоб мешавад, пахӯяш дар бистар ором намегирад, дар ҳоле, ки мушрикин дар хоби гарон фурӯ рафтаанд.

613. Аз Ибни Умар (р) ривоят аст, ки гуфт: Дар замони Паёмбари Худо (с) хоб дидам, ки гӯё дар дастам порчаи абрешимин аст ва ҳеч чое дар биҳишт нест, ки он ҷоро ирода намоям ва он порча ба он тараф парвоз нанамояд ва дидам, ки ду нафар наздам омаданд... (ва бақияи ҳадисро тавре, ки қаблан гузашт, зикр намуд).

БОБИ 18. Намози нафл ду ракаат-ду ракаат аст

614. Аз Ҷобир ибни Абдуллоҳ (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) истихора кардан дар ҳамаи корҳоро ба мо ёд медоданд, ҳамчунон ки сурاء аз Қуръонро ба мо ёд медоданд (ва дар ин маврид) фармуданд: “Касе, ки меҳоҳад кореро анҷом дихад, ду ракаат намоз ғайр аз намози фарз адо намуда, баъд аз он бигӯяд: *Аллоҳумма инни астаҳирука биъилмика, ва астақдирука бикӯдратика ва асьалука мин фазлиکل ازیم, فائینناکا تاکدیرу ва لо اکدیرу ва تاъلامу ва لو ایلامу ва انتا ۴اللهم علیکم گویوب, Аллоҳумма ин کونتا تاъلامу اننا ҳозал امرا ҳایرعن لی فی دینی و ما یویشی و اکیباتی امri ای ۴وچیلی امri و اقیلیخی فاکدیرخی لی و ایسیرخی*

лӣ, сумма борик ли фиҳу ва ин кунта таъламу анна ҳозал амра шаррун лӣ, фи динӣ ва маъюиӣ ва ъоқибати амри, ав фӣ ъочили амри ва очилиҳи фасрифҳу ӯзинӣ васрифни ӯзинҳу вақдур лия хайра ҳайсу кона, сумма-рзинӣ бихӣ. Ва фармуданд: Баъд аз он ҳочати худро зикр намояд.”

БОБИ 19. Пойбандӣ ба ду ракаат (суннати) намози фачр ва қасе, ки ин ду ракаатро нафл номидааст

615. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) ба ҳеч намози нафле пойбандтар аз ду ракаат (суннати) субҳ набуданд.

БОБИ 20. Он чӣ, ки дар ду ракаат намози субҳ ҳонда мешавад

616. Ва аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) ду ракат намози субҳро он қадар сабук меҳонданд, ки бо ҳуд мегуфтам: Оё Алҳамду лиллоҳ-ро ҳондаанд ё на?

БОБИ 21. Намози ҷошт дар ғайри сафар

617. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Дӯстам (яъне Паёмбари Худо (с) маро ба се ҷиз васият намудаанд, ки то ҳангоми марг онҳоро тарқ наҳоҳам кард: рӯза гирифтани се рӯз аз ҳар моҳ, намози ҷошт ва хоб шудан баъд аз намози витр.

БОБИ 22. (Ҳукми ҳондани) ду ракаат намози пеш аз фарзи намози пешин

618. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) адои чаҳор ракаат намоз пеш аз фарзи намози пешин ва ду ракаат намоз пеш аз фарзи намози субҳро тарқ намекарданд.

БОБИ 23. (Ҳукми) намоз ҳондан пеш аз намози шом

619. Аз Абдуллоҳи Музаннӣ (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: “Пеш аз намози шом намоз бихонед.” Ва дар мартабаи саввум фармуданд: “Барои қасе, ки хоста бошад.” (Ва ин суханро) барои он гуфтанд, ки мардум ҳондани ин ду ракаат намозро суннат қарор надиҳанд.

БОБИ 1. Фазилати намоз хондан дар масциди Макка ва масциди Мадина

620. Аз Абӯхурайра (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: “Барои ҳеч масциде чуз се масcid қофили сафар баста намешавад: Масциду-л-ҳаром, Масциди Расул (с) ва Масциду-л-ақсо.”

621. Ва аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Як намоз дар ҳамин масциди ман беҳтар аз ҳазор намоз дар ҳар масциди дигаре ба чуз аз намоз хондан дар Масциду-л-ҳаром аст».

БОБИ 2. Масциди Қубо

622. Ривоят аст, ки Ибни Умар (р) чуз дар ду рӯз дар рӯзи дигаре дар вакти чошт намоз намехонд. Яке рӯзе, ки ба Макка меомад ва одати вай он буд, ки ҳамеша дар вакти чошт ба Макка мерасид (ва ба муҷарради расидан) тавоф менамуд.

Пушти мақоми (Иброҳим (ъ) ду ракаат намоз адо мекард ва рӯзи дигар рӯзе буд, ки ба масциди Қубо меомад ва ў ҳар рӯзи шанбе ба масциди Қубо меомад ва ночиз медонист, ки пеш аз хондани ду ракаат намоз аз масcid ҳориҷ шавад.

Ровӣ мегӯяд: Ва Ибни Умар (р) ривоят мекунад, ки Паёмбари Худо (с) савора ва пиёда ба масциди Қубо меомаданд.

Ибни Умар (р) барои ровӣ мегӯяд: Ман кореро мекунам, ки дидам, дигар ҳамнишионам мекунанд ва ман ҳеч қасро аз намоз хондан дар ҳеч соате аз шаб ва рӯз манъ намекунам, (вале мегӯям) қасд накунед, ки дар вакти тулуъ ва гуруби офтоб (намоз бихонед).

БОБИ 3. Фазилати мобайни қабр ва минбари Паёмбари Худо (с)

623. Аз Абӯхурайра (р), аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: “Замине, ки миёни хона ва минбари ман қарор дорад, боғчае аз боғҳои ҷаннат аст ва ҳамин минбари ман дар канори Кавсар аст.”

БОБИ 1. Набояд дар дохили намоз сухан зад

624. Аз Ибни Масъуд (р) ривоят аст, ки гуфт: Бар Паёмбари Худо (с) дар ҳоле, ки машгули намоз хондан буданд, салом медодем ва эшон саломи моро (алайк) медоданд.

Чун аз назди (Наччош) баргаштем ва бар эшон салом додем, саломи моро (алайк) надоданд ва фармуданд: “Дар намоз машгулияти дигаре аст.”

625. Ва дар ривояте аз Зайд ибни Аркам (р) омадааст, ки гуфт: Мо дар намоз бо яқдигар сухан мезадем, то ин, ки ин қавли Худованди мутаъюл нозил гардид, ки (ба адой намозҳо ва намози миёнагӣ пойбанд бошед). Ва ҳамон буд, ки амр ба сукут кардан шудем.

БОБИ 2. Дур кардани регҳо дар вақти намоз хондан

626. Аз Муъайқиб (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) барои шахсе, ки хокҳои чойи саҷдаашро баробар мекард, фармуданд: “Агар ҷунин кореро мекунӣ, фақат як бор бикун.”

БОБИ 3. Агар доба дар вақти намоз хондан гурехт

627. Аз Абӯбарзаи Аслами (р) ривоят аст, ки дар яке аз газоҳо дар ҳоле ки лаҷоми добааш ба дасташ буд, намоз меҳонд, добааш саркашӣ мекард ва ў ҳам ба дунболаш роҳ мерафт.

Чун (аз ин амал ба ў эътиroz намуданд) гуфт: Ман бо Паёмбари Худо (с) дар шаш ё ҳафт ва ҳатто ҳашт газва иштирок намудам ва осонгириҳои Паёмбари Худо (с)-ро мушоҳида намудам ва ман баргаштан бо добаамро беҳтар аз ин медонам, ки ўро ба сари худаш бигзорам, то ҷароғоҳи маълуфаи худ биравад, сабаби парешонии ман шавад.

628. Ривоят аст, ки Оиша (р) дар ҳадиси Кусуф гуфт: Баъд аз ин, ки Паёмбари Худо (с) гуфтанд: “Оташро дидам, ки болои ҳам анбошта мешавад”, идома дода фармуданд: “Ва Амр ибни Луҳайро дар он оташ дидам ва ў касе буд, ки шутурунашро барои бутҳо назр мекард.”

БОБИ 4. Дар намоз набояд саломи касеро алайк дод

629. Аз Ҷобир ибни Абдуллоҳ (р) ривоят аст, ки гуфт: Маро Паёмбари Худо (с) ба анчоми коре фиристоданд. Рафтам ва он корро анчом дода баргаштам ва чун бар Паёмбари Худо (с) салом додам, ҷавоби саломи маро надоданд, бар дилам он қадар саҳт гузашт, ки Худованд беҳтар медонад, вале бо худ гуфтам: Шояд ба сабаби он, ки дар анчом додани он кор таъхир намудаам, Паёмбари Худо (с) аз ман озурда шудаанд.

Боз дубора бар эшон салом кардам ва ҷавоби саломи маро надоданд, ин бор аз бори аввал дар дилам саҳттар гузашт. Бори саввум бар эшон салом додам, ин бор ҷавоби саломи маро дода ва фармуданд: “Ҷуз аз ин, ки дар намоз будам, чизи дигаре монеъи ҷавоб додан ба саломи ту набуд.” Ва эшон дар ин вақт бар болои шутури худ савор ва рӯяшон ба тарафи дигаре ғайр аз тарафи қибла буд.

БОБИ 5. (Хукми) даст ба камар ниҳодан дар вақти намоз хондан

630. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) дар вақти намоз хондан аз ниҳодани даст бар камар нахӣ кардаанд.

БОБИ 1. Агар касе панҷ ракаат бихонад

631. Аз Абдуллоҳ ибни Масъуд (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) намози пешинро панҷ ракаат адо намуданд. Касе аз эшон пурсиid. Оё бар намоз зиёд шудааст? Фармуданд: “Чаро, чӣ шудааст?”

Он шахс гуфт: Намозро панҷ ракаат хондед. Ва (Паёмбари Худо (с) баъд аз ин, ки салом дода буданд, ду саҷда барои сахв анҷом доданд.

БОБИ 2. Касе, ки дар вақти намоз хондан бо вай сӯхбат шуда ва ў ба дasti худ ишора намуда ва гӯш кардааст

632. Аз Умми Салама (р) ривоят аст, ки гуфт: Аз Паёмбари Худо (с) шунидам, ки аз хондани ду ракаат намоз баъд аз аср наҳӣ фармуданд. Ва чун дидаам, ки худашон он ду ракаатро меҳонанд, духтаракеро аз байни занҳое, ки аз мардуми Ансор наздам нишаста буданд, фиристода, барояш гуфтам: Назди Паёмбари Худо (с) рафта ва бигӯ: Ё Расулаллоҳ, маро Умми Салама фиристодааст ва мегӯяд шумо аз хондани ду ракаат намоз баъд аз намози аср наҳӣ фармуда будед, ва тавре, ки мебинем, худи шумо он ду ракаат намозро меҳонед ва агар ба дasti худ ишора намуданд, аз наздашон дур шав.

Он духтарак рафт ва он чиро ба вай гуфта будам, анҷом дод ва чун Паёмбари Худо (с) ба дasti худ ишора намуданд, аз наздашон дур шуд ва баъд аз ин, ки аз намоз фориғ шуданд, фармуданд: “Эй духтари Абӯумайя, аз ду ракаат баъд аз аср пурсон намудӣ ва чун мардуме аз қабилаи Абдулқайс омада ва маро аз хондани ду ракаат намоз баъд аз фарзи пешин ба худ машғул намуда буданд, он ду ракаат намозро холо меҳонам.”

-23-

КИТОБИ
АҲКОМИ ЧАНОЗА

БОБИ 1. Касе, ки охирин қаломаш ло илоҳа иллаллоҳ бошад

633. Аз Абӯзар (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Фиристодае аз ҷониби Парвардигорам омад ва ба ман ҳабар дод (ва ё фармуданд: башорат дод), ки касе, ки аз уммати ман бимирад, ба шарти он, ки ба Худо ширк наёварда бошад, ба биҳишт дохил мегардад.”

Ровӣ мегӯяд, гуфтам: Агарчи муртакиби зино гардида ва дуздӣ карда бошад? Фармуданд: “Агарчи муртакиби зино гардида ва дуздӣ карда бошад.”

634. Аз Абдуллоҳ (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Касе, ки бимирад ва ба Худо ширк оварда бошад, ба дӯзах дохил мегардад.” Ровӣ мегӯяд: Ва ман мегӯям, касе, ки бимирад ва ба Худо ширк наёварда, ба биҳишт дохил мегардад.

БОБИ 2. Лузуми ҳамроҳӣ намудан бо чаноза

635. Аз Бароъ (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) моро ба ҳафт чиз амр ва аз ҳафт чиз наҳӣ фармуданд. Он чиро, ки ба он амр намуданд, ҳамроҳӣ бо чаноза, иёдати бемор, қабули даъват, ёрӣ додан ба мазлум, вафо кардан ба қасам, ҷавоби салом ва ҷавоби атса аст ва он чиро, ки аз он наҳӣ кардаанд, истеъмоли зуруфи нуқрагӣ, пӯшидани ангуштарии тилло, пӯшидани абрешим, дибоҷ, катон ва истабрақ (навъи дигаре аз абрешим) аст.

БОБИ 3. Диданӣ мурда баъд аз такфин

636. Аз Умми Їалои (р) (вай зане аз Ансор ва аз қасоне буд, ки бо Паёмбари Худо (с) байъат намуда буданд), ривоят аст, ки Ансор дар мавриди сукунат додани муҳочирин қуръакашӣ намуданд ва Усмон ибни Мазъун ба қуръай мо баромад, ўро ба манзили худ бурдем, (баъд аз муддате) бемор гардид ва аз ҳамон беморӣ вафот ёфт. Баъд аз ин, ки фавт гардид, гуслаш карданд ва дар либосҳояш кафан намуданд. Паёмбари Худо (с) ташриф оварданд.

Гуфтам: Эй Абӯсоӣб (яъне, Усмон ибни Мазъун), раҳмати Худо бар ту бод, ман шаҳодат медиҳам, ки мавриди карам ва раҳмати Худовандӣ қарор гирифтай.

Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Аз кучо фаҳмидӣ, ки мавриди қарами Худовандӣ қарор гирифтааст?»

Гуфтам: Ё Расулаллоҳ, падар ва модарам фидои шумо (агар ў мавриди икроми Худовандӣ қарор нагирифта бошад), пас киро Худованд мавриди икроми хеш қарор ҳоҳад дод?

Фармуданд: “Ў акнун мурдааст, ба Худованд савганд, ки ман барояш умеди хубе ва неке дорам, vale ба Худованд савганд, ман, ки Расули Худо ҳастам, намедонам, ки бо ман чӣ ҳоҳад шуд.”

Он зан мегӯяд: Ба Худованд савганд, ки аз ин рӯз ба баъд ба ҳеч кас ҳукми начотро наҳоҳам кард.

637. Аз Ҷобир ибни Абдуллоҳ (р) ривоят аст, ки гуфт: Ҳангоме, ки падарам кушта шуда буд, ҷомаро аз рӯяш бардошта будам ва гирия мекардам ва мардум маро аз ин кор монеъ мешуданд, vale Паёмбари Худо (с) маро манъ намекарданд. Аммаам Фотима (р) ҳам гирия мекард, Паёмбари Худо (с) ба вай гуфтанд: “Чи гирия кунӣ ва чи гирия накунӣ, малоика бо болҳои худ бар болояш то вақте, ки ўро бардоред, соя мекунад.”

БОБИ 4. Касе, ки барои аҳли майит шахсан таъзия гуфтааст

638. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с)-ро аз вафоти Наҷоҳӣ дар ҳамон рӯзе, ки вафот намуда буд, ҳабар доданд ва ба тарафи идгоҳ рафтанд ва ба саҳоба саф бастанд ва бар вай намози чаноза хонданд.

639. Аз Анас ибни Молик (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Байраки (чиҳод)-ро Зайд (р) бардошт ва мавриди исобат қарор гирифт. Баъд аз вай Ҷаъфар (р) бардошт ва мавриди исобат қарор гирифт ва баъд аз вай Абдуллоҳ ибни Равоҳа (р) бардошт ва мавриди исобат қарор гирифт. Ва дар ҳоле, ки ашк аз ҷашмони муборак ҷорӣ буд, (фармуданд:) Баъд аз он байракро Ҳолид ибни Валид (р) бидуни ин, ки амир бошад, бардошт ва фатҳ насиби вай шуд.”

БОБИ 5. Касе, ки фарзандаш фавт гардида ва сабрашро ба Худо карда аст

640. Ва аз Анас (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Ҳеч мусалмоне нест, ки се фарзандаш қабл аз булаг вафот ёфта бошанд, магар ин, ки Худованди мутаъюл ба фазл ва раҳмати худ ба сабаби он фарзандон ўро ба ҷаннат доҳил ҳоҳад намуд.”

БОБИ 6. Мустаҳаб аст, ки мурда ба адади тоқ шуста шавад

641. Аз Умми Атияи Ансорӣ ривоят аст, ки гуфт: Ҳангоме, ки духтари Паёмбари Худо (с) фавт гардид, назди мо омада ва

фармуданд: “Ӯро се ва ё панҷ бор ва ё бештар аз ин агар зарурат эҳсос кардед, ба об ва сидр гусл дихед ва дар мартабаи охир кофур ва ё чизе аз кофур истеъмол кунед ва вақте, ки фориг шудед, ба ман хабар дихед.” (Он ҳазрат (с) чомаи худро дода ва гуфтанд: “Инро барояш зерпӯш қарор дихед.”)

БОБИ 7. Дар гусл бояд аз тарафи рости майит шурӯъ шавад

642. Дар ривояти дигаре аз Умми Атия (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: “(Дар гусл додани майит) аз тарафи рост ва аз аъзои вузӯ шурӯъ кунед.” Ва Умми Атия (р) мегӯяд: Сарашро шона карда ва мӯҳояшро се қисмат намудем.

БОБИ 8. Кафан дар ҷомаҳои сафед

643. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) ба се ҷомаи сафеди ямонӣ пунбае, ки ба номи (саҳулия) ёд мешуд, кафан шуданд ва пероҳан ва дастор аз ҷумлаи он се ҷома набуд.

БОБИ 9. Кафан кардан дар ду ҷома

644. Аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки гуфт: Шахсе бо Паёмбари Худо (с) дар Арафот вуқуф намуда буд. Ин шахс аз шутураш афтода мурд. Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Ӯро ба об ва сидр шуста ва дар ду ҷома кафан кунед, хушбӯй ба танаш нақунед ва сарашро напӯшонед, зоро ӯ дар рӯзи қиёмат талбиягӯён бармехезад.”

БОБИ 10. Кафан барои мурда

645. Аз Ибни Умар (р) ривоят аст, ки гуфт: Баъд аз мурдани Абдуллоҳ ибни Убай (ки раҳбари мунофиқин буд), фарзандаш назди Паёмбари Худо (с) омад ва гуфт: Ё Расулаллоҳ, пероҳани худро ба ман бидихед, то падарамро ба он кафан намоям ва бар вай намоз бихонед ва барояш аз Ҳудованд талаби омурзиш намоед. Он ҳазрат (с) пероҳани худро ба вай доданд ва фармуданд: “Баъд аз тақфин бароям ҳабар дех, то бар вай намоз бихонам.”

Ва ӯ ба он ҳазрат ҳабар дод ва чун меҳостанд, ки бар вай намоз бихонанд, Умар (р) Паёмбари Худо (с)-ро ба тарафи худ қashiда ва гуфт: Магар Ҳудованди мутаъол шуморо аз намоз хондан бар мунофиқин манъ накардааст?

Фармуданд: “Бароям ихтиёр дода ва гуфтааст: «Агар меҳоҳӣ, барояшон талаби мағфират кун ва агар меҳоҳӣ, талаби мағфират макун, агар ҳафтод бор барояшон талаби мағфират намоӣ, ҳаргиз Ҳудованд онҳоро наҳоҳад омурзид». (Тавба: 80) Ва ҳамон буд, ки бар вай намоз хонданд ва ин қавли Ҳудованд нозил гардид: «Бар ҳеч яке аз

мунофиқин, ки мурдаанд, хеч гоҳ намоз маҳон». (Тавба: 84)

646. Аз Ҷобир (р) ривоят аст, ки гуфт: Баъд аз он, ки Абдуллоҳ ибни Убай дағн гардид, Паёмбари Ҳудо (с) наздаш омаданд ва ўро аз қабр берун карданд, аз оби даҳони худ бар вай андохтанд ва пероҳани худро бар вай пӯшонданд.

БОБИ 11. Агар кафани комиле ёфт намешуд, бояд аввал сари майитро пӯшонид

647. Аз Ҳаббоб (р) ривоят аст, ки гуфт: Бо Паёмбари Ҳудо (с) ҳичрат намудам ва ҷуз ризои Ҳудованд мақсади дигаре надоштам ва музди маро Ҳудованди мутаъюл дод.

Баъзе аз моён пеш аз ин, ки аз амволи дуняви истифода намояд, вафот намуд, аз он ҷумла Мусъаб ибни Умайр (р) буд ва баъзе аз мевааш пухта шуд ва ўро чид. Мусъаб (р) рӯзи ҷангӣ Ҳуд шаҳид гардид ва ба ҷуз як ҷома чизи дигаре барои кафан карданаш наёфтем.

Агар сарашро мепӯшонидем, пойҳояш берун мегардид ва агар пойҳояшро мепӯшонидем, сараш аз кафан хориҷ мешуд. Билохира Паёмбари Ҳудо (с) амр намуданд, то сарашро пӯшонда ва бар рӯи пойҳояш изхир (як навъи гиёҳе аст) бияндозем.

БОБИ 12. Касе, ки дар замони Паёмбари Ҳудо (с) кафанашро омода карда буд ва барояш бад нагуфтанд

648. Аз Саҳл (р) ривоят аст, ки гуфт: Зане ҷомаи бофташудаеро, ки дорои ҳошия буд ва ба номи Бурда ёд мешуд, назди Паёмбари Ҳудо (с) овард. Саҳл мегӯяд: Оё медонед Бурда чист?

Гуфтанд: Ҷомаест, ки тамоми баданро мепӯшонад?

Гуфт: Бале.

Он зан ба Паёмбари Ҳудо (с) гуфт: Ин ҷомаро овардам, то ба шумо бипӯшонам. Паёмбари Ҳудо (с) ба ҷунин ҷомае эҳтиёҷ доштанд ва онро аз он зан қабул намуданд.

Рӯзе Паёмбари Ҳудо (с) дар ҳоле, ки он ҷомаро барои худ изоре соҳта буданд, аз хона берун шуданд. Шахсе гуфт: Бисёр зебо аст, инро барои ман бидиҳед. Мардум гуфтанд: Кори хубе накардӣ, Паёмбари Ҳудо (с) ба он ҷома эҳтиёҷ доштанд ва онро пӯшидаанд ва боз ту меҳоҳӣ, ки онро ба ту бидиҳанд ва инро ҳам медонӣ, ки Паёмбари Ҳудо (с) талаби касеро рад намекунанд.

Он шаҳс гуфт: Ба Ҳудованд қасам, ки ман онро наталбидам, ки бипӯшам, балки хостам, то онро барои худ кафан бисозам. Саҳл (р) мегӯяд: Ва ҳамон ҷомаро он шаҳс барои худ кафан соҳт.

БОБИ 13. Ҳамроҳӣ намудани занҳо бо ҷаноза

649. Аз Умми Атия (р) ривоят аст, ки гуфт: Моро аз ҳамроҳӣ намудан бо ҷаноза нахӣ намуданд, вале ин нахӣ ҷиддӣ набуд.

БОБИ 14. Ба мотам нишастан барои ғайри шавҳар

650. Аз Умми Ҳабиба (р) ҳамсари Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки гуфт: Аз Паёмбари Худо (с) шунидам, ки фармуданд: “Барои зане, ки ба Худо ва рӯзи охиrat имон дорад, раво нест, ки бештар аз се рӯз барои мурда ба мотам биншинаid, магар ба сабаби шавҳар, ки муддати мотамаш чаҳор моҳу даҳ рӯz аст.”

БОБИ 15. Зиёрати қубур

651. Аз Анас ибни Молик (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) занеро диданд, ки бар сари қабре нишаста гиря мекунад, фармуданд: “Аз Худо битарс ва сабр кун.”

Он зан Паёмбари Худо (с)-ро нашноҳт ва гуфт: Аз наздам дур шав, ту ба мусибатам гирифтор нашудай.

Касе барои он зан гуфт: Ин шахс Паёмбари Худо (с) буд.

Он зан ба дарвозаи хонаи Паёмбари Худо (с) омад ва дид, ки хорис ва дарвазобоне надорад, наздаш омада гуфт: Шуморо нашноҳтам. Фармуданд: “Сабр дар осеби аввал аст.”

БОБИ 16. Ин қавли Паёмбари Худо (с) ки “Мурда ба гиря кардани баъзе аз аҳли хонаводааш таъзib мегардад,” агар ин гиря кардан ба амри худи шахси мурда бошад

652. Аз Усома ибни Зайд (р) ривоят аст, ки гуфт: Духтари Паёмбари Худо (с) касеро назди Паёмбари Худо (с) фиристод, ки тифле аз мо дар ҳолати қабзи рӯҳ аст ва назди мо биёд. [Паёмбари Худо (с)] барояш салом фиристода ва гуфтанд: Доду гирифт ҳама аз ҷониби Худованд аст ва ҳар чизе дар назди Худованд ачали муайяне дорад, сабр кун ва музди худро аз Худо бихоҳ.

Духтари Паёмбари Худо (с) дубора назди вай фиристода ва ӯро қасам дод, ки ҳатман наздаш биёяд. Усома (р) барҳоста ва ба ҳамроҳии Саъд ибни Убода ва Муъоз ибни Ҷабал ва Убай ибни Каъб ва Зайд ибни Собит (р) ва ашҳоси дигаре наздаш омаданд, дар ин вақт он тифлро, ки дар ҳолати назъ буд ва синааш монанди реге, ки дар машки ҳушке биафтад, садо мекард. Назди Паёмбари Худо (с) оварданد, ашк аз ҷашмони Паёмбари Худо (с) ҷорӣ гардид. Саъд (р) пурсид: Чаро гиря мекунед? Фармуданд: “Ин раҳматест, ки Худованд дар дили бандагони худ қарор додааст ва Худованд аз бандагони худ касеро раҳмат мекунад, ки бораҳму шафқат бошад.”

653. Аз Анас ибни Молик (р) ривоят аст, ки гуфт: Дар чанозаи яке аз духтарони Паёмбари Худо (с) ҳозир гардиDEM ва Паёмбари Худо (с) бар сари қабраш нишаста ва ашк аз ҷашмонашон ҷорӣ буд.

Анас (р) мегӯяд: Паёмбари Худо (с) фармуDанд: “Оё дар байни шумоён қасе ҳаст, ки шаби гузашта бо ҳамсарап мӯкориbat накарда бошад?” Абӯталҳа (р) гуфт: Бале, ман. Он ҳазрат (с) фармуDанд: Дар қабр поён шав. Анас (р) мегӯяд: Ӯ ҳам дар қабр поён шуд.

654. Аз Умар (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуDанд: “Мурда ба сабаби ин, ки баъзе аз афроди хонаводааш бар вай гиря мекунанд, таъзib мешавад.”

Ин хабар баъд аз вафоти Умар (р) ба Оиша (р) расида ва гуфт: Худованд Умарро раҳмат кунад, ба Худованд қасам, ки Паёмбари Худо (с) нагуфтаанд, ки мусалмон ба сабаби гиряи баъзе аз аҳл ва авлодаш таъзib мегардад. Балки Паёмбари Худо (с) фармуDанд: ки “Худованд азоби коғирро ба сабаби гиряи аҳли хонаводааш бар вай зиёд мекунад” ва шаҳодати Қуръон дар ин мавриD барои шумо коғӣ аст: **Ҳеч қас гуноҳи шахси дигареро мутаҳаммил намешавад.**(Сураи Исро, ояти 15)

655. Ва аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) аз назди (қабри) зани яхудӣ мегузаштанд ва диданд, ки аҳл ва авлодаш бар вай гиря мекунанд, фармуDанд: “Инҳо бар Ӯ гиря мекунанд ва Ӯ дар қабраш азоб мешавад.”

БОБИ 17. Нола кардан бар майит макрӯҳ аст

656. Аз Мугира (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с)-ро шуниДам, ки фармуDанд: “Дурӯғ гуфтан бар ман монанди дурӯғ гуфтан бар шахси дигаре нест. Қасе, ки бар ман дурӯғ бигӯяд, бояд маъво ва масканашро дар дӯзах омода намояд.” Ва аз Паёмбари Худо (с) шуниДам, ки фармуDанд: “Қасе, ки бар Ӯ нола шавад, ба сабаби он навҳа таъзib мегардад.”

БОБИ 18. Қасе, ки бар рӯяш бизанад, аз мо нест

657. Аз Абдуллоҳ (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуDанд: “Қасе, ки (ба сабаби мусибате, ки бар вай расидааст) бар рӯяш бизанад ва гиребонаш пора кунад ва дуоҳои аҳли ҷоҳилиятро бикиунад, аз мо нест.”

БОБИ 19. Марсияи Паёмбари Худо (с) барои Саъд ибни Хавла

658. Аз Саъд ибни Абӯваққос (р) ривоят аст, ки гуфт: Дар беморие, ки соли ҳаҷҷатулвадоъ гирифтор шуда будам, Паёмбари Худо (с) ба диданам омаданд, барояшон гуфтам: Маризиам ба сарҳаде расидааст, ки

мебинед ва ман моли фаровоне дорам ва ба ҷуз аз як духтар меросбари дигаре надорам, оё раво аст, ки ду сулси моли худро садақа бидиҳам?

Фармуғанд: “На.” Гуфтам: Агар нимашро бидиҳам, чй? Гуфтанд: «На». Ва фармуғанд: “Сеяки молатро садақа бидеҳ ва ҳамин сеяк ҳам миқдори бисёре аст, агар меросбаронатро баъд аз худ ағниё бигзорӣ, беҳтар аст аз ин, ки дар факр ва фоқа бимонанд ва аз мардум гадой кунанд ва ҳар нафақаеро, ки бидиҳӣ, дар сурате, ки қасдат ризои Худованди мутаъюл бошад, музди онро ҳоҳӣ ёфт, ҳатто ҳамин луқмае, ки дар даҳони ҳамсарат мегузорӣ.”

Гуфтам: Ё Расулаллоҳ! Баъд аз асҳоби худ зинда ҳоҳам монд? Фармуғанд: “Ту агар зинда бимонӣ, ҳар амали некеро, ки анҷом медиҳӣ, бароят сабаби баландии мақом ва манзалат ҳоҳад буд, илова бар он шояд ту зинда бимонӣ, то мардуме (яъне мусалмонон) аз ту манфиат бибаранд ва мардуми дигаре (яъне мушрикон ва дигар куффор) аз ту зарар бинанд». Баъд аз он Паёмбари Худо (с) ин тавр дуо карданд:

Илоҳо, саҳобаамро бар ҳичраташон устувор нигаҳ дор ва онҳоро дубора сӯи инҳироф раҳнамун масоз, vale Саъд ибни Ҳавла бечора аст.”

Ровӣ мегӯяд: Аз ин ҷиҳат Паёмбари Худо (с) ба ҳоли Саъд ибни Ҳавла афсӯс ҳӯрданд, ки вай дар Макка (дар байни мушрикин) вафот ёфта буд.

БОБИ 20. Дар вақти мусибат набояд сари худро тарошид

659. Ривоят аст, ки Абӯмӯсо (р) ба бемории саҳте дучор шуд ва бехуш гардид, сарашро ба зонуи зане аз ҳонаводааш гузошта буд, он зан ба гирия афтод. Абӯмӯсо (р) натавонист, ки ӯро монеъ шавад ва ҷизе бигӯяд, vale чун ба ҳуш омад, гуфт: Аз касе, ки Паёмбари Худо (с) безорӣ ҷустанд, ман ҳам безорам. Паёмбари Худо (с) аз зани фарёдкаш, аз зане, ки ҳангоми мусибат сарашро метарошад ва аз зане, ки дар вақти мусибат гиребонашро медарад, безорӣ ҷустаанд.

БОБИ 21. Касе, ки дар мусибат нишаста ва ғам аз ҷеҳрааш намоён гардидааст

660. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Чун ҳабари шаҳодати Ибни Ҳориса ва Ҷаъфар ва Ибни Равоҳа ба Паёмбари Худо (с) расид, дар гӯшае нишастанд ва осори ғаму андӯҳ аз ҷеҳраашон намоён буд. Ман аз гӯши дарвоза нигоҳ мекардам, ки шахсе наздашон омад ва гуфт: Занҳои ҳонаводаи Ҷаъфар навҳа мекунанд. Ба ӯ амр карданд, ки бирав. Ва онҳоро манъ кун. Он шахс рафт ва бозгашт ва гуфт, ки онҳо суханашро гӯш намекунанд. Фармуғанд: Онҳоро монеъ шав. Бори саввум омад ва гуфт: Онҳо бар мо ғалаба кардаанд, ҳомӯш намегарданд. Оиша (р) гумон мекунад, ки Паёмбари Худо (с) фармуғанд: “Бар даҳонашон ҳок бипош.”

БОБИ 22. Шахсе, ки ғамашро дар вакти мусибат изхор накард

661. Аз Анас ибни Молик (р) ривоят аст, ки гуфт: Яке аз фарзандони Абӯталҳа (р) фавтид ва Абӯталҳа хузур надошт. Чун занаш дид, ки фарзандаш мурдааст, чизе омода кард ва ўро дар гӯшае аз хона гузошт. Чун Абӯталҳа (р) ба хона омад, пурсид: Ҳоли бача чӣ тавр аст? Гуфт: Ором гирифтааст ва умединам, ки роҳат шуда бошад. Абӯталҳа (р) хобид ва субҳ чун бедор шуда ва гусл намуда ва меҳост аз хона берун шавад, занаш ба ў фахмонд, ки фарзандашон мурдааст. (Абӯталҳа (р) баъд аз ин, ки намози субҳро бо Паёмбари Худо (с) адо намуд, мочароро ба он ҳазрат гуфт. Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Умедин аст, ки Худованд дар шаби гузаштаи шумо баракат бидиҳад.” Шахсе аз Ансор мегӯяд: Барои он зану шавҳар нӯҳ фарзандро дидам, ки ҳамаи онҳо қориёни Куръон буданд.

БОБИ 23. Ин қавли Паёмбари Худо (с), ки “мо ба сабаби даргузашти ту андӯҳгин ҳастем”

662. Ва аз Анас ибни Молик (р) ривоят аст, ки гуфт: Ҳамрохи Паёмбари Худо (с) назди Абӯсайфи оҳангар, ки ҳамсаравояни Иброҳим (ъ), фарзанди Паёмбари Худо (с) буд, рафтем. Паёмбари Худо (с) Иброҳим (ъ)-ро гирифта, мебӯсиданд ва мебӯиданд. Бори дигар, ки наздашон омадем, дидем, ки Иброҳим (ъ) дар ҳоли ҷон қандан аст ва ашк аз ҷашмони Паёмбари Худо (с) ҷорӣ аст. Абдурраҳмон ибни Авф гуфт: Ё Расулаллоҳ, шумо ҳам гиря мекунед? Фармуданд: “Эй Ибни Авф, ин раҳмат аст!” Сипас, изофа намуда фармуданд: “Ҷашм ашк мерезад, дил маҳзун аст ва бо он ҳам ба ҷуз он ҷӣ, ки ризои Парвардигори мост, чизе намегӯям ва эй Иброҳим, мо ҳамагӣ дар фироқи ту андӯҳгин ҳастем».

БОБИ 24. Гиря кардан дар назди мариз

663. Аз Абдуллоҳ ибни Умар (р) ривоят аст, ки гуфт: Саъд ибни Убода бемор гардид ва Паёмбари Худо (с) ҳамроҳи Абдурраҳмон ибни Авф ва Саъд ибни Абивакқос ва Абдуллоҳ ибни Масъуд (р) ба иёдаташ рафтанд. Чун доҳил шуданд, диданд, ки аҳл ва ақорибаш дар атрофаш нишастаанд, пурсиданд: “Оё фавт кардааст?”

Гуфтанд: На, ё Расулаллоҳ. Паёмбари Худо (с) гиристанд ва чун дигарон гиряни Паёмбари Худо (с)-ро диданд, онҳо низ ба гиря афтоданд. Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Оё нашунид, ки Худованд ба ашки ҷашм ва андӯҳи қалб азоб намекунад». Дар ҳоле, ки ба тарафи забони худ ишора мекарданд, фармуданд: «Балки ба сабаби ин аст, ки азоб мекунад ва ё раҳмат мекунад ва мурда ба сабаби ин, ки аҳл ва авлодаш бар вай гиря мекунанд, таъзиб мегардад.”

БОБИ 25. Он чӣ, ки дар мавриди нахӣ аз навҳа ва гиря омадааст

664. Аз Умми Атия (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) дар ҳангоми байъат аз мо ҷунин таъаҳҳуд гирифтанд, ки навҳа накунем ва ба ҷуз аз панҷ зан қаси дигаре аз мо ба ин аҳд вафо накард, ки иборат буданд аз Умми Сулайм, Умми Ѓало, духтари Абӯсабра, ҳамсари Муъоз ва ду зани дигар. Ва ё ин ки гуфт: Духтари Абӯсабра, ҳамсари Муъоз ва як зани дигар.

БОБИ 26. Барҳостан барои ҷаноза

665. Аз Омир ибни Рабеъа (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: “Агар қасе аз шумо ҷанозаро дид ва ҳамроҳи ҷаноза равон нагардид, тавакқуф намояд, то ин, ки аз ҷаноза дунбол шавад, ё ҷаноза аз вай дунбол гардад (масалан ба роҳи дигаре биравад) ва ё пеш аз ин, ки ҷаноза аз вай дунбол гардад, (бар замин ё дар лаҳад) гузошта шавад.”

БОБИ 27. Қасе, ки барои ҷаноза барҳостааст, чӣ вакът биншинад?

666. Ривоят аст, ки Абӯҳурайра (р) бо Марвон дар ҷанозае иштирок намуда буд ва дар ҳоле, ки дасти Марвон ба дасташ буд, пеш аз он, ки ҷаноза бар замин гузошта шавад, он ду нафар нишастанд. Абӯсаъид (р) омад ва дasti Марвонро гирифт ва гуфт: Барҳез ва ба Ҳудованд қасам, ҳамин шахс, яъне, Абӯҳурайра (р) хуб медонад, ки Паёмбари Худо (с) моро (аз нишастан пеш аз гузоштани ҷаноза бар замин) нахӣ намудаанд. Абӯҳурайра (р) гуфт: Рост мегӯяд.

БОБИ 28. Қасе, ки барои ҷанозаи яҳудӣ ба по хостааст

667. Аз Ҷобир ибни Абдуллоҳ (р) ривоят аст, ки гуфт: Ҷанозае аз пеши рӯи мо гузашт, Паёмбари Худо (с) барояш ба по хостанд ва мо ҳам ба по хестем ва гуфтем: Ё Расулаллоҳ, ин ҷанозаи яҳудӣ аст. Фармуданд: “Вақте, ки ҷанозаро дидед, барҳезед.”

БОБИ 29. Бардоштани ҷаноза масъулияти мардон аст, на занон

668. Аз Абӯсаъиди Ҳудрӣ (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Вақте, ки ҷаноза дар тобут гузошта шавад ва мардон онро бар шонаҳои худ бардоранд, агар шахси некӯкоре бошад, мегӯяд маро зудтар бирасонед ва агар шахси накӯкор набошад, мегӯяд эйвой, ин ҷанозаро кучо мебаред, овози ўро ҳар чизе ба гайр аз инсон мешунавад ва агар инсон бишнавад, беҳуш мешавад.”

БОБИ 30. Шитоб кардан дар бурдани чаноза

669. Аз Абӯхурайра (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: “Дар бурдани чаноза шитоб қунед, агар некӯкор бошад, насибаш хайр ва некӯй аст ва ўро зудтар ба он хайр мерасонед ва агар чунин набошад, шарреро аз дӯши худ бар замин гузоштаед.”

БОБИ 31. Фазилати ҳамроҳӣ кардан бо чаноза

670. Ривоят аст, ки чун ба Ибни Умар (р) гуфтанд, ки Абӯхурайра (р) мегӯяд: Касе, ки бо чаноза ҳамроҳӣ қунад, барояш як қирот (яне ба андозаи қӯхи Уҳуд) савоб аст, гуфт: Абӯхурайра (р) барои мо хеле ҳадис ривоят мекунад ва Оиша (р) гуфтаи Абӯхурайра (р)-ро тасдиқ намуд ва гуфт: Аз Паёмбари Худо (с) шунидам, ки ин чизро мегуфтанд ва Ибни Умар (р) чун инро шунид, гуфт: Дар ба даст овардани қиротҳои бисёре қўтоҳӣ кардаем.

БОБИ 32. Кароҳати масҷид соҳтан бар болои қабр

671. Аз Оиша (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки дар бемории мавти худ фармуданд: “Худованд яҳуд ва насороро лаънат қунад, ки қабрҳои пайғамбарони худро масҷид соҳтанд.”

Оиша (р) мегӯяд: Агар ҳамин сабаб намебуд, қабри он ҳазрат (с)-ро ба ҷои барозанда қарор медоданд ва бо ин ҳам ман метарсам, ки рӯзе қабрашон масҷид соҳта шавад.

БОБИ 33. Намоз хондан бар зане, ки дар ҳоли нифос мурдааст

672. Аз Самура ибни Чундаб (р) ривоят аст, ки гуфт: Пушти сари Паёмбари Худо (с) бар зане, ки дар ҳоли нифос мурда буд, намоз хондам ва (Паёмбари Худо (с) ҳангоми намоз хондан дар васати чаноза истоданд.

БОБИ 34. Хондани сураи «Алҳамду лиллоҳ» бар чаноза

673. Аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки он ҳазрат (с) дар яке аз чанозаҳо сураи Алҳамду лиллоҳ-ро хонд ва гуфт: (Аз ин ҷиҳат онро хондам), то мардум бидонанд, ки ин амал суннат аст.

БОБИ 35. Мурда садои кафш ва поро мешунавад

674. Аз Анас ибни Молик (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: “Шахс вакте, ки дар қабр гузошта мешавад ва ҳамроҳонаш баргашта мераванд, дар ҳоле, ки ҳанӯз садои кафшҳои пояшонро мешунавад, ду фаришта наздаш омада ва ўро мешинонанд.

Аз вай мепурсанд: Ту роҷеъ ба ин шахс, ки ҳазрати Муҳаммад (с) бошад, чӣ мегӯй? Ӯ мегӯяд: Ман гувоҳӣ медиҳам, ки ӯ банда ва Расули Худо аст. Ба ӯ гуфта мешавад, ки «Ҷойи худро дар дӯзах нигоҳ кун, ки Худованд дар ивази он ба ту ҷоеро дар ҷаннат ато фармудааст ва ҳамон аст, ки ҷаннат ва дӯзах ҳардуро мебинад.”

Ва Паёмбари Худо (с) мефармоянд: “Агар он шахс коғир ва ё муноғиқ бошад, (дар ҷавоби суоли он ду малак) мегӯяд: Намедонам, ман ҷизро мегуфтам, ки мардумон мегуфтанд. Ба вай гуфта мешавад, ки: На ҳудат фаҳмидӣ ва на аз дигарон пайравӣ кардӣ! Баъд аз он бо болғаи оҳанӣ дар байнӣ ду гӯшаш мекӯбанд ва ҷунон фарёде мекашад, ки ҳамаи атрофиёнаш ба ҷуз инс ва ҷин садои ӯро мешунаванд.”

БОБИ 36. Касе, ки дағн шудан дар сарзамини муқаддасро дӯст медорад

675. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: “Малакулмавт назди Мӯсо (ъ) фиристода шуд, ҷун наздаш омад, (Мӯсо (ъ) бо силий (шапалок) ба рӯяш зад. Малакулмавт назди Парвардигор баргашта ва арз намуд, ки маро назди банде фиристодӣ, ки маргро намехоҳад. Худованди мутаъюл ҷашмонашро, ки ба асари силии Мӯсо (ъ) кӯр шуда буд, ба ӯ баргардонид ва фармуд: Боз назди ӯ бирав ва барояш бигӯ, то дасти худро бар пушти ғове бигзорад ва барояш ба ҳар мӯйе, ки зери дасташ воқеъ шудааст, як сол умр дода мешавад.

Ҷун ба Мӯсо (ъ) ин ҳабар расид, гуфт: Парвардигоро, баъд аз он чӣ мешавад? Фармуд: Баъд аз он марг аст.

Гуфт: Пас ҳамин ҳоло бошад. Ва аз Худованд дарҳост намуд, ки ӯро ба сарзамини муқаддас то масофаи як сангандоз наздик созад”.

Ровӣ мегӯяд: Паёмбари Худо (с) фармудаанд: Агар дар он сарзамин мебудам, қабри (Мӯсо (ъ)-ро, ки дар канори роҳ дар наздикӣ теппай сурханге аст, ба шумо нишон медодам.”

БОБИ 37. Намоз бар шаҳид

676. Аз Ҷобир ибни Абдуллоҳ (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) шӯҳадои Уҳудро ду нафар-ду нафар бо ҳам дар як ҷома кафан карда ва мепурсиданд: “Кадом яке аз инҳо Куръонро бештар ёд доштанд?”

Ва ҷун якеашонро нишон медоданд, ӯро пештар ба лаҳад доҳил мекарданд ва мефармудаанд: “Ман барои инҳо дар рӯзи қиёмат шаҳодат ҳоҳам дод.” Ва амр карданд, ки онҳоро бо ҳунҳояшон дағн намоянд ва онҳоро ғусл надиҳанд ва бар онҳо намоз наҳонанд.

БОБИ 38. Агар кўдак мусалмон гардад ва бимирад, оё бар ў бояд намоз хонда шавад? Ва оё кўдак ба ислом даъват мешавад?

677. Аз Уқба ибни Омир (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) рӯзе рафтанд ва бар шуҳадои Уҳуд монанде, ки бар мурда намоз хонда мешавад, намоз хонданд. Баъд аз он баргаштанд ва болои минбар баромада ва фармуданд: “Ман аз шумо сабқат намуда ва пештар хоҳам рафт ва барои шумо шаҳодат хоҳам дод ва ба Худованд савганд аст, ки ҳамин алъон ба тарафи ҳавзи худ, яъне ҳавзи Кавсар нигоҳ меқунам ва калиди ганҷҳои рӯи замин бароям дода шудааст. Ва ба Худованд савганд аз он, ки баъд аз ман дубора ба ширк баргардед, наметарсам, vale аз он метарсам, ки дар ба даст овардани дунё бо яқдигар ҳасодат ва рақобат намоед.”

678. Аз Абдуллоҳ ибни Умар (р) ривоят аст, ки Умар (р) бо Паёмбари Худо (с) ва гуруҳе аз саҳоба назди Ибни Сайёд, ки тифли ҷодугаре аз қавми яҳуд буд ва иддаъои нубувват мекард, рафтанд ва диданд, ки ў бо тифлони дигар дар наздикӣ пуштаи бани Мағола бозӣ меқунад.

Ибни Сайёд дар ин вақт наздик ба булӯғ буд ва ў аз омадани эшон то вақте, ки Паёмбари Худо (с) бо дasti худ ба шонааш назаданд, ҳабар нашуда буд. Паёмбари Худо (с) ба вай гуфтанд: “Оё бар ин, ки ман Пайғамбари Худоям, шаҳодат медиҳӣ?” Ибни Сайёд ба тарафи Паёмбари Худо (с) назар карда, гуфт: Шаҳодат медиҳам, ки ту Паёмбари амин ҳастӣ. Ва афзуд: Оё ту бар ин, ки ман Паёмбари Худоям, эътироф менамоӣ?

Паёмбари Худо (с) суханашро рад карда ва фармуданд: “Ман ба Худо ва ҳамаи пайғамбаронаш имон дорам” (яъне агар ту рост мегуфтӣ ва паёмбари Худо мебудӣ, ба ту имон медоштам, vale чун дурӯғ мегӯй, ба паёмбариат имон надорам). Ва аз вай пурсиданд: “Ту чӣ мебинӣ?” Ибни Сайёд гуфт: Он, ки бароям меояд, гоҳе рост ва гоҳе дурӯғ мегӯяд.

Паёмбари Худо (с) фармуданд, ки: «Ту дар иштибоҳ ҳастӣ». Сипас ба вай гуфтанд: “Ман чизеро пинҳон кардаам ва ту (ба ман бигӯ, ки он чист?)” (Ва гӯянд, ки Паёмбари Худо (с) чизеро аз сураи Ад-Духон гузаронида буданд).

Ибни Сайёд гуфт: Чизеро, ки пинҳон кардед, дуҳҳ аст. Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Паст шав, аз ҳадди худ таҷовуз макун”.

Умар (р) гуфт: Ё Паёмбари Худо (с), бигзор то гарданашро бизанам. Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Агар ў ҳамон кас бошад (яъне Даҷҷол бошад), ту нисбат ба ў коре карда наметавонӣ ва агар (дурӯғ гуфта бошад) ва чунин набошад, аз куштанаш фоидае нест.”

Ва Абдуллоҳ ибни Умар (р) мегӯяд: Пас аз ин воеа Паёмбари Худо (с) бо Убай ибни Каъб (р) ба нахлистоне, ки (Ибни Сайёд) дар он буд, рафтанд ва меҳостанд ба таври пинҳонӣ аз Ибни Сайёд пеш аз ин, ки эшонро бубинад, чизе бишнаванд. Паёмбари Худо (с) Ибни Сайёдро диданд, ки дар зери кӯрпае хоб аст ва дар зери кӯрпа замзамаҳое дорад.

Модари Ибни Сайёд Паёмбари Худо (с)-ро дид, ки ба танаи дараҳтон худро пинҳон менамоянд, Ибни Сайёдро садо зада ва гуфт: Ё Соф (номи аслии Ибни Сайёд Соф буд), Мұхаммад (с) омадааст! Ибни Сайёд аз ҷояш барчаст. Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Агар (модараш) ўро мегузошт, кори Ибни Сайёд ошкоро мешуд.”

679. Аз Анас (р) ривоят аст, ки гуфт: Ҷавоне аз қавми яхуд хизмати Паёмбари Худо (с)-ро мекард, он ҷавон бемор шуд, Паёмбари Худо (с) ба аёдаташ рафтанд, болои сараш нишаста ва фармуданд: “Мусалмон шав.” Он ҷавон ба тарафи падараш, ки он ҷо нишаста буд, нигоҳ кард.

Падараш гуфт: Гуфтаи Абулқосим (с)-ро қабул кун. Он ҷавон мусалмон гардид. Паёмбари Худо (с) берун шуда ва фармуданд: “Сано ва ситоиш барои Худое, ки ўро аз оташи дӯзах начот дод.”

680. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Ҳеч тифле нест, ки ба дунё биёяд ва ба имони фитрии худ набошад, баъд аз он модар ва падар аст, ки он тифлро яхудӣ ва ё насронӣ ва ё мачусӣ бор меоваранд, ин монанди он аст, ки ҳайвон дар аввал ба таври комил ба дунё меояд, магар дидад, ки масалан ҳайвони гӯшбурида ба дунё омада бошад?

Ва Абӯхурайра (р) ин ояи муборакаро тиловат намуд: «**Пайравӣ кун аз дине, ки Ҳудованд мардумонро фитратан (мувоғиқ) бар он дин ҳалқ кардааст, дар (қонуни) хилқати Худо (тагийир) ва табдиле набуда ва ин ҳамон дини маҳкам ва устувор аст**». (Рум: 30)

БОБИ 39. Вақте, ки мушрик дар ҳоли марг ло илоҳа иллаллоҳ бигӯяд

681. Аз Мусайяб ибни Ҳазн (р) ривоят аст, ки гуфт: Дар вақти вафоти Абӯтолиб Паёмбари Худо (с) наздаш рафта ва диданд, ки Абӯчаҳл ибни Ҳишом ва Абдуллоҳ ибни Абӯумайя ибни Муғира наздаш нишастанд.

Паёмбари Худо (с) ба Абӯтолиб гуфтанд: “Эй амаки ман, ло илоҳа иллаллоҳ, бигӯ, то ба сабаби ин калима барои ту дар назди Ҳудованд шаҳодат бидихам.”

Абӯчаҳл ва Абдуллоҳ ибни Абӯумайя ба вай гуфтанд: Эй Абӯтолиб, оё аз дини Абдулмуталлиб бармегардӣ? Ва он қадар Паёмбари Худо (с) калимаи шаҳодатро ба ў пешниҳод карданд ва онҳо ҳамон сухани худро такрор намуданд, ки Абӯтолиб дар охири сухани худ ба онҳо гуфт: Ӯ бар дини Абдулмуталлиб аст ва аз гуфтани ло илоҳа иллаллоҳ ибо варзид.

Паёмбари Худо (с) фармуданд: Ба Ҳудованд қасам, бароят то вақте, ки манъ нашавам, талаби омурзиш ҳоҳам намуд. Ва ҳамон буд, ки Ҳудованд ин ояро нозил фармуд: «**Барои Пайғамбар ва мусалмонон муносиб нест, ки барои мушрикин баъд аз ин, ки барои онҳо собит шуд, ки мушрикин аҳли дӯзах ҳастанд, талаби мағфират намоянд, агарчи он мушрикин аз хешовандон ва вобастагонашон бошанд**». (Тавба: 113)

БОБИ 40. Касе, ки бар сари қабр мавъиза намуд ва дигарон ба атрофаш нишастаанд

682. Аз Алӣ (р) ривоят аст, ки гуфт: Дар Бақеъу-л-Фарқад дар чанозае иштирок намуда будем, ки Паёмбари Худо (с) омада ва нишастанд. Мо ҳам ба атрофашон нишастем. Бо худ асое доштанд ва сари худро поён намуда, фикр мекарданд, сари асоро оҳиста-оҳиста ба замин заданд ва фармуранд: “Ҳеч касе ва ҳеч нафаскаше нест магар ин, ки ҷояш дар биҳишт ва ё дӯзах муайян гардида ва дар мавридаш навишта шудааст, ки он шахс бадбаҳт аст ва ё хушбаҳт.”

Шахсе гуфт: Ё Расулаллоҳ (чун мавзӯй чунин аст), оё набояд бар он навишта иттико намуда ва кор ва амалро бигзорем, касе, ки аз мо аз аҳли саъодат бошад, худ ба худ ба тарафи амали аҳли саъодат сук дода мешавад ва касе, ки аз аҳли шақовату бадбаҳтӣ бошад, худ ба худ ба тарафи амали аҳли шақоват ҳоҳад рафт, фармуранд: **“Аҳли саъодат ба тарафи амали аҳли саъодат равона мешаванд ва аҳли шақоват ба тарафи аҳли шақоват равона мегарданд.”**

Ва сипас ин ояи муборакаро тиловат намуранд: «**Пас, касе, ки (садақа) бидиҳад ва парҳезгорӣ намояд ва қалимаи шаҳодатро тасдиқ кунад, ўро дар масири осонӣ қарор медиҳем ва касе, ки бухл варзида, истиғно намояд ва қалимаи шаҳодатро такзиб кунад, ўро ба сӯи душворӣ роҳнамун мешавем».** (Лайл: 5)

БОБИ 41. Он чӣ, ки дар бораи қотил омадааст

683. Аз Собит ибни Захҳок (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуранд: “Касе, ки қасдан ва ба дурӯғ ба дини дигаре ғайр аз дини Ислом қасам меҳӯрад, ў ҳамон чизе аст, ки гуфтааст ва касе, ки худро ба оҳане мекушад, ба ҳамон оҳан дар оташи дӯзах азоб мегардад.”

684. Аз Ҷундул (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуранд: “Шахсе заҳмӣ гардид, (таҳаммули дардро накарда) ва худро күшт. Ҳудованди мутаъол фармуд: Ин бандаам пеш аз он, ки ман ўро бикишам, худро күшт ва ман биҳиштро бар ў ҳаром гардонидам.”

685. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуранд: «Касе, ки худро буғӣ намояд, дар оташ буғӣ мегардад ва касе, ки худро ба найза зада бикишад, ба ҳамон тарик дар оташи дӯзах азоб карда мешавад.”

БОБИ 42. Ба хубӣ ёд намудан аз мурда

686. Аз Анас (р) ривоят аст, ки (саҳоба (р) чанозаеро дид ва аз вай ба хубӣ ёд карданд, Паёмбари Худо (с) фармуранд: “Вочиб гардид.” Байд аз он онҳо чанозаи дигареро диданд ва аз вай ба байд ёд карданд, Паёмбари Худо (с) фармуранд: “Вочиб гардид.”

Умар (р) пурсид: Чӣ вочиб гардид? Фармуданд: “Он, ки аз вай ба хубӣ ёд кардед, ҷаннат барояш вочиб гардид ва он, ки аз вай ба бадӣ ёд кардед, дӯзах барояш вочиб гардид, шумо шоҳидони Ҳудованд дар рӯи замин ҳастед.”

687. Аз Умар ибни Ҳаттоб (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Ҳудо (с) фармуданд: “Ҳар мусалмоне, ки ҷаҳор нафар ба хубиаш шаҳодат диханд, Ҳудованд ўро ба биҳишт доҳил месозад.” Гуфтем: Агар се нафар шаҳодат диханд?

Фармуданд: “Ва (агарчанд) се нафар шаҳодат бидиханд.” Гуфтем: Агар ду нафар шаҳодат диханд? Фармуданд: (Агарҷӣ) ду нафар шаҳодат бидиханд.” Вале аз шаҳодат додани як нафар аз эшон напурсидем.

БОБИ 43. Он чӣ, ки дар мавриди азоби қабр омадааст

688. Аз Бароъ ибни Озиб (р) аз Паёмбари Ҳудо (с) ривоят аст, ки фармуданд: “Ҳангоме, ки мусалмон дар қабраш шинонда шавад, (ду малак) наздаш меоянд ва дар ин вақт мегӯяд: *Ло илоҳа иллаллоҳ ва анна Мұхаммадан расулуллоҳ*. Ва ин ҳамон қавли Ҳудованди мутаъюл аст, ки мефармояд: «Ҳудованд қасонеро, ки имон овардаанд, бар қавли событ устувор нигаҳ медорад». (*Иброҳим*: 27)

689. Аз ибни Умар (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Ҳудо (с) дар он ҷое, ки аҳли Қалиб буд (аҳли Қалиб ҳамон мушрикинеанд, ки дар ҷанги Бадр кушта шуда ва ба ҷуқурье андохта шудаанд), омада ва фармуданд: “Оё он чиро, ки Ҳудованди мутаъюл барои шумо ваъда дода буд, ба таври ҳақиқӣ ба шумо расид?” Касе аз эшон пурсид: Бо мурдагон сӯҳбат мекунед? Фармуданд: “Шумо аз инҳо беҳтар намешунавед, аммо ҷавоб намедиҳанд.”

690. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Ҳудо (с) фармуданд: “Инҳо (яъне мурдагони мушрикин) он чиро, ки барояшон мегуфтам, акнун дарк мекунанд,” ки ҳақ аст ва Ҳудованди мутаъюл мефармояд: «Ту (эй Мұхаммад) ба мурдагон чизеро шунавонда наметавонӣ».

691. Аз Асмоъа, духтари Абӯақри Сиддик (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Ҳудо (с) хутба хонданд ва дар хутбаи худ аз фитнае, ки инсон дар қабр ба он мувоҷеҳ мегардад, ёд намуданд, чун аз чунин ҷизҳо ёд карданд, мусалмонон ба овози баланд фарёд заданд.

БОБИ 44. Паноҳ ҷустан ба Ҳудо аз азоби қабр

692. Аз Абӯаюб (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Ҳудо (с) ҳангоме, ки офтоб ғуруб карда буд, (аз хона) баромаданд ва овозозеро шуниданд, фармуданд: “Ин яхудиест, ки дар қабраш азоб мешавад.”

693. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) ба таври доимӣ дуо мекарданд, ки “*Аллоҳумма инни аъузу бика мин азобил қабри ва мин азоби-н-нор ва мин фитнатил маҳҷӯл мамот ва мин фитнатил масехи-д-Даҷҷол.*”

БОБИ 45. Барои мурда дар субҳу шом маъво ва масканаш нишон дода мешавад

694. Аз Абдуллоҳ ибни Умар (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Касе, ки фавт намуд, чойгоҳи абадиаш субҳу шом барояш нишон дода мешавад, агар аз аҳли ҷаннат бошад, чойи аҳли ҷаннат ва агар аз аҳли дӯзах бошад, чойи аҳли дӯзах ва барояш гуфта мешавад, ки: Ин ҳамон ҷое аст, ки Ҳудованд баъд аз зинда шудан дар рӯзи қиёмат барои ту омода кардааст.”

БОБИ 46. Он чӣ дар мавриди авлоди мусалмонон омадааст

695. Аз Бароъ (р) ривоят аст, ки гуфт: Чун Иброҳим (ъ) фарзанди Паёмбари Худо (с) вафот ёфт, Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Барояш дар ҷаннат ширдиҳандае аст.”

БОБИ 47. Он чӣ, ки дар мавриди авлоди мушрикин омадааст

696. Аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки гуфт: Аз Паёмбари Худо (с) дар бораи (сарнавишти) авлоди мушрикин пурсидам, фармуданд: Ҳангоме, ки Ҳудованд онҳоро ҳалқ кард, ба он чӣ, ки онҳо (дар сурати зинда мондан) мекарданд, донотар буд.”

БОБ

697. Аз Самура ибни Ҷундул (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) баъд аз ин, ки намози субҳро адо мекарданд, рӯйи худро ба тарафи мо намуда ва мепурсиданд: “Кадом касе аз шумо дишаб қадом ҳобе диддааст?” Ровӣ мегӯяд: Агар касе ҳобе диди буд, ҳобро таъриф мекард ва Паёмбари Худо (с) мефармуданд: “Мо шоаллоҳ.”

Рӯзе аз моён пурсиданд: “Касе аз шумо ҳобе диддааст? Гуфтем: На. Фармуданд: “Вале ман дишаб дар ҳоб дидам, ки ду нафар наздам омаданд ва дастамро гирифта ва ба сарзамини муқаддасе бурданд.

Дар он ҷо шахсеро дидам, ки нишаста ва шахси дигаре наздаш истодааст ва дар дасташ найзай оҳанине аст, он найзаро ба як тарафи руҳсори он шахси нишаста меҳалонад, то ҷое, ки аз пушти сараш берун мешавад, боз ба тарафи дигари руҳсораш чунин мекунад, тарафи аввали руҳсораш ба ҳолати аввалий бармегардад ва он шахс боз ҳамон корро такор менамояд. Гуфтам: Ин чӣ кор аст? Гуфтанд: Биё, ки биравем!

Бо онҳо омадам, то ба шахсе расидем, ки ба пушт хобида буд ва шахси дигаре болои сараш истода, бо табар ва ё тахтасонгэ ба сараш мекӯбад, вакте ба санг мезад санг гел меҳӯрад, он шахси истода аз ақиби санг меравад ва вакте бармегардад, ки сари ин шахс ба ҳолати аввалиаш баргаштааст, дар ин вакт дубора он санкро ба сараш мекӯбад. Пурсидам: Ин кист? Гуфтанд: Биё, ки биравем!

Бо онҳо рафтам, то ба чуқурии танӯрмонанде расидем, ки сари он чуқурӣ танг ва поёнаш калон ва фароҳ буд, дар он чуқурӣ оташеро афрӯхта буданд, чун оташ забона мекашид, (ашхосеро, ки дар он гудол буданд) бо худ мебардошт, то ҷое, ки наздик буд, аз он танӯр ҳориҷ гарданд ва боз чун оташ паст мешуд, дубора ба дохили танӯр фурӯ мерафтанд ва қасони дар танӯрбуда, мардон ва занони барахна буданд. Пурсидам: Инҳо киёнанд? Гуфтанд: Биё, ки биравем!

Бо онҳо рафтам, то ба ҷӯе расидем, ки дар он хун ҷорӣ буд, дидем ки шахсе дар дохили он ҷӯй истодааст. Язид ва Ваҳаб ибни Ҷарир аз Ҷарир ибни Ҳозим ривоят мекунанд, ки гуфт: Ва бар қанори он ҷӯйи хун шахси дигаре истода буд ва дар наздаш сангҳое аст. Чун шахси дохили ҷӯй меҳоҳад аз ҷӯй берун шавад, шахси қанори ҷӯй ба яке аз он сангҳо ба даҳанаш мекӯбад ва он шахси дохили ҷӯй дубора ба ҷое, ки буд, бармегардад. Гуфтам: Ин ҷӣ корҳоест? Гуфтанд: Биё, ки биравем!

Бо онҳо рафтам, то ба ҷаманзори сабзе расидем, дар он ҷаманзор дароҳти бузурге буд ва дар пояи он дароҳт пирамарде бо иддае аз қӯдакон нишаста буданд ва дар он ҷо шахси дигареро дидем, ки дар наздикии дароҳт нишаста ва дар пеши рӯяш оташе аст ва он оташро бармеафрӯзад. Ду нафар ҳамроҳи ман маро болои дароҳт бурданд ва бар болои дароҳт маро ба хонае дохил намуданд, ки хонае зеботар аз онро надида будам, дар он хона мардони пир, ҷавонон, атфол ва занҳо (нишаста) буданд.

Сипас маро аз он хона берун карданд ва ба қисмати болотари дароҳт, хонаи дигаре бурданд, ки аз хонаи аввала беҳтар ва зеботар буд. Дар ин хона низ мардони пир ва ҷавонон буданд. Ба он ду нафар гуфтам: Тамоми шаб маро ин тараф он тараф давр додед, акнун маро аз (асорори) ҷизҳое, ки дидам, боҳабар созед. Гуфтанд: Хуб. Он шахсе, ки гӯши даҳанашро пора мекарданد, шахси дурӯғгӯест, ки дурӯғ мегуфтааст ва ин дурӯғҳояшро ҷамъ намуда, то он, ки сар то сари оғоқро гирифтааст ва то рӯзи қиёмат ҳамон азоби вай идома ҳоҳад дошт ва он қасе, ки сарашро ба санг мекӯбиданд, шахсест, ки Ҳудованд Қуръонро ба вай омӯхта, вале ӯ дар шаб ғофил аз Қуръон хобида ва рӯз ба он амал накардааст ва ба ҳамон уқубате, ки дидӣ, то рӯзи қиёмат гирифтор аст ва қасонеро, ки дар дохили танӯр дидӣ, мардумони зинокоранд ва он қасеро, ки дар дохили ҷӯй дидӣ, ашхоси судҳӯранд ва пирамарде, ки дар зери дароҳт нишаста буд, Иброҳим (ъ) ва атфоли назди ӯ авлоди мардумон ҳастанд ва он, ки дар наздаш оташ

буд, дарбони дўзах аст, хонаи аввале, ки дохил шудй, хонаи умумии мусалмонон ва ин хонаи дуввум хонаи шуҳадо аст ва ман Ҷабраил ва ин кас Микоил аст.

Ба ман гуфт: Саратро боло кун! Сарамро боло карда, дидам, ки дар болои сарам монанди абрे аст. Гуфтанд: Ин манзили ту аст. Гуфтам: Ичоза бидиҳед, ки дохили хонаи худ шавам. Гуфтанд: Ҳанӯз аз умри ту чизе боқӣ мондааст ва онро комил накардай ва чун бақияи умри худро комил намой, ба хонаат хоҳӣ омад.”

БОБИ 48. Марги ногаҳонӣ

698. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки шахсе ба Паёмбари Худо (с) гуфт: Модарам ба таври ногаҳонӣ мурд ва фикр мекунам, агар маҷоли сухан задан меёфт, чизе садақа медод, агар ман ба ҷои ў садақа бидиҳам, барояш манфиат хоҳад дошт? Фармуданд: “Бале.”

БОБИ 49. Он чӣ, ки дар бораи қабри Паёмбари Худо (с) ва Абӯбакри Сиддиқ ва Умар (р) омадааст

699. Ва аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) дар айёми бемории худ мепурсиданд, ки “Имрӯз ман дар кучоям (яъне дар хонаи кадом як аз азвоҳи мутаҳҳарот мебошам) ва фардо кучо хоҳам буд?” Ва ғаразашон он буд, ки дар хонаи Оиша (р) бештар бимонанд ва чун рӯзи навбати ман расид, Ҳудованд рӯҳашонро, дар ҳоле ки ба синаам такя дода буданд, қабз намуд ва дар хонаам дафн гардианд.

700. Аз Умар ибни Хаттоб (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) дар вақти вафоти худ аз ин шаш нафар розӣ буданд. Ва ин шаш нафарро ном бурд: Усмон, Алӣ, Талҳа, Зубайр, Абдурраҳмон ибни Авға ва Саъд ибни Абивакқос.

БОБИ 50. Он чӣ, ки нисбат ба мурдагон мамнӯъ аст

701. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Мурдагонро дашном надиҳед, зоро эшон ба сарнавишти аъмоли худ расидаанд.”

БОБИ 1. Вочиб будани закон

702. Аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) Муъоз (р)-ро ба Яман фиристоданд ва ба ў гуфтанд, ки “Онҳоро ба шаҳодати **Ло илоҳа иллаллоҳ** ва ин, ки ман Паёмбари Худо (с) ҳастам, даъват кун. Агар онҳо аз ин чиз итоат намуданд, ба эшон бифаҳмон, ки Худованд бар онҳо дар ҳар шабонарӯзе панҷ вақт намоз фарз гардондааст.

Агар аз ин чиз ҳам пайравӣ карданд, ба эшон бифаҳмон, ки Худованд бар амволашон закоте фарз гардонида, ки аз сарватмандонашон гирифта ва ба фуқароашон дода мешавад.”

703. Аз Абӯаюб (р) ривоят аст, ки шахсе ба Паёмбари Худо (с) гуфт: Маро ба амале раҳнамоӣ кунед, ки сабаби дохил шудан ба биҳишт гардад. Касе аз саҳоба гуфт: Ин чӣ мегӯяд? Паёмбари Худо (с) фармуғанд: “Ҳочате дорад (ӯро бигзоред ва дар ҷавобаш фармуғанд:) Худоро ибодат кун ва ҳеч чизеро ба вай шарик маёвар, намозро бихон, закотро адо кун ва силай раҳмро ба ҷо биёр».

704. Аз Абӯҳурайра (р) ривоят аст, ки шахси бодиянишине назди Паёмбари Худо (с) омад ва гуфт: Ба ман амалеро нишон бидиҳед, ки онро анҷом дода, ба ҷаннат дохил гардам. Фармуғанд: “Худоро ибодат карда ва ба ў ҳеч чизеро шарик маёвар, намози фарзро бихон, закоти фарзро адо кун ва моҳи Рамазонро рӯза бигир.” Он шахс гуфт: Қасам ба зоте, ки ҷонам дар дasti ў аст, бештар аз ин коре наҳоҳам кард. Ҷун он шахс рафт, Паёмбари Худо (с) фармуғанд: “Агар касе меҳоҳад ба тарафи шахсе аз аҳли ҷаннат назар намояд, ба тарафи ин шахс назар намояд.”

705. Ва аз Абӯҳурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Ҷун Паёмбари Худо (с) вафот ёфтанд ва Абӯбакр (р) ба ҷояшон ба хилофат нишаст ва мардуме аз араб коғир гардиғанд, Умар (р) ба Абӯбакр (р) гуфт: Ба чӣ далел бо мардум ба қатл ва қитол мепардозӣ, дар ҳоле, ки Паёмбари Худо (с) мефармоянд: “То вакте ба ҷангидан бо мардум амр шудаам, ки бигӯянд: **Ло илоҳа иллаллоҳ** ва касе, ки ин қалимаро бигӯяд, мол ва ҷонашро ҷуз ба ҳақи он, аз ман маҳфуз намуда ва ҳисоби ў бо Худо аст».

Абӯбакр (р) гуфт: Ба Худованд савганд, бо касе, ки байни намоз ва закот фарқ бигзорад, ҷанг ва қитол ҳоҳам кард, зоро закот ҳақи мол

аст, ба Худованд савганд, агар бузголаеро, ки ба Паёмбари Худо (с) медоданд ва ба ман надиҳанд, барои гирифтани он бо онҳо ҷанг ҳоҳам кард.

Умар (р) гуфт: Ба Худованд савганд, ҳақ ҳамон чизе аст, ки Худованди мутаъол қалби Абӯбакрро ба он роҳнамой намудааст ва яқинам ҳосил шуд, ки назари Абӯбакр (р) ҳақ ва савоб аст.

БОБИ 2. Гунохи касе, ки закоти молашро намедиҳад

706. Ва аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Агар соҳиби шутур ҳаққеро, ки Худованд бар ў дар мавриди шутур фарз гардонидааст, адо нақунад, шутураш дар рӯзи қиёмат ба қавитарин ҳолате, ки дар дунё будааст, назди соҳибаш меояд ва ўро зери пои худ лагадмол мекунад ва агар соҳиби гӯсфанд ҳаққеро, ки Худованд бар ў дар мавриди гӯсфанд фарз гардонидааст, адо нақунад, он гӯсфанд ба қавитарин ҳолате, ки дар дунё будааст, назди соҳибаш меояд ва ўро ба пойҳои худ лагадмол намуда ва ба шоҳҳои худ ба баданаш мекӯбад.”

Ва фармуданд: (Аз чумлаи ҳаққи шутур ва гӯсфанд он аст, ки агар шахси факир ва мӯҳточро дар чое, ки он ҳайвонро об медиҳад, дид, он ҳайвонро дӯшида ва шири онро ба он шахси мӯҳтоҷ бидиҳад.) Ва фармуданд: “Нашавад, ки қадом касе аз шумо дар рӯзи қиёмат, дар ҳоле, ки гӯсфандаш бар гарданаш савор аст ва бაъ-баъ мекунад, наздам биёяд ва ё Муҳаммад бигӯяд ва ман бигӯям: Барои ту ҳеч коре карда наметавонам ва дар дори дунё (амри Худоро ба ту) расонда будам. Ва нашавад, ки қадом касе аз шумо дар рӯзи қиёмат дар ҳоле, ки шутураш бар гарданаш савор буда ва гар-гар мекашад, наздам омада ё Муҳаммад бигӯяд ва ман бигӯям: Барои ту ҳеч кореро анҷом дода наметавонам (ва дар дори дунё амри Худоро) ба ту расонда будам».

707. Ва аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Агар Худованди мутаъол ба касе моле дода бошад ва он шахс закоти моли худро адо нақунад, молаш дар рӯзи қиёмат ба шакли аждаҳои пире, ки аз даҳонаш каф мерезад, дармеояд ва ба атрофаши мепечад.

Сипас он аждаҳо ҳарду руҳсораашро гирифта ва мегӯяд: Ман ҳамон моли ту ва ҳамон ганчи туам. Ва Паёмбари Худо (с) ин ояи муборакаро тиловат намуданд: «**Касоне, ки (дар додани закот) баҳилӣ меварзанд, фикр нақунанд, ки бухл варзидан дар он чӣ, ки Худованд аз фазли худ ба онҳо додааст, барояшон ҳайр аст, балки шар аст ва ба зудӣ дар рӯзи қиёмат он чӣ, ки дар доданаш бухл меварзианд, ҳамчун тавқе ба гарданашон ҳалқа ҳоҳад зад ва ҳамаи он чи, ки дар осмонҳо ва замин аст, танҳо барои Худованд ҳоҳад монд ва Худованд ба он чӣ, ки мекунед, огоҳ аст».** (Оли Имрон: 180)

БОБИ 3. Моле, ки закоташ дода шавад, ганҷ шумурда намешавад

708. Аз Абӯсаъиди Худрӣ (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Дар камтар аз панҷ (авқия) (панҷ авқия ба вазни ҳозира баробари 700 грамм аст) закоте нест ва дар камтар аз панҷ шутур закоте нест ва дар камтар аз панҷ васқ (яъне худуди як ҳазору шашсад ратл дар назди аҳли Ҳичзор ва ҳудуди ду ҳазору чорсад ратл дар назди аҳли Ирок) закоте нест.”

БОБИ 4. Закот аз моли ҳалол аст

709. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Касе, ки ба микдори як хурмое аз моли ҳалол садақа бидиҳад ва албатта Худованд ҷуз ҷизи пок ва ҳалолро қабул намекунад, Худованди мутаъюл он садақаеро, ки ба андозаи хурмое аст, ба дасти рости худ (било кайф) қабул менамояд. Сипас онро барои соҳибаш ба мисли касе, ки кураи аспашро парвариш медиҳад, мепарваронад, то он, ки (ҳамон садақа) ба андозаи кӯҳ бузург мешавад.”

БОБИ 5. Закот бидиҳед пеш аз он, ки фуқаро закотро барои шумо пас бидиҳанд

710. Аз Ҳориса ибни Вахб (р) ривоят аст, ки гуфт: Аз Паёмбари Худо (с) шунидам, ки фармуданд: “Закоти (моли ҳудро ҳамакнун) адо намоед, зоро рӯзе бар шумо ҳоҳад омад, ки шахсе бо закоти молаш ин тарафу он тараф биравад ва касеро наёбад, ки закоташро қабул намояд ва (касе, ки меҳоҳад закоташро ба ў бидиҳад) ба шахси закотдиҳанда мегӯяд: Агар дирӯз закотатро меовардӣ, қабул мекардам, вале имрӯз ба он эҳтиёҷе надорам” (Ин ҳолат дар охири замон рух медиҳад, ки ҳадиси оянда бар он далолат мекунад).

711. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: “То вақте, ки сарвати шумо зиёд нагардад, қиёмат барпо намешавад ва молу дорой то ҷое зиёд мегардад, ки соҳиби мол барои пайдо кардани шахсе, ки закоти молашро қабул намояд, ба ҳар тараф мегардад ва чун закоти молашро ба касе тақдим намояд, он шахс мегӯяд: “Маро ба моли ту ҳоҷате нест.”

712. Аз Адий ибни Ҳотим (р) ривоят аст, ки гуфт: Назди Паёмбари Худо (с) нишаста будам, ки ду нафар омаданд, яке аз факр ва бечорагӣ ва дигаре аз раҳзанӣ ва ноамнӣ шикоят намуд. Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Дар мавриди роҳзанӣ ва ноамнӣ бояд бигӯям. Муддати зиёде наҳоҳад гузашт, ки қофила (корвон) аз Макка бидуни нигаҳбон равон гарداد. Ва аммо дар мавриди факр: То он вақт қиёмат барпо

нахоҳад шуд, ки шахсе аз шумо бо закоти молаш ба ин тарафу он тараф равон гардад ва касеро наёбад, ки закоти молашро қабул намояд.

Ва ҳар кас (дар рӯзи қиёмат) дар муқобили Худованди мутаъюл дар холе, ки байни ў ва байнини Худованди мутаъюл ҳичоб ва тарҷумоне нест, меистад. Ва Худованд ба вай мегӯяд: Магар барои ту моле надода будам? Он шахс мегӯяд: Дода будӣ. Боз аз вай мепурсад: Оё пайгамбареро бароят нафиристода будам? Он шахс мегӯяд: Фиристода будӣ.

Дар ин вақт ин шахс ба тарафи рости худ нигоҳ мекунад ва ҷуз оташ чизеро намебинад ва ба тарафи чапи худ назар мекунад ва ҷуз оташ чизе намебинад.

Пас, эй мардум, ҳар кӣ аз ин оташ ва агарҷӣ ба садақа додани нисфи хурмое бошад, худро нигаҳ дорад ва агар ҳамиро ҳам наёфт, ақаллан забони хуше дошта бошад».

БОБИ 6. Ҳудро аз оташи дӯзах агарчи ба садақа додани нисфи хурмо ва ё чизи андаки дигаре бошад, нигаҳ доред

713. Аз Абӯмӯсо (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: “Яқинан, замоне ҳоҳад омад, ки шахс бо закоти худ, ки тилло бошад, ин тарафу он тараф ҳоҳад гашт, vale касеро наҳоҳад ёфт, ки закоташро қабул намояд ва занҳо он қадар зиёд ва мардҳо кам ҳоҳанд шуд, ки чил зан дунболи як мардро ҳоҳад гирифт.”

714. Аз Абӯмасъуди Ансорӣ (р) ривоят аст, ки гуфт: Замоне, ки моро Паёмбари Худо (с) амр ба садақа додан менамуданд, замоне буд, ки ба бозор мерафтем ва дар муқобили як мушт таъом, як мушт хурмо ҳаммолӣ мекардем, vale имрӯз моли баъзе аз он ашхос ба сад ҳазор мерасад.

715. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Зане бо ду духтараш омад ва ҷизе суол намуд, vale мо ҷуз як донаи хурмо чизи дигаре надоштем ва ман ҳамон як донаи хурморо ба вай додам ва ў онро байни ду духтараш тақсим намуд ва худаш наҳӯрд. Баъд аз он барҳост ва рафт. Паёмбари Худо (с) омаданд, мавзӯро қисса намудам. Эшон фармуданд: “Касе, ки ба чунин духтароне мубтало шавад, он духтарон барояш пардае дар муқобили оташи дӯзах мешаванд.”

БОБИ 7. Кадом навъи садақа беҳтар аст?

716. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Шахсе назди Паёмбари Худо (с) омад ва гуфт: Ё Расулаллоҳ! Кадом навъи садақа савобаш бештар аст? Фармуданд: «Садакае, ки дар ҳолати сиҳат ва тавонмандии худ садақа намуда бошӣ. Ба тавре, ки ҳанӯз аз факр тарсида ва дар орзуи сарватманд шудан бошӣ ва садақа доданро то он вақт ба таъхир наандозӣ, ки нафас ба ҳулқум бирасад ва дар ин вақт бигӯй, ки ба фалонӣ ин қадар ва ба фалонӣ ин қадар бидиҳед ва ин ҳамон вақте аст, ки он мол ҳоҳӣ-наҳоҳӣ аз фалонӣ ва фалонӣ ҳоҳад буд.”

БОБИ 8.

717. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки баязе аз ҳамсарони Паёмбари Худо (с) ба он ҳазрат гуфтанд: Кадом як аз мо зудтар аз дигарон ба шумо хоҳем пайваст? Фармуданд: “Он кас, ки дасташ дарозтар бошад.”

Онҳо чўбери гирифта ва дастҳои худро андозагирӣ намуданд ва диданд, ки дасти Савда (р) аз дастҳои дигарон баландтар аст, вали байд аз ин фаҳмиданд, ки мақсад аз дарозии даст сабқат дар садака додан аст ва Савда (р) аз ҳама пештар ба Паёмбари Худо (с) пайваст ва ў касе буд, ки садака доданро дўст медошт.

БОБИ 9. Касе, ки надониста закотро ба шахси сарватманде медиҳад

718. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Шахсе бо худ гуфт, ки ҳатман чизеро садақа хоҳам дод. Садақаашро бардошт ва (надониста) ба дasti дузде дод, фардо, ки шуд, мардум мегуфтанд: Садақаатро ба дузде додӣ.”

Он шахс гуфт: Алҳамдулиллоҳ, садақаи дигаре хоҳам дод. Садақаашро гирифт ва (надониста) ба дasti зани зинокоре дод. Фардо, ки шуд, мардум мегуфтанд: Садақаатро дишаб ба дasti зани зинокоре додӣ. Он шахс гуфт: Худоё, сано ва ситоиш хос барои туст!

Боз садақаам ба дasti зиногаре афтод? Боз садақаи дигаре хоҳам дод. Садақаашро берун кард ва онро ба дasti шахси сарватманде дод, фардо, ки шуд, мардум мегуфтанд: Садақаатро ба дasti шахси сарватманде додӣ. Гуфт: Худоё, сано ва ситоиш хос барои туст! (Садақаам бояд ба дasti) дузд, зиногор ва ё сарватманде бияфтад?

Дар хоб дид, ки касе ба ў гуфт: Садақа доданат бар шахси дузд шояд сабаби худдории ў аз дуздӣ гардад ва садақаат бар зани зинокор шояд сабаби худдории вай аз зино гардад ва садақа доданат бар шахси сарватманд шояд сабаби панд гирифтанаш гардида ва аз ин ба байд аз он моле, ки Худованд барояш додааст, садака бидиҳад.”

БОБИ 10. Касе, ки садақаашро надониста ба фарзандаш додааст

719. Аз Маън ибни Язид (р) ривоят аст, ки гуфт: Ман ва падарам ва падаркалонам ба Паёмбари Худо (с) байъат намудем ва Паёмбари Худо (с) (ва ё падарам) бароям хостгорӣ намуданд ва маро хонадор карданд ва дар назди Паёмбари Худо (с) бар алайҳи падарам иқомаи даъво намудам, зеро падарам Язид чанд динореро барои садака додан бурда, дар масҷид назди шахсе гузошта буд. Ман он динорҳоро гирифта назди падарам бурдам, ў гуфт: Ба Худованд қасам, ки мақсадам (аз садака додани ин динорҳо) ту набудӣ. Ман рафтам ва

назди Паёмбари Худо (с) бо ў иқомаи даъво намудам, Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Эй Язид! Ту ба нияти худ расидӣ ва ё Маън! Ту ҳам он чиро, ки гирифтӣ, аз ту аст.”

БОБИ 11. Касе, ки ходимашро ба садақа додан амр карда ва худаш онро ба даст ногирифтааст

720. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Вақте, ки зан аз таъоми хонаи худ дар сурате, ки ба таври номашрӯй набошад, садақа бидиҳад, барои вай ба сабаби нафақа додан ва барои шавҳараҷиҷати ба даст овардани он таъом савоб аст ва барои касе, ки аз ин таъом нигаҳдорӣ намудааст, низ савоб аст ва ҳеч кадом аз инҳо савоби дигареро кам намекунад».

БОБИ 12. Садақа он аст, ки баъд аз бениёзӣ бошад

721. Аз Ҳаким ибни Ҳизом (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Дасти боло аз дасти зерин беҳтар аст ва садақаро аввал ба касе бидех, ки нафақааш бар ту воҷиб аст ва беҳтарин садақа он аст, ки аз рӯи бениёзӣ бошад ва касе, ки (аз гирифтани садақа) худдорӣ намояд, Ҳудованд асбоби бениёзиашро фароҳам ҳоҳад соҳт ва касе, ки (аз гирифтани садақа) истиғно ва изҳори бениёзӣ намояд, Ҳудованд ўро бениёз месозад».

722. Аз Абдуллоҳ ибни Умар (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) дар болои минбар дар ҳоле, ки роҷеъ ба садақа ва худдорӣ кардан аз гирифтани садақа ва суол намудани мардум сухан мезаданд, фармуданд: “Дасти боло аз дасти зерин беҳтар аст, дасти боло дастест, ки нафақа мекунад ва дасти зерин дастест, ки аз мардум суол мекунад.”

БОБИ 13. Ташиқ кардан дар додани садақа ва шафоат кардан ҷиҳати садақа додан ба шахси факир

723. Аз Абӯмӯсо (р) ривоят аст, ки гуфт: Вақте, ки талбандае назди Паёмбари Худо (с) меомад, ё аз эшон ҷизе талабида мешуд, мефармуданд: “Шафоат кунед (ки барои факир ҷизе дода шавад, аз ин шафоат) барои шумо савоб аст ва Ҳудованд бар забони Паёмбари худ он чиро, ки бихоҳад, ҷорӣ месозад.”

724. Аз Асмоъа бинти Абӯбакр (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) ба ман фармуданд: Сарбандро маҳкам макун (яъне аз додани садақа худдорӣ макун). Зоро Ҳудованд бар ту маҳкам ҳоҳад гирифт.” Ва дар ривояти дигаре фармуданд: “Шумора ва ҳисоб макун, варна Ҳудованд бар ту ҳисоб ҳоҳад кард (яъне баракати онро аз байн ҳоҳад бурд).

БОБИ 14. Садақа додан ба андозаи тавон ва қудрат

725. Ва дар ривояте аз Асмоъя бинти Абӯбакри Сиддик (р) омадааст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: (Молро хеле) ҳифозат ва нигаҳдорӣ макун, зоро Худованд (молро) аз ту нигаҳ медорад ва он чӣ метавонӣ, хайрот бидех.”

БОБИ 15. Касе, ки дар ҳоли ширк садақа дода ва байд аз он мусалмон мешавад

726. Аз Ҳаким ибни Ҳизом (р) ривоят аст, ки гуфт: Гуфтам: Ё Расулаллоҳ, оё аз корҳои хайре, ки дар ҷоҳилият аз қабили садақа, озод соҳтани гуломон ва силай раҳм анҷом медодам, бароям савобе ҳоҳад буд? Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Бо корҳои неки гузаштаат мусалмон шудӣ. (Яъне он корҳои нек аз ту қабул шудааст.)

БОБИ 16. Барои ҳодиме, ки ба иҷозаи мавлояш садақа дода ва хиёнат нанамояд, савоб аст

727. Аз Абӯмӯсо (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: “Нигаҳбони мусалмон ва амине, ки авомири мавлояшро комилан иҷро менамояд ва аз рӯи хушӣ он чиро, ки мавлояш додааст, ба ҳамон шахси муайян мерасонад, ў ҳам (дар савоб) монанди касест, ки садақа додааст.”

БОБИ 17. Ин гуфтаи Худованди мутаъол ки: Касе, ки садақа дода ва аз Худованд метарсад ва ин сухан гуфта, ки: Худоё ба касе, ки хайрот медиҳад ивазашро бидех

728. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Ҳар рӯзе, ки бар болои мардум субҳ мешавад, ду малак нозил мегардад, яке аз онҳо мегӯяд: Худоё, ба он касе, ки молашро нафақа кардааст, ивазашро бидех. Ва дигаре мегӯяд: Худоё, он касе, ки дар додани нафақа баҳилӣ намудааст, молашро талаф намо.”

БОБИ 18. Сифати шахси баҳил ва шахси садақадиҳанда

729. Ва аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки аз Паёмбари Худо (с) шунидааст, ки фармуданд: “Сифати шахси баҳил ва сифати шахси садақадиҳанда монанди ду нафарест, ки либоси оҳанинро аз сина то гулӯ пӯшида бошанд.

Шахси нафақакунанда дар ҳар нафақае, ки медиҳад, он ҷомаи оҳанин кушуда шуда ва фароҳ мегардад, то он ҷо, ки ангуштонашро мепӯшанд ва асари гуноҳони вайро маҳв месозад.

Вале шахси баҳил чун намехоҳад, ки чизе нафақа кунад, аз ин рӯ ҳар ҳалқаи аз он либоси оҳанин дар ҷояш маҳкам мегардад ва ў меҳоҳад, ки он чомаро фароҳ гардонад, вале фароҳ намегардад».

БОБИ 19. Бар ҳар мусалмон садақа додан лозим аст ва қасе, ки чизе надорад, бояд кори неке анҷом дидҳад

730. Аз Абӯмӯсо (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: «Бар ҳар мусалмоне садақа додан лозим аст.” Гуфтанд: Эй Паёмбари Худо (с), қасе, ки чизе надорад, чӣ кор кунад?

Фармуданд: “Кори некеро анҷом бидидҳад ва барои худ ва дигарон манфиат бирасонад.” Гуфтанд: Агар натавонист? Фармуданд: «Ба ҳочатманде, ки аз вай қӯмак меҳоҳад, ҳамкорӣ намояд.” Гуфтанд: агар натавонист?

Фармуданд: “Кори некеро (ки метавонад) анҷом бидидҳад ва аз кори бад ҳуддорӣ намояд ва ҳамин чиз барояш садақа маҳсуб мегардад.”

БОБИ 20. То чӣ андоза бояд инсон закот ва ҳайрот бидидҳад

731. Аз Умми Атия (р) ривоят аст, ки гуфт: Қасе барои Нусайба, ки зане аз Ансор буд, гӯсфанде фиристод. Нусайба чизе аз он гӯсфандро барои Оиша (р) фиристод. Оиша (р) мегӯяд: Паёмбари Худо (с) пурсиданд: Дар хона чизе ҳаст? Гуфтам: На, магар ҳамон чизеро, ки Нусайба аз он гӯсфанд фиристодааст. Фармуданд: “Биёර, ки дар вақти муносибе расидааст.”

БОБИ 21. Гирифтани мол дар закот

732. Аз Анас (р) ривоят аст, ки гуфт: Абӯбакри Сиддик (р) фармони закотеро, ки аз тарафи Худо ва Расулаш буд, ба ман навишт (ва дар он фармон чунин омада буд): “Қасе, ки (аз закоти шутуронаш) бар вай бинти маҳозе (шутури яксола) фарз гардид ва дар наздаш мавҷуд набошад ва бинти лабуне (шутури дусола) дошта бошад, аз вай қабул мегардад ва садақагиранд бо ҳамкорӣ бист дирҳам ё ду гӯсфанд пас бидидҳад, вале агар наздаш бинти маҳозе набуд ва ибни лабуне дошта бошад, аз вай пазирафта мешавад ва барояш чизи дигаре нест.”

БОБИ 22. Мутафарриқ набояд бо ҳам ҷамъ гардад ва он ҷӣ, ки бо ҳам ҷамъ аст, набояд мутафарриқ гардад

733. Ва аз Анас (р) ривоят аст, ки Абӯбакр (р) барояш он чиро, ки Паёмбари Худо (с) фарз гардонида буданд, навишта буд (ва аз он ҷумла ин ки): “Амволи мутафарриқ набояд бо ҳам ҷамъ гардад ва он ҷӣ, ки ҷамъ аст, аз тарси вучуби закот набояд мутафарриқ гардад.”

БОБИ 23. Агар амволи закоти ду нафар бо ҳам омехта буд, (закотро) байни яқдигар ба таври баробар тақсим намоянд

734. Ва дар ривояти дигаре аз Анас (р) ривоят аст, ки Абӯбакр (р) он чиро, ки Паёмбари Худо (с) (дар мавриди закот) фарз гардонида буданд, барояш навишт (ва аз он ҷумла ин ки): “Ва он чӣ, ки аз амволи закоти ду нафар бо ҳам омехта бошад, бояд (он чиро, ки аз закот бар онҳо воҷиб шудааст) байни худ ба таври баробар тақсим намоянд.”

БОБИ 24. Закоти шутур

735. Аз Абӯсаъиди Худрӣ (р) ривоят аст, ки шаҳси бодиянишине аз Паёмбари Худо (с) дар мавриди ҳукми ҳичрат пурсид. Фармуданд: “Вой бар ту! Кори ҳичрат мушкил аст ва оё шутуреро, ки закоти онро адо карда бошӣ, дар ихтиёр дорӣ?” Гуфт: Бале! Фармуданд: “Бирав ва дар он тарафи дарёҳо амалеро анҷом бидех, Худованд аз амалат ҷизеро зоеъ наҳоҳад соҳт.”

БОБИ 25. Касе, ки аз закоти молаш бар вай (бинти маҳоз) фарз гардад ва дар наздаш набошад

736. Аз Анас (р) ривоят аст, ки Абӯбакри Сиддик (р) фароизи закотеро, ки Худованд бар Пайғамбараш фарз гардонида буд, барояш навишт: “Касе, ки аз шутуронаш бар вай ҷазаъа (шутури ҷорсона) фарз гардидааст ва ҷазаъа надорад, агар ҳиққа (шутури сесона) дошта бошад, аз вай қабул мегардад.

Ва бояд ду гӯсфандро низ замима созад, варна бояд бист дирҳам бидиҳад ва касе, ки бар вай ҳиққа лозим гардидааст ва ҳиққа надошта бошад ва ҷазаъа (шутури ҷонҷона) дорад, ҷазаъа аз вай қабул мегардад ва маъмури амволи закот бояд барояш бист дирҳам ё ду гӯсфанд пас бидиҳад.

Касе, ки бар вай ҳиққа фарз гардида, вале ҷуз бинти лабуне ҷизи дигаре надорад, бинти лабуне аз вай қабул мегардад ва бояд ба он ду гӯсфанд ё бист дирҳамро изофа намояд ва касе, ки бар вай бинти лабун фарз гардида ва ў ҳиққа дорад, ҳиққа аз вай қабул мегардад ва маъмури закот бояд барояш бист дирҳам ё ду гӯсфанд пас бидиҳад ва касе, ки бар вай бинти лабуне фарз гардидааст ва ў бинти маҳозе дорад, бинти маҳозе аз вай пазируфта мешавад, вале бояд бист дирҳам ва ё ду гӯсфандро ба он изофа намояд.”

БОБИ 26. Закоти гӯсфанд

737. Ва аз Анас (р) ривоят аст, ки Абӯбакр (р) ҳангоме, ки ўро ба тарафи Баҳрайн фиристод, ин дастурро барояш навишт:

Бисмиллоҳи-р-раҳмони-р-раҳим.

Ин дастури закотест, ки Паёмбари Худо (с) бар мусалмонон фарз гардонида ва Худованди мутаъол Расули худро ба он амр фармудааст. Ҳар мусалмоне, ки ба миқдори муайяни он аз вай талаф карда шавад, бояд онро бипардозад ва агар аз вай бештар аз андозаи муайяни он талаф карда шавад, набояд бипардозад.

Дар ҳар бисту чор шутуре ва дар камтар аз он дар ҳар панҷ шутуре як гӯсфанд лозим аст ва чун ба 25 расид, то 35 шутур як бинти маҳозе мода лозим мегардад, чун ба 36 расид, то 45 шутур як бинти лабуне мода лозим мегардад ва чун ба 46 расид, то 60 шутур як ҳиққа, ки омодаи бордорӣ аст, лозим мегардад, чун ба 61 расид, то 75 шутур як ҷазаъа лозим аст, чун ба 76 расид, то 90 шутур ду бинти лабун лозим мегардад.

Чун ба 91 расид, то ба 120 шутур ду ҳиққа, ки омодаи бордорӣ аст, лозим мегардад ва чун аз 120 шутур зиёдтар шуд, дар ҳар 40 шутуре як бинти лабуне ва дар ҳар 50 шутуре як ҳиққа лозим мегардад, агар касе бештар аз чор шутур надошт, дар он закоте нест, магар он, ки соҳибаи ба ихтиёри худ ҷизе садақа бидиҳад ва чун ба 5 шутур расид, дар он як гӯсфанд лозим мегардад.

Ва дар закоти гӯсфанд дар сурате, ки дар саҳро бичарад, дар ҳар 40 гӯсфанд то 120 гӯсфанд як гӯсфанд лозим мегардад, чун аз 120 гӯсфанд зиёд гардида, то 200 гӯсфанд 2 гӯсфанд лозим мегардад, чун аз 200 гӯсфанд зиёд гардида, то 300 гӯсфанд се гӯсфанд лозим мегардад, чун аз 300 гӯсфанд зиёд гардида, дар ҳар як 100 гӯсфанд як гӯсфанд лозим мегардад, агар төъододи гӯсфандоне, ки дар саҳро мечаранд, аз 40 гӯсфанд ҳамто як гӯсфанд кам бошад, бар соҳиби онҳо закоте нест, магар он, ки худаш ба ризоияти худ ҷизе садақа бидиҳад.

Ва дар нуқра рубъи ушр аст (яъне дар ҳар 40 дирҳам як дирҳам) ва агар шахсе фақат 190 (дирҳам) дошт, дар он закоте нест, магар он, ки соҳиби мол ба ихтиёри худ ҷизе садақа бидиҳад.

БОБИ 27. Закот бояд беайб бошад

738. Ва аз Анас (р) ривоят аст, ки Абӯбакр (р) дастуреро, ки Худованд бар Расулаш амр карда буд, барояш навишт: “Закоти мол набояд пир, маъюб ва ё он, ки куч бошад, магар он, ки маъмури закот маслиҳатро дар қабул кардани он бубинад.”

БОБИ 28. Дар закот набояд амволи сара ва баргузида интихоб гардад

739. Аз Ибни Аббос (р) дар ҳадисе, ки Паёмбари Худо (с) Муъозро ба Яман фиристоданд ва зикри он қаблан гузашт, чунин ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Ту ба назди аҳли китоб

меравӣ...” ва баъд аз зикри бақияи ҳадис фармуданд: “ва (дар закот) моли сара ва баргузида мардумонро интихоб макун.”

БОБИ 29. Додани закот ба хешовандон

740. Ва аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки Абӯталҳа (р) аз ҳамаи мардуми Ансор дараҳти хурмо бештар дошт ва маҳбубтарин моли ў дар наздаш Байруҳо буд ва он нахлистонест дар рӯ ба рӯи Масциди Набавӣ қарор дошт ва Паёмбари Худо (с) дар он нахлистон рафта ва аз оби гуворои он менӯшиданد.

Анас (р) мегӯяд: Чун ин ояи муборака нозил гардид, ки: “**То вакте, ки аз моли дӯстдоштаи худ нафақа накунед, савобе наҳоҳад бурд,**” Абӯталҳа (р) назди Паёмбари Худо (с) омад ва гуфт:

Ё Расулаллоҳ! Худованди мутаъол мефармояд: **То вакте, ки аз моли дӯстдоштаи худ нафақа накунед, савобе наҳоҳад бурд** ва чун аз ҳамаи амволам Байруҳоро бештар дӯст медорам, онро дар роҳи Худо садақа медиҳам ва умединорам, ки Худованди мутаъол музд ва савоби онро дар назди худ бароям захира намояд ва шумо, ё Расулаллоҳ, чи тавре, ки муносиб медонед, дар он тасарруф намоед.

Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Баҳ-баҳ! Ин аҷаб тиҷорати фоидаманде аст, он чиро, ки гуфтӣ, шунидам ва назари ман он аст, ки онҳоро барои хешовандони худ садақа намоӣ.”

741. Ҳадиси Абӯсаъиди Ҳудрӣ (р) дар мавзӯи берун шудани Паёмбари Худо (с) ба сӯи идгоҳ қаблан гузашт ва дар ин ривоят омадааст, ки вай гуфт: Чун Паёмбари Худо (с) ба тарафи манзили худ рафтанд, Зайнаб ҳамсари Ибни Масъуд (р) омад ва иҷозаи доҳил шудан хост. Касе ба Паёмбари Худо (с) гуфт: Эй Расули Худо! Зайнаб аст (иҷоза меҳоҳад): Фармуданд: Кадом Зайнаб? Гуфтанд: Ҳамсари ибни Масъуд (р). Фармуданд: Бале! Ба вай иҷозат бидиҳед. Ба вай иҷозат доданд. (Чун назди Паёмбари Худо (с) омад) гуфт: Эй Паёмбари Худо! Имрӯз шумо ба садақа додан амр фармудед ва ман зеваре доштам ва меҳостам онро садақа бидиҳам, вале Ибни Масъуд мегуяд, ки: ў фарзандаш аз ҳар каси дигаре, ки барояш садақа бидиҳам, мустаҳиқтаранд.

Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Ибни Масъуд рост мегӯяд, шавҳари ту ва фарзанди ту аз ҳар каси дигаре, ки барояш садақа бидиҳӣ, мустаҳиқтар ҳастанд.”

БОБИ 30. Бар аспи шахси мусалмон закоте нест

742. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Бар шахси мусалмон дар асп ва дар гуломи вай закоте нест.”

БОБИ 31. Додани закот ба ятимон

743. Аз Абӯсаъиди Худрӣ (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) рӯзе болои минбар нишастанд ва дар ҳоле, ки моён дар атрофи минбар нишаста будем, фармуданд: “Чизе, ки баъд аз худ дар мавриди шумо ҳавф дорам, ин аст, ки васоил ва зебоиҳои зиндагӣ барои шумо омода гардад.” Шахсе гуфт: Ё Расулаллоҳ! Оё мешавад, ки хайр сабаби шар гардад? Паёмбари Худо (с) сукут намуда ва чизе нагуфтанд, мардум ба он шахс гуфтанд: Ин чӣ коре аст, ки мекунӣ? Ту бо Паёмбари Худо (с) ҳарф мезанӣ ва эшон бо ту сухан намегӯянд. Дар ин вакт мутаваҷҷӯҳ шудем, ки ваҳӣ бар эшон нозил мегардад. Паёмбари Худо (с) араки зиёдеро, ки бар ҷехраашон нишаста буд, пок карда ва фармуданд: “Шахси суолкунанда кучо шуд?” Ва тавре маълум мешуд, ки он шахсро ситоиш мекунанд ва фармуданд: “Хайр сабаби шар намешавад, вале аз ҷизҳое, ки дар баҳор мерӯяд, гиёҳоне аст, ки инсонро мекушад ва ё ўро бемор месозад, магар ҳайвоне, ки ба ҳӯрдани сабза одат дорад ва ин ҳайвон ҳам гоҳ он қадар меҳӯрад, ки хуб сер мешавад. Сипас рӯяшро ба тарафи қурси офтоб намуда, саргин ва бавл мекунад ва ба ҳар сабзас даҳон меандозад. Ва моли дунё ҳам дилфиреб ва ширин аст ва хуши бе ҳоли мусалмоне, ки аз он мол ба мискинҳо ва ятимон ва дурафтодагони аз ватан медиҳад ва касе, ки молро ба ғайри ҳаққи он мегирад, монанди касе аст, ки ҳар қадар меҳӯрад, сер намешавад ва он мол дар рӯзи қиёмат бар зиёни ў шаҳодат хоҳад дод.”

БОБИ 32. Додани закот ба шавҳар ва ба ятимоне, ки дар оғӯши шахс мебошанд

744. Ҳадиси Зайнаб ҳамсари Абдуллоҳ (р) қаблан гузашт ва дар ин ривоят мегӯяд: Назди Паёмбари Худо (с) рафта ва дидам, ки зане аз Ансор ба дарвозаи хонаашон истодааст ва ҳамон мушкилеро дорад, ки ман дорам.

Билол аз назди мо гузашт ва мо ба вай гуфтем, ки аз Паёмбари Худо (с) бипурс, ки оё раво аст, ки закоти моламро ба шавҳар ва ятимоне, ки дар оғӯшам мебошанд, бидиҳам?

Ӯ рафт ва пурсид ва дар ҷавоб фармуданд: “Бале, раво аст ва барояш ду савоб аст, яке савоби қаробат ва хешовандӣ ва дигаре савоби садақа.”

745. Аз Умми Салама (р) ривоят аст, ки гуфт: Гуфтам: Ё Расулаллоҳ! Оё агар закотамро барои авлоди Абӯсалама (Абӯсалама шавҳари умми Салама буд), бидиҳам, ба ман савоб хоҳад дошт? Дар ҳоле, ки фарзандони ў фарзандони худам мебошанд. Фармуданд: “Закотатро ба онҳо бидех, бароят савобе, ки ба онҳо нафақа менамоӣ, хоҳад буд.”

БОБИ 33. Ин қавли Худованди мутаъюл, ки: Закот барои “озод кардани гуломон, қарздорон ва дар роҳи Худо аст”

746. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) ба додани закот амр фармуданд. Ба он ҳазрат ҳабар расид, ки Ибни Ҷамил ва Холид ибни Валид ва Аббос ибни Абдулмутталиб закот намедиҳанд. Паёмбари Худо (с) фармуданд: Ибни Ҷамил дигар интиқоме намегирад, ба ҷуз ин, ки факир ва бечора буд ва Худованд ўро ғанӣ ва сарватманд гардонидааст ва ҳар чи (Холид ибни Валид) аст, шумоён ба ўзулм мекунед, ў васоили ҷангӣ ва дигар дороии худро дар роҳи Худо вақф намудааст ва (Аббос ибни Абдулмутталиб) амаки Паёмбари Худо (с) аст, ў илова бар закоте, ки бар вай лозим аст, ҳамон андозаи дигар ҳам садақа медиҳад.”

БОБИ 34. Ҳуддорӣ аз суол кардани мардум

747. Аз Абӯсаъиди Ҳудрӣ (р) ривоят аст, ки мардуме аз Ансор аз Паёмбари Худо (с) дарҳости қўмак намуданд. Эшон талаби онҳоро иҷобат намуда, ба онҳо аз амволи закот доданд, дубора дарҳости қўмак намуданд, боз ҳам ба онҳо доданд, бори саввум дарҳости қўмак намуданд, боз ба онҳо доданд, то он ки ҳамаи амвол тамом шуд.

Баъд аз он фармуданд: “Моле, ки дар наздам мавҷуд бошад, аз шумо дареғ наҳоҳам дошт ва касе, ки аз суол кардан ҳуддорӣ намояд, Ҳудованд асбоби ҳуддориашро фароҳам месозад ва касе, ки истиғно намояд, Ҳудованд ўро бениёз ҳоҳад соҳт ва касе, ки сабр кунад, Ҳудованд барояш сабр медиҳад ва барои ҳеч кас ҳайру неъмате болотар аз сабр арzonӣ нашудааст.”

748. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Қасам ба зоте, ки ҷонам дар дасти ў аст, агар касе ресмонашро гирифта ва ба пушташ ҳезум бикашад, беҳтар аз он аст, ки аз шахсе талаби қўмак намояд ва он шахс шояд барояш чизе бидиҳад ё надиҳад.”

749. Дар яке аз ривоёт аз Зубайр (р) омадааст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Агар шахсе пуштаи ҳезумеро бар пушти ҳуд оварда ва бифрӯшад ва Ҳудованд обрӯяшро ҳифз намояд, беҳтар аз он аст, ки аз мардум суол намояд ва онҳо барояш чизе бидиҳанд, ё надиҳанд.”

750. Аз Ҳаким ибни Ҳизом (р) ривоят аст, ки гуфт: Аз Паёмбари Худо (с) талаби қўмак намудам, ба ман қўмак намуданд, боз талаби қўмак намудам, боз ҳам қўмак намуданд, бори саввум талаб намудам, ба ман қўмак намуданд ва фармуданд:

«Эй Ҳаким, моли дунё дилфиреб ва ширин аст, агар касе онро бо нафси ором ва бидуни ҳирс ба даст оварад, Ҳудованд дар он мол барояш баракат медиҳад. Ва касе, ки аз рӯи ҳирс ва рафту омад ба даст меорад, Ҳудованд ҳаргиз дар он мол барояш баракат наҳоҳад дод ва ў

мисли касе аст, ки ҳар чӣ мөхӯрад, сер намешавад ва дасти боло аз дасти зерин бехтар аст.”

Ҳаким мегӯяд, гуфтам: Ё Расулаллоҳ! Қасам ба Зоте, ки шуморо ба ҳақ ва ростӣ фиристодааст, баъд аз шумо аз ҳеч каси дигаре то вақте, ки бимирам, чизе наҳоҳам гирифт.

Ва ҳамон буд, ки Абӯбакр (р) (дар замони хилофати худ) Ҳакимро даъват мекард, ки барояш аз амволи ғанимат бидиҳад, ўз гирифтани он амвол худдорӣ мекард, боз Умар (р) мөхост барояш чизе бидиҳад, аз гирифтани чизе аз вай низ худдорӣ меварзид. Умар (р) гуфт: Эй мусалмонон, ман шуморо шоҳид мегирам, ки ман ба Ҳаким ҳаққи ўро аз моли (ғанимат) медиҳам ва ў ибо меварзад. Ҳаким ба аҳди худ вафо намуд ва баъд аз Паёмбари Худо (с) аз ҳеч касе то вақте, ки зинда буд, чизе нағирифт.

БОБИ 35. Касе, ки Худованд ба ў бидуни суол кардан ва хирс намудан чизе бидиҳад

751. Аз Умар ибни Хаттоб (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) гоҳе бароям чизе баҳшиш медоданд ва ман мегуфтам: Инро ба касе бидиҳед, ки аз ман мӯҳтоҷтар аст.

Ва эшон мефармуданд: “Инро қабул кун, агар бидуни суол кардан ва таваққуъ ба ту чизе тақдим шуд, қабул кун, варна дар ба даст овардани он худро ба заҳмат маяндоз.”

БОБИ 36. Касе, ки аз мардум ҷиҳати пасандоз намудан чизе суол мекунад

752. Аз Абдуллоҳ ибни Умар (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Гадо то он ҷо ба гадоиаш идома медиҳад, ки чун рӯзи қиёмат дар майдони ҳашр ҳозир гардад, дар ҷеҳраш зарраи гӯшт вучуд надорад.” Ва фармуданд: “Офтоб дар рӯзи қиёмат он қадар наздик мешавад, ки арақ то нимаи гӯшҳо мерасад ва дар ин ҳолат аст, ки мардум аз Одам (ъ) ва сипас аз Мӯсо (ъ) ва ахир аз Паёмбари Худо (Муҳаммад (с) талаби қӯмак ва фарёдрасӣ менамоянд.”

БОБИ 37. Инсон чӣ вақт сарватманд шумурда мешавад?

753. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Мискин касе нест, ки ба дарвозаи ину он бигардад ва як луқма ва ё ду луқма ва ё як дона ҳурмо ва ё ду дона ҳурмо ўро кифоят кунад, балки мискин касест, ки кафофи зиндагиашро надорад ва касе аз факр ва дармондагиаш воқиф нест, то барояш садақа бидиҳад ва на худаш назди мардум рафта гадой мекунад.”

БОБИ 38. Машруъияти тахмин кардани хурмо

754. Аз Абӯхумайди Соидӣ (р) ривоят аст, ки гуфт: Бо Паёмбари Худо (с) дар газваи Табук иштирок намудем, чун ба минтақаи Водиу-л-куро расидем, занеро дар яке аз нахлистонҳо дидем. Паёмбари Худо (с) ба асҳоб амр намуданд: Миқдори хурмои нахлистонҳояшро тахмин кунед. Ва Паёмбари Худо (с) миқдори хурмои он нахлистонро ба даҳ васқ (даҳ васқ худуди шашсад соъ аст) тахмин намуда ва ба он зан гуфтанд: “Миқдори хурмоero, ки аз он ҳосил мешавад, ба хотир дошта бош.”

Ва чун ба Табук расидем, фармуданд: “Имшаб боди шадиде хоҳад вазид, касе набояд аз ҷояш ҳаракат намояд ва касе, ки шутуре дорад, ўро маҳкам бибанад.” Мо ҳам шутуронро маҳкам бастем ва боди шадиде вазидан гирифт. Шахсе дар он вақт баромада буд ва бод ўро ба кӯҳи Тай андоҳт (ва дар ин газва буд), ки подшоҳи Айла ба Паёмбари Худо (с) астари сафеде ва ҷомаи ҳатдореро баҳшиш намуд ва Паёмбари Худо (с) барояш дар минтақаи ҳудаш, ки дар канори баҳр зиндагӣ мекард, амонномае навиштанд.

Ва чун дар бозгашт ба Водиу-л-куро расидем, ба он зан гуфтанд: “Нахлистонат чӣ қадар хурмо дод?” Гуфт: Ҳамон даҳ васқе, ки Паёмбари Худо (с) тахмин зада буданд. Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Ман бошитоб ба тарафи Мадина равон ҳастам ва агар касе аз шумоён меҳоҳад бошитоб биравад, бо ман биёяд.”

Ва чун ба наздикии Мадина расиданд, фармуданд: “Ин Тоба аст” (яъне шаҳри хуш ва гуворое ҳаст). Ва чун ҷашми Паёмбари Худо (с) ба кӯҳи Уҳуд афтод, фармуданд: “Ин кӯҳест, ки ў моро дӯст дорад ва мо ўро дӯст дорем ва оё шуморо ҳабар дихам, ки беҳтарин мардумони Ансор қадом мардумон ҳастанд?”

Гуфтанд: Бале!

Фармуданд: “Мардуми бани Начор, баъд аз он мардуми Абдулашҳал, баъд аз он мардуми бани Соъида ва ё мардуми бани Ҳорис ибни Ҳазраҷ ва дар ҳамаи мардуми Ансор ҳайр ва баракат ва ҳубӣ аст.”

БОБИ 39. Дар ҳосиле, ки аз оби осмон ва ё аз оби ҷорӣ обёри мешавад, ушр лозим мегардад

755. Аз Абдуллоҳ ибни Умар (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: “Дар он чӣ, ки аз оби осмон ва ҷашмаҳо обёри мешавад ва ё он, ки ҳуд об бошад, ушр лозим аст ва дар он чӣ, ки ба воситаи ҳайвон (монанди қашидан аз ҷоҳ ва амсоли он) обёри мешавад, ними ушр лозим аст.”

БОБИ 40. Закоти хурмо дар вақти чидан он аст ва оё барои тифл ичоза аст, ки аз хурмои закот бихӯрад

756. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Ҳангоми чидани хурмо барои Паёмбари Худо (с) хурмо меоварданд, миқдори хурмое як шахс ва миқдори хурмое шахси дигар то он, ки дар назди Паёмбари Худо (с) хирмане аз хурмо ҷамъ мешуд, Ҳасан ва Ҳусайн (р) бо он хурмоҳо бозӣ мекарданд. Якеашон хурмоеро гирифт ва ба даҳанаш гузошт, ҷашми Паёмбари Худо (с) ба вай афтод, хурморо аз даҳанаш берун карда ва фармуданд: “Оё ҳабар надорӣ, ки аҳл ва авлоди Муҳаммад (с) аз моли закот намехӯранд?”

БОБИ 41. Оё равост, ки шахс закотеро, ки додааст, дубора бихӯрад? Вале агар шахси дигаре закотро ҳарид, боке нест

757. Аз Умар (р) ривоят аст, ки гуфт: Асперо ба шахсе додам, то дар роҳи Худо ҷиҳод намояд, вале ў аспро зоёз намуд ва таври лозим ҳидматашро накард ва меҳостам он аспро аз наздаш бихарам, зоро фикр мекардам, ки шояд онро арzon бифрӯшад. Роҷеъ ба ин мавзӯъ аз Паёмбари Худо (с) пурсидам, фармуданд: “Онро набояд ҳарид ва он чиро, ки садақа додӣ ва агарчи ба ту ба як дирҳам бидиҳад, дубора ўро магир, зоро касе, ки садақаашро дубора мегирад, мисли касе аст, ки ба қайаш дубора рӯҷӯъ мекунад.”

БОБИ 42. Закот додан ба ғуломони озодшудаи ҳамсарони Паёмбари Худо (с)

758. Аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) мурдаи бузеро, ки касе ба қанизаки озодшудаи Маймуна дода буд, дида фармуданд: “Чаро аз пӯсташ истифода накардед?” Гуфтанд: Ин ҳудмурда аст. Фармуданд: “Аз ҳудмурда фақат ҳурданаш ҳаром аст.”

БОБИ 43. Вақте, ки закот аз ҳолаташ тағиیر ёбад

759. Аз Анас (р) ривоят аст, ки барои Паёмбари Худо (с) аз гӯште, ки барои Барира (р) садақа дода шуда буд, оварданд.

Эшон фармуданд: “Ин гӯшт барои Барира закот ва барои монавишиш аст.”

БОБИ 44. Закот аз сарватмандон гирифта шуда ва барои фуқаро дар ҳар ҷое, ки бошанд, дода мешавад

760. Ҳадиси Муъоз ва фиристода шуданаш ба Яман қаблан гузашт ва дар ин ривоят омадааст, ки (Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Ва аз дуои мазлум ҳазар кун! Чун байни мазлум ва Худо монеъе нест.”

БОБИ 45. Ташаккури имому дуои он ба ҳақи касе, ки закоти молашро медиҳад

761. Аз Абдуллоҳ ибни Абӯавфо (р) ривоят аст, ки гуфт: Чун шахсе закоташро назди Паёмбари Худо (с) меовард, дар ҳақаш дуо карда мегуфтанд: “Худоё! Бар аҳл ва авлоди фалон дуруд бифрист (яъне онҳоро мағфират намуда ва ё барояшон баракат бидех)”. Падари ман закоти моли худро назди он ҳазрат (с) овард, барои ӯ дуо намуда фармуданд: «Худоё, ба аҳлу авлоди Абӯавфо баракат бидех».

БОБИ 46. Закоти чизе, ки аз дарё гирифта мешавад

762. Аз Абӯхурайра (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: “Шахсе аз бани Исроил аз шахси дигаре аз бани Исроил хост, то барояш ҳазор динор қарз бидиҳад, он шахс барояш (ҳазор динор) қарз дод (шахси қарздор) ба канори дарё рафт (то худро ба хонаи қарзиҳанда расонад ва қарзашро адо намояд).

Вале чизе, ки бар он савор шавад ва аз дарё бигзарад, ба даст наёвард, аз ҳамин ҷиҳат ҷӯберо гирифт ва дохили онро шикофт ва пулро дар он ҷӯбро ниҳод, сари ин ҷӯбро баст ва ба дарё андоҳт.

Ин шахсе, ки пулро ба қарз дода буд, ба канори дарё омад, то барои хонаводааш ҳезуме таҳия намояд, он ҷӯберо, ки дар он динорҳо гузошта шуда буд, ба унвони ҳезум гирифт». (Бакияи ҳадисро зикр намуда гуфт:). «Чун он ҷӯбро ба хона бурд ва шикаст, моли худро дар дохили он ёфт.”

БОБИ 47. Аз ёфтани ганҷ хумс лозим аст

763. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Он чиро, ки ҳайвон (гурехта аз соҳибаш) талаф мекунад, зоеъ аст. Он чи, ки дар ҷоҳ меафтад ва осеб мебинад, барбодрафта аст ва агар касе маъданеро кофта ва дигаре дар он меафтад, зоеъ аст ва он чи, ки аз ёфтани ганҷ ба даст меояд, дар он хумс лозим мегардад».

БОБИ 48. Ин қавли Худованд, ки: «Ва аз ҷумлаи аҳли закот қасонеанд, ки закотро ҷамъоварӣ менамоянд) ва имом бояд қасонеро, ки закотро ҷамъ мекунанд, муҳосиба намояд»

764. Аз Абӯхумайди Соъидӣ (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) шахсеро аз қабилаи Асд, ки ба номи ибни Лутайба ёд мешуд, барои ҷамъоварии закоти амволи мардуми бани Сулайм фиристоданд ва ҳангоме ки он шахс бозгашт, ўро муҳосиба намуданд.

**БОБИ 49. Имом шутурони садақаро ба дасти худаш
нишонадор месозад**

765. Аз Анас (р) ривоят аст, ки гуфт: Абдуллоҳ ибни Абӯталҳаро назди Паёмбари Худо (с) бурдам, то таҳникаш намоянд (таҳник иборат аз он аст, ки чихати табарруки шахси солеҳе хурмо ва ё амсоли онро ба коми тифл мемолад).

Дар ин вақт дидам, ки Паёмбари Худо (с) сихи оҳаниеро дар даст гирифта ва шутурони садақаро ба он сих нишонадор мекунанд.

БОБИ 1. Фарзияти садақаи фитр

766. Аз Ибни Умар (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) садақаи фитрро як соъ аз хурмо ва ё як соъ аз чав бар ҳар фарди мусалмоне, хоҳ ғулом бошад ва хоҳ озод, хоҳ мард бошад, хоҳ зан, хоҳ хурд бошад ва хоҳ калон, фарз намуданд ва амр фармуранд, ки ин садақаи фитр бояд пеш аз рафтан ба намози ид дода шавад.

БОБИ 2. Садақаи фитр пеш аз намози ид

767. Аз Абӯсаъиди Худрӣ (р) ривоят аст, ки гуфт: Дар замони Паёмбари Худо (с) дар рӯзи ид як соъ таъом (садақа) медодем ва таъоми мо дар он вақт чав, кишииш, қурут ва хурмо буд.

БОБИ 3. Садақаи фитр бар ҳар касс, чи озод ва чи ғулом бошад, лозим аст

768. Аз Ибни Умар (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) садақаи фитрро як соъ чав ва ё як соъ хурмо бар ҳар хурду калон ва бар ҳар озод ва мамлуке фарз намуданд.

БОБИ 1. Вучуби ҳаҷ ва фазилати он

769. Аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки гуфт: Фазл ибни Аббос пушти сари Паёмбари Худо (с) савор буд. Зани зебое аз мардуми Ҳасъам омад. Фазл ба тарафи он зан ва он зан ба тарафи Фазл нигоҳ мекард, Паёмбари Худо (с) рӯи Фазлро ба тарафи дигар гардониданд.

Он зан гуфт: Ё Расулаллоҳ! Ҳаҷҷе, ки аз тарафи Худо фарз аст, ба падарам, ки пири поафтода аст ва худро бар маркаб гирифта наметавонад, фарз гардидааст, оё ман ба чои ў ҳаҷ карда метавонам? Фармуданд: “Бале.” Ва ин воқеа дар ҳаҷҷату-л-вадоъ воқеъ гардид.

БОБИ 2. Ин қавли Ҳудованди мутаъол, ки «Ба мардум эълон кун, то ба ҳаҷ биёянд...» (Ҳаҷ: 27)

770. Аз Ибни Умар (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с)-ро дар Зулхулайфа дидам, ки бар шутури хеш савор шуданд ва то ҳангоме ки шутур комилан ба роҳ афтод, талбия мегуфтанд.

БОБИ 3. Ҳаҷ кардан бар шутури боркаш

771. Аз Анас (р) ривоят аст, ки: Паёмбари Худо (с) бар шутуре ҳаҷ карданд, ки зод ва роҳилаашон низ бар болои ҳамон шутур бор карда шуда буд.

БОБИ 4. Фазилати ҳаҷҷи мабрур

772. Аз Оиша, уммулмӯъминин (р) ривоят аст, ки гуфт: Ё Расулаллоҳ! Фикр мекунам, ки чиҳод беҳтарин аъмол бошад, оё мо (занҳо) чиҳод накунем? Фармуданд: “На, хайр! Беҳтарин чиҳод барои шумо ҳаҷҷи мабрур аст.”

773. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Аз Паёмбари Худо (с) шунидам, ки фармуданд: “Касе барои Худо ҳаҷ кунад ва дар ҳаҷҷи худ муртакиби чимоъ ва фахш ва кори баде нагардад, тавре аз ҳаҷ (аз гуноҳ пок шуда) бармегардад, ки ба монанди рӯзе аз модараш таваллуд шудааст.”

БОБИ 5. Миқоти аҳли Яман

774. Аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) барои аҳли Мадина Зулхулайфа ва барои аҳли Шом Ҷӯҳфа ва барои аҳли Начд Қарни Манозил ва барои аҳли Яман Яламламро миқот таъйин намуда (ва фармуданд:) Ин миқотҳо барои ин мардум ва барои қасонест, ки аз ғайри ин мардум аз ин миқотҳо гузашта ва иродai ҳаҷ ё умраро дошта бошанд ва қасе, ки баъд аз ин миқотҳо (дар тарафи Макка) сукунат дорад, миқоташ аз ҳамон ҷоест, ки иродai ҳаҷ намудааст, ҳатто миқоти аҳли Макка шаҳри Макка аст.

БОБИ 6

775. Аз Абдуллоҳ ибни Умар (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) дар ҳамвории Зулхулайфа шутурашонро хобонда ва намоз хонданд ва Абдуллоҳ ибни Умар (р) низ ҳамин корро мекард.

БОБИ 7. Рафтани Паёмбари Худо (с) аз роҳи Шаҷара

776. Ва аз Абдуллоҳ ибни Умар (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) вақти аз Мадина рафтан аз роҳи Шаҷара мерафтанд ва ҳангоми дохил шудан ба Мадина аз роҳи Муъаррас дохил мегардианд. Ва Паёмбари Худо (с) вақте ки аз Мадина ба қасди рафтан ба Макка ҳориҷ мешуданд, дар масҷиди Шаҷара ва вақти, бозгаштан ба сӯи Мадина дар масҷиди Зулхулайфа дар домани водӣ намоз меҳонданд ва шаб то субҳ ҳамон ҷо меҳобиданд.

БОБИ 8. Ин гуфтаи Паёмбари Худо (с) ки “Ақиқ дашти мубораке аст”

777. Аз Умар (р) ривоят аст, ки гуфт: Аз Паёмбари Худо (с) дар водии Ақиқ шунидам, ки фармуданд: “Шаби гузашта Ҷабраил аз ҷониби Парвардигорам омад ва гуфт: Дар ин дашти муборак намоз бихон ва ният қун, ки аъмоли умраро бо аъмоли ҳаҷ бо ҳам анҷом дихӣ.”

778. Аз Ибни Умар (р) ривоят аст, ки гуфт: Ҳангоме, ки Паёмбари Худо (с) дар Зулхулайфа истироҳат карда буданд, дар хоб диданд, ки қасе ба он ҳазрат гуфт: Ту дар дашти мубораке қарор дорӣ.

БОБИ 9. Се бор шустани хушбӯй аз ҷома

779. Ривоят аст, ки Яъло ибни Умайя (р) ба Умар (р) гуфт: Паёмбари Худо (с)-ро ҳангоми нузули ваҳӣ ба ман нишон бидех. Яъло ибни Умайя (р) мегӯяд: Ҳангоме, ки Паёмбари Худо (с) бо иддае аз асҳоби худ дар Ҷеърони буданд, шахсе омад ва гуфт: Ё Расулаллоҳ! Агар шахсе эҳром бибандад ва ҷомаҳояш муаттар бошад, ҳукмаш чист?

Паёмбари Худо (с) соате сукут намуданд ва дар ин ҳангом ваҳӣ барояшон нозил гардид. Умар (р) дар ин вақт ба ман ишора намуд, ман омадам (ва дидам), ки Паёмбари Худо (с) дар зери чомае, ки болояшон соя намудааст нишастаанд, сарамро дохил намуда ва дидам, ки рухсораашон сурҳ гардида ва нола меқунанд.

Сипас ин ҳолат аз эшон дур шуд ва фармуданд: “Он шахсе, ки аз умра суол намуд, кучост?” Он шахсро оварданд, Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Хушбӯиеро, ки (истеъмол кардай), се бор бишӯй, қабоятро аз танат берун кун ва умраатро тавре анҷом бидех, ки ҳаҷатро анҷом медиҳӣ.”

БОБИ 10. Истеъмоли хушбӯй ҳангоми эҳром бастан ва баёни либосе, ки ба он эҳром баста мешавад

780. Аз Оиша (р) ҳамсари Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с)-ро ҳангоми эҳром бастан ва дар вакти берун шудан аз эҳром ва пеш аз ин, ки ба хонаи Каъба тавоғ намоянд, хушбӯй мезадам.

БОБИ 11. Касе, ки дар ҳоли мулаббад будани сараши эҳром бастааст

781. Аз Ибни Умар (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с), дар ҳоле, ки сарашон мулаббад буд (яъне ба сарашон чизе монанди ҳино ё хитмро баста буданд), нияти эҳром намуданд.

БОБИ 12. Эҳром бастан аз масциди Зулҳулайфа

782. Ва аз Ибни Умар (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) ҷуз аз масциди Зулҳулайфа аз ҷойи дигаре эҳром намебастаанд.

БОБИ 13. Савор шудани ду нафар бар як марқаб дар ҳаҷ

783. Аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки аз Арафот то Муздалифа Усома (р) ва аз Муздалифа то Мино Фазл ибни Аббос (р) пушти сари Паёмбари Худо (с) савор буданд. Ҳардуяшон гуфтанд, ки Паёмбари Худо (с) то ҳангоми задани Ҷамраи Ақаба талбия мегуфтанд.

БОБИ 14. Он чи, ки пӯшидани он аз қабили сиёб ва изор ва ридо барои муҳрим равост

784. Ва аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) ва сахоба (р) баъд аз шона задани сар ва истеъмоли равған ва пӯшидани изор ва ридо аз Мадина хориҷ гардиданд ва Паёмбари Худо (с) аз

пӯшидани ҳеч навъ изор ва ридое ба ҷуз аз изор ва ридое, ки ба заъфарон муаттар гардида ва бар ҷилд асар мекунад, нахӣ нафармуданд.

Шабе дар Зулхулайфа буданд, чун субҳ шуд, шутурашонро савор гардианд ва ҳангоме, ки шутур комилан ба роҳ афтод ва ба ҳамвории Байдо расиданд, бо саҳоба (р) талбия гуфта ва шутури ҳадия ҳаҷчи ҳудро нишонӣ намуданд ва ин вақте буд, ки панҷ рӯз аз моҳи Зулқаъда боқӣ монда буд.

Чун ба Макка расиданд, ҷаҳор рӯз аз Зулхичча гузашта буд, хонаи Каъбаро тавоғ карда ва байнин Сафо ва Марва саъӣ намуданд ва чун шутури ҳадяшонро қаблан фиристода буданд, ҳудро ҳалол насоҳтанд, зеро шутурро аломатдор соҳта буданд.

Баъд аз он ба қисмати баланди Макка, дар ҳоле, ки иродай ҳаҷро доштанд, наздики Ҳуҷун манзил намуданд ва дигар то ҳангоме, ки аз Арафот баргаштанд, ба тарафи хонаи Каъба нарафтанд.

Баъд аз баргаштан аз Арафа ба саҳоба (р) амр намуданд, то хонаи Каъбаро тавоғ карда ва байнин Сафо ва Марва саъӣ намоянд. Сипас мӯи сарашонро кӯтоҳ намуда ва ҳудро ҳалол созанд ва ин барои касест, ки қаблан шутури (ҳадия) ҳаҷро нишонадор насоҳта ва нафиристодааст.

Ва касе, ки ҳамсаравӣ бо ўаст, наздик шудан бо ҳамсар, истеъмоли ҳушбӯйӣ ва пӯшидани либос барояш равост.

БОБИ 15. Талбия гуфтан

785. Аз Абдуллоҳ ибни Умар (р) ривоят аст, ки талбияи Паёмбари Ҳудо (с) чунин буд: “Лаббайка, Аллоҳумма лаббайка, лаббайка ло шарика лака лаббайка, инналхамда ва-н-неъмата лака валмулк, ло шарика лака.”

БОБИ 16. Ҳамд ва тасбех ва такбир пеш аз талбия гуфтан ва савор шудан бар шутур

786. Аз Анас (р) ривоят аст, ки гуфт: Дар ҳоле, ки мо бо Паёмбари Ҳудо (с) будем, намози пешинро дар Мадинаи мунаvvara ҷаҳор ракаат ва намози асрро дар Зулхулайфа ду ракаат адо намуданд. Баъд аз он дар он ҷо хоб шуданд, то субҳ шуд.

Баъд аз он шутури ҳудро савор шуданд ва чун ба Байдо расиданд ва шутур комилан ба роҳ афтод, баъд аз ҳамди Ҳудованди мутаъюл ва тасбех ва такбир барои ҳаҷ ва умра ният карданд ва дигарон низ барои адой ҳаҷ ва умра ният намуданд.

Ҳангоме, ки ба Макка расидем, (баъд аз адой маросими умра) ба мардум амр намуданд, то ҳудро ҳалол созанд, то ин ки рӯзи тарвия омад, дар ин рӯз барои адой ҳаҷ эҳром бастанд. Анас (р) мегӯяд:

Паёмбари Худо (с) чандин шутурро ба дасти худ дар ҳолати истода забҳ намуданд ва Паёмбари Худо (с) дар Мадина ду қучқори сиёҳу сафедро барои қурбонӣ забҳ менамуданд.

БОБИ 17. Талбия гуфтан рӯй ба қибла

787. Аз Ибни Умар (р) ривоят аст, ки ў доимо аз Зулҳулайфа нияти ҳаҷ мекард ва чун ба Ҳарам мерасид, аз талбия гуфтан бас мекард ва чун ба минтақаи Зу туво мерасид, шабро дар он ҷо меҳобид, чун намози субҳро (дар он ҷо) адо менамуд, ғулӣ мекард, чун назара什 ин буд, ки Паёмбари Худо (с) чунин мекарданд.

БОБИ 18. Талбия гуфтан ҳангоми сарозер шудан ба сӯи водӣ

788. Аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: “... ҳар чӣ, ки Мӯсо (ъ) аст, гӯё ҳамин ҳоло ба тарафаш нигоҳ мекунам, ки дар ҳамин водӣ сарозер гашта ва талбия мегӯяд.”

БОБИ 19. Касе, ки дар замони Паёмбари Худо (с) монанди нияти эшон ба ҳаҷ ният намудааст

789. Аз Абӯмӯсо (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) маро ба сӯи қавме ба Яман фиристода буданд, чун боз омадам, эшон дар Батҳои Макка буданд, аз ман пурсиданд: Нияти чӣ навъ ҳаҷчоро намудай?

Гуфтам: Нияти ҳамон ҳаҷчоро намудаам, ки Паёмбари Худо (с) намудаанд. Фармуданд: Ҳадяи шукрони бо худ овардӣ? Гуфтам: На. Маро амр намуданд, то ба хонаи Каъба тавоғ карда ва байнин Сафо ва Марва саъӣ намоям. Баъд аз он амр намуданд, ки худро ҳалол созам, худро ҳалол соҳтам.

Сипас назди зане аз хешовандонам омада ва он зан сарамро шона намуд ва ё шуст. Чун замони (хилофати) ҳазрати Умар (р) расид, гуфт: Агар ба китоби Худо амал намоем, китоби Худо моро ба тамом намудани умра ва ҳаҷ амр менамояд. Худованди мутаъюл мефармояд: «Ҳаҷ ва умраро хос барои Худо ба тамом бирасонед». (Бақара: 196)

Ва агар ба суннати Паёмбари Худо (с) амал намоем, Паёмбари Худо (с) то вақте, ки ҳадяро забҳ нанамуданд, худро ҳалол насоҳтанд.

БОБИ 20. Ин қавли Худованди мутаъюл, ки мефармояд «Ҳаҷ дар моҳҳои муайяне...» (Бақара: 197)

790. Ҳадиси Оиша (р) дар мавзӯи ҳаҷ қаблан гузашт ва дар ин ривоят мегӯяд: “Бо Паёмбари Худо (с) дар моҳҳои ҳаҷ, шабҳои ҳаҷ ва авқоти ҳаҷ аз Мадина берун шудем ва ба Сариф манзил гузидем. Оиша

(р) мегӯяд: Паёмбари Худо (с) назди асҳобашон рафта ва фармуданд: «Касе, ки бо худ ҳадя надошта бошад, агар хоста бошад, метавонад ҳаҷчи худро ба умра табдил намояд, вале касе, ки бо худ ҳадя дорад, чунин кореро карда наметавонад.”

Оиша (р) мегӯяд: Касоне, ки ҳаҷчи худро ба умра табдил намуданд ва касоне, ки табдил накардан, ҳамагӣ аз саҳобаи Паёмбари Худо (с) буданд. Ва мегӯяд: Вале худи Паёмбари Худо (с) ва иддае аз саҳоба, ки ададашон зиёд буд, чун бо худ ҳадя оварда буданд, натавонистанд амали умраро анҷом диханд. Ва Оиша (р) бақияи ҳадисро зикр намуд.

БОБИ 21. Ҳаҷчи таматтӯъ, ҳаҷчи қирон ва ҳаҷчи ифрод ва фасҳи ҳаҷ барои касе, ки ҳадя ҳамроҳаш нест

791. Ва аз Оиша (р) дар ривояти дигаре омадааст, ки гуфт: Бо Паёмбари Худо (с) аз Мадина ҳориҷ гардиDEM ва медонистем, ки ин сафар чуз барои адои ҳаҷ барои қасди дигаре нест. Ҳангоме, ки ба Макка расидем, ба хонаи Каъба тавоғ намудем.

Ва Паёмбари Худо (с) касонеро, ки ҳадя нафиристода буданд, амр намуданд, то (баъд аз адои умра) худро ҳалол созанд ва онҳо худро ҳалол соҳтанд ва ҳамсарони Паёмбари Худо (с) чун ҳадя нафиристода буданд, низ худро ҳалол соҳтанд.

Сафия (р) (чун ба одати моҳона гирифтор шуда буд) гуфт: Фикр мекунам, ки ман сабаби таъхири ҳамроҳонам шавам. Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Эй зани шуми сартарошида! Магар рӯзи ид тавоғ накардӣ? Гуфт: Тавоғ кардам. Фармуданд: Пас боке нест, ба сафарат идома бидех.”

792. Аз Оиша (р) дар ривояти дигаре омадааст, ки гуфт: Дар ҳаҷҷатулвадъ бо Паёмбари Худо (с) азми адои ҳаҷро менамудем. Баъзе аз моён танҳо нияти умра ва баъзе нияти ҳаҷ ва умра ва мардуми дигаре нияти танҳо ҳаҷро намуданд. Вале Паёмбари Худо (с) нияти ҳаҷро намуда буданд. Касоне, ки нияти ҳаҷ ва ё нияти ҳаҷ ва умраро намуда буданд, то рӯзи иди Қурбон худро ҳалол насоҳтанд.

793. Ривоят аст, ки Усмон (р) аз ҳаҷчи таматтӯъ ва аз ҷамъ кардан байни умра ва ҳаҷ наҳӣ намуд, чун Алӣ (р) ин ҷизро дид, ҳаҷ ва умраро бо ҳам ният намуда ва гуфт: Суннати Паёмбари Худо (с)-ро ба гуфтаи ҳеч касе тарқ наҳоҳам кард.

794. Аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки гуфт: (Ахли ҷоҳилият) фикр мекардан, ки умра намудан дар моҳҳои ҳаҷ аз бадтарин корҳои зишт дар рӯи замин аст, аз ин ҷиҳат мөҳи Муҳаррамро Сафар меномиданд ва мегуфтанд: Ҳангоме, ки пушти шутурон илтиём ёфта ва асари пойи шутурон аз роҳҳо маҳв гардиД ва мөҳи сафар ҳориҷ шуд, умра барои касе, ки нияти умра карданро дошта бошад, раво мегардад. Паёмбари Худо (с) ва саҳоба (р) субҳи рӯзи ҷаҳоруми Зулҳичҷа ба нияти адои ҳаҷ

ба Макка расиданд ва Паёмбари Худо (с) ба онҳо амр намуданд, то ҳаҷчи худро ба умра табдил намоянд (ва худро ҳалол созанд), ин кор бар асҳоб (р) душвор тамом шуд, гуфтанд: Ё Расулаллоҳ! Ин чӣ навъ ҳалол соҳтани аст? Фармуданд: “Ҳалол соҳтани комил.”

795. Аз Ҳафса (р) ҳамсари Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки гуфт: Ҷӣ сабаб аст, ки мардум баъд аз адой умра худро ҳалол месозанд ва шумо худро ҳалол насоҳтед? Фармуданд: Ман сари худро мулаббад соҳтам (талбид-иборат аз истеъмол намудани чизе ба мӯи сар, ғараз часпидани он ба яқдигар аст, монанди ҳино ва амсоли он) ва ҳадяи худро нишонадор намудаам, то ҳангоме, ки шутурармо забҳ накунам, худро ҳалол наҳоҳам соҳт.”

796. Ривоят аст, ки шахсе аз Ибни Аббос (р) роҷеъ ба ҳаҷчи таматтӯй пурсон намуд ва гуфт: Мардум маро аз анҷом додани он наҳӣ менамоянд. (Ибни Аббос (р) ўро ба анҷом додани ҳаҷчи таматтӯй амр намуд.

Он шахс (баъд аз адой ҳаҷчи таматтӯй) гуфт: Дар хоб дидам, ки гӯё шахсе ба ман мегӯяд: Ҳаҷчи ту ҳаҷчи нек ва мақбуле аст ва умраат умраи нек ва мақбуле аст. Аз хобе, ки дида буд, ба Ибни Аббос (р) ҳабар дод, ў гуфт: Сабаб он аст, ки (ҳаҷчи таматтӯй) суннати Паёмбари Худо (с) аст.

797. Аз Ҷобир ибни Абдуллоҳ (р) ривоят аст, ки гуфт: Бо Паёмбари Худо (с) дар ҳамон соле, ки шутурони ҳадяро бо худ бурда буданд, ҳаҷ намудам. Паёмбари Худо (с) ба мардум гуфтанд: Баъд аз тавоф ба хона ва саъӣ байни Сафо ва Марва худро ҳалол бисозед ва мӯйи сари худро қўтоҳ намоед.

Баъд аз он ҳамин тавр дар ҳолати ҳалол то рӯзи (тарвия) бокӣ бимонед ва дар ин рӯз талбия гуфта, нияти ҳаҷ намоед ва ба ин тариқ ҳаҷчи муфидеро, ки ният карда будед, ба ҳаҷчи таматтӯй мубаддал созед.”

Саҳоба (р) гуфтанд: Ҷӣ гуна ҳаҷро ба умра мубаддал созем, дар ҳоле, ки ба нияти ҳаҷ эҳром баста будем? Фармуданд: “Он чиро ба шумо амр мекунам, анҷом дихед, агар ман ҳам (ҳадяро) қаблан нафиристода будам, ҳамин кореро, ки ба шумо мегӯям, анҷом медодам, vale aknun to ҳангоме, ки ҳадя дар ҷои муайянаш нарасад, ба ҳеч шакле худро ҳалол соҳта наметавонам.” (Саҳоба чун инро шуниданд) мувофиқи амри Паёмбари Худо (с) амал намуданд.

БОБИ 22. Ҳаҷчи таматтӯй

798. Аз Имрон (р) ривоят аст, ки гуфт: Моён дар замони Паёмбари Худо (с) ҳаҷчи таматтӯро анҷом додем ва Куръон ҳам мувофиқи он нозил гардид. Баъд аз он шахсе ба раъии худ чизе, ки ба назарааш омад, гуфт.

БОБИ 23. Аз күчө бояд ба Макка дохил гардид

799. Аз Ибни Умар (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) ба Макка аз роҳи Кадо аз қисмати болои он ба Батҳо аст, дохил гардиданд ва ҳангоми хорич шудан аз Макка аз қисмати поёни он хорич шуданд.

БОБИ 24. Фазилати Макка ва бинои он

800. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Аз Паёмбари Худо (с) суол намудам, ки ё ин девори кўтоҳ ҷузъе аз хона аст? Фармуданд: “Бале.” Гуфтам: Пас чаро онро ба хона дохил накардан? Фармуданд: “Имконоти қавми ту камй намуд.”

Гуфтам: Чаро дарвозаи хона баланд соҳта шудааст? Фармуданд: “Қавми ту аз ин ҷиҳат чунин кардан, то ҳар киро хоста бошанд, барояш иҷозаи дохил шудан бидиҳанд ва ҳар киро нахоста бошанд, аз дохил шудан манъ намоянд. Агар қавми ту тозаошно ба ҷоҳилият намебуданд ва ҳавфи озурдагии хотири онҳо намебуд, деворро ба хона дохил намуда ва дарвозаи хонаро ҳам кафи замин месоҳтам.”

801. Ва дар ривояти дигаре аз Оиши (р) омадааст, ки Паёмбари Худо (с) фармудаанд: “Эй Оиша, агар қавми ту тоза ба ҷоҳилиятро тарқ накарда буданд, амр мекардам, ки хонаро ҳароб намуда, ва он чиро, ки аз хона берун монда буд, дубора ба хона пайваст менамудам ва дарвазаашро ҳам кафи замин месоҳтам ва барояш ду дарвоза, яке шарқӣ ва дигаре гарбӣ қарор медодам ва ба ин тариқ хонаро мутобики асоси Иброҳим (ъ) месоҳтам.”

БОБИ 25. Мерос бурдани хонаҳои Макка ва ҳариду фурӯши онҳо ва ин, ки мардумон дар Масҷиди ҳаром бо ҳам баробаранд

802. Ривоят аст, ки Усома ибни Зайд (р) аз Пайғамбари Худо пурсид: Ё Расулаллоҳ! Оё дар Макка дар хонаи худ манзилгузин мешавед? Фармуданд: “Магар Ақил барои мо хона ва манзиле гузоштааст?” Ақил ва Толиб чун дар вақти марги Абӯтолиб ҳанӯз мусалмон нашуда буданд, аз Абӯтолиб мерос бурданд, вале Ҷаъфар ва Алӣ (р) чун мусалмон шуда буданд, аз вай мерос набурданд.

БОБИ 26. Қудуми Паёмбари Худо (с) ба Макка

803. Аз Абӯҳурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Пайғамбари Худо (с) ҳангоми (омадан аз Мино ба сӯи) Макка фармудан: “Манзили фардоиншооллоҳ дар домани пуштаи бани Канона, ҷойе, ки Қурайш бар алайҳи бани Ҳошим паймон баста буданд, хоҳам буд.”

Ва ин минтақа иборат аз регзоре буд, ки ҳампаймонии Қурайш ва Канона бар алайҳи бани Ҳошим ва бани Абдулмутталиб дар ин ҷо

сурат гирифта буд, қасам ёд карда буданд, то вақте, ки онҳо Паёмбари Худо (с)-ро барояшон таслим надиҳанд на ба онҳо хешовандӣ мекунанд ва на ҳам ба онҳо хариду фурӯш ҳоҳанд кард.

БОБИ 27. Инҳидоми Каъба

804. Аз Абӯхурайра (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: “Хонаи Каъбаро шахсе аз Ҳабаша, ки соқи пойҳояш борик аст, мунҳадим месозад.”

БОБИ 28. Ин қавли Худованд, ки «Худованд Каъбаи Байтулҳаромро аломати қиёми дин қарор додааст...» (*Моуда: 97*)

805. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Пеш аз он, ки Рамазон фарз гардад, рӯзи Ошуроро рӯза мегирифтанд ва дар ҳамин рӯз буд, ки хонаи Каъбаро рӯпӯш мекарданд ва чун Худованди мутаъол Рамазонро фарз гардонид, Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Ҳар кӣ меҳоҳад рӯзи Ошуроро рӯза бигирад ва ҳар кӣ меҳоҳад, рӯза нагирад.”

806. Аз Абӯсаъиди Ҳудрӣ (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: “Баъд аз хуручи Яъчӯҷ ва Маъчӯҷ боз ҳам мардум барои ҳаҷ ва умра хонаи Каъба меоянд”.

БОБИ 29. Инҳидоми Каъба

807. Аз Ибни Аббос (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: “Ҳамин ҳоло (ҳамон касе, ки хонаро вайрон ҳоҳад соҳт, мебинам), шахсе аст, ки сиёҳчехра, соқҳои поящ аз яқдигар кушода, сангҳои хонаро яке пас аз дигаре бармеканад.”

БОБИ 30. Он чӣ, ки дар мавриди Ҳаҷаруласвад омадааст

808. Ривоят аст, ки Умар (р) Ҳаҷаруласвадро бӯсид ва гуфт: Ман медонам, ки ту санге ҳастӣ, ки на зарар расонида метавонӣ ва на фоида, агар намедидам, ки Паёмбари Худо (с) туро бӯсидаанд, ҳаргиз туро намебӯсидам.

БОБИ 31. Касе, ки ба Каъба дохил нагардид

809. Аз Абдуллоҳ ибни Абӯавфо (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) дар умра ба хона тавоф намуданд, баъд аз он пушти мақоми Иброҳим (ъ), дар ҳоле, ки касоне эшонро аз издиҳоми мардум ҳифозат мекарданд, ду ракаат намоз адо намуданд. Касе аз Абдуллоҳ ибни Абӯавфо пурсид: Оё Паёмбари Худо (с) ба хонаи Каъба дохил гардиданд. Гуфт: “На”.

БОБИ 32. Касе, ки дар атрофи хонаи Каъба такбир гуфтааст

810. Аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки гуфт: Ҳангоме, ки Паёмбари Худо (с) ба Макка омаданд, нисбати вучуди бутҳо аз дохил шудан ба хонаи Каъба худдорӣ намуданд ва ҳамон буд, ки ба амри Паёмбари Худо (с) бутҳоро аз хона хориҷ соҳтанд.

Аз он ҷумла мұчассамаи Иброҳим ва Исмоил (ъ) буд, ки азломро дар дасти онҳо ниҳода буданд (азлом-иборат аз авроқе буд, ки дар баъзе аз онҳо навишта шуда буд «Бикун» ва дар баъзе навишта шуда буд «Макун» ва касе, ки меҳост ба коре иқдом варзад, яке аз он варақҳоро бардошта ва мувоғиқи он амал мекард).

Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Худованд мушрикини Қурайшро лаънат кунад ва ба Худованд қасам, ки онҳо хуб медонистанд, ки Иброҳим ва Исмоил (ъ) ҳаргиз таъйини сарнавишти худро ба азлом намекарданд.”

Баъд аз он Паёмбари Худо (с) ба хона дохил гардида ва дар атрофи хона такбир гуфтанд, вале дар дохили хона намоз нахонданд.

БОБИ 33. Ибтидои машруъияти рамал чӣ гуна буд?

811. Ва аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки гуфт: Ҳангоме, ки Паёмбари Худо (с) ва асхоб (р) ба Макка омаданд, мушрикин бо якдигар гуфтанд: Касоне, ки назди шумо меоянд, табби шаҳри Мадина онҳоро хаста ва нотавон соҳтааст.

Паёмбари Худо (с) амр намуданд, то дар се шавти аввали тавофи рамал намоянд. Яъне паҳлавонмаобона тавоф намоянд, вале дар байнин ду рукни ямонӣ ва рукни Ҳачаруласвад бояд ба таври оддӣ тавоф намоянд ва ин, ки дар ҳамаи ҳафт шавт онҳоро ба рамал амр накарданд, сабабаш шафқат ва меҳрубонӣ бар онҳо буд.

БОБИ 34. Истиломи Ҳачаруласвад дар вакти қудуми Макка ва шурӯъ кардан ба тавоф ва (рамал) намудан дар се шавти аввал

812. Аз Ибни Умар (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с)-ро дидам, ки ҳангоми қудум ба Макка ва шурӯъ намудан ба тавоф Ҳачаруласвадро истилом карданд ва дар се шавти аввал рамал намуданд.

БОБИ 35. Рамал намудан дар ҳаҷ ва умра

813. Аз Умар (р) ривоят аст, ки гуфт: Акнун чӣ лозим аст, ки рамал намоем? Рамал фақат ҷиҳати изҳори қувват барои мушрикин буд ва акнун Ҳудованди мутаъюл онҳоро аз байн бурдааст. Сипас худаш гуфт: Рамал ҷизе аст, ки Паёмбари Худо (с) анҷом додаанд, аз ин ҷиҳат намехоҳем онро тарқ намоем.

814. Аз Ибни Умар (р) ривоят аст, ки гуфт: Аз вақте, ки дидам Паёмбари Худо (с) рукни ямонӣ ва рукни Ҳачар-ул-асвадро истилом менамоянд, истиломи онҳоро дар вақти издиҳом ва гайри издиҳом тарк накардаам.

БОБИ 36. Истиломи рукни ҳачаруласвад ба асо

815. Аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) тавофи видоъро бар болои шутур анҷом доданд ва Ҳачаруласвадро бо асое истилом менамуданд.

БОБИ 37. Бӯсидани Ҳачаруласвад

816. Ривоят аст, ки шахсе аз Ибни Умар (р) дар мавриди истиломи Ҳачаруласвад суол намуд, дар ҷавоб гуфт: Ман Паёмбари Худо (с)-ро дидам, ки Ҳачаруласвадро истилом намуда ва бӯсиданд.

Он шахс гуфт: Ҳатто агар издиҳом бошад ва истиломи Ҳачаруласвад сабаби лагадмолиам шавад? Ибни Умар (р) гуфт: «Агар чунин шудам ва агар чунон шудам»-ро дар Яман биандоз (суолқунанда аз Яман буд). Ман ба ту мегӯям, ки Паёмбари Худо (с)-ро дидам, ки Ҳачаруласвадро истилом намуда ва бӯсиданд.”

БОБИ 38. Кассе, ки ҳангоми қудум ба Макка пеш аз рафтан ба хонааш ба хонаи Каъба тавоф намудааст

817. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) ҳангоми қудум ба Макка аввалин кореро, ки карданд, ин буд, ки вузӯ соҳтанд ва тавоф намуданд, vale баъд аз тавоф кардан умраро анҷом надоданд. Баъд аз он Абӯбакр ва Умар (р) ба ҳамин тариқ ҳаҷ намуданд.

818. Ҳадиси Ибни Умар (р) дар мавриди қудуми Паёмбари Худо (с) ба Макка анқарип гузашт ва дар ин ривоят омадааст, ки (Паёмбари Худо (с) баъд аз анҷом додани тавоф ду ракаат намоз меҳонданд ва баъд аз он байни Сафо ва Марва сайъ менамуданд.

БОБИ 39. Сухан задан дар ҳангоми тавоф

819. Аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) ҳангоми тавоф диданд, ки шахсе дасти шахси дигареро бо нахе ё ресмоне ба дасти худ баста ва ўро бо худ тавоф медиҳад. Паёмбари Худо (с) он нахро канда фармуданд: “Дасташро бигир ва ўро бо худ тавоф бидех.”

БОБИ 40. Набояд касе хонаи Каъбаро урён тавоф кунад ва набояд мушрике ҳаҷ намояд

820. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) дар ҳаҷче, ки пеш аз ҳаҷат-ул-вадоъ буд, Абӯбакри Сиддик (р)-ро амири ҳаҷ таъйин намуданд ва Абӯбакр (р) Абӯхурайра (р)-ро бо гурӯҳи дигаре муваззаф сохт, то дар рӯзи ид эълон намоянд, ки баъд аз имсол набояд ҳеч мушрике ҳаҷ кунад ва ё шахси урёне хонаро тавоф намояд.

БОБИ 41. Касе, ки пеш аз рафтан ба Арафот хонаи Каъбаро тавоф нанамуда ва баъд аз тавофи аввал бозгаштааст

821. Аз Абдуллоҳ ибни Аббос (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) ҳангоми қудум ба Макка хонаро тавоф карданد ва байни Сафо ва Марва саъӣ намуданд. Баъд аз тавоф кардан то ҳангоми баргаштан аз Арафот дигар ба Каъба наздик нашуданд.

БОБИ 42. Об додан ба ҳочиҳо

822. Аз Ибни Умар (р) ривоят аст, ки гуфт: Аббос ибни Абдулмуталлиб аз Паёмбари Худо (с) ичоза хост, то нисбат ба об додан барои ҳочиҳо айёми Миноро дар Макка бигзаронад ва Паёмбари Худо (с) ба ў ичоза доданд.

823. Аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) дар ҷое, ки барои ҳочиҳо об медиҳанд, омада ва талаби об намуданд. Аббос (р) ба фарзандаш Фазл гуфт: Назди модарат бирав ва барои Паёмбари Худо (с) аз он ҷо об биёвар! Паёмбари Худо (с) гуфтанд: “Аз ҳамин ҷо бароям об бидех.”

Аббос (р) гуфт: Ё Расулаллоҳ! Мардум дастҳои худро дар об дохил мекунанд. Паёмбари Худо (с) фармууданд: “Аз ҳамин ҷо бароям об бидех.”

Аббос аз ҳамин ҷо барояшон об дод, обро нӯшида, сипас тарафи (ҷоҳи) Замзам омада ва диданд, ки (соқиён) барои мардум об дода ва кор мекунанд. Барои онҳо фармууданд: “Ба ҳамин кори худ идома дихед, зеро кори нек ва писандида аст.”

Баъд аз он гуфтанд “Агар ҳавфи ин набошад, ки мардум аз дидани ман издиҳом намуда ва мушкилоте барои шумо эҷод мекунанд, меомадам ва ресмони обкаширо бар ҳамин ҷо, (яъне бар гардани худ) мениҳодам».

824. Ва аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки гуфт: Барои Паёмбари Худо (с) аз Замзам об додам ва дар ҳоле, ки истода буданд, он обро нӯшиданд. Ва дар ривояти дигаре мегӯяд. Ва эшон дар ин рӯз бар уштур савор буданд.

БОБИ 43. Вучуби саъй байни Сафо ва Марва

825. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки хоҳарзодааш Урва ибни Зубайр (р) аз вай аз маъни ин қавли Худованди мутаъол пурсида, ки мефармояд: «**Сафо ва Марва аз шаъоири Худо аст. Касе, ки ба хона ҳаҷ ва ё умра меқунад, боке нест, ки байни ин ду (яъне Сафо ва Марва) тавоф намояд**». (*Бақара: 158*) Ва гуфт: Ба Худованд қасам, ки бинобар ин оят касе, ки байни Сафо ва Марва саъй нанамояд, бар вай гуноҳе нест.

Оиша (р) гуфт: Хоҳарзодаи азизам! Сухани бисёр баде гуфтӣ, агар маъни оят тавре, ки ту таъвил намудӣ мебуд, чунин мегуфт, ки «боке нест, ки тавоф нанамоянд», вале ин оя дар бораи Ансор нозил гардид, ки пеш аз мусалмон шудан дар вақти иродай ҳаҷ ба номи Манот, ки яке аз маъбудонашон буда ва рӯи теппаи баланде қарор дошт, нияти ҳаҷ мекарданд ва аз саъй намудан байни Сафо ва Марва эҳсоси гуноҳ менамуданд.

Ҳангоме, ки мусалмон шуданд, аз Паёмбари Худо (с) аз ҳукми саъй байни Сафо ва Марва пурсида гуфтанд: Ё Расулаллоҳ, мо аз саъй намудан байни Сафо ва Марва эҳсоси гуноҳ мекардем. Ва ҳамон буд, ки ин қавли Худованди мутаъол нозил гардид, ки: **Сафо ва Марва аз шаъоири Худо аст...**), то охири оят.

Оиша (р) мегӯяд: Паёмбари Худо (с) саъй байни Сафо ва Марваро суннат қарор доданд ва барои ҳеч касе раво нест, ки онро тарк намояд.

БОБИ 44. Он чӣ, ки дар мавриди саъй байни Сафо ва Марва омадааст

826. Аз Ибни Умар (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) вақте, ки тавофи аввалро анҷом медоданд, дар се шавти аввали он рамал мекарданд ва ҷаҳор шавти дигарро ба таври оддӣ тавоф менамуданд ва дар ҳангоми саъй байни Сафо ва Марва аз дохили Масил (яъне ҷои ҷараёни сел) саъй менамуданд.

БОБИ 45. Зани ҳоиз тамоми маносики ҳаҷ ба истиснои тавоф ба хонаро анҷом медиҳад

827. Аз Ҷобир ибни Абдуллоҳ (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) ва асҳоб (р) нияти ҳаҷ намуданд ва бо ҳеч қадом ба ҷуз Паёмбари Худо (с) ва Талҳа ҳадя набуд. Алӣ (р) дар ҳоле, ки бо вай ҳадя буд, аз Яман омад ва гуфт: Ман ҳаҷҷеро ният намудам, ки Паёмбари Худо (с) ният намуданд.

Паёмбари Худо (с) саҳобаро амр намуданд, то ҳаҷчи худро ба умра табдил намоянд. Баъд аз тавоф (ва саъий) мӯйи сари худро кӯтоҳ намуда ва худро ҳалол созанд. Магар касе, ки ҳамроҳаш ҳадя аст. Саҳоба (р) гуфтанд: Мо ба тарафи Мино меравем ва аз олатҳои мо манӣ мечакад.

Ин хабар ба Паёмбари Худо (с) расид ва фармуданд: “Агар чизеро, ки дар охир фаҳмидам, аз аввал мефаҳмидам, ҳадяро намефиристодам ва агар ҳадяро намефиристодам, ҳатман худро ҳалол месоҳтам.”

БОБИ 46. Ҳочӣ дар рӯзи тарвия намози пешинро дар кучо бихонад?

828. Ривоят аст, ки шахсе ба Анас ибни Молик (р) гуфт: Чизеро, ки аз Паёмбари Худо (с) омӯҳтӣ, бароям биёмӯз! Паёмбари Худо (с) дар рӯзи тарвия намози пешин ва асрро дар кучо хонданд?

Гуфт: Дар Мино. Он шахс пурсид: Рӯзи бозгаштан аз Мино намози асрро дар кучо хонданд?

Гуфт: Дар Абтаҳ. Сипас Анас (р) барояш гуфт: Он чӣ, ки амирони ту анҷом медиҳанд, ту ҳам анҷом бидех.

БОБИ 47. Рӯза гирифтан рӯзи Арафа

829. Аз Умми Фазл (р) ривоят аст, ки гуфт: Мардумон аз рӯза доштани Паёмбари Худо (с) рӯзи Арафа ба шак афтоданд. Шарбатеро барои Паёмбари Худо (с) фиристодам, эшон он шарбатро нӯшиданд.

БОБИ 48. Рафтан дар вақти гармии рӯз ба тарафи Арафа

830. Аз Солим (р) ривоят аст, ки гуфт: Абдулмалик ба Ҳаҷҷоҷ навишт, ки дар умури ҳаҷ набояд аз Ибни Умар (р) муҳолифат намой. Рӯзи Арафа Ибни Умар (р) дар ҳоле, ки ман ҳамроҳаш будам, назди ҳаймаи Ҳаҷҷоҷ омад ва ўро садо кард.

Ҳаҷҷоҷ дар ҳоле, ки изори калони музъфариро пӯшида буд, аз ҳайма баромад ва гуфт: Ё Абӯабдурраҳмон, чӣ ҳабар аст? (Абӯабдурраҳмон кунияи Абдуллоҳ Ибни Умар (р) аст).

Гуфт: Агар мутобиат аз суннатро меҳоҳӣ, бояд берун шавӣ!

Пурсид: Ҳамин ҳозир?

Гуфт: Бале!

Гуфт: Пас ба ман мӯҳлат бидех, то обе ба сарам рехта ва биёям.

Ибни Умар (р) то омадани Ҳаҷҷоҷ аз маркабаш фуруд омад ва ҳамон ҷо нишаст. Ҷун Ҳаҷҷоҷ берун шуд, байни ман ва падарам ба роҳ афтод.

Ман ба Ҳаҷҷоҷ гуфтам: Агар мутобиат аз суннатро меҳоҳӣ, хутбаро қӯтоҳ бикиун ва дар вуқӯф шитоб кун!

Ҳаҷҷоҷ чун ин суханро шунид, ба тарафи Абдуллоҳ нигоҳ кард. Ҷун Абдуллоҳ дид, ки ба тарафаш нигоҳ мекунад, гуфт: Солим рост мегӯяд.

БОБИ 49. Шитоб намудан ба сӯи мавқиф

БОБИ 50. Истодан дар Арафа

831. Аз Ҷубайр ибни Мутъим (р) ривоят аст, ки гуфт: Рӯзи Арафа шутурамро гум кардам ва рафта онро ҷустуҷӯ мекардам. Паёмбари Худо (с)-ро дидам, ки ба Арафа вукуф намуданд, бо худ гуфтам: ба Худованд савганд, ки ин шахс аз парҳезгорони Қурайш аст. Ӯ дар ин ҷо чӣ мекунад? (Ин вуқуфи Паёмбари Худо (с) дар Арафа пеш аз беъсат буд).

БОБИ 51. Ҷӣ гуна рафтан аз Арафот ба сӯи Муздалифа

832. Ривоят аст, ки қасе аз Усома ибни Зайд (р) пурсид, ки дар ҳаҷҷатул вадоъ Паёмбари Худо (с) ба сӯи Муздалифа ҷӣ гуна омаданд? Дар ҷавоб гуфт: Рафторашон ба таври миёна буд, вале агар роҳро бе нафар меёфтанд, андаке тезтар мерафтанд.

БОБИ 52. Ҳангоми рафтан ба Арафот Паёмбари Худо (с) мардумро ба оромӣ даъват намуданд

833. Ривоят аст, ки Ибни Аббос (р) дар рӯзи Арафот бо Паёмбари Худо (с) ба тарафи Муздалифа меомад. Дар ин вакт Паёмбари Худо (с) аз пушти сар ҳаёҳуи мардум ва задани шутуронро шуниданд. Бо тозиёнаи худ ба тарафи мардум ишора намуда ва фармуданд: “Эй мардум! Ором ва бовикор бошед! Савоб ва хайр дар шитоб ва тез рафтан нест!”

БОБИ 53. Қасе, ки заъифони оилаашро дар шаби Муздалифа пеш аз худ фиристод ва худаш вуқуф ва дуо намуд ва баъд аз гиёби маҳтоб ҳаракат кард

834. Аз Абдуллоҳ ғуломи Асмоя бинти Абӯбакр (р) ривоят аст, ки Асмоя (р) шаби Арафа ба Муздалифа омад, баъд аз он барҳост ва соате намоз хонд. Баъд аз он аз ғуломаш Абдуллоҳ ибни Кайсон пурсид: Фарзандам! Оё маҳтоб ғуруб кардааст? Гуфт: На!

Боз соате намоз хонда ва пурсид: Оё маҳтоб ғуруб кардааст? Гуфт: На. Боз соате намоз хонд ва пурсид: Оё маҳтоб ғуруб кардааст? Гуфт: Бале! Гуфт: Ҳаракат қунед.

Ҳаракат карда рафтем, то ин, ки Асмоя (р) ҷамраи Ақабаро зад. Баъд аз он баргашт ва намози субҳро дар манзили худ адо намуд. Абдуллоҳ (р) мегӯяд, барояш гуфтам: Эй фалонӣ, фикр мекунам, ки мо ба торикий ба Мино расидем. Гуфт: Фарзанди азизам! Паёмбари Худо (с) барои занон ин иҷозаро додаанд.

835. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Ба Муздалифа расидем, Савда (р), ки зани чоқе буд, аз Паёмбари Худо (с) ичоза хост, то пеш аз издиҳоми мардум ҳаракат намояд. Паёмбари Худо (с) барояш ичоза доданд ва ў пеш аз издиҳоми мардум ҳаракат намуд ва ба Мино рафт, vale мө то субҳ ҳамон ҷо мондем ва субҳ ҳамроҳи Паёмбари Худо (с) ҳаракат намудем. Агар ман ҳам монанди Савда (р) аз Паёмбари Худо (с) ичоза мегирифтам, бароям аз ҳар хушии дигаре хуштар буд.

БОБИ 54. Касе, ки намози субҳро дар Муздалифа адо намуд

836. Ривоят аст, ки Абдуллоҳ (р) ба Муздалифа омад ва ду намозеро, ки дар он ҷо хонда мешавад, ҳар намозеро ба як аzon ва як иқома адо намуд ва таъоми шабро дар байни он ду намоз тановул кард. Баъд аз он ҳангоме, ки фаҷр тулӯй кард, намози бомдодро адо намуданд. Касе мегуфт, ки фаҷр тулӯй кардааст ва касе мегуфт, ки тулӯй накардааст.

Ровӣ мегӯяд: Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Ин ду намоз, яъне намози шом ва намози хуфтан дар ин макон аз вақташон тағиیر мекунад ва мардум набояд то вакте, ки торик намешавад, ҷамоат намоянд ва вакти намози субҳ ҳамин вақт аст.»

Абдуллоҳ (р) баъд аз он вуқуф намуд, то он, ки ҳаво рӯшан шуд. Баъд аз он гуфт: Агар амиралмӯъминин ҳоло ҳаракат намояд, мувофиқи суннат амал намудааст. Ровӣ мегӯяд: Намедонам, гуфти ўзудтар буд, ё ҳаракат кардани Усмон (р). Ва Абдуллоҳ ибни Масъуд то задани ҷамраи Ақаба дар рӯзи ид ба таври мустамир талбия мегуфт.

БОБИ 55. Аз Муздалифа чӣ вақт бояд ҳаракат намуд?

837. Ривоят аст, ки Умар (р) намози субҳро дар Муздалифа адо намуд. Баъд аз он вуқуф намуд ва гуфт: Мушрикин, то вакте, ки офтоб тулӯй намекард, ҳаракат намекарданд ва мегуфтанд: Эй офтоб, бар Сабир битоб!

(Сабир кӯҳи машҳурест дар Муздалифа. Яъне мушрикин мунтазири он буданд, ки офтоб бар кӯҳи Сабир битобад ва баъд аз он онҳо ба тарафи Мино ҳаракат намоянд). Вале Паёмбари Худо (с) ба онҳо мухолифат намуданд (яъне пеш аз тулӯи офтоб бар тарафи Мино ҳаракат намуданд) ва ба ҳамин асос Умар (р) пеш аз тулӯи офтоб ҳаракат намуд.

БОБИ 56. Савор шудан бар шутур

838. Аз Абӯҳурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) шахсеро диданд, ки шутуреро бо ҳуд мебарад. Фармуданд: “Бар ў савор шав.” Гуфт: Ин шутур ҳадя аст. Фармуданд: “Савор шав!” Гуфт:

Ин шутур ҳадя аст. Фармуданд: “Вой бар ту! Савор шав!” Ин суханро ду ва ё се бор такрор намуданд.

БОБИ 57. Касе, ки шутури ҳадяро бо худ бурдааст

839. Аз Ибни Умар (р) ривоят аст, ки гуфт: дар ҳаҷҷату-л-вадоъ Паёмбари Худо (с) умра ва ҳаҷро бо ҳам адо намуданд ва ҳадяро аз Зулхулайфа бо худ бурданд ва аввал нияти умра ва сипас нияти ҳаҷ намуданд ва мардум бо Паёмбари Худо (с) умраи таматтӯъ намуданд ва сипас ҳаҷ карданд. Баъзе аз мардум ҳадяро бо худ бурданد ва иддаи дигаре ҳадя надоштанд. Ҳангоме, ки Паёмбари Худо (с) ба Макка омаданд, ба мардум гуфтанд: “Касе аз шумо ҳадя оварда набояд, то вақте, ки ҳаҷро комилан адо намекунад, худро ҳалол созад ва касе, ки ҳадяро наовардааст, ба хонаи Каъба тавоф кунад ва байни Сафо ва Марва саъӣ намояд. Баъд аз он мӯйи худро кӯтоҳ намуда, худро ҳалол созад. Баъд аз он барои адои ҳаҷ ният намояд ва касе, ки ҳадя барояш мұяссар нест, се рӯз дар ҳаҷ ва ҳафт рӯз баъд аз бозгашт рӯза бигирад.”

БОБИ 58. Касе, ки шутури ҳадяро дар Зулхулайфа қалода карда ва баъд аз он эҳром бастааст

840. Аз Мисвар ибни Махрама ва Марвон (р) ривоят аст, ки гуфтанд: Дар вөкәи Ҳудайбия Паёмбари Худо (с) бо чандсад нафар аз саҳобаҳояшон аз Мадина хориҷ гардианд. Чун ба Зулхулайфа расиданд, Паёмбари Худо (с) шутури ҳадяро қалода намуда ва барои адои умра ният намуданд.

БОБИ 59. Касе, ки ба дasti худаш қалодаро ба гирди шутурон баста аст

841. Ривоят аст, ки ба Оиша (р) хабар расид, ки Абдуллоҳ ибни Аббос (р) мегүяд: Касе, ки ҳадяро фиристода бошад, то вақте, ки ҳадяаш забҳ нагардидааст, ҳар чизе ки бар ҳүчҷоч ҳаром аст, бар вай ҳаром мебошад. Оиша (р) гуфт: Ин тавр, ки ў мегүяд нест, ман ба дasti худ қалодаҳои шутурони ҳадияи Паёмбари Худо (с)-ро тобидам ва Паёмбари Худо (с) ба дasti худ онҳоро ба гардани шутурон бастанд ва он шутуронро ба дasti падарам фиристоданд ва ҳеч чизеро, ки Ҳудованд барои Паёмбари Худо (с) ҳалол сохта буд, то ҳангоми забҳи шутурон бар эшон ҳаром нагардид.

БОБИ 60. Қалода кардани гӯсфандон

842. Ва аз Оиша (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) гӯсфандеро ҳадя фиристоданд. Ва дар ривояте аз вай омадааст, ки Паёмбари Худо

(с) гўсфандеро қалода намуданд ва худашон дар хонаводаи худ ҳалол боқӣ монданд (яъне баъд аз фиристодани ҳадя ҳеч чиз барояшон ҳаром нагардида буд).

БОБИ 61. Қалодаи пашмин

843. Дар ривояти дигаре аз Оиша (р) омадааст, ки гуфт: Қалодаи шутуронро аз пашме, ки бо худ доштам, бофтам.

БОБИ 62. Ҷули шутур ва хайрот додани он

844. Аз Алӣ (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) маро амр намуданд, то ҷул ва пӯсти шутуронро, ки забҳ карда буданд, хайрот намоям.

БОБИ 63. Забҳ кардани гов аз тарафи ҳамсарони худ бидуни ичозаашон

845. Ҳадиси Оиша (р), ки ривоят карда буд, бо Паёмбари Худо (с) ҳангоме, ки панҷ рӯз аз Зулқаъда боқӣ монда буд, аз Мадина берун шудем, қаблан гузашт.

Ва дар ин ривоят ин ҳам омадааст, ки дар рӯзи иди Қурбон барои мо гӯшти гове оварданд.

Пурсидам: Ин аз кучо аст?

(Касе, ки он гӯштро оварда буд) гуфт: Аз гӯшти гове аст, ки Паёмбари Худо (с) ба ивази ҳамсарони худ забҳ намудаанд.

БОБИ 64. Забҳ кардан дар Мино, дар ҷое, ки Паёмбари Худо (с) забҳ намудаанд

846. Ривоят аст, ки Абдуллоҳ ибни Умар (р) дар ҳамон ҷое забҳ мекард, ки Паёмбари Худо (с) забҳ карда буданд.

БОБИ 65. Забҳ кардани шутур дар ҳолати бастани дастанӣ

847. Ва ривоят аст, ки Ибни Умар (р) шахсеро дид, ки шутурашро хобонда, забҳ мекунад.

Ба ў гуфт: ўро истода ва дар ҳоле, ки дастанӣ баста бошад, забҳ кун. Суннати Паёмбари Худо (с) чунин аст.

БОБИ 66. Барои пӯстқунанда набояд аз ҳадя чизе дод

848. Аз Алӣ (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) маро амр карданд, то бар забҳи шутурон сарпарастӣ намоям ва аз куштан ва пӯст кардани онҳо ба қассобҳо чизе надиҳам.

БОБИ 67. Микдоре, ки аз шутур ҳадя хўрда мешавад ва микдоре, ки садақа дода мешавад

849. Аз Ҷобир ибни Абдуллоҳ (р) ривоят аст, ки гуфт: Мо аз шутури ҳадяи худ бештар аз се рӯз, ки дар Мино будем, намехӯрдем. Вале Паёмбари Худо (с) ба мо ичоза дода ва фармуданд: “Бихӯред ва захира кунед!” Ва мо хӯрдем ва ҳам захира кардем.

БОБИ 68. Тарошидан ва кўтоҳ кардани мӯйи сар дар вақти хориҷ шудан аз эҳром

850. Аз Ибни Умар (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) дар ҳаҷ сари худро тарошиданд.

851. Ва аз Ибни Умар (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) дуо карда гуфтанд: “Худоё, касонеро, ки сарашибонро тарошидаанд, раҳмат кун!” Гуфтанд: Ё Расулаллоҳ! Барои касоне, ки мӯйи сари худро кўтоҳ кардаанд, ҳам дуо кунед.

Гуфтанд: “Худоё, бар касоне, ки сарашибонро тарошидаанд, раҳмат кун.” Гуфтанд: Ё Расулаллоҳ, барои касоне, ки мӯйи сари худро кўтоҳ кардаанд, ҳам дуо кунед. Гуфтанд: “... ва ба касоне, ки мӯйи сари худро кўтоҳ кардаанд, раҳмат кун.”

852. Аз Абӯхурайра (р) низ монанди ҳадиси гузашта ривоят гардида, магар ў ба чои “раҳмат кун,” “биёмуз”-ро ривоят намудааст ва баъд аз ин, ки се бор дар ҳаққи касоне, ки сари худро тарошидаанд, дуо намуданд, (бори чаҳорум) дар ҳаққи касоне, ки мӯйи худро кўтоҳ намуда буданд, дуо карданд.

853. Аз Муъовия (р) ривоят аст, ки гуфт: Ман аз мӯйи сари Паёмбари Худо (с) бо пайкон чизе кўтоҳ намудам.

БОБИ 69. Задани ҷамраҳо

854. Ривоят аст, ки шахсе аз Ибни Умар (р) пурсид: Чӣ вақт бояд ҷамра бизанем? (Мурод аз ин ҷамраҳо ҷамраҳои айёми ташриқ аст, ки дар рӯзи дуввум, саввум ва ҷаҳоруми ид мебошад). Гуфт: Вақте, ки имоми ту ҷамра зад. Он шаҳс суолашро дубора такрор намуд.

Ибни Умар (р) гуфт: Интизор мекашидем, ки офтоб завол намояд ва чун офтоб завол мекард, ҷамра мезадем.

БОБИ 70. Ҷамра задан аз поёни водӣ

855. Ривоят аст, ки Абдуллоҳ ибни Масъуд (р) аз тарафи поёни водӣ ҷамра мезад. Касе ба ў гуфт: Мардум аз тарафи пушти водӣ ҷамра мезананд. Гуфт: Қасам ба Ҳудое, ки ҷуз ў Ҳудое нест, ки ин мақоми қасест, ки сурай «Бақара» бар вай нозил гардидааст.

БОБИ 71. Чамра задан бо ҳафт сангча

856. Ривоят аст, ки Ибни Масъуд (р) ҳангоми задани чамраи Ақаба Каъбаро ба тарафи чап ва Миноро ба тарафи рости худ қарор дод. Бо ҳафт сангча чамра зада ва гуфт: касе, ки бар вай сурай «Бақара» нозил гардидааст, ҳамин гуна чамра зад.

БОБИ 72. Дар вақти чамра задан баъд аз рамий ду чамра бояд ба ҳамворӣ рафта, рӯйи худро ба тарафи қибла намуд

857. Ривоят аст, ки Ибни Умар (р) чамраи кӯчакро бо ҳафт сангча рамий менамуд ва бо задани ҳар сангча такбир мегуфт. Баъд аз он пеш мерафт, то ба ҳамворӣ мерасид, дар ин ҷо рӯй ба қибла муддати тӯлонӣ дастхояшро боло карда ва дуо мекард.

Баъд аз он чамраи миёнаро рамий менамуд. Баъд аз чамра задан тарафи шимолро мегирифт, то ба ҳамворӣ мерасид. Дар ин ҷо рӯй ба қибла муддати тӯлонӣ дастхояшро боло карда ва дуо мекард. Баъд аз он чамраи Ақабаро аз қисмати поёни водӣ рамий менамуд ва дар ин ҷо таваққуф намекард, балки баргашта мегуфт: Паёмбари Худо (с)-ро дидам, ки ҳамин тавр рамий намуданд.

БОБИ 73. Тавофи видоъ

858. Аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки гуфт: Мардум амр шуданд, ки охирин корашон дар ҳаҷ тавоғ ба хонаи Каъба бошад, вале ин тавоғ аз занони ҳоиз соқит гардид.

859. Аз Анас ибни Молик (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) намози пешин ва аср ва шом ва хуфтанро адо намуданд, баъд аз он андак вақте дар Мұхассаб истироҳат карданд, баъд аз он ба тарафи хонаи Каъба рафта ва тавоғ намуданд (мурод аз ин тавоғ тавофи видоъ аст).

БОБИ 74. Вақте, ки зан баъд аз омадан аз Арафот ба одати моҳона гирифтор мешавад

860. Аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки гуфт: Барои зани ҳоиз баъд аз ин ки аз Арафот омад, рухсат дода шудааст, ки (бидуни анҷом додани тавофи видоъ аз Макка) биравад.

Яке аз ровиён мегӯяд: Аз Ибни Умар (р) шунидам, ки мегуфт: Чунин зане набояд биравад. Вале баъд аз он аз вай шунидам, ки мегуфт: Паёмбари Худо (с) барои онҳо рухсати рафтан додаанд (яъне барои зани ҳоиз ичоза доданд, ки пеш аз анҷом додани тавофи видоъ аз Макка хориҷ шавад).

БОБИ 75. Ҳукми манзил кардан дар Мухассаб

861. Ва аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки гуфт: Тахсиб чизе нест (яъне нузул кардан дар минтақаи Мухассаб аз маносики ҳаҷ нест), балки манзилест, ки Паёмбари Худо (с) дар он манзил намуданд.

**БОБИ 76. Манзил намудан ба Зитуво пеш аз дохил
шудан ба Макка ва манзил намудан дар дашти
Зулҳулайфа дар вақти баргаштан аз Макка**

862. Ривоят аст, ки Ибни Умар (р) хангоме аз Мадина, ки ба тарафи Макка меомад, шабро ба Зитуво манзил мекард, чун субҳ мешуд, дохили Маккан мукаррама мегардид ва чун аз Мино меомад, ба Зитуво меомад ва шабро то субҳ дар ин ҷо манзил мекард ва мегуфт: Паёмбари Худо (с) чунин мекарданд.

БОБИ 1. Вучуби умра ва фазилати он

863. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Аз як умра то умраи дигар сабаби каффораи гуноҳони байни ин ду умра аст ва барои ҳаҷчи мабурӯр савобе ба ҷуз аз ҷаннат нест».

БОБИ 2. Касе, ки пеш аз ҳаҷ умра намуд

864. Ривоят аст, ки касе аз Ибни Умар (р) аз ҳукми умра намудан пеш аз ҳаҷ пурсид. Гуфт: Боке надорад. Ва илова намуд, ки Паёмбари Худо (с) пеш аз анҷом додани маросими ҳаҷ умра намуданд.

БОБИ 3

865. Ривоят аст, ки касе аз Ибни Умар (р) пурсид: Паёмбари Худо (с) ҷанд бор умра анҷом доданд?

Гуфт: Ҷаҳор умра, ки яке аз инҳо дар моҳи Раҷаб буд. Шахси соил мегӯяд: ба Оиша (р) гуфтам: Эй модарам, оё намешунавед, ки Абӯабдурраҳмон чӣ мегӯяд?

Гуфт: Чӣ мегӯяд?

Гуфтам: Мегӯяд, ки Паёмбари Худо (с) ҷаҳор умра анҷом доданд, ки яке аз онҳо дар моҳи раҷаб буд.

Гуфт: Ҳудованд бар Абӯабдурраҳмон раҳмат кунад, Паёмбари Худо (с) ҳеч умраэро анҷом надодаанд, магар он, ки Абдуллоҳ ибни Умар (р) бо эшон будааст, vale Паёмбари Худо (с) дар моҳи Раҷаб умрае анҷом надодаанд.

866. Ривоят аст, ки касе аз Анас (р) пурсид: Паёмбари Худо (с) ҷанд умра анҷом доданд?

Гуфт: Ҷаҳор умра, умраи Ҳудайбия дар моҳи Зулқаъда, ки мушрикин монеъи рафтанашон ба (Макқаи мукаррама) гардидаанд, умраи дигар дар соли оянда дар ҳамон моҳи Зулқаъда, ки бо мушрикин мусолаҳа намуданд ва умраи Ҷиърон, ки фикр мекунам, дар ҳамин умра ғаноими Ҳунайнро тақсим намуданд.

Гуфтам: Ҷанд ҳаҷ намуданд?

Гуфт: Як ҳаҷ.

867. Ва дар ривояти дигаре аз вай омадааст, ки гуфт: Як умраи Паёмбари Худо (с) ҳамон умра буд, ки (мушрикин) монеъи рафтани эшон шуданд ва умраи Ҳудайбия дар соли баъдӣ ва умрае дар Зулқаъда ва умраи дигар бо ҳаҷчи худ анҷом додаанд.

868. Аз Бароъ ибни Озиб ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) пеш аз он, ки ҳаҷ намоянд, ду бор дар моҳи Зулқаъда умра намуданд.

БОБИ 4. Умраи танъим

869. Аз Абдурраҳмон ибни Абӯбакр (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) ба ў амр намуданд, ки Оиша (р)-ро пушти сари худ савор кунад ва ўро аз танъим умра бидиҳад. Ва аз Суроқа ибни Молик ибни Чуъшум (р) ривоят аст, ки бо Паёмбари Худо (с) дар назди Ҷамраи Ақаба дар ҳоле, ки рамй менамуданд, мулоқот намуд ва аз эшон пурсид: Оё ин амр (фасхи ҳаҷчи умра) хос барои шумо аст?

Фармуданд: «На! Балки барои абадӣ аст!»

БОБИ 5. Умра намудан баъд аз ҳаҷ бидуни тақдими ҳадя

870. Ҳадиси Оиша (р) дар мавриди ҳаҷ чандин бор такрор гардид ва қаблан ба таври комил зикр гардид.

БОБИ 6. Савоби умра ба андозаи машаққат аст

871. Ва аз Оиша (р) ривоят омадааст, ки Паёмбари Худо (с) дар мавриди умра барояш гуфтанд, ки: «... валие савоби умра ба андозаи ҳарҷ ва масраф ва ё ба андозаи машаққатест, ки мутахаммили он мегардӣ» (яне ҳар қадар масорифи умра ва ё машаққату мушкилоти шаҳси умракунанда бештар бошад, ба ҳамон андоза савобаш бештар аст).

БОБИ 7. Умракунанда чӣ вақт худро ҳалол месозад?

872. Ривояте аст, ки Асмоъа бинти Абӯбакри Сиддик (р) ҳангоми гузаштан аз минтақаи Ҳаҷун бар Паёмбари Худо (с) дуруд фиристода мегуфт: «Бо эшон дар ҳамин ҷо манзил намудем.

Ва дар ин вақт сабукбор будем ва маркабҳои каме доштем, зод ва тӯшии андак буд, ман ва хоҳарам Оиша ва Зубайр ва фалон ва фалон умра намудем.

Баъд аз тавоф ба хонаи Каъба ва саъӣ байнӣ Сафо ва Марва худро ҳалол соҳтем ва охири он рӯз нияти ҳаҷ намудем.

БОБИ 8. Дар ҳангоми бозгаштан аз ҳаҷ ё умра ва ё чиход чӣ бояд гуфт

873. Аз Абдуллоҳ ибни Умар (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) дар вакти бозгаштан аз чиход ё ҳаҷ ва ё умра ба ҳар баландӣ, ки мерасиданд, се бор такбир мегуфтанд ва ин дуоро меҳонданд: «*Ло илоҳа иллаллоҳ ваҳдаҳу ло шарика лаҳ лаҳул мулку ва лаҳул ҳамд ва ҳува ало кулли шайъин қадир, ойибуна, тоибуна, обидуна, социдуна лираббано ҳомидуна, садақаллоҳу ваъдаҳу ва насара абдаҳу ва ҳазамал аҳзоба ваҳдаҳу*».

БОБИ 9. Истиқбол аз қасоне, ки ба ҳаҷ меоянд ва савор кардани ду ва се нафарро ба маркаб

874. Аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки гуфт: Ҳангоме, ки Паёмбари Худо (с) ташриф оварданд, баччаҳои бани Абдулмуталиб ба истиқболашон рафтанд, Паёмбари Худо (с) якеро пеши рӯй ва дигареро пушти сари худ савор намуданд.

БОБИ 10. Омадан аз сафар баъд аз намози пешин

875. Аз Анас (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) ҳангоми бозгашт аз сафар шаб ба хонаи худ дохил намешуданд, балки пеш аз завол ва ё баъд аз завол меомаданд.

876. Аз Ҷобир (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) аз ин, ки шахс дар вакти бозгаштан аз сафар шаб ба хонааш дохил гардад, нахӣ фармудаанд.

БОБИ 11. Касе, ки ҳангоми расидан ба Мадинаи мунаvvара шутурашро тез рондааст

877. Аз Анас (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) чун аз сафар баргашта, кӯчаҳои Мадинаро медианд, аз шавқи Мадинаи мунаvvара шутур ва ё маркаберо, ки савор буданд, ба ҷавлон андохта, тез меронданд.

БОБИ 12. Сафар як навъи азоб аст

878. Аз Абӯхурайра (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: «Сафар як навъи азоб аст, монеъи хӯрдан ва нӯшидан ва хоби инсон мешавад. Касе, ки корашро анҷом дод, бикӯшад, то зудтар ба хонаводааш баргардад».

БОБИ 1. Агар умракунанда ба монеъ дучор шуд

879. Аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) аз адой умра дучори монеъ гардиданд. Сари худро тарошиданد, бо ҳамсарони худ ҳамбистар гаштанд ва ҳадяро забҳ намуданд ва умраро дар соли оянда анҷом доданд.

БОБИ 2. Ба монеъ бархӯрд намудан дар ҳаҷ

880. Аз Ибни Умар (р) ривоят аст, ки мегуфт: Оё суннат ва пайравӣ аз Паёмбари Худо (с) бароятон кофӣ нест? Агар касе аз шумоён барояш монеъе аз адой ҳаҷ пайдо шуд, ба хонаи Каъба тавоф карда, байни Сафо ва Марва саъӣ намояд.

Баъд аз анҷом додани ин кор ҳама чиз барояш ҳалол мегардад. Баъд аз он дар соли оянда омада ва ҳаҷро адо намояд, ҳадяро забҳ кунад ва агар қурдат ба ҳадя надошт, рӯза бигираид.

БОБИ 3. Дар вақти эҳсор бояд ҳадя пеш аз тарошидани сар забҳ гардад

881. Аз Мисвар (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) дар Ҳудайбия, ки қуффори Қурайш монеъи рафтанашон ба Макка шуданд, пеш аз тарошидани сари хеш ҳадяро забҳ намуданд ва асхоби худро низ ба ин кор амр фармуданд.

БОБИ 4. Ин қавли Ҳудованди мутаъол, ки мефармояд «Ё додани садақа...» ва садақа иборат аз таъом додани шаш мискин аст

882. Аз Каъб ибни Учра (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) дар Ҳудайбия бар болои сарам истоданд ва шабушкҳо аз сарам мерехт.

Фармуданд: «Оё ҳазандагони сарат боиси азият шуданд?»

Гуфтам: Бале.

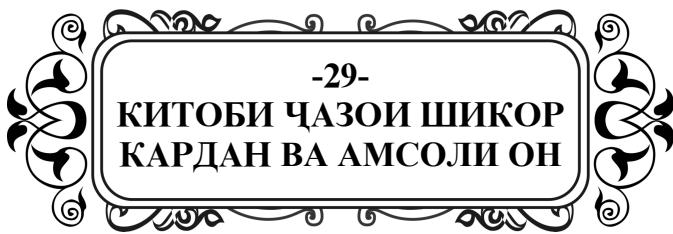
Фармуданд: «Саратро битарош». Каъб (р) мегӯяд ва ин ояи карима дар бораи ман нозил гардид: «Агар касе аз шумо мариз буд, ё ба ӯ

азияте аз сараш буд, пас бояд ивази он рӯза бигирад ва ё садака бидихад ва ё забҳ намояд». (*Бақара: 196*)

(Баъд аз нузули ин ояи карима) Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Се рӯз рӯза бигир, ё барои шаш нафар садака бидех, ё он чиро метавонӣ, забҳ кун».

БОБИ 5. Мурод аз таъом додан дар фидя нисфи соъ аст

883. Ва аз Каъб ибни Учра (р) ривояти дигаре омадааст, ки гуфт: Ояи мазкур хос дар бораи ман нозил гардида ва шумоёнро ба таври умум шомил мегардад.

БОБИ 1. Мухрим метавонад аз шикори шахси ҳалол истифода намояд

884. Аз Абӯқатода (р) ривоят аст, ки гуфт: Соли Ҳудайбия бо Паёмбари Худо (с) будем. Дигар асҳоби Паёмбари Худо (с) эҳром бастанд, vale ман эҳром набастам ва барои мо аз вучуди душман дар минтақаи Файқа хабар расид, ба тарафи душман ҳаракат намудем.

Ҳамроҳонам гӯрхареро дида ва ба тарафи яқдигар меҳандиданд. Чун назари ман ба гӯрхар афтод, аспамро ба тарафаш давондам ва бо найзаам ўро аз пой даровардам, аз ҳамроҳонам кўмак хостам, vale онҳо ба ман ҳамкорӣ накарданд ва аз гӯшти он гӯрхар ҳўрдем.

Баъд аз он назди Паёмбари Худо (с) рафтем ва метарсидем, ки аз ҳама чудо биафтем. Аз ин чиҳат аспамро гоҳе давонда ва гоҳе оҳиста мерафтам. Шахсе аз бани Фифорро дар нимаи шаб дидам ва аз вай пурсиdam: Паёмбари Худо (с) кучо ҳастанд?

Гуфт: Дар минтақаи Таъҳин ҳастанд ва тасмим доранд, ки пеш аз ҷошт ҳудро ба қарияи Суқё бирасонанд. Ҳудро ба Паёмбари Худо (с) расондам.

Гуфтам: Ё Расулаллоҳ! Асҳоби шумо барои шумо салом ва раҳмат фиристоданд ва аз он тарс доштанд, ки мабодо душман онҳоро аз шумо ғалат бияндозад, аз ин чиҳат то омаданашон интизор бикашед. Эшон (қабул карда) ва ба интизорашон монданд.

Гуфтам: Ё Расулаллоҳ, гӯрхареро шикор кардем ва аз гӯшти он чизе назди мо боқӣ мондааст.

Паёмбари Худо (с) ба асҳоби хеш дар ҳоле, ки эҳром доштанд, фармуданд: «Бихӯред».

БОБИ 2. Мухрим набояд бо шахси ҳалол дар қуштани шикор ҳамкорӣ намояд

885. Ва аз Абӯқатода (р) дар ривояти дигаре омадааст, ки гуфт: Бо Паёмбари Худо (с) дар дашти Қоҳа, ки дар се милии Мадинаи мунаvvара воқеъ аст, будем. Баъзе аз моён эҳром дошта ва баъзе дигар бидуни эҳром будем (ва бақия ҳадиси гузаштаро зикр намуд).

БОБИ 3. Мухрим набояд дар шикор кардан бо шахси халол ҳамкорӣ намояд

886. Ва аз Абӯқатода (р) дар ривояти дигаре омадааст, ки чун назди Паёмбари Худо (с) омаданд, фармуданд: «Оё касе аз шумоён ўро дар шикор кардан ташвиқ намуд? Ва ё ба тарафи шикор ишора кард?» Гуфтанд: На! Фармуданд: «Пас чизеро, ки аз гӯшташ боқӣ мондааст, бихӯред».

БОБИ 4. Агар барои муҳрим гӯрҳареро бахшиданд, набояд қабул кунад

887. Аз Абдуллоҳ ибни Аббос (р) ривоят аст, ки Саъб ибни Ҷасома (р) гӯрҳареро дар минтақаи Абвоъ ва ё минтақаи Ваддон ба Паёмбари Худо (с) бахшиш намуд. Эшон (қабул накарда) ва гӯрҳарро барояш пас доданд ва чун диданд, ки он шаҳс мутаассир гардид, фармуданд: «Сабаби пас додани гӯрҳар он буд, ки дар ҳолати эҳром ҳастем».

БОБИ 5. Он чиро, ки муҳрим дар ҳарам қушта метавонад

888. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Панҷ навъ аз даввоб заرارрасон ҳастанд ва күштани онҳо дар Ҳарам раво аст: қалоги лошаҳӯр, боша, акраб, муш ва саги газанда».

889. Аз Абдуллоҳ ибни Масъуд (р) ривоят аст, ки гуфт: Дар ҳоле, ки бо Паёмбари Худо (с) дар гори Мино будем, сурои **Валмурсалот** бар эшон нозил гардид, он сураро тиловат намуданд ва ман ин сураро дар ҳоле аз Паёмбари Худо (с) омӯҳтам, ки даҳонашон ҳанӯз аз тиловати он суро муаттар буд.

Дар ин вакт море ба тарафи мо давид, Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Ўро бикушед». Ба тарафаши давидем, вале он мор рафт ва худро пинҳон соҳт. Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Ў аз шарри шумо дар амон монд, мисле ки шумо аз шарри ў ҳалос шудед».

890. Аз Оиша (р) ҳамсари Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки: Паёмбари Худо (с) калтакалосеро «фувайсиқ» (яне фосиқак ё зараррасони кӯчак) номиданд, вале нашунидам, ки моро ба күштани он амр намуда бошанд.

БОБИ 6. Ҷанг ва қитол дар Маккараво нест

891. Аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки гуфти Паёмбари Худо (с) рӯзе, ки Маккаро фатҳ намуданд, фармуданд: «Дигар хичрате аз Макка нест, вале ҷиҳод ва нияти ҷиҳод ба ҳоли худ боқӣ аст, агар аз шумо хостанд, ки ба ҷиҳод берун шавед, берун шавед».

БОБИ 7. Ҳукми ҳичомат кардан барои муҳрим

892. Аз Ибни Буҳайна (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) дар ҳоле, ки муҳрим буданд, дар минтақаи Лахий Ҷамал васати сари худро ҳичомат намуданд.

БОБИ 8. Ҳукми никоҳ кардани муҳрим

893. Аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) дар ҳоле, ки муҳрим буданд, Маймуна (р)-ро ба никоҳ гирифтанд.

БОБИ 9. Шустушӯй барои муҳрим

894. Ривоят аст, ки касе аз Абӯаюби Ансорӣ (р) пурсид: Паёмбари Худо (с) дар ҳоли эҳром сари худро чӣ гуна шустанд?

Абӯаюб дасти худро дар ҷомае, ки (рӯйи сараш буд) гузошт ва онро ҳаракат дод, то он, ки сараш (аз зери он ҷома) зоҳир шуд.

Баъд аз он ба шахсе, ки бар сараш об мерехт, гуфт: Бирез! Ӯ ҳам обро ба сараш рехт, баъд аз он сарашро ба ду дасташ молид ва дастхояшро ба пеш ва ақиби сар бурда, гуфт: Паёмбари Худо (с)-ро дидам, ки чунин карданд.

БОБИ 10. Доҳил шудан ба Ҳарам ва Макка бидуни эҳром

895. Аз Анас ибни Молик (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) соли фатҳи Макка дар ҳоле, ки кулоҳи оҳанине ба сарашон буд, ба Макка доҳил гардиданд.

Чун кулоҳро аз сари худ бардоштанд, шахсе омад ва гуфт: (Ибни Ҳаттал) худро ба пӯшиши Каъба часпондааст. Фармуданд: «Ӯро бикушед». (*Ибни Ҳаттал шахсест, ки мусалмон шуда ва баъд аз он шахсеро аз мусалмонон қуиста ва муртад шуда буд*).

БОБИ 11. Ҳаҷ кардан ва назр додан аз мурда ва марде, ки аз тарафи зане ҳаҷ меқунад

896. Аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки зане аз қабилаи Ҷуҳайна назди Паёмбари Худо (с) омад ва гуфт: Модарам назр карда буд, ки ҳаҷ намояд, вале пеш аз ин, ки ҳаҷ намояд, вафот намуд. Оё метавонам ба ҷои вай ҳаҷ намоям?

Фармуданд: «Бале, ба ҷои ӯ ҳаҷ қун. Оё агар модарат қарздор мебуд, қарзашро адо намекардӣ? Қарзи Худоро ҳам адо қун, адои қарзи Худо лозимтар аст».

БОБИ 12. Ҳаҷчи атфол

897. Аз Соиб ибни Язид (р) ривоят аст, ки гуфт: Дар ҳоле, ки хафтсола будам, маро бо Паёмбари Худо (с) ба ҳаҷ бурданд.

БОБИ 13. Ҳаҷчи занҳо

898. Аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки гуфт: Чун Паёмбари Худо (с) аз ҳаҷ баргаштанд, барои Умми Синони Ансорӣ (р) гуфтанд: «Чӣ чиз мониъ шуд, ки ҳаҷ накардӣ?»

Гуфт: Падари фалонӣ (яъне шавҳараш) ду шутур дошт, бар як шутур худаш ҳаҷ карда ва шутури дигар замини моро об медод.

Фармуданд: «Умрае, ки дар Рамазон анҷом дихӣ, монанди ҳаҷҷест, ки бо ман анҷом дода бошӣ».

899. Аз Абӯсаъид (р), ки дар дувоздаҳ газва бо Паёмбари Худо (с) иштирок намудааст, ривоят аст, ки гуфт: Ҷаҳор ҷизро аз Паёмбари Худо (с) шунидаам, ки аз он ҷизҳо хушам омада ва мавриди таваҷҷӯҳам қарор гирифтааст.

«Ин ки зан дар сафаре, ки дурӯза роҳ бошад, набояд бидуни шавҳар ва ё маҳрам сафар намояд ва набояд касе дар рӯзи иди Фитр ва иди Қурбон рӯза бигирад ва набояд касе баъд аз намози аср то ғуруби офтоб ва баъд аз намози субҳ то тулӯъи офтоб намоз бихонад ва набояд касе ҷиҳати рафтан ба масҷиде ба ҷуз аз ин се масҷид омодагии сафарро бигирад: Масҷиди Ҳаром, Масҷиди ман (яъне масҷиди Паёмбари Худо (с) дар Мадинаи мунаввара) ва Масҷиду-л-ақсо».

БОБИ 14. Касе, ки назр намояд, то пиёда ба Каъба биравад

900. Аз Анас (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) пирамардеро диданд, ки худро ба ду нафар аз фарзандонаш такя дода ва роҳ меравад. Пурсиданд: «Инро чӣ шудааст?»

Гуфтанд: Назр кардааст, ки пиёда (ба ҳаҷ) биравад.

Фармуданд: «Худованд аз ин, ки ин шахс худро азоб дихад, бениёз аст». Ва амр намуданд, ки савора биравад.

901. Аз Үқба ибни Омир (р) ривоят аст, ки гуфт: Хоҳарам назр кард, ки пиёда ба Байтуллоҳи лҳаром биравад ва аз ман хост, то дар ин бора аз Паёмбари Худо (с) фатво бихоҳам, ман фатво хостам ва Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Биравад, вале савора биравад».

БОБИ 1. Ҳарами Мадина

902. Аз Анас (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: «Мадина аз фалон минтақа то фалон минтақа ҳарам аст, дараҳташ набояд қатъ гардад ва коре, ки бар хилофи Қуръон ва суннат аст монанди зулм ва таҷовуз ва ҳар бидъати дигаре набояд дар он сурат пазирад ва касе, ки дар он кореро хилофи Қуръон ва суннат анҷом медиҳад, лаънати Худо ва малоика ва ҳамаи мардумон бар ў бошад».

903. Аз Абӯхурайра (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: «Байни ду сангзори Мадинаи мунаввара аз тарафи ман ҳарам қарор дода шудааст».

Абӯхурайра (р) мегӯяд: Паёмбари Худо (с) ба қабилаи бани Ҳориса рафтанд ва гуфтанд: «Эй бани Ҳориса! Фикр мекунам, шумо дар хориҷ аз ҳарам қарор доред». Баъд аз он ин тараф ва он тараф нигоҳ карда ва гуфтанд: «На, шумо дар доҳили ҳарам ҳастед».

904. Аз Алӣ (р) ривоят аст, ки гуфт: Дар назди мо ҷуз китоби Худо ва он чӣ, ки дар ин саҳифа мебошад, ҷизи дигаре вучуд надорад, аз ин ҷумла ин, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Мадина аз Оъир то фалон минтақа яъне то ҷабали Савр ҳарам аст.

Касе, ки дар он зулм ва ё таҷовузе намуда ва ё золим ва мутаҷовузеро маъво ва маскан дихад, Худо ва малоика ва ҳамаи мардумон ўро лаънат мекунанд ва ибодати фарзӣ ва нағлиаш қабул намегардад».

Ва фармуданд: «Амон додани ҳамаи мусалмонон якест. Касе, ки аҳди мусалмониро бишканад, Худо ва малоика ва ҳамаи мардумон ўро лаънат мекунанд ва ибодати фарзӣ ва нағлиаш қабул намегардад.

Ва касе, ки нисбати валои дигареро бидуни ҷозои мавлои ў ба худ медиҳад, Худо ва малоика ва ҳамаи мардумон ўро лаънат мекунанд ва ибодати фарзӣ ва нағлиаш қабул намегардад».

БОБИ 2. Фазилати Мадинаи мунаввара ва ин, ки Мадина мардумони бадро аз худ меронад

905. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Маъмур ба ҳичрат ба қарияе шудаам, ки аҳли он бар аҳли

дигар қарияҳо ғолиб мешаванд ва мунофиқин онро Ясриб мегүянд. Ва исми муносиб барояш Мадина аст. (Мадинаи Мунаввара мардумони (номуносиб)-ро тавре аз худ меронад, ки кура сиёҳии оҳанро аз байн мебараад».

БОБИ 3. Мадина чойи гувороест

906. Аз Абӯхумайд (р) ривоят аст, ки гуфт: Бо Паёмбари Худо (с) аз Табук омадем ва чун ба наздикии Мадинаи мунаввара расидем, фармуданд: «Ин что тоба (яъне чойи хушгуворе) аст».

БОБИ 4. Касе, ки аз Мадина рӯй мегардонад

907. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Аз Паёмбари Худо (с) шунидаам, ки фармуданд: «Мардумон Мадинаро дар беҳтарин ҳолаташ тарк ҳоҳанд гуфт ва касе дар он чуз ҳайвонот ва парандагони гурусна сукунат наҳоҳанд гузид».

Ва охирин касе, ки аз Мадина ҳориҷ мегардад (ва ё охирин касе, ки ба Мадина меояд, лафзи ҳадис чанд эҳтимол дорад), ду нафар чӯпон аз қабилаи Музайна ҳастанд, ки гӯсфандони худро ба тарафи Мадина оварда ва мебинанд, ки дар он ҷо вухуш чой гирифтааст ва (дар вакти ҳориҷ шудан) чун ба Саният-ул-вадоъ мерасанд, ба рӯи худ афтода ва мемиранд».

908. Аз Суфён ибни Абӯзухайр (р) ривоят аст, ки гуфт: Аз Паёмбари Худо (с) шунидам, ки фармуданд: «Яман фатҳ мегардад, мардумоне пайдо мешаванд, ки аҳл ва авлод ва дигар атбои худро ба шутурон бор карда ва ба он ҷо мераванд.

Дар сурате, ки агар фикр кунанд, Мадина барояшон беҳтар аст ва Шом фатҳ мегардад ва мардумоне пайдо мешаванд, ки аҳл ва авлод ва дигар атбои худро ба шутурҳо бор карда ва ба он ҷо мераванд, дар сурате, ки агар фикр кунанд, Мадина барояшон беҳтар аст ва Ироқ фатҳ мегардад ва мардумоне пайдо мешаванд, ки аҳл ва авлод ва дигар атбои худро ба шутурон бор карда ва ба он ҷо мераванд, дар сурате, ки агар бидонанд, Мадина барояшон беҳтар аст».

БОБИ 5. Имон дар Мадина ҷамъ мегардад

909. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Имон ба Мадина баргашта ва ҷамъ мегардад (мурод аз имон аҳли имон аст), ба мисле, ки мор ба суроҳ ва ошёнааш баргашта ва ҷамъ мегардад».

БОБИ 6. Гунохи касе, ки аҳли Мадинаро фиреб медиҳад

910. Аз Сайд (р) ривоят аст, ки гуфт: Аз Паёмбари Худо (с) шунидам, ки фармуданд: «Касе, ки аҳли Мадинаро фиреб медиҳад, монанди намаке, ки дар об завб (ҳал) мегардад, завб (ҳал) хоҳад шуд.

БОБИ 7. Қасрҳои Мадинаи мунаввара

911. Аз Усома (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) ба қасре аз қасрҳои Мадина назар андохта ва фармуданд: «Оё чизеро, ки ман мебинам, шумо мебинед? Ман хучуми фитнаро дар атрофи хонаҳоятон монанди резиши борон мушоҳида мекунам».

БОБИ 8. Даҷҷол ба Мадинаи мунаввара доҳил шуда наметавонад

912. Аз Абӯбакра (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: «Тарс ва ваҳшат аз Масехи Даҷҷол ба Мадина доҳил намегардад. Дар замони Масехи Даҷҷол Мадина дорои ҳафт дарвоза хоҳад буд ва бар ҳар дарвозае ду малак истода (ва аз он нигаҳбонӣ мекунанд).

913. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Малоика дар гӯшаву канори Мадина вучуд дорад ва (аз ин сабаб) тоъун ва Даҷҷол дар он доҳил намешаванд».

914.- Аз Анас ибни Молик (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: «Ҳеч шахре нест, магар он, ки қадами Даҷҷол ба он мерасад, магар Макка ва Мадина, ҳеч роҳе аз роҳҳои (ин ду шаҳр) нест, ки (бихоҳад Даҷҷол аз он доҳил гардад), магар он, ки бар сари он роҳ малоика саф баста, аз он роҳ муҳофизат мекунанд.

Баъд аз он се зилзила ва ҷунбиш дар Мадина ва сокинони он ба вуқӯй мепайвандад (ва дар ин вақт) ҳар коғир ва муноғике, ки дар Мадина вучуд дошта бошад, берун гардида ва ба тарафи Даҷҷол меравад».

915. Аз Абӯсаъиди Худрӣ (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) дар мавриди Даҷҷол суханони бисёре гуфтанд ва аз ҷумлаи он суханон ин буд, ки гуфтанд: «Даҷҷол зуҳур мекунад ва доҳил шуданаш ба роҳҳои Мадина бар вай ҳаром аст.

Вале вай дар баъзе шӯразорҳои Мадина манзил менамояд ва дар ин вақт шахсе, ки аз беҳтарин мардумон аст, наздаш рафта ва барояш мегӯяд: Ман яқин дорам, ки ту он Даҷҷоле ҳастӣ, ки роҷеъ ба ту Паёмбари Худо (с) ба мо хабар доданд.

Даҷҷол (ба мардумон) мегӯяд: Агар ман ин шахсро бикушам ва дубора зинда гардонам, боз ҳам дар ман шак мекунед? Мегӯянд: На! Ўон шахсро кушта ва дубора онро зинда мекунад. Он шахс вақте, ки

Даччол ўро зинда кард, мегўяд: Ба Худованд қасам, ки ман ҳеч гоҳе мисли имрӯз дар Даччол будани ту мутаяққин бодарк) набудаам. Даччол мегўяд: Ўро бикушед! Вале ба қуштани вай қудрат пайдо намекунад».

БОБИ 9. Мадина палидиҳоро аз байн мебарад

916. Аз Чобир (р) ривоят аст, ки гуфт: Шахси бодиянишине назди Паёмбари Худо (с) омад ва бо эшон байъат намуда ва Ислом овард. Фардои он рӯз дар ҳоле, ки таб дошт, омада ва гуфт: Байъати маро лағв кунед.

Паёмбари Худо (с) қабул накарданд. Ин талабро се бор такрор намуд, Паёмбари Худо (с) фармуранд: «Мадина монанди кураест, палидиҳоро аз худ меронад ва неконро сайқал медиҳад».

БОБИ 10

917. Аз Анас (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки чунин дуо карданд: «Худоё, дучанди он чиро, ки дар Макка баракат додай, дар Мадина баракат бидех».

БОБИ 11

918. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Ҳангоме, ки Паёмбари Худо (с) ба Мадина омаданд, Абӯбакр ва Билол (р) бемор шуданд. Абӯбакр (р) ҳангоме ки таб мекард, мегуфт:

«Ҳар касе субҳ аз паҳлӯи аҳлаши аз хоб бармехезад,
Дар ҳоле, ки марг аз банди кафиши бо ў наздиктар аст».

Ва Билол (р) ҳангоме, ки дардаш таҳиф мейфт, ба гиря меафтод ва мегуфт:

«Оё ин орзуям бароварда хоҳад шуд, ки шабе дар водие
Хобида ва дар атрофам гиёҳи изхир ва гиёҳи ҷалил бошад.
Ва оё рӯзе хоҳад омад, ки дар канори оби (Маҷинна бошам,
Ва кӯҳи Шома ва кӯҳи Тағил бароям намоён шавад».

Ва мегуфт: Худоё, ба сабаби ин, ки Шайба ибни Рабеъа ва Утба ибни Рабеъа ва Умайя ибни Ҳалаф моро аз сарзамини мо ба сарзамини вабо кӯч додаанд, эшонро лаънат кун. Ва Паёмбари Худо (с) дуо мекарданд, ки Худоё, муҳаббати Мадинаро бештар аз муҳаббате, ки бо Макка доштем, ба дили мо бияндоз. Худоё, дар паймона ва вазни мо баракат бидех! Ва таби Мадинаро ба Ҷӯҳфа мунтақил бисоз».

Оиша (р) мегўяд: Мо вақте ба Мадина омадем, ки ин ҷо пурваботарин сарзамини Худо буд ва дар водиаш оби гандида равон буд.

БОБИ 1. Фазилати рўза

919. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Рўза нигаҳбон ва сипаре (аз оташи дўзах) аст. Касе, ки рўза дорад, чимоъ накунад ва муртакиби аъмоли ахли ҷоҳилият нагардад, агар касе бо ў чанг кард ва ё ўро дашном дод, барояш бигўяд: Ман рўздор ҳастам». Паёмбари Худо (с) ин суханро ду бор тақрор намуда ва фармуданд: «Қасам ба Зоте, ки ҷонам дар дasti Ӯст, бўйи даҳани рўздор дар назди Худованди мутаъол аз бўйи мушк хушбўйттар аст. Худованд мегўяд: «Рўздор об ва таъом ва шахвати ҳудро ба сабаби ризои ман тарқ намудааст, рўза хос барои ман аст ва ман музди ўро медиҳам ва кори нек даҳчанд савоб дорад».

БОБИ 2. Дарвозаи Райён дар ҷаннат ҳос барои рўздорон аст

920. Аз Саҳл (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: «Дар биҳишт дарвозае аст ба номи Райён, рўздорон дар рўзи қиёмат аз он дарвоза дохил мегарданд ва ба ҷуз аз онҳо ҳеч каси дигаре аз он дарвоза дохил намегардад. Мунодие ниҳо мекунад, ки рўздорон кучоянд? Онҳо барҳоста (ва дохири ҷаннат мегарданд) ва чун дохири ҷаннат гардиданд, он дарвоза баста мешавад ва ҳеч каси дигаре аз он дарвоза дохил намегардад».

921. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Касе, ки ду кори некро дар роҳи Худо анҷом дода бошад, аз дарвозаҳои биҳишт барояш ниҳо мешавад, ки эй бандай Худо, ин натиҷаи яке аз он ду кори неки ту аст.

Агар ахли намоз бошад, аз дарвозаи ахли намоз ва агар аз ахли ҷиҳод бошад, аз дарвозаи ахли ҷиҳод ва агар аз ахли рўза бошад, аз дарвозаи Райён ва агар аз ахли садақа ва хайрот бошад, аз дарвозаи ахли садақа ва хайрот даъват мегардад».

Абӯбакр (р) гуфт: Ё Расулаллоҳ, падару модарам фидои шумо, чӣ зарурат аст, ки касе аз ҳамаи он дарвозаҳо даъват шавад? Ва оё касе ҳаст, ки аз ҳамаи он дарвозаҳо даъват шавад?

Фармуданд: «Бале ва умедворам, ки ту аз ҷумлаи ҳамон касон бошӣ».

922. Ва аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Вақте ки Рамазон биояд, дарвозаҳои биҳишт боз мегардад».

923. Ва дар ривояти дигаре аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Вақте, моҳи Рамазон доҳил гардад, дарвозаҳои осмон боз ва дарвозаҳои дӯзах баста мешавад ва шаётин ба занҷир кашида мешаванд».

БОБИ 3. Бояд Рамазон гуфт ё моҳи Рамазон ва касе, ки ҳардуро ҷоиз медонад

924. Ва аз Ибни Умар (р) ривоят аст, ки гуфт: аз Паёмбари Худо (с) шунидам, ки фармуданд: «Вақте ки моҳро дидед, рӯза бигиред ва вақте, ки моҳро дидед, ид биқунед ва агар моҳ бар шумо пӯшида шуд, сӣ рӯз хисоб бигиред», яъне моҳи Рамазонро.

БОБИ 4. Касе, ки дурӯғ гуфтан ва амал кардан ба дурӯғро дар Рамазон тарк нақунад

925. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Касе, ки дурӯғ гуфтан ва амал кардан ба дурӯғро тарк нагӯяд, барои Худованди мутаъол ҳочате нест, ки чунин шахсе хурду нӯши худро тарк намояд».

БОБИ 5. Агар рӯзадор дашином дода шавад, оё бояд бигӯяд, ки ман рӯзадорам

926. Ва аз Абӯхурайра (р) дар ҳадиси гузашта ин ҳам омадааст, ки Паёмбари Худо (с) ба ҳикоят аз Худованди мутаъол фармуданд: «Ҳар амали бани Одам барои худаш мебошад, магар рӯза, ки хос барои ман аст ва ман музди онро медиҳам».

Ва дар охири ҳадис мефармоянд: «Барои шахси рӯзадор ду хушӣ аст, ки ба онҳо хушвақт мешавад. Яке хушҳолӣ вақти ифтор ва дигаре хушҳолии мулокот бо Парвардигораш, ки ба сабаби рӯза гирифтани ба вай савоб ва музд дода мешавад».

БОБИ 6. Рӯза гирифтани барои касе, ки аз воқеъ шудан дар ҳаром метарсад

927. Аз Абдуллоҳ (р) ривоят аст, ки гуфт: Бо Паёмбари Худо (с) будем, ки фармуданд: «Касе, ки никоҳ карда метавонад, бояд издивоҷ намояд, зоро никоҳ беҳтарин сабаби ҷашнпӯшӣ аз ҳаром ва ҳифозат аз воқеъ шудан дар ҳаром аст ва агар наметавонад, бояд рӯза бигираад, зоро рӯза барояш виқоя ва ҳимоя (аз воқеъ гардидан дар ҳаром) аст».

БОБИ 7. Қавли Паёмбари Худо (с), ки фармуданд: «Ҳангоме, ки моҳро дидед, рӯза бигиред ва ҳангоме, ки моҳро дидед, ид кунед»

928. Аз Абдуллоҳ ибни Умар (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Моҳ бисту нӯҳ шаб аст, то вакте, ки моҳро намебинед, рӯза нагиред ва агар моҳ бар шумо пӯшида шуд, сӣ рӯзро комил намоед».

929. Аз Умми Салама (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) тасмим гирифтанд, ки муддати як моҳ бо ҳамсарони худ ҳамбистар нашаванд, чун бисту нӯҳ рӯз гузашт, назди ҳамсарони худ омаданд. Касе гуфт: Шумо савганд ёд карда будед, ки як моҳ назди ҳамсарони худ наоед? Фармуданд: «Мешавад, ки моҳ бисту нӯҳ рӯз бошад».

БОБИ 8. Ду моҳи ид кам намешавад

930. Аз Абӯбакра (р) ба нақл аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: «Ду моҳ аст, ки савобашон кам намешавад, хоҳ бисту нӯҳ рӯз бошанд, хоҳ си рӯз, моҳи иди Рамазон ва моҳи Зулхичча».

БОБИ 9. Ин қавли Паёмбари Худо (с) ки: «Моён наменависем ва на ҳисоб мекунем»

931. Аз Ибни Умар (р) ба нақл аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: «Мо (мардуми Араб ё қавми Қурайш) уммати нохонда ҳастем, на менависем ва на ҳисоб менамоем, моҳ инчунин ва инчунин аст». Яъне, гоҳе бисту нӯҳ рӯз ва гоҳе сӣ рӯз аст.

БОБИ 10. Набояд як ва ё ду рӯз пеш аз Рамазон рӯза гирифт

932. Аз Абӯхурайра (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: «Ҳеч касе аз шумоён набояд як ва ё ду рӯз пеш аз Рамазон рӯза бигирад.

Магар касе, ки авқоти муайянеро рӯза мегирифт ва он рӯз мувофиқ ба рӯзи рӯза гирифтанаш бошад, барои чунин шахсе рӯза гирифтани ин рӯз раво аст».

БОБИ 11. Ин қавли Худованд ҷалла зикруҳу, ки: «Шаби рӯза ҳамбистар гаштан бо ҳамсаронатон барои шумо ҳалол гардонида шудааст, онҳо либос барои шумо ва шумо либос барои онҳо ҳастед»

933. Аз Бароъ (р) ривоят аст, ки гуфт: (рӯза дар аввал чунин буд, ки) агар касе аз асҳоби Паёмбари Худо (с) рӯза медошт ва пеш аз ифтор хоб мешуд, мебоист ҳамон шаб ва фардои онро то шом рӯза бигирад.

Қайс ибни Сирмаи Ансорӣ (р) рӯза дошт, чун вакти ифтор расид, назди ҳамсарап омад ва гуфт: Дар хона таъоме вучуд дорад?

Гуфт: На! Вале рафта ва барои ту таъоме ҷустуҷӯ мекунам. Ва чун Қайс (р) дар рӯз кор мекард, хоб бар ўғалаба кард ва ўро хоб бурд ва ҳангоме, ки ҳамсарап баргашт ва ўро ба ин ҳолат дид, гуфт: Вой бар ту!

Фардо чун рӯз ба нима расид, Қайс (р) бехуш гардид, ин хабар ба Паёмбари Худо (с) расид ва ин ояи карима нозил гардид: «**Барои шумо ҳамбистар шудан бо ҳамсарони шумо дар шаби рӯза ҳалол гардонида шудааст.**» (Бақара: 187)

Асхоб (р) аз нузули ин ояи карима бисёр хушхол гардиданд ва боз ин оят нозил гардид: «**Ва бихӯред ва биошомед, то ин, ки рӯшанини субҳ аз торикии шаб барои шумо намоён гардад.**» (Бақара: 187)

БОБИ 12. Ин қавли Ҳудованди мутаъол: «Ва бихӯред ва биошомед, то он, ки рӯшанини субҳ аз торикии шаб барои шумо намоён гардад»

934. Аз Адий ибни Хотам (р) ривоят аст, ки гуфт: Чун ин ояи карима: «...**То он, ки нахи сафед аз нахи сиёҳ барои шумо намоён гардад,**» (Бақара: 187), нозил гардид, ресмони сиёҳ ва ресмони сафедеро оварда ва зери болишти худ гузоштам.

Шаб ба тарафи онҳо нигоҳ мекардам ва байнин он ду ресмон фарқ карда наметавонистам. Фардояш назди Паёмбари Худо (с) рафтам ва ин мавзӯро арз намудам

Фармуданд: «Мақсад аз ресмони сиёҳ ва сафед торикии шаб ва рӯшанини субҳ аст».

БОБИ 13. Байни сахарӣ то намози субҳ чӣ қадар вақт аст?

935. Аз Зайд ибни Собит (р) ривоят аст, ки гуфт: Бо Паёмбари Худо (с) сахарӣ кардам, баъд аз он Паёмбари Худо (с) бархоста ва намоз хонданд. Касе аз вай пурсид, ки байни аз он ва сахарӣ чӣ қадар вақт буд? Гуфт: Ба андозаи тиловати панҷоҳ оят.

БОБИ 14. Сахарӣ кардан баракат дорад, вале воҷиб нест

936. Аз Анас ибни Молик (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Сахарӣ кунед, зоро ки дар сахарӣ кардан баракат аст».

БОБИ 15. Агар касе дар рӯз нияти рӯза кард

937. Аз Салама ибни Аквâъ (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) дар рӯзи Ошуро касеро фиристоданд, то ба мардум нидо кунад:

«Касе, ки то ҳоло чизе ҳӯрдааст, (бакияи рӯзро) рӯза бигирад ва касе, ки то ҳоло чизе нахӯрдааст, набояд бихӯрад».

БОБИ 16. Рӯзадоре, ки дар ҳолати ҷанобат аст ва субҳ бар вай тулӯъ мекунад

938. Аз Оиша ва Умми Салама (р) ривоят аст, ки гуфтанд: Гоҳе мешуд, ки субҳ тулӯъ мекард ва Паёмбари Худо (с) аз ҳамбистарӣ бо ҳамсаронашон ҷунуб буданд, сипас гул мекарданд ва рӯза мегирифтанд.

БОБИ 17. Ҳамоғӯшӣ барои рӯзадор

939. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) ҳамсаронашонро дар ҳоле, ки рӯза доштанд, бӯсида ва ба оғӯш мегирифтанд. Вале бар нафси худ аз ҳамаи шумо маҳкамтар буданд.

БОБИ 18. Агар рӯзадор дар ҳолати фаромушӣ чизеро бихӯрад ва ё биёшомад

940. Аз Абӯхурайра (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуанд: «Агар касе фаромӯш карда ҷизе ҳӯрд ва ё биёшомид, рӯзаашро идома диҳад, зоро ин ҳӯрду нӯш аз тарафи Худованд аст».

БОБИ 19. Агар касе дар моҳи Рамазон ҷимоъ кард ва ҳудаш ҷизе надошт ва барояш садақа дода шуд, бояд он садақаро каффора бидиҳад

941. Ва аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Дар ҳоле, ки назди Паёмбари Худо (с) нишаста будем, шахсе наздашон омад ва гуфт: Ё расули Аллоҳ, ҳалок гардида.

Пурсиданд: «Чӣ кор кардӣ?»

Гуфт: Дар ҳоле, ки рӯза доштам, бо ҳамсарам ҷимоъ кардам.

Паёмбари Худо (с) фармуанд: «Оё метавонӣ ғуломеро озод намоӣ?» Гуфт: На.

Гуфтанд: «Оё метавонӣ ду моҳ пайёпай рӯза бигирий?»

Гуфт: «На».

Гуфтанд: «Оё ҷизе дорӣ, ки шаст мискинро ба он таъом бидиҳӣ?»

Гуфт: На. Ва назди Паёмбари Худо (с) нишасти.

Абӯхурайра (р) мегӯяд: Дар ҳамин ҳоле, ки нишаста будем, касе барои Паёмбари Худо (с) занбили қалоне аз хурмо овард.

Фармуанд: «Шахси суолкунанда чӣ шуд?»

Он шаҳс гуфт: Манам (ҳамин ҷоям).

Фармуанд: «Ин хурморо бигир ва хайрот бидех».

Гуфт: Оё ба шахси фақиртаре аз худ? Ба Худованд қасам аст, ки байни ду тарафи Мадина хонаводае аз хонаводаам фақиртар нест.

Паёмбари Худо (с) ончунон хандиданд, ки дандонхояшон намоён гардид ва фармуданд: «Онро ба хонаводаат бидех».

БОБИ 20. Ҳукми ҳичомат ва қай барои шахси рӯзадор

942. Аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с), дар ҳоле, ки эҳром доштанд, ҳичомат намуданд ва дар ҳоле, ки рӯза доштанд, ҳичомат намуданд.

БОБИ 21. Рӯза гирифтан ва рӯза ҳӯрдан барои шахси мусофири

943. Аз Ибни Абӯавло (р) ривоят аст, ки гуфт: Дар яке аз сафарҳо бо Паёмбари Худо (с) будем.

Шахсеро гуфтанд: «Пиёда шав ва бароям маҳлут таҳия кун». Он шахс гуфт: Ё Расулаллоҳ, офтоб ҳанӯз мавҷуд аст.

Фармуданд: «Пиёда шав ва бароям маҳлут тайёр кун.

Он шахс гуфт: Офтоб ҳанӯз мавҷуд аст. Фармуданд: «Фурӯд биё ва бароям маҳлут таҳия кун».

Он шахс рафт ва маҳлутро тайёр карда овард. Паёмбари Худо (с) маҳлутро гирифта ва нӯшиданд. Баъд аз он ба дasti худ ба ин тарафи машриқ ишора намуда гуфтанд: «Вақте, ки шаб аз ин тараф намоён гардид, вақти ифтори рӯзадор аст».

944. Аз Оиша (р) ҳамсари Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки Ҳамза ибни Амри Аслами, ки шахси касиру-с-савме буд, аз Паёмбари Худо (с) пурсид: Оё дар сафар бояд рӯза бигирам?

Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Агар хостӣ, рӯза бигир ва агар нахостӣ, рӯза магир».

БОБИ 22. Агар касе чанд рӯзе аз Рамазонро рӯза гирифта ва баъд аз он мусофири шуд

945. Аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) дар моҳи Рамазон ба тарафи Макка сафар намуданд ва рӯза гирифтанд, чун ба минтақаи Кадид расиданд, рӯзаро ҳӯрданд ва мардум ҳам ҳӯрданд.

БОБИ 23

946. Аз Абӯдардо (р) ривоят аст, ки гуфт: Дар яке аз сафарҳо дар рӯзи бисёр гарме, ки инсон аз шиддати гармӣ дасташро болои сараш мегузошт, бо Паёмбари Худо (с) ҳамсафар шудем.

Ҳеч қадоме аз моён ба ҷуз аз Паёмбари Худо (с) ва Ибни Равоҳа рӯза надоштем.

БОБИ 24. Ин гуфтаи Пайғамбари Худо, ки: «Рӯза гирифтан дар сафар кори писандидае нест»

947. Аз Ҷобир ибни Абдуллоҳ (р) ривоят аст, ки гуфт: Дар яке аз сафарҳо Паёмбари Худо (с) диданд, ки мардум издиҳом намуда ва болои шахсе соя кардаанд.

Пурсиданд: «Инро чӣ шудааст?»

Гуфтанд: Рӯзадор аст.

Фармуданд: «Рӯза гирифтан дар сафар кори писандидае нест».

БОБИ 26. Касе, ки фавт гардид ва қарздори рӯза бошад

949. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Касе, ки фавт мегардад ва қарздори рӯза аст, бозмондагонаш ба ҷои вай рӯза бигиранд».

950. Аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки гуфт: Шахсе назди Паёмбари Худо (с) омада ва гуфт: Ё Расулаллоҳ, модарам фавт гардидааст ва як моҳ рӯза қарздор аст, оё раво аст, ки аз тарафи ӯ қазо бидорам.

Фармуданд: «Бале! Қарзи Худованд ба қазо овардан сазовортар аст».

БОБИ 27. Ифтор барои шахси рӯзадор чӣ вақт раво мегардад?

951. Ҳадиси Ибни Абӯавғо ва фармудаи Паёмбари Худо (с), ки барояш гуфтанд: «Бароям маҳлут тайёр кун» қаблан гузашт ва дар ин ривоят мефармояд: «Вақте, ки дидед, шаб аз ин тараф намоён гардид, вақти ифтори рӯзадор дар дохил гардидааст». Ва ба ангушти худ ба тарафи машриқ ишора намуданд.

БОБИ 28. Шитоб кардан дар ифтор

952. Аз Саҳл ибни Саъд (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Кори мардум то он вақте некӯ аст, ки дар ифтор кардан шитоб намоянд».

БОБИ 29. Агар шахсе дар Рамазон ифтор кард ва баъд аз он офтоб маълум гардид

953. Аз Асмоъа бинти Абӯбакр (р) ривоят аст, ки гуфт: Дар рӯзи абролуде дар замони Паёмбари Худо (с) ифтор намудем ва баъд аз он офтоб намоён гардид.

БОБИ 30. Рӯза гирифтани атфол

954. Аз Рубайъ бинти Муаввиз (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) субҳи рӯзи Ошуро касеро ба қарияҳои мардуми ансор фиристоданд, ки бигӯяд «касе, ки субҳ ифтор кардааст, бοқимондаи рӯзашро рӯза бигирад ва касе, ки ба нияти рӯза бархостааст, рӯзai худро идома дихад».

Рубайъ мегӯяд: Баъд аз ин вοкεа рӯзи Ошуроро рӯза мегирифтем ва атфоли худро ҳам ба рӯза гирифтани он вомедоштем ва барои атфол аз пашм бозичае омода карда будем, то агар қадом яке аз онҳо барои ҳӯрок гиря мекард, ба он бозича то ҳангоми ифтор ӯро машғул созем.

БОБИ 31. Идома додани рӯза то ба вақти сахар

955. Аз Абӯсаид (р) ривоят аст, ки аз Паёмбари Худо (с) шунидааст, ки фармуданд: «Рӯзai имрӯзро ба рӯзai фардо васл накунед ва агар касе меҳоҳад рӯзаро васл намояд, факат то вақти сахар ба рӯза гирифтан идома бидиҳад».

БОБИ 32. Сарзаниш карданни касе, ки дар бисёрии аз авқот рӯзai висол доштааст

956. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) аз савми висол наҳӣ фармудаанд. Шахсе аз мусалмонон гуфт: Ё Расулаллоҳ! Моро наҳӣ мекунед ва худи шумо савми висол мегиред.

Фармуданд: «Қадом як аз шумоён монанди ман ҳастед? Шаб, ки мешавад, Парвардигорам маро меҳӯронад ва менӯшонад».

Чун худдорӣ аз рӯзai висолро қабул накарданд, чиҳати сарзаниш карданашон ду рӯзи пайи ҳамро муттасил бо ҳам бо онҳо рӯза гирифтанд. Баъд аз он моҳи нав диданд.

Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Агар моҳи нав намешуд, боз ҳам рӯзai висолро бо шумо идома медодам».

Ва дар ривояти дигаре аз Абӯхурайра (р) нақл аст, ки фармуданд: «Аз ибодат амалеро анҷом дихед, ки таҳаммули адои онро дошта бошед».

БОБИ 33. Касе, ки бародарашро савганд дод, то рӯзai нафлашро бихӯрад

957. Аз Абӯчӯҳайфа (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) байни Салмон ва Абӯдардо ақди бародарӣ бастанд. Салмон ба дидани Абӯдардо рафт, Умми Дардо (яъне ҳамсари Абӯдардо)-ро дид, ки сару поиш ба ҳам рехтааст.

Ба ӯ гуфт: Туро чӣ шудааст, ки худро ороиш намедиҳӣ?

Гуфт: Бародарат Абӯдардо ба дунё алоқае надорад.
Салмон омада ва барои Абӯдардо таъомеро омода кард.
Салмон ба ў гуфт: Бихӯр, Абӯдардо.
Гуфт: Ман рӯзадорам.
Гуфт: То ту нахӯрӣ, ман наҳоҳам хӯрд.
Абӯдардо ночор шуд ва хӯрд.
Чун шаб шуд, Абӯдардо ба намоз хондан барҳост.
Салмон ба ў гуфт: Бихоб!
Хобид, вале боз дубора барҳост.
Боз ба ў гуфт: Бихоб!
Чун шаб охир шуд, Салмон ба ў гуфт: Ҳоло барҳез.
Ҳар ду барҳостанд ва бо ҳам намоз хонданд.
Салмон ба Абӯдардо гуфт: Парвардигорат бар ту ҳақ дорад, чони
ту бар ту ҳақ дорад ва ҳамсари ту бар ту ҳақ дорад, ҳаки ҳар соҳиби
ҳакеро чудогона барояш адо кун.
Абӯдардо назди Паёмбари Худо (с) омад ва ҷараёнро нақл намуд.
Фармуданд: «Салмон рост гуфтааст».

БОБИ 34. Рӯза гирифтани моҳи Шаъбон

958. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) он қадар
пайи ҳам рӯза мегирифтанд, ки мегуфтем: Дигар бидуни рӯза наҳоҳанд
буд. Ва он қадар бидуни рӯза мебуданд, ки мегуфтем: Дигар рӯза
наҳоҳанд гирифт. Паёмбари Худо (с)-ро надидам, ки ба ҷуз аз Рамазон
моҳи дигареро ба таври комил рӯза гирифта бошанд, ҷунончӣ надидам,
ки рӯза гирифтанашон дар ҳар моҳе бештар аз моҳи Шаъбон бошад.

959. Ва аз Оиша (р) дар ривояти дигаре ба ин зиёdat омадааст, ки
Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Аз ибодат амалеро анҷом дихед, ки
таҳаммули адои онро дошта бошед, зоро то вақте, ки шумо малул
нашавед, Худованди мутаъол фазл ва раҳмати Худро аз шумо қатъ
намекунад».

Ва Паёмбари Худо (с) аз намози нафл намозеро дӯст доштанд, ки
инсон бар адои он мудовамат намояд ва агарчанде, ки он намоз андак
бошад ва худи Паёмбари Худо (с) агар намозеро меҳонданд, ба
хондани он мудовамат мекарданд.

БОБИ 35. Рӯза гирифтани ва ифтори Паёмбари Худо (с)

960. Ривоят аст, ки қасе аз Анас (р) аз қайфияти рӯзai Паёмбари
Худо (с) пурсид. Гуфт: Агар намехостам, ки Паёмбари Худо (с)-ро ҷуз
дар ҳолати рӯза доштан бубинам, ҷуз дар ҳолати рӯза доштан
намедидам ва агар намехостам, ки эшонро дар ҳолати намоз хондан
бубинам, эшонро ҷуз дар ҳолати намоз хондан намедидам ва агар
намехостам, ки эшонро дар ҳоли намоз хондан бубинам, дар ҳоли

намоз хондан намедидам ва ҳеч абрешимеро ба нармии дasti Паёмбари Худо (с) ламс накардам ва ҳеч мушк ва анбареро ба хушбӯии Паёмбари Худо (с) набӯйидам.

961. Ҳадиси Абдуллоҳ ибни Амр ибни Ос (р) қаблан гузашт.

БОБИ 36. Ҳаққи чисм дар рӯза

962. Ва дар ривояти дигаре аз Абдуллоҳ ибни Амр (р) ривоят аст, ки гуфт: Ҳангоме, ки Абдуллоҳ (ибни Умар (р) ба пири расид (ва аз ибодат кардан оциз гашт), мегуфт: Эй кош, рухсати Паёмбари Худо (с)-ро қабул мекардам.

БОБИ 37. Ҳаққи хонавода дар рӯза

963. Ва дар ривояти дигаре аз Абдуллоҳ ибни Амр ибни Ос (р) омада аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) дар сифати Довуд (ъ) ва рӯза гирифтана什 фармуданд: «...Ва чун бо душман рӯ ба рӯ мешуд, фирор намекард». Абдуллоҳ ибни Амр гуфт: Ё Расулаллоҳ! Кист, ки бароям чунин замонате бикунад?

Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Касе, ки ҳамеша рӯза бигирад, гӯё рӯза нагирифтааст». Ва ин суханро ду бор такрор намуданд.

БОБИ 38. Касе, ки ба дидани мардумоне рафта, вале наздашон ифтор накардааст

964. Аз Анас (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) назди Умми Сулайм рафтанд ва ў барояшон хурмо ва равған овард.

Фармуданд: Равғани худро бурда дар машк бирез ва хурмоятро дар зарфа什 бигзор, зоро ман рӯзадорам».

Баъд аз он Паёмбари Худо (с) бархостанд ва дар гӯшае аз хона намози нағлро адо намуданд ва барои Умми Сулайм ва хонаводааш дуо карданд.

Умми Сулайм гуфт: Ё Расулаллоҳ! Азизе дорам (дар ҳаққи ў ҳам дуо кунед).

Фармуданд: «Азизат кист?»

Гуфт: Ҳодими шумо Анас.

Анас (р) мегӯяд: Паёмбари Худо (с) ҳамаи хайрҳои ухравӣ ва дунявиро бароям хостанд ва дуо карданд, ки: «Худоё, барояш мол ва фарзанди бобаракат бидех». Ва ман феълан пулдортарини мардуми ансор ҳастам ва духтарам (Умайна) бароям гуфт, ки аз пушти ман то пеш аз омадани Ҳаҷҷоҷ ба Басра яксаду бисту чанд кас дафн шуданд.

БОБИ 39. Рӯза гирифтани рӯзҳои охири моҳ

965. Аз Имрон ибни Ҳусайн (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) аз шахсе пурсиданд: «Эй Абӯфалон, аз рӯзҳои охири ин моҳ чанд рӯзэро рӯза гирифтӣ?»

Он шаҳс гуфт: На, ё Расулаллоҳ!

Фармуданд: Чун ид шуд, ду рӯз рӯза бигир».

Дар ривояти дигаре омадааст, ки гуфтанд: «Аз охири шаъбон (чизе рӯза гирифтӣ)».

БОБИ 40. Рӯза гирифтани рӯзи чумъа

966. Касе аз Ҷобир (р) пурсид, ки оё Паёмбари Худо (с) аз рӯза гирифтани рӯзи чумъа нахӣ намудаанд?

Гуфт: Бале.

967. Аз Ҷувайрия бинти Ҳорис (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) дар рӯзи чумъа наздаш омаданд ва ў дар ин рӯз рӯзадор буд, аз вай пурсиданд: «Оё дирӯзо рӯза гирифта будӣ?»

Гуфт: На.

Фармуданд: «Ирода дорӣ, ки фардоро рӯза бигирӣ?»

Гуфт: На.

Фармуданд: «Пас рӯзаатро бихӯр».

БОБИ 41. Оё Паёмбари Худо (с) рӯзҳои муайянено рӯза мегирифтанд?

968. Касе аз Оиша (р) пурсид, ки оё Паёмбари Худо (с) рӯзҳои муайянено рӯза мегирифтанд? Гуфт: На, (балки) амали эшон давомдор буд ва кадом яке аз шумо тоқату таҳаммули Паёмбари Худо (с)-ро доред?

БОБИ 42. Рӯза гирифтани айёми ташриқ

969. Аз Оиша ва Ибни Умар (р) ривоят аст, ки гуфтанд: Паёмбари Худо (с) рӯза гирифтани айёми ташриқро ҷуз ба касе, ки ба додани ҳадя қудрат надорад, рухсат надоданд.

БОБИ 43. Рӯза гирифтани рӯзи Ошуро

970. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Мардуми Қурайш дар замони ҷоҳилията рӯзи Ошуро рӯза мегирифтанд ва Паёмбари Худо (с) ҳам ин рӯзро рӯза мегирифтанд. Чун ба Мадина омаданд, боз ҳам ин рӯзро рӯза мегирифтанд ва дигаронро ҳам ба рӯза гирифтани он амр мефармуданд. Чун рӯзai моҳи Рамазон фарз гардид, рӯза гирифтани

рӯзи Ошуроро тарк намуданд, (аз он баъд) касе, ки меҳост, рӯзи Ошуро рӯза мегирифт ва касе, ки наимехост, рӯза намегирифт.

971. Аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки гуфт: Пайгамбари Худо ба Мадина омада ва диданд, ки яхуд рӯзи Ошуро рӯза мегиранд.

Пурсиданд: «Ин рӯза гирифтан барои чист?»

Гуфтанд: Ин рӯзи некест, рӯзест, ки Худованд Бани Исроилро аз душманашон (Фиръавн) начот додааст, аз ин ҷиҳат Мӯсо (ъ) ин рӯзро рӯза мегирифт.

Фармуданд: «Ман ба Мӯсо нисбат ба шумо мустаҳқтарам».

Ҳамон буд, ки ин рӯзро рӯза гирифтанд ва ба рӯза гирифтани он амр фармуданд.

БОБИ 1. Фазилати қиёми (шабҳои) моҳи Рамазон

972. Аз уммулмӯъминин Оиша (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) дар яке аз шабҳо бархостанд ва дар масҷид намоз хонданд, мардуме омада ва монандашон ба намоз хондан шурӯъ намуданд. (Ин ҳадис бо ихтилофи лафз қаблан дар китоби намоз гузашт) ва дар охири ин ривоят омадааст, ки Паёмбари Худо (с) вафот ёфтанд ва мавзӯъ ба ҳамин минвол буд.

БОБИ 2. Ҷустуҷӯ ва талаби лайлатулқадр дар ҳафт шаби ахирои моҳи Рамазон

973. Аз Ибни Умар (р) ривоят аст, ки мардуме аз асҳоби Паёмбари Худо (с) ба хоб диданд, ки лайлатулқадр дар ҳафт шаби ахирои Рамазон аст. Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Фикр мекунам, ки хобҳои шумо (дар ин, ки лайлатулқадр) дар ҳафт шаби ахир аст, бо ҳам муттағиқ аст, биноан агар касе талаби лайлатулқадрро дорад, дар ҳафт шаби ахир талаб намояд»

974. Аз Абӯсаъид (р) ривоят аст, ки гуфт: Даҳ рӯзи миёнаи Рамазонро бо Пайғамбари Худо (с) ба эътикоф нишастем. Субҳи рӯзи бистум Паёмбари Худо (с) бархостанд ва барои мо хутба хонда фармуданд: «Ман шаби қадрро ба хоб дидам ва боз онро аз ман фаромӯш соҳтанд. Пас онро дар шабҳои тоқи даҳаи ахир ҷустуҷӯ намоед ва дар хоб дидам, ки байни обу гил саҷда мекунам, аз ин ҷиҳат касе, ки бо (ман) Паёмбари Худо (с) ба эътикоф нишаста буд, ба эътикофгоҳаш бозгардад».

Мо ба эътикофгоҳҳои худ бозгаштем ва дар ҳоле, ки дар осмон порчай абреро намедидем, абри ғализе омад ва боридан гирифт ва он қадар борид, ки об аз сақфи масҷид, ки аз шоҳаҳои дарахти хурмо буд, ҷорӣ шуд, намоз иқома гардид ва Паёмбари Худо (с)-ро дидам, ки дар об ва гил саҷда мекунанд, то ҷое, ки асари гилро дар пешониашон дидам.

БОБИ 3. Ҷустучӯи лайлатулқадр дар даҳаи ахир дар ҳоли ибодат

975. Аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Лайлатулқадрро дар даҳаи ахири Рамазон ҷустучӯ кунед, дар нӯҳ рӯзе, ки бокӣ мемонад, дар ҳафт рӯзе, ки бокӣ мемонад, дар панҷ рӯзе, ки бокӣ мемонад».

976. Ва аз Ибни Аббос дар ривояти дигаре омадааст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Шаби қадр дар даҳаи ахир аст, дар нӯҳ (шабе), ки мегузарад, ё дар ҳафт (шабе), ки бокӣ мемонад. (Дар нӯҳ шабе, ки мегузарад, яъне шаби бисту нӯҳум, ё дар ҳафт шабе, ки бокӣ мемонад, яъне шаби бисту саввум).

БОБИ 4. Ибодат кардан дар даҳаи ахири Рамазон

977. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Чун даҳаи ахири Рамазон мешуд, Паёмбари Худо (с) изорбанди худро маҳкам мебастанд ва шабҳо намоз меҳонданд ва ҳамсарони худро низ бедор мекарданд.

БОБИ 1. Иътикоф дар даҳаи ахир ва эътикоф дар тамоми масоҷид

978. Аз Оиша (р) ҳамсари Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) даҳаи ахири Рамазонро то ҳангоми вафот ба эътикоф менишастанд ва байд аз вафоти Паёмбари Худо (с) ҳамсаронашон ба эътикоф менишастанд.

БОБИ 2. Мӯътакиф набояд бидуни зарурат ба хона биравад

979. Ва аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) сарашонро, дар ҳоле, ки дар масҷид буданд, ба тарафи ман меоварданд ва ман сарашонро шона мезадам ва дар ҳангоми эътикоф бидуни зарурат ба хона намеомаданд.

БОБИ 3. Эътикоф дар шаб

980. Ривоят аст, ки Умар (р) аз Паёмбари Худо (с) пурсид: Ман дар ҷоҳилият назр карда будам, ки як шаб дар Масҷиди Ҳаром ба эътикоф биншинам (ҳоло чӣ бояд биқунам?)

Фармуданд: «Ба назри худ вафо кун».

БОБИ 4. Насб намудани қубба дар масҷид

981. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) тасмим гирифтанд, ки дар масҷид ба эътикоф бинишнанд ва чун дар ҷойи эътикофи худ омаданд, диданд, ки дар он ҷо қуббаҳое насл гардидааст: қуббаи Оиша, қуббаи Ҳафса, қуббаи Зайнаб.

Фармуданд: «Оё фикр мекунед, ки инҳо кори хубе кардаанд?»

Ҳамон буд, ки аз эътикоф нишастан сарғи назар намуданд, то он, ки даҳ рӯз аз Шавволро ба эътикоф нишастанд.

БОБИ 5. Оё қоиз аст, ки мӯътакиф чихати ҳочати худ то дарвозаи масцид биравад

982. Ривоят аст, ки Сафия (р) ҳамсари Паёмбари Худо (с) дар ҳоле, ки Паёмбари Худо (с) дар даҳаи ахири Рамазон дар масцид ба эътикоф нишаста буданд, ба диданашон омад, соате наздашон нишаста, сўхбат намуд. Сипас барҳоста ба тарафи хонааш баргашт.

Паёмбари Худо (с) низ барҳостанд ва ўро то дарвозаи масцид, ки наздики дарвозаи хонаи Умми Салама (р) буд, гусел намуданд.

Дар ин асно ду нафар аз мардуми ансор, ки аз он ҷо мегузаштанд ва ба Паёмбари Худо (с) салом доданд, Паёмбари Худо (с) ба онҳо гуфтанд: «Аз роҳе, ки омадед баргардед, ин зан Сафия бинти Ҳуяй мебошад». Сухани Паёмбари Худо (с) бар онҳо саҳт расид ва гуфтанд: Субҳоналлоҳ, ё Расулаллоҳ!

Паёмбари Худо (с) фармуғанд: «Шайтон дар ҳамаи вучуди инсон монанди хун мегардад ва тарсидам, ки мабодо дар дили шумо васваса бияндозад».

БОБИ 6. Эътикоф дар даҳ рӯзи миёнаи Рамазон

983. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) дар ҳар Рамазоне даҳ рӯз ба эътикоф менишастанд, вале дар соле, ки дар он вафот ёфтанд, бист рӯз ба эътикоф нишастанд.

-34-

КИТОБИ БУЮЪ

(хариду фурӯш)

**БОБИ 1. Он чӣ, ки дар мавриди ин гуфтаи Худованд
омадааст, ки «пас ҳангоме, ки намоз адо гардид, дар рӯи
замин мунашири шавед...»**

984. Аз Абдурраҳмон ибни Авғ (р) ривоят аст, ки гуфт: Ҳангоме ба Мадина омадем, Паёмбари Худо (с) байни ман ва байни Саъд ибни Рабеъ (р) акди бародарӣ бастанд. Саъд ибни Рабеъ (р) гуфт: Ман сарватмандтарин мардуми ансор ҳастам моламро ду тақсим карда, ними онро ба ту медиҳам. Ва нигоҳ қун ҳар як аз ду занамро, ки меписандӣ, ман ўро талоқ медиҳам ва баъд аз ин, ки иддааш гузашт, ўро ба никоҳ бигир.

Абдурраҳмон ибни Авғ (р) гуфт: Маро бо ин чизҳо зарурате нест, оё бозоре, ки дар он тиҷорате бошад, вучуд дорад?

Саъд (р) гуфт: Бале, бозори Қайнуқъ.

Аз фардояш Абдурраҳмон ибни Авғ ба он бозор рафт. Курут ва равғане аз он ҷо овард ва ҳамин тавр рафтумадашро идома дод, то он, ки рӯзе омада ва асари атр ва зъяфарон дар вай намоён буд.

Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Издивоҷ кардӣ?»

Гуфт: Бале.

Гуфтанд: «Бо қадом зан?»

Гуфт: Бо зане аз анзор.

Фармуданд: «Чӣ қадар барояш маҳр додӣ?»

Гуфт: Ба андозаи як ҳастаи тилло (ё як ҳастаи тилло).

Паёмбари Худо (с) ба вай гуфтанд: «Ҷашни арӯсиро баргузор қун ва агарчи он ба як бузе бошад».

**БОБИ 2. Ҳалол ошкор аст ва ҳаром ошкор аст, байни
ҳалол ва ҳаром чизҳои шубҳанок вучуд дорад**

985. Аз Нӯъмон ибни Башир (р) ривоят аст, ки гуфт: Пайгамбари Худо (с) фармуданд: Ҳалол возех ва ошкор ва ҳаром возех ва ошкор аст ва байни ҳалол ва ҳаром чизҳои шубҳаноке вучуд дорад ва касе чизҳои шубҳанокро аз тарси гуноҳ тарқ намояд, чизҳоеро, ки гуноҳаш возех аст, ба таври авло тарқ хоҳад намуд ва касе дар иртикоби умури шубҳанок ҷуръат намояд, бисёр вақтҳо дар чизҳое, ки гуноҳаш яқинӣ

аст, низ иқдом менамояд. Гуноҳон марзҳои мамнӯъаи Худованди мутаъол аст. Касе, ки (ҳайвоноташро) дар наздикӣ манотики мамнӯъа мечаронад, дур нест, ки дар манотики мамнӯъа низ дохил гардад.

БОБИ 3. Тавзехи чизҳои иштибоҳӣ

986. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Утба ибни Абӯваққос ба бародара什 Саъд ибни Абӯваққос васият карда буд, ки бачаи канизи Замъа аз ман аст, (*Замъа канизе дошт, ки Утба бо вай дар замони ҷоҳилията зино карда буд ва аз вай писаре мутаваллид шуда буд ва ба асоси урф ва одоти ҷоҳилията зонӣ метавонист иқомаи даъвӣ намуда, баччаи зинокорро бигирад ва Утба пеш аз марғ барои бародараши васият карда буд, ки*) ӯро аз вай бигирий.

(Оиша (р) гуфт: Дар соли фатҳи Макка Саъд ибни Абӯваққос (р) он тифлро гирифт ва гуфт: Фарзанди бародари ман аст, ба ман дар мавриди ӯ васият кардааст.

Абд ибни Замъа омад ва гуфт: Ин тифли бародарам ва баччаи канизи падари ман аст ва дар бистари ӯ ба дунё омадааст. То он, ки назди Паёмбари Худо (с) иқомаи даъво намуданд.

Саъд гуфт: Ё Расулаллоҳ! Фарзанди бародарам мебошад ва дар мавриди ӯ ба ман васият кардааст. Ва Абд ибни Замъа гуфт: Ин тифл бародари ман ва баччаи канизи падари ман аст ва дар бистари ӯ ба дунё омадааст.

Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Эй Абд ибни Замъа! Бачча аз ту аст». Сипас Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Бачча аз соҳиби бистар аст (яъне аз соҳиби модари бачча аст) ва барои зинокор ба ҷуз санг насиби дигаре нест».

Баъд аз он ба Савда, духтари Замъа, ки ҳамсари Паёмбари Худо (с) буд, гуфтанд: «Аз он мавлуд бояд ҳичобе кунӣ». Зоро диданд, ки он мавлуд шабеҳ ва ҳамранги (Утба) аст ва то он мавлуд зинда буд, Савдаро надид.

БОБИ 4. Касе, ки васвасаро аз умури шубҳанок намедонад

987. Ва аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Мардуме гуфтанд: Ё Расулаллоҳ! Касоне барои мо гӯшт меоварданд ва мо намедонем, ки (ҳангоми забҳ) номи Худоро ёд кардаанд ё на?

Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Шумо номи Худоро ёд кунед ва бихӯред».

БОБИ 5. Касе, ки аҳамият надиҳад, ки аз чӣ роҳе мол касб мекунад

988. Аз Абӯхурайра (р) бо нақл аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: «Замоне бар мардум хоҳад омад, ки шахс аҳамият надиҳад, ки молашро аз кучо ба даст овардааст, аз ҳалол ва ё аз ҳаром».

БОБИ 6. Тичорат дар мансучот

989. Аз Бароъ ибни Озиб (р) ривоят аст, ки гуфт: Дар замони Паёмбари Худо (с) тичорат мекардем, аз Паёмбари Худо (с) роҷеъ ба мубодилаи пул ба пул пурсиш намудем.

Фармуданд: «Агар даст ба даст бошад, боке надорад, вале агар нася бошад, раво нест».

БОБИ 7. Берун шудан барои тичорат

990. Аз Абӯмӯсои Ашъарӣ (р) ривоят аст, ки гуфт: Аз Умар ибни Ҳаттоб (р) ичоза хостам, ки наздаш дароям, чун машғул буд, бароям ичоза надод ва ман баргаштам.

Чун Умар (р) аз кораш фориг шуд, гуфт: Магар садои Абдуллоҳ ибни Қайсро нашунидам, барояш ичоза дихед. Гуфтанд: Ӯ баргашта рафтааст.

Маро хост. Гуфтам: Мо ба ҳамин чиз амр шуда будем (яъне Паёмбари Худо (с) амр карда буданд, ки агар ичоза хостед ва ба шумо ичоза надоданд, баргардед). Гуфт: Ба ин сухани худ бояд шоҳид биёварӣ.

Аз ин ҷо баромадам ва ба маҷлиси ансор рафтам ва аз онҳо дар ин мавзӯъ пурсиш намудам. Гуфтанд: Барои ту дар ин мавзӯъ ҷуз хурдтарини мо Абӯсаъиди Ҳудрӣ шахси дигаре шаҳодат намедиҳад. Абӯсаъиди Ҳудриро гирифта ва бо худ бурдам. (Ӯ шаҳодат дод) ва Умар (р) гуфт: Магар ин равиши Паёмбари Худо (с) бар ман пӯшида мондааст? Ҳариду фурӯш дар бозор маро машғул намуда буд. Мақсадаш рафтан ба тичорат буд.

БОБИ 8. Касе, ки афзунӣ дар ризқу рӯзиро дӯст медошт

991. Аз Анас ибни Молик (р) ривоят аст, ки гуфт: Аз Паёмбари Худо (с) шунидам, ки фармуданд: «Касе, ки дӯст дорад ризқу рӯзиаш фароҳ ва умраш дароз гардад, силаи раҳмро ба ҷо биёварад».

БОБИ 9. Ба нася ҳаридани Паёмбари Худо (с)

992. Ривоят аст, ки Анас (р) ҳолати факри Паёмбари Худо (с)-ро баён намуда гуфт: Нони ҷавин ва нонхӯрише, ки бӯяш тағиیر ёфта буд, барои Паёмбари Худо (с) овардам ва Паёмбари Худо (с) сипарашонро назди шахси яҳудӣ дар муқобили миқдори ҷав, ки барои хонаводаи худ

гирифта буданд, гарав гузошта буданд. Ва (ровӣ мегӯяд) аз эшон шунидам, ки мефармуданд: «Ҳеч шабе назди Оли Муҳаммад (с) як соъ гандум ё як соъ аз донагиҳои дигар пайдо намешуд, бо он, ки нӯҳ ҳамсар доштанд».

БОБИ 10. Касб ва кори шахс аз меҳнати худаш

993. Аз Миқдом (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: «Ҳаргиз касе таъомеро беҳтар аз меҳнати дasti худаш нахӯрдааст ва Пайғамбари Худо Довуд (ъ) аз меҳнати дasti худаш меҳӯрд».

БОБИ 11. Осонгирӣ ва гузашт дар ҳариду фурӯш

994. Аз Ҷобир ибни Абдуллоҳ (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Ҳудованд он шахсеро раҳмат кунад, ки дар ҳариду фурӯш ва талаби ҳаққаш бوغузашт ва осонгир бошад».

БОБИ 12. Касе, ки барои шахси доро мӯҳлат дод

995. Аз Ҳузайфа (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) гуфтанд: «Малоика бо рӯҳи шахсе аз мардумони пеш аз шумо буд, мулоқот намуданд, аз вай пурсиданд: Оё кори неке ҳам анҷом додай?»

Гуфт: Муздуронамро амр мекардам, то ба қарздорони фақир мӯҳлат бидиханд ва аз тавонмандон гузашт намоянд. Ва Ҳудованди мутаъол ҳам аз (гуноҳони) вай гузашт намуд».

БОБИ 13. Вақте ки ҳаридор ва фурӯшанда айби молро напӯшонанд ва ҳақиқатро бигӯянд

996. Аз Ҳаким ибни Ҳизом (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Ҳаридор ва фурӯшанда дар муомилаи худ то вақте, ки аз ҳам мутафарриқ нашудаанд, мухайяр мебошанд, агар барои яқдигар рост гуфта бошанд ва вокеяти моли худро баён карда бошанд, муомилашон бобаракат мегардад ва агар айби онро пинҳон намуда ва дурӯғ гуфта бошанд, баракати муомилаи онҳо аз байн меравад».

БОБИ 14. Ҳариду фурӯши хурмои маҳлут

997. Аз Абӯсаид (р) ривоят аст, ки гуфт: Барои мо хурмоеро медоданд, ки хуб ва бади он бо ҳам маҳлут буд ва мо ду соъи аз онро ба як соъ мефурӯхтем.

Паёмбари Худо (с) фармуданд: «На ду соъро ба як соъ бифурӯшед ва на ду дирҳамро ба як дирҳам».

БОБИ 15. Судхӯр

998. Аз Абӯчухайфа (р) ривоят аст, ки гуфт: Падарамро дидам, ки гуломи ҳичоматгареро харид ва амр намуд, то олати ҳичоматашро бишкананд.

Сабабро пурсидам, гуфт: Паёмбари Худо (с) аз пули фурӯши саг, аз пули фурӯши хун, аз хол қандан, аз суд додан ва суд ҳӯрдан наҳӣ фармуда ва мусаввирро лаънат намуданд.

БОБИ 16. Худованд баракати судро аз байн мебарад ва ба садақа ва хайрот баракат медиҳад

999. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Аз Паёмбари Худо (с) шунидам, ки фармуданд: «Савганд ҳӯрдан дар ҳариду фурӯш сабаби фурӯҳтани мол мешавад, вале боиси аз байн рафтани баракати он мегардад».

БОБИ 17. Қиссаи санъатгар ва оҳангар

1000. Аз Хаббоб (р) ривоят аст, ки гуфт: Дар замони ҷоҳилията санъатгар будам ва аз (Ос ибни Воил) маблағе талабгор будам, наздаш рафта, пуламро талаб намудам.

Гуфт: То ба дини Муҳаммад (с) коғир нагардӣ, пулатро наҳоҳам дод.

Гуфтам: То вақте, ки ту намирӣ ва дубора (рӯзи қиёмат) зинда нашавӣ, ба дини Муҳаммад (с) коғир наҳоҳам шуд.

Гуфт: Пас то вақте, ки намурдаам ва дубора зинда нашудам, маро бигзор, дар он вақт дорои мол ва авлод мешавам ва қарзи туро медиҳам. Ва ин ояи карима нозил гардид: «**Оё он қасеро, ки ба оёти мо коғир гардида ва гуфтааст, ки бароям мол ва фарзанде дода ҳоҳад шуд, дидӣ? Оё ўаз ғайб ҳабар дорад ва ё он, ки аз Худованд аҳду паймон гирифтааст?**» (Марям: 77-78)

БОБИ 18. Қиссаи хайёт

1001. Аз Анас ибни Молик (р) ривоят аст, ки гуфт: Шахси хайёте нонеро таҳия намуд ва Паёмбари Худо (с)-ро даъват намуд.

Анас ибни Молик (р) мегӯяд: Ман ҳам бо Паёмбари Худо (с) ба он даъват иштирок намудам. (Он хайёт) барои Паёмбари Худо (с) нон ва шӯrbое, ки аз дубо (дубо як навъи қадуест, ки қисмати поёниаш қалон ва қисмати болоияш борик аст) ва гӯшти қоқ таҳия шуда буд, овард. Дидам, ки Пайгамбари Худо (с) қадуҳоро чида ва меҳӯранд. Ва аз он вақт то ба имрӯз қадуро дӯст медорам.

БОБИ 19. Харидани чорпоён ва харҳо

1002. Аз Ҷобир ибни Абдуллоҳ (р) ривоят аст, ки гуфт: Дар яке аз چангҳо бо Паёмбари Худо (с) будам, шутурам ақиб афтода ва аз пой монд.

Пайғамбари Худо (с) наздам омаданд ва гуфтанд: «Ҷобир ҳастай?» Гуфтам: Бале.

Гуфтанд: «Чӣ кор мекунӣ?»

Гуфтам: Шутурам аз пой мондааст ва аз дигарон ақиб афтодаам. Паёмбари Худо (с) поён шуда ва шутурамро ба асое, ки ба даст доштанд заданд ва фармуданд: «Савор шав».

Савор шудам ва дидам, ки шутурам то ҷое даванд шудааст, ки бояд ӯро аз сабқат намудани шутури Паёмбари Худо (с) ҷилавгирӣ намоям.

Пурсиданд: «Издивоҷ кардай?»

Гуфтам: Бале.

Гуфтанд: «Бо духтаре ё бевае?»

Гуфтам: Бо бевае.

Гуфтанд: «Чаро бо духтаре издивоҷ накардӣ, ки ту бо ӯ ва ӯ бо ту шӯҳӣ мекард?»

Гуфтам: Хоҳарҳое доштам, хостам бо зане издивоҷ намоям, ки аз онҳо сарпарастӣ намояд, сарашонро шона зада ва ба корҳояшон расидагӣ намояд.

Фармуданд: «Ту (ба Мадина) бар хоҳӣ гашт, ҳушӯр ва мутаваҷҷеҳ бош».

Баъд аз он гуфтанд: «Шутуратро намефурӯшӣ?»

Гуфтам: Мефурӯшам. Ӯро аз ман ба як авқия (ки баробари чил дирҳам аст) хариданд, эшон пеш аз ман ба Мадина расиданд ва ман фардояш расидам, ба тарафи масцид омадам ва дидам, ки Паёмбари Худо (с) ба дарвозаи масцид истодаанд.

Гуфтанд: «Ҳоло расидӣ?»

Гуфтам: Бале.

Фармуданд: «Шутуратро бигзор, ба масцид дохил шав ва ду ракаат намоз бихон».

Ба масцид дохил шудам ва ду ракаат намоз хондам.

Ба Билол гуфтанд, то бароям чиҳил дирҳам нукра вазн карда бидиҳад. Билол дирҳамҳоро вазн кард ва дар вақти вазн кардан каме сангингтар вазн кард.

Паёмбари Худо (с) ба Билол гуфтанд: «Ҷобир (р)-ро садо кун».

Бо ҳуд гуфтам: Мехоҳанд шутурамро пас бидиҳанд. Ва ҳеч чизе аз он шутур дар наздам мутанаффиртар набуд.

(Наздашон омадам) фармуданд: «Шутурат аз ту ва қиматаш ҳам аз ту».

БОБИ 20. Харидани шутурони бемор

1003. Ривоят аст, ки Абдуллоҳ ибни Умар ибни Хаттоб (р) шутурҳои бемореро аз шахсе харида буд ва он шахс шарике дошта ва шарикаш назди Ибни Умар (р) омад ва гуфт: Шарикам шутурҳои бемореро бароят фурӯхтааст ва туро аз ин айб огоҳ накардааст.

Ибни Умар ба ў гуфт: Шутурҳоро пас бибар. Ва чун хост шутурҳоро пас бибарад, Ибни Умар (р) гуфт: Пас бурдан лозим нест ва ба ҳукми Паёмбари Худо (с) розиям, ки фармудаанд, «сирояте нест».

БОБИ 21. Қиссаи ҳичоматгар

1004. Аз Анас ибни Молик (р) ривоят аст, ки гуфт: Абӯтайиба (р) Паёмбари Худо (с)-ро ҳичомат намуд, фармудаанд, то барояш як соъ ҳурмо бидиҳанд ва илова бар он амр намуданд, то хироҷашро низ таҳиф намоянд.

1005. Аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) худро ҳичомат намуданд ва музди ҳичоматгарро доданд ва агар музди ҳичомат ҳаром мебуд, барояш намедоданд.

БОБИ 22. Тичорат дар чизе, ки қасбаш макрӯҳ аст

1006. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Болиштеро, ки дорои ашкол ва суратҳое буд, харидам. Чун ҷашми Паёмбари Худо (с) ба он болишт афтод, аз дохил шудан ба хона ҳуддорӣ намуданд. Аломати норизоятиро дар ҷехрашон мушоҳида намуда, гуфтам: Ё Расулаллоҳ! Ба Ҳудо ва Расулаш тавба менамоям, вале ман чӣ гуноҳе кардам?

Паёмбари Худо (с) фармудаанд: «Ин болишт чист?»

Гуфтам: Инро барои шумо харidaам, то ҳангоми нишастан худро ба он такя дихед.

Паёмбари Ҳудо (с) фармудаанд: «Қасоне, ки ин суратҳоро қашидаанд, дар рӯзи қиёмат азоб мешаванд ва барояшон гуфта мешавад: он чиро, ки ҳалқ кардаед, зинда кунед».

Ва фармудаанд: «Дар хонае, ки дар он сурат вучуд дорад, малоика дохил намешавад».

БОБИ 23. Қасе, ки чизе харида ва пеш аз мутафарриқ шудан онро бахшиш намудааст

1007. Аз Ибни Умар (р) ривоят аст, ки гуфт: Дар яке аз сафарҳо бо Паёмбари Ҳудо (с) будем, ман шутури саркашеро, ки аз Умар (р) буд, савор будам. Он шутур саркашӣ мекард ва аз ҳамаи ҳамроҳон пеш мешуд.

Умар (р) омад ва бар шутур ҳайбат зад ва ўро пас биёвард. Боз

дубора аз ҳамагон пеш мерафт, боз Умар (р) ўро хайбат зада ва ақиб меовард.

Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Ўро бароям бифурӯш».

Умар (р) гуфт: Ба таври баҳшиш аз шумо бошад.

Фармуданд: «Ўро бароям бифурӯш».

Онро барои Паёмбари Худо (с) фурӯхт.

Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Эй Ибни Умар! Ин шутур аз ту ва ҳар чӣ меҳоҳӣ, бо он бикиун».

БОБИ 24. Он чӣ, ки аз фиребкорӣ дар муомила макрӯҳ аст

1008. Ва аз Ибни Умар (р) ривоят аст, ки шахсе ба Паёмбари Худо (с) гуфт, ки дар ҳариду фурӯш фанд меҳӯрад.

Паёмбари Худо (с) ба ў гуфтанд: «Чун муомила кардӣ, бигӯ, ки фиребкорӣ набояд бошад».

БОБИ 25. Он чӣ, ки дар мавриди бозорҳо омадааст

1009. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Лашкаре ба ҷангӣ Каъба ҳоҳад омад ва чун ба минтақаи Байдо (Байдо дехаест байни Макка ва Мадина) бирасанд, ҳамагӣ аз аввал то охир дар замин фурӯ мераванд».

Гуфтам: Эй Расули Худо (с), чӣ гуна ҳамагон аз аввал то ба охир ба замин фурӯ мераванд, дар ҳоле, ки дар он минтақа бозорҳояшон аст ва мардуми бегуноҳе вуҷуд доранд?

Фармуданд: «Аз аввал то охирашон ба замин фурӯ меравад ва байд аз он (дар охират) ҳар кас мутобики нияташ дубора зинда мегардад».

1010. Аз Анас ибни Молик (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) дар бозор буданд.

Шахсе барояшон гуфт: Ё Абулқосим!

Паёмбари Худо (с) ба тарафаши нигаристанд.

Он шахс гуфт: Ман ин шахси дигарро садо кардам.

Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Худро ба исми ман ном кунед, вале ба қунияти ман ба ҳуд қуният интиҳоб нақунед».

1011. Аз Абӯхурайраи Давсӣ (р) ривоят аст, ки гуфт: Рӯзе Паёмбари Худо (с) аз хона берун шуданд. На эшон бо ман ва на ман бо эшон сухан мезадам, то ин, ки ба бозори бани Қайнуқоъ омаданд ва дар канори хонаи Фотима (р) нишаста ва гуфтанд: «Оё тифлакат ҳамин чост, оё тифлакат ҳамин чост?» (мақсадашон Ҳасан ё Ҳусайн (р) буд).

Фотима (р) дар фиристодани он тифл қадре таъхир намуд.

Фикр кардам, шояд зеваре ба танаш овехта ва ё сару танашро мешӯяд. Байд аз лаҳзае он тифл давида омад ва Паёмбари Худо (с) ўро ба оғӯш гирифтанд ва бӯсиданд ва фармуданд: «Худоё, ўро (яъне Ҳасанро) дӯст бидор ва касе, ки ўро дӯст дорад, ҳам дӯст бидор».

1012. Аз Ибни Умар ривоят аст, ки мардум дар замони Паёмбари Худо (с) таъомро аз касоне, ки маҳсулоти худро бор карда ва ба тарафи бозор меоварданд, дар байни роҳ харидорӣ мекарданد.

Паёмбари Худо (с) касеро фиристоданд, ки онҳоро аз фурӯхтани он таъом дар миёни роҳ манъ намояд ва фармуданд, ки таъом бояд дар фурӯшгоҳи муайянаш оварда шавад.

Ва Ибни Умар (р) мегӯяд: Паёмбари Худо (с) аз фурӯхтани таъоме, ки шахс онро харидааст, вале ҳанӯз ўро қабз накардааст, манъ кардаанд.

БОБИ 26. Кароҳияти чору ҷанҷол дар бозор

1013. Ривоят аст, ки Абдуллоҳ ибни Амр ибни Ос (р) аз сифати Паёмбари Худо (с) дар Таврот пурсида шуд.

Гуфт: Бале, ба Худованд қасам, ки эшон дар Таврот ба баъзе аз сифоте, ки дар Қуръон барояшон омадааст, васф шудаанд. «**Эй паёмбар, мо туро шоҳид ва башпоратдиҳанда ва бимдиҳанда фиристодем**. Ва ниғаҳбоне барои мӯъминин, ту бандай ман ва расули ман ҳастӣ, туро мутаваккил ном ниҳодам, туршрӯй ва саҳтрӯй мабош». (*Aҳзоб: 45*). Ва аз сифати дигарашиб ин аст, ки дар бозор чору ҷанҷол намекунад, ҷазои бадиро ба бадӣ намедиҳад, балки афв намуда ва гузашт мекунад. Ва то он вакът Худованд ўро намемиронад, ки миллати мунҳарифро ба воситаи ў ба роҳи мустақим ҳидоят намояд ва бигӯянд: **Ло илоҳа иллаллоҳ** ва ба сабаби ў ҷашмҳои нобиноро бино ва гӯшҳои ношуナваро шунаво ва дилҳои бастаро кушода гардонад.

БОБИ 27. Вазни бор бар зиммаи фурӯшандада аст

1014. Аз Ҷобир (р) ривоят аст, ки гуфт: Абдуллоҳ ибни Амр ибни Ҳаром (р) вафот ёфта ва бар вай қарзे буд. Аз Паёмбари Худо (с) ҳоҳиш кардам, то аз қарздоронаш бихоҳанд, ки қарзи худро ба ў бибахшанд. Паёмбари Худо (с) ин ҳоҳишро аз онҳо намуданд, вале онҳо қабул накарданд (талабгорони Абдуллоҳ ибни Амр аз мардуми яхуд буданд). Паёмбари Худо (с) ба ман гуфтанд: «Бирав ва хурмои худро ду қисмат кун, Аҷваро як тараф ва Азқи Зайдро як тараф ва касеро назди ман бифирист». (Аҷва ва Азқи Зайд ду навъи хурмо аз анвоъи бисёр хуби хурмоҳои Мадинаи Мунаввара аст).

Тибқи фармудаашон амал кардам ва ба эшон хабар додам, Паёмбари Худо (с) омаданд ва бар рӯи хурмоҳо (ё дар миёнаи хурмоҳо) нишастанд ва гуфтанд: «Барои ин мардум (яъне талабгорони Абдуллоҳ ибни Амр (р) паймона кун».

Миқдори талаби онҳоро барояшон паймона кардам ва хурмојам ҳамчунон ба ҳоли худ боқӣ буд ва гӯё чизе аз он кам нашуда буд.

БОБИ 28. Он чӣ, ки паймона карданаш мустаҳаб аст

1015. Аз Миқдом ибни Маъдикарб (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: «Таъоми худро паймона кунед, Худованд барои шумо баракат медиҳад».

БОБИ 29. Баракати соъ ва мудди Паёмбари Худо (с)

1016. Аз Абдуллоҳ ибни Зайд (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки гуфтанд: «Худоё! Иброҳим (ъ) Маккаро ҳарам қарор дода ва барои он дуо кардааст ва ман Мадинаро ҳарам қарор медиҳам, ҳамчуноне ки Иброҳим (ъ) Маккаро ҳарам қарор додааст ва ба соъ ва мудди он дуо мекунам, (мудд иборат аз чаҳор ҳиссаи як соъ аст) мисле, ки Иброҳим (ъ) барои Макка дуо кардааст».

БОБИ 30. Он чӣ, ки дар мавриди фурӯҳтан ва эҳтикори таъом омадааст

1017. Аз Ибни Умар (р) ривоят аст, ки гуфт: Касоне, ки таъомро ба таври тахмин меҳариданд, дидам, ки дар замони Паёмбари Худо (с) зада мешаванд, то онро пеш аз қабз намудан ва овардани он ба чои муайянаш нафурӯшанд.

1018. Аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) аз фурӯҳтани таъом пеш аз ба даст овардани он наҳӣ фармуданд.

Аз Ибни Аббос (р) пурсида шуд: Ин чӣ гуна аст?

Гуфт: Ба ин шакл аст, ки дирҳами мүкобили дирҳам бошад ва таъомеро, ки харидааст, дар оянда қабза намояд.

1019. Аз Умар ибни Ҳаттоб (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Тилло ба тилло суд аст, магар он, ки даст ба даст бошад ва гандум ба гандум суд аст, магар он, ки даст ба даст бошад ва хурмо ба хурмо суд аст, магар он, ки даст ба даст бошад ва ҷав ба ҷав суд аст, магар он, ки даст ба даст бошад».

БОБИ 31. Набояд дар ҳариди бародари худ иқдом ба ҳаридан намуд, магар он, ки шахси аввал аз ҳаридан мунсариф гардад ё ба ў иҷоза бидиҳад

1020. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) аз фурӯҳтани шаҳрнишин ба бодиянишин наҳӣ фармуданд ва (гуфтанд). «Нархгузории дурӯгин накунед. Ва касе он чиро, ки таҳти ҳариди шахси дигаре аст, набояд бихарад ва на ҳам бар хостгории шахси дигаре хостгорӣ намояд ва ҳеч зане набояд талоқи хоҳари худро талаб намояд, то ба ин тарик косаашро сарнагун созад».

БОБИ 32. Фурӯхтан ба тариқи музояда

1021. Аз Ҷобир ибни Абдуллоҳ (р) ривоят аст, ки шахсе гуломи худро мудаббар соҳт (яъне гуфт, ки баъд аз марғам озод ҳастӣ), сипас мӯҳтоҷ гардид.

Паёмбари Худо (с) он гуломро гирифтанд ва фармуданд: «Ин гуломро кӣ аз ман меҳарад?»

Нуъайм ибни Абдуллоҳ ўро ба маблағе казоӣ харид ва Пайгамбари Худо (с) он гуломро барояш таслим намуданд.

БОБИ 33. Муомилаи фиребкорона ва фурӯхтани ҳайвон дар шиками модараш

1022. Аз Абдуллоҳ ибни Умар (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) аз фурӯхтани ҳайвон дар шиками модараш нахӣ фармуданд. Ва ин байъе буд, ки аҳли ҷоҳилията ба он муомила мекарданд (ба ин тариқ, ки) натоҷи шутуреро, ки ҳанӯз дар шиками модараш буд, мефурӯхтанд.

БОБИ 34. Фурӯшандад набояд шири шутур, ғов ва гӯсфандро дар пистони онҳо захира намояд

1023. Аз Абӯҳурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Агар касе гӯсфандро харид, ки шир дар пистонаш захира шуда буд, баъд аз дӯшидан агар бо он ризоят дошт, онро нигах дорад ва агар мавриди ризояташ набуд (гӯсфандро пас медод), дар муқобили шире, ки истифода кардааст, бояд як соъ хурмо низ ба соҳиби гӯсфанд бидихад».

БОБИ 35. Фурӯхтани ғуломи зинокор

1024. Ва аз Абӯҳурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Агар канизе зино кард ва зинояш собит гардид, (мавлои ў) ҳадро бар вай ҷорӣ созад ва тавбихаш (сарзаниш) накунад ва боз агар зино кард, ҳадро бар вай ҷорӣ созад ва тавбихаш накунад, агар бори саввум зино кард агарчи ба ивази ресмони мӯйӣ бошад ҳам, ўро бифурӯшад».

БОБИ 36. Оё шарҳнишин барои бодиянишин (молашро) бидуни музд бифурӯшад ва ўро қўмак қунад ва насиҳат намояд?

1025. Ва аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Касоне, ки ҳоҷатҳои мардумро ба шаҳр меоваранд, аз байни роҳ аз онҳо чизе наҳаред ва шахси шарҳнишин набояд (моли бодиянишинро ба ў бифурӯшад)».

Аз Ибни Аббос (р) пурсида шуд: Маънои ин гуфтаашон чист, ки мефармоянд: «шахрнишин ба бодиянишин нафурӯшад?»
Гуфт: Яъне барояш даллолӣ накунад.

БОБИ 37. Наҳӣ аз рафтан ба пешӣ қасоне, ки таъомро ба дохили шаҳр меоваранд

1026. Аз Абдуллоҳ ибни Умар (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Дар байъи шаҳси дигаре мудохила накунед ва амвол ва матоъҳоеро, (ки барои фурӯш ба бозор меояд) то вақте, ки ба бозор намерасад, аз байни роҳ наҳаред».

БОБИ 38. Фурӯхтани мавиз ба мавиз ва таъом ба таъом

1027. Ва аз Абдуллоҳ ибни Умар (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) аз байъи музобана наҳӣ фармудаанд ва музобана иборат аз фурӯхтани хурмои тоза ва обдор бо хурмои хушк ва фурӯхтани мавиз ба паймонаи он аз ангур аст.

БОБИ 39. Фурӯхтани ҷав ба ҷав

1028. Аз Молик ибни Абс (р) ривоят аст, ки гуфт: Мехостам сад динорро сарф намоям. Талҳа ибни Убайдуллоҳ (р) маро хост ва бо ҳам муфоҳама намудем ва қарор шуд, ки бароям ивази динори тилло дирҳами нуқра бидиҳад. Динорҳоро аз ман гирифт ва дар дасти худ таҳу боло мекард ва гуфт: Интизор бикаш, то ҳазинадорам аз Ғоба биояд (Ғоба номи ҷоест, дар канори Мадинаи мунаvvара).

Умар (р) ин суханро шунид ва (ба ман) гуфт: Ба Ҳудованд қасам, то вақте, ки ҳаққи ҳудро нагирифтай, набояд аз наздаш биравӣ.

Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Тилло ба тилло суд аст, магар он, ки даст ба даст бошад». Ва бақияи ҳадисеро, ки қаблан гузашт, зикр намуд».

БОБИ 40. Фурӯхтани тилло ба тилло

1029. Аз Абӯбакра (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Тиллоро ба тилло ҷуз ба таври баробар ба баробар нафурӯшед ва нуқраро ба нуқра ҷуз ба таври баробар нафрӯшед ва тиллоро ба нуқра ва нуқраро ба тилло ба ҳар тавре, ки меҳоҳед, бифрӯшед».

БОБИ 41. Фурӯхтани нуқра ба нуқра

1030. Аз Абӯсаъиди Ҳудрӣ (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Тиллоро ба тилло ҷуз ба таври баробар нафрӯшед ва

якero аз дигаре зиёдтар надихед ва нукрао ба нукра чуз ба таври баробар нафрӯшед ва якero аз дигаре зиёдтар надихед ва тилло ва нукраи насяро ба тилло ва нукраи нақд нафрӯшед».

БОБИ 42. Фурӯхтани динор ба динор ба таври нася

1031. Ва аз Абӯсаъиди Худрӣ (р) ривоят аст, ки гуфт: Динор ба динор ва дирҳам ба дирҳам (яъне бояд мисл ба мисл ва баробари яқдигар бошад). Касе барояш гуфт, ки Ибни Аббос (р) чунин намегӯяд.

Абӯсаъид ба Ибни Аббос (р) гуфт: Чизе, ки мегӯй, аз Паёмбари Худо (с) шунидай, ё дар китоби Худо дидай?

Гуфт: Ҳеч кадом (яъне чизеро, ки мегӯям, на дар китоби Худо дидам ва на аз Паёмбари Худо (с) шунидаам) ва шумо ба Пайгамбари Худо (с) аз ман донотаред, вале Усома (р) ба ман гуфт, ки аз Паёмбари Худо (с) шунидам, ки фармуданд: «Суд чуз дар нася нест».

БОБИ 43. Фурӯхтани нукра ба тилло ба таври нася

1032. Ривоят аст, ки аз Бароъ ибни Озиб ва Зайд ибни Арқам аз (хукми) мубодилаи пул ба пул пурсид.

Ҳар яке аз ин ду нафар мегуфт, ки дигаре аз ман беҳтар медонад ва ҳардуящон мегуфтанд, ки Паёмбари Худо (с) аз фурӯхтани тилло ба нукра ба таври нася манъ фармуданд.

БОБИ 44. Байъи музобана

1033. Аз Абдуллоҳ ибни Умар (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Меваро то вақте, ки қобили хӯрдан намешавад, нафрӯшед ва хурмои тозаро, ки ҳанӯз бар дарахт аст, ба муқобили хурмои хушк нафрӯшед».

Ва Абдуллоҳ ибни Умар (р) гуфт: Зайд ибни Собит (р) ба ман хабар дод, ки Паёмбари Худо (с) баъд аз ин байъи арийяро ба хурмои тоза ва хушк иҷоза доданд ва дар ғайри он ба чизи дигаре иҷоза надоданд.

1034. Аз Ҷобир (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) аз фурӯхтани мева то вақте нарасидааст, наҳӣ фармудаанд ва набояд мева чуз ба динор ва дирҳам ба чизи дигаре фурӯхта шавад, магар ароё (ки фурӯхтани он тавре, ки қаблан гузашт, ба мева раво аст).

БОБИ 45. Фурӯхтани мева бар сари дарахт ба тилло ва нукра

1035. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) дар ароё фақат ба андозаи панҷоҳ васақ (панҷоҳ васақ баробари сесад соъ аст) ва ё миқдори камтар аз онро иҷоза доданд.

БОБИ 46. Фурӯхтани мева пеш аз пухта шудани он

1036. Аз Зайд ибни Собит (р) ривоят аст, ки гуфт: Мардум дар замони Паёмбари Худо (с) меваашонро (пеш аз расидан ва пухтан) мефурӯхтанд ва чун вақти чидани мева мерасид ва қарздорон меомаданд, харидоре мегуфт: Ин хурмо фосид шудааст. Дигаре мегуфт: Онро офат задааст. Саввумй мегуфт: айбе аст. Ва чун дар ин маврид шикоятҳо назди Паёмбари Худо (с) зиёд шуд, аз рӯи иршод ва машварат фармуданд: «Агар хусуматро тарқ намекунед, пас то вақте, ки мева қобили истифода намегардад, онро нафрӯшед».

1037. Аз Чобир ибни Абдуллоҳ (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) аз фурӯхтани мева то ҳангоми расиданаш нахъя фармуданд.

Касе пурсид: Расиданаш чӣ вақт аст?

Гуфт: Вақте, ки зард ва ё сурх гардад ва қобили хӯрдан шавад.

БОБИ 47. Агар меваро пеш аз расиданаш фурӯхта ва пас онро офат зад

1038. Аз Анас ибни Молик (р) ривоят аст, ки Пайғамбари Худо (с) аз фурӯхтани мева пеш аз расиданаш нахъя фармуданд.

Касе пурсид: Расидани он чӣ вақт аст? Гуфт: Вақте, ки сурх гардид.

Ва Паёмбари Худо фармуданд: «Агар меваро офат зад, моли бародари худро муқобили чӣ мегирад?»

БОБИ 48. Агар касе меҳост хурмояшро ба хурмои бехтаре бифурӯшад

1039. Аз Абӯсаъиди Худрӣ ва Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) шахсеро барои ҷамъ кардани хурмои Ҳайбар фиристоданд, он шахс хурмои хуб ва маргуберо овард, Паёмбари Худо (с) пурсиданд: «Тамоми хурмоҳои Ҳайбар ба ҳамин шакл аст?»

Гуфт: Ё Расулаллоҳ! Ба Худованд қасам, ки чунин нест, мо як соъ аз ин хурморо ба ду соъ меҳарем ва ду соъро ба се соъ.

Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Чунин макун! Хурмои нописандро ба дирҳам бифурӯш, баъд аз он бо он дирҳам хурмои хуб ва марғубро бихар».

БОБИ 49. Фурӯхтани меваи норас

1040. Аз Анас ибни Молик (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) аз ин ҷизҳое нахъя фармудаанд: фурӯхтани ҳосил дар ҳӯшай он, фурӯхтани меваи норас, хариду фурӯш ба мұчарради ламс кардан (яъне ба мұчарраде, ки молро ламс кард, бояд ҳатман онро бихарад). Харид ва фурӯш аз тариқи партоб кардан ва андохтан ба ин шакл, ки ба

мучарради андохтани мол ба тарафи шахси муқобил, байъ лозим гардида ва барои ҳеч кадом ихтиёри дигаре нест. Ва фурӯхтани мева ба сари дарахт ба муқобили меваи чидашуда ва хушк.

БОБИ 50. Урфу одати мардум дар хариду фурӯш ва дигар муомилоташон

1041. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Ҳинд, модари Муъовия ба Паёмбари Худо (с) гуфт: Абӯсуфён шахси баҳиле аст, оё ба ман гуноҳ xoҳад шуд, агар аз молаш ба таври пинҳонӣ истифода намоям?

Фармуданд: «Ба андозаи кифояти худ ва баччаҳои худ ба таври маъруф истифода кун».

БОБИ 51. Фурӯхтани як шарик аз тарафи шарики дигар

1042. Аз Ҷобир (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) шуфъаро дар моле, ки тақсим намегардад, машруъ намуданд, вале вақте, ки худуд таъйин гардид ва роҳи ҳар мулке чудо шуд, дигар шуфъае нест.

(Шуфъа - муқаддам доштани ҳамсоя дар хариди хона ё замине, ки дар ҷавори ўст. Масалан: Агар шахсе хонааширо фурӯхтани шавад, аввал ба ҳамсояши пешниҳод мекунад.)

БОБИ 52. Харидани ғуломро аз аҳли ҳарб ва баҳшиш намудан ва озод кардани он

1043. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Иброҳим (ъ) бо Сора муҳочират намуд ва чун ба сарзамини подшоҳе аз подшоҳон ва ё тогуте аз тавофит расиданд, касе барои он тогут хабар дод, ки Иброҳим бо зане, ки зеботарини занҳост, ба ин минтақа омадааст. Иброҳим (ъ)ро талаб намуд ва ба ў гуфт: Ин зане, ки бо ту аст, ба ту чӣ мешавад?

Гуфт: Хоҳари ман аст.

Сипас (Иброҳим (ъ)) назди Сора омад ва ба вай гуфт: Маро дуруғгӯй накунӣ, чун барояш гуфтам, ки ту хоҳари ман ҳастӣ ва ба Худованд қасам, ки дар тамоми рӯйи замин мӯъмине файр аз ману ту вуҷуд надорад. Ва Сораро ба назди он подшоҳи золим фиристод.

Он подшоҳ барҳост ва ба тарафи Сора омад, Сора барҳост ва вузӯ намуд ва ба намоз хондан шурӯъ намуда, дуо кард: Илоҳо! Агар ба ту ва ба расули ту имон овардам ва ҷуз ба шавҳарам бо каси дигаре наздиқӣ накардаам, ин коғирро бар ман мусаллат масоз! Ва ҳамон буд, нафаси он коғир ҷунон танг шуд ва дучори хафақон шуд, ки пойҳояшро ба замин мекӯбид.

Абӯхурайра (р) гуфт: Паёмбари Худо (с) гуфтанд: «Сора дуо кард, ки: Худоё! Агар ин золим бимирад, мегӯянд: ин зан ўро куштааст ва

ҳамон буд, ки таклифаш бартараф шуд, боз бархоста ва ба тарафи Сора омад.

Сора боз вузӯ сохт ва ба намоз хондан шурӯй намуд ва дуо кард, ки: Худоё, агар ба ту ва расули ту имон овардаам ва ҷуз ба шавҳарам бо қаси дигаре наздикӣ накардаам, коғирро бар ман мусаллат масоз! Боз нафаси он коғир чунон танг шуд ва дучори хафақон гардид, ки пойҳояшро бар замин мекӯбид».

Абӯхурайра (р) мегӯяд: «Сора дуо намуд ва гуфт: Илоҳо! Агар ин коғир бимирад, мегӯянд: ин зан ўро куштааст, боз он коғир бори дуввум ё бори саввум начот ёфт ва гуфт: Ба Худо савганд аст, ки шумо барои ман шайтонеро овардаед, ўро назди Иброҳим бибаред ва Ҳочарро низ барои ин зан баҳшиш бидиҳед.

Сора назди Иброҳим (ъ) баргашт ва гуфт: Диҷӣ, ки Ҳудованди мутаъъол он коғирро залил сохт ва ин канизакро (аз ҷиҳати хизмат) ба мо дод?

БОБИ 53. Куштани ҳук

1044. Ва аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Ҳудо (с) фармуданд: «Савганд ба зоте, ки ҷонам дар дасти ў аст, наздик аст, ки дар байни шумо ибни Марям (яъне Исо (ъ) ба ҳайси як ҳокими боадолате нузул намояд, салибро мешиканад (мурод аз шикастани салиб ботил эълон кардани ақидаи мунҳарифи насроният ва ҳукм кардан ба шариати исломӣ аст) ва ҳуқро мекушад (яъне несту нобуд мекунад) ва ҷизъро аз байн мебарад ва молу дороӣ он қадар зиёд мешавад, ки касе онро қабул намекунад».

БОБИ 54. Фурӯҳтани суратҳое, ки дорои рӯҳ набошанд ва суратҳое, ки фурӯҳтани он макрӯҳ аст

1045. Ривоят аст, ки шахсе назди Абдуллоҳ ибни Аббос (р) омада ва гуфт: Эй Абӯаббос, ман шахсе ҳастам, ки маъишатам аз санъати дастам мебошад ва касби ман сурат кашидан аст.

Ибни Аббос (р) гуфт: Ман ба ту ҷизе ба ҷуз аз он чӣ, ки аз Паёмбари Ҳудо (с) шунидаам, намегӯям. Аз эшон шунидам, ки мегуфтанд: «Касе сурате мекашад, Ҳудованд то ҳангоме ўро азоб мекунад, ки ба ин тасвир рӯҳ дамида, ўро зинда гардонад ва ҳеч гоҳ ў наметавонад ба он сурат рӯҳ бидамад».

Нафас дар синаи он шахс танг гардид ва рангаш ба зардӣ гароид.

Ибни Аббос (р) ба ў гуфт: Вой бар ту, агар насиҳати маро қабул намекунӣ ва ба кори сураткашӣ идома медиҳӣ, пас сурати ин дарахт ва ҷизҳои бечонро бикаш.

БОБИ 55. Гуноҳи касе, ки шахси озодеро мефурӯшад

1046. Аз Абӯхурайра (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: «Худованди мутаъол мефармояд, се гурӯҳанд, ки дар қиёмат ман хасмашон хоҳам буд, касе, ки ба ман савганд меҳӯрад ва сипас аҳдро мешиканад, касе, ки шахси озодеро мефурӯшад ва пулашро меҳӯрад ва касе, ки шахсеро музdur мегирад ва аз кораш истифода мекунад ва муздашро намедиҳад».

БОБИ 56. Фурӯхтани худмурда ва фурӯхтани бутҳо

1047. Аз Ҷобир ибни Абдуллоҳ (р) ривоят аст, ки аз Паёмбари Худо (с) шунидааст, ки соли фатҳи Макка дар Макка мегуфтанд: «Худованди мутаъол ва Расули ўхариду фурӯши шароб, худмурда, хук ва бутҳоро ҳаром гардонидаанд».

Касе гуфт: Ё Расулаллоҳ, дар мавриди ҷарбуи хук, ки мардум аз он дар соҳтани қишиҳо ва равған додани пӯстҳо ва рӯшан кардани ҷароғҳо истифода мекунанд, чӣ мегӯед? Фармуданд: «На, ҳаром аст». Ва дар ақиби ин сухан фармуданд: «Худованд яхудро лаънат кунад, вакте, ки Худованди мутаъол ҷарбуи (ҳайвонот)-ро бар онҳо ҳаром намуд, равғанашро гирифта, сипас онро фурӯхтанд ва пулашро ҳӯрданд».

БОБИ 57. Пуле, ки аз фурӯши саг ба даст меояд

1048. Аз Абӯмасъуди Ансорӣ (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) аз пули фурӯши саг ва маҳри зинокор (яъне пуле, ки зани зинокор дар муқобили зино дарёфт медорад) ва пуле, ки фолбин муқобили қаҳонат мегирад, наҳӣ фармуданд.

БОБИ 1. Салам дар паймонаи маълум

1049. Аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) ба Мадина омаданд ва мардум муқобили мева барои як сол ва ду сол пули пешакӣ медоданд. (Дар ин замана) фармуданд: «Касе, ки муқобили хурмо пули пешакӣ медиҳад, дар муқобили паймонаи маълум ва вазни маълум бидиҳад».

Ва дар ривояти дигаре аз Ибни Аббос (р) омадааст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Ва дар муддати маълум».

БОБИ 2. Салам дар чизе, ки аслаш дар назди шахс мавҷуд нест

1050. Аз Ибни Абӯавғо (р) ривоят аст, ки гуфт: Моён дар замони Паёмбари Худо (с) ва замони Абӯбакр ва Умар (р) дар гандум, ҷав ва кишмиш ва хурмо пули пешакӣ медодем.

1051. Ва аз Ибни Абӯавғо ривояти дигаре омадааст, ки гуфт: Ба зироаткорони аҳли Шом дар муқобили гандум, ҷав ва равған ба паймонаи маълум ва вазни маълум пули пешакӣ медодем. Касе гуфт: Ин муомиларо бо қасоне мекардед, ки асли мол назди онҳо мавҷуд буд? Гуфт: Аз инҳо дар ин маврид намепурсидем.

БОБИ 1. Тақдими шуфъа барои ҳақдори он

1052. Ривоят аст, ки Абурофеъ гуломи озодшудаи Паёмбари Худо (с) назди Саъд ибни Абӯваққос (р) омада ва гуфт: Ҳамин ду хонаеро, ки дар ҳавлии ту дорам, аз ман бихар.

Саъд гуфт: Ба Худованд савганд, ки ба беш аз чаҳор ҳазор дирҳаме, ки ба қист бошад, наҳоҳам ҳарид.

Абӯрофеъ гуфт: Аз ман ба панҷсад динор меҳариданд. Агар ин гуфтаи Паёмбари Худо (с)-ро ки фармуданд: «ҳамсоя бо сабаби мулке, ки дорад, мустаҳққтар аст», намешунидам, ҳаргиз ба ту ба чаҳор ҳазор дирҳам намефурӯҳтам, дар ҳоле, ки аз ман ба панҷ ҳазор дирҳам меҳаранд. Ва ҳамон буд, ки хонаро ба вай фурӯҳт.

БОБИ 2. Қадом ҳамсоя наздиктар шумурда мешавад

1053. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфтам: Ё Расулаллоҳ! Ман ду ҳамсоя дорам. Агар чизе тӯхфа ва ё баҳшиш медиҳам, ба қадомашон бидиҳам? Фармуданд: «Ба он, ки дарвозаи хонааш ба ту наздиктар аст».

БОБИ 1. Дар ичора

1054. Аз Абўмўсо (р) ривоят аст, ки гуфт: Бо ду нафар аз Ашъарийин назди Паёмбари Худо (с) омадам. Он ду нафар аз Паёмбари Худо (с) хостанд, то онҳоро муваззафи амволи закот созанд.

Он ҳазрат (с) ба Абўмўсо гуфтанд: «Инҳо чӣ мегӯянд?»

Гуфтам: Аз ин, ки инҳо ба талаби вазифа омадаанд, ман хабар надоштам.

Фармуданд: «Мо касеро, ки орзуи вазифаро дошта бошад, ҳаргиз ба он вазифа намегуморем».

БОБИ 2. Чупонӣ кардан дар муқобили чанд қирот

1055. Аз Абўхурайра (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: «Худованд ҳеч пайғамбареро нафиристодааст магар ин, ки он паёмбар чӯпонӣ кардааст».

Саҳоба (р) гуфтанд: Ҳатто шумо?

Гуфтанд: «Бале, ман барои аҳли Макка дар муқобили чанд қирот чӯпонӣ мекардам». (Қирот ҷузъе аз як дирҳам ва ё як динор аст).

БОБИ 3. Муздурий аз аср то шаб

1056. Аз Абўмўсо (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: «Мисоли мусалмонон (дар қиёс бо) яҳуд ва насоро монанди шахсе аст, ки мардумеро ба муздурий мегирад, то барояш як рӯз аз субҳ то шом муқобили музди муайян кор кунанд. Вале барояш гуфтанд: Моро ба музде, ки барои мо таъйин кардай, зарурате нест ва кореро, ки то ҳоло анҷом додаем, ботил бошад. Он шахс мегӯяд, чунин накунед, бақияи кори худро анҷом дихед ва музди худро ба таври комил дарёфт кунед. Вале онҳо ибо варзида, корро тарқ кунанд.

Он шахс ду нафари дигарро маздур гирифта ва барои онҳо мегӯяд: Шумо ҳамин бокимондаи рӯзро кор кунед, ман муздеро, ки барои онҳо таъйин карда будам, ба таври комил барои шумо медиҳам. Он ду нафар то вақти намози аср кор карда ва ба вай мегӯянд: Он чӣ, ки то ҳоло бароят анҷом додаем, ботил бошад ва музде ҳам аз ту намехоҳем. Он шахс барояшон мегӯяд: Бокимондаи кори худро тамом кунед ва аз рӯз чизи бисёре бокӣ намондааст. Вале онҳо ибо меварзанд ва корро тарқ мекунанд.

Он шахс мардуми дигареро муздур мекунад, то боқимондаи рӯзро барояш кор кунанд. Онҳо боқимондаи рӯзро то гуруби офтоб кор мекунанд ва музди ҳарду гурӯҳи гузаштаро дарёфт мекунанд. Ва ин мисоли мусалмонон ва мисоли он чизе аст, ки аз нур ва ҳидояти Худовандиро қабул кардаанд, мебошад».

БОБИ 4. Муздуре, ки музди худро нагирифтааст ва мустаъцир дар он кор карда ва онро зиёд сохтааст

1057. Аз Абдуллоҳ ибни Умар (р) ривоят аст, ки гуфт: Аз Паёмбари Худо (с) шунидам, ки мегуфтанд: «Аз мардумоне, ки пеш аз шумо буданд, се гурӯҳ рафтанд ва шабро дар ғоре хобиданд, таҳтасанги қалоне аз кӯҳ чудо гардид ва дари горро гирифт. Бо худ гуфтанд, роҳи начоти дигаре, ғайр аз ин, ки корҳои неки худро шафेъ оварда ва дуо кунед, бароятон мавҷуд нест.

Яке аз онҳо гуфт: Худоё, падар ва модари пире доштам ва дар нафақа аҳл ва авлоди худро бар онҳо тарҷема намедодам, рӯзе ба талаби чизе аз наздашон дур гардидам ва вакте омадам, ки онҳо хоб рафта буданд, нӯшидани шабро таҳия кардам, valee наҳостам, ки пеш аз онҳо ба зан ва фарзандам аз он чизе бидиҳам ва ҳамон гуна қадаҳ ба даст ба интизори бедор шудани онҳо то тулӯъи фачр интизор кашидам. Субҳ бедор шуданд ва нӯшидани шаби худро дар ин вакт нӯшиданд. Худоё, агар ин корро хос барои ризои ту анҷом додам, моро аз мусибати ин таҳтасанг начот бидех. Он таҳтасанг андаке пас рафт, valee az gor берун шуда наметавонистанд».

Пайгамбари Худо (с) фармуданд: «Шахси дуввумӣ гуфт: Худоё, духтарамаке доштам, ки аз ҳама кас дар наздам маҳбуттар буд, аз вай хостам, то бо ман ҳамбистар шавад, valee ў имтиноъ меварзид ва иҷоза намедод, то он ки дар яке аз солҳо ба мушкилии қаҳтӣ дучор гардид, наздам омад, ман барояш саду бист динор додам, то бо ман ҳамбистар гардад, ў мувофиқат намуд ва чун меҳостам ин амали зиштро бо вай анҷом диҳам, гуфт: Барҳам задани мӯҳреро, ки аз роҳи ғайримашрӯъ мебошад, бароят намебахшам.

Ин сухан бар ман таъсир кард ва дар ҳоле, ки ў маҳбутарини мардумон дар наздам буд, аз он кори зишт мунсариф гардидам ва тиллоҳоеро, ки дода будам, барояш баҳшидам. Худоё, агар ин корро хос барои ризои ту анҷом додам, моро аз ин мусибати начот бидех. Он таҳтасанг миқдори дигаре пас рафт, valee боз ҳам аз gor берун шуда наметавонистанд».

Паёмбари Худо (с) гуфтанд, ки «нафари саввумӣ гуфт: Худоё, ашхосеро муздур намудам ва муздашонро додам, магар яке аз онҳо, ки музди худро нагирифт ва рафт, он муздашро ба кор андохтам, то ин, ки бисёр гардид, баъд аз муддате он шахс омада ва гуфт: Эй бандай Худо, муздамро бидех!

Ба ў гуфтам: Он чиро, ки аз ин шутурҳо ва говҳо ва гӯсфандҳо ва гуломон мебинӣ, аз музди ту аст, гуфт: Эй бандаи Худо! Маро масхара макун! Гуфтам: Туро масхара намекунам. Он шахс ҳамаи он амволро гирифта ва чизе ба ҷой нагузошт. Худоё, агар ин корро хос барои ризои ту анҷом додам, моро аз ин мусибат начот бидех! Тахтасанг аз дари ғор дур гардид ва онҳо берун шуда рафтанд».

БОБИ 5. Он чӣ, ки дар муқобили дуохонӣ бояд дод

1058. Аз Абӯсаъид (р) ривоят аст, ки гуфт: Иддае аз асҳоби Паёмбари Худо (с) ба сафар рафтанд (ва дар масири роҳи худ) ба дехае аз дехоти Араб расиданд аз мардуми он деха хостанд, то онҳоро меҳмонӣ намоянд, vale онҳо аз меҳмон кардани онҳо ибо варзишанд.

Раиси он дехаро ҳашараи заҳрдоре газид ва ҳар муолиҷа, ки карданд, манфиат набахшид. Касе аз инҳо гуфт: Назди ин тозаворидон меравем, шояд барои муолиҷаи он чизе дошта бошанд.

Наздашон омада ва гуфтанд: Раиси моро ҳашарае газидааст ва ҳар муолиҷае, ки кардем, фоида набахшид, оё шумо барои муолиҷаи ў кадом чизе доред?

Яке аз инҳо гуфт: Бале, дорам ва дуо меҳонам, vale мо аз шумо хоста будем, ки моро меҳмонӣ намоед ва шумо ибо варзишд ва ҳоло то ба мо чизе надиҳед, дуохонӣ наҳоҳем кард. Билохира дар муқобили ҷанд адад гӯсфанд мувофиқа намуд, то ўро дуохонӣ намояд.

Ҳамон буд, ки рафт ва «Алҳамдулилоҳи рабил оламин» хонд ва ба вай дамид. Он шахс монанди он, ки аз ресмон бозшуда бошад, барҳост ва ба роҳ афтод ва аслан эҳсоси дард намекард.

Роёй мегӯяд: Гӯсфандҳоеро, ки барояшон ваъда карда буданд, доданд. Баъзе аз ҳамроҳонаш гуфтанд: Бояд ин гӯсфандҳоро байни худ тақсим намоем. Он шахсе, ки дуо хонда буд, гуфт: Чунин накунед, балки интизорӣ бикашед, то назди Паёмбари Худо (с) рафта ва қазияро барояшон қисса намоем ва бубинем, ки чӣ мегӯянд?

Чун назди Паёмбари Худо (с) омаданд ва мочароро ба он ҳазрат қисса намуданд, фармуданд: «Аз кучо фаҳмидӣ, ки (муолиҷааш) дар дуохонии Алҳамдулилоҳ аст?»

Баъд аз он фармуданд: «Кори хубе кардед, гӯсфандро байни худ тақсим кунед ва барои ман ҳам хиссае чудо кунед». Ва Паёмбари Худо (с) хандиданд.

(Паёмбари Худо ин суханро ба хотири хурсанд кардани онҳо аз рӯи ҳазлу зарофат гуфтанд, на аз рӯи воқеяят. Қасди он ҳазрат ин буд, ки ин гӯсфандон барои онҳо ҳалол аст.)

БОБИ 6. Музде, ки аз бордор соҳтани ҳайвон ба даст меояд

1059. Аз Ибни Умар (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) аз музде, ки аз бордор соҳтани ҳайвон ба даст меояд, наҳӣ фармудаанд.

БОБИ 1. Агар касеро ба шахси сарватманде ҳавола доданд, набояд рад намояд

1060. Аз Абӯҳурайра (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармууданд: «Муъаттал сохтани шахси сарватманд зулм аст ва агар ба шахси пулдоре ҳавола дода шудед, ҳаволаро қабул намоед».

БОБИ 2. Ҳавола додани қарзи шахси мурда чоиз аст

1061. Аз Салама ибни Аквай (р) ривоят аст, ки гуфт: Назди Паёмбари Худо (с) нишаста будем, ки чанозаро оварданд, аз Паёмбари Худо (с) хостанд, то бар он намоз бихонанд.

Паёмбари Худо (с) пурсиданд: «Оё ин шахс қарздор аст?»

Гуфтанд: На.

Пурсиданд: «Аз вай чизе тарака мондааст?»

Гуфтанд: На.

Паёмбари Худо (с) бархостанд ва бар ў намоз хонданд.

Баъд аз он чанозаи дигареро оварданд ва гуфтанд: Ё Расулаллоҳ!
Бар ў намоз бихонед.

Гуфтанд: «Оё ин шахс қарздор аст?»

Гуфтанд: Бале.

Пурсиданд: «Аз вай чизе тарака мондааст?»

Гуфтанд: Се динор аз ў мондааст.

Бархостанд ва бар ў намоз хонданд.

Чанозаи саввумро оварданд ва гуфтанд: Ё Расулаллоҳ, бар ў намоз бихонед.

Пурсиданд: «Аз худ чизе тарака ба чо гузаштааст?»

Гуфтанд: На.

Пурсиданд: «Бар ў қарзе ҳаст?»

Гуфтанд: Бале, се динор қарздор аст.

Фармууданд: «Шумо бар ў намоз бихонед».

Абӯқатода гуфт: Ё Расулаллоҳ! Шумо бар ў намоз бихонед ва қарзаш бар ман бошад. Ва ҳамон буд, ки бархостанд ва бар ў намоз хонданд.

**БОБИ 3. Ин қавли Худованди мутаъол, ки мефармояд: «Насиби
касонеро, ки бо онҳо ақди таворус бастаед, адо намоед»**

1062. Ривоят аст, ки касе аз Анас ибни Молик (р) пурсид: Оё ин хабар ба ту расидааст, ки Паёмбари Худо (с) фармудаанд: «Таҳолуфе (ҳампаймонӣ) дар ислом нест?»

Гуфт: Худи Пайгамбар (с) дар хонаам байни Қурайш ва Ансор ақди таҳолуф бастанд.

**БОБИ 4. Агар касе қарзи шахси мурдаро кафил гардид,
набояд аз кафолати худ баргардад**

1063. Аз Ҷобир ибни Абдуллоҳ (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармудаанд: «Ҳангоме, ки моли Баҳрайн бирасад, ба ту ин қадар ва он қадар мол ҳоҳам дод». Вале то ҳангоми вафоти Паёмбари Худо (с) моли Баҳрайн нарасид. Чун моли Баҳрайн расид, Абӯбакр (р) мунодӣ фиристод, ки агар касе аз Паёмбари Худо (с) ваъда ва ё талабе дошта бошад, назди мо биёяд.

Ман наздаш рафта гуфтам: Паёмбари Худо (с) ба ман чунин ва чунон гуфтанд. Мушти пулеро ба тарафи ман андоҳт ва гуфт: Онҳоро шумора кун! Шумора кардам, панҷсадто буд.

Гуфт: Ду чанди инҳоро хам барои худ бардор.

БОБИ 1. Дар ваколати шарик

1064. Аз Уқба ибни Омир (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) ба вай гӯсфандонеро доданд, то барои дӯстони худ тақсим намояд. (Он гӯсфандонро тақсим намуда) ва як бузголае боқӣ монд, мавзӯъро ба Паёмбари Худо (с) гуфт.

Фармуданд: «Ту худат онро қурбонӣ кун».

БОБИ 2. Агар чӯпон ва ё вакил дид, ки гӯсфанде мурда ва ё чизе талаф мегардад, бояд гӯсфандро забҳ ва он чизро ислоҳ намояд

1065. Аз Каъб ибни Молик (р) ривоят аст, ки гуфт: Гӯсфандони мо дар кӯҳи Салъ мечариданд. Духтараке дид, ки яке аз гӯсфандони мо дар ҳолати мурдан аст, сангро шикаста ва гӯсфандро ба он забҳ кард.

Каъб (р) гуфт: То вақте, ки аз мавзӯи ин гӯсфанд аз Паёмбари Худо (с) напурсидам, (ё ин ки гуфт:) то вақте, ки касеро нафиристанд, ки аз Паёмбари Худо (с) бипурсад, набояд онро бихӯред. Ўз ин мавзӯъ аз Паёмбари Худо (с) пурсид, ё касеро фиристод (ки мавзӯъро аз он ҳазрат (с) бипурсад. Паёмбари Худо (с) ўро ба ҳӯрдани он гӯсфанд амр фармуданд.

БОБИ 3. Вакил гирифтан дар адои қарз

1066. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки шахсе назди Паёмбари Худо (с) омад ва дар талаби қарзи худ дар муқобили он ҳазрат (с) дуруштзабонӣ намуд (гӯянд, ин аз мунофиқин ё аз мардуми бодиянишин буд). Саҳоба (р) хостанд, то нисбат ба он шахс аксуламал нишон дижанд.

Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Ба ў чизе нагӯед, чун забони соҳиби ҳақ дароз аст». Сипас фармуданд: «Ҳамсини шутураш барояш шутуре бидиҳед». Гуфтанд: Ё Расулаллоҳ! Шутуре монанди шутури ў нест, ин шутурҳо бар шутури ў бартарӣ доранд.

Фармуданд: «Шутури беҳтаре бидиҳед, зоро беҳтарини шумо қасест, ки қарзи худро ба таври шоистатаре адо мекунад».

БОБИ 4. Агар касе барои вакил ва ё шафेъ чизеро бибахшад, равост

1067. Аз Мисвар ибни Махрама (р) ривоят аст, ки гуфт: Чун намояндаҳои қабилаи Ҳавозин мусалмон шуда омаданд, Паёмбари Худо (с) бархостанд (ва аз онҳо истиқбол намуданд), онҳо аз Паёмбари Худо (с) хостанд, то амвол ва асиронашонро барояшон баргардонад.

Паёмбари Худо (с) дар ҷавоби онҳо фармуданд: «Пешниҳоди хубе дорам (ва он ин аст, ки:) шумо яке аз ду чизро ихтиёр кунед: ё амвол ва ё асиронро ва ман мунтазири омадани шумо будам. Ва Паёмбари Худо (с) баъд аз бозгаштан аз Тоиф бештар аз даҳ рӯз интизори омадани онҳоро доштанд.

Чун онҳо донистанд, ки Паёмбари Худо (с) фақат яке аз он ду чизро барояшон хоҳанд дод, гуфтанд: Мо асиронро ихтиёр мекунем. Паёмбари Худо (с) баъд аз ҳамд ва санои Ҳудованди мутаъюл мусалмононро мухотаб қарор дода ва фармуданд: «Аммо баъд ин, ки бародарони шумо аз гузаштаи худ тавба намуда ва омаданд ва назари ман ин аст, ки асирони онҳоро барояшон бозгардонем. Касе, ки ин пешниҳодро пазируфта ва ризоят дошта бошад, ба он мубодират варзад ва касе, ки меҳоҳад насибашро аз аввалин мол (файъ), ки мерасад, адо намоем, ҳамчунон кунад».

Мардум гуфтанд: Ё Расулаллоҳ! Мо барои хотири Паёмбари Худо (с) асиронро пас медиҳем.

Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Мо намедонем, ки дар ин маврид қадом як аз шумо иҷоза додаед ва қадом як иҷоза надодаед, то вакте, ки намояндагони шумо назди мо меоянд, шумо аз ин ҷо биравед».

ОНҲО Рафтанд ва намояндагон бо онҳо машварат намуданд. Сипас намояндагони онҳо назди Паёмбари Худо (с) омада ва гуфтанд: Ҳамагӣ ба ризоияти худ иҷозат додаанд.

БОБИ 5. Агар вакил чизеро, ки бахшид, дар сурате, ки муvakkil иҷоза бидиҳад, равост

1068. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) маро вакил гирифтанд, ки закоти Рамазонро муҳофизат намоям. Касе омада ва аз он таъомҳо мушт-мушт бармедошт. Ӯро гирифтам ва гуфтам: Туро назди Пайғамбари Худо (с) хоҳам бурд.

Гуфт: Ман мӯҳтоҷам ва ахлу аёл дорам ва бо ин мол зарурати шадид дорам. Ӯро раҳо намудам.

Чун субҳ шуд, Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Эй Абӯхурайра! Асири шаби гузаштаат чӣ кард?»

Гуфтам: Ё Расулаллоҳ! Аз ҳоҷатмандӣ ва аҳл ва аёлаш шикоят намуд, бар вай раҳм намудам ва Ӯро раҳо соҳтам.

Фармуданд: «Ӯ дурӯғ гуфтааст ва дубора хоҳад омад».

Ва чун Паёмбари Худо (с) фармуданд: ки «ў дубора хоҳад омад», ман яқин кардам, ки ў дубора хоҳад омад. Аз ин чиҳат аз вай муроқибат менамудам ва хангоме, ки омад ва таъомро бармедошт, ўро гирифтам ва гуфтам: Туро назди Паёмбари Худо (с) хоҳам бурд.

Гуфт: Мұхточам ва ахл ва аёл дорам ва дубора наҳоҳам омад.

Боз ба ў раҳм карда ва ўро раҳо соҳтам. Чун субҳ шуд, Пайғамбари Худо (с) фармуданд: «Ё Абӯхурайра! Асират шаби гузашта чӣ кард?»

Гуфтам: Ё Расули Аллоҳ! Аз ҳоҷатмандӣ ва ахл ва аёлаш шикоят намуд ва ўро раҳо соҳтам.

Фармуданд: «Ў дурӯғ гуфтааст ва дубора хоҳад омад».

Бори саввум муроқиби вай гаштам ва чун дидам, ки таъомро бармedorad, ўро гирифтам ва гуфтам: Туро назди Паёмбари Худо (с) хоҳам бурд, се бор шуд, ки мегӯй, дигар наҳоҳам омад, вале боз меӣ.

Гуфт: Маро раҳо кун ва ман ба ту суханонеро ёд медиҳам, ки Худованд ба сабаби онҳо ба ту нафъ хоҳад расонд.

Гуфтам: Он суханон қадом аст?

Гуфт: Ҳангоме, ки ба бистарат рафтӣ, ояталкурсӣ «**Аллоҳу ло илоҳа илло ҳуввал ҳайюл қайюм**»-ро то охираш бихон, то субҳ аз тарафи Худованд бар ту ҳофиз ва нигаҳбоне мебошад ва шайтон ба ту наздик намешавад. Ва ман ўро раҳо намудам.

Чун субҳ шуд, Паёмбари Худо (с) фармуданд: Шаби гузашта асират чӣ кард?

Гуфтам: Ў гуфт: Суханеро ба ту ёд медиҳам, ки Худованд барои ту манфиат мерасонад. Ман ҳам ўро раҳо соҳтам.

Фармуданд: «Он суханон чӣ буд».

Гуфтам: Ў бароям гуфт: Ҳангоме, ки ба бистарат рафтӣ, ояталкурсӣ «**Аллоҳу ло илоҳа илло ҳуввал ҳайюл қайюм**»-ро то охираш бихон, то субҳ аз тарафи Худованд бар ту ҳофиз ва нигаҳбон бошад ва шайтон ба ту наздик намешавад. Ва саҳоба (р) ба кори ҳайр бисёр ҳарис буданд.

Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Бо он, ки ў дурӯғгӯ аст, лекин ба ту рост гуфтааст. Вале, эй Абӯхурайра! Оё медонӣ, ки дар ин се шаб бо кӣ сарукор доштӣ?» Гуфтам: На.

Фармуданд: «Бо шайтон».

БОБИ 6. Агар вакил чизеро ба байъи фосид фурӯҳт, байъаш мардуд аст

1069. Аз Абӯсаъиди Худрӣ (р) ривоят аст, ки гуфт: Билол (р) барои Паёмбари Худо (с) хурмои барниро овард. (Барний яке аз анвоъи хуби хурмо аст).

Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Ин хурмо аз кучост?»

Билол гуфт: Хурмои хароб ва номатлубе доштам, аз он хурмо ду соъро ба як соъ (аз ин хурмои хуб) фурӯхтам, то барои Паёмбари Худо (с) биёварам.

Чун Паёмбари Худо (с) ин суханонро шуниданд, фармуданд: «Эйвой, эйвой, ин айни суд аст, ин айни суд аст, чунин макун, агар меҳости (аз хурмои хуб) харидорӣ намоӣ, хурмои худро ҷудогона бифурӯш ва ба пули он аз ин хурмо харидорӣ кун».

БОБИ 7. Вакил гирифтан дар иқомаи ҳудуд

1070. Аз Уқба ибни Ҳорис (р) ривоят аст, ки гуфт: Нуъаймон (ё ибни Нуъаймон)-ро ба тӯҳмати шаробхӯрӣ оварданд.

Паёмбари Худо (с) ба қасоне, ки дар он ҳона буданд, амр карданд, ки ӯро бизанед.

Уқба (р) мегӯяд: Ман ҳам аз қасоне будам, ки ӯро задам, ӯро ба қафш ва ҷӯб мезадем.

БОБИ 1. Фазилати кишт ва ниҳолшиной

1071. Аз Анас (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Ҳар мусалмоне, ки ниҳолеро шинонад ва ё чизеро кишт намояд ва аз он ниҳол ва ё кишт парранда, инсон ва ё ҳайвон чизеро бихӯрад, он чизе барояш садақа маҳсуб мешавад».

БОБИ 2. Уқубати машғул шудан ба васоили зироатӣ ва таҷовуз аз ҳадде, ки ба он амр гардидааст.

1072. Ривоят аст, ки чун ҷашми Абӯумомаи Ҷоҳилӣ (р) ба сипору оҳани сипор ва дигар васоили зироатӣ афтод, гуфт: Аз Паёмбари Худо (с) шунидам, ки фармуданд: «Ин олат ба ҳонаи ҳеч кас дохил нашудааст, магар он, ки Ҳудованд бадбаҳтиро ба он ҳона дохил намудааст».

БОБИ 3. Доштани саг барои нигаҳбонӣ аз кишт ва зироат

1073. Аз Абӯҳурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Пайғамбари Худо (с) фармуданд: «Агар қасе саге дошта бошад, аз амалаш дар ҳар рӯзе як қирот кам мешавад, магар саге, ки барои ҳифозати кишт ва ё ҳифозати ҳайвонот бошад».

1074. Ва аз Абӯҳурайра (р) дар ривояти дигаре омадааст, ки Пайғамбари Худо (с) фармуданд: «... магар саге, ки барои ҳифозати гӯсфандон ва ё ҳифозати кишт, ва ё ҷиҳати ширкор бошад».

1075. Ва аз Абӯҳурайра (р) дар ривояти дигаре омадааст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: «магар саге, ки барои ширкор ва ё ҳифозати ҳайвонот бошад».

БОБИ 4. Истифода аз ғов барои зироаткорӣ.

1076. Ва аз Абӯҳурайра (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: «Дар ҳоле, ки шахсе болои ғове савор буд, он ғов ба тарафаш назар кард ва гуфт: Ман барои савор шудан ҳалқ нашудаам, ман барои зироат ҳалқ шудаам. (Баъзе аз қасоне, ки ин суханро

шуниданд, гуфтанд: Субҳоналлоҳ, ғов сухан мегӯяд?

Паёмбари Худо (с) ин таъаҷҷубро аз онҳо диданд), фармуданд, ки ман ва Абӯбакр ва Умар ин чизро тасдиқ намудем.

Ва гург гӯсфандеро гирифт ва чӯпон ӯро таъқиб намуд.

Гург гуфт: Дар рӯзи даррандагон рӯйӣ аст ва рӯзе, ки аслан чӯпоне вуҷуд надорад, аз ин гӯсфанд ба ҷуз аз ман кӣ дифоъ ҳоҳад кард. Ва Паёмбари Худо (с) фармуданд: Ман ва Абӯбакр ва Умар ин чизро тасдиқ намудем». Ва Абӯҳурайра (р) гуфт: Рӯзе, ки Паёмбари Худо (с) ин суханро гуфтанд, Абӯбакр ва Умар (р) дар он маҷлис ҳузур надоштанд.

БОБИ 5. Агар гуфт, ки заҳмати дараҳтони хурморо шумо мутаҳаммил шавед

1077. Ва аз Абӯҳурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Мардуми ансор барои Пайғамбари Худо гуфтанд: Дараҳтони хурморо байни мо ва байни бародарони мо (яъне муҳочирин) тақсим кунед.

Паёмбари Худо (с) фармуданд: «На,» (чунин намекунам).

Ансор гуфтанд: Заҳматро шумо мутаҳаммил шавед (яъне обёрӣ ва дигар заҳматро шумо бардоред), шуморо дар мева шарик медиҳем.

(Муҳочирин) гуфтанд: Ин суханро шунида ва қабул дорем.

1078. Аз Рофеъ ибни Ҳадиҷ (р) ривоят аст, ки гуфт: Мо аз ҳамаи мардуми Мадина ба кори зироат бештар машғулият доштем. Заминро дар муқобили ноҳияе, ки онро барои соҳиби замин таъйин мекардем, ба киштманде медодем. Гоҳе мешуд, ки он қисмати аз заминро оғат мезад ва дигар қисматҳо солим мемонд ва гоҳе мешуд, ки дигар қисматҳоро оғат мезад ва он қисмат солим мемонд, вале аз ин навъ зироаткорӣ нахӣ гардиDEM ва албатта дар ин ҳангом (кироя додани замин) ба тилло ва нукрае одат набуд.

БОБИ 6. Зироаткорӣ ба қисмате аз ҳосил

1079. Аз Абдуллоҳ ибни Умар (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) Ҳайбарро ба қисмате аз ҳосили мева ва қишити он ба музориъат доданд. (Аз ҳосили он) барои ҳамсарони ҳуд сад васқ медоданд, ҳаштод васқ хурмо ва шаст васқ ҷав (ҳар васқ ҳудуди шаст соъ аст.)

1080. Аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки Пайғамбари Худо (с) аз зироаткорӣ нахӣ нағармуданд, вале гуфтанд, ки: «Агар касе заминро (ба таври ройгон) дар ихтиёри бародари ҳуд қарор диҳад, барои ҳуд қишит намояд, беҳтар аз он аст, ки дар муқобили он аз вай чизи муайянне бигирад».

БОБИ 7. Авқофи Паёмбари Худо (с) ва замини хироҷ ва зироат ва муомилаи аҳли хироҷ

1081. Аз Умар (р) ривоят аст, ки гуфт: Агар ғами мусалмононе, ки баъд аз ин меоянд, намебуд, ҳар қарияро, ки фатҳ мекардам, онро ба мисле, ки Пайғамбари Худо (с) Ҳайбарро тақсим намуданд, дар байнину муҷоҳиддин тақсим мекардам.

БОБИ 8. Қасе, ки замини бекорхобидаро корам созад

1082. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Қасе, ки замини бе соҳиберо обод намояд, аз дигарон ба он замин мустаҳқтар аст».

1083. Аз Ибни Умар (р) ривоят аст, ки гуфт: Умар (р) яхуд ва насолоро аз сарзамини Ҳичзор берун намуд ва Пайғамбари Худо (с) ҳам ҳангоме, ки Ҳайбарро фатҳ намуданд, меҳостанд яхудро аз ин ҷо ҳориҷ созанд ва ҳангоме ки сарзамини Ҳайбар фатҳ гардид, мутааллик ба Худо ва Расули ў (с) ва мусалмонон гардид ва чун Пайғамбари Худо (с) азми берун кардани яхудро намуданд, яхуд ба Паёмбари Худо (с) пешниҳод карданд, ки онҳо дар ин ҷо киштукор намоянд ва ними ҳосили он аз онҳо бошад.

Паёмбари Худо (с) ба онҳо гуфтанд: «Ба ҳамин чиз, то ҳангоме, ки мо бихоҳем, бо шумо мувофиқат мекунам». Ва то ҳангоме, ки Умар (р) онҳоро ба тарафи Таймоъ ва Арийҳо ҳориҷ соҳт, дар ҳамон ҷо суқунат доштанд.

БОБИ 9. Ҳамкории саҳобаи Паёмбари Худо (с) бо яқдигар дар зироат ва мева

1084. Аз Рофеъ ибни Ҳадиҷ (р) ривоят аст, ки гуфт: Амакам Зуҳайр ибни Рофеъ гуфт, ки Паёмбари Худо (с) аз коре, ки барои сухулате буд, наҳӣ фармуданд.

Гуфтам: Он чӣ, ки Паёмбари Худо (с) фармудаанд, ҳак аст.

Гуфт: Маро Паёмбари Худо (с) талабида ва пурсидан: «Шумо бо заминҳои худ чӣ кор мекунед?»

Гуфтам: Онҳоро ба ҷаҳоряқ ва ба ҷанд (васкӯ) аз ҳурмо ва ҷав ба иҷора медиҳем.

Гуфтанд: «Чунин накунед, ё худи шумо бикоред, ё ба музориъат бидиҳед ва ё ҳамон тавр нигоҳ доред». Рофеъ (р) мегӯяд: дар ҷавобашон гуфтам: Ба сар ва ҷашм қабул дорам.

1085. Ривоят аст, ки Ибни Умар (р) заминҳои зироатии худро дар замони Паёмбари Худо (с) ва хилофати Абӯбакр ва Умар (р) ва ибтидои хилофати Муъовия (р) ба иҷора медод. Баъд аз он аз тарафи Рофеъ ибни Ҳадиҷ (р) барояш ҳабар расид, ки Пайғамбари Худо (с) аз

ичора додани замини зироатй нахй фармудаанд. Ибни Умар (р) назди Рофеъ ибни Хадиҷ (р) рафта ва аз вай дар замина пурсон намуд, ў гуфт: Паёмбари Худо (с) аз ичора намудани замини зироатй нахй фармудаанд.

Ибни Умар ба ў гуфт: Худат хабар дорй, ки мо заминҳои зироатии худро дар замони Паёмбари Худо (с) ба чаҳоряқ ва чизе аз коҳ ичора медодем.

1086. Ва аз Ибни Умар (р) ривоят аст, ки гуфт: Ман дар замони Паёмбари Худо (с) медонистам, ки замин ба ичора дода мешавад.

(Ровй мегӯяд): байд аз он Абдуллоҳ (ибни Умар (р) тарсид, ки мабодо Паёмбари Худо (с) ҳукме содир карда бошанд, ки ў аз он иттилоъе надошта бошад, аз ин ҷиҳат аз ичора додани замин худдорй намуд.

БОБИ 10

1087. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Рӯзе Пайғамбари Худо (с), дар ҳоле, ки шахсе аз аҳли бодия наздашон нишаста буд, фармуданд: «Шахсе аз аҳли биҳишт иҷоза хост, то дар доҳили биҳишт кишт ва зироат намояд. Худованд ба ў гуфт: Оё ҳар чизе, ки меҳоҳӣ, наздат нест? Гуфт: Чаро не? Ҳама чиз ҳаст, вале ман киштро хуш дорам. Ва ҳамон шахс базр намуда, тухм пошид ва лаҳзае нагузашт, ки (зироаташ) сабз гардид, расид ва дарав шуд ва ба андозаи кӯҳҳо боло омад.

Худованд барояш гуфт: Эй фарзанди Одам, ҳамаро бигир, зеро ҳеч чиз туро сер намекунад».

Он шахси бодиянишин гуфт: Ба Худо қасам, он шахс қурайшӣ аст ва ё ансорӣ, зеро онҳо аҳли кишт ва зироатанд, вале мо аҳли кишт ва зироат неstem.

Паёмбари Худо (с) хандиданд.

БОБИ 1. Обёрий

1088. Аз Саҳл ибни Саъд (р) ривоят аст, ки гуфт, барои Паёмбари Худо (с) қадаҳи оберо оварданд, онро нӯшиданд. Дар ин вақт дар тарафи росташон ҷавоне нишаста буд, ки хурдтарини афроди маҷлис буд ва ба тарафи чапашон бузургсолон қарор доштанд.

Фармуданд: «Эй ҷавон, иҷозат бидех, ки ин қадаҳи обро ба бузургсолон бидиҳам».

Он ҷавон гуфт: Ё Расулаллоҳ! Ҳаргиз намекоҳам, ҳеч каси дигареро дар обе, ки аз нӯшиданӣ шумо боқӣ мондааст, бар худ тарҷеҳ диҳам. Ва Паёмбари Худо (с) бокимондаи он обро ба он ҷавон доданд.

1089. Аз Анас ибни Молик (р) ривоят аст, ки гуфт: Аз гӯсфанде, ки дар хона парвариш медодем, миқдори ширеро барои Паёмбари Худо (с) дӯшидем ва он ширро бо миқдори обе, ки аз ҷоҳи хонаи худ кашида будем, маҳлут намудем. Ширро ба Паёмбари Худо (с) додам, эшон аз он шир нӯшиданд.

Чун қадаҳро аз даҳони худ бардоштанд, дар тарафи чапашон Абӯбакр (р) ва дар тарафи росташон шахси бодиянишине нишаста буд ва Умар (р) аз ҳавфи ин, ки мабодо Пайғамбари Худо (с) ширри бокимондаро ба он шахси бодиянишин бидиҳанд, сабқат намуда ва гуфт: Ё Расулаллоҳ, Абӯбакр (р) наздатон нишаста, ширро ба ў бидиҳед. Вале Паёмбари Худо (с) ширро ба он шахси бодиянишин дода ва фармуданд: «Бояд аз тарафи рост шурӯъ намуд».

БОБИ 2. Соҳиби об то вақте, ки сероб шавад, ба он об мустаҳиктар аст

1090. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Обе, ки аз андозаи зарурат зиёдтар бошад, набояд сабаби мамониат аз ҷаронидани алафзор шавад».

1091. Ва аз (Абӯхурайра (р)) дар ривояти дигаре омадааст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Оби зиёди худро аз дигарон дарег нақунед, то ки сабаби мамониат аз ҷаронидани зиёди алафзорон шавед».

БОБИ 3. Даъво бар сари чоҳ ва қазоват дар он

1092. Аз Абдуллоҳ ибни Масъуд (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: «Касе, ки ба дурӯғ савганд меҳӯрад ва ба сабаби он савганди дурӯғ моли мусулмонеро молик мешавад, дар ҳоле, ки Худованди мутаъолро мулоқот менамояд, бар вай ғазабнок аст.

Ва Худованд ин ояи муборакро нозил гардонид: «**Касоне, ки ба ахду паймони Худованд ва қасамҳои худ маблаги андакеро ба даст меоваранд, (барои ҷунин ашхосе) дар қиёмат насибе нест ва Худованд ба онҳо сухан намегӯяд ва ба тарафашон назар намекунад ва ҳамҷунин ҳам онҳоро (аз гуноҳ) пок намекунад ва барои онҳо азоби дардноке аст.**» (*Оли Имрон:* 77)

Ашъас омад ва гуфт: Абӯабдурраҳмон ба шумо чӣ гуфт? Ин оя дар бораи ман нозил гардидааст, дар замини писари амакам ҷоҳе доштам (ӯ даъво кард, ки ҷоҳ аз ӯст).

Пайғамбари Худо (с) бароям гуфтанд: «Шоҳидонатро биёвар».

Гуфтам: Шоҳид надорам.

Фармуданд: «Ӯ бояд савганд бихӯрад».

Гуфтам: Ӯ савганд меҳӯрад.

Паёмбари Худо (с) ҳадиси мазкурро гуфтанд ва Худованди мутаъол ин ояи қаримаро ҷиҳати тасдиқи Расули худ нозил фармуд.

БОБИ 4. Гуноҳи касе, ки обро аз раҳгузар манъ мекунад

1093. Аз Абӯҳурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Се гурӯҳанд, ки дар рӯзи қиёмат Худованд ба тарафи онҳо назар намекунад ва онҳоро (аз гуноҳ) пок наҳоҳад кард ва барояшон азоби дарднокест. Касе, ки дар канори роҳ обро аз андозаи ҳоҷати худ зиёдтар дошта ва онро аз раҳгузарон дареф медорад. Касе, ки байъаташ бо имом барои ғарразҳои дунявӣ бошад, ба тавре, ки агар ҷизеро барояш бидиҳад, аз вай ҳуш мешавад ва агар надиҳад, озурда ва ҳашмгин мегардад. Ва касе, ки молашро баъд аз аср ба маърази фурӯш гузошта ва ба дурӯғ бигӯяд: Ба Худованд савганд, ки онро аз ман ба ҷунин ва ҷунон маблаге меҳариданд ва тарафи муқобил ҳам суханашро бовар намоянд».

Баъд аз он Паёмбари Худо (с) ин ояи муборакро тиловат намуданд: **Касоне, ки ба ахду паймони Худованд ва қасамҳои худ маблаги андакеро ба даст меоваранд, барои ҷунин ашхосе дар қиёмат насибе нест ва Худованд бо онҳо сухан намегӯяд ва ба тарафашон нигоҳ намекунад, ва ҳам ҷунин онҳоро (аз гуноҳ) пок наҳоҳад кард ва барои онҳо азоби дардноке аст.**

БОБИ 5. Фазилати об додан

1094. Ва аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Шахсе дар роҳ мерафт, ташнагӣ бар ў галаба намуд, дар ҷоҳе доҳил гардид ва об хӯрд. Чун аз ҷоҳ берун шуд, дид, ки саге бар сари ҷоҳ аз ташнагӣ хокҳоро ба даҳонаш мегирад. Ба худ гуфт: Ин ҳайвон ҳам монанде, ки ман ташна будам, ташна аст.

Кафши худро пур аз об карда, ба даҳани худ гирифт ва аз ҷоҳ боло шуд ва сагро ба ин тариқ об дод. Худованд ин амалашро қабул намуд ва гуноҳонашро омурзид».

Пурсиданд: Ё Расулаллоҳ! Аз некӣ кардан ба ҷорпоён ҳам барои мосавоб дода мешавад?

Фармуданд: «Некӣ кардан ба ҳар зиндаҷоне мосавоб дорад».

БОБИ 6. Касе, ки соҳиби ҳавз ва соҳиби машки обро мустаҳиктар медонад

1095. Аз Абӯхурайра (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: «Савганд ба зоте, ки ҷонам дар дасти ўст, баъзе аз ашхосро ҷунон аз ҳавзи худ (яъне Ҳавзи Кавсар) ҳоҳам ронд, ба мисле, ки шутури бегона аз ҳавзи (дигарон) ронда мешавад».

1096. Ва аз Абӯхурайра (р) аз Пайғамбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: «Се гурӯҳанд, ки Худованди мутаъол дар рӯзи қиёмат бо онҳо сухан намегӯяд ва ба тарафашон назар наҳоҳад андоҳт: Касе, ки бар молаш ба дурӯғ қасам бихӯрад, ки онро ба ҷунин ва ҷунон маблағе меҳариданд, касе, ки баъд аз аср ба дурӯғ қасам хӯрда ва ба сабаби ин қасам моли мусалмонеро бихӯрад ва касе, ки зиёдии оби худро аз дигарон дарег намояд ва Худованди мутаъол барои ҷунин шахс мегӯяд, ки: Ман имрӯз фазл ва меҳрубонии худро аз ту онҷунон дарег медорам, ки ту оберо, ки аз ҳоҷатат зиёд буд ва ҳудат онро насоҳта будӣ, аз дигарон дарег менамудӣ».

БОБИ 7. Ихтисос намудани чизе ҷуз барои Худо ва Расулаш нест

1097. Аз Саъд ибни Ҷассома (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Махсус кардани чизе, ки ҷуз барои Худо ва Расулаш намебошад. (Яъне ҳеч кас ҳақ надорад минтақаеро, ки соҳиб надорад, барои истифодаи шаҳсӣ ва ё ҷарондани ҷорпоёнаш ихтисос диҳад, балки ин гуна манотиқ ҳаққи умумии мардум буда ва барои истифодаи ҳамагон аст).

БОБИ 8. Нӯшиданӣ об аз ҷӯйҳо барои мардум ва чорпоён

1098. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Асп барои шахсе сабаби музд ва барои шахсе сабаби хифзи обрӯ ва барои шахсе сабаби гуноҳ аст. Асп барои касе сабаби музд аст, ки аспро ба мақсади чиҳод дарроҳи Худо дар сабзазор ва ё боғча нигаҳдорӣ менамояд ва то ҳар андозае, ки ресмони ҷароӣ он асп дар он сабзазор ва ё боғча бирасад, барои соҳибаш савоб аст ва агар ресмони он асп қанда шавад ва асп ин тарафу он тараф бидавад ва ба ин пушта ва он пушта барояд, дар ҳар қадамаш ва дар ҳар саргин андохтанаш барои соҳибаш савоб аст ва агар ба ҷӯй обе расида ва аз он ҷӯй бидуни он, ки соҳибаш ўро об бидиҳад, об бинӯшад, аз ин об нӯшидан барои соҳибаш савоб аст. Пас ҷунин аспе барои соҳибаш сабаби савоб аст.

Ва дигарӣ касест, ки аспро барои ин, ки аз дигарон бениёз бошад, нигаҳдорӣ менамояд ва ҳаққи Ҳудоро дар вай фаромӯш намекунад. Асп барои ҷунин шахсе ҳимоя ва парда аст. Вале касе, ки аспро ба қасди ифтиҳор ва риё ва душманий бо мусалмонон нигаҳдорӣ менамояд, ҷунин аспе барои соҳибаш сабаби гуноҳ хоҳад буд.

Касе аз Паёмбари Худо (с) роҷеъ ба (вучуби закоти) ҳар пурсиҷ. Фармуданд: «Бар ман дар ин маврид ба ҳусус ҷизи дигаре ҷуз ин ояи ҷомеъ нозил нагардидааст: **Касе, ки ба андозаи заррае кори некеро анҷом дихад, ҷазои онро хоҳад дид ва касе, ки ба андозаи заррае кори бадеро анҷом дихад, ҷазои онро хоҳад дид.**

БОБИ 9. Ҳезум ва гиёҳ

1099. Аз Алӣ ибни Абӯтолиб (р) ривоят аст, ки гуфт: Аз ғаниматҳои ҷангӣ Бадр, ки бо Паёмбари Худо (с) иштирок намуда будам, шутури пире бароям расид ва Паёмбари Худо (с) шутури пири дигаре бароям доданд.

Рӯзе ин ду шутурро дар наздикии хонаи яке аз ансор хобондам ва мақсадам он буд, то бар онҳо изҳирро бор карда ва бифурӯшам (Изҳир як навъи гиёҳе аст, ки арабҳо дар баъзе корҳо аз он истифода мекарданд) ва шахси заргаре аз мардуми бани Қайнуқоъ низ бо ман буд ва меҳостам аз фурӯши ин ҷизҳо кори арӯсиамро бо Фотима (р) тартиб дихам.

Дар ин вакт (Дар ҳамон хонае, ки шутуронро дар пеши рӯи он хобонда будам) Ҳамза ибни Абдулмутталиб бо қанизаке ба шаробхӯрӣ машғул буд. Он қанизак барояш ҳангоми ғазалхонӣ гуфта буд, ки эй Ҳамза, ба сӯи шутурони ҷоқ биштоб.

Ва Ҳамза бо шамшераш ба онҳо ҳамла намуда, қӯҳонҳои онҳоро бурид ва паҳлуюнро дарид ва ҷигарҳоянро даровард. Алӣ (р) мегӯяд: Аз мушоҳидаи ин ҳолат саҳт мутаҳайир гардида ва назди

Паёмбари Худо (с) омадам ва дар ҳоле, ки Зайд ибни Ҳориса наздашон нишаста буд, аз воқеа барояшон хабар додам.

Паёмбари Худо (с) бо Зайд берун шуданд ва ман ҳам ҳамроҳашон рафтам. Паёмбари Худо (с) назди Ҳамза рафта ва бар ўқаҳр намуданд. Ҳамза чашмашро боло намуда ва гуфт: Оё шумо навкарони падари ман нестед?

Паёмбари Худо (с) ақиб-ақиб рафтанд, то аз наздаш хориҷ гардиданд ва ин воқеа пеш аз ҳаром шудани шароб буд.

БОБИ 10. Қатоєъ (яъне ихтисос додани замине барои баъзе ашхос)

1100. Аз Анас ибни Молик (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) меҳостанд заминҳоеро аз Баҳрайн барои ансор ихтисос диханд. Мардуми ансор гуфтанд: То вақте, ки барои бародарони муҳочири моҳамин гуна заминҳоеро ихтисос надихед (қабул намекунем).

Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Баъд аз ман қасонеро хоҳед дид, ки ҳудро бар шумо тарҷеҳ диханд ва дар ин вақт сабр кунед, то маро мuloқот намоед».

БОБИ 11. Касе, ки роҳрав ва ҷӯйи обаш аз нахлистони шахси дигаре мегузарад

1101. Аз Абдуллоҳ ибни Умар (р) ривоят аст, ки гуфт: Аз Паёмбари Худо (с) шунидам, ки фармуданд: «Агар касе дарахти ҳурмоеро баъд аз ин, ки пайванд шудааст, ҳарид, меваи он дараҳт аз фурӯшанд аст, магар он, ки ҳаридор (ҳангоми ҳарид) онро барои ҳуд шарт намояд ва агар касе гуломеро, ки дорои моле ҳаст, ҳарид, моли он ғулом аз фурӯшанд аст, магар он, ки ҳаридор онро барои ҳуд шарт намояд».

БОБИ 1. Гирифтани моли мардум чихати адо намудан ва ё ба қасди талаф кардан

1102. Аз Абӯхурайра (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуранд: «Касе, ки моли мардумро бигирад ва қасдаш адои он бошад, Худованди мутаъюл асбоби адои онро муҳайё месозад ва касе, ки моли мардумро бигирад ва қасдаш талаф кардан ва аз байн бурдани он бошад, Худованди мутаъюл асбоби талаф шудани он молро муҳайё месозад».

БОБИ 2. Адои қарз

1103. Аз Абӯзар (р) ривоят аст, ки гуфт: Ҳамрохи Паёмбари Худо (с) будам, ки чашмашон ба қӯҳи Ухуд афтод.

Фармуранд: «Агар ин қӯҳ бароям ба тилло мубаддал гардад, намехоҳам, ки беш аз се рӯз диноре аз онро дар назди худ нигаҳ дорам, магар динореро, ки барои адои қарз бошад».

Баъд аз он фармуранд: «Касоне, ки моли онҳо бисёр аст, савоби онҳо кам аст, магар касе, ки молро чунин ва чунон бахшиш кунад ва албатта чунин касон каманд».

Ва ба ман гуфтанд: «Ба ҷои худ истода бош».

Худашон каме пештар рафтанд ва ман овозеро шунидам, меҳостам, каме пештар биравам, ёдам омад, ки фармуранд: «Ба ҷои худ истода бош».

Чун пас омаданд, гуфтам: Ё Расулаллоҳ! Овозеро, ки шунидам, чӣ буд? Фармуранд: «Овозеро шунидӣ?» Гуфтам: Бале.

Фармуранд: «Ҷабраил (ъ) наздам омад ва гуфт: Касе, ки аз уммати ту фавт намуда ва ба Худо ширк наёварда бошад, ба биҳишт доҳил доҳад гардид».

Гуфтам: Ва агарчанде, ки чунин ва чунон карда бошад? (Яъне гуноҳони кабира намуда бошад).

Фармуранд: «Бале».

БОБИ 3. Адои шоистаи қарз

1104. Аз Ҷобир ибни Абдуллоҳ (р) ривоят аст, ки гуфт: Ҳангоми ҷошт дар ҳоле, ки Пайгамбари Худо (с) дар масҷид буданд, наздашон омадам.

Гуфтанд: «Ду ракаат намоз бихон». Ва аз ман бар зиммаашон қарзе буд, қарзи маро доданд ва чизе ҳам бар он афзуданд.

БОБИ 4. Намози ҷаноза бар шахси қарздор

1105. Аз Абӯҳурайра (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармууданд: «Ман барои ҳар мусалмоне дар умури дунё ва охират аз худаш нисбат ба ӯ дӯсттар ҳастам, агар меҳоҳед, ин оятро тиловат намоед: «**Пайгамбар ба мусалмонон аз худи онҳо дӯсттар аст. Ҳар мусалмоне, ки фавт мегардад ва молеро ба ирс мегузорад, он мол мутааллиқ ба ворисонаш мебошад ва касе, ки (мемирад ва аз вай) қарз ва ё ахлу аёли мӯхтоҷе боқӣ монда бошад, назди ман биёяд, ман мутаҳаммили он чизҳо хоҳам шуд».** (Аҳзоб:6)

БОБИ 5. Он чӣ, ки дар мавриди зоеъ кардани мол омадааст

1106. Аз Муғириба ибни Шӯъба (р) ривоят аст, ки гуфт: «Паёмбари Худо (с) фармууданд: «Худованд бар шумоён ин чизҳоро ҳаром кардааст: ранҷонидани модарон, зинда ба гӯр кардани духтарон, ҳуддорӣ аз адди чизе, ки адди он лозим аст ва талабидани чизе, ки гирифтани он ҳаром аст. Ва ин чизҳоро барои шумо макрӯҳ қарор додааст: Гуфтугӯи бидуни лузум, суол кардани бисёр ва зоеъ соҳтани мол».

БОБИ 1. Он чӣ, ки дар мавриди ашхос ва хусумат байни мусалмон ва яҳуд омадааст

1107. Аз Абдуллоҳ ибни Масъуд (р) ривоят аст, ки (гуфт:) Аз шахсе шунидам, ки оятро ба хилофи он чӣ, ки аз Пайғамбари Худо (с) шунида будам, тиловат менамуд.

Он шахкро гирифтам ва назди Паёмбари Худо (с) овардам. (Тиловати ҳардуи моро шунида) ва фармуданд: «Ҳардуи шумо хуб тиловат мекунед, vale бо яқдигар ихтилоф накунед, зоро мардуме, ки пеш аз шумо буданд, ҳамин тавр ихтилоф намуданд ва сабаби ҳалокашон гардид».

1108. Аз Абӯҳурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Ду нафар бо яқдигар даъво намуданд ва яқдигарро дашном доданд, шахсе аз мусалмонон ва шахсе аз яҳуд.

Мусалмон гуфт: Қасам ба зоте, ки Мұхаммад (с)-ро бар ҳамаи ҷаҳониён бартарӣ додааст. Ва яҳуд гуфт: Қасам ба Зоте, ки Мӯсо (ъ)-ро бар ҳамаи ҷаҳониён тарҷех додааст.

Мусалмон чун инро шунид, дасташро боло бурд ва бар рӯи шахси яҳудӣ зад.

Яҳудӣ назди Паёмбари Худо (с) рафт ва он чиро, ки байни ў ва байни он мусалмон рух дода буд, баён намуд. Паёмбари Худо (с) мусалмонро хостанд ва аз қазия пурсиши намуданд.

Ў қазияро барояшон гуфт. Фармуданд: «Маро ба Мӯсо (ъ) тарҷех надихед, чун дар рӯзи қиёмат ҳамаи мардум афтода ва бехуш мегарданд ва ман бо онҳо бехуш мешавам ва аввалин шахсе, ки ба ҳуш меояд, ман ҳастам. Дар ин вакт мебинам, ки Мӯсо (ъ) гӯшае аз Аршро маҳкам гирифтааст, vale намедонам, ки ў ҳам бехуш гардида буд ва пеш аз ман ба ҳуш омадааст ва ё аз касоне аст, ки Худованд онҳоро аз бехуш шудан истисно намудааст».

1109. Аз Анас (р) ривоят аст, ки шахсе аз яҳуд сари духтаракеро байни ду санг кӯфт. Аз вай пурсиданд: Кӣ чунин кардааст? Фалонӣ? Ва ё фалонӣ? Чанд нафарро барояш ном бурданд, то ин, ки номи он яҳудиро низ гуфтанд. Он духтар ба сараш ишора намуд, ки бале, ҳамин

шахс аст, он яхудиро гирифтанд ва ў иқрор намуд. Паёмбари Худо (с) амр намуданд, то сарашро байни ду санг бикӯбанд.

БОБИ 2. Суханони хусум бар алайхи яқдигар

1110. Ҳадиси Ашъас (р) дар мавриди мухосамааш бо шахсе аз аҳли Ҳазрамавт қаблан гузашт ва дар ин ривоят мегӯяд, ки ин мухосама байни ў ва байни шахсе аз яхуд буд.

**БОБИ 1. Агар сохиби моли гумшуда нишони молашро
гуфт, мол ба вай дода мешавад**

1111. Аз Убай ибни Каъб (р) ривоят аст, ки гуфт: Ҳамёнеро ёфтам, ки дар он сад динор буд, онро назди Паёмбари Худо (с) овардам.

Фармуданд: «Як сол онро эълон кун».

Як сол онро эълон кардам ва касеро, ки онро бишносад, наёфтам. Дубора назди он ҳазрат (с) омадам.

Фармуданд: «Як соли дигар онро эълон кун».

Як соли дигар онро эълон кардам, vale касеро наёфтам, ки онро бишносад.

Бори саввум назди эшон омадам.

Фармуданд: «Зарфи он, микдори он ва сарбанди онро ҳифз кун (яъне ба хотир биспор), агар соҳибаш омад, (молашро барояш бидех) ва агар наёмад, аз он истифода кун».

БОБИ 2. Агар хурмоеро дар роҳ ёфт

1112. Аз Абӯхурайра (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: Гоҳе ба хонаам назди ахлу авлодам меравам ва мебинам, ки хурмое рӯи бистарам афтодааст, онро бармедорам, ки бихӯрам ва чун метарсам, ки мабодо аз хурмои садақа бошад, онро дур меандозам.

БОБИ 1. Ҷазои зулму ситам

1113. Аз Абӯсаъиди Худрӣ (р) аз Пайғамбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: «Вақте, ки мусалмонон аз дӯзах наҷот меёбанд, дар канори пule байни дӯзах ва биҳишт нигаҳ дошта мешаванд, баъд аз тасфияи ҳисоб барояшон иҷозаи дуҳул ба биҳишт дода мешавад ва савганд ба зоте, ки чони Муҳаммад (с) дар дасти ў аст, ҳар касе маскан ва ҷояшро дар биҳишт аз хонае, ки дар дунё дар он зиндагӣ мекардааст, беҳтар мешиносад».

БОБИ 2. Ин қавли Худованди мутаъол, ки мефармояд: «Бидонед, ки лаънати Худо бар золимин аст»

1114. Аз Ибни Умар (р) ривоят аст, ки гуфт: Аз Паёмбари Худо (с) шунидам, ки фармуданд: «Худованди мутаъол ба шахси мӯъмин наздик мегардад ба ў раҳмат карда ва айбҳояшро мепӯшонад ва ба вай мегӯяд: Оё аз ин гуноҳ ёдат ҳаст ва хабар дорӣ? Он шахси мӯъмин мегӯяд: Парвардигоро, бале (ёдам ҳаст ва хабар дорам). Ҳамин тавр аз ҳама гуноҳҳояш барои вай ёдоварӣ мешавад ва ў ба ҳамаи гуноҳонаш иқрор менамояд ва фикр мекунад, ки ҳалок ҳоҳад шуда ва аз байн ҳоҳад рафт. (Дар ин вақт) Худованди мутаъол ба ў мегӯяд: Гуноҳҳоятро дар дунё пӯшондам ва имрӯз ҳам онҳоро бароят меомурзам. Ва китоби ҳасаноташ ба дасташ дода мешавад. Вале дар бораи коғир ва муноғиқ ҳамаи қасоне, ки он ҷо ҳузур доранд, мегӯянд: «**Инҳо қасонеанд, ки дар бораи Парвардигори худ дурӯғ гуфта буданд ва бидонед, ки лаънати Худованд бар золимин аст**». (Ҳуд: 18)

БОБИ 3. Мусалмон бар мусалмон зулм намекунад ва ўро ба ҳалокат мувоҷеҳ намесозад.

1115. Ва аз Ибни Умар (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Мусалмон бародари мусалмон аст, ба ў зулм намекунад ва ўро ба ҳалокат мувоҷеҳ намесозад. Қасе, ки ҳоҷати бародари мусалмонашро бароварда созад, Худованди мутаъол ҳоҷати ўро рафъ ҳоҳад кард. Қасе, ки мушкили мусалмонеро бартараф созад, Худованд мушкиле аз мушкилоти рӯзи қиёматашро бартараф месозад ва қасе, ки

айби мусалмонеро бипӯшонад, Худованд гуноҳашро дар рӯзи қиёмат мепӯшонад».

БОБИ 4. Бародаратро, чи золим бошад ва чи мазлум, кӯмак кун

1116. Аз Анас (р) ривоят аст, ки гуфт: Пайғамбари Худо (с) фармуданд: «Бародари (мусалмонат)-ро, чи золим аст ва чи мазлум, кӯмак намо».

Пурсиданд: Ё Расулаллоҳ! Кӯмак расондан ба мазлум бале, vale ба золим чӣ гуна кӯмак намоям?

Фармуданд: «Ӯро аз зулм кардан монеъ шав».

БОБИ 5. Зулм сабаби торикиҳо дар рӯзи қиёмат ҳоҳад шуд

1117. Аз Ибни Умар (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: «Зулм сабаби торикиҳо дар рӯзи қиёмат мешавад».

БОБИ 6. Агар касе ба дигаре зулм намуд ва он шахс вайро бахшид, оё бояд золим он зулмро баён намояд?

1118. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Касе, ки бар зиммаи вай аз бародари мусалмонаш зулме, аз шарафу обрӯ ва ё чизи дигаре бошад, имрӯз, пеш аз он, ки рӯзе биёяд, ки на дар он дирҳаме бошад ва на диноре аз вай бахшиш бихоҳад, варна агар амали неке дошта бошад, ба андозаи ҳаққи он шахс ба вай дода мешавад ва агар амали неке надошта бошад, аз гуноҳони он шахси (мазлум) гирифта мешавад ва бар зиммаи (шахси золим) гузошта мешавад».

БОБИ 7. Касе, ки бар дигаре дар мавриди заминаш зулм карда бошад

1119. Аз Саъид ибни Зайд (р) ривоят аст, ки гуфт: Аз Паёмбари Худо (с) шунидам, ки фармуданд: «Касе, ки бар дигаре дар мавриди заминаш зулм карда бошад (масалан заминашро ба ноҳақ соҳибӣ карда бошад), ба ҳамон андоза то ҳафт табақаи замин дар гарданаш тавқ мегардад».

1120. Аз Ибни Умар (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Касе, ки миқдоре аз замини шахси дигареро ба ғайри ҳақ бигирад, дар рӯзи қиёмат то ҳафт табақаи замин хасф мегардад ва ба замин фурӯ меравад».

БОБИ 8. Агар касе ба дигаре чизеро ичоза дихад, равост

1121. Ривоят аст, ки Ибни Умар (р) мардумеро дид, ки хурмо меҳӯранд. Ба онҳо гуфт, ки Паёмбари Худо (с) аз ҳӯрдани чанд хурмо бо ҳам наҳӣ фармудаанд, магар он, ки шахсе аз бародараши ичоза бихоҳад.

БОБИ 9. Ин қавли Худованди мутаъол, ки мефармояд: «Ва ў сар сахттарини душманон аст»

1122. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Бадтарини мардумон дар назди Худованди мутаъол даъвогари чанҷолгар аст».

БОБИ 10. Гуноҳи касе, ки ба дурӯғ даъво карда, медонад, ки даъвояш дурӯғ аст

1123. Аз Умми Салама (р) ҳамсари Пайғамбари Худо (с) ривоят аст, ки гуфт: «Паёмбари Худо (с) шуниданд, ки дар дарвозаи ҳуҷраашон ҷанҷоле бапо шудааст, аз ҳуҷра берун шуда ва ба онҳо гуфтанд:

«Ман башар ҳастам ва мардум назди ман даъво мекунанд, чӣ басо қасоне, ки аз дигарон балеғтар буда, ба гумони ман мерасад, ки ў рост меғӯяд, ба ҳамон асос ба нафъи ў ҳукм содир мекунам, агар (ба ин тарик) ҳаққи мусалмонеро ба касе додам, дар воқеъ ин як порҷаи оташ аст, ки барояш медиҳам, агар меҳоҳад, бигирад ва агар меҳоҳад, нагирад».

БОБИ 11. Интиқом гирифтани мазлум аз моли золим

1124. Аз Уқба ибни Омир (р) ривоят аст, ки гуфт, гуфтем: Ё Расулаллоҳ, шумо моро ин тарафу он тараф мефиристед, гоҳе ба назди мардуме мераҳем, ки моро меҳмонӣ намекунанд, дар ин бора чӣ меғӯед?

Гуфтанд: «Агар назди мардуме рафтед ва барои шумо чизе, ки муносиб ба меҳмон аст, доданд, қабул кунед ва агар надоданд, ҳаққи меҳмониро аз онҳо бигиред». (Ин кор хос барои муваззафҳои садақа ва закот буд).

БОБИ 12. Ҳамсоя набояд ҳамсояашро аз кӯбидани меҳе ба девораш манъ намояд

1125. Аз Абӯҳурайра (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Ҳамсоя набояд ҳамсояашро аз кӯбидани чӯбе ба девораш манъ намояд».

Баъд аз он Абӯҳурайра (р) гуфт: Намедонам, ҷаро шумо аз ин ҳукм эъроз мекунед, ба Худованд қасам, ки чӯбро дар байни шонаҳои шумо ҳоҳам кӯбид.

БОБИ 13. Нишастан дар пеши рӯйи хонаҳо ва дар канори роҳҳо

1126. Аз Абӯсаъиди Худрӣ (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: «Ҳаргиз дар канори роҳҳо манишинед».

Мардум гуфтанд: Чора надорем дар ин чо нишаста ва бо ҳам сухан мегӯем.

Фармуданд: «Агар ҷуз нишастан дар канори роҳҳо чорае барои шумо нест, бояд ҳаққи роҳро адо намоед».

Пурсиданд: Ҳаққи роҳ чист?

Фармуданд: Пӯшиданчи чашм (аз номаҳрам), ҳуддорӣ аз азиат кардани мардум, ҷавоб додани салом, амр ба маъруф ва нахийи аз мункар.

БОБИ 14. Иҳтилоф дар таҷдиди роҳҳои умумӣ

1127. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Агар дар таҷдиди роҳҳои умумӣ иҳтилоф намуданд, Паёмбари Худо (с) ҳукм карданд, ки бояд ин роҳ ҳафт заръ бошад (*як заръ, ки дар тоҷикӣ маъмулан онро зирӯ гӯянд, баробари 64 см аст*).

БОБИ 15. Наҳӣ аз горатгарӣ ва мусла намудан

1128. Аз Абдуллоҳ ибни Язида Ансорӣ (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) аз горат кардан ва мусла намудан наҳӣ фармудаанд.

БОБИ 16. Касе, ки барои дифоъ аз моли худ қушта мешавад

1129. Аз Абдуллоҳ ибни Умар (р) ривоят аст, ки гуфт: Аз Паёмбари Худо (с) шунидам, ки фармуданд: «Касе, ки дар дифоъ аз моли худ қушта мешавад, шаҳид аст».

БОБИ 17. Касе, ки коса ва ё ҷизеро аз шахси дигаре шикаст

1130. Аз Анас (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) назди яке аз ҳамсаронашон буданд, ҳамсари дигарашон таъомеро дар косае барояшон фиристод. Оне, ки дар хонааш буданд, косаро ба дасти худ зада шикаст.

Паёмбари Худо (с) порчаҳои косаро бо ҳам ҷамъ карданд, таъомро дубора дар коса ниҳоданд ва фармуданд: «Бихӯред» ва шахсе, ки косаро оварда буд, назди худ шинонданд ва баъд аз ин, ки таъомро хӯрданд, косаи шикастаро гирифтанд ва дар ивази он косаи дурустери фиристоданд.

БОБИ 1. Широкат дар таъом ва хўрок ва коло

1131. Аз Салама ибни Акваъ (р) ривоят аст, ки гуфт: (Дар яке аз ҹангҳо) хўрокахо тамом шуд ва мардум гурусна монданд, назди Паёмбари Худо (с) омаданд ва ичоза хостанд, то шутурони худро забҳ намоянд. Паёмбари Худо (с) барояшон ичоза доданд.

(Дар ин вакт) Умар (р) бо онҳо мулоқот намуд, онҳо аз мавзӯъ барояшон хабар доданд.

Умар (р) барояшон гуфт: Баъд аз күштани шутурон чӣ гуна зиндагӣ мекунед? Ва назди Паёмбари Худо (с) рафт ва гуфт: Ё Расулаллоҳ, баъд аз күштани шутурон чӣ гуна зиндагӣ хоҳанд кард? Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Ба мардум бигӯ, ки боқимондаи таъоми худро биёваранд».

Суфрато густурда ва таъомҳоро оварданд ва дар он суфра ҹамъ намуданд. Паёмбари Худо (с) бархостанд ва дуо намуданд, сипас дар паҳлӯи он таъом нишаста ва фармуданд: «Дег ва косаҳои худро биёваред». Мардум зарфҳояшонро оварданд ва пур намуданд. Баъд аз он Паёмбари Худо (с) фармуданд: «*Ашиҳаду алло, илоҳа илла ллаҳ ва анни расулу ллаҳ*».

1132. Аз Абӯмӯсо (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Ашъарийин чунин одат доранд, ки вақте дар ҷиҳод тӯши онҳо халос шавад ва ё дар доҳили шаҳр таъоми хонаводаашон кам шавад, он чиро, ки доранд, дар як суфра ҹамъ мекунанд, сипас бо як зарф онро байни худ баробар тақсим менамоянд, эшон аз ман ва ман аз эшонам».

БОБИ 2. Тақсим кардани гӯсфанд

1133. Аз Рофеъ ибни Хадич (р) ривоят аст, ки гуфт: Дар Зулхулайфа бо Паёмбари Худо (с) будем. Мардум ба гуруснагии шадиде афтоданд, шутурон ва гӯсфандонеро ба ганимат гирифтанд ва онҳо бо шитобзадагӣ шутурон ва гӯсфандонро забҳ намуда ва дегҳоро барпо намуданд. Чун Паёмбари Худо (с) хабар ёфтанд, фармуданд, ки чаппа намоянд.

Баъд аз он ғаноимро тақсим намуданд. Ҳар даҳ гӯсфандро мұъодили як шутур қарор доданд. Аз чумлаи шутурхо яке гурехт, чун аспҳои зиёде надоштанд, натавонистанд онро пайдо карда ва ба даст оваранд.

Баъд аз он шахсе он шутурро ба тир зада андохт ва Пайғамбари Худо (с) фармуданд: «Баъзе аз ин чорпоён монанди ҳайвоноти ваҳшӣ рам бардошта, ваҳшат мекунанд. Агар ҳайвоне рам бардошт ва онро гирифта натавонистед, чунин кунед (яъне ўро ба воситаи тир ва ё кадом олати дигар аз пой дароваред)».

Сипас ба Паёмбари Худо (с) гуфтам, ки мо фардо шояд бо душман мувочех шавем ва корде дар дастрас надорем, оё равост, ки бо барги най ҳайвонотро забҳ намоем?

Фармуданд: «Ҳар чизе, ки хунро чорӣ созад ва ба номи Худо забҳ гардад, ҳӯрданаш равост, вале бо дандон ва ё нохун набояд забҳ намуд ва иллаташ ин аст, ки дандон аз устухон аст ва нохун корди мардуми Ҳабаша аст».

БОБИ 3. Ашё дар байни шарикон бояд ба қиммати одилона қиматгузорӣ шавад

1134. Аз Абӯхурайра (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: «Агар яке аз шурако ҳиссаи худро аз ғуломи муштарак озод кард, бояд бақияро аз ҳисоби моли худ озод намояд.

Агар моле надошт, он ғулом ба қимати одилона қимат гардад ва худи ғулом бокимондаи қимати худро, ба тавре, ки бар вай фишор ворид нагардад, барои шарики дигар бипардозад».

БОБИ 4. Оё дар тақсим намудан қуръакашӣ ҷавоз дорад?

1135. Аз Нӯъмон ибни Башир (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: «Масали касе, ки ҳудуди Худоро чорӣ мекунад ва касе, ки ҳудуди Худоро поймол менамояд, монанди қасонест, ки дар савор шудани киштӣ байни худ қуръакашӣ менамоянд, насиби баъзе аз онҳо табақаи болои киштӣ ва насиби иддае табақаи зерини киштӣ мешавад.

Қасоне, ки дар табақаи зерин қарор доранд, ҳангоми об гирифтан маҷбуранд аз назди қасоне, ки дар табақаи боло қарор доранд, убур намоянд. Инҳо бо худ мегӯянд: Агар дар ҳамин табақаи худ (яъне табақаи зерини) киштиро сӯроҳ намоянд ва сабаби азияти табақаи болоӣ нагардем, беҳтар хоҳад буд.

(Дар ин вакт) агар мардуми табақаи болоӣ инҳоро мамониат накунанд ва ба ҳолашон бигзоранд, ҳамагӣ ғарқ мешаванд ва агар ҷилави онҳоро бигиранд, сабаби начоти худ ва онҳо мегарданд».

БОБИ 5. Широкат дар таъом ва ғайра

1136. Аз Абдуллоҳ ибни Ҳишом (р), ки замони Паёмбари Худо (с)-ро дарк намуда буд, ривоят аст, ки модарааш (Зайнаб бинти Ҳумайд) ўро назди Паёмбари Худо (с) бурд ва гуфт: Ё Расулаллоҳ! Бо ў байъат намоед.

Фармуданд: «Ў хурд аст». Ва он ҳазрат (с) дасти худро ба сараш қашида ва дар ҳаки ў дуо намуданд. Вай гоҳе ба бозор мерафт ва таъомеро мехарид. Ибни Умар ва Ибни Зубайр (р) омада ва аз вай ҳоҳиш карда мегуфтанд: моро бо худ шарик бидех. Зоро Паёмбари Худо (с) дар ҳаққи ту дуои баракат намудаанд.

Ў ҳам онҳоро шарик медод ва гоҳе мешуд, ки як бор шутурро ба таври комил фоида мекард ва ба хонаи худ мефиристод.

БОБИ 1. Метавон аз савор шудан ва ё шири ҳайвони гаравй истифода намуд

1137. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Ҳайвони қобили савор шудан агар ба гарав дода мешавад, (шахси гаравдиҳанда) метавонад дар муқобили нафақае, ки барояш медиҳад, онро савор шавад ва ҳайвони ширдехе, ки ба гарав дода мешавад, гаравдиҳанда метавонад, ки дар муқобили нафақае, ки барояш медиҳад, аз шири он истифода намояд».

БОБИ 2. Агар роҳин ва муртаҳин бо ҳам ихтилоф карданд

1138. Аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) чунин хукм намуданд, ки «Қасам хӯрдан бар шахси муддаъоалайҳ (шахсе, ки болояш даъво шудааст) аст».

1139. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Ҳар мусалмоне, ки ғуломи мусалмонеро озод намояд, Худованди мутаъюл дар муқобили ҳар узве, ки аз он ғулом озод шудааст, як узви шахси озодкундаро аз оташи дӯзах начот медиҳад».

БОБИ 1. Озод кардани кадом навъ аз ғуломон беҳтар аст

1140. Аз Абӯзар (р) ривоят аст гуфт: Аз Паёмбари Худо (с) суол намудам, ки кадом кор аз ҳама беҳтар аст?

Фармуданд: «Имон ба Худо ва ҷиҳод дарроҳи Худо».

Гуфтам: Озод кардани кадом навъи ғулом беҳтар аст?

Фармуданд: «Пурқиматтарини он ва маҳбубтарини он дар назди мавлояш».

Гуфтам: Агар тавони инро надоштам.

Фармуданд: «Бо санъатгаре ҳамкорӣ кун ва ё бо касе, ки санъатро намедонад, ту чизе бисоз». Ва дар ривояти дигаре омадааст: «Аз бечорае дастигирӣ кун ва ё ба инсони соддалавҳе кӯмак ва ҳамкорӣ кун».

Гуфтам: Агар инро ҳам натавонистам?

Фармуданд: «Аз зарар расондан ба мардум худдорӣ кун, зоро ин як навъи садақаест, ки барои шахси худ медиҳӣ».

БОБИ 2. Озод соҳтани ғулом ё қанизаке, ки байни иддае муштарак аст

1141. Аз Абдуллоҳ ибни Умар (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Касе, ки ҳиссаи худро аз ғуломе, ки дар он шарик аст, озод менамояд ва ба андозаи қимати ғулом моле дошт, ғулом ба қимати одилона қиматгузорӣ мегардад ва бояд ҳиссаи дигар шарикҳои дигарро бипардозад ва ғулом аз тарафи ўзод мегардад ва агар моле надошт, ҳамон андозае аз ғулом озод мешавад, ки он шахс озод кардааст».

БОБИ 3. Хато ва нисён дар озод кардан ва талоқ додан ва амсоли инҳо

1142 - Аз Абӯҳурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Худованди мутаъюл ба хотири ман васвасахои қалбии уммати маро то вакте, ки ба он васваса амал накунад ва ё ҳарф назанад, афв намудааст».

БОБИ 4. Агар қасе, ки ба ғуломи худ гуфт, ки ў барои Худо аст ва нияти озод карданро дошт ва шоҳид гирифтган дар озод кардани ғулом

1143. Ривоят аст, ки Абӯҳурайра (р) ҳангоме, ки назди Паёмбари Худо (с) омад ва иродай мусалмон шуданро дошт, ғуломаш низ бо вай ҳамроҳ буд. Ин ду нафар дар роҳ яқдигарро гум намуданд ва ғуломаш ҳангоме пайдо шуд, ки Абӯҳурайра (р) назди Паёмбари Худо (с) нишаста буд.

Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Ё Абӯҳурайра, инак ғуломат расид».

Абӯҳурайра гуфт: Ман шуморо шоҳид мегирам, ки ўро озод соҳтам.
(Абӯҳурайра) мегӯяд: Вақти омадан ба тарафи Мадина ин шеърро месурudem:

*Чӣ қадар шаби дарозу пурмашақате буд,
Бо он ҳам аз диёри куфр начот дод.*

БОБИ 5. Озод кардани мушрик

1144. Ривоят аст, ки Ҳаким ибни Ҳизом (р) дар ҷоҳилият сад ғуломро озод намуда буд ва бори сад шутурро садақа дода буд ва чун мусалмон шуд, боз сад шутур борро садақа кард ва сад ғуломро озод намуд.

Ҳаким (р) мегӯяд: Аз Паёмбари Худо (с) суол намудам... (Бақияи ҳадис қаблан дар боби закот гузашт).

БОБИ 6. Қасе, ки ғуломи араберо молик гардид

1145. Аз Абдуллоҳ ибни Умар (р) ривоят аст, ки Пайгамбари Худо (с) бар қабилаи бани Мусталақ дар ҳоле ҳамла намуданд, ки бехабар буданд ва чорпоёнашон дар ҳоли нӯшидан об буданд.

Мардони ҷангшишонро күштанд ва авлодашонро ба асорат гирифтанд ва Ҷувайрия (р) ҳам аз ҷумлаи ҳамин асирон буд.

1146. Аз Абӯҳурайра (с) ривоят аст, ки гуфт: Бани Тамимро аз вакте, ки се ҷизро дар бораашон аз Паёмбари Худо (с) шунидам, дӯст медорам. Шунидам, ки мегуфтанд: «Инҳо шадидтарин уммати ман бар

Даҷчол ҳастанд». Ва чун закоти амволи онҳо расид, фармулданд: «Инҳо закотҳои қавми мо аст». Ва Оиша (р) канизе дошт, ки аз ин мардум буд, Пайғамбари Худо (с) фармулданд: «Ӯро озод кун, зеро ӯ аз авлоди Исмоил (ъ) аст».

1147. Аз Абӯхурайра (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармулданд: «Касе (ба гуломи худ) нагӯяд, ки: Ба мавлоят нон бидех, ба мавлоят оби вузӯ биёвар, ба мавлоят об бидех, балки (гулом ба оқояш) бигӯяд: Оқоям, сайдам, мавлоям ва мавло барои гулом ва канизаш нагӯяд: гуломи ман ва канизи ман, балки бигӯяд: азизи ман, ҷавонмарди ман».

БОБИ 8. Касе, ки ғуломаш таъоми Ӯро наздаш меовард

1148. Ва аз Абӯхурайра (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармулданд: «Касе, ки ходимаш таъомашро овард, агар Ӯро бо худ нон намедиҳад, ақаллан бояд як-ду луқмае барояш бидиҳад, зеро ӯ таъомро омода кардааст».

БОБИ 9. Агар ғуломро занад, аз задан ба рӯяш худдорӣ намояд

1149. Аз Абӯхурайра (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармулданд: «Агар касе ҷанг кунад, аз задан бар рӯй худдорӣ намояд».

БОБИ 10. Шартхое, ки дар бораи мукотаб ҷоиз аст

1150. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки Барира наздаш омад ва дар бораи китобаташ (яъне ҳалосиаш аз назди оқоёнаш дар муқобили пуле, ки ба онҳо иттифоқ карда буд) аз вай талаби қўмак намуд.

Оиша (р) ба ӯ гуфт: Назди оқоёнат бирав ва бубин, агар мувофиқат доранд, ки валои ту борои ман бошад, ман пули китобататро мепардозам.

Барира (р) ин суханро ба оқоёнаш гуфт ва онҳо қабул накарданд ва гуфтанд: Агар Оиша (р) меҳоҳад, ки ин пулро ба ту ба таври садақа бидиҳад ва валои ту борои мо бошад, қабул дорем.

Оиша (р) ин суханро ба Паёмбари Худо (с) гуфт. Эшон фармулданд: «Ӯро ҳаридорӣ кун, сипас озод кун, зеро вало аз касест, ки Ӯро озод кардааст».

Абӯхурайра (р) мегӯяд: Баъд аз он Паёмбари Худо (с) барҳоста ва гуфтанд: «Чаро баъзе аз мардумон шартхое мегузоранд, ки дар китоби Худо нест, агар касе шарте мегузорад, ки дар китоби Худо набошад ва агарчӣ сад шарт ҳам бошад, ботил аст, шарти Худо сазовортар ва маҳкамтар аст.

БОБИ 1. Фазилати бахшиш

1151. Аз Абӯхурайра (р) аз Паёмбари Худо (с) ривояте аст, ки фармуданд: «Эй занони мусалмон! Бахшиш додан ба зани ҳамсояи худро андак машморед, агарчанде соқи хушки гӯсфанде бошад».

1152. Ривоят аст, ки Оиша (р) ба Урва (р) гуфт: Хоҳарзодаи азизам, аз як моҳ то моҳи дигар ва ҳатто ду моҳро дар се моҳ интизор мекашидем ва оташе дар ҳеч як аз хонаҳои Паёмбари Худо (с) рӯшан намегардид.

Урва (р) гуфт: Холаҷон, Паёмбари Худо (с) барои ҳӯроки шумо чӣ чиз таҳия мекарданд? (Оиша гуфт:) Ҳурмо ва об, вале ҳамсояҳои ансории Паёмбари Худо (с) шутуроне доштанд, ки шири онҳоро хайрот медоданд, аз он шир гоҳе барои Паёмбари Худо (с) меоварданд ва эшон он ширро барои мо медоданд.

1153. Аз Абӯхурайра (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: «Агар ба таъоме, ки аз гӯшти даст ва ё аз соқи пой таҳия шуда бошад, даъват шавам, даъватро мепазирам ва агар даст ва соқи пой бароям бахшиш дода шавад, он бахшишро қабул мекунам».

БОБИ 2. Қабул кардани ҳадяи широр

1154. Аз Анас (р) ривоят аст, ки гуфт: Дар минтақаи Марризаҳрон ҳаргӯше дар пеши рӯйи мо падидор шуд. Мардум қӯшиданд, онро бигираанд. Натавонистанд ва хаста шуданд, вале ман онро гирифтам ва назди Абӯталҳа овардам.

Ӯ онро забҳ кард ва ронҳои онро барои Паёмбари Худо (с) фиристод. Эшон онро қабул намуданд. Ва дар ривояти дигаре омадааст, ки эшон онро қабул намуда ва ҳӯрданд.

БОБИ 3. Бахшишро бояд қабул намуд

1155. Аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки гуфт: Умми Ҳуфайд ҳолаи Ибни Аббос (р) барои Паёмбари Худо (с) қурут ва равған ва сусморҳоеро ҳадя намуд, Паёмбари Худо (с) аз қурут ва равған ҳӯрданд, вале аз сусморҳо бадашон омад ва нахӯрданд.

Ибни Аббос (р) мегўяд: Сусмор дар дастурхони Паёмбари Худо (с) хўрда шуд, агар ҳаром мебуд, дар дастурхони Паёмбари Худо (с) хўрда намешуд.

1156. Аз Абўхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Касе барои Паёмбари Худо (с) таъомеро меовард, мепурсиданд: Бахшиш аст ё закот? Агар мегуфтанд, ки закот аст, худашон намехўрданд ва ба саҳобаҳои худ мегуфтанд: «Шумо бихўред» ва агар гуфта мешуд, ки бахшиш аст, зуд шурӯй мекарданд ва ҳамроҳи саҳоба (р) мехўрданд.

1157. Аз Анас ибни Молик (р) ривоят аст, ки гуфт: Барои Паёмбари Худо (с) гўштеро оварда ва гуфтанд: Ин гўшт барои Барира закот дода шудааст.

Фармуданд: «Барои Барира закот ва барои мо бахшиш аст».

БОБИ 4. Касе, ки ба ў рафиқаш бахшиш дод ва ў онро барои баъзе ҳамсаронаш додааст

1158. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Ҳамсарони Паёмбари Худо (с) ду хизб буданд. Дар як хизб Оиша, Ҳафса, Сафия ва Савда (р) ва дар хизби дигар Умми Салама ва дигар ҳамсарони Паёмбари Худо (с) буданд ва мусалмонон дўстии Паёмбари Худо (с)-ро нисбат ба Оиша (р) дарк карда буданд.

Агар касе меҳост барои Паёмбари Худо (с) бахшише бидиҳад, онро то рӯзе, ки эшон дар хонаи Оиша (р) мебуданд, ба таъхир меандоҳт ва дар ин рӯз он ҳадяро барои Паёмбари Худо (с) мефиристод.

Хизби Умми Салама дар ин мавзӯй табсира карданд ва аз вай хостанд, то назди Паёмбари Худо (с) биравад ва аз эшон бихоҳад, ки ба мардум бигўянд, касе набояд ҳадяашро ба таъхир бияндозад, балки бояд онро барои Паёмбари Худо (с) ба хонаи ҳар як аз ҳамсарони эшон, ки ҳастанд, бифиристад.

Умми Салама (р) мавзӯро ба Паёмбари Худо (с) гуфт, эшон сукут карданд ва чизе нагуфтанд.

Он ҳамсарони дигар аз Умми Салама (р) натиҷаро пурсиданд.

Гуфт: (Ман мавзӯро гуфтам, вале) эшон чизе нагуфтанд.

Онҳо ба вай гуфтанд: Мавзӯро дубора матраҳ кун.

Умми Салама вақте, ки Паёмбари Худо (с) наздаш омаданд, мавзӯро дубора матраҳ намуд, боз барояш чизе нагуфтанд.

Боз онҳо натиҷаро аз Умми Салама пурсиданд.

Умми Салама гуфт: Бароям чизе нагуфтанд.

Онҳо гуфтанд: Мавзӯро (бори саввум) матраҳ кун, то чизе бигўянд.

Эшон фармуданд: Маро дар мавриди Оиша (р) азият макун, зеро ман дар бистари ҳеч қадом аз ҳамсаронам набудам, ки бар ман ваҳй нозил шуда бошад, магар дар бистари Оиша».

Умми Салама (р) гуфт: Ё Расулаллоҳ! Аз ин, ки шуморо азият кунам, ба Худованд тавба менамоям.

Он ҳамсарон аз Фотима (р) дұхтари Паёмбари Худо (с) хостанд, то касеро назди Паёмбари Худо (с) биғиристанд ва бигүяд, ки ҳамсарони дигари шумо шуморо ба Худо савганд медиҳанд, ки бо онҳо монанди дұхтари Абӯбакр адолат намоед.

Фотима (р) омад ва мавзұро бо Паёмбари Худо (с) дар миён гузашт.

Эшон фармуданд: «Дұхтари азизам! Оё чизеро, ки ман ман дұст дошта бошам, ту дұст надорй?»

Гуфт: Чаро на, дұст дорам.

Фотима (р) рафт ва онҳоро аз қараён бохабар сохт.

Онҳо аз Фотима (р) хостанд, то бори дуввум назди Паёмбари Худо (с) биравад, vale ӯ аз рафтан худдорй намуд.

Онҳо Зайнаб бинти Җаҳшро фиристоданд.

Зайнаб (р) омад ва бо дуруштзабонй гуфт, ки ҳамсарони шумо шуморо ба Худо савганд медиҳанд, ки дар бораи онҳо монанди дұхтари Ибни Абӯқаҳофа (яъне Оиша (р) адолатро муроот намоед. Ва суханро ба چое расонид, ки ба Оиша (р), ки дар ҳамон ҷо нишаста буд, дашном дод.

Паёмбари Худо (с) ба тарафи Оиша (р) нигоҳ мекарданد, ки оё чизе хоҳад гуфт.

Ровій мегүяд: Оиша (р) шурӯъ ба сухан гуфтан кард ва он қадар гуфт, ки Зайнаб (р)-ро хомүш сохт ва Паёмбари Худо (с) дар ҳоле, ки ба тарафи Оиша (р) ишора мекарданд, гуфтанд: «Ба ростй, ин дұхтари Абӯбакр аст».

БОБИ 5. Ҳадяе, ки набояд гардонда шавад

1159. Аз Анас (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) аттро рад намесохтанд.

БОБИ 6. Бахшиш дар муқобили баҳшиш

1160. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) баҳшишро қабул менамуданд ва дар муқобили он баҳшиш медоданд.

БОБИ 7. Шоҳид гирифтан дар баҳшиш

1161. Аз Нўймон ибни Башир (р) ривоят аст, ки гуфт: Падарам баюям чизе баҳшиш дод.

Модарам Амра бинти Равоҳа гуфт: То Паёмбари Худо (с)-ро бар он шоҳид нагирий, розӣ наҳоҳам шуд.

Падарам назди Паёмбари Худо (с) омад ва гуфт: Барои баччаам, ки

аз Амра бинти Равоҳа аст, чизе бахшиш додам ва модара什 меҳоҳад, ки шуморо шоҳид бигирам.

Паёмбари Худо (с) фармуғанд: «Барои дигар фарзандони худ низ чунин бахшишеро додай?»

Гуфт: На.

Фармуғанд: «Аз Худо битарсед ва байни фарзандони худ адолат кунед». Нӯъмон мегӯяд: Падарам омад ва бахшишро пас гирифт.

БОБИ 8. Бахшиши шавҳар барои зан ва бахшиши зан барои шавҳар

1162. Аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки гуфт: Пайғамбари Худо (с) фармуғанд: «Касе, ки чизеро бахшиш медиҳад ва дубора онро пас мегирад, монанди сагест, ки қай мекунад ва қайи худро дубора меҳӯрад».

БОБИ 9. Зане барои гайри шавҳараш бахшиш намуда ва бидуни иҷозаи шавҳар ғуломашро озод менамояд

1163. Ривоят аст, ки Маймуна бинти Ҳорис (р) бидуни он, ки аз Паёмбари Худо (с) иҷоза бихоҳад, канизеро озод намуд.

Дар рӯзи навбати худ ба Паёмбари Худо (с) гуфт: Ё Расулаллоҳ! Оё хабар ёфтед, ки канизамро озод кардам?

Фармуғанд: «Чунин коре кардӣ?»

Гуфт: Бале.

Фармуғанд: «Агар ўро барои тағоҳоят бахшиш медодӣ, савоби бештаре мейғтӣ».

1164. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Пайғамбари Худо (с) дар вақти сафар байни занҳои худ қуръакашӣ мекарданд, ҳар қадом, ки қуръааш берун мешуд, ўро бо худ ба сафар мебурданд ва аз одаташон ин буд, ки барои ҳар як аз ҳамсарони худ як шаб навбат медоданд. Магар Савда бинти Замъя (р), ки ҷиҳати хушӣ ва ризоияти Паёмбари Худо (с) навбати худро барои Оиша (р) бахшида буд.

БОБИ 10. Ғулом ва матоъи бахшиш ҷӣ гуна қабз мегардад?

1165. Аз Мисвар ибни Махрама (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) қабоҳоеро байни мардум тақсим намуданд, вале барои Махрама аз онҳо чизе надоданд

Махрама бароям гуфт: Фарзандам, биё, то назди Паёмбари Худо (с) биравем.

Ҳамроҳаш рафтам.

Гуфт: Бирав ва Паёмбари Худо (с)-ро бигү, то наздам биёяд. Рафтам ва Паёмбари Худо (с)-ро садо кардам. Эшон назди Махрама омаданд, яке аз он қабоҳоро пӯшида буданд ва барои Махрама гуфтанд: «Инро барои ту нигаҳ дошта будам».

Махрама ба он қабо назар андохта гуфт: Махрама ризоият дорад.

БОБИ 11. Бахшиши додани чизе, ки пӯшидани он макрӯҳ аст

1166. Аз Ибни Умар (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) назди дуҳтарашон Фотима (р) рафтанд, vale ба хона дохил нашуданд.

Чун Алӣ (р) омад, Фотима ин воқеаро барояш гуфт.

Алӣ (р) назди Паёмбари Худо (с) рафт ва сабабро чӯё шуд.

Пайғамбари Худо (с) фармуғанд: «Сабаб он буд, ки ба дарвозаи хонааш пардаи пурнақшу нигореро дидам».

Алӣ (р) мегӯяд: Баъд аз он фармуғанд: «Ман кучо ва ин таҷаммулоти дунявий кучо?»

Алӣ (р) омад ва мавзӯро (ба Фотима (р) гуфт.

(Фотима (р) гуфт: Дар ин маврид ҳар чӣ, ки меҳоҳанд, амр фармоянд.

Он ҳазрат (с) фармуғанд: «Он пардаро ба хонаи фалонӣ, ки ҳоҷатманд аст, бифирист».

1167. Аз Алӣ (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) бароям ҳуллае доданд, ки дорои ҳатҳои абрешими буд, ман онро пӯшидам, vale чун аз пӯшидани он ҳулла нишонаи газаб ва norизoиятиro бар ҷехраи Паёмбари Худо (с) мушоҳида намудам, онро пора кардам ва байни занони худ тақсим намудам. (Мурод аз ин занҳо занҳои қавми Алӣ (р) мебошанд).

БОБИ 12. Қабул намудани бахшиш аз мушрикин

Аз Абдурраҳмон ибни Абӯбакр (р) ривоят аст, ки гуфт: Дар яке аз сафарҳо саду се нафар аз моён бо Паёмбари Худо (с) ҳамроҳ будем.

Эшон фармуғанд: «Оё ҳамроҳи кадом яке аз шумоён таъоме ҳаст?»

Бо ҳамроҳии яке аз онҳо худуди як соъ орд буд, онро ҳамир карданд, сипас шаҳси мушрике, ки дорои сари бараҳна ва қомати бисёр баланд буд, гӯсфандҳоеро овард.

Паёмбари Худо (с) гуфтанд: «Барои фурӯш овардӣ, ё барои бахшиш?»

Гуфт: Бахшиш нест, балки барои фурӯш аст.

Гӯсфандеро аз вай ҳарид ва забҳ намуданд ва Паёмбари Худо (с) амр намуданд, то сиёҳҳои дохили шиками гӯсфанд (мисли дил, ҷигар, гурда ва ғайра)-ро бирён намоянд ва ба Ҳудованд савганд, аз ҳамин яксаду се нафар касе набуд, ки Паёмбари Худо (с) як чизеро аз он

барояш надода бошанд. Шахсе, ки ҳамон ҷо ҳозир буд, барои худаш доданд ва касе, ки ғоиб буд, барояш нигоҳ доштанд, онҳоро (яъне гӯштҳои гӯсфандро) дар ду ташт карданд ва ҳамаи мо ҳӯрда ва сер шудем ва дар он ду ташт чизе зиёд омад, зиёдиҳоро бар болои шутур гузоштем.

БОБИ 13. Бахшиш додан барои мушрик

1169. Аз Асмоъа духтари Абӯбакр (р) ривоят аст, ки гуфт: Дар замони Паёмбари Худо (с) модарам, дар ҳоле, ки мушрик буд, наздам омад.

Аз Паёмбари Худо (с) пурсидам, ки модарам омадааст ва (аз ман) ҳоҳиши ҳамкориро дорад, оё раво аст барояш чизе бидиҳам?

Фармууданд: «Бале, барои модарат ҳамкорӣ кун ва чизе барояш бидех».

БОБИ 14

1170. Ривоят аст, ки Абдуллоҳ ибни Умар (р) назди Марвон барои (фарзандони Суҳайб) шаҳодат дод, ки Паёмбари Худо (с) барои Суҳайб ду хона ва як ҳучра бахшиш доданд.

Марвон шаҳодати ўро қабул кард ва мувофиқи он ҳукм содир намуд.

БОБИ 15. Он чӣ, ки дар мавриди бахшиши умрӣ омадааст

1171. Аз Ҷобир (р) ривоят аст, ки гуфт: Пайғамбари Худо (с) дар мавриде, ки касе чизеро ба дигаре барои муддати умраш бахшиш менамояд, чунин ҳукм намуданд, ки ин бахшиш аз касест, ки барояш бахшиш шудааст.

БОБИ 16. Орият гирифтан барои арӯс дар вакти арӯсӣ

1172. Оиша (р) мегӯяд: Айман вақте наздам омад, ки либоси пунбае ба барам буд ва ин либос панҷ дирҳам қимат дошт.

Гуфтам: Ҷашматро боз кун ва ба қанизи ман нигоҳ кун, аз пӯшиданӣ ин либос дар дохили хона кибр мекунад, дар ҳоле, ки ман дар замони Паёмбари Худо (с) аз ҳамин қумош либосе доштам ва ҳеч арӯсе набуд, ки дар шаби арӯсиаш онро аз ман ба орият нагирад.

БОБИ 17. Фазилати бахшиш

1173. Аз Анас ибни Молик (р) ривоят аст, ки гуфт: Чун муҳочирин аз Макка ба Мадина омаданд, чизе дар даст надоштанд, вале мардуми ансор дорои хона ва замин буданд ва муҳочиринро дар меваи

дараҳтони худ шарик карданد, ба шарти он, ки онҳо масъулияти кор ва заҳмати зироатро бар ӯҳда бигиранд.

Модари Анас, ки ба номи Умми Сулайм ёд мешуд, модари Абдуллоҳ ибни Абӯталҳа ҳам мешуд. Ин зан меваҳои дараҳти хурмояшро барои Паёмбари Худо (с) бахшиш дод, вале Паёмбари Худо (с) он хурмоҳоро барои Умми Айман, ки модари Усома ибни Зайд мебошад, бахшиданд.

Анас (р) мегӯяд: Чун Паёмбари Худо (с) аз ҷанги Ҳайбар фориф гардида ба Мадина бозгаштанд, муҳочирин бахшишҳоеро, ки мардуми ансор барояшон дода буданд, ба онҳо пас доданд.

Паёмбари Худо (с) ҳам хурмоҳоеро, ки аз модари Анас гирифта буданд, барояш пас доданд ва ба ӣвази онҳо барои Умми Айман аз нахлистони худ хурмо доданд.

1174. Аз Абдуллоҳ ибни Амр (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармууданд: «Сифоти нек ва писандида чихил сифат аст ва болотарини онҳо он аст, ки касе барои шахсе бузеро бубахшад ва ҳар касе, ки ба нияти савоб ба тасдиқ ба рӯзи мавъуд ба яке аз ин чихил сифат амал намояд, Худованд ҷаннатро насибаш ҳоҳад соҳт».

БОБИ 1. Дар корҳои золимона набояд шаҳодат дод

1175. Аз Абдуллоҳ ибни Масъуд (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: «Беҳтарин мардумон қасонеанд, ки дар аср ва замони ман зиндагӣ мекунанд (мурод аз ин гурӯҳ саҳоба ҳастанд), баъд аз он мардумоне, ки баъд аз онҳо меоянд (мурод аз инҳо тобеъин мебошанд), баъд аз он мардумоне, ки пас аз онҳо меоянд (мурод аз инҳо табаъа тобеъин ҳастанд), баъд аз онҳо мардумоне ҳоҳанд омад, ки пеш аз қасам ҳӯрдан шаҳодат медиҳанд ва пеш аз шаҳодат додан қасам меҳӯранд».

БОБИ 2. Он чӣ, ки дар бораи шаҳодати ноҳақ омадааст

1176. Аз Абӯбакра (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Оё аз бузургтарин гуноҳони қабира шуморо боҳабар созам?» Ва ин суханро се бор тақрор намуданд .

Саҳоба гуфтанд: Бале, ё Расулаллоҳ!

Фармуданд: «Ширк овардан ба Худо, уқуқи волидайн».

Дар ин ҷо аз ҳоле, ки такя карда буданд, ба зону нишастанд ва гуфтанд: «Ва бидонед, ки шаҳодати ноҳақ».

Ровӣ мегӯяд: Ва ин сухани охирро он қадар тақрор карданд, ки гуфтем, эй кош, хомӯш шаванд.

БОБИ 3. Шаҳодат додани шахси нобино ва бақияи тасарруфоти он

1177. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) овози қасеро шуниданд, ки дар масҷид Қуръон меҳонд, фармуданд: «Худо бар вай раҳмат кунад, ҷандин оятеро, ки аз фалон суро фаромӯш карда будам, ба ёдам овард».

1178. Ва аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) дар хонаам намози таҳаҷҷуд меҳонданд, савти обидеро, ки дар масҷид намоз меҳонд, шуниданд, гуфтанд: «Эй Оиша! Ин овози қасест, ки ибодат мекунад?»

Гуфтам: Бале.

Фармуданд:»Худоё, бар шахси обид раҳмат кун».

БОБИ 4. Тазкияи занҳо барои яқдигар

(Ин ҳадис ба номи ҳадиси ифқ низ ёд мешавад ва ифқ ба маънои дурӯг гуфтан ва тӯҳмат задан аст ва ин ҳадисро аз он ҷиҳат ба номи ифқ ёд мекунанд, ки баёнгари дурӯг ва тӯҳмат бастани баъзе ашхос ба саркардагии Абдуллоҳ ибни Убай ибни Салули муноғиҳ нисбат ба Оиша (р) аст)

1179. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) вақте, ки ба сафар мерафтанд, байни ҳамсарони худ қуръакашӣ намуда, ҳар касе, ки қуръааш мебаромад, ўро бо худ мебурданд. Дар яке аз ҷангҳо байнин мо қуръакашӣ намуданд ва қуръааш ман берун шуд. Маро бо худ бурданд ва ин дар вақте буд, ки ҳичоб нозил гардида буд.

Маро дар қачова ҳамл менамуданд ва боз аз он пиёда мекарданд ва ба сафари худ идома, додем то он, ки Паёмбари Худо (с) аз кори он газва фориг шуданд ва ба сӯи Мадина баргаштанд. Чун ба наздикии Мадина расидем, дар яке аз шабҳо овози раҳил ва ҳаракати қофила баланд шуд, чун овози раҳилро шунидам, барҳостам ва аз минтақаи лашкар дур шудам, чун аз қазои ҳочат ҳалос шудам, дубора ба тарафи қофила омадам.

Ҳангоме, ки ба қофила расидам, даст задам. Диdam, гулӯбандам, ки аз донаҳои ямонӣ соҳта шуда буд, афтодааст. Гулӯбанди худро ҷустам, ҷустуҷӯи он маро маътал соҳт.

Онҳое, ки маро ба қачова ҳамл мекарданд, омаданд. Қачоваро бар шутуре, ки ман бар он савор мешудам, бор карданд ва онҳо фикр мекарданд, ки ман дар қачова ҳастам ва занҳо дар ин вақт сабуквазн буданд ва гӯшти онҳо зиёд нашуда буд.

Зоро факат ба андозаи зарурат таъом меҳӯрданд, аз ин ҷиҳат қасоне, ки қачоваро бармедоштанд, набудани маро эҳсос накарданд ва онро бор карданд ва илова бар он дар ин вақт синни ман кам буд, онҳо шутурро ба роҳ андохта ва рафтанд.

Гулӯбандамро баъд аз ин, ки қофила ҳаракат карда буд, ёфтам ва ҳангоме ки баргаштам, қасеро дар он ҷо наёфтам ва дар ҷои худ ҷо ба ҷо нишастам, зоро гумон мекардам, ки онҳо чун маро наёбанд, пас омада ва маро хоҳанд гирифт. Дар ҳамин вақте, ки он ҷо нишаста будам, маро хоб гирифта ва хоб шудам.

Сафвон ибни Муъаттали Суламии Заквонӣ, ки ақибгарди лашкар буд, сиёҳии инсонеро дид ва назди ман омад. Ӯ пеш аз нузули ҳичоб маро медид, аз истирҷоъаш бедор шуданд (мурод аз истирҷоъ гуфтан «инно лиллоҳи ва инно илайҳи роҷеъун» аст).

Ва ин ҳангоме буд, ки шутурашро хобонид, дasti шутурро ҳамвор кард ва (аз рӯи дasti шутур) бар он шутур савор шудам, маҳори шутурро гирифт ва ба роҳ афтод.

Омадем, то ба дигар лашкариёне, ки аз шиддати гармӣ манзил

гузида буданд, расидем ва бадбахтии фитнаангезон аз ҳамин чо шурӯй шуд ва аввалин касе, ки ин тӯҳматро мунташири соҳт, Абдуллоҳ ибни Убай ибни Салул буд.

Ба Мадина расидем ва ҳудуди як моҳ марииз шудам ва мардум гуфти тӯҳматгаронро мунташири мекарданд. Дар беморие, ки доштам, ин чиз маро ба шак андохт, ки аз Паёмбари Худо (с) лутф ва меҳрубониҳоеро, ки дар айёми мариизиҳои гузаштаам медидал, эҳсос намекардам ва ҳангоме, ки ба хона меомаданд, салом карда ва мегуфтанд: «Духтари шумо чӣ тавр аст?»

Аз қазия то ҳангоме, ки сиҳат ёфтам, чизе хабар надоштам.

Рӯзе бо модари Мистаҳ ба тарафи баландиҳое, ки барои қазои ҳоҷат мерафтем, равон будем ва дар ин чо ҷуз аз як шаби дигар намерафтем ва ин кор пеш аз соҳта шудани байтулҳалоҳо ба наздикии хонаҳои ман буд. Дар ин мавзӯй монанди мардуми бодиянишин будем.

Ман бо модари Мистаҳ, духтари Абӯруҳм мерафтам, ки ҷодараш ба ў пеҷида ва афтод, дар ин вақт гуфт: Мистаҳ ҳалок шавад.

Ба ў гуфтам: Сухани бисёр баде гуфтий. Оё касеро, ки дар ҷанги Бадр иштирок намудааст, дашном медиҳӣ?

Гуфт: Эй бечора, магар хабар надорӣ, ки мардум чӣ гуфтанд? Ва қиссаи аҳли ифқ ва тӯҳмати тӯҳматгаронро бароям гуфт. Ин чо буд, ки мариизиам аз аввал бештар ва шадидтар шуд.

Чун ба хона баргаштам, Паёмбари Худо (с) омада ва салом карданд ва гуфтанд: «Мариизи шумо чӣ тавр аст?»

Гуфтам: Бароям иҷоза бидиҳед ба хонаи падар ва модарам бирарам. Ва мақсадам ин буд, ки аз ин хабар аз тарафи онҳо мутаяқин шавам.

Паёмбари Худо (с) бароям иҷоза доданд, ба назди падар ва модарам омадам.

Ба модарам гуфтам: Мардум чӣ мегӯянд?

Гуфт: Духтарам, ғам махӯр, ба Ҳудованд савганд, ҳеч зани зебое нест, ки назди шавҳараш маҳбуб бошад ва боғчунхое дошта бошад, магар ин, ки аз ин ҷизҳо барояш гуфта мешавад.

Гуфтам: Субҳоналлоҳ, магар мардум чунин суханоне дар бораам мегӯянд?

Ҳамон шабро то фардо он чо мондам, на ашк аз ҷашмам хушк шуд ва на хоб ба ҷашмам омад.

Фардои он рӯз чун муддате буд, ки ваҳӣ нозил нашуда буд, Паёмбари Худо (с) Алӣ ибни Абӯтолиб ва Усома ибни Зайд (р)-ро талабиданд ва дар мавзӯи ин, ки аз ҳамсаражон (Оиша (р) чудо шаванд, бо онҳо машварат намуданд.

Усома бо асоси дустӣ ва муҳаббате, ки Паёмбари Худо (с) бо уммати ҳуд ё азвоҷи мутаҳҳарот доштанд, гуфт: Ё Расулаллоҳ, Оиша (р) ҳамсари шумо аст ва ба Ҳудованд қасам, ки ҷуз некӣ ҷизи дигаре

дар бораи ў суроғ надорам.

Вале Алӣ ибни Абӯтолиб (р) гуфт: Ё Расули Аллоҳ! Худо бар шумо арсаро танг насохтааст ва ба гайр аз вай (яъне Оиша (р), занҳои дигаре бисёр аст ва мавзӯро аз каниз (яъне канизи Оиша (р), ки Барира ном дошт, пурсед ва воқеъиятре барои шумо хоҳад гуфт.

Алӣ ин суханро аз рӯи даъват ва душманий бо Оиша (р) нагуфт, балки чун дид, ки Паёмбари Худо (с) саҳт андӯҳгин ва музтариб ҳастанд, хост то роҳе барои он ҳазрат (с) пешниҳод намояд, ки аз ин гаму андӯҳ то андозае ҳалос шаванд.

Паёмбари Худо (с) Барирано хоста ва аз вай пурсиданд, ки «Оё ту аз Оиша (р) чизе ки туро ба шак бияндозад, мушоҳида кардай?»

Барира гуфт: Савганд ба зоте, ки шуморо ба ҳақ фиристодааст, аз вай чунин чизе мушоҳида накардаам ва дар вай ҳеч айберо ба ҷуз ин, ки духтари хурдсоле аст ва байди таҳияи ҳамир ҳобаш мебурд ва гӯсфанд омада ва он ҳамирҳоро меҳӯрд, надидаам. Паёмбари Худо (с) ҳамон рӯз барҳостанд ва ба талаби уқубат ва интиқом аз Абдуллоҳ ибни Убай ибни Салул баромада ва фармуданд: «Қадом қасе аст, ки интиқоми маро аз шахсе, ки ба ҳамсарам тӯҳмат задааст, бигирад ва ба Худованд савганд, ки ман аз ҳамсарам ҷуз некӣ ва хубӣ чизе надидаам ва ўро ба шахсе муттаҳам соҳтаанд, ки дар вай ҷуз аз некӣ ва хубӣ чизи дигаре суроғ надорам ва ҳеч гоҳ дар хонаам ҷуз бо ҳудам доҳил намегардид».

Саъд ибни Муъоз (р) барҳост ва гуфт: Ё Расулаллоҳ! Ба Худованд савганд, ки ман интиқоми шуморо аз вай ҳоҳам гирифт, агар аз қабилаи (Авс) бошад, гарданашро ҳоҳам зад ва агар аз бародарони Ҳазрации мо бошад, ҳар тавр ки амр фармоед, бо вай муомила ҳоҳем намуд.

Саъд ибни Убода (р), ки раиси қавми Ҳазраҷ буд, бо вучуди он, ки шахси солеҳ ва некӯкоре буд, таассути қавмӣ дар вай асар карда ва гуфт: Ҳаргиз касеро накуштай ва кушта наметавонӣ.

Усайд ибни Ҳузайр барҳоста ва гуфт: Ба Худованд савганд, ки ўро ҳоҳем кушт. Ту муноғиқ ҳастӣ ва аз муноғиқин дифоъ мекунӣ. Ва дар ҳоле, ки Паёмбари Худо (с) бар болои минбар буданд, ду қабилаи Авс ва Ҳазраҷ бо ҳам ба гуфтушунуд пардохтанд, то ҷое, ки меҳостанд ба ҷанг барҳезанд. Паёмбари Худо (с) аз минбар поён шуда ва онҳоро ором соҳтанд ва ҳудашон ҳам сокит шуданд. Он рӯз гиристам ва ашк аз ҷашми ман ҳушк нагардид ва ҳоб ба ҷашмам наёмад, фардояш падар ва модарам наздам омаданд ва ду шабонарӯз шуда буд, ки ба таври мустамир гиря мекардам, то ҷое, ки мегуфтам, шояд ҷигарам фурӯ бирезад.

Дар ҳоле, ки онҳо наздам нишаста буданд, зане аз ансор омада ва иҷозаи доҳил шудан хост, ман барояш иҷоза додам. Ў ҳам нишаст ва бо ман ба гиря кардан шурӯй намуд. Дар ҳоле, ки мо бо ҳам нишаста будем, ногаҳон Паёмбари Худо (с) доҳил гардианд ва нишастанд ва аз рӯзе, ки дар бораам чунин суханоне гуфта шуда буд, Пайғамбари Худо

(с) дар канорам нанишаста буданд ва як моҳ шуда буд, ки дар бораи ман бар эшон ваҳӣ нозил нагардида буд.

Оиша (р) мегӯяд: Паёмбари Худо (с) баъд аз ҳамд ва санои Парвардигор гуфтанд: «Эй Оиша! Бароям дар мавриди ту хабархое чунин ва чуноне расидааст, агар дар замина бегуноҳ бошӣ, ба зудӣ Худованди мутаъол исботи бегуноҳии туро хоҳад кард ва агар муртакиби гуноҳе шуда бошӣ, аз Худованд талаби омурзиш намуда ва тавба кун, зеро вакте, ки банда ба гуноҳаш эътироф намуда ва тавба намояд, Худованд тавбаашро қабул мекунад».

Чун суханони Паёмбари Худо (с) тамом шуд, ашк дар чашмам хушк гардид, то ҷойе, ки эҳсоси як қатра ашкро ҳам намекардам, рӯйи худро ба тарафи падарам карда ва гуфтам: Ҷавоби Паёмбари Худо (с)-ро бидех.

Ў гуфт: Ба Худо савганд, ки намедонам, ба Паёмбари Худо (с) чӣ бигӯям?

Ба модарам гуфтам: Ту ҷавоби Паёмбари Худо (с)-ро бигӯ.

Ў ҳам гуфт: Ба Худованд савганд, намедонам, ки дар ҷавоби Паёмбари Худо (с) чӣ бигӯям?

Оиша (р) мегӯяд: Ман дуҳтари хурдсоле будам ва ҷизи зиёде аз Қуръон наҳонда будам, бо он ҳам гуфтам: Ба Худованд қасам, ки шумо он чиро, ки мардум мегӯянд, шунидаед ва дилнишини шумо шуда ва бовар кардаед. Агар бигӯям, ки ман бегуноҳам ва Худованд медонад, ки бегуноҳам, бовар намекунед ва агар эътироф ба гуноҳе бикунам ва дар ҳоле, ки Худо медонад, ки ба бегуноҳиям бовар хоҳед кард. Ва ба Худованд қасам аст, ки дар мавқифи мушкил ҷуз қавли падари Юсуф (ъ) ҷизи дигареро гуфта наметавонам. Пас сабр аз ҳама беҳтар аст ва аз он чӣ, ки мегӯед, аз Худованд мадад ва қўмак меҳоҳам.

Баъд аз он барҳостам ва ба бистари худ рафтам ва ба ин умед будам, ки Худованди мутаъол бароати маро собит созад, vale ба Худованд савганд, ҳеч вакт гумон намекардам, ки дар бораи ман ваҳӣе нозил хоҳад кард, ки барои ҳамеша тиловат гардад ва ман дар назди худ камтар аз он будам, ки дар бораи ман Қуръон сухан бигӯяд.

Ва ҷизеро, ки орзу доштам, фақат он буд, ки Паёмбари Худо (с) ҷизеро дар хоб бубинанд, ки сабаби бароати ман шавад, vale ба Худованд савганд, ки ҳанӯз аз ҷойи худ харакат накарда будам ва касе аз аҳли хона берун нашуда буд, ки бар Паёмбари Худо (с) ваҳӣ нозил гардид ва алоими (нишонаи) маъхудаи ваҳӣ бар ҷеҳраашон намоён гардид.

Чун ҳолати ваҳӣ аз Паёмбари Худо (с) бартараф гардид, ҳанда намуда ва гуфтаанд: «Эй Оиша! Худоро шукр кун, ки бароати туро нозил соҳт».

Модарам гуфт: Барҳез ва назди Паёмбари Худо (с) бирав!

Гуфтам: На, ҳайр! Ба Худованд савганд, ки наҳоҳам рафт ва ҷуз аз Худованди мутаъол ситоиши дигареро наҳоҳам намуд. Ва Худованд ин оиши каримаро нозил фармуд: «**Қасоне, ки ин тӯҳматро бастанд, гурӯҳе аз**

шумо буданд...» Чун Худованди мутаъол бароатамро нозил кард ва Абӯбакри Сиддик (р) нисбат ба қаробате, ки ба Мистаҳ ибни Асоса дошт, ба ў кӯмак мекард, гуфт: Ба Худованд қасам, ки аз ин баъд барои Мистаҳ, ки дар бораи Оиша чунин ва чунон гуфтааст, кӯмак наҳоҳам кард.

Вале Худованд ин ояи каримаро нозил фармуд: «**Ва набояд соҳибони мол ва макннат савганд бихӯранд, ки ба ақрабои худ чизе надиҳанд...**» то ин қавли Худованд, ки: «**Оё дӯст надоред, ки Худованд шуморо биёmurзад ва Худованд омурзанда ва меҳруbon аст.**» Ва Паёмбари Худо (с) дар бораи ман аз Зайнаб бинти Ҷаҳш (р) истифсол намуда, пурсида буданд: «Эй Зайнаб! Чӣ медонӣ? Чӣ дидай?»

Ва ў гуфта буд: Ё Расулаллоҳ, ҷашму гӯшамро аз он чӣ, ки надида ва нашнидаам, дур медорам, ба Худованд савганд аст, ки нисбат ба Оиша ҷуз ҳайр ва некӣ чизе надида ва нашнидаам.

Ва Оиша (р) мегӯяд: Фақат ҳамин Зайнаб буд, ки худро аз ман бехтар ва болотар медонист, вале аз тақвое, ки дошт, Худованди мутаъол ўро аз тӯҳмат задан ҳифз намуд.

БОБИ 5. Тазкияи як нафар аз нафари дигар коғӣ аст

1180. Аз Абӯбакра (р) ривоят аст, ки гуфт: Шаҳсе аз дигаре дар назди Паёмбари Худо (с) таъриф ва тавсиф намуд, фармуданд: «Эй вой бар ту, гардани рафиқатро қатъ намудӣ». Ва ин суханро ҷандин бор тақрор намуданд, сипас фармуданд: «Агар касе маҷбур мегардад, ки бародари мусалмони худро мадҳ ва сифат намояд, бигӯяд ки: Гумон мекунам, ки фалонӣ (чунину чунон бошад) ва Худованд ўро коғӣ аст ва ман касеро дар назди Худованд тазкия наменамоям, фақат ўро чунину чунон мешиносам ва ин ҳам ба шартест, ки дар вай чунин сифатеро суроғ дошта бошад».

БОБИ 6. Болиг шудани атфол ва шаҳодат додани онҳо

1181. Аз Ибни Умар (р) ривоят аст, ки гуфт: Дар ғазваи Ӯхуд ҷордаҳсола будам. Паёмбари Худо (с) ба қаду қоматам назар карданд ва ба ман иҷозаи иштирок дар ҷангро надоданд, вале дар ҷангни Ҳандақ, ки понздаҳсола шуда будам, ба қаду қоматам нигоҳ карданд ва ба ман иҷозаи иштирок дар ҷангро доданд.

БОБИ 7. Вақте, ки мардуме дар қасам ҳӯрдан аз яқдигар сабқат мечӯянд

1182. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) аз мардуме хостанд, ки савганд бихӯранд, ҳама изҳори омодагӣ намуданд.

Паёмбари Худо (с) амр намуданд, то байнашон куръакашӣ шавад, ки қадом якеашон бояд савганд бихӯрад.

БОБИ 8. Чигунации савганд ҳўрдан

1183. Аз Ибни Умар (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Касе, ки меҳоҳад савганд бихӯрад, ё ба Худо савганд бихӯрад ва ё сокит бошад».

БОБИ 9. Касе, ки байни мардум сулҳ барқарор месозад, дурӯғгӯй шумурда намешавад

1184. Аз Умми Кулсум бинти Уқба (р) ривоят аст, ки гуфт: Аз Паёмбари Худо (с) шунидам, ки мефармуданд: «Касе, ки байни мардумон мусолиҳа мекунад, (агар барои мусолиҳа дурӯғ бигӯяд), дурӯғгӯй шумурда намешавад, зоро вай ё сухани маслиҳатомезеро барои шахси муқобил мерасонад ва ё ин, ки аз худ сухани маслиҳатомезеро барояш мегӯяд».

БОБИ 10. Гуфтаи имом барои ҳамнишинони худ, ки бо ҳам биравем, то сулҳ барқарор созем

1185. Аз Саҳл ибни Саъд (р) ривоят аст, ки гуфт: Мардуми Қубо байни худ ҷанг карданд, то ҷойе, ки якдигари худро ба санг мезаданд. Паёмбари Худо (с) аз ин воқеа боҳабар шуданд ва фармуданд: «Биёед, биравем, байнашон сулҳ барқарор созем».

БОБИ 11. Ҷӣ гуна навишта мешавад, ки ин санади мусолиҳаи фалон ибни фалон ва фалон ибни фалон аст, агарчӣ қабила ва ё насаби худро зикр нанамояд

1186. Аз Бароъ ибни Озиб (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) дар моҳи Зулқаъда тасмим гирифтанд, ки умра намоянд, вале аҳли Макка барояшон иҷозаи дохил шудан ба Маккаро надоданд, то ин, ки бо аҳли Макка мусолиҳа намуданд, ки фақат се рӯз дар Макка бимонанд.

Чун дар санади сулҳ навиштанд, ки: «Ин санади сулҳест аз тарафи Муҳаммад Расууллоҳ (с)» ҷониби муқобил гуфтанд: Мо ба ин чиз эътироф надорем, агар медонистем, ки ту Расули Худо ҳастӣ, туро аз дохил шудан ба Макка манъ намекардем ва ту Муҳаммад ибни Абдуллоҳ ҳастӣ.

Фармуданд: «Ман Пайғамбари Худо ва Муҳаммад ибни Абдуллоҳ ҳастам». Сипас ба Алӣ (р) фармуданд: «Иборати Расууллоҳро маҳв кун (яъне хат бизан)». Гуфт: Ба Худованд савганд, ки ҳеч гоҳ маҳв наҳоҳам кард. Паёмбари Худо (с) варақро гирифтанд ва навиштанд, ки «Ин санади сулҳи Муҳаммад ибни Абдуллоҳ аст, ки дар асоси он:

- Силоҳеро чуз дар ҳолати ғилоф будан ба Макка дохил нанамояд.
- Агар касе аз аҳли Макка меҳост ҳамроҳаш берун шавад, ўро ба

худ набарад.

- Ва агар касе аз ҳамроҳонаш майли будан дар Маккаро дошт, ўро аз ин кор манъ накунад».

Чун ба Макка дохил гардиданд ва муддати муайян гузашт, аҳли Макка назди Алӣ (р) омада ва гуфтанд: Ба рафиқат бигӯ, ки аз назди мо биравад, зеро муддати муайян гузаштааст.

Паёмбари Худо (с) аз Макка хорич гардиданд. Духтари Ҳамза (р) ба дунболи эшон ба роҳ афтод ва гуфт: Амӯям, амӯям. Алӣ (р) дасти ўро гирифт ва ба Фотима (р) гуфт, ки ўро бардор.

Вале дар бораи сарпарастии вай Алӣ ва Зайд ва Ҷаъфар (р) бо ҳам ихтилоф намуданд.

Алӣ (р) гуфт, ки ман ба сарпарастии ў мустаҳиқтарам, ў духтари амаки ман аст. Ва Ҷаъфар (р) гуфт, ки ман мустаҳиқтарам, ў илова бар ин, ки духтари амакам аст, холааш ҳамсарам мебошад. Ва Зайд (р) гуфт, ки ў духтари бародари ман аст.

Вале Паёмбари Худо (с) ўро ба холааш супурда ва фармуданд: «Хола ба манзалаи модар аст». Ва ба Алӣ (р) гуфтанд, ки: «Ту аз ман ва ман аз туам». Ва ба Ҷаъфар (р) гуфтанд: «Ту аз нигоҳи чисмӣ ва ахлоқӣ шабех ва ҳамранги ман ҳастӣ». Ва барои Зайд (р) гуфтанд, ки: «Ту бародар ва дӯсти мо ҳастӣ»

БОБИ 12. Ин қавли Паёмбари Худо (с), ки барои Ҳасан ибни Алӣ (р) гуфтанд: «Ин фарзанди сардор аст»

1187. Аз Абібакра (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с)-ро дидам, ки бар болои минбар нишаста буданд. Ҳасан ибни Алӣ (р) дар пахлӯяшон қарор дошт. Дар ин вақт ғоҳе ба тарафи мардум ва ғоҳе ба тарафи Ҳасан (р) рӯй оварда ва мефармуданд: «Ин фарзанди ман сардор аст ва шояд Ҳудованди мутаъюл ба сабаби вай байни ду гурӯҳи бузурге аз мусалмонон сулҳ барқарор созад».

БОБИ 13. Оё имом мардумро ба сулҳ даъват мекунад?

1188. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) овози қасонеро, ки ба садои баланд назди дарвозаи хона бо ҳам ҷанҷол мекарданд, шуниданд. Яке аз онҳо аз дигаре меҳост, то аз қарзи ҳуд ҷизеро барояш бахшида ва ё ўро мӯҳлат бидиҳад, вале ҷониби муқобил мегуфт: Ба Ҳудованд савганд, ки чунин наҳоҳам кард (яъне на аз қарзам ҷизе кам мекунам ва на мӯҳлат медиҳам).

Паёмбари Худо (с) назди онҳо рафта ва гуфтанд: «Он кӣ ба ҷунин шиддат ба Ҳудо савганд меҳӯрад ва намехоҳад, ки кори некеро анҷом бидиҳад, кучост?»

Он шаҳс гуфт: Ё Расулаллоҳ! Ман ҳастам ва инак ҳар қадомеро, ки меҳоҳад, аз вай бошад.

БОБИ 1. Шурут дар маҳр ва дар ақди никоҳ

1189. Аз Уқба ибни Омир (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд, ки: «Мустаҳиқтарин шартҳо дар вафо кардани ба он шартҳоест, ки ба асоси он занро барои худ ҳалол месозед».

БОБИ 2. Шуруте, ки дар худуд ҷавоз надорад

1190. Аз Абӯҳурайра ва Зайд ибни Холид (р) ривоят аст, ки гуфтанд: Шахсе аз мардуми бодиянишин назди Паёмбари Худо (с) омада ва гуфт: Ё Расулаллоҳ, шуморо ба Худо савганд медиҳам, ки дар байни моён ба асоси ҳукми китоби Худо қазоват кунед. Муддаъии дигар аз ў фаҳмидатар буд, гуфт: Бале, миёни мо ба асоси ҳукми китоби Худо қазоват намоед, вале барои ман иҷоза бидихед, то қазияро ба арз бирасонам.

Он ҳазрат (с) фармуданд: Бигӯ! Гуфт: Фарзандам назди ин шахс муздор буда ва бо занаш зино кард, ман шунида будам, ки ҷазои фарзандам сангсор шудан аст ва ман аз ҷазои фарзанди худ дар муқобили сад гӯсфанд ва як каниз бо ин шахс мусолиха намудам. Вале чун аз аҳли илм пурсидам, гуфтанд ки ҷазои фарзанди ту сад зарба шаллоқ ва муддати як сол гурезондан ва ҷазои зани ин шахс раҷм аст.

Паёмбари Худо (с) фармуданд: Қасам ба зоте, ки ҷонам дар дасти ўст, дар миёни шумо ба асоси китоби Худо қазоват ҳоҳам кард. Гӯсфандон ва каниз ба ту бозгардонда мешавад ва бар фарзанди ту сад зарби шаллоқ ва як сол фирор додан аст. Ва ба Унайс, ки яке аз асҳоб буд гуфтанд: «Эй Унайс, ту назди зани ин шахс рафта бубин, агар эътироф кард, ўро сангсор кун». Ровӣ мегӯяд, ки Унайс (р) назди зани он шахс рафт ва чун он зан эътироф намуд, Паёмбари Худо (с) амр карданд, ки сангсор шавад ва сангсор шуд.

БОБИ 3. Шартгузорӣ дар қишоварзӣ

1191. Аз Ибни Умар (р) ривоят аст, ки гуфт: Чун аҳли Хайбар дасту пойи Абдуллоҳ ибни Умар (р)-ро шикастанд, Умар барои мардум хутба хонду гуфт: Паёмбари Худо (с) бо яхуди Хайбар дар амволашон

мусолиҳа намуда ва фармуда буданд, ки: «Мо фақат чизеро ба шумо ичоза медиҳем, ки Худованд барои шумо ичозат додааст». Ва Абдуллоҳ ибни Умар барои хабаргирии амволи худ ба он ҷо рафта буд, шабҳангом бар вай тааддӣ намуда ва дасту поящро шикастанд ва дар он ҷо мо душмане гайр аз яхуд надорем, ҳамонҳо ҳастанд, ки душмани мо ва мавриди иттиҳоми мо ҳастанд ва назари ман ин аст, ки онҳоро аз он ҷо кӯч диҳем.

Чун Умар (р) дар ин амр тасмим гирифт, раиси яхуд (ибни Ҳуқайқ) омад ва гуфт: Ё амиралмӯъминин! Дар ҳоле, ки Паёмбари Худо (с) барои мо ичозаи буду бош дода ва молу мулки моро ба шурути муайяне дар ихтиёри мо гузоштааст, ту ба ҷӣ асос меҳоҳӣ моро аз он ҷо берун намой? Умар (р) гуфт: Оё фикр мекунӣ, ки ман ин қавли Паёмбари Худо (с)-ро фаромӯш кардаам, ки барои ту гуфта буданд?

«Рӯзе, ки туро аз Хайбар ҳориҷ созанд ва ту бар шутури тезгомат савор ва аз як шаб то шаби дигар давида ва ором надошта бошӣ, ҷӣ гуна ҳоле ҳоҳӣ дошт? Он яхуд гуфт: Ин як мазоҳ ва шӯхие аз Абулқосим будааст. Умар (р) гуфт: «Эй душмани Худо! Дурӯғ мегӯй. Ва ҳамон буд, ки Умар (р) онҳоро кӯч дода ва қимати меваҳояшонро барояшон мол ва шутур ва полон ва ресмон ва дигар чизҳо пардоҳт.

БОБИ 4. Шутур дар ҷиҳод ва мусолиҳа бо аҳли ҳарб ва навиштани шурӯт

1192. Аз Мисвар ибни Махрама ва Марвон (р) ривоят аст, ки гуфтанд: Паёмбари Худо (с) замоне (Ҳудайбия) аз Мадина ҳориҷ гардида ва байд аз паймудани масофае аз роҳ фармуданд: «Холид ибни Валид дар муқаддимаи лашкари Қурайш ба минтақаи Фамим гирифтааст.

Пас бояд ба тарафи Зотулямин биравем ва ба Худованд савганд, ки Холид то вакте, ки губори лашкари мусалмононро надид аз омаданашон иттилоъ наёфт ва чун аз омадани лашкари мусалмонон ҳабар шуд, шитобон рафт ва Қурайшро аз омадани онҳо ҳабар дод».

Ва Паёмбари Худо (с) рафтанд, то ба баландие, ки аз он ҷо ба тарафи Қурайш сарозер мешуд, расиданд ва дар он ҷо шутури Паёмбари Худо (с) хобид, мардум хостанд ўро бархезонанд, вале ў барнаҳост, мардум гуфтанд: «Қасво (Қасво номи шутури Паёмбари Худо (с) аст) аз пой даромадааст. Қасво аз пой даромадааст. Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Қасво аз пой намондааст ва ин аз табиати ў нест, вале он зоте, ки филро аз рафтан ба Макка монеъ шуд, монеъи рафтани ў ҳам шудааст».

Сипас фармуданд: «Савганд ба зоте, ки ҷонам дар дasti ўст, ҳар коре, ки анҷом додани он сабаби таъзими ҳурумоти Худовандӣ гардад ва (Қурайш) аз ман бихоҳанд, ман он пешниҳодро қабул ҳоҳам кард».

Баъд аз он ба Қасво ҳайбат заданд ва Қасво аз чо част, баъд аз он аз мардум гӯша гирифтанд, то ин, ки ба поёнтарин қисмати Ҳудайбия ба сари хуфрае, ки дар он об андаке буд, расиданд ва лаҳзае тӯл накашид, ки мардум ҳамаи он обро гирифта бурданд, мардум аз ташнагӣ назди Паёмбари Худо (с) шикоят намуданд, эшон тиреро аз ҷаъбаи худ бардошта ва амр намуданд, то тирро дар он хуфра дохил намоянд, ба Ҳудованд савганд, об он қадар фавора зад, ки ҳамагӣ сероб шуданд.

Дар ин вақт буд, ки Будайл ибни Варқоъи Ҳузоъӣ ҳамроҳи иддаи дигаре аз қавми худ, ки аз қабилаи Ҳузоъӣ буданд, расиданд ва инҳо аз миёни мардуми Таҳома ҳофизи асрор ва насиҳат барои Паёмбари Худо (с) буданд.

Ү гуфт, ки ман аз назди Каъб ибни Луъай ва Омир ибни Луъай (мақсад аз зикри ин ду нафар ду қавм аст, зоро насаби аксари Қурайш бо ин ду нафар мерасад)» омадам ва онҳо бар ҷашмаҳои равони Ҳудайбия маскан гузида ва шутурони широварро бо худ овардаанд ва мақсадашон ин аст, ки бо шумо ҷанг карда ва монеъи рафтани шумо ба Байтуллоҳиҳаром гарданд. Паёмбари Худо (с) фармуранд: «Мо ҷиҳати ҷанг кардан бо касе наомадаем, балки мақсади мо умра кардан аст ва Қурайшро ҳам ҷанг ҳаставу мутазарир соҳтааст.

Агар хоста бошанд, барои муддате бо онҳо мусолиҳа мекунем, онҳо маро бо мардум voguzorанд, агар бар онҳо пирӯз шудем, онҳо ҳам кореро биқунанд, ки дигарон кардаанд. Ва агар пирӯз нашудем, аз машокили ҷанг худро роҳат намудаанд ва агар аз ин пешниҳод ибо меварзанд, савганд ба зоте, ки ҷонам дар дasti ўст, то охирин қатраи ҳунам бар сари амри рисолат бо онҳо ҳоҳам ҷангид. Ва Ҳудованд он чиро хост, ҳоҳад кард».

Будайл гуфт: Пешниҳоди шуморо ба Қурайш ҳоҳам гуфт. Ровӣ мегӯяд: Ҳамон буд, ки ҳаракат кард ва назди Қурайш рафта ва ба онҳо гуфт: Ман аз назди он шахс (Муҳаммад) омадаам ва ў пешниҳод дорад, агар хоста бошед, пешниҳоди вайро ба шумо арза менамоям.

Ҷоҳилон ва аҳмақонашон гуфтанд, ки «Моро ҳочате ба шунидани пешниҳоди ў нест. Вале аҳли фаҳм ва дониши онҳо гуфтанд, ки: «Бигӯед, аз вай чӣ шунидед?» Гуфтанд: Аз вай шунидем, ки чунину ҷунон мегуфт. Ва тамоми он чиро, ки Паёмбари Худо (с) гуфта буданд, барои онҳо гуфт.

Урва ибни Масъуд барҳост ва гуфт: Эй қавм! Оё шумо (нисбат ба ман) ба монанди падар нестед? Гуфтанд: Ҳастем. Гуфт: «Оё ман (нисбат ба шумо) ба монанди фарзанди шумо нестам? Гуфтанд: «Ҳастӣ. Гуфт: Оё назди шумо ба ҷизе муттаҳам ҳастам? Гуфтанд: На. Гуфт: Оё хабар надоред, ки аҳли Укозро ба кӯмаки шумо талабидам ва ҷун онҳо аз ҳамкорӣ бо шумо имтиноъ намуданд, ҳамаи аҳл ва авлод ва қасоне, ки аз ман итоат намуданд, ба кӯмаки шумо овардам? Гуфтанд: Бале, хабар дорем. Гуфт: Ин шахс барои шумо пешниҳоди

хуб намудааст ва ичоза дихед, ки ман рафта бо ў муфоҳама намоям. Гуфтанд: «Бирав!»

Урва омад ва бо Паёмбари Худо (с) шурӯй ба сухан задан намуд. Паёмбари Худо (с) монанди сухане, ки барои Будайл гуфта буданд, ба ў ҳам гуфтанд. Урва гуфт: «Фаразан ҳамаи қавми худро аз байн бурдӣ? Оё шунидай, ки касе аз мардуми араб пеш аз ту қавми худро аз байн бурда бошад?»

Ва агар шакли дигари он бошад, (яъне Қурайш бар ту ғалаба кунанд), ба Худованд савганд, ки ман (дар атрофиёни шумо) ашхосеро мебинам, ки аз қавмҳои мухталиф ҷамъ шуданд ва мардумонеро мебинам, ки бо эҳтимоли зиёд фирор намоянд ва туро танҳо бигузоранд!

Абӯбакр (р) гуфт: Бирав, фарзи Лотро бичӯш! (Ин суханро Абӯбакр аз ҷиҳати асоси ғайрати исломӣ гуфт, зоро Урва мусулмононро ба фирор намудану тарки Расули Худо муттаҳам карда буд, варна аз табиъати Абӯбакр ба забон овардани чунин алфоз набуд). Магар мумкин аст, ки мо фирор карда, Паёмбари Худо (с)-ро танҳо бигузорем?

Урва гуфт: Ин, ки сухан мезанд, кист? Гуфтанд: Абӯбакр аст. Гуфт: «Ба зоте, ки ҷонам дар дasti ўст, агар сабаби некие, ки қаблан ба ман карда будӣ ва ман мӯқобилашро ба ту надодаам, намебуд, ҷавоби туро мегуфтам. Ва боз шурӯй ба сухан задан бо Паёмбари Худо (с) намуд.

Ва ҳар боре, ки сухан мезад, риши муборакро мегирифт ва Муғийра ибни Шуъба (р) бо шамшер ва зиреҳ болои сари Паёмбари Худо (с) истода буд ва ҳар боре, ки Урва риши муборакро мегирифт, Муғийра бо қабзаи шамшер ба дasti Урва зада мегуфт: «Дасти худро аз риши Паёмбари Худо (с) дур соз! Урва сарашро боло кард ва пурсид: «Ин кист?» Гуфтанд: Муғийра ибни Шуъба».

Урва гуфт: Эй ғиребкор! Оё ман мутаҳаммили ҳасоратҳои ғиребкориат нашудаам? Ва сабаби ин сухан он буд, ки Муғийра дар замони ҷоҳилият бо мардуме сафар намуда, дар роҳ онҳоро кушта, амволашонро ба горат бурда буд ва баъд аз ин кор омад ва мусалмон шуд. Паёмбари Худо (с) гуфта буданд: «Исломашро қабул дорем, вале ба молаш коре надорем». (Яъне молеро, ки овардааст, қабул надорем, зоро он ба тариқи хиёнат ба дасташ расидааст).

Урва зери ҷашм саҳобаи Паёмбари Худо (с)-ро муроқибат мекард, ҳудаш мегӯяд: Ба Худованд савганд, ҳангоме, ки Паёмбари Худо (с) оби даҳони худро меандоҳтанд, дар дasti ҳар касе, ки воқеъ мегардид, онро ба сару рӯи худ мемолид ва ҳангоме, ки ба анҷом додани чизе амр мекарданд, дар иҷрои амрашон бар якдигар сабқат мечустанд ва чун вузӯ месоҳтанд, наздик буд, ки бар сари оби вузӯяшон бо ҳам ба ҷанг ва мӯқотила барҳезанд ва чун сухан мезаданд, ҳамагӣ сукут мекарданд ва аз таъзими зиёде, ки бо эшон доштанд, ба назари комил ба тарафи эшон намедиданд.

Урва назди ақвомаш баргашт ва гуфт: «Эй қавм! Ба Худованд қасам, ки назди мулуки Қайсар, Кисро, Наччошӣ рафтаам ва ба Худованд савганд, ки ҳаргиз атрофиёни ҳеч подшоҳеро надидаам, ки ўро ба монанди он, ки саҳобаи Муҳаммад (с) Муҳаммадро эҳтиром мекунанд, эҳтиром карда бошанд.

Ба Худованд савганд, чун Паёмбари Худо (с) оби даҳонашро меандоҳт, ба кафи дasti ҳар қадоме аз онҳо, ки воқеъ мешуд, онро ба сару рӯи худ мемолид ва чун ба чизе амр мекард, дар иҷрои амри вай бар яқдигар сабқат мечустанд ва чун вузӯ месоҳт, бар сари оби вузӯ ў наздик буд, ки бо яқдигар ба ҷанг ва муқотила бархезанд ва чун сухан мезад, ҳамагӣ сукут карда ва аз таъзими зиёде, ки бар вай доштанд, ба назари комил ба тарафи ў намедиданд ва ў бехтарин пешниҳоде ба шумо намудааст ва назарам он аст, ки пешниҳодашро бипазиред.

Шахсе аз бани Канона гуфт: Иҷоза бидиҳед, ки ман наздаш биравам. Гуфтанд: «Бирав». Чун аз дур ба Паёмбари Худо (с) ва саҳоба (р) намоён гардид, Паёмбари Худо (с) фармуғанд: «Ин шахс фалонӣ аст ва аз қавмест, ки барои шутур аҳамияти хосе қоиланд, шутуронро ба истиқболаш бубаред».

Шутуронро бурда ва аз вай талбиягӯён истиқбол намуданд, он шахс чун ин манзараро дид гуфт: «Субҳоналлоҳ! Чунин ашхос набояд аз рафтан ба хонаи Худо манъ шаванд!» Ва чун назди ёрони худ баргашт, гуфт: Шутуронро дидам, ки аломагузорӣ шуда буд ва қаллода ба гардан доштанд, назари ман ин аст, ки инҳо набояд аз рафтан ба хонаи Худо манъ гарданд.

Шахси дигаре, ки ба номи (Микраз ибни Ҳафс), ёд мешуд гуфт: «Иҷоза дидед, ки ман наздаш биравам». Гуфтанд: Бирав! Чун аз дур намоён шуд, Паёмбари Худо (с) фармуғанд: «Ин Микраз буда ва шахси фочире аст». Ў омад ва бо Паёмбари Худо (с) шурӯъ ба сухан задан намуд.

Ў ҳанӯз бо Паёмбари Худо (с) машғули сухан задан буд, ки Суҳайл ибни Амр омад. Паёмбари Худо (с) фармуғанд: «Кори шумо осон шуд». Суҳайл гуфт: «Варақе бидиҳед, то бо шумо муоҳада бинависам. Паёмбари Худо (с) котиберо талаб намуда гуфтанд: «Бинавис: Бисмиллоҳир раҳмонир раҳим Суҳайл гуфт: «Ба Худованд савганд, намедонам, чист?»

Ҳамон тавре, ки собиқ менавиштӣ, бинавис, ки: (бисмикаллоҳумма), (яъне: «Худоё, ба номи ту!») Мусалмонон гуфтанд: «Ба ҷуз «Бисмиллоҳир раҳмонир раҳим» чизи дигаре наҳоҳем навишт, вале Паёмбари Худо (с) барои котиб фармуғанд: «Бинавис: Бисмикаллоҳумма».

Баъд аз он гуфтанд: «Ин муоҳадаи Муҳаммад Расулуллоҳ аст». Суҳайл гуфт: Ба Худованд савганд, агар бидонем, ки ту Расули Худо ҳастӣ, туро на аз рафтан ба хонаи Худо манъ менамудем ва на ҳам бо

ту ҹанғ мекардем, балки бояд навишт, ки: Мұхаммад ибни Абдуллох. Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Ба Худованд савганд, ман Паёмбари Худо (с) ҳастам, агарчанде ки шумо маро такзиб мекунед, бинавис: Мұхаммад ибни Абдуллох».

Паёмбари Худо (с) гуфтанд: «Барои ин, ки моро ичоза дихед, то ба хона тавоф намоем». Сұхайл гуфт: «Ба Худованд савганд, қавми Араб набояд бигүянд, ки мо (ин муоҳадаро) рўи фишор қабул намудаэм, балки бояд тавофи шумо ба Хона дар соли оянда сурат пазирад». Ва ҳамин тавр навиштанд.

Баъд аз он Сұхайл гуфт: «Ва ин, ки агар касе аз моён ба ту омад, агарчӣ вай дар дини ту бошад, бояд ўро барои мо бозгардонӣ». Мусалмонон гуфтанд: «Субҳоналлоҳ, шахсе, ки мусалмон бошад ва ба тарафи мо биёяд, чӣ гуна ўро ба мушриkin пас дихем?»

Ҳанӯз дар ҳамин гуфтугӯ буданд, ки Абӯчандал ибни Сұхайл ибни Амр дар холе, ки дар ғұлу занцираш даступой мезад ва аз минтақаи поёни Макка омада буд, худро ба домани мусалмонон андохт. Сұхайл гуфт: «Эй Мұхаммад! Аввалин шарти мусолиҳа он аст, ки ўро барои мо бозгардонӣ!» Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Мо ҳанӯз санади мусолиҳаро комил накардаэм».

Сұхайл гуфт: «Агар ўро барнагардонӣ, абадан бар ҳеч чизе бо ту мусолиҳа нахоҳам кард». Паёмбари Худо (с) гуфтанд: «Ўро ба ман бубахш». Сұхайл гуфт: «Ўро ба ту нахоҳам бахшид». Фармуданд: «На, чунин кун». Гуфт: «Намекунам». Микраз гуфт: «Ўро ба ту бахшидам». Абӯчандал гуфт: «Эй мусалмонон! Ман мусалмон шудаам ва назди шумо омадаам ва шумо маро дубора ба мушриkin пас медиҳед? Оё намебинед, ман дар чӣ ҳолам?» Ва ў дар роҳи Худо хеле азобу шиканча шуда буд.

Умар ибни Ҳаттоб (р) мегӯяд: Назди Паёмбари Худо (с) омада ва гуфтам: «Оё шумо Паёмбари Худо (с) нестед?» Фармуданд: «Чаро на, ҳастам». Гуфтам: «Оё мо бар ҳақ ва душманон бар ботил нестанд?» Гуфтанд: «Чаро на, чунин аст». Гуфтам: «Бо вучуди ин чизҳо, чаро пастиро дар дини худ қабул намоем?»

Фармуданд: «Ман Паёмбари Худо (с) ҳастам, дар муқобили Худо исён намекунам ва ў маро нусрат хоҳад дод». Гуфтам: «Оё шумо ба мо нагуфта будед, ки ба зудӣ ба хонаи Каъба тавоф хоҳем кард? Фармуданд: «Бале, вале магар гуфтам, ки имсол ба он ҷо хоҳем рафт?» Гуфтам: «На». Фармуданд: «Ҳатман ба хонаи Каъба рафта ва тавоф хоҳӣ намуд».

Умар (р) мегӯяд: назди Абӯбакр (р) омада гуфтам: «Оё ў Пайғамбари барҳақи Худо нест? Гуфт: «Чаро на, ҳаст». Гуфтам: «Оё мо барҳақ ва душмани мо бар ботил нест?» Гуфт: «Чаро на». Гуфтам: «Пас чаро зиллатро дар дини худ қабул намоем?» Гуфт: «Эй мард! Ў Паёмбари Худо (с) аст! Дар муқобили Худояш исён намекунад ва Худо

ўро нусрат хоҳад дод, пас рикобашро маҳкам бигир! Ба Худованд савганд, ки ў барҳақ аст!»

Гуфтам: «Магар ба мо намегуфт, ки: «Ба зудӣ ба хона рафта ва тавоғ хоҳем кард?» Гуфт: «Бале, vale оё ба ту гуфт, ки «Имсол ба хона тавоғ хоҳӣ кард?» Гуфтам: «На». Гуфт: «Ту ҳатман ба хона рафта ва ба он тавоғ хоҳӣ кард». Умар (р) мегӯяд: «Ба сабаби ин мавқеъам бисёр корҳо кардам (яъне: хайротҳо додам, намозҳо хондам ва ғуломҳо озод кардам ва...)».

Ровӣ мегӯяд: Чун Паёмбари Худо (с) аз қазияи муоҳадаи сулҳ фориф шуданд, фармуданд: «Барҳезед, шутуронро бикишед ва сарҳои худро битарошед!» Ровӣ мегӯяд: Ба Худованд савганд, ки аз мардум як нафаре ҳам барнаҳост, то ин, ки Паёмбари Худо (с) ин суханро се бор тақрор намуданд.

Чун ҳеч кас барнаҳост, назди Умми Салама омаданд ва мавқеъи саҳобаро барояш гуфтанд. Умми Салама (р) гуфт: «Ё Расулаллоҳ! Агар меҳоҳед, ки онҳо чунин кунанд, худи шумо рафта ва бидуни он, ки бо касе сухан зада бошед, шутури худро забҳ намоед ва сартарошро талаб кунед ва сари худро битарошед».

Паёмбари Худо (с) рафтанд ва бидуни он, ки бо касе сухан бигӯянд, шутури худро забҳ карданд ва ҳаллоқро талаб намуда ва сари худро тарошиданд. Чун саҳоба (р) ин амали Паёмбари Худо (с)-ро диданд, шутурони худро куштанд ва сари яқдигари худро тарошиданд. Ва наздик буд, ки яқдигарро аз ғами зиёд (ё аз издиҳоми зиёд) ба қатл бирасонанд.

Баъд аз он гурӯҳе аз занони мусалмон назди Паёмбари Худо (с) омаданд ва Худованд ин ояи каримаро нозил фармуд: «**Эй қасоне, ки имон овардаед! Агар занҳои мусалмон дар ҳоле, ки хичрат кардаанд, назди шумо омаданд, онҳоро имтиҳон ва озмоиш намоед».**

То ин қавли Худованд, ки: «(...Занҳои кофарро дар ҳиболаи никоҳи худ **нагиред**). (Мумтаҳина: 10) (Баъди нозилшавии ин оят) Умар (р) дар ҳамин рӯз ду зан аз занҳои худро, ки дар ҳоли ширқ бо онҳо издивоҷ намуда буд, талоқ дод. Яке аз он ду занро Муовия ибни Абӯсуфён ва дигариро Сафвон ибни Умайя ба никоҳ гирифт.

Баъд аз он Паёмбари Худо (с) ба тарафи Мадина омаданд, шахсе аз Курайш бо номи Абӯбасир, ки мусалмон шуда буд, назди Паёмбари Худо (с) омад. Курайш ду нафарро ба талаби ў фиристода ва гуфтанд: «Ба ваъдае, ки байни мову шумост, вафо кунед!» Паёмбари Худо (с) Абӯбасирро ба онҳо пас доданд, намояндагони Курайш, ўро бо худ гирифта рафтанд.

Чун ба Зулхулайфа расиданд, дар он ҷо манзил гузиданд ва хурмоеро, ки бо худ доштанд меҳӯрданд. Абӯбасир ба яке аз онҳо гуфт: «Ба Худо савганд, фикр меқунам, ки шамшери ту шамшери бисёр хубе аст». Он шахс шамшерро аз ғилоф қашида ва гуфт: «Бале! Шамшери

бисёр хубе аст, чандин бор ўро таҷриба кардаам». Абӯбасир гуфт: «Бидех, ки ўро бубинам». Он шахс шамшерро ба ў дод. Абӯбасир шамшерро гирифт ва он қадар ўро ба шамшер зад, ки ҷонаш сард гардид (ъяне мурд).

Нафари дуввумй фирор намуд ва худро ба Мадина расонд ва давон-давон дохили масцид гардид. Чун назари Паёмбари Худо (с) бар ў афтод, фармуданд: «Ин шахс ба воқеаи ваҳшатноке барҳурд намудааст».

Чун назди Паёмбари Худо (с) расид, гуфт: «Ба Худо савганд, ки рафиқам кушта шуд ва ман ҳам кушта хоҳам шуд». Абубасир дар ин вакт омад ва гуфт: «Ё Расулаллоҳ! Шумо ба аҳди худ вафо карда ва маро ба онҳо пас додед, vale Ҳудованд маро аз дasti онҳо начот дод».

Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Вой бар модари ин! Аҷаб ҷангифрӯзе аст, агар ҳамроҳ ва ҳамкор дошта бошад». Чун Абӯбасир ин суханро шунид, фаҳмид, ки ўро боз ба мушрикин таслим хоҳанд кард аз ин ҷиҳат, аз он ҷо баромад ва ба канори дарё рафт.

Ровӣ мегӯяд: Абӯчандал ибни Суҳайл ҳам (ки қаблан мусалмон шуда буд) аз назди мушрикин фирор намуд ва ба Абӯбасир пайваст, баъд аз ин воқеъа ҳар касе, ки аз Қурайш мусалмон мешуд, назди Абӯбасир меомад ва бо ў мепайваст, то ин, ки гурӯҳеро ташкил доданд. Ба Ҳудованд савганд, ҳеч гоҳ намешуд, ки бишунаванд, қофилае аз Қурайш берун шуда ва тарафи Шом меравад, магар он ки ҷилави қофиларо мегирифтанд, афроди онро кушта ва моли онро мебурданд.

Ҳамон буд, ки Қурайш касонеро назди Паёмбари Худо (с) фиристоданд ва ўро ба Худо ва силаи раҳм савганд доданд, ки: «Агар касе аз Қурайш назди мусалмонон меояд, дар амон бошад. Ва Паёмбари Худо (с) касонеро назди (Абӯбасир ва ҳамроҳонаш) фиристоданд ва Ҳудованд ин оятро нозил фармуд: «**Ва он Худое аст, ки дар даруни Макка шуморо бар онҳо пирӯз кард ва дasti шуморо аз онҳо ва дasti онҳоро аз шумо кӯтоҳ кард боздошт**». (Фатҳ: 24-26)

То ин қавли Ҳудованд, ки (...Онҳоро ғурур, ғурури ҷоҳилият гирифт). Ва ғуурашон он буд, ки ба рисолати Паёмбари Худо (с) ва ба ҳаққонияти «Бисмиллоҳир раҳмонир раҳим» икror накарданд ва монеъи рафтани мусалмонон ба хонаи Каъба гардиданд.

БОБИ 5. Шарт ва истисное, ки дар иқрор ҷавоз дорад

1193. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфтааст: Паёмбари Худо (с) фармудаанд: «Барои Ҳудованди мутаъол наваду нӯҳ ном аст, як кам сад, касе ки онҳоро бишуморад ва ҳифз намояд, ба ҷоннат дохил мешавад».

БОБИ 1. Васиятҳо

1194. Аз Абдуллоҳ ибни Умар (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Барои шахси мусалмоне, ки чизе дошта ва меҳоҳад васият намояд, муносиб нест, ки ду шаб бихобад ва васиятномааш дар зери сараш набошад».

1195. Аз Амр ибни Ҳорис (р), додараравуси Паёмбари Худо (с), барадари Ҷувайрия бинти Ҳорис (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) дар ҳангоми вафоти худ аз хеш на дирҳаме гузоштанд ва на диноре ва на гуломе ва на канизе ва на чизи дигаре. Ва чизе, ки аз эшон монда буд, шутури сафед ва силоҳ ва замине буд, ки онро садака қарор дода буданд.

1196. Ривоят аст, ки чун касе аз Абдуллоҳ ибни Абӯавло (р) пурсид, ки: Оё Паёмбари Худо (с) васият намуда буданд? Гуфт: На. Гуфт: Пас васияте, ки барои мардум навишта буданд, чӣ буд? Гуфт: «Амал кардан ба китоби Худо».

БОБИ 2. Садака додан дар вақти марғ

1197. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Шахсе аз Паёмбари Худо (с) пурсид: Ё Расуллalloҳ! Кадом садака беҳтар аст? Фармуданд: «Садакае беҳтар аст, ки онро дар ҳоли сиҳатмандии худ садака намуда бошӣ ва ҳанӯз дар ба даст овардани мол ҳарис ва дар орзуи сарватманд шудан бошӣ ва аз факр ва бечорагӣ битарсӣ. Ва дар додани садака имрӯз ва фардо накунӣ, ки чун нафас ба сина расид, бигӯй: Ба фалонӣ ин қадар ва ба фалон он қадар бидиҳед, зоро ин вақте аст, ки мол барои фалонӣ тааллуқ гирифтааст».

БОБИ 3. Оё зан ва фарзанд дар ақориб доҳил мешаванд

1198. Ва аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Ҳангоме, ки Ҳудованди мутаъюл ин ояи каримаро нозил фармуд, ки «**Ақориби наздики худро бим бидех!**» (Шуъаро: 214) Паёмбари Худо (с) бархоста ва фармуданд: «Эй мардуми Қурайш! Худро начот бидиҳед! (Яъне мусалмон шавед, то аз азоби дӯзах начот ёбед). Ман барои шумо дар муқобили азоби Худо коре наметавонам!

Эй бани Абдуманоф! Ман барои шумо дар муқобили ҳукми Худо коре карда наметавонам! Эй Аббос ибни Абдулмутталиб! Ман барои ту дар муқобили ҳукми Худо коре карда наметавонам! Эй Сафия, аммаи Расулуллоҳ! Ман барои ту дар муқобили азоби Худо коре карда наметавонам! Эй Фотима, дұхтари Мұхаммад! Аз моли ман, ҳар чй ки меҳоҳй, аз ман биталаб ва ман барои ту дар муқобили азоби Худо коре карда наметавонам».

БОБИ 4. Қавли Ҳудованди мутаъол, ки: «Ятимонро то вакти расидан ба синни булуғ биозмоед. Агар дар онҳо рашодате ёфтед, амволи онҳоро дар ихтиёрашон бигзоред. (Нисо:2)

1199. Аз Ибни Умар (р) ривоят аст: «Падара什 дар замони Паёмбари Худо (с) нахлистонеро, ки ба номи Самғ ёд мешуд, садақа дод ва гуфт: Ё Расулаллоҳ! Ман моли нағисеро ба даст овардаам ва меҳоҳам онро садақа бидиҳам. (Мурод аз садақа додан дар ин ҷо васият кардан ба он мол аст). Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Аслашро садақа бидех, ба тавре, ки на фурӯхта шавад ва на баҳшиш гардад ва на мерос бурда шавад ва факат мевааш нафақа гардад».

Умар (р) онро садақа дод, ба тавре, ки садақааш дар роҳи Худо, дар роҳи озод кардани гуломон, барои масокин, меҳмонон, раҳгузарон ва завилқурбо ҳарч гардад. Ва касе, ки сарпарастии онро ба ӯҳда дорад, низ метавонад ба таври маъқул аз он бихӯрад ва ё ба рафики худ ба андозае, ки барояш пасандоз нашавад, садақа бидиҳад.

БОБИ 5. Қавли Ҳудованди мутаъол: «Касоне, ки моли ятимонро ба ғайри ҳақ меҳӯранд, дар воқеъ оташеро дар шикамҳои худ дохил карда ва ба зудӣ бо оташи сӯзон бирён ҳоҳанд гардид» (Нисо: 10)

1200. Аз Абӯхурайра (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: «Аз ҳафт чизе, ки ҳалоккунанда аст, битарсед!» Пурсиданд: Ё Расулаллоҳ! Онҳо чист? Фармуданд: «Ширк ба Худо, сеҳр ва ҷодугарӣ, куштани шахсе, ки Ҳудованд куштанашро ҳаром намудааст, магар ба ҳаққи он, судхӯрӣ, хӯрдани моли ятим, турехтан аз сафи ҷиҳод ва муттаҳам соҳтани занони покдомани мусалмоне, ки аз корҳои бад ҳабаре надоранд».

БОБИ 6. Нафақаи сарпасти вакф

1201. Ва аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Ворисони ман динор ва дирҳамеро тақсим наҳоҳанд кард, он чй, ки аз ман байд аз нафақаи ҳамсарон ва музди омилам боқӣ мемонад, садақа аст».

БОБИ 7. Касе, ки замин ё чоҳеро вақф намуда ва гуфтааст, ки насибаш ба андозаи мусалмонони дигар аст

1202. Ривоят аст, ки чун Усмон (р) муҳосира гардид, назди касоне, ки ўро муҳосира намуда буданд, омада ва гуфт: Шуморо ба Худо савганд медиҳам ва албатта ҷуз саҳобаи Паёмбари Худо (с) дигаронро савганд намедиҳам. Оё ҳабар надоред, ки Паёмбари Худо (с) фармуғданд: Касе, ки ҷоҳи Румаро қанда бошад, насибаш ҷаннат аст . Ва ман будам, ки он ҷоҳро қандам ва оё ҳабар надоред, ки фармуғданд: «Касе, ки лашкари айёми саҳти Ҷаҳонро мушаққатро мушаҳҳаз сохта ва омода намояд, насибаш ҷаннат аст?» Ва ман будам, ки он лашкарро мушаҳҳаз соҳтам. Ровӣ мегӯяд: Онҳо сухани Усмон (р)-ро тасдиқ намуданд.

БОБИ 8. Қавли Худованди мутаъюл ки мефармояд: «Эй мӯъминон, он гоҳ, ки марг ба яке аз шумо фаро расад...»

1203. Аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки гуфт: «Шахсе аз мардуми бани Саҳм ба ҳамроҳи Тамими Дорӣ ва Адий ибни Баддоъ ба сафар рафтанд. Шахси бани Саҳм (р) дар сарзамине, ки мусалмони дигаре вучуд надошт, вафот намуд. Он ду нафар ҳангоми омадан (ба Мадина) тарақаашро бо худ оварданд. (Ворисонашро) диданд, ки ҷоми нуқрае, ки тиллокорӣ шуда буд, дар байни амволаш вучуд надорад. Паёмбари Худо (с) он ду нафарро савганд доданд, вале баъд аз мuddате он ҷоми тиллокоришуда аз Макка пайдо шуд ва соҳибони ҷом гуфтанд, ки: мо онро аз Тамим ва Адий харидаем. Ду нафар аз ақвоми шахси Саҳмӣ барҳоста ва савганд ҳӯрданд, ки шаҳодати мо аз шаҳодати онҳо барҳақтар аст ва ҷом аз қавми мутавафои онҳост. Ва ин ояи карима дар бораи онҳо нозил гардид: «**Эй мӯъминон, он гоҳ, ки марги яке аз шумо фаро расад, ҳангоми васият кардан аз миёни худ ду шоҳиди одил гувоҳ бигиред**». (*Моида: 106*)

**БОБИ 1. Фазилати чиход ва пайравӣ аз равиши
Паёмбари Худо (с)**

1204. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Шахсе назди Паёмбари Худо (с) омада ва гуфт: Амалеро ба ман нишон дихед, ки баробари чиход савоб дошта бошад. Фармуданд: «Чунин амалеро намебинам». Ва фармуданд: «Оё метавонӣ аз лаҳзае, ки муҷоҳид ба чиход берун мешавад, ба масҷид дохил шавӣ ва ба намоз ва рӯза машғул гардӣ ва ҳеч гоҳ аз намоз хориҷ нашавӣ ва ифтор нанамоӣ?» Он шахс гуфт: Чунин тоқату кудратро кӣ дорад?

**БОБИ 2. Беҳтарин мардум шаҳси мӯъмине аст, ки ба ҷон
ва моли худ дар роҳи Худо чиход намояд**

1205. Аз Абӯсаъид (р) ривоят аст, ки гуфт: Аз Паёмбари Худо (с) пурсиданд: Кадом амал беҳтар аст? Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Мусалмоне, ки ба ҷон ва моли худ дар роҳи Худо чиход намояд». Гуфтанд: Баъд аз он кадом амал? Фармуданд: «Мусалмони ботақвое, ки дар гӯши афтода ва мардумро аз шарри худ дар амон медорад».

1206. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Аз Паёмбари Худо (с) шунидам, ки фармуданд: «Муҷоҳиди фисабилиллоҳ, вале Худо медонад, ки муҷоҳиди фисабилиллоҳ кист, монанди касе аст, ки дар рӯз рӯза дошта бошад ва шаб то субҳ намоз бихонад ва Худованди мутаъол барои муҷоҳиди фисабилиллоҳ ваъда додааст, ки агар вафот намояд, ўро ба ҷаннат дохил созад ва ё ўро солим бо ҳамроҳии музд ва ё ғанимат ба хонааш баргардонад».

БОБИ 3. Дараҷоти муҷоҳидини фисабилиллоҳ

1207. Ва аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Касе, ки ба Худо ва Расулаш имон биоварад, намозро хонда ва Рамазонро рӯза бигирад, бар Худованд лозим аст, (яъне аз фазлу қарами Худованд аст) ки ўро ба ҷаннат дохил намояд, чи дар роҳи Худо чиход намуда бошад ва чи дар ҳамон чое, ки ба дунё омадааст, нишаста бошад». Ашхосе гуфтанд: Ё Расулаллоҳ! Оё ба мардум аз ин ҳабар башорат дихем?

Фармуданд: «Дар биҳишт сад дарача аст, ки Худованди мутаъол онҳоро барои муҷоҳидини фисабилиллоҳ омода намудааст, ки мобайни ҳар дарача то дараҷаи дигари он монанди тафовут ё фосилаи байни замин ва осмон аст ва агар аз Худованд дархост кунед, Фирдавсро дархост намоед, зоро Фирдавс васати ҷаннат ва баландтарин ҷои ҷаннат аст ва болои он Арши Худост ва фикр мекунам, ки роъӣ гуфт ва наҳрҳои биҳишт аз он ҷо (фирдавс) сарчашма мегирад».

БОБИ 4. Фазилати чиҳоди дар роҳи Худо дар субҳу шом баромадан ва андак ҷое аз шумоён аз биҳишт аст

1208. Аз Анас ибни Молик (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: «Чиҳод кардан дар як қисмате аз рӯз чи аз субҳ то зӯҳр бошад ва чи аз зӯҳр то шом, бар тамоми дунё ва моғиҳо фазилат дорад».

1209. Аз Абӯҳурайра (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: «Андақ ҷое аз биҳишт аз тамоми он чӣ, ки офтоб бар он тулӯй ва ғуруб менамояд, беҳтар аст». Ва фармуданд: «Ва ҷиҳод кардан дар як қисмате аз рӯз чи аз субҳ то зӯҳр бошад ва чи аз зӯҳр то шом, аз тамоми он чӣ, ки офтоб бар он тулӯй ва ғуруб менамояд, беҳтар аст».

БОБИ 5. Сифати ҳурҳои биҳишт

1210. Аз Анас ибни Молик (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: «Агар зане аз занҳои биҳишт ба дунё биёяд, мобайни машриқ ва мағрибро равшан мекунад ва бӯи хуши вай дунёро мегирад ва ҷодари сараш аз дунё ва мавҷудоти он беҳтар аст».

БОБИ 6. Савоби касе, ки дар роҳи Худо мусибат мебинад ва ё маҷрӯҳ мешавад

1211. Ва аз Анас ибни Молик (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) ҳафтод нафар аз (бани Сулайм)-ро (ки қориёни Куръон буданд) барои даъвати бани Омир фиристоданд, чун наздики минтақаи бани Омир расиданд, тағоям гуфт: «Ман аз шумо пештар (назди ин мардум) меравам, агар ба ман амон дода ва иҷоза доданд, ки сухани Паёмбари Худо (с)-ро бо онҳо бигӯям, ки хуб, варна шумо наздик ҳастед (ва ба қӯмаки ман ҳоҳед расид)».

Ӯ пештар рафт ва онҳо ба Ӯ амон доданд ва дар ҳоле, ки суханони Паёмбари Худо (с)-ро ба онҳо мегуфт, ба яке аз афроди ҳуд ишора намуданд, Ӯ бо найзааш ба вай ҳамла кард ва найзаро ба паҳлӯяш ба тавре ҳалонд, ки аз паҳлӯи дигараш берун шуд. (Тағоям) гуфт: Аллоҳу акбар ва ба Худованд савганд, ба мақсади ҳуд расидам (яъне шаҳид

шудам). Баъд аз он ба дигар ҳамроҳонаш ҳамла намуда, ҳамаи онҳоро ба истиснои як нафар ланге, ки ба кӯҳ баромада буд, куштанд.

Чабраил (ъ) ба Паёмбари Худо (с) хабар дод, ки он мардум ба шаҳодат расиданд ва Худованд аз онҳо розӣ гардида, онҳоро розӣ соҳтааст. Ва мо дар Куръон меҳонем ки: «Ба қавми мо бигӯед, ки мо ба лиқои Аллоҳ пайвастем ва ў аз мо розӣ гардида ва моро розӣ соҳтааст». Ва баъд аз он ин чиз мансух гардид. Ва Паёмбари Худо (с) ҷиҳил рӯз дар намози субҳ бар қабилаи Риъл ва Заквон ва бани Лихён ва бани Усайя, ки дар муқобили Худо ва Расулаш исён карда буданд, нафрин намуданд.

1212. Аз Ҷундаб ибни Суфён (р) ривоят аст, ки ангушти Паёмбари Худо (с) дар яке аз ғазавот маҷрӯҳ гардид (ва ангушти худро мухотаб қарор дода) фармуданд: «Оё ту аз як ангуште, ки дар роҳи Худо маҷрӯҳ гардидааст, чизе бештар мебошӣ?»

БОБИ 7. Фазилати касе, ки дар роҳи Худо захмӣ мешавад

1213. Аз Абӯҳурайра (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Савганд ба зоте, ки ҷонам дар дасти ўст, касе нест, ки дар роҳи Худо захмӣ гардад ва Худованд медонад, ки қадом касе дар роҳи Ўзҳозӣ мешавад, магар он, ки дар рӯзи қиёмат ҳозир мегардад, ранги хуни он заҳм ранги хун ва бӯяш бӯи мушк аст».

БОБИ 8. Ин қавли Худованди мутаъол, ки «Аз мӯъминон мардумонеанд, ки бо аҳде, ки бо Худо бастаанд, вафо намудаанд...»

1214. Аз Анас ибни Молик (р) ривоят аст, ки гуфт: Дар рӯзи ҷангӣ Бадр амакам (Анас ибни Назр (р) дар ҷанг ҳозир нагардид, баъд аз он назди Паёмбари Худо (с) омад ва гуфт: Ё! Расулаллоҳ! Аз аввалин ҷангӣ, ки бо мушрикин кардаед, ман ғоиб будам, агар Худованд тавфиқ дод, ки дар ҷангӣ дигаре бо мушрикин иштирок намоям, Худованд нишон ҳоҳад дод, ки чӣ ҳоҳам кард!

Чун дар ҷангӣ Уҳуд мусалмонон ақибишиниӣ намуданд, гуфт: Худоё! Аз он чӣ, ки инҳо, яъне ҳамроҳонам кардаанд, аз ту маъзарат меҳоҳам ва аз он чӣ онҳо, яъне мушрикин кардаанд, ба Ту бароат мечӯям. Баъд аз он рӯй ба тарафи майдони маърака намуд, Саъд ибни Муъозро дар сари роҳаш дид, ба вай гуфт: Эй Ибни Муъоз! Ба Худои падарам савганд, ки ба тарафи ҷаннат меравам ва бӯи онро аз пушти кӯҳи Уҳуд эҳсос менамоям.

Саъд ибни Муъоз (р) гуфт: Ё! Расулаллоҳ! Он чиро, ки ин шахс дар ин рӯз анҷом дод, наметавонам тавсиф намоям. Анас (бародарзодааш) мегӯяд: Ӯро мушрикин куштанд ва мусла намуданд ва мо дар бадани вай ҳаштоду ҷанд заҳми шамшер, найза ва тирро шумора намудем. Ва

хеч кас ўро натавонист бишносад, магар хоҳараш, ки ўро аз ангуштонаш шинохт ва мо гумон мекардем ва ё назари мо ин буд, ки ин ояи карима дар бораи ў нозил гардидааст: «Аз мусалмонон мардонеанд, ки бар аҳди худ бо Худованд вафо намудаанд...».

Ва Анас (р) мегӯяд: Хоҳараш, ки Рубайиль ном дошт, дандони занеро шикаст, Паёмбари Худо (с) амр ба қасос намуданд. Анас (р) гуфт: Ё Расулаллоҳ! Ба зоте, ки туро ба ҳақ фиристодааст, дандонаш (дар муқобили дандонаи он зан) шикаста намешавад. Ва ҳамон буд, ки ҷониби муқобил ба дият гирифтан ризоият дода ва қасос накарданд. Паёмбари Худо (с) гуфтанд: «Баъзе аз бандагони Худо қасонеанд, ки агар ба Худованд савганд бихӯранд, Худованд савганди онҳоро рост месозад».

1215. Аз Зайд ибни Собит (р) ривоят аст, ки гуфт: Қуръонро дар сахифаҳое менавиштам, як оя аз сураи «Аҳзоб»-ро, ки аз Паёмбари Худо (с) шунида будам, аз наздам мафқуд гардид ва онро ҷуз дар назди Ҳузаймаи Ансорӣ, ки Набии қарим (с) шаҳодат додани ўро баробари шаҳодат додани ду нафар қарор дода буданд, назди шахси дигаре наёфтам. Ва он оя ин қавли Худованди мутаъюл буд: «Аз мусалмонон мардонеанд, ки бар аҳди худ бо Худованд вафо намудаанд...» (*Аҳзоб:* 25)

БОБИ 9. Анҷом додани кори нек пеш аз иқдом намудан ба ҷиҳод

1216. Аз Бароъ (р) ривоят аст, ки гуфт: Шахсе, ки зиреҳи оҳанин пӯшида буд, назди Паёмбари Худо (с) омад ва гуфт: Оё мешавад, ки аввал ҷанг намоям ва баъд аз он мусалмон шавам? Фармуданд: «Аввал мусалмон шав, баъд аз он ҷанг қун!» Ҳамон буд, ки он шахс мусалмон гардид, баъд аз мусалмон шудан ба ҷиҳод иштирок намуда, шаҳид шуд, Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Кори андаке кард ва музди бисёр зиёде бурд».

БОБИ 10. Касе, ки ба асари тири ғайбӣ ба қатл мерасад

1217. Аз Анас ибни Молик (р) ривоят аст, ки Умми Рубайиль бинти Бароъа (р), ки модари Ҳориса ибни Суроқа (р) бошад, назди Паёмбари Худо (с) омад ва гуфт: Ё Расулаллоҳ! Аз аҳвол ва макони Ҳориса (р), ки дар ҷангӣ Бадр ба асари тири ғайбӣ шаҳид шуда буд, ҷизе намегӯед? Зоро агар дар ҷаннат бошад, (дар фироқаш) сабр намоям, варна барояш бисёр гиря қунам. Фармуданд: «Эй модари Ҳориса (р). Дар ҷаннат ҷаннатҳои дигарест ва фарзанди ту ба Фирдавси аъло расидааст».

БОБИ 11. Касе, ки барои эълои қалиматуллоҳ ҷиҳод менамояд

1218. Аз Абӯмӯсо (р) ривоят аст, ки гуфт: Шахсе назди Паёмбари Худо (с) омад ва пурсид: Яке барои он мечангад, ки ғанимат ба даст оварад, дигаре барои он мечангад, то номаш баланд гардад ва саввумӣ

барои он, ки мақому манзалате ба даст оварад, кадом яке аз ин чангҳо фисабилиллоҳ гуфта мешавад?» Фармуданд: «Касе ки мақсадаш аз чанг кардан эълои қалиматуллоҳ бошад, ҷиҳоди ў ҷиҳоди фисабилиллоҳ аст».

БОБИ 12. Шустушӯи баъд аз чанг ва қитол

1219. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки чун Паёмбари Худо (с) аз чанги Ҳандақ баргаштанд, силоҳи худро гузоштанд ва ғусл намуданд. Ҷабраил (ъ) дар ҳоле, ки ғубор бар сараш нишаста буд, омад ва гуфт: Силоҳро бар замин гузоштай? Вале ба Ҳудованд савганд аст, ки ман (силоҳ)-ро бар замин нагузоштаам. Паёмбари Худо (с) пурсиданд «Ба кадом тараф (ба ҷиҳод биравам)?» Гуфт: Ҳамин ҷо. Ва ба сӯи бани Қурайза ишора намуд. Оиша (р) мегӯяд: Ва Паёмбари Худо (с) ба тарафи бани Қурайза ҳаракат намуданд.

БОБИ 13. Кофири, ки мусалмонеро мекушад ва баъд аз он мусалмон мешавад ва ба роҳи рост ҳидоят гардида ва кушта мешавад

1220. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармудаанд: «Ҳудованди мутаъол аз ду касе, ки яке дигареро мекушад ва ҳар ду доҳили чаннат мегарданд, меҳандад (било кайф), яке дар роҳи Худо ҷиҳод карда, кушта мешавад. Ва дигаре қотили ў аст, ки кофир мебошад ва баъд аз он тавба намуда ва Ҳудованд тавбаашро қабул намуда ва сипас шаҳид мегардад».

1221. Ва аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: «Баъд аз он, ки мусалмонон Ҳайбарро фатҳ намуданд, назди Паёмбари Худо (с) омада гуфтам: Ё Расулаллоҳ! Ҳиссаи маро ҳам бидиҳед. Баъзе аз мардуми бани Ос гуфтанд: Ё Расулаллоҳ! Барояш чизе надиҳед! Абӯхурайра (р) гуфт: Ин (шахсе, ки чунин мегӯяд) қотили Ибни Қавқал аст. Ибни Саъд ибни Ос гуфт: Ачиб аст, ки гурбаи ваҳшӣ аз тарафи кӯҳ омада ва бар ман аз ин, ки шахси мусалмонеро куштаам ва он шахс (мақтул) ба сабаби кушта шудан аз дasti ман мавриди икроми Ҳудовандӣ қарор гирифтааст, айб мегирад ва Ҳудованд маро дар дasti ў мавриди (яъне ман дар дasti ў дар ҳолати куфр кушта нашудам) ихонат қарор надод».

БОБИ 14. Касе, ки ҷиҳодро аз рӯзai нафлӣ беҳтар медонад

1222. Аз Анас ибни Молик (р) ривоят аст, ки гуфт: Абӯталҳа дар замони Паёмбари Худо (с) барои он, ки ҷиҳод карда битавонад, рӯзai нафл намегирифт, вале чун Паёмбари Худо (с) вафот намуданд, надидам, ки ба ҷуз аз рӯзи иди Фитр ва иди Қурбон бидуни рӯза бошад.

БОБИ 15. Шаҳодат ба ғайр аз күшта шудан ҳафт қисм аст

1223. Ва аз Анас ибни Молик (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: «Мурдан аз мараз (вабо) барои мусалмонон шаҳодат аст».

БОБИ 16. Қавли Худованди мутаъюл: «Қасоне, ки аз мусалмононба чиҳод намераванд, ба истиснои ашхоси маъзур, бо қасоне, ки бо ҷон ва моли худ дар роҳи Худо чиҳод менамоянд, баробар нестанд...»

1224. Аз Зайд ибни Собит (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) ин ояи каримаро, ки «Қасоне, ки аз мусалмонон ба чиҳод намераванд, бо қасоне, ки бо ҷон ва моли худ дар роҳи Худо чиҳод менамоянд, баробар нестанд») (*Niso: 951*) бар ман имло мекарданд ва ман менавиштам, дар ин вақт ибни Умми Мактум» ки шахси кӯре буд, омад ва гуфт: Ё Расулаллоҳ! Агар чиҳод карда метавонистам, чиҳод мекардам. Дар ҳоле, ки рони Паёмбари Худо (с) болои ронам буд, эҳсоси сангинӣ намудам, то ҷое, ки тарсидам, шояд рони ман кӯфта шавад ва бишканад (Ин вазнинӣ аз ҷиҳати вахӣ буд, ки ҳамин вақт нозил мегардид). Баъд аз он ба ҳолати оддӣ баргаштанд ва Худованд ин ояи муборакро нозил фармуд, ки «...ба истиснои ашхоси маъзур...»

БОБИ 17. Ҳавасманд кардан ба чиҳод

1225. Аз Анас (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) ба тарафи Ҳандақ рафта диданд, ки муҳочирин ва ансор дар субҳи рӯзи бисёр сарде ба қандани ҳандақ машғуланд ва онҳо гулом ва муздуре надоштанд, ки ба ивази онҳо кор кунанд. Паёмбари Худо (с) чун ин мешаққат ва гуруснагияшонро диданд, фармуданд: «Худоё! Роҳате ҷуз роҳати охират нест. Пас мардуми муҳочир ва ансорро биёmurз». Ва онҳо дар ҷавобашон гуфтанд, ки «Мо қасоне ҳастем, ки бо Муҳаммад (с), байъат намудаем, ки то зиндаем ҷиҳод мекунем».

БОБИ 18. Қандани ҳандақ

1226. Ва аз Анас (р) дар ривояти дигаре омадааст, ки: «Онҳо (ҳангоми ҳафри ҳандақ) чунин мегуфтанд: «Мо қасоне ҳастем, ки бо Муҳаммад (с), то зинда бошем, бар ислом байъат намудаем». Ва Паёмбари Худо (с) дар ҷавобашон мегуфтанд ки: «Худоё! Ҳубие ҷуз хубии охират нест, пас барои ансор ва муҳочирин баракат бидех!»

1227. Аз Бароъа (р) ривоят аст, ки гуфт: Дар газваи Аҳзоб Паёмбари Худо (с)-ро дидам, ки хок мекашонданд ва дар ҳоле, ки асари хок сафедии рӯи шикамашонро пӯшонда буд, мегуфтанд: «Худоё! Агар ту набудӣ, мо ҳидоят намешудем. На садакае дода ва на

намоз меҳондем. Пас ба дилҳои мо оромӣ бубахш. Ва дар вақти ҷанг моро событқадам бисоз. Ҳамоно душманон бар мо таҷовуз намудаанд, вале аз фитнаангезии онҳо ибо меварзем».

БОБИ 19. Касе, ки ба сабаби узре ба ҷиҳод нарафтааст

1228. Аз Анас (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) дар яке аз газавот фармуданд: «Пушти сари мо дар Мадина мардуме ҳастанд, ки ҳеч дашт ва дараеро напаймудаем, магар он, ки онон бо мо будаанд (яъне дар савоби мо шарик ҳастанд), зоро аз омадан бо мо маъзур буданд».

БОБИ 20. Фазилати рӯза гирифтани дар ҷиҳод

1229. Аз Абӯсаъид (р) ривоят аст, ки гуфт: Аз Паёмбари Худо (с) шунидам, ки фармуданд: «Касе, ки як рӯз дар ҷиҳод рӯза бигирад, Ҳудованд ўро ба масофаи ҳафтодсола роҳ аз дӯзах дур месозад».

БОБИ 21. Муҷаҳҳаз намудани муҷоҳид ва ё сарпарастӣ намудан ба таври шоиста аз бозмондагонаш

1230. Аз Зайд ибни Ҳомид (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Касе, ки муҷоҳидеро муҷаҳҳаз намояд, монанди он аст, ки шахсан ҷиҳод карда бошад ва касе, ки аз бозмондагонаш ба таври шоиста сарпарастӣ намояд, монанди он аст, ки шахсан ҷиҳод карда бошад».

1231. Аз Анас (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) дар Мадина ба хонаи ҳеч кас ба ҷуз хонаи Ӯмии Сулайм (р) ва ҷуз ба хонаи ҳамсарони худ дохил намешуданд. Чун аз эшон сабабро ҷӯё шуданд, фармуданд: «Ман барои ў аз ин ҷиҳат шафқат мекунам, ки бародараш дар ҳоле, ки бо ман буд, ба шаҳодат расид».

БОБИ 22. Омодагӣ ба марғ дар вақти рафтани дар ҷиҳод

1232. Ва аз Анас (р) ривоят аст, ки «ӯ дар рӯзи ҷанги Ямома назди Собит ибни Қайс омада ва дид, ки ронҳояшро бараҳна карда ва хушбӯиро, ки ба ҷисми мурда истеъмол мекунанд, ба пойҳояш мемолад. (Анас (р) ба вай) гуфт: Амаки бузургворам! Ҷӣ ҷизе монеъи омодагии шумо дар сафи муҷоҳидин мешавад? Гуфт: Бародарзодаам! Акнун меоям. Ва ҳанӯз ҳам аз он хушбӯихо ба ҷисмаш истеъмол мекард, баъд аз он бори дигар Анас омад ва нишаст ва дар суханони худ аз ҳазимати мусалмонон ёд кард. Собит гуфт: Аз пешам дур шавед, то ба ҷиҳод биравам. Мо дар замони Паёмбари Худо (с) аз душман фирор намекардем, ҳамнишинони шумо барои шумо одати бадеро омӯхтаанд (ки аз сафи ҷиҳод мегурезед).

БОБИ 23. Фазилати иттилоъ овардан аз душман

1233. Аз Ҷобир (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) дар газваи Ахзоб фармуданд: «Касе ҳаст, ки хабари мушрикинро бароям биоварад?» Зубайр (р) гуфт: Ман меоварам. Боз фармуданд: «Касе ҳаст, ки хабари мушрикинро бароям биоварад?» Зубайр (р) гуфт: Ман меоварам. Фармуданд: «Барои ҳар пайгамбаре ҳамнишинони хосе аст, ҳамнишини хоси ман Зубайр аст».

БОБИ 24. Бояд зери байраки некӯкорӣ ва бадкорӣ чиход намуд

1234. Аз Урваи Бориқӣ (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Хайру баракат то рӯзи қиёмат дар пешонии аспҳо аст (ва ин хайр иборат аз савоби дар охират ва ба даст овардани ғанимат дар дунёст).

1235. Аз Анас ибни Молик (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Баракат дар пешонии аспҳост».

БОБИ 25. Касе, ки бинобар ин амри Худованд, ки фармудааст: «Ва аз омода кардани аспҳо...» асперо омода кардааст

1236. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Касе, ки асперо барои ҷиҳоди фисабилиллоҳ бо асоси имони ба Худо ва тасдиқ ба ваъдааш омода намояд ва об ва алафи он асп ва бавлу саргинаш дар рӯзи қиёмат дар паллаи ҳасаноташ ҳисоб ҳоҳад шуд».

БОБИ 26. Номгузории асп ва улог

1237. Аз Саҳл ибни Саъд (р) ривоят аст, ки гуфт: «Барои Паёмбари Худо (с) дар боғи мо аспе буд бо номи Луҳайф ва баъзе онро Луҳайф мегуфтанд.

1238. Аз Муъоз (р) ривоят аст, ки гуфт: Бар болои улоге, ки номаш Уфайр буд, пушти сари Паёмбари Худо (с) савор будам, фармуданд: «Эй Муъоз! Оё медонӣ, ки ҳаққи Худо бар бандагонаш чист?» (ва боқӣ ҳадисро тавре, ки қаблан гузашт, баён намуд).

1239. Аз Анас (р) ривоят аст, ки гуфт: Дар Мадина ваҳшат ва ҷазаъ ва фазъ шунида шуд. Паёмбари Худо (с) аспи моро, ки бо номи Мандуб ёд мешуд, ба орият гирифта (ва рафтанд, ки аз қазия хабар бигиранд). Баргашта ва гуфтанд: «Ҳеч мушкиле набуд, вале ин асп ҳамчун дарё меҳурӯшид».

БОБИ 27. Он чӣ, ки дар шум будани асп омадааст

1240. Аз Абдуллоҳ ибни Умар (р) ривоят аст, ки гуфт: «Аз Паёмбари Худо (с) шунидаам, ки фармуданд: «Шум будан (яъне фоли

бад гирифтан) дар се чиз аст: дар асп, дар зан ва дар хона». (Яъне пеш аз Ислом аҳли ҷоҳилията ин чизҳо фоли бад мегирифтанд).

БОБИ 28. Ҳиссаи асп аз моли ғанимат

1241. Ва аз Абдуллоҳ ибни Умар (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) барои асп ду саҳм ва барои соҳиби асп як саҳм таъин намудаанд.

1242. Аз Бароъ ибни Озіб (р) ривоят аст, ки шахсе аз вай пурсид: Оё дар рӯзи Ҳунайн Паёмбари Худо (с)-ро танҳо гузошта ва фирор намудед? Гуфт: Вале ҳуди Паёмбари Худо (с) фирмӣ накарданд. Мардуми Ҳавозин тирандозони моҳире буданд, аввал, ки бар онҳо ҳамла кардем, турехтанд ва ҳангоме, ки мусалмонон машғули ҷамъоварии ғаноим шуданд, онҳо бо тирандозӣ бар мо ҳамла намуданд. Бо вучуди он ҳам Паёмбари Худо (с) фирмӣ накарданد, ҳудам эшонро дидам, ки бар болои шутури сафеде саворанд ва Абӯсуфён лаҷоми шутурро ба даст дошта ва эшон мегуфтанд: «Ман пайғамбарам, ин сухани дурӯғ нест, ман фарзанди Абдулмуталлибам».

1243. Аз Анас (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) шутуре доштанд, ки номаш Азбоъа буд ва ҳеч шутуре аз вай сабқат намегирифт. Шахси бодиянишине бо шутури ҷавоне омад ва шутури Паёмбари Худо (с)-ро гузашт, ин амр бар мусалмонон гарон омад. Паёмбари Худо (с) ин мавзӯро дарк намуда ва фармуданд: «Қонуни илоҳист, ҳар чизе, ки дар дунё баланд шавад, Ҳудованд онро паст менамояд».

БОБИ 30. Бардоштани занҳо машқҳои обро барои мардум дар вақти ҷиҳод

1244. Ривоят аст, ки Умар (р) изорҳоеро дар байнин занҳои Мадина тақсим намуд, як изор, ки аз ҳама беҳтар буд, наздаш боқӣ монд. Ба ӯ гуфтанд: Инро ба духтари Паёмбари Худо (с), ки дар назди ту аст, бидех. Мақсадашон Ӯмми Кулсум духтари Алӣ (р) буд. Умар (р) гуфт: Ӯмми Сулайт мустаҳиқтар аст. Ва Ӯмми Сулайт он занони Ансор буд, ки бо Расули Худо (с) байъат карда буд. Ва Умар (р) гуфт: Ӯмми Сулайт касе аст, ки дар ҷанги Бадр машки обро бардошта буд ва барои мо об медод.

БОБИ 31. Муолиҷа кардани занҳо захмиҳоро дар ҷанг

1245. Аз Рубайиъ бинти Муъаввиз (р) ривоят аст, ки гуфт: Бо Паёмбари Худо (с) дар ҷиҳод иштирок мекардем, мӯҷоҳидинро об дода, барояшон хидмат менамудем ва илова бар он захмиҳо ва қуштаҳоро ба Мадина мерасонидем.

БОБИ 32. Фазилати нигаҳбонӣ дар ҷиҳоди роҳи Ҳудо

1246. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Шабе Паёмбари Ҳудо (с) баъд аз омадан ба Мадина ба бедорхобӣ афтода ва фармуданд: «Кош шахси муносибе аз саҳобаам пайдо мешуд, ки имшаб аз ман ҳиро сат мекард». Дар ин вақт буд, ки овози силоҳоро шунидем. Паёмбари Ҳудо (с) фармуданд «Ин кист?» Гуфт: Ман Саъд ибни Абӯваққос, омадам, то аз шумо ҳиро сат намоям». Ва ҳамон буд, ки Паёмбари Ҳудо (с) хобиданд.

1247. Аз Абӯхурайра (р) аз Паёмбари Ҳудо (с) ривоят аст, ки фармуданд: «Бадбаҳт аст бандай динор ва дирҳам ва бандай раҳт ва либос. Агар ин ҷизҳо барояш дода шавад, хуш ва розӣ аст ва агар дода нашавад, норозӣ ва ҳашмгин аст, (чунин шаҳс) бадбаҳт ва бечора шавад, агар ба пояш хоре бихалад, ба нештар аз пояш намебарояд. Ва ҳушбаҳт касе аст, ки лаҷоми аспашро гирифта ва ба ҷиҳоди фисабилиллоҳ берун мешавад, мӯйҳояш парешон ва поҳояш хоколуд аст, агар барояш вазифаи нигаҳбонӣ дода шавад, нигаҳбонӣ мекунад ва агар вазифаи дунболаравии лашкар дода шавад, дунболаравии лашкарро менамояд, агар иҷозаи доҳил шуданро бихоҳад, барояш иҷоза намедиҳанд ва агар шафоъати касеро бикунад, шафоъаташро намепазиранд».

БОБИ 33. Ҳидмат кардан дар вақти ҷиҳод

1248. Аз Анас (р) ривоят аст, ки гуфт: Дар ҷанги Ҳайбар иштирок намуда будам ва ҳидмати Паёмбари Ҳудо (с)-ро мекардам. Чун аз Ҳайбар баргаштем ва ҷашми Паёмбари Ҳудо (с) ба кӯҳи Уҳуд афтод, фармуданд: «Ин кӯҳе аст, ки ў моро дӯст дорад ва мо ўро дӯст медорем.

1249. Аз Анас (р) ривоят аст гуфт, ки (дар яке аз сафарҳо) ҳамроҳи Паёмбари Ҳудо (с) будем ва бештарини соя насиби шахсе буд, ки бо ҷодараш бар болои худ соя менамуд ва қасоне, ки рӯза гирифтанд, ҳеч коре карда натавонистанд, вале қасоне рӯзаро ҳӯрданд, обу алафи шутуронро омода карда ва заҳмат қашиданд ва дар ҳидмати дигарон буданд. Паёмбари Ҳудо (с) фармуданд: «Имрӯз музди комил насиби қасоне шуд, ки рӯзаро ҳӯрданд».

БОБИ 34. Фазилати як рӯз дар сафи ҷиҳод будан

1250. Аз Саҳл ибни Саъди Соъидӣ (р) ривоят аст, ки Паёмбари Ҳудо (с) фармуданд: «Як рӯз дар сафи ҷиҳод будан аз дунё ва аз ҳамаи он чӣ, ки дар дунё мебошад, беҳтар аст ва як қисмате аз рӯз, масалан аз субҳ то зӯҳр ва ё аз зӯҳр то шом ба ҷиҳод рафтани аз ҳамаи дунё ва аз ҳамаи он чӣ, ки дар дунё мебошад, беҳтар аст».

БОБИ 35. Кӯмак хостан дар чиҳод аз заъифон ва ашхоси солех

1251. Аз Саъд ибни Абӯвакқос (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуанд: «Магар чуз ин аст, ки ба сабаби заъифони худ нусрат дода мешавед ва рӯзӣ дода мешавед».

1252. Аз Абӯсаъид (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуанд: «Замоне бар мардум хоҳад омад, ки гурӯҳе ба чиҳод мераванд ва аз яқдигар бипурсанд, ки оё кадом касе аз шумо ҳаст, ки бо Паёмбари Худо (с) сӯҳбат намуда бошад? Дар ҷавоб гуфта мешавад: Бале. Ва фатҳ насиби он гурӯҳ мешавад. Ва боз замоне меояд, ки мепурсанд: Оё касе аз шумо ҳаст, ки бо саҳобаи Паёмбари Худо (с) бошад? Мегӯянд: Бале. Ва боз ҳам фатҳ насиби он гурӯҳ мешавад. Ва боз замоне меояд, ки мепурсанд: Оё касе ҳаст аз шумо, ки ҳамсӯҳбатҳои саҳобаи Паёмбари Худо (с)-ро дида бошад? Мегӯянд: Бале. Ва фатҳ насиби онҳо мешавад».

БОБИ 36. Ташвиқ ба тирандозӣ

1253. Аз Абӯусайд (р) ривоят аст, ки гуфт: Дар ҷангӣ Бадр ҳангоме, ки мо дар муқобили Қурайш ва Қурайш муқобили мо сафорӣ карда буданд, Паёмбари Худо (с) фармуанд: «Вақте, ки ба шумо наздик шуданд, тирандозӣ намоед.»

БОБИ 37. Касе, ки ба зери сипари шахси дигаре худро панаҳ намудааст

1254. Аз Умар (р) ривоят аст, ки гуфт: Худованди мутаъюл амволи бани Назирро бидуни ҷанг ва қитол насиби Расули худ сохта ва ин амвол хос барои Паёмбари Худо (с) буд. Ва Паёмбари Худо (с) нафақаи солонаи аҳл ва аёли худро аз он амвол бармедоштанд ва бақияро барои таҳияи силоҳ ва дигар васоили ҷанг барои ҷиҳоди фисабилиллоҳ ихтинос медоданд.

1255. Аз Алӣ (р) ривоят аст, ки гуфт: Нашунидем, ки Паёмбари Худо (с) чуз барои Саъд барои шахси дигаре гуфта бошанд, ки «фидоят шавам» ва худам аз эшон шунидаам, ки барои Саъд мегуфтанд: «Тирандозӣ кун! Падару модарам фидои ту бод!»

БОБИ 38. Он чӣ, ки дар бораи зинати шамшер омадааст

1256. Аз Абӯумома (р) ривоят аст, ки гуфт: Ин футуҳотро қасоне кардаанд, ки зевари шамшеронашон тилло ва нуқра набуд ва зинате, ки буд, аз пӯст, сурб ва оҳан буд.

БОБИ 39. Зиреҳ ва либоси ҷангии Паёмбари Ҳудо (с)

1257. Аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Ҳудо (с) дар (рӯзи ҷангӣ Бадр) дар ҳоле, ки дар хайма нишаста буданд, дуо карданд: «Илоҳо, аҳд ва ваъдаи туро аз ту меҳоҳам. Ҳудоё! Агар хоста бошӣ, баъд аз имрӯз ибодат карда нашавӣ». Абӯбакр (р) дасти Паёмбари Ҳудо (с)-ро гирифта ва гуфт: Ё Расулаллоҳ! Қифоят аст, ба даргоҳи Парвардигоратон хеле зорӣ намудед. Ва Паёмбари Ҳудо (с) дар ҳоле, ки либоси ҷангиро пӯшида буданд, аз хайма берун шуда ва гуфтанд: «Ин гурӯҳҳо шикаст ҳӯрда ва пушт ҳоҳанд дод ва ваъдаи эшон дар рӯзи қиёмат аст ва рӯзи қиёмат саҳттар ва талхтар аст». (Қамар: -45-46).

БОБИ 40. Пӯшидани либоси абрешими дар вақти чиҳод

1258. Аз Анас (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Ҳудо (с) барои Абдурраҳмон ибни Авғ ва Зубайр (р) ба сабаби ҳорише, ки дар бадани ҳуд доштанд, пӯшидани либоси абрешими инро иҷоза доданд.

1259. Ва аз Анас (р) дар ривояти дигаре омодааст, ки он ду нафар аз ҳашароте, ки ба ҷисмашон пайдо шуда буд, назди Паёмбари Ҳудо (с) шикоят карданд ва эшон барои онҳо иҷозаи пӯшидани либоси абрешими инро доданд.

БОБИ 41. Он чӣ, ки дар мавриди қитоли аҳли Рум гуфта шудааст

1260. Аз Умми Ҳаром (р) ривоят аст, ки аз Паёмбари Ҳудо (с) шунидааст, ки фармуданд: «Аввалин лашкаре, ки аз уммати ман аз роҳи дарё ба ҷанг мераванд, муставчиби ҷаннат ҳастанд». Умми Ҳаром гуфт: Ё Расулаллоҳ! Ман дар ин лашкар ҳоҳам буд? Фармуданд: «Бале, ту дар ин лашкар ҳоҳӣ буд». Баъд аз он Паёмбари Ҳудо (с) фармуданд: «Аввалин лашкаре, ки аз уммати ман дар шаҳри Кустантиния бичангад, Ҳудованд онҳоро биомурзад». Умми Ҳаром гуфт: Ё Расулаллоҳ! Ман дар байни онҳо ҳоҳам буд? Фармуданд: «На».

БОБИ 42. Ҷанг кардан бо яхуд

1261. Аз Абдуллоҳ ибни Умар (р) ривоят аст, ки Паёмбари Ҳудо (с) фармуданд: «Бо яхуд ба ҷанг ҳоҳед пардоҳт, то ҷое, ки шаҳси яхудӣ дар пушти санг пинҳон мешавад ва санг нидо мекунад, ки: Эй бандай Ҳудо! Шаҳси яхудӣ дар паноҳам мебошад, биё ва ўро ба қатл бирасон». Ва дар ривояти дигар омодааст, ки фармуданд: «Қиёмат то он вақт барпо намешавад, ки бо яхуд бичангед». Ва бақияи ҳадисро зикр намуд.

БОБИ 43. Ҷанг кардан бо турк

1262. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: «То он вақте қиёмат нахоҳад шуд, ки бо турк ба ҷанг бипардозед ва (турк мардуме ҳастанд) дорон ҷашмони кӯчак, рӯйҳои сурҳ, биниҳои ҳамворе, ки гӯё рӯяшон сипарест, ки ҷармпӯши шудааст ва қиёмат нахоҳад шуд, то он, ки бо мардуме, ки кафшҳояшон мӯйӣ аст, ба ҷанг бипардозед».

БОБИ 44. Дуо барои ҳазимат ва шикасти мушрикин

1263. Аз Абдуллоҳ ибни Абӯавғо (р) ривоят аст, ки гуфт: Дар ҷанги Аҳзоб Паёмбари Худо (с) бар мушрикин нафрин ва дуо карданд: «Худоё! Ту ҳастӣ, ки китобро нозил кардай ва ба суръат ба ҳисоби бандагони худ мерасӣ! Худоё, ин аҳзобро шикаст дода ва мутазалзил бисоз!»

1264. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки мардуме аз яхуд назди Паёмбари Худо (с) омада ва гуфтанд: Ас-сому алайка! Яъне: Марг бар ту бод! Ва яхуд ин чизро ба ивази ассалому алайкум гуфтанд). Оиша (р) мегӯяд: Ман онҳоро лаънат кардам, Паёмбари Худо (с) фармуданд: Ҷаро онҳоро лаънат мекунӣ? Гуфтам: Магар нашунидед, ки чӣ гуфтанд? Фармуданд: Магар нашунидӣ, ки ман чӣ гуфтам? (Дар ҷавобашон) гуфтам: Ваалайкум!» Яъне: Марг бар худи шумо бод).

БОБИ 45. Дуо кардан барои ҳидояти мушрикин бо умеди улфат гирифтанашон

1265. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Туфайл ибни Амри Давсӣ ва ёронаш назди Паёмбари Худо (с) омада гуфтанд: Ё Расулаллоҳ! Мардуми Давс саркашӣ ва түғён намудаанд ва аз мусалмон шудан ибо варзидаанд, барои онҳо нафрин кунед! Мардум бо худ гуфтанд: Инак Паёмбари Худо (с) бар мардуми Давс нафрин мекунанд ва ҳамагӣ ба ҳалокат ҳоҳанд расид. Вале дар иваз барои онҳо дуо карда ва гуфтанд: «Худоё, мардуми Давсро ҳидоят кун ва ин ҷо биёвар».

БОБИ 46. Даъват кардани Паёмбари Худо (с) ба сӯи Ислом ва ин, ки набояд қасе ҷуз Ҳудованди мутаъюл дигареро мавриди парастиш қарор бидихад

1266. Ривоят аст, ки Саҳл ибни Саъд (р) аз Паёмбари Худо (с) дар рӯзи ҷанги Ҳайбар шунудааст, ки фармуданд: «Байракро (имрӯз) ба дасти қасе ҳоҳам дод, ки Ҳудованд ба дасти ў фатҳро насиб мекунад». Мардум барҳоста ва ҳар қадом орзу доштанд, ки байракро ба дасти ў

бидиханд, vale Паёмбари Худо (с) пурсиданд: «Алӣ дар қучост?» Гуфтанд: Чашмонаш дард мекунад. Амр карданд, ки биёд, ўро оварданд.

Паёмбари Худо (с) оби даҳонашонро ба ҷашмони вай молиданд, ҷашмони вай дар ҳамон лаҳза ончунон хуб шуд, ки гӯё аслан дарди ҷашме набудааст. Алӣ (р) гуфт: Оё бояд бо яхуд то вақте, ки мисли мо мусалмон мешаванд, ба ҷанг идома дижем? Фармуданд: «Ором бош ва шитоб мақун! Аввал наздашон бирав ва онҳоро ба сӯи Ислом даъват кун ва онҳоро аз он чӣ, ки бар онҳо воҷиб аст, боҳабар бисоз! Ба Ҳудованд қасам, агар ба воситаи ту як нафар ба роҳи рост ҳидоят шавад, бароят аз шутурони сурхе, ки дар роҳи Ҳудо садақа намоӣ, беҳтар аст».

**БОБИ 47. Касе, ки рафтан ба ҷангро аз дигарон пинҳон
намуд ва касе, ки берун шудан ба сафарро дар рӯзи
панҷшанбе дӯст медошт**

1267. Аз Каъб ибни Молик (р) ривоят аст, ки гуфт: Бисёр кам мешуд, ки Паёмбари Худо (с) дар ғайри рӯзи панҷшанбе азми сафар намоянд.

БОБИ 48. Видъ кардан

1268. Аз Абӯҳурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Моро Паёмбари Худо (с) дар зимни лашкарे ба ҷое фиристода ва ду нафар аз Қурайшро ном бурда ва гуфтанд: «Агар фалонӣ ва фалониро дидед, ба оташ бисӯзонед». Ҳангоми берун шудан омадем, ки бо эшон видъ намоем, фармуданд: «Ман барои шумо гуфта будам, ки фалонӣ ва фалониро ба оташ бисӯзонед, vale ҷун ғайр аз Ҳудованд қаси дигар ба оташ азоб намекунад, агар онҳоро дидед, ба қатл бирасонед».

БОБИ 49. Тоат ва фармонбардорӣ аз имом

1269. Аз Ибни Умар (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: «Самъ ва тоъат (аз имом) то вақте, ки шахс ба маъсият амр нашавад, лозим аст ва агар ба маъсият амр шуд, самъ ва тоат нест».

**БОБИ 50. Ҷанг кардан ба пайравӣ аз имом ва паноҳ
гирифтан ба он**

1270. Аз Абӯҳурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Аз Паёмбари Худо (с) шунидам, ки фармуданд: «Мо (уммати мусалмон) охир омадем ва аз ҳама пеш ҳастем». Ва фармуданд: «Касе, ки аз ман итоат кунад, аз Ҳудованд итоат кардааст ва касе, ки аз ман ноғармонӣ кунад,

нофармонии Худоро кардааст ва касе ки итоати амирро бинмояд, итоати маро кардааст ва касе, ки нофармонии амирро менамояд, нофармонии маро кардааст. Имом монанди сипар аст, дар пушти сараш чанг сурат мегирад ва ба вай паноҳ чуста мешавад. Агар такво ва адолат намояд, Худованд барояш савоб медиҳад ва агар чизе ба хилофи он бигүяд, гуноҳи он бар зиммаи худаш мебошад».

БОБИ 51. Байъат кардан бар ин, ки аз чанг нагурезанд

1271. Аз Ибни Умар (р) ривоят аст, ки гуфт: Дар соли оянда, ки баргаштем, ҳатто ду нафар аз мо дар таъйини дарахте, ки дар зери он бо Паёмбари Худо (с) байъат карда будем, иттифоқ накардем. Ва (иттифоқ накардани мо) раҳмате аз тарафи Худованди мутаъол буд. Касе аз вай пурсид: Байъати (шумо бо Паёмбари Худо (с) бар чӣ чиз буд? (Бар ин буд, ки то сарҳади) марг истодагӣ намоед? Гуфт: На! Балки барои ин буд, ки сабр ва муқовимат намоем.

1272. Ривоят аст, ки дар замони воқеаи Ҳарра шахсе назди Абдуллоҳ ибни Зайд (р) омада ва гуфт: Ибни Ҳанзала аз мардум байъат мегирад, ки то сарҳади марг истодагӣ ва муқовимат намоянд. Абдуллоҳ ибни Зайд (р) гуфт: Ман бар чунин чизе баъд аз Паёмбари Худо (с) бо ҳеч каси дигаре байъат наҳоҳам кард.

1273. Аз Салама ибни Аквაъ (р) ривоят аст, ки гуфт: Бо Паёмбари Худо (с) байъат намудам, сипас зери сояи дарахте нишастам, чун мардумон кам шуд, фармуғанд: «Эй Ибни Аквაъ! Оё ту байъат намекунӣ?» Гуфтам: Ё Расулаллоҳ! Ман байъат кардам. Фармуғанд: «Дубора байъат кун». Ман ҳам дубора байъат кардам. Касе аз вай пурсид: Эй Абӯмуслим, шумо дар он айём бар чӣ чиз байъат мекардед? Гуфт: Бар ин, ки то дами марг истодагӣ намоем.

1274. Аз Муҷошиъ (р) ривоят аст, ки гуфт: «Ман бо бародарам назди Паёмбари Худо (с) омада ва гуфтам: Бо мо бар ин, ки ҳичрат намоем, байъат кунед. Фармуғанд: «Ҳичрат барои мардумаш гузашт». Гуфтам: Пас бар чӣ чиз бо мо байъат мекунед? Фармуғанд: «Бар Ислом ва бар ҷиҳод».

БОБИ 52. Имом бояд мардумонро ба чизе амр намояд, ки тоқати иҷрои онро дошта бошанд

1275. Аз Ибни Масъуд (р) ривоят аст, ки гуфт: Имрӯз шахсе наздам омад ва чизе аз ман пурсид, ки надонистам ҷавоби ўро чӣ бигӯям. Аз ман пурсид: Агар ҷавони мусаллаҳе бо амирони мо ба ҷиҳод берун шуда, сипас моро ба ҷизҳое, ки тоқати онро надорем, амр кунад, чӣ бояд кард? Ибни Масъуд (р) гуфт: Ба Худо савганд, намедонам, дар ҷавоби ту чӣ бигӯям? Он чӣ, ки медонам, ин аст, ки мо бо Паёмбари Худо (с) будем ва то як ҷизро анҷом намедодем, эшон моро ба анҷом

додани чизи дигар амр намекарданд. Ва шумо ҳам то вақте, ки аз Худо битарсед, ба хайр ва оғият ҳоҳед буд ва агар дар мавриди чизе ба шак афтодед, аз шахси олим бипурсед (ва он олим) шуморо ба роҳи начот роҳнамун ҳоҳад шуд. Вале зуд аст замоне биёяд, ки чунин шахсро пайдо карда натавонед ва ба Худованди ягона савганд, он чӣ, ки аз дунё боқӣ мондааст, фикр мекунам, беҳтар аз ҳавзе бошад, ки обҳои покаш нӯшида шуда ва гил ва лояш боқӣ мондааст.

БОБИ 53. Паёмбари Худо (с) агар дар аввали рӯз ба ҷанг берун намешуданд, ҷангро то заволи офтоб ба таъхир меандоҳтанд

1276. Аз Абдуллоҳ ибни Абӯавфо (р) ривоят аст, ки (гуфт): Паёмбари Худо (с) дар яке аз рӯзҳое, ки ба ҷиҳод берун шуда буданд, то вақти заволи офтоб интизорӣ қашиданд, баъд аз он барҳоста ва фармуғданд: «Эй мардум! Орзуи мувоҷеҳ шудан бо душманро надошта бошед? Ва аз Худованд оғият ва саломатиро биҳоҳед, вале агар бо душман мувоҷеҳ шудед, сабр ва муқовимат намоед ва бидонед, ки биҳишт дар зери сояи шамшер аст». Баъд аз он дуо карда ва гуфтанд: «Эй Худои нозилқунандай китоб ва шикастдиҳандай аҳзоб» (ва бақияи ҳадис қаблан гузашт).

БОБИ 54. Музdur

1277. Аз Яъло ибни Умайя (р) ривоят аст, ки гуфт: Шахсеро музdur намудам, ў бо шахси дигаре ҷанг кард, то ҷое, ки дастҳои яқдигарро газиданд. Шахсеро, ки музdur карда будам, дasti худро ба қувват аз даҳони он шахси дигар берун қашид ва бар асари он яке аз дандонҳояшро қашид. Он шахс назди Паёмбари Худо (с) рафт (ва шикоят намуд). Расули акрам (с) дандонашро ҳадар дониста ва фармуғданд: «Магар таваққӯй доштӣ, ки дасти худро дар даҳанат мегузоштӣ, то мисли шутури нар мегазидӣ?»

БОБИ 55. Он чӣ, ки дар мавриди байрақи Паёмбари Худо (с) омадааст

1278. Ривоят аст, ки Аббос (р) ба Зубайр (р) гуфт: Паёмбари Худо (с) амр намудаанд, ки байракро дар ин ҷо наасб намоӣ.

БОБИ 56. Ин қавли Паёмбари Худо (с), ки «Аз тарси масофати яқмоҳа роҳ, ки ба дили душманон меафтад, нусрат дода шудем»

1279. Аз Абӯҳурайра (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуғданд: «Мабъус шудам ба рисолат бо қалимаҳои ҷомеъ (ки дорои маъюни бисёре мебошад) ва ба сабаби тарсе, ки ба дили душманонам

меафтад, нусрат дода мешавам ва дар ҳангоме, ки хоб будам, калиди ганҷҳои рӯи замин дар дастам ниҳода шуд». Абӯхурайра (р) мегӯяд: Паёмбари Худо (с) реҳлат намуданд ва шумо он ганҷҳоро истихроҷ менамоед.

**БОБИ 57. Бардоштани зод ва тӯша дар чиход ва ин қавли
Худованди мутаъол, ки мефармояд: «Ва тӯша бардоред, ки
бехтарин тӯша такво аст». (Бақара: 197)**

1280. Аз Асмоъа (р) ривоят аст, ки гуфт: Ҳангоме, ки Паёмбари Худо (с) иродай ҳичрат намуданд, суфраашонро дар хонаи Абӯбакр (р) таҳия намудам, vale чизе, ки суфра ва машки оби Паёмбари Худо (с)-ро бо он бубандам, пайдо карда натавонистам. Барои Абӯбакр (р) гуфтам: Ба Худованд савганд, ба ҷуз аз нитоқам (нитоқ иборат аз ҷома ва ё лӯнгиест, ки занҳо вакти кор кардан онро бар болои либоси худ мепӯшанд ва ба забони имрӯзӣ метавон онро пешбанд ҳам гуфт) чизе, ки бо он (суфра ва машки обро) бубандам, пайдо карда натавонистам. Гуфт: (Нитоқи) худро ду ҳисса кун! Ба яке машки об ва бо дигаре суфраго бубанд. Ва аз ҳамин ҷиҳат ўро Зотунитоқайн меномиданд.

БОБИ 58. Бо ҳам савор шудан бар болои улог

1281. Аз Усома ибни Зайд (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) бар болои улоге, ки полоне дошт ва рӯи полон ҷодаре андохта шуда буд, савор шуданд ва Усома (р)-ро пушти сари худ савор намуданд.

1282. Аз Абдуллоҳ ибни Умар (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) дар рӯзи фатҳи Макка, аз тарафи баландии Макка дар ҳоле, ки бар болои шутури худ буданд ва Усома (р) пушти сарашон савор буд, омаданд ва дар ин вақт Билол ва Усмон ибни Талҳа аз ҳочибони Каъба ҳамроҳашон буданд. Омаданд, то ин ки шутурро дар дохили масҷид хобонанд, баъд аз он ба Усмон ибни Талҳа амр карданд, ки калиди Хонаро биоварад ва хонаро бигушояд. Ва Паёмбари Худо (с) дохили Хона гардиданд... (ва бақияи ҳадис қаблан гузашт).

БОБИ 59. Бо Қуръон набояд ба сарзамини душман сафар намуд

1283. Ва аз Абдуллоҳ ибни Умар (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) аз ин, ки шахсе бо Қуръон ба сарзамини душман сафар намояд, нахӣ фармуданд.

БОБИ 60. Такбир гуфтан бо садои баланд макрӯҳ аст

1284. Аз Абӯмӯсои Ашъарӣ (р) ривоят аст, ки гуфт: Бо Паёмбари Худо (с) будам, чун ба баландӣ мерасидем, бо садои баланд такбир ва

таҳлил (яъне Аллоҳу акбар, ва ло илоҳа иллаллоҳ) мегуфтанд. Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Эй мардум. Бар худ раҳм кунед! Шумо шахси ношунаво ва ё гоиберо мавриди хитоб қарор намедиҳед, касеро мавриди хитоб қарор медиҳед, ки дар ҳама ҷо бо шумо аст ва шунавоест, ки дар наздики шумост».

БОБИ 61. Тасбех гуфтан ҳангоми рафтан ба тарафи дашт

1285. Аз Ҷобир ибни Абдуллоҳи Ансорӣ (р) ривоят аст, ки гуфт: Ҳангоми боло шудан ба баландӣ такбир (яъне Аллоҳу акбар) мегуфтем ва ҳангоми сарозер шудан тасбех (яъне субҳоналлоҳ).

БОБИ 62. Барои мусоғир савоби амалеро, ки дар иқомат анҷом медод, навишта мешавад

1286. Аз Абӯмӯсо (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Вақте, ки шахсе мариз мегардад ва ё мусоғир мешавад, барояш савоби амалеро, ки дар ҳоли сиҳатмандӣ ва муқим будан анҷом медод, навишта мешавад».

БОБИ 63. Танҳо сафар кардан

1287. Аз Ибни Умар (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: «Агар чизеро, ки ман дар танҳо рафтан медонам, мардуми дигар медонистанд, ҳеч саворае ба шаб танҳо сафар намекард».

БОБИ 64. Ҷиҳод кардан ба иҷозаи падар ва модар

1288. Аз Абдуллоҳ ибни Амр (р) ривоят аст, ки гуфт: Шахсе назди Паёмбари Худо (с) омада ва аз эшон иҷоза хост, то дар ҷиҳод иштирок намояд. Пурсиданд: «Падару модарат зиндаанд?» Гуфт: Бале. Фармуданд: «Дар онҳо ҷиҳод кун (яъне дар хидмати онҳо бош)».

БОБИ 65. Овезон кардани ҷарас ва амсоли он ба гардани шутур

1289. Ривоят аст, ки Абӯбашири Ансорӣ (р) дар яке аз сафарҳо бо Паёмбари Худо (с) буд ва чун вақти хоб ва истироҳати мардум расид. Паёмбари Худо (с) шахсеро фиристода, фармуданд: «Набояд ба гардани ҳеч шутуре қаллодаеро боқӣ бигузорад, балки бояд ҳамаро қатъ намояд».

БОБИ 66. Баргаштан аз ҷиҳод ба сабаби узр

1290. Аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Набояд ҳеч марде бо зане хилват намояд ва ё зане бидуни

маҳрам мусофират намояд». Шахсе бархост ва гуфт: Дар фалон газва сабти ном кардаам, vale занам азми ҳач кардааст. Фармуданд: «Бирав, бо зани худ ҳач кун!»

БОБИ 67. Асирони дар банд

1291. Аз Абӯхурайра (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: «Худованд аз мардуме тааҷҷуб мекунад (било кайф), ки бо гуллу занчири худ дохили бихишт мегарданд».

БОБИ 68. Мачрӯҳ соҳтани кӯдакони қуффор ҳангоми шабоҳун задан бар онҳо

1292.- Аз Саъб ибни Чассома (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) дар минтақаи Абвоъ ё Ваддон назди мо омаданд, касе аз эшон пурсид: Ҳангоми шабехун задан бар мушрикин, зан ва фарзанди онҳоро мавриди исобат қарор мегиранд? Фармуданд: «Зан ва фарзанди онҳо дар ҳукми худи онҳоянд». Ва аз эшон шунидам, ки фармуданд: «Ва марзбандии чизе ҷуз барои Худо ва Расули Ӯ намебошад».

БОБИ 69. Күштани атфол дар ҷанг

1293. Аз Абдуллоҳ ибни Умар (р) ривоят аст, ки дар яке аз ғазавот занеро күшта диданд, Паёмбари Худо (с) күштани занҳо ва атфолро бад гуфтанд.

БОБИ 70. Ба монанди азоби Худо набояд азоб кард

1294. Ривоят аст, ки чун ба Ибни Аббос (р) хабар расид, ки Алӣ (р) мардумеро ба оташ сўзондааст, гуфт: «Агар ман мебудам, онҳоро намесўзондам, зеро Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Ба азоби Худо азоб накунед,» балки онҳоро мутобики қавли Паёмбари Худо (с), ки фармуданд: «Касе, ки динашро табдил кард, бикушед» мекуштам.

БОБИ 71.

1295. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Аз Паёмбари Худо (с) шунидам, ки фармуданд: Мўрчае ангушти пайғамбаре аз пайғамбаронро газид, он паёмбар амр кард, то лонаи мўрчагон сўзонда шавад, Худованд ба ў ваҳй фиристод, ки: Ба сабаби ин, ки мўрчае туро газид, як умматеро, ки тасбеҳи Худовандро мегуфтанд, сўзондӣ?

БОБИ 72. Сўзондани хона ва нахлиstonҳо

1296. Аз Ҷарир ибни Абдуллоҳ (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) ба ман гуфтанд: «Маро аз (бутхонаи) Зилхаласа бегам намесозӣ?» Ва (он бутхона) иборат аз хонае дар қабилаи Ҳасъам буд, ки бо номи қаъбаи ямонӣ ёд мегардид. (Ҷарир) гуфт: Бо яксаду панҷоҳ савор аз мардуми Аҳмаса, ки саворони моҳире буданд, ба он тараф ҳаракат намудам ва ман худро (аз беморӣ ва заъфе, ки доштам) бар болои асп гирифта наметавонистам. (Паёмбари Худо (с) бо дасти худ чунон ба синаам заданд, ки осори дасташонро бар синаам мушоҳида намудам ва гуфтанд: «Худоё! Ўро событқадам бисоз ва ўро ҳидоят кун ва сабаби ҳидояти дигарон бигардон!»

Ҷарир (р) рафт ва он хонаро (бо буте, ки дар он буд) вайрон соҳт ва ба оташ қашид ва шахсеро фиристод, ки ҳабарро ба Паёмбари Худо (с) бирасонад. Фиристодаи Ҷарир (р) назди Паёмбари Худо (с) омад ва гуфт: Қасам ба Зоте, ки шуморо ба ҳақ фиристодааст, то ҳангоме, ки (он бутхонаро) монанди шутур дарунхолӣ надидам, назди шумо наомадам. Ва Паёмбари Худо (с) барои афрод ва аспҳои қабилаи Аҳмаса панҷ бор дуои ҳайру баракат намуданд.

БОБИ 73. Ҷанг фиребкорист

1297. Аз Абӯхурайра (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: «Кисро ҳалок гардид ва баъд аз вай Кисро наҳоҳад буд ва Қайсаҳ ҳалок мегардад, баъд аз вай Қайсаҳе наҳоҳад омад ва ганҷҳояшон дар ҷиҳоди фисабилиллоҳ тақсим мешавад».

1298. Ва аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) ҷангро ҳила ва фиребкорӣ номидаанд.

БОБИ 74. Қароҳати ихтилоф ва қашмақашӣ дар ҷанг ва оқибати касе, ки аз имоми худ ноғармонӣ мекунад

1299. Аз Бароъ ибни Озиб (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) дар ҷангиги Уҳуд фармондехии гурӯҳи пиёдaro, ки панҷоҳ нафар буданд, ба Абдуллоҳ ибни Ҷубайр дода ва гуфтанд: «Агар дидед, ки моро мурғҳо мерабоянд, то вақте, ки шуморо наҳоҳем, аз ҳамин ҷойи худ ҳаракат нақунед ва агар дидед, ки мо душманро шикаст дода ва поймол намудем, боз ҳам то вақте, ки шуморо наҳостем, аз ҳамин ҷойи худ ҳаракат нақунед». Ва ҳамон буд, ки мусалмонон мушрикинро шикаст доданд.

Абдуллоҳ (р) мегӯяд: Ба Ҳудованд савганд, худам дидам, ки занҳои (мушрикин) дар ҳоле, ки либосҳои худро баланд намуда буданд, шитобон гурехта ва пой ва соқҳои поящон маълум мешуд. Ҳамроҳони Абдуллоҳ ибни Ҷубайр (р) гуфтанд: Ҳудро ба амволи ганимат бирасонед, дӯстони мо фирӯз гардиданд, дигар мунтазири чӣ ҳастед?

Абдуллоҳ ибни Ҷубайр (р) ба эшон гуфт: Магар гуфтаи Паёмбари Худо (с)-ро фаромӯш кардаед? Гуфтанд: Ба Худо савганд, ки мо ҳам назди мардумон рафта ва ҳиссаи худро аз ғанимат ҳоҳем гирифт. Чун дар майдони маърака омаданд, рӯйхояшон баргашт ва ҳамон буд, ки ҳазимат ёфта ва шикаст ҳурданд. (Яъне, баъд аз ин ки рӯйҳои онҳо ба тарафи майдон буд ва ба пеш мерафтанд, аз ҷиҳати ин ки нофармонии Паёмбари Худо (с)-ро карда буданд, рӯйхояшон ба тарафи ҷои аввалаашон, ки қарор доштанд, баргашт.)

Ва ин дар ҳоле буд, ки Паёмбари Худо (с) оҳирин нафарони онҳоро, ки дар ҳоли ақибнишинӣ буданд, садо мезаданд. Бо Паёмбари Худо (с) ба ҷуз аз дувоздаҳ нафар каси дигаре боқӣ намонда буд ва мушрикин ҳафтод нафар аз моёнро куштанд ва Паёмбари Худо (с) ва асҳобашон дар ҷанги Бадр аз мушрикин яксаду ҷиҳил нафарро мавриди исобат қарор дода буданд, ки аз он ҷумла ҳафтод нафар кушта ва ҳафтод нафар асир гирифта буд.

Абӯсуфён пурсид: Оё Муҳаммад (с) дар байни шумо мавҷуд аст? Ва саволашро се бор такрор кард. Паёмбари Худо (с) атрофиёни худро аз ин, ки ҷавоби Абӯсуфёнро бидиҳанд, манъ фармуранд. Ва боз се бор пурсид: Оё Ибни Абӯкуҳофа (яъне Абӯбакр) дар байни шумо мавҷуд аст? Боз се бор пурсид: «Оё Ибни Ҳаттоб дар байни шумо мавҷуд аст?»

Баъд аз он назди лашкариёни худ рафта ва гуфт: Инҳо дигар кушта шудаанд. Дар ин вакт Умар (р) худро нигоҳ дошта натавонист ва гуфт: Эй душмани Худо! Ба Ҳудованд савганд, ки дурӯғ мегӯй, инҳоеро, ки ном бурдӣ, ҳамагӣ зиндаанд ва қасоне, ки рӯзгоратро сиёҳ ҳоҳанд кард, сари ҷои худ истодаанд.

Абӯсуфён гуфт: Имрӯз ба рӯзи ҷанги Бадр ва ҷанг даст ба даст мегардад ва шумо дар байни күштагони худ қасонеро ҳоҳед дид, ки мусла шудаанд, ман ба ин ҷиз на амр кардаам ва на ҳам аз ин ҷиз бадам меояд. Баъд аз он раҷазхониро шурӯъ намуда ва гуфт: Сарбаланд бод Ҳубал! Сарбаланд бод Ҳубал!

Паёмбари Худо (с) фармуранд: «Оё қасе нест, ки ҷавоби ӯро бигӯяд?» Гуфтанд: Ё Расулаллоҳ, ҷӣ бигӯем? Фармуранд: «Бигӯед: Ҳудованд болотар ва боазаматтар аст!»

Абӯсуфён гуфт: Мо Ӯзо дорем ва барои шумо Ӯзо нест! Паёмбари Худо (с) гуфтанд: «Оё қасе нест ҷавоби ӯро бигӯяд?» Гуфтанд: Ё Расулаллоҳ, ҷӣ бигӯем? Фармуранд: «Бигӯед: Ҳудованд мавлои мост ва барои шумо мавлое нест!»

БОБИ 75. Қасе, ки душманро дида ва бо овози баланд фарёд задааст, ки...

1300. Аз Салама (р) ривоят аст, ки гуфт: Аз Мадина ба тарафи Ғоба мерафтам, чун ба баландии Ғоба расидам, ғуломи Абдурраҳмон ибни

Авфро дида ва гуфтам: Эй вой бар ту, ин чо чӣ мегардӣ? Гуфт: Шутурони ширдиҳи Паёмбари Худо (с)-ро дуздидаанд. Гуфтам: Кӣ дуздидааст? Гуфт: Мардуми Ғатфон ва Фазора. Ба садои бисёр баланде, ки ҳамаи Мадинаро боҳабар соҳтам, нидо карда ва гуфтам: Душман субҳгоҳӣ расид, душман субҳгоҳӣ расид. Баъд аз он ба суръат рафта ва худро бо онҳо расондам, дидам, ки шутуронро гирифта мебаранд. Ба тарафашон тирандозӣ намуда ва гуфтам: Ман фарзанди Аквაъ ҳастам. Ва имрӯз ашҳоси паст күшта ҳоҳанд шуд. Ва шутуронро пеш аз он, ки шири онҳоро ошомида бошанд, аз онҳо гирифта, ба тарафи Мадина овардам. Дар роҳ Паёмбари Худо (с)-ро дида ва гуфтам: Ё Расулаллоҳ, қасоне, ки шутуронро гирифта буданд, ташнаанд ва шутуронро пеш аз он, ки шири онҳоро биошоманд, аз онҳо пас гирифтам, ба таъқибашон нафар бифиристед. Фармуданд: «Эй Ибни Аквაъ! Моли худро пас гирифтӣ, беҳтар аст бо онҳо эҳсон намой ва онҳое, ки шутуронро бурда буданд, акнун дар байни қавми худ меҳмонӣ меҳӯранд».

БОБИ 76. Озод соҳтани асир

1301. Аз Абӯмӯсо (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Асирро озод созед, гуруснаро нон бидиҳед ва мариизро ҳабар гиред».

1302. Аз Абӯҷуҳайфа (р) ривоят аст, ки гуфт: Ба Алӣ (р) гуфтам: Оё дар назди шумо чизи дигаре аз вахӣ ба ҷуз аз ҷизе, ки дар Қуръон аст, вучуд дорад? Гуфт: Ба Ҳудо, ки донаро шикоф намуда ва ҷаҳониёнро ҳалқ кардааст, чизи дигаре вучуд надорад, магар илмеро, ки Ҳудованд дар фаҳми Қуръон насиби шаҳсе месозад ва ба ҷуз ҷизе, ки дар ин сахифа аст. Гуфтам: Дар ин сахифа чист? Гуфт: (Ҳукмӣ) дият ва озод соҳтани асир ва ин, ки набояд мусалмон ба сабаби кофаре күшта шавад.

БОБИ 77. Фидя додани мушрикин

1303. Аз Анас ибни Молик (р) ривоят аст, ки мардуме аз Айнор аз Паёмбари Худо (с) ичоза хостанд ва гуфтанд: Ё Расулаллоҳ, ичоза бидиҳед, то фидияи ҳоҳарзодай худ Аббосро барояш бубахшем. Фармуданд: «Як дирҳамро барояш набахшед».

БОБИ 78. Агар шахси ҳарбӣ бидуни амон хостан ба дори Ислом дохил шуд

1304. Аз Салама ибни Аквაъ (р) ривоят аст, ки гуфт: Ҳангоме, ки Паёмбари Худо (с) дар сафар буданд, ҷосусе аз мушрикин наздашон омад, ҳамроҳи саҳоба нишаста ва ба онҳо сӯҳбат намуд ва ногаҳон

гурехт. Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Ӯро пайдо кунед ва бикушед». Салама ибни Акваб (р) Ӯро күшт ва Паёмбари Худо (с) он чиро он мушрик бо худ дошт, ба вай бахшиданд.

БОБИ 79. Ҷоиза додан ба сафир ва намоянда

БОБИ 80. Оё метавон барои аҳли зимма шафоат намуд

1305. Аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки гуфт: Рӯзи панҷшанбе аст ва шумо намедонед, ки рӯзи панҷшанбе чист? Баъд аз он он қадар гирист, ки ашқаш регҳоро тар намуд ва гуфт: Дарди Паёмбари Худо (с) дар рӯзи панҷшанбе шиддат ёфта ва фармуданд: «Варақе бидиҳед, то барои шумо чизе бинависам, ки баъд аз ман гумроҳ нашавед». (Касоне, ки он ҷо буданд) дар мавзӯъ ҷору ҷанҷол намуданд, дар сурате, ки ҷору ҷанҷол намудан дар ҳузури Паёмбар раво нест (ва дар ҷавоб онҳое, ки мегуфтанд навиштан лозим нест), гуфтанд: Паёмбари Худо (с) дар ҳолати тарки дунё аст.

Паёмбари Худо (с) (барои қасоне, ки исрор бар навиштани чизе доштанд) фармуданд: «Маро ба ҳолам бигузоред, он чиро, ки ман дар он (аз зикри Худо ва омодагӣ ба лиқои Аллоҳ ҳастам) аз он чӣ, ки шумо меҳоҳед, беҳтар аст». Ва дар вақти марги ҳуд ба се чиз васият намуданд: «Мушрикинро аз ҷазираи Араб ҳориҷ созед ва сафир ё намояндае, ки меояд, ба мисле, ки ман барояш бахшиш медодам, барояш бахшиш бидиҳед». Ва саввумиро фаромӯш намудам (ва саввумӣ тавре, ки дар ривояти дигаре омадааст, ин буд, ки гуфтанд: «Қабри маро мавриди парастиш қарор надиҳед).

БОБИ 81. Тифл чӣ гуна ба Ислом даъват мешавад

1306. Аз Ибни Умар (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) омаданд ва баъд аз ҳамду санои Ҳудованди мутаъюл аз Даҷҷол ёд карда ва фармуданд: «Ман шуморо аз вай барҳазар медорам ва ҳеч паёмбаре набудааст, ки қавми ҳудро аз он ҳушдор надода бошад. Нӯҳ (ъ) ҳам қавми ҳудро аз вай ҳушдор додааст, вале ман дар борааш барои шумо чизе мегӯям, ки паёмбари дигаре барои қавмаш нагуфтааст: Бидонед, ки Даҷҷол аз як ҷашм кӯр аст, вале Ҳудованд як ҷашмаш кӯр нест». (Яъне Даҷҷол дар ин, ки даъвои Ҳудой мекунад, дурӯғ мегӯяд, зеро ӯ аз як ҷашм кӯр аст ва Ҳудованд чунин нест).

БОБИ 82. Ҳисобигирии имом аз мардумон

1307. Аз Ҳузайфа (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Номи қасонеро, ки мусалмон шудаанд, бароям бинависед». Ва мо барояшон номи яқҳазору панҷсад нафарро

навиштем ва гуфтем: Теъдоди мо (мусалмонон) ба як ҳазору панҷсад нафар расидааст ва ҳанӯз бояд хавф дошта бошем? Ва худам дидам (ки бо вучуди касрати мусалмонон) ба чунон мусибате гирифтор шудем, ки шахс намозашро танҳо адо мекард ва бо он ҳам метарсид.

БОБИ 83. Касе, ки бар душман ғолиб гардида ва дар минтақааш се рӯз боқӣ мондааст

1308. Абӯталҳа (р) мегӯяд: Чун Паёмбари Худо (с) минтақаеро фатҳ мекарданд, дар майдони маърака се шаб боқӣ мемонданд.

БОБИ 84. Агар мушрикин моли мусалмонеро ба ғанимат гирифтанд ва сипас мусалмон моли худро ёфт

1309. Аз Абдуллоҳ ибни Умар (р) ривоят аст, ки аспаш гурехт ва яке душманон онро гирифт. Мусалмонон дар замони Паёмбари Худо (с) бар он шахс ғолиб шуданд ва аспи Ибни Умарро барояш пас доданд. Ва ғуломи вай гурехт ва назди Румиён рафт ва ҳангоме, ки мусалмонон баъд аз Паёмбари Худо (с) бар Румиён ғалаба ёфтанд, Холид ибни Валид ғуломи Ибни Умарро барояш бозгардонд.

**БОБИ 85. Касе, ки ба форсӣ ва аҷамӣ сухан задааст ва ин қавли Ҳудованд, ки «ва ихтилофи забонҳои шумо ва рангҳои шумо...»
Ва ин қавли Ҳудованд, ки «ва мо ҳеч расулеро ҷуз ба забони қавми
ӯ нафиристодаем».**

1310. Аз Ҷобир ибни Абдуллоҳ (р) ривоят аст, ки гуфт: Гуфтам: Ё Расулаллоҳ! Бузголаеро забҳ кардаам ва як соъ ҷавро орд намудаам, шумо бо ҷанд нафаре ташриф биоваред. Паёмбари Худо (с) бо овози баланд фармуданд: «Эй аҳли Ҳандақ! (Яъне: эй қасоне, ки ба ҳафри Ҳандақ машғул ҳастед) Ҷобир таоме омода кардааст, ҳамаи шумо биёед».

1311. Аз Умми Холид бинти Ҳолид ибни Саъид (р) ривоят аст, ки гуфт: Ҳамроҳи падарам дар ҳоле, ки пироҳани зардеро пӯшида будам, назди Паёмбари Худо (с) омадам, Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Санаҳ, санаҳ». Ва маънни он ба забони ҳабашӣ «Хуб аст, хуб аст».

Умми Холид (р) мегӯяд: Баъд аз он рафтам ва бо мӯҳри нубувват бозӣ мекардам. Падарам маро аз ин кор манъ кард ва Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Онро кӯхна кунӣ ва фарсуда кунӣ, онро кӯхна кунӣ ва фарсуда кунӣ, онро кӯхна кунӣ ва фарсуда кунӣ. (Ва дар забони оммаи мардум аз он ҷунин таъбир мекунанд, ки пир шавӣ ва калон шавӣ, пир шавӣ ва калон шавӣ.)

БОБИ 86. Хиёнат дар амволи ғанимат ва ин қавли Худованд, ки «ва касе, ки дар амволи ғанимат хиёнат намояд»

1312. Аз Абўхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) бархостанд ва дар мавриди хиёнат дар амволи ғанимат суханронй намуданд ва хиёнат дар амволи ғаниматро як амри бисёр муҳим шуморида ва фармуданд: «Чунин нашавад, ки дар рӯзи қиёмат кадом яке аз шумоёнро бубинам, ки бар гарданаш гӯсфанде савор аст ва бაъбаъ мекунад ва аспе рӯи гарданаш савор аст ва шиха мекашад ва дар ин ҳолат бароям бигўяд, ки ё Расулаллоҳ, ба фарёдам бирас ва ман барояш бигўям, ки дар муқобили ҳукми Худо бароят коре карда наметавонам ва қаблан бароят таблиғ карда будам. Ё бар гарданаш шутуре савор аст, ки ғар-ғар мекунад ва бароям бигўяд, ки ё Расулаллоҳ, ба фарёдам бирас ва ман барояш бигўям, ки дар муқобили ҳукми Худо бароят коре карда наметавонам ва қаблан бароят таблиғ карда будам. Ва ё ба гарданаш тилло ва нуқра овезон аст ва бигўяд, ки ё Расулаллоҳ, ба фарёдам бирас ва ман барояш бигўям, ки дар муқобили ҳукми Худо бароят коре карда наметавонам ва қаблан бароят таблиғ карда будам. Ва ё бар гарданаш порча ва либосхое бошад, ки дар муқобили бод таҳу боло шавад ва бароям бигўяд, ки ё Расулаллоҳ, ба фарёдам бирас ва ман барояш бигўям, ки дар муқобили ҳукми Худо барои ту коре карда наметавонам ва қаблан бароят таблиғ карда будам».

БОБИ 87. Хиёнати андак дар моли ғанимат

1313. Аз Абдуллоҳ ибни Амр (р) ривоят аст, ки гуфт: Шахсе ба номи Киркира, ки нигоҳбони амволи Паёмбари Худо (с) буд, вафот намуд. Паёмбари Худо (с) фармуданд, ки «Ў дар оташ аст». Ва чун мардум рафтанд ва сабабро чўё шуданд, диданд, ки абоero аз амволи ғанимат дуздидааст.

БОБИ 88. Истиқбол намудан аз мучоҳидин

1314. Ривоят аст, ки Ибни Зубайр (р) барои Ибни Ҷаъфар (р) гуфт: Ёдат ҳаст, ки ман ва ту ва Ибни Аббос (р) Паёмбари Худо (с)-ро истиқбол намудем? Гуфт: Бале, (вале) эшон ман ва Ибни Аббос (р)-ро бо худ савор намуданд ва туро гузоштанд.

1315. Аз Соир ибни Язид (р) ривоят аст, ки гуфт: Бо иддае аз бачаҳо барои истиқболи Паёмбари Худо (с) ба Саниятулвадоъ рафтем.

1316. Аз Анас ибни Молик (р) ривоят аст, ки гуфт: Ҳангоме, ки Паёмбари Худо (с) аз Усфон бозгаштанд, бо эшон будам, Паёмбари Худо (с) бар шутури худ савор буданд ва Сафия бинти Хуяй (р)-ро хам

пушти сари худ савор карда буданд. Шутурашон лағжид ва афтод ва ҳардун онҳо афтидан.

Абўталҳа худро андохта ва гуфт: Ё Расулаллоҳ! Худованд маро фидои шумо гардонад! Фармуданд: «Бо зан ҳамкорӣ кун!» (Абўталҳа) ҷомаро ба рӯи худ андохт ва назди Сафия (р) омад ва он ҷомаро ба болои ӯ андохт ва шутуронашонро омода намуд ва савор шуданд. Ва бо Паёмбари Худо (с) ҳамроҳӣ намудем ва чун ба наздики Мадина расидем, гуфтанд: «Ойибуна, тоибуна ъобидуна лираббино ҳомидуна». (Яъне баргаштем дар ҳоле, ки тавбакунандагон ва ибодаткунандагон ва барои Парвардигори худ ҳамдгӯён ҳастем). Ва ин суханро то вакте, ки ба шаҳри Мадина дохил шудем, ба такрор мегуфтем.

БОБИ 89. Намоз ҳондан дар вақти бозгаштан аз сафар

1317. Аз Каъб (р) ривоят аст, ки чун Паёмбари Худо (с) дар вақти ҷошт аз сафар мегаштанд ва пеш аз он, ки бинишинанд, ду ракаат намоз адо мекарданд.

БОБИ 90. Фарзи хумс

1318. Аз Умар ибни Ҳаттоб (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд «Мо (паёмбарон) мерос бурда намешавем, моле, ки аз худ ба ҷой мегузорем, садақа аст». Ва аз он чӣ, ки Худованд барои эшон аз тариқи ғанимат арzonӣ дошта буд, нафақаи яксолаи аҳл ва аёли худро барmedошт ва боқимондаро бо моли Худо (яъне амволи умумӣ) якҷо мекарданд. Умар (р) рӯяшро ба тарафи қасоне, ки он ҷо ҳозир буданд, гардонда гуфт: Шуморо ба Худо, ки осмон ва замин ба қудрати Ӯ истодааст, савганд медиҳам, ки ҳамин чизро медонед? Гуфтанд: Бале. Ва дар он маҷлис Алӣ, Аббос, Усмон, Абдураҳмон ибни Авғ, Зубайр ва Саъд ибни Абӯваққос иштирок доштанд. Ва баъд аз он ҳадиси Алӣ ва Ибни Аббос ва қиссаи мӯҷадалаи онҳоро зикр намуд. Албатта зикри ин чизҳо аз шарти мо нест (зеро тавре, ки дар муқаддима ёдовар шудем, соҳиби Муҳтасар, ки Зубайдӣ (р) аст, танҳо ақвол ва афъоли Паёмбари Худо (с)-ро зикр менамояд, на ақвол ва афъоли саҳоба (р)-ро).

БОБИ 91. Онҷӣ, ки дар мавриди осори боқимонда аз Паёмбари Худо (с) ва табарруқ ҷустан ба онҳо омадааст

1319. Ривоят аст, ки Анас (р) як ҷуфт кафши мӯйрафтаро (мегӯянд: сабаби рафтани мӯи он кафшҳо кӯҳнагии онҳо буд), ки дорои панҷагӣ буд, назди саҳоба овард ва гуфт: Инҳо кафшҳои Паёмбари Худо (с) аст.

1320. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки либоси ғализ ва пинадореро овард ва гуфт: «Рӯҳи Паёмбари Худо (с) дар ҳамин либос қабз гардид.

1321. Ва дар ривояти дигаре аз Оиша (р) омадааст, ки изори гализеро, ки дар Яман сохта мешуд ва либосеро, ки мулаббада ёд мешуд, овард.

1322. Аз Анас (р) ривоят аст, ки қадаҳи Паёмбари Худо (с) шикаст, қисмати шикастагии онро ба симе аз нуқра бастанд.

БОБИ 92. Қавли Худованди мутаъол: «Ба дурустӣ, ки барои Худо ва Расули Ӯ панҷум ҳиссаи амволи ғанимат аст»

1323. Аз Ҷобир бани Абдуллоҳи Ансорӣ (р) ривоят аст, ки гуфт: Барои шахсе аз мо Худованд фарзанде дод, ўро Қосим ном гузошт. Ансор барояш гуфтанд: Туро ба номи Абулқосим ёд наҳоҳем кард ва туро ба он хушҳол наҳоҳем соҳт (яъне бароят Абулқосим намегӯем, то ба сабаби ин гуфтани мо хушҳол гардӣ). Он шахс назди Паёмбари Худо (с) омад ва гуфт: Ё Расулаллоҳ! Худо бароям фарзанде додааст ва ман ўро Қосим ном гузаштаам, Ансор мегӯянд: Туро ба номи Абулқосим ёд намекунем ва туро ба он хушҳол наҳоҳем соҳт. Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Ансор хуб гуфтаанд, ба номи ман номгузорӣ кунед, vale ба кунияи ман барои худ куния иҳтиёر нақунед, чун ман Қосим ҳастам».

1324. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Ман худам на барои касе чизе медиҳам ва на чизеро аз касе манъ мекунам, вазифаам тақсим кардан аст ва ҳар чизеро тавре, ки маъмур шудаам, анҷом медиҳам» (яъне он чиро, ки анҷом медиҳам, ба амр ва илҳоми Худованди мутаъол аст).

1325. Аз Ҳавлаи Ансорӣ (р) ривоят аст, ки гуфт: Аз Паёмбари Худо (с) шунидам, ки фармуданд: «Мардуме ҳастанд, ки дар моли Худованд бидуни ҳақ тасарруф менамоянд, дар рӯзи қиёмат ҷазои онҳо дӯзах аст».

БОБИ 93. қавли Паёмбари Худо (с), ки фармудаанд: «Ғаноим барои шумо ҳалол гардонида шудааст»

1326. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Паёмбаре аз паёмбарон иродай ҷиҳод намуд (ин паёмбар Юшаъ ибни Нун буд) ва ба қавми худ гуфт: Агар касе занеро ба никоҳ гирифта бошад ва бихоҳад бо вай арусӣ намояд, vale ҳанӯз бо вай ҳамбистарӣ накарда бошад ва ё хонаҳоеро бино намуда бошад, сақфи онҳоро напӯшонда бошад ва ё гӯсфандон ва ё шутурони обистанеро харида бошад ва интизори валодати онҳоро дошта бошад, бо ман ҳамроҳӣ нақунад (зеро дили чунин ашхос вобаста ба ин умури дунявӣ аст ва наметавонанд ба таври шоиста ба ҷиҳод иқдом намоянд).

Он паёмбар бар ҷиҳод рафт ва ҳангоми намози аср ва ё наздики намози аср ба ҳамон қарияи мавриди назар расид, хуршедро (муҳотаб қарор дод) ва гуфт: Ту маъмурият дорӣ ва ман ҳам маъмурият дорам

(маъмурияти офтоб ғуруб кардан аст ва маъмурияти он паёмбар ба итмом расонидани чиҳодаш пеш аз ғуруби офтоби ҳамон рӯз буд). Ва Худоё, Офтобро бароям манъ кун! Ҳамон буд, ки (офтоб) барояш, то ҳангоме, ки он қарияро фатҳ кард, манъ карда шуд, амволи ғаниматро ҷамъ намуд, оташе омад, ки он ғаноимро бисӯзонад, вале сӯзонда натавонист.

Он паёмбар барои қавми худ гуфт: Кадом касе аз шумоён дар амволи ғанимат хиёнат кардааст, бояд аз ҳар қабилае як нафар биёяд ва бо ман байъат намояд. (Чунон карданд) ва дasti яке аз онҳо бо дasti он паёмбар часпиid. Паёмбар барояш гуфт: Хиёнат дар моли ғанимат дар қабилаи шумо сурат гирифтааст, бояд ҳамаи афроди қабила биёянд ва бо ман байъат намоянд. Ва дasti ду ва ё се нафар аз онҳо ба дasti он Паёмбар часпиid. Ба онҳо гуфт: Хиёнат дар байни шумо ду-се нафар аст. Ва онҳо каллае монанди каллаи говоро, ки аз тилло буд, оварданд ва рӯи амволи ғанимат гузоштанд ва ҳамон буд, ки оташ омад ва амволи ғаниматро сӯзонид». Баъд аз он Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Ва чун Худованди мутаъол заъф ва бечорагии моро дид, ғаноимро барои мо ҳалол соҳт»).

БОБИ 94.

1327. Аз Ибни Умар (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) гурӯҳеро, ки ман ҳам зимни онҳо будам, ба тарафи Начд фиристоданд. (Начд минтақае баъд аз Ҳичоз дар наздики Ирок аст). Ин гурӯҳ дар он минтақа шутурони бисёреро ба ғанимат гирифтанд, барои ҳар қадоме аз онҳо дувоздаҳ ва ё ёздаҳ шутур расид ва барои ҳар қадоме як шутур ҳам ба таври баҳшиш доданд.

1328. Аз Ҷобир ибни Абдуллоҳ ривоят аст, ки гуфт: Ҳангоме, ки Паёмбари Худо (с) ғаноимро дар Ҷиърони тақсим мекарданд, шахсе барояшон гуфт: Адолат намоед. Фармуданд: «Агар адолат накунам, бадбаҳт ҳоҳам буд». (Ва тавре, ки уламои лугат мегӯянд, шарти мутаҳқиқулвуқӯй нест, бинобар ин маънни ҳадис чунин мешавад, ки агар адолат накунам, бадбаҳт мешавам ва чун адолат мекунам, бинобар ин бадбаҳтӣ дар миён нест).

1329. Аз Ибни Умар (р) ривоят аст, ки гуфт: Барои Умар (р) аз асирони Ҳунайн ду канизе расид, онҳоро дар яке аз хонаҳои Макка нигоҳдорӣ мекард. Чун Паёмбари Худо (с) амр намуданд, ки асирони Ҳунайн озод шаванд, (ақвоми асирон) дар кӯчаҳо ба дунболи асирони худ мегаштанд. Умар (р) (барои фарзандаш) гуфт: Эй Абдуллоҳ, бубин, чӣ ҳабар аст? (ки мардум он тарафи ин тараф мегарданд). Гуфт: Паёмбари Худо (с) амр ба озодии асирони Ҳунайнро додаанд. Гуфт: Бирав ва он ду канизро озод кун.

БОБИ 95. Касе, ки васоили ҷангиро дар ҳумс доҳил насохтааст

1330. Аз Абдурраҳмон ибни Авф (р) ривоят аст, ки гуфт: Рӯзи ҷангӣ Бадр ҳангоме, ки дар сафи ҷиҳод истода будам, ба тарафи рост ва чапи ҳуд назар кардам, ду ҷавони ҳамсинни Ансориро дидам ва орзу кардам, ки эй кош ман бо некӯтар (ё бо қавитари) онҳо ҳамроҳ мебудам.

Яке аз он ду ҷавон дасташро ба паҳлӯям зада ва гуфт: Амакҷон! Абӯсаҳлро мешиносад? Гуфтам: Бале, вале бародарзодаи азизам, бо ўчӣ кор дорӣ? Гуфт: Шунидаам, ки ў Паёмбари Ҳудо (с)-ро дашном медиҳад, савганд ба Ҳудое, ки ҷонам дар дасти ўст, агар ўро бубинам, то ўро накушам ва ё қушта нашавам, ўро наҳоҳам гузошт. Аз ин сухан тааҷҷуб намудам. Навҷавони дигарӣ ҳам дасташро ба паҳлӯям зад ва ҳамин суханро такрор намуд. Дере нагузашт, ки дидам, Абӯсаҳл дар байни мардум ин тарафу он тараф мегардад, гуфтам: «Оҳой! Касеро, ки аз ман суроғаш мекардед, ҳамон шаҳс аст! Бо шамшерони ҳуд ба тарафи ў давиданд ва ўро қуштанд, баъд аз он рафтанд ва Паёмбари Ҳудо (с)-ро аз ин воқеа боҳабар соҳтанд.

Паёмбари Ҳудо (с) фармуданд: «Қадом як аз ду нафари шумо ўро қуштед?» Ҳар қадомашон гуфтанд, ки ман ўро қуштам. Фармуданд: «Оё шамшерҳои ҳудро пок намудаед? Гуфтанд: На. (Паёмбари Ҳудо (с) ба шамшерҳои онҳо назар андохта ва фармуданд: «Ҳардуй шумо ўро қуштаед, вале васоили ҷангаш аз Муъоз ибни Амр ибни Ҷамуҳ бошад». Ва он ду нафаре, ки Абӯсаҳлро қушта буданд, яке Муъоз ибни Афро ва дигаре Муъоз ибни Амр ибни Ҷамуҳ буд.

БОБИ 96. Он чӣ, ки Паёмбари Ҳудо (с) аз ҳумс барои муаллафатулқулуб ва дигарон медоданд

1331. Аз Анас (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Ҳудо (с) фармуданд: «Ман қисмате (аз ҳумс)-ро барои Қурайш медиҳам, то онҳоро ба Ислом ҷалб намоям, зоро иртиботи онҳо ба замони ҷоҳилият наздик аст».

1332. Ва аз Анас (р) ривоят аст, ки гуфт: Ҳангоме, ки Ҳудованди мутаъол амволи мардуми Ҳавозинро барои Паёмбари Ҳудо (с) ба таври фай ато фармуд (фай иборат аз моле аст, ки бидуни ҷанг ба дасти мусалмонон меафтад), Паёмбари Ҳудо (с) барои ҳар қадом аз Қурайш сад-сад шутур медоданд. Мардуме аз Ансор гуфтанд: Ҳудованд барои Расули Аллоҳ (с) биомурзад, амволи файро ба Қурайш медиҳад дар ҳоле, ки хуни онҳо ҳанӯз аз шамшерони мо мечакад, вале барои мо чизе намедиҳад.

Анас (р) мегӯяд: Ин ҳабарро ба Паёмбари Ҳудо (с) расониданд. Паёмбари Ҳудо (с) ба талаби онҳо фиристоданд ва онҳоро дар кубае

чамъ намуданд ва ба дигарон ичоза надоданд, ки назди онҳо дохил шаванд. Сипас Паёмбари Худо (с) назди онҳо омада ва фармуданд: «Ин чӣ сухане буд, ки аз шумо шунидам?» Мардуми бофаҳмашон гуфтанд: Ё Расулаллоҳ! Мардуми фаҳмидаи мо чизе нагуфтанд... (ва бақияи ҳадис қаблан гузашт).

1333. Аз Ҷубайр (р) ибни Мутъим (р) ривоят аст, ки гуфт: Ҳангоме, ки вай бо Паёмбари Худо (с) ва дигар мардум аз газваи Ҳунайн меомаданд, мардуми бодиянишин бар Паёмбари Худо (с) ҳучум оварданд ва аз эшон хостанд, то аз (амволи ғанимат) барои онҳо ҳам бидиҳанд ва ин ҳучум ба ҳадде шадид буд, ки (Паёмбари Худо (с)-ро ба тарафи дарахти хордоре пеш бурданд, ридояшон ба он дараҳт банд шуд. Паёмбари Худо (с) истоданд ва гуфтанд: «Ридоямро бидиҳед, агар ба шумораи ин хорҳо шутур мебуд, байни шумо тақсим мекардам ва дар ман бухл ва дурӯғ ва буздилӣ эҳсос намекардед».

1334. Аз Анас ибни Молик (р) ривоят аст, ки гуфт: Бо Паёмбари Худо (с) дар ҳоле, ки ридои начрони замхатиро пӯшида буданд мерафтем, шахси бодиянишине омад ва он ридоро бо чунон шиддате қашид, ки осори он ба гардани Паёмбари Худо (с) боқӣ монд. Баъд аз он гуфт: Амр қун, аз амволи байтулмоле, ки назди туст, бароям бидиҳанд. Паёмбари Худо (с) ба тарафаш нигоҳ карда хандиданд ва амр карданд, то барояш чизе бидиҳанд (ин ҳама ҳилм аз асари нубувват буд, варна аз башари оддӣ ҳар касе, ки бошад, чунин таҳаммуле имконпазир нест).

1335. Аз Абдуллоҳ (р) ривоят аст, ки гуфт: Дар рӯзи Ҳунайн Паёмбари Худо (с) дар тақсим кардани амвол иддаero бар дигарон тарҷех доданд, аз он ҷумла барои ҳар қадоме аз Ақраъ ибни Ҳобис ва Үйяна сад-сад шутур доданд ва барои мардуми аз ашрофи Қурайш амвоне доданд ва ба ин тариқа инҳоро бар дигарон тарҷех доданд.

Шахсе гуфт: Ин тақсимест, ки адолат дар он муроот нагардидааст ва ризояти Ҳудованд дар он дар назар гирифта нашудааст. Гуфтам: Ба Ҳудо савганд, ки аз ин суханон Паёмбари Худо (с) боҳабар ҳоҳам соҳт. Омадам ва аз мавзӯъ барои Паёмбари Худо (с) ҳабар додам. Фармуданд: «Агар Ҳудо ва Расулаш адолат накунанд, пас кӣ адолат ҳоҳад кард? Ҳудованд Мӯсо (алайҳиссалом)-ро раҳмат кунад, ки (аз тарафи умматони ҳуд) аз ин ҳам бештар азияту озор медиҳ, вале сабр мекард».

БОБИ 97. Ба ғанимат гирифтани таом дар сарзамини душман

1336. Аз Ибни Умар (р) ривоят аст, ки гуфт: Дар ҷиҳод асал ва ангурро ба даст меовардем ва онҳоро меҳӯрдем ва назди валии амр намебурдем.

БОБИ 98. Ҷизя ва сулҳ бо ахли зимма ва ахли ҳарб

1337. Ривоят аст, ки Умар ибни Хаттоб (р) як сол пеш аз маргаш барои ахли Басра навишт: Касоне, ки аз мачусӣ бо маҳорими худ никоҳ кардаанд, никоҳи онҳоро фасҳ намоед. Ва Умар (р) аз мачус то вакте, ки Абдурраҳмон ибни Авф (р) шаҳодат дод, ки Паёмбари Худо (с) аз мачус (Ҳаҷар) ҷизя гирифтаанд, ҷизя намегирифт.

1338. Аз Амр ибни Авфи Ансорӣ (р), ҳампаймони бани Омир ибни Луай, ки дар ҷанги Бадр иштирок намуда буд, ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) Абӯубайда ибни Ҷарроҳ (р)-ро ба Баҳрайн фиристоданд, то ҷизия он чоро биоварад (аксари мардуми Баҳрайн дар замони Паёмбари Худо (с) мачус буданд) ва Паёмбари Худо (с) бо ахли Баҳрайн мусолиҳа намуда ва Ало ибни Ҳазрамӣ (р)-ро бар онҳо амир муқаррар намуда буданд! Абӯубайда (р) молҳоеро аз Баҳрайн овард.

Ансор аз омадани Абӯубайда (р) боҳабар шуданд ва омаданд ва намози субҳро бо Паёмбари Худо (с) адо намуданд, баъд аз адои намози субҳ Паёмбари Худо (с) рӯи ҳудро ба тарафи мардум намуданд, мардуми Ансор (р) назди эшон омаданд. Паёмбари Худо (с) чун онҳоро диданд, табассум карда ва фармуанд: «Фикр меқунам, шунидаед, ки Абӯубайда ҷизе мол овардааст?» Гуфтанд: Бале, Ё Расулаллоҳ! Фармуанд: «Мутмаин бошед ва ба интизори ҷизе бошед, ки шуморо ҳуш ҳоҳад соҳт ва ба Ҳудованд савғанд, ки ман аз факр ва бечорагии шумо наметарсам, vale аз ин метарсам, ки моли дунё монанди гузаштагон назди шумо фаровон гардад ва тавре, ки онҳо барои ба даст овардани он мол бар яқдигар сабқат мечустанд, шумо ҳам ҷиҳати ба даст овардани он бар яқдигар сабқат бичӯед ва ин мол тавре, ки онҳоро ҳалок соҳт, шуморо ҳам ҳалок бисозад».

1339. Ривоят аст, ки Умар (р) мардумро ҷиҳати ҷанг бо мушрикин ба ҳар тараф эъзом намуд. Ҳурмузон мусалмон шуда буд, Умар (р) ба ў гуфт: Ман дар ҷиҳод бо ин мардум аз ту машварат меҳоҳам. Ҳурмузон гуфт: Бисёр ҳуб, мавқеъи мусалмонон дар ҷанг бо мардуми он сарзамин монанди (ҷангоб) мурғест, ки як сар, ду бол ва ду по дорад, агар яке аз ду болашро бишканад, бо ду по ва як бол ва сар метавонад ҳаракат намояд ва ҳатто агар боли дигараш ҳам бишканад, боз ҳам бо сар ва ду пойи ҳуд ҳаракат карда метавонад, vale агар сарааш кӯбida шавад, ду пой ва ду бол ва сар ҳама аз байн мераванд. Сар: иборат аз Кисро, як бол Қайсарава боли дигар Форс аст, пас мусалмононро амр кун, ки ба тарафи Кисро бираవанд. Умар (р) моро талаб кард ва Нӯъмон ибни Муқарринро бар мо амир муқаррар намуд.

Чун ба сарзамини душман расидем (ин сарзамин Наҳованд буд ва Наҳованд шаҳрест, ки онро Нӯҳ (ъ) бино ниҳодааст ва номи аслиаш Нуҳованд аст, vale бо забони омиёна ба Наҳованд табдил шудааст), бо яке аз сардорони Кисро, ки фармондехии ҷиҳил ҳазор размандаро дар даст дошт, мувоҷеҳ гардидем. Тарҷумоне (аз тарафи он фармондех)

омад ва гуфт: Яке аз шумо бо ман сухан бигўяд. Муғира (р) бархост ва гуфт: Ҳар чӣ меҳоҳӣ, бипурс. Пурсид: Шумо чикораед? Гуфт: Мо мардуме ҳастем аз қавми Араб ҳамеша дар бадбахтӣ ва фақр ва фоқа зиндагӣ мекардем, аз гурӯснагӣ пӯсти ҳайвонот ва ҳастаи хурморо мечӯшидем, либоси мо мӯй ва пашм буд ва ҳар санг ва дарахтеро ибодат мекардем. Дар чунин ҳолате будем, ки Худованди осмонҳо ва замин ҷалла ҷалолуҳу аз худи мо паёмбареро, ки падар ва модарашро мешиносем, барои мо фиристод. Пайёмбари мо, фиристодаи Худои мо (с) амр намудааст, ки бо шумо то он вақте ба ҷанг идома бидиҳем, ки Худои ягонаро парастиш намоед ва ё он, ки ҷизъа бидиҳед. Ва Паёмбари мо (с) аз тарафи Худои мо ба мо ҳабар додааст, ки қасе аз мо қушта шавад, дар ҷаннат дохил мегардад, ки монандашро қасе надидааст ва қасоне, ки зинда бимонад, бар шумоён тасаллут ҳоҳанд ёфт. (Чун Муғира ибни Шӯъба аз муколама бо фармондехи Форс ҳалос шуд, назараш ин буд, ки дар ҳамон лаҳза ҷангро бо онҳо шурӯъ қунад, вале назари Нӯъмон ибни Муқарин он буд, ки ҷанг то заволи офтоб ба таъхир биафтад, (аз ин сабаб) Нӯъмон (р) (ба Муғира) гуфт: Шояд борҳо Худованди мутъяъол туро муваффақ сохта бошад, ки дар чунин мавоқеъ бо Паёмбари Худо (с) дар ҷиҳод иштирок намуда бошӣ (ва дида бошӣ, ки эшон ҷиҳодро то вақти зуҳр ба таъхир меандоҳтанд ва аз ин интизор) Худованд туро пушаймон ва хисораманд наменамуд (ва агар ту ҳабар надорӣ), вале ман дар ҷиҳод бо Паёмбари Худо (с) иштирок намуда будам ва диdam, ки агар дар аввали рӯз ба ҷиҳод иқдом намекарданд, интизор мекашиданд, то бод вазидан гирифта ва вақти намозҳо (баъд аз завол) дохил гардад.

**БОБИ 99. Оё сулҳ намудани имом бо раиси қария сулҳ
намудан бо ҳамаи афроди қария аст?**

1340. Аз Абӯҳумайд Соъидӣ (р) ривоят аст, ки гуфт: Дар замоне, ки бо Паёмбари Худо (с) ба газваи Табук рафта будем, подшоҳи Айла қотири сафедеро барои Паёмбари Худо (с) баҳшиш дод ва Паёмбари Худо (с) барояш ҷомаи хатдореро кисват доданд ва барои онҳо амоннома навиштанд.

**БОБИ 100. Гуноҳи қасе, ки (кофири аҳддорро) бидуни
гуноҳ ба қатл мерасонад**

1341. Аз Абдуллоҳ ибни Амр (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: «Қасе, ки шаҳси муоҳадро ба қатл бирасонад, бӯи ҷаннат ба димоғаш намерасад, агарчи бӯи ҷаннат аз масофати ҷиҳилсола роҳ эҳсос мегардад».

БОБИ 101. Агар аз мушрикин ба мусалмонон хиёнат карданд, оё аз онҳо афв ҳоҳад шуд?

1342. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Чун Хайбар фатҳ гарди, барои Паёмбари Худо (с) гӯсфанди заҳргине бахшиш дода шуд (касе, ки ин гӯсфандро бахшиш дод, зане аз яҳуд бо номи Зайнаб бинти Ҳорис буд). Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Касонеро, ки аз яҳуд дар ин чо мебошанд, назди ман чамъ кунед».

ОНҲОРО ОВАРДАНД, ФАРМУДАНД: «Ман аз шумо чизе мепурсам, оё ба ман рост ҳоҳед гуфт?» ГУФТАНД: Бале. Паёмбари Худо (с) аз эшон пурсиданд: «Падари шумо кист?» ГУФТАНД: Фалон. Фармуданд: «Дурӯғ мегӯед, балки падари шумо фалон шахси дигаре аст». ГУФТАНД: Рост мегӯй.

Фармуданд: «Агар аз шумо ҳоло чизе бипурсам, оё бароям рост ҳоҳед гуфт?» ГУФТАНД: Ё Абулқосим, бале, зоро агар дурӯғ бигӯем, дурӯғи моро мисле, ки дар мавриди падари мо донистӣ, ҳоҳӣ донист. Пурсиданд: «Мустаҳиқи дӯзах кист?» ГУФТАНД: «Муддати каме моён ва баъд аз мо шумоён». Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Гум шавед! Ба Ҳудованд савганд, ки ҳаргиз моён баъд аз шумо ба дӯзах наҳоҳем рафт».

Баъд аз он фармуданд: «Ҳоло агар аз шумо чизе бипурсам, бароям рост ҳоҳед гуфт?» ГУФТАНД: Бале, ё Абулқосим! Пурсиданд: «Оё дар ин гӯсфанд заҳреро омехта будед?» ГУФТАНД: Бале! Фармуданд: «Сабаб чӣ буд?» ГУФТАНД: Назари мо ин буд, ки агар даъвои нубуввати шумо дурӯғ бошад, аз дasti шумо ҳалос ҳоҳем шуд ва агар воқеан Паёмбар бошед, ба шумо зараре наҳоҳад кард.

БОБИ 102. Тарки ҷанг ва мусолиҳа бо мушрикин дар муқобили мол ва ғайра ва гуноҳи касе, ки ба аҳди худ вафо намекунад

1343. Аз Саҳл ибни Абӯҳасмо (р) ривоят аст, ки гуфт: Абдуллоҳ ибни Саҳл ва Муҳайса ибни Масъуд ибни Зайд (р) аз сулҳ бо яҳуд ба тарафи Хайбар рафтанд ва аз яқдигар чудо шуданд. Муҳайса дар ҳоле Абдуллоҳ ибни Саҳлро ёфт, ки дар хунаш оғушта гардида ва кушта шуда буд.

Ӯро дағн кард ва ба Мадина омад. Абдурраҳмон ибни Саҳл (ки бародари мақтул буд), бо Муҳайса ва Ҳувайса писарони Масъуд (ки амакзодаҳои мақтул буданд), назди Паёмбари Худо (с) омаданд ва Абдурраҳмон, ки аз дигарон хурдтар буд, шурӯъ ба сухан задан кард.

Паёмбари Худо (с) фармуданд: (Сухан гуфтанро) ба бузургон бигзор, (сухан заданро) ба бузургон бигзор. Абдурраҳмон сукут намуд ва он ду нафари дигар шурӯъ ба сухан задан намуданд. Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Оё савганд меҳӯред, то мустаҳиқи хуни қотили худ шавед. Ва ё гуфтанд: Мустаҳиқи хуни рафиқи худ шавед, (шак аз ровист). Онҳо гуфтанд: Дар ҳоле, ки дар ҷараёни қатл ҳозир набудаем ва ба ҷашми худ надидем, чӣ гуна савганд бихӯрем?

Фармуданд: «Пас яхуд ба савганд хўрдани панҷоҳ нафар аз даъвии шумо бароат ҳосил мекунанд. Гуфтанд: Савганд хўрдани куфорро чӣ гуна қабул намоем? Ва ҳамон буд, ки Паёмбари Худо (с) дияти ўро аз амволе, ки наздашон буд, пардохтанд.

БОБИ 103. Агар шахсе сехр кард, оё метавон ўро афв намуд?

1344. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки касе Паёмбари Худо (с)-ро сехр намуд (касе, ки Паёмбари Худо (с)-ро сехр намуд, Лабид ибни Аъсами яхудӣ буд). То ҳадде, ки ба хаёли эшон мерасид, ки фалон корро анҷом додаанд, дар ҳоле, ки он корро анҷом надода буданд.

БОБИ 104. Тарс аз фиребкорӣ

1345. Аз Авғ ибни Молик ривоят аст, ки гуфт: Дар ғазваи Табук дар ҳоле, ки Паёмбари Худо (с) дар қуббае аз ҷарм нишаста буданд, наздашон омадам, фармуданд: «Шаш аломуатро пеш аз қиёмат ба хотир биспор: вафоти ман, фатхи Байтулмуқаддас, баъд аз он маргу мири монанди марг ва мири гӯсфандон, баъд аз он фаровонии мол то ҳадде, ки агар ба касе сад динор бидихӣ, ҳанӯз газабнок аст, баъд аз он фитнае, ки ба ҳонаи ҳамаи арабҳо доҳил мешавад, баъд аз он муторака, ки байни шумо ва байни мардуми Рум воқеъ мегардад ва онҳо ба шумо хиёнат мекунанд ва бо ҷиҳоз байрак, ки таҳти ҳар байраке дувоздаҳ ҳазор нафар мебошад, бар шумо ҳамла мекунанд».

БОБИ 105. Гуноҳи касе, ки баъд аз аҳду паймон хиёнат мекунад

1346. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Агар рӯзгоре биёяд, ки ҳатто як дирҳаме ва динор ҳам ҷизя гирифта натавонед, чӣ ҳоҳед кард? Касе гуфт: Эй Абӯхурайра! Фикр мекунӣ, ки чунин рӯзе ҳоҳад омад? Гуфт: Бале, савганд ба Худое, ки чони Абӯхурайра дар дасти ўст (чунин рӯзе ҳоҳад омад) ва ин қавли содиқи масдуқ аст (садиқ касе аст, ки феълан рост мегӯяд, масдуқ касе аст, ки ҳамеша рост гуфтааст ва ҳеч гоҳ дурӯғе аз вай шунида нашудааст).

Гуфтанд: Сабаби ин кор чист? Гуфт: Зиммаи Худованд ва Расулаш поймол мегардад ва Худованди мутаъюл дилҳои аҳли зиммаро саҳт месозад ва онҳо аз додани ҷизе, ки дар даст доранд, худдорӣ меварзанд.

БОБИ 106. Фиребкорӣ аз некӯкор ва бадкор гуноҳ аст

1347. Аз Абдуллоҳ ва Анас (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: «Барои ҳар аҳдшикане дар рӯзи қиёмат байраке ҳаст». Яке аз ровихо гуфт, ки он байрак наасб мегардад ва дигаре гуфт, ки он байрак дида мешавад (ва аҳдшикан) ба воситаи он байрак шинохта мешавад.

-54-

**КИТОБИ ИБТИДОИ
ХИЛҚАТ**

**БОБИ 1. Он чӣ, ки дар бораи ин қавли Худованд
омадааст, ки: «Он зотест, ки халқро ба вуҷуд овард ва боз
онро дубора зинда мекунад» (Рум: 27)**

1348. Аз Имрон ибни Ҳусайн (р) ривоят аст, ки гуфт: Иддае аз мардуми бани Тамим назди Паёмбари Ҳудо (с) омаданд. Фармуданд: Эй бани Тамим! Шуморо башорат медиҳам (сабаби башорат саодате буд, ки аз ташриф овардани онҳо ба ҳузури Паёмбари Ҳудо (с) насиби онҳо шуда буд ва натиҷаи ин башорат рафтан ба биҳишт дар охират буд). Онҳо гуфтанд: Барои мо (пеш аз ин ҳам) башорат додед (касе, ки ин суханро гуфт Ақраъ ибни Ҳобис буд ва вай шахсе буд, ки одат ва равиши бодиянишинӣ ҳанӯз дар сараш буд), акнун барои мо чизе бидихед. (Аз шунидани ин сухан) ранги Паёмбари Ҳудо (с) тағйир ёфт. Баъд аз он аҳли Яман омаданд ва барои онҳо гуфтанд «Эй аҳли Яман! Барои шумо башорат медиҳам ва шумо башоратро қабул намоед, чун бани Тамим қабул накарданд». Гуфтанд: Қабул дорем. Паёмбари Ҳудо (с) роҷеъ ба ибтиди хилқат ва Арш шурӯъ ба сухан намуданд. Дар ин вақт буд, ки шахсе омад ва гуфт: Эй Имрон, шутурат ҳудро канда ва рафтааст (Имрон, ровии ҳадис мегӯяд: Ва ман чиҳати пайдо кардани шутури ҳуд барҳостам ва эй кош барнамехостам (то бақияи ҳадисро мешунидам).

1349. Ва аз Имрон ибни Ҳусайн (р) дар ривояти дигаре омадааст, ки гуфт: Паёмбари Ҳудо (с) фармуданд: Худованд ҷалла ҷалолуҳу буд ва ҳеч чизи дигаре ғайр аз Зоти Ӯ вуҷуд надошт ва Арши Ҳудованд дар болои об қарор дошт ва дар Лавҳи маҳфуз ҳамаи чизро навишт ва замин ва осмонро ҳалқ намуд. Дар ин вақт буд, ки шахсе ўро садо зад ва гуфт: Эй Ибни Ҳусайн, шутурат рафт. (Имрон ибни Ҳусайн мегӯяд): Дар ин вақт буд, ки рафтам ва дидам, ки шутурам беҳадафе медавид, ба Ҳудованд савганд аст, дӯст доштам, ки шутурамро тарқ намоям (ва биёям ва сухани Паёмбари Ҳудо (с)-ро бишунавам).

1350. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки Паёмбари Ҳудо (с) фармуданд: «Ҳудованди мутаъюл фармудааст, ки бани одам маро дашном медиҳад ва барояш муносиб нест, ки маро дашном дихад ва маро такзиб менамояд ва ин ҳам барояш муносиб нест. Дашномаш ин аст, ки барои ман нисбати фарзанд доштан медиҳад (монанди ин

гуфтаи насоро, ки Исои Масех фарзанди Худост ва ин гуфтаи яҳуд, ки Узайр фарзанди Худост). Ва такзибаш ин аст, ки мегӯяд маро тавре, ки бори аввал ҳалқ кард, (баъд аз марг) зинда карда наметавонад (ва ин назари моддигароён аст, ки аз зинда шудан баъд аз марг мункир ҳастанд).

1351. Ва аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: Ҳангоме, ки Худованди мутаъол маҳлуқотро оғариd, дар китобе, ки наздаш бар болои Арш мебошад, навишт ки: Раҳмати ман бар ғазаби ман ғолиб аст».

БОБИ 2. Он чӣ, ки дар мавриди ҳафт замин омадааст

1352. Аз Абӯбакра (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: «Замон (мурод аз замон сол аст), ба монанди рӯзе, ки Худованди мутаъол осмонҳо ва заминро ҳалқ намуд, баргаштааст (дар замони ҷоҳилият ҳисоби сол ба ҳам ҳӯрда буд, то ҷое, ки Зулҳиччаро раҷаб мегуфтанд), сол 12 моҳ аст, ки аз он ҷумла ҷаҳор моҳ ҳаром аст, (яъне ҷанг қардан дар онҳо ҳаром аст), се моҳ пай дар пай Зулқаъда ва Зулҳиччча ва Муҳаррам ва як моҳи Раҷаби музар, ки байни Ҷимодулоҳир ва Шаъбон воқеъ аст».

БОБИ 3. Гардиши офтоб ва моҳтоб рӯи ҳисоб аст

1353. Аз Абӯзар (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) ҳангоме, ки офтоб ғуруб намуд, аз ман пурсиданд «Оё медонӣ, ки офтоб ба кучо меравад?» Гуфтам: Худо ва Расулаш беҳтар медонанд. Фармуданд: Офтоб меравад, то он, ки дар зери Арш саҷда менамояд (ва баъд аз саҷда қардан) иҷоза меҳоҳад (ки дубора аз тарафи машриқ тулӯй намояд), барояш иҷозат дода мешавад ва зуд аст вақте биёд, ки офтоб иҷозаи саҷда қардан бихоҳад, вале барояш иҷоза дода нашавад ва иҷозаи тулӯй қардан (аз машриқро бихоҳад) ва барояш иҷоза дода нашавад ва барояш гуфта шавад, аз ҳамон ҷое, ки омадай бозгард ва ҳамон аст, ки аз тарафи мағриб тулӯй мекунад ва ин ҳамон қавли Худованди мутаъол аст, ки мефармояд: **«Офтоб ба тарафи қароргоҳаш медавад».** (Ёсин: 38) (*Ва мурод аз саҷда қардан офтоб дар зери Ариш, штоат ва инқиёди ўз аз авомири Худовандист*).

1354. Аз Абӯхурайра (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: «Офтоб ва моҳтоб дар рӯзи қиёмат ба ҳам печида мешаванд» (ва нуре барои онҳо боқӣ намемонад).

**БОБИ 4. Он чӣ, ки дар мавриди ин қавли Худованд
омадааст, ки: «Ва он Зотест, ки бодҳоро башоратдиҳандай
раҳмати худ мефиристад». (Аъроф: 57)**

1355. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Чун Паёмбари Худо (с) абреро, ки дорон борон буд, мушоҳид мекарданд, ин тарафу он тараф мерафтанд ва ба хона меомаданд ва берун мешуданд ва рангашон тағиیر мейғт ва чун борон меборид, ба ҳолати оддӣ бармегаштанд. Чун Оиша (р) сабабро ҷӯё шуд, фармуранд: «Чӣ медонам! Шояд ин монанди ҳамон абре бошад, ки чун қавми Од онро мушоҳид намуданд, гуфтанд. **«Ин абрест, ки ҷиҳати боридани борон барои мо омадааст...»** (Аҳқоф: 24) Ва қиссааш чунин аст, ки боди шадиде бар қавми Од вазидан гирифт ва онҳо бо худ мегуфтанд, ки бод сабаби эҷоди абр ва борон ҳоҳад шуд, вале сабаби ҳалокат ва аз байн рафтани онҳо гардид.

БОБИ 5. Сифати малоика салавотуллоҳи Ҷалайҳим

1356. Аз Абдуллоҳ ибни Масъуд (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с), ки содик ва масдуқ мебошанд, барои мо гуфтанд: Таквии ҳилқати ҳар қадоми шумо (аз нутфа) дар шиками модараш дар ҷиҳил рӯз ҷамъ мешавад ва боз ҷиҳил рӯз ба шакли ҳунбастае мебошад ва боз ҷиҳил рӯзи дигар ба шакли порча гӯште мебошад ва байд аз он Худованд фариштаэро мефиристад, ки ҷаҳор ҷизро бинависад: амали он шаҳсро, ризқи он шаҳсро, муддати зиндагии он шаҳсро ва шақоват ва саодати он шаҳсро ва байд аз он рӯҳ дар вай дамида мешавад. Аз ин ҷост, ки шаҳсе амалеро анҷом медиҳад, ки байни ӯ ва байни биҳишт ба ҷуз аз фосилаи андаке боқӣ намемонад, вале тақдираш бар вай сабқат мекунад ва муртакиби амали аҳли дӯзах мегардад (ва шаҳси дигаре) муртакиби амале мегардад, ки байни ӯ ва байни дӯзах ҷуз масофаи каме боқӣ намемонад, вале тақдираш бар вай сабқат мекунад ва амали аҳли биҳиштро анҷом медиҳад.

1357. Аз Абӯхурайра (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуранд: «Агар Худованд бандаэро дӯст дошта бошад, ба Ҷабраил мегӯяд, ки ман фалон шаҳсро дӯст дорам, пас ту ҳам ӯро дӯст дошта бош, Ҷабраил ӯро барои худ дӯст мегирад ва барои аҳли осмон ниҳо мекунад, ки Худованд фалон шаҳсро дӯст дорад ва шумо низ ӯро дӯст дошта бошад. Ва аҳли осмон ӯро дӯст мегиранд, байд аз он дар рӯи замин мавриди қабул қарор мегирад».

1358. Аз Оиша (р) ҳамсари Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки гуфт: Аз Паёмбари Худо (с) шунидам, ки фармуранд: «Малоика дар абр поён мешаванд ва он чиро, ки дар осмон тасмим гирифта шудааст, бозгӯ мекунанд, шаётин ба ин ҷизҳо гӯш дода, онро мешунаванд, сипас он ҳабарҳоро барои коҳинон мерасонанд ва коҳинон аз пеши худ садҳо

дурӯро ба онҳо мебанданд,» (коҳин касест, ки иддиои ғайбгӯй ва хабар додан аз умури ояндаро дорад).

1359. Аз Абӯҳурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Дар рӯзи чумъа малоикаҳо бар дарвозаҳои масcid меистанд ва номҳои мардумонро ба тартибе (ки ба масcid дохил мегарданд), аввал ба аввал менависанд ва ҳангоме, ки имом бар болои минбар нишаст, авроқро ҷамъ мекунанд ва меоянд ва хутбаро мешунаванд».

1360. Аз Бароъ (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) барои Ҳассон (р) гуфтаанд, ки «мушрикинро ҳаҷв кун ва Ҷабраил бо ту аст».

1361. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) барояш гуфтанд: «Эй Оиша! Ин Ҷабраил аст, омадааст ва бар ту салом мегӯяд». Оиша (р) гуфт: Ва алайҳиссалому ва раҳматуллоҳи ва баракотуҳу. Ва барои Паёмбари Худо (с) гуфт: Шумо чизеро мебинед, ки ман намебинам.

1362. Аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) барои Ҷабраил (алайҳиссалом) гуфтанд: «Оё намешавад ки назди мо бештар биёй?» Ва ин қавли Ҳудованди мутаъол нозил гардид, ки «Ва мо намеоеем магар ба амри Парвардигори ту, гузашта ва ояндаи мо дар ихтиёри Ӯст».

1363. Ва аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Ҷабраил (Қуръонро) бароям ба як қироат ҳонд ва ман аз вай ба таври мустамир талаби зиёdat намудам, то он, ки ба ҳафт қироат расид» (мурод аз ҳафт қироат ҳафт лугат аст, монанди лугати Қурайш, лугати Ҳузайл, лугати Ҳавозин, лугати Яман ва гайра).

1364. Аз Яъло (р) ривоят аст, ки гуфт: Аз Паёмбари Худо (с) шунидам, ки дар болои минбар ояи «Ва нодав ё молику»-ро «Ва нодав ё моли» тиловат намуданд. (Молик номи ҳозини дӯзах аст).

1365. Ривоят аст, ки Оиша (р) ҳамсари Паёмбари Худо (с) аз эшон пурсид: Оё рӯзи саҳтаре аз рӯзи ҷанги Ӯҳуд) бар сари шумо омадааст? Фармуданд: «Аз қавми ту ҳар чӣ, ки бар сарам омад, омад ва шадидтарин чизе, ки бар сарам омад, рӯзи Ақаба буд, (Ақаба номи минтақае дар Маккан мукаррама аст ва Ҷамраи Ақаба дар Мино ҳам ба он нисбат дода мешавад), ки чун худро барои Ибни Абдуёлайл ибни Абдукилол муаррифӣ намудам, тавре ки меҳостам, ҷавоби маро надод.

Дар ҳоли ғаму андӯҳ бидуни ироди тарафе равон шудам, вақте ки ба ҳуд омадам, ки дидам дар Қарни саъолиб расидаам (ва Қарни Саъолиб ба номи Қарни манозил низ ёд мешавад, миқоти аҳли Наҷд аст) сарамро боло кардам, дидам, ки абре омада ва маро соя мекунад, чун назар кардам, дидам ки Ҷабраил бар болои он абр аст.

Маро садо зад ва гуфт: Ҳудованд гуфтори ту ва радди қавли туро шунид ва фариштаэро, ки муваззафи кӯҳҳо аст, бароят фиристодааст, то тавре, ки дар бораи ин мардум меҳоҳӣ, барояш амр намоӣ.

Фариштаи кӯҳҳо маро садо зад ва баъд аз он, ки бароям салом дод, гуфт: Эй Муҳаммад, ин чиз дар ихтиёри ту аст, агар бихоҳӣ, кӯҳи Абӯкубайс ва кӯҳи Қиқаонро бар болои онҳо фуруд меоварам. Абӯкубайс ва Қиқаон) ду кӯҳи калон ва машхур дар Маккаи мукаррама аст). Паёмбари Худо (с) фармуданд: На, чунин макун, умединорам, ки Худованд аз насли инҳо касеро ба вучуд биёварад, ки танҳо Ҳудоро ибодат кунад ва касеро ба Ӯ шарик наёварад.

1366. Аз Абдуллоҳ ибни Масуд (р) дар ин қавли Худованди мутаъюл, ки мефармояд: «...Пас дар ҳоле, ки ба андозаи ду гӯши камон ва ё камтар аз он боқӣ монда буд. Дар ин ҳангом чизҳоеро барои бандан худ ваҳӣ фармуд». (*Наҷм: 10*) Ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) Ҷабраилро диданд, ки шашсад бол дорад.

1367. Аз Абдуллоҳ ибни Масъуд (р) дар ин қавли Худованди мутаъюл, ки мефармояд: «**Ва аз оёти бузурги Парвардигори худ дид**». (*Наҷм: 18*) Ривоят аст, ки (Паёмбари Худо (с) бисоти сабзоро диданд, ки аз уфук то уфуқи осмонро пӯшонидааст. (Лафзи ҳадис раффрафа аст ва раффрафа ба маънӣ фарш ва бисот аст, ки мешавад, фарш гӯянд, мурод аз он болҳои Ҷабраил (ъ) буд, ки сар то сари уфукро гирифта буд).

1368. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Касе, ки фикр мекунад, Паёмбари Худо (с) Парвардигорашонро диданд, дар амри бисёр бузурге ташабbus намудааст (ва ё бар Худованд тӯҳмати бузурге зодааст), вале Ҷабраил (ъ)-ро ба сурати аслиаш диданд ва хилқати он таврест, ки уфукро пӯшонда буд.

1369. Аз Абӯҳурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Вақте, ки шавҳар ҳамсарашро ба бистари худ металабад, агар ҳамсараш (бесабабе аз омадан ба бистари шавҳараš) ибо варзад ва шавҳараš аз вай озурдахотир бихобад, то вақти субҳ малоика он занро лаънат мекунад».

1370. Аз Ибни Аббос (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: «Шаби меъроҷ Mӯсо (ъ)-ро дидам, ки ӯ шахсе буд гандумгун, дорои қади баланд ва мӯйҳои мучаъъад, тавре, ки гӯё аз мардуми Шануа аст, (Шануа қабилаест аз қабоили Қаҳтон) ва Исо (ъ)-ро дидам, ки шахси миёнақаде аст ва рангаш бештар ба сӯи сурҳӣ ва сафедӣ тамоюл дорад ва Молик нигаҳбони дӯзах ва Даҷҷолро дидам ва ин зимн ва алоиме буд, ки Худованд барои Паёмбари худ намоён соҳт». (Худованди мутаъюл мефармояд: «**Пас аз дидани Даҷҷол дар шак мабош**». (*Саҷда: 23*)

БОБИ 6. Сифати биҳишт ва ин, ки феълан биҳишт мавҷуд аст

1371. Аз Абдуллоҳ ибни Умар (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Ҳангоме, ки инсон мемирад, ҷойгоҳаш субҳу шом барояш нишон дода мешавад, агар аз аҳли биҳишт бошад, аз

биҳишт ва агар аз ахли дӯзах бошад, аз дӯзах».

1372. Аз Имрон ибни Ҳусайн (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармууданд: «Аз биҳишт иттилоъ ёфтам ва дидам, ки бештари ахли он аз фуқаро ҳастанд ва аз дӯзах иттилоъ ёфтам ва дидам, ки бештари ахли он аз занҳо ҳастанд.

1372. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: назди Паёмбари Худо (с) нишаста будам, фармууданд: «Ҳангоме, ки хоб будам, дар хоб дидам, ки дар биҳишт ҳастам ва дар он ҷо занеро дидам, ки дар канори қасре нишаста ва вузӯ месозад. Гуфтам: Ин қаср аз кист? Гуфт: Аз Умар ибни Ҳаттоб аст. Аз ғайраташ ёдам омад ва ба ақиб баргаштам». Умар (р) ба гиря афтод ва гуфт: «Ё Расулаллоҳ, магар дар мавриди шумо ҳам ғайрату rashk мекунам?»

1374. Ва аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармууданд: «Аввалин гурӯҳе, ки ба ҷаннат дохил мешавад, рӯи онҳо монанди моҳи шаби чаҳордаҳ медураҳшад, инҳо дар биҳишт на оби даҳони худро меандозанд ва на оби бинии худро ва на ҳам қазои ҳочат мекунанд.

Зарфҳои онҳо аз тилло ва шонаҳои онҳо аз тилло ва нукра ва дар маҷмарҳои онҳо уд мебошад ва арақи онҳо (дар ҳушбӯй) монанди мушк аст, барои ҳар қадоме аз онҳо ду ҳамсар аст, ки аз зебой ва назокат мағзи соқи пойи онҳо аз болои гӯшт дида мешавад, бо ҳам ихтилоф ва қинатӯй надоранд ва дилҳояшон дили як шахс аст ва субҳу шом тасбехи Ҳудованди мутаъолро мегӯянд».

1375. Ва аз Абӯхурайра (р) дар ривояти дигаре омадааст, ки Паёмбари Худо (с) фармууданд: «Ва қасоне, ки аз ақиби онҳо ба ҷаннат дохил мешаванд, монанди ситораи бисёр равшанеанд, дилҳои онҳо дили як шахсе аст, қинатӯй ва ихтилофе дар байни онҳо нест, барои ҳар қадоме аз он ду ҳамсар аст, ки аз зебой ва назокат мағзи соқи пойи онҳо аз болои гӯшт дида мешавад, субҳу шом тасбехи Ҳудованди мутаъолро мегӯянд, мариз намегарданд ва оби бинии худро намеандозанд».

1376. Аз Саҳл ибни Саъд (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармууданд: «Аз уммати ман ҳафтод ҳазор ё ҳафтсад ҳазор нафар (ба биҳишт) дохил мешаванд ва то вакте, ки оҳирин фарди онҳо дохил нагардад, аввалин фарди онҳо дохил намегардад, (зоро ҳамагӣ дар як вакт ба ҷаннат дохил мешаванд ва касе мунтазири дохил шудани каси дигаре намегардад, рӯи онҳо монанди моҳи шаби чаҳордаҳ аст».

1377. Аз Анас (р) ривоят аст, ки гуфт: Барои Паёмбари Худо (с) қабоero, ки қумошаҳ аз сундус буд, баҳшиш доданд, (сундус навъе аз абрешим аст) ва Паёмбари Худо (с) аз пӯшидани либоси ҳарир наҳӣ мекарданд, ин қабо мавриди писанди мардум воқеъ гардид, фармууданд: «Савганд ба зоте, ки ҷони Муҳаммад (с) дар дасти ўст, дастмолҳои Саъд ибни Маъз дар ҷаннат аз ин қабо беҳтар аст».

1378. Ва аз Анас (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармудаанд: «Дар чаннат дарахте аст, ки шахси савора сад сол дар сояи он роҳ меравад ва ҳанӯз ба охири он намерасад».

1379. Ва аз Абӯхурайра (р) низ чунин ривоят гардида ва гуфтааст: «Агар меҳоҳед, ин ояи каримаро тиловат кунед «... ва сояи дароз ва густурда». (*Воқиа*: 30)

1380. Аз Абӯсаъиди Худрӣ (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: «Аҳли чаннат қасонеро, ки дар фавқашон дар ғурфаҳо мебошанд, тавре мебинанд, ки шумо ситораи дураҳшонеро, ки дар осмон аз тарафи машриқ ба тарафи мағриб дар ҳоли ҳаракат аст, мебинед ва ин ба сабаби бартари иддае бар иддаи дигар аст».

Мардум гуфтанд: Ё Расулаллоҳ! Оё ин манзалат ҳос барои анбиё аст ва барои дигарон намерасад? Фармуданд: «На, чунин нест (яъне ҳос барои анбиё нест ва ё он ки барои анбиё (ъ) ғурфаҳои бехтар аз ин ғурфаҳо аст), савганд ба зоте, ки ҷонам дар дасти ўст, ин ҷизҳо барои ашхосе аст, ки ба Худо имон овардаанд ва Паёмбаронро тасдиқ кардаанд».

БОБИ 7. Сифати дӯзах ва ин, ки дӯзах феълан мавҷуд аст

1381. Аз Оиша (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: «Таб аз гармии дӯзах аст, (гармии табро) бо об сард созед».

1382. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Оташи шумо як ҷузъе аз ҳафтод ҷузъи оташи дӯзах аст». Гуфтанд: «Ҳамин оташи дунё ҳам барои таъзӣ коғист». Фармуданд: «Оташи дӯзах (дар ҳарорат ва сӯзандагии худ) бар оташи дунё шасту нӯҳ мартаба бартарӣ дорад, ҳар мартабаи он дар гармии худ монанди оташи дунё аст».

1383. Аз Усома (р) ривоят аст, ки гуфт: Аз Паёмбари Худо (с) шунидам, ки фармуданд: «Дар рӯзи қиёмат шахсеро оварда ва ба дӯзах меандозанд, он чи ки дар шикам дорад (мисли рӯда, қалб, ҷигар ва ғайра, аз мақъад ҳориҷ мегардад ва дар оташ мерезад ва ҳудаш монанди ҳаре, ки ба гирди мекардад, ба даври худ мегардад, аҳли дӯзах наздаш омада ва аз вай мепурсанд: Магар ту набудӣ, ки моро ба кори нек амр мекардӣ ва аз кори бад монеъ мешудӣ? (Яъне амри ба маъруф ва наҳӣ аз мункар мекардӣ). Мегӯяд: Шуморо ба кори нек амр мекардам, вале ҳудам онро анҷом намедодам ва шуморо аз кори бад манъ мекардам, вале ҳудам онро муртакиб мегардидам».

БОБИ 8. Сифати иблис ва лашкариёнаш

1384. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с)-ро сеҳр карданд, то ҷое, ки ба ҳаёлашон меомад, ки фалон корро анҷом додаанд, дар ҳоле, ки он корро анҷом надода буданд, то он, ки дар яке

аз рӯзҳо ба таври мукаррар дуо намуданд ва баъд аз он (аз ман) пурсиданд: «Оё мутаваҷҷех шудӣ, ки Худованд шифои маро бароям нишон дод, ду нафар (яъне Ҷабраил ва Микоил) наздам омаданд, яке бар болои сар ва дигаре дар поёни поям нишаст, яке (ки Микоил бошад) аз дигаре (ки Ҷабраил бошад) пурсид: Дарди ин шахс аз чист? Дуввумй гуфт: Сеҳр шудааст. Пурсид: Кӣ ўро сеҳр кардааст? Гуфт: Лабид ибни Аъсам. Пурсид: Дар чӣ чиз ўро сеҳр кардааст? Гуфт: Дар шона ва дар мӯе, ки дар дохили шона мемонад ва дар гилофи шукуфай хурмои нар. Пурсид: Он ҷоду феълан дар кучо аст? Гуфт: Дар ҷоҳи Зарвон. Паёмбари Худо (с) ба тарафи он ҷоҳ рафтанд ва баргаштанд ва ба Оиша (р) гуфтанд: «Дарахтҳои хурмое, ки аз он ҷоҳ об меҳӯрд, монанди сари шайтон аст (яъне бисёр бадшакл аст). (Оиша (р) мегӯяд:) пурсидам: Оё он ҷизҳоро берун кардед? Фармуданд: «На! Зеро Худованд маро шифо дод ва тарсидам, ки берун кардани он ҷизҳо сабаби зарар барои мардум шавад, сипас он ҷоҳ вайрон шуд».

1385. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Шайтон назди шумо меояд ва мегӯяд: Ин ҷизро кӣ ҳалқ кардааст? Ва боз он ҷизро кӣ ҳалқ кардааст? (Ва ин саволҳоро) то ҷое мерасонад, ки мепурсад: Парвардигори туро кӣ ҳалқ кардааст? (Васвасаи шахс) чун ба ин марҳила расид, ба Худо паноҳ бичӯяд ва иктиро намояд». (Ва дар ривояти дигаре омадааст, ки бигӯяд: Аъзубиллоҳ. Ва ё бигӯяд: Оманту биллоҳ. Ва ё бигӯяд: Аллоҳу аҳад, Аллоҳу самад.)

1386. Аз Абдуллоҳ ибни Умар (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с)-ро дидем, ки ба тарафи машриқ ишора намуда ва фармуданд: «Бидонед, ки фитна дар инҷост, фитна дар ин ҷост, аз ҳамин ҷост, ки фитнаи шайтон буруз менамояд».

1387. Аз Ҷобир (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: «Вақте, ки шаб торик шуд, ё вақте, ки торикии шаб омад (шак аз ровист ва ҳар ду иборат бо ихтилоғи лафз дорои як маънӣ аст), атфоли худро аз рафтан ба ин тарафу он тараф монеъ шавед, зеро шаётин дар ин вақт пароканда мешаванд ва чун як соате аз хуфтан гузашт, онҳоро ба хона биёваред (лафзи ҳадис дар як ривоят (фаҳаллухум) мебошад, ки маънояш ҷамъ кардан ва овардан ба хона аст ва дар ривояти дигарӣ лафзи (фаҳаллухум) омадааст ва маънояш ин мешавад, ки барои онҳо иҷозаи берун шудан бидихед. Албатта ривояти аввал дар ин мақом муносибтар аст) ва бисмиллоҳ бигӯй ва дарвозаи хонаи худро бибанд ва бисмиллоҳ бигӯй ва ҷароғи хонаи худро хомӯш кун ва бисмиллоҳ бигӯй ва зарфи оби худро баста кун ва бисмиллоҳ бигӯй ва рӯи зарфи худро бипӯш, агарчи пӯшондани зарф ба ҷизи андаке бошад».

1388. Аз Сулаймон ибни Сурад (р) ривоят аст, ки гуфт: Назди Паёмбари Худо (с) нишаста будам, ки ду нафар яқдигарро дашном медоданд, яке аз онҳо рангаш сурҳ гардида буд ва рагҳои гарданаш

бархоста буд. Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Ман чизеро ёд дорам, ки агар ин шахс бихонад, ин ҳолатеро, ки дар худ эҳсос мекунад, аз вай дур мешавад, агар бигўяд: «Аъзу биллоҳи мина-шайтони-р-раҷим». Ҳамаи он чиро, ки дар худ эҳсос мекунад, аз байн меравад. Чун барояш гуфтанд, ки Паёмбари Худо (с) мегўянд, ки аз шайтон ба Худо паноҳ бичўй, гуфт: Магар ман девона шудаам? (Ин шахс ин суханро аз ин ҷиҳат гуфт, ки фикр мекард, ки паноҳ бурдан аз шайтон хос барои ҷунун аст ва намедонист, ки паноҳ бурдан аз шайтон ғазабро низ ҳомӯш месозад).

1389. Аз Абӯҳурайра (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: «Ҳамёза қашидан аз шайтон аст, агар касеро ҳамёза омад, то метавонад, онро дафъ намояд, зеро вақте, ки даҳонашро боз мекунад ва (ҳо) мегўяд шайтон меҳандад (қобили тазаккур аст, ки паёмбарон ҳамёза намекашидан).

1390. Аз Абӯқатода (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Дидани хоби нек аз тарафи Ҳудованд ва дидани хоби парешон аз тарафи шайтон аст, агар касе хоби парешоне дид, ба тарафи чапаш туф кунад ва аз шайтон ба Худо паноҳ бичўяд (яъне: «Аъзу биллоҳи минаш-шайтони-р-раҷим» бигўяд), зеро дар ин сурат зараре бар вай расонда наметавонад».

1391. Аз Абӯҳурайра (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: «Вақте касе аз хоб бармехезад, вузӯ бисозад ва се бор истиншоқ намояд (истиншоқ иборат аз он аст, ки обро дар бинӣ дохил ҳамуда ва ба шиддат хориҷ созад, то ифлосии дохири бинӣ пок гардад), зеро шайтон дар биниаш меҳобад».

БОБИ 9. Ин қавли Ҳудованди мутаъол, ки «...ва дар рӯи замин ҳар ҳазандаеро пароканда соҳтааст» (Луқмон: 10)

1392. Аз Ибни Умар (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с)-ро шунидам, ки бар болои минбар мегуфтанд: «Морҳоро бикушед, морҳои ҳатдор (ва он море аст, ки дар пушти худ ду ҳати сафед дорад) ва морҳои думкӯтоҳро, зеро ин ду навъ мор нури ҷашмро мебаранд ва сабаби афтодани ҷанин мегарданд».

Абдуллоҳ (ибни Умар) мегўяд: Ҳангоме, ки мореро таъқиб мекардам, то бикушам, Абӯлубоба маро садо зад ва гуфт: Ӯро макуш. Гуфтам: Паёмбари Худо (с) ба күштани морҳо амр фармуданд. Гуфт: Вале баъд аз он аз күштани морҳои хонагӣ манъ ҳамуданд ва инҳо ҳамон ҷинҳое ҳастанд, ки дар хонаҳо зиндагӣ мекунанд ва ба номи Авомир ёд мешаванд (ва ин навъи морҳоро аз ин ҷиҳат Авомир мегўянд, ки умри зиёд мебинанд).

БОБИ 10. Беҳтарин моли мусалмон гӯсфандоне аст, ки онҳоро бар сари қўҳҳо мечаронад

1393. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Асоси куфр ба тарафи машриқ аст ва фаҳр ва такаббур дар соҳибони асп ва шутур ва баландии овоз дар соҳибони говҳои зироатӣ ва оромӣ дар соҳибони гӯсфанд».

1394. Аз Уқба ибни Амр Абӯмасъуд (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) ба дasti ҳуд ба тарафи Яман ишора намуда ва фармуданд: «Имон аз аҳли Яман ва қасовату сангдилӣ ва саҳтдилӣ аз соҳибони гов ва аз соҳибони шутур аст ва аз минтақаи Рабиъа ва Музара аст, ки ҳамкорони шайтон буруз мекунанд».

1395. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Вақте, ки бонги ҳурӯсҳоро шунидед, аз Ҳудованди мутаъол фазл ва меҳрубониашро талаб намоед, зеро ў фариштаэро дидаст ва агар овози ҳарро шунидед, аз шайтон ба Ҳудо паноҳ бубаред, зеро ў шайтонеро дидаст».

1396. Ва аз Абӯхурайра (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: «Гурӯҳе аз Бани Исройл мағқуд гардидаанд ва дониста нашуд, ки чӣ шудаанд? Ва ман фикр мекунам, ки онҳо ҷуз ҳамин мушҳо чизи дигаре нестанд ва аз ҳамин сабаб аст, ки муш шири шутурро намехӯрад ва шири гӯсфандро меҳӯрад». Ин суханро барои Каъб (р) гуфтам, ў гуфт: Ту ҳудат шунидӣ, ки Паёмбари Худо (с) чунин мегуфтанд? Гуфтам: Бале! Ҷандин бор ин саволро аз ман кард, то билохира ба ҷавобаш гуфтам: Магар ман Таврот меҳонам?

БОБИ 11. Агар магас дар нӯшидани шумо афтод, ўро ғӯта дихед, зеро дар як болаш мараз ва дар боли дигараш шифо аст

1397. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Агар магас дар нӯшидани шумо афтод, ўро ғӯта дихед, сипас онро берун оваред, зеро дар як болаш мараз ва дар боли дигараш шифо аст».

1398. Аз Абӯхурайра (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: «Барои занӣ фоҳишае омурзида шуд (ва сабаби омурзиданаш он буд, ки) он зан саги ташнаэро бар сари ҷоҳе дид, ки аз ташнагӣ наздик ба ҳалокат аст, кафши ҳудро баровард ва ба ҷодараш баст ва (аз он ҷоҳ) барои он саг об дод, ба ин сабаб мавриди омурзиш қарор гирифт».

- 55 -

КИТОБИ
АХБОРИ АНБИЁ (Ъ)

БОБИ 1. Хилқати одам ва зуррияи он

1399. Аз Абӯҳурайра (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: «Ҳангоме, ки Худованди мутаъол Одамро ҳалқ кард, тӯлаш шаст зироъ буд, баъд аз он барояш гуфт: Бирав ва барои ин гурӯҳ аз малоика салом бидех! Ва бишунав, ки ҷавоби саломи туро чӣ мегӯянд? Ва ҷизе, ки мегӯянд, таҳияи ту ва зуррияи ту ҳоҳад буд. Одам (ъ) рафт ва бар малоика салом дод ва гуфт: Ассалому алайкум. Онҳо гуфтанд: Ассалому алайка ва раҳматуллоҳ. Ва онҳо «ва раҳматуллоҳ»-ро зиёд карданд». Ва (Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Ҳар касе ба биҳишт дохил мешавад, ба шакли аввали Одам (ъ) дохил мешавад ва ҳалоиқ то ҳоло хурд шуда рафтаанд».

1400. Аз Анас (р) ривоят аст, ки гуфт: ба Абдуллоҳ ибни Салом (р) аз омадани Паёмбари Худо (с) ба Мадинаи мунаvvара ҳабар расид, наздашон омад ва гуфт: Ман се ҷизеро, ки ба ҷуз аз Паёмбар каси дигаре намедонад, аз шумо мепурсам: Аввалин аломати қиёмат чист? Ва аввалин таъомро, ки аҳли биҳишт меҳӯранд, қадом аст? Ва чӣ ҷиз сабаби шабоҳати тифл бо падараш ва чӣ ҷиз сабаби шабоҳати тифл ба тағоиҳояш мешавад? Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Ҳамин алъон Ҷабраил (ъ) аз ин ҷизҳо бароям ҳабар дод».

Анас (р) мегӯяд, ки Абдуллоҳ ибни Салом (р) гуфт, ки аз байни малоика душмани қавми яҳуд ҳамин малак аст (ва яҳуд аз ин ҷиҳат Ҷабраил (ъ)-ро душмани худ медонистанд, ки аҳкоми Ҳудоро нозил мекард ва сабаби мукаллафияти онҳо дар анҷом додани он аҳком мегардид).

Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Аввалин аломати қиёмат оташе аст, ки мардумро аз тарафи машриқ ба тарафи магриб меронад ва аввалин таомero, ки аҳли биҳишт меҳӯранд, ҷигаргӯши моҳӣ аст ва сабаби шабоҳати тифл он аст, ки дар вакти ҷимоъ қардани шахсе бо занаш агар оби мард сабқат намояд, тифл ҳамранги падар ва агар оби зан сабқат намояд, тифл шабехи модар мешавад».

Абдулло гуфт: «Гувоҳӣ медиҳам, ки ту Паёмбари Худо (с) ҳастӣ. Баъд аз он гуфт: Ё Расулаллоҳ! Яҳуд мардуми бӯҳтонгаре ҳастанд, агар аз мусулмон шуданам, пеш аз ин, ки аз онҳо (дар бораи ман савол намоед) ҳабар шаванд, бар ман дар назди ҳудатон тӯҳмат ҳоҳанд зад.

Ҳамон буд, ки яхуд омаданд ва Абдуллоҳ дар (гӯшае) дохил гардида ва пинҳон шуд. Паёмбари Худо (с) аз мардуми яхуд пурсиданд: «Абдуллоҳ ибни Салом дар байни шумо чӣ гуна шахсиятест?»

Гуфтанд: «Донотарини моён ва фарзанди донотарини моён аст, беҳтарини моён ва фарзанди беҳтарини моён аст. Боз Паёмбари Худо (с) пурсиданд: «Агар Абдуллоҳ ибни Салом мусалмон шавад, чӣ мегӯед?» Гуфтанд: Худованд ўро аз ин чиз хифз намояд! Ва дар ин вақт Абдуллоҳ аз хонае, ки дар он пинҳон шуда буд, наздашон омада ва гуфт: Ашҳаду алло илоҳа иллаллоҳу ва ашҳаду анна Мухаммадан расулуллоҳ. Гуфтанд: У бадтарини моён ва фарзанди бадтарини моён аст. Ва ўро дашном доданд.

1401. Аз Анас (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: «Агар Бани Исроил намебуд, гӯшт фосид намешуд ва агар Ҳавво (ҳамсари Одам (ъ) намебуд, ҳеч зане ба шавҳарааш хиёнат намекард».

1402. Аз Анас (р) ба накл аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: «Худованди мутаъол барои яке аз дӯзахиён, ки азобаш аз ҳама хафифтар аст (гӯянд, ин шахс Абӯтолиб аст, зоро азоби вай аз ҳамаи дӯзахиён камтар аст), мегӯяд: Агар тамоми он чӣ, ки дар рӯи замин аст, аз ту мебуд, ҷиҳати ҳалосии худ медодӣ?»

Мегӯяд: Бале (медодам). Худованди мутаъол мегӯяд: Ман аз ту ҳангоме, ки ҳанӯз дар пушти Одам будӣ, чизи бисёр камтаре мутолиба намудам ва он ин буд, ки ба ман ширк наоварӣ, вале ту ҷуз ширк овардан дигар ҷизеро қабул накардӣ». (Мурод аз ширк мутлақ кофар шудан ба Худост, хоҳ аз тариқи ширк бошад ва хоҳ аз тариқи инкори асли улуҳият ва ё ба ҳар тариқи дигаре).

1403. Аз Абдуллоҳ (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Ҳеч қасе нест, ки ба ғайри ҳақ қушта шавад, магар он, ки бар фарзанди аввали Одам (ъ) аз он қатл гуноҳе аст, зоро ў аввалин қасе буд, ки қуштани ба ғайри ҳақро ривоҷ дод».

БОБИ 2. Ин қавли Худованди мутаъол, ки: «Дар мавриди Зулқарнайн аз ту суол мекунанд, бигӯ ки...» (Қаҳғ: 83-84)

1404. Аз Зайнаб бинти Ҷаҳш (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) саросема наздаш омада ва гуфтанд: «Ло илоҳа иллаллоҳ, эйвой бар қавми араб аз бадбаҳтие, ки наздик аст домангири онҳо шавад. Имрӯз аз садде, ки муқобили Яъчӯҷ ва Маъчӯҷ қарор дорад, ин андоза қушода шудааст». Ва барои таъин намудани он андозае, ки қушода шудааст, ангушти шаҳодатро ҳалқа карданд ва ба сарангуште, ки дар паҳлӯи ангушти шаҳодат қарор дорад, расонданд. Зайнаб бинти Ҷаҳш (р) мегӯяд: пурсидам: Ё Расулаллоҳ! Оё дар холе, ки мардуми солеҳ ва некӯкоре дар байни мо вуҷуд доранд, ҳалок хоҳем шуд? Фармуданд: «Бале! Дар сурате, ки фисқу фуҷур зиёд шавад».

1405. Аз Абӯсаъиди Худрӣ (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: «Худованди мутаъол (Одам (ъ)-ро мухотаб қарор дода ва мегӯяд: Эй Одам! Одам мегӯяд: «Лаббайка ва саъдайка, валхайру фи ядайка» (ва истеъмоли ин калимот барои ниҳояти омодагӣ ва хузур дар хидмат аст). Худованди мутаъол мегӯяд: Дӯзахиёнро (аз байни мардум) берун кун. Мегӯяд: Дӯзахиён чӣ миқдор ҳастанд? Мефармояд: Аз ҳар ҳазор нафаре нӯҳсаду наваду нӯҳ нафар ва дар ин ҷост, ки тифл пир мегардад ва ҳар зани ҳомила сикъти ҷанин мекунад ва инсон гумон мекунад, ки ҳамаи мардумон маст ҳастанд ва ҳол он, ки онҳо маст нестанд, балки сабаби он шиддати азоби Ҳудост».

Пурсиданд: Ё Расулаллоҳ! Аз байни моён он як нафар қист? Фармуданд: «Барои шумо башорат бод, ки аз Яъчӯҷ ва Маъчӯҷ ҳазор нафар ва аз шумо ҳамон як нафар аст». Баъд аз он фармуданд: «Савганд ба Зоте, ки ҷонам дар дасти ўст, ман умеворам, ки шумоён ҷаҳорум ҳиссаи аҳли ҷаннат бошед». Гуфтем: Аллоҳу акбар. Эшон фармуданд: «Умеворам, ки саввуми ҳиссаи аҳли ҷаннат бошед». Гуфтем: Аллоҳу акбар. Эшон фармуданд: «Умеворам, ки шумо нисфи аҳли ҷаннат бошед».

Гуфтем Аллоҳу Акбар. Фармуданд: «Шумо нисбат ба дигар мардумон бештар аз як мӯйи сиёҳ дар пӯсти як гови сафед нестед ва ё бештар аз як мӯйи сафед дар пӯсти як гови сиёҳ нестед» (ва ин қамии адад нисбат ба дигарон дар майдони маҳшар аст, варна дар биҳишт ними қасоне, ки дар он ҷо мебошанд, бинобар он чӣ, ки Паёмбари Худо (с) дар ҳамин ҳадис фармуданд, аз уммати Муҳаммад (с) мебошанд).

БОБИ 3

1406. Аз Ибни Аббос (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: «Шумо дар ҳолате ҳашр мегардед, ки пой ва ҷисми шумо бараҳна мебошад ва бидуни ҳатна ҳастед». Баъд аз он ин ояи қаримаро тиловат намуданд: **«Ба ҳамон шакле, ки мардумонро бори аввал ҳалқ намудаем, ба ҳамон шакл онҳоро (баъд аз марғ) зинда ҳоҳем кард ва ин ваъдаи мост ва мо ин корро ҳоҳем кард».** (Анбиё: 104)

Ва аввалин қасе, ки дар рӯзи қиёмат пӯшонда мешавад, Иброҳим (ъ) аст ва мардумоне аз саҳобаи ман ба тарафи ҷап қашонда мешаванд (яъне ба тарафи дӯзах бурда мешаванд). Мегӯям: Инҳо саҳобаҳои ман ҳастанд. Гуфта мешавад: Аз рӯзе, ки аз онҳо муфориқат намудӣ, ба ақиб раҷъат намуданд (яъне ба қуфр баргаштанд). Ва ман ҷизеро мегӯям, ки бандай солех Исо ибни Марям (ъ) гуфт: **«То вақте, ки дар байни онҳо будам, нигаҳбонашон будам ва ҷун маро аз байни онҳо гирифтӣ, ту ҳудат бар онҳо нигаҳбон будӣ. Агар онҳоро азоб мекунӣ, бандагонат ҳастанд ва агар онҳоро меомурзӣ, пас ҳудат бар ҳамаи ҷиз**

ғолиб ва боҳикмат ҳастӣ». (*Моида: 112*) (Гӯянд инҳоеро, ки ба тарафи дӯзах мебаранд, қасоне аз аъроби бодиянишин буданд, ба Паёмбари Худо (с) имон оварда буданд ва баъд аз вафоти Паёмбари Худо (с) дубора муртад шуда, аз дин баргаштанд).

1407. Аз Абӯҳурайра (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: «Иброҳим (ъ) падари худ (Озар)-ро дар рӯзи қиёмат дар ҳоле, ки рӯяш қирандуд ва губоролуд аст, мулоқот меқунад, Иброҳим (ъ) барояш мегӯяд: Магар ба ту нагуфта будам, ки аз ман мухолифат макун?

Падара什 мегӯяд: Имрӯз аз фармонат сарпечӣ намекунам. Иброҳим (ъ) мегӯяд: Илоҳо! Ту бароям ваъда карда будӣ, ки дар рӯзи растоҳез маро хору залил намегардонӣ ва қадом зиллат ва хорӣ бадтар аз ин аст, ки падарам аз раҳмати ту дур бошад. Худованд барояш мегӯяд: Ман ҷаннатро бар кофарон ҳаром гардонидаам.

Баъд аз он гуфта мешавад, ки эй Иброҳим! Дар зери пойи ту чист? Чун назар меқунад, кафтари гилолуд ва ифлосеро мушоҳида меқунад (ва ин кафтор Озар аст, ки ба ин шакл масҳ шудааст) ва ҳамон аст, ки аз даст ва пойи он кафтор мегиранд ва ўро дар дӯзах меандозанд».

1408. Ва аз Абӯҳурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: мардуме гуфтанд: Ё Расулаллоҳ! Бехтарини мардумон киёнанд? Фармуданд: «Ботақвотарини онҳо». Гуфтанд: Аз ин чиз напурсидем. Фармуданд: «Пас Юсуф Набиуллоҳ, Ибни Набиуллоҳ, Ибни Набиуллоҳ, Ибни Ҳалилуллоҳ аст». Гуфтанд: Аз ин чиз напурсидем. Фармуданд: «Пас аз асли араб мепурсед? Бехтарини онҳо дар ислом, бехтарини онҳо дар ҷоҳилият ҳастанд, агар масоили динро биомӯзанд».

1409. Аз Самура ибни Ҷундуб (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Шаби гузашта ду нафар наздам омаданд ва бо ҳам назди шахси баландқомате, ки наздик буд, аз дарозқоматӣ сарашро дида натавонам, рафтем ва ў Иброҳим (ъ) буд».

1410. Аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Агар меҳоҳед шамоили» Иброҳим (ъ)-ро бидонед, ба тарафи ман нигоҳ кунед ва ҳар чӣ, ки Мӯсо (ъ) аст, мӯйҳояш мучаъъад ва рангаш гандумгун аст ва болои шутури сурхе, ки ба ресмоне маҳор шудааст, савор аст, гӯё ҳамин ҳоло ба тарафаш назар меқунам, ки (савор бар шутур) ба тарафи дашт равон аст».

1411. Аз Абӯҳурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Иброҳим (р) дар синни ҳаштодсолагӣ бо теша худро ҳатна намуд. (Иброҳим (ъ) баъд аз ҳатна кардан, тибқи ривоёти муҳталиф, байни 80 то 110 соли дигар умр дид).

1412. Такрори ҳадиси гузашта аст, бо ихтилофе дар таъбир аз (теша) дар арабӣ, ки дар ривояти аввалий ба (қаддум) ва дар ривояти дуввумий ба (қадум) таъбир шудааст.

1413. Ва аз Абӯҳурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Иброҳим (ъ) ба ҷуз се бор дурӯғ нагуфтаанд, ду дурӯғе аз

он аз се дурӯғ хос ба ҷиҳати Худо буд: (аввалин дурӯғаш ин буд, ки) гуфт: (ман мариз ҳастам), (ва ин суханро вақте гуфт, ки қавми Иброҳим (ъ) аз вай хостанд, ки бо онҳо ба бутхона биравад, vale чун ў меҳост, ки танҳо ба бутхона биравад ва бутҳоро бишиканад, гуфт, ки ман мариз ҳастам).

(Ва дуввумин дурӯғаш ин буд), ки гуфт: (Балки ин корро бути қалон кардааст. (Ва ин суханро вақте гуфт, ки тамоми бутҳои бутхонаро шикаст ва бути қалонро ба ҳолаш гузошт ва табареро, ки бо он бутҳоро шикаста буд, бар гардани ҳамон бут овехт ва чун бутпарастон Иброҳим (ъ)-ро ба шикастани бутҳо муттаҳам карданد, гуфт: Бутҳоро бути қалон шикастааст).

(Ва саввумин дурӯғаш он буд, ки) «рӯзе дар ҳоле, ки бо Соро сафар мекард, ба яке аз тавоғит расид, барои он тоғут ҳабар доданд, ки ин ҷо шахсе аст, ки зеботарин зани ҷаҳон ҳамроҳи ў аст, шахсеро ба ақибаш фиристод ва аз вай пурсид: Ин зан кист? Гуфт: Хоҳари ман аст. Ва назди Соро омад ва гуфт»... (Ва бақияи ҳадис ба шумораи 1043 қаблан гузашт ва албатта ғарази Иброҳим (ъ) аз ин дурӯғҳо хидмат ба дин ва иҷрои авомири илоҳӣ буд, аз ин ҷиҳат бар вай муҳаза нест).

1414. Ҳадиси (Умми Шарик (р) дар бораи ин, ки Паёмбари Худо (с) ба күштани ҷаллоса амр намуданд, қаблан гузашт ва дар ин ривоят ин ҳам омадааст, ки «ва ҳамин ҷаллоса буд, ки бар оташи Иброҳим (ъ) пуф мекард».

1415. Аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки гуфт: Аввалин боре, ки занҳо пешбанд истеъмол карданд (пешбанд ҷомаи лунгимонанде аст, ки занҳо ҳангоми кор кардан рӯи дигар ҷомаҳои худ мепӯшанд), ба пайравӣ аз модари Исмоил (ъ) буд, зеро ў лунгӣ пӯшида буд, то ради пойи худро аз (Соро) пинҳон дорад.

Баъд аз он Иброҳим (ъ) ҳамсар ва фарзандаш Исмоил (ъ)-ро дар ҳоле, ки ҳанӯз ўро шир медод, овард ва наздики ҳонаи Каъба зери дароҳти бузурге дар канори Зам-зам, дар қисмати болои масҷид гузошт ва ин дар вақте буд, ки ҳеч кас дар Макка набуд ва обе дар он сарзамин вучуд надошт. Онҳоро он ҷо гузошт ва кисае аз ҳурмо ва машқулаи обero назди онҳо гузошт ва ҳудаш баргашт, модари Исмоил (ъ) (яъне Ҳочар) ба дунболаш давид ва гуфт: Кучо меравӣ ва моро дар ин даште, ки на инсоне аст ва на ҷизе, танҳо мегузорӣ? Ва ин суханро ҷандин бор такрор намуд, vale Иброҳим (ъ) ба ў илтифоте намекард, билохира модари Исмоил (ъ) барояш гуфт: Магар Ҳудованди мутаъюл туро ба ин кор амр фармудааст? Гуфт: Бале. Модари Исмоил (ъ) гуфт: Пас моро зоёй наҳоҳад соҳт. (Инро гуфт) ва баргашт.

Иброҳим (ъ) ба роҳаш идома дод, то ба болои пуштае расид, ки дигар онҳоро намедид, дар ин вақт рӯяшро ба тарафи қибла кард ва дар ҳоле, ки дастҳояшро боло карда буд, чунин дуо намуд: **«Парвардигоро! Аҳлу авлодамро дар дашти бе қишту коре дар назди**

хонаи ту, ки бохурмат аст, чой додам. Парвардигоро! То ин, ки намозро бар по доранд, пас дили иддае аз мардумонро ба сўи онҳо гаравида бисоз ва онҳоро аз анвоъи меваҳо ризқу рӯзӣ билех, шояд эшон шукргузорӣ намоянд. (Иброҳим: 37)

Модари Исмоил (ъ) фарзандашро шир дод ва аз он обе, ки (Иброҳим (ъ) наздаш гузошта буд, менӯшид, то он, ки билохира он об халос шуд. Ҳудаш ва фарзандаш ҳар ду ташна шуданд, то чое, ки он тифл аз ташнагӣ ба худ мепечид. Чун Ҳочар токати диданашро ба он ҳолат надошт, аз наздаш дур гардид, наздиктарин кӯҳеро, ки дид, кӯхи Сафо буд. Бар болои он кӯҳ боло шуд ва ба тарафи дашт назар андохт, ки шояд кадом касеро бубинад, vale касеро надид, баъд аз он аз Сафо поён шуд, то ба дашт расид. Сипас гӯши пироҳанашро гирифт ва монанди инсоне, ки ба шиддат медавад, давид, то он, ки ҳамвории даштро паймуд ва ба кӯҳи Марва расид, бар болои Марва баромаданд ва ба тарафи дашт нигоҳ кард, ки шояд кадом касеро бубинад, vale касеро надид ва ин амалро хафт бор анҷом дод. Ибни Аббос (р) мегӯяд: Паёмбари Ҳудо (с) фармуданд: «Ва ин ҳамон саъие аст, ки байни Сафо ва Марва анҷом мегирад».

Чун барои (бори охир) бар болои Марва боло шуд, овозero шунид, ба ҳудаш гуфт, ки сокит бош! Боз гӯш дод ва ҳамон овозро шунид ва гуфт: Овозатро шунавондӣ, агар кӯмаке карда метавонӣ, барои мо кӯмак кун! Дар ин вакт буд, ки малакеро дар наздики Замзам мушоҳида намуд, ки бо пойи худ ё бо боли худ чизеро ҷустуҷӯ мекунад ва ҳамон буд, ки об намоён гардид. Модари Исмоил (ъ) обро дар ҳавз (ки бо дasti худ аз хок ва рег месоҳт) ҷамъ мекард ва ба дasti худ мекӯфт, ки обро ҳамин гуна нигоҳ дор ва чун аз об бо дasti худ бармедошт ва дар машк мерехт, медид, ки об фаварон мекунад.

Ибни Аббос (р) мегӯяд, ки Паёмбари Ҳудо (с) фармуданд: «Ҳудованд модари Исмоил (ъ)-ро раҳмат кунад, агар Замзамро ба ҳолаш мегузошт (ва ё фармуданд: агар ба даст барнадоштӣ), Замзам ҷашмаи оби равоне мешуд».

Ибни Аббос (р) мегӯяд: Модари Исмоил (ъ) аз он об ошомид ва фарзандашро шир дод ва малак барояш гуфт: Аз ҳалокат ва зоёъ шудан матарс, зеро ин чо хонаи Ҳудост, ин тифл бо падараш ин хонаро обод ҳоҳанд кард. Ва Ҳудованд аҳл ва авлоди ўро зоёъ наҳоҳад кард ва хона аз замин ба монанди баландие, ки онро сел зада ва об аз чапу росташ чизеро бурда бошад, баланд буд.

Ва Ҳочар ба ҳамин зиндагии худ, ки аз он об менӯшид ва фарзандашро шир медод, идома медод, то вакте, ки мардуме ва ё хонаводае аз қабилаи Ҷурхум аз роҳи Кадо омаданд ва дар қисмати поёни Макка маскан гузиданд. Мардуми қабилаи Ҷурхум дар он чо паррандаэро мушоҳида карданд, ки саҳт дар ҷустуҷӯи об аст, бо худ гуфтанд: Ин парранда ба гирди об мегардад ва агарҷӣ мо ин дашт ва

сарзаминонро хуб мешиносем, vale оберо дар он суроғ надорем. Бо ин ҳам як ё ду нафарро фиристоданд, то барои онҳо (аз вучуди об) хабар биёваранд. Онҳо ба сурати гайри ҷашмдошт дар он ҷо обро диданд ва баргаштанд ва аз вучуди об хабар доданд, ҳамагӣ ба канори об омаданд.

Ибни Аббос (р) мегӯяд: Модари Исмоил (ъ) дар канори об нишаста буд, барояш гуфтанд: Оё барои мо иҷоза медиҳӣ, ки дар наздикат маскан гузинем? Гуфт: Бале, vale барои шумо аз ин об ҳақе нест. Ибни Аббос (р) мегӯяд: Паёмбари Худо (с) фармуанд: «Он мардум модари Исмоилро (ъ) диданд, ки унс ва үлфатро дӯст медорад. Ва ҳамон буд, ки дар он ҷо истиқомат гузиданд ва ашхосеро ба талаби ҳонаводаҳои худ фиристоданд. Ҳонаводаҳои онҳо низ омаданд ва дар он ҷо маскан гузиданд, то он, ки дар он ҷо ҷанд оилае ба вучуд омад. Он тифл, ки Исмоил (ъ) аст) бузург гардид ва арабиро аз онҳо омӯҳт ва ҳангоме он тифл қалон шуд, зеботарин ва хубтарини онҳо буд. Чун ба синни булуғ расид, мардуми Ҷурҳум яке аз духтарони худро барои ӯ ба никоҳ доданд (исми ин духтар Амора бинти Саъд ибни Усома буд).

Баъд аз ин, ки Исмоил (ъ) издивоҷ намуд, модараш вафот ёфт ва Иброҳим (ъ) барои ҳабаргирий аз онҳо ба он ҷо омад. Исмоил (ъ)-ро надид ва аз ҳамсарав суроги ӯро пурсид, ҳамсарав гуфт, ки вай ба талаби ризқу рӯзӣ баромадааст. Иброҳим (ъ) аз чигунагии маъишати онҳо пурсид, гуфт: Дар ҳоли фақр ва бечорагӣ зиндагонӣ мекунем. Ва аз ин ҳолат дар назди Иброҳим (ъ) шикоят намуд. Иброҳим (ъ) ба он зан гуфт: Чун шавҳарат омад, бар вай салом бигӯ ва барояш бигӯ, ки остонаи дарвозаашро тағиیر дихад.

Чун Исмоил (ъ) омад, гӯё ҷизеро эҳсос намуд ва пурсид: Кадом қас омада буд? Ҳамсарав гуфт: Бале, пирмарде бо ҷунин мушаххасоте омад ва аз мо роҷеъ ба ту пурсид, барояш ҳабар додам, баъд аз он аз қайфияти зиндагии мо пурсид, барояш гуфтам, ки дар фақр ва шиддат зиндагӣ мекунем. Гуфт: оё туро ба қадом ҷизе васият намуд? Гуфт: Бале, бароям гуфт, ки бароят салом бигӯям ва гуфт, ки остонаи дарвозаатро тағиир бидех. Гуфт: Ӯ падарам мебошад ва маро амр кардааст, ки туро талоқ бидиҳам, пас ту ба ҳонаи падару модарат бирав. Ва ӯро талоқ дод ва зани дигареро аз он мардум ба никоҳ гирифт (Исми ин зан Сома бинти Мұхалҳал буд).

Иброҳим (ъ) муддате аз онҳо дур монд ва дубора боз омад ва фарзандашро надид ва аҳволи ӯро аз ҳамсарав ҷӯё шуд, ҳамсарав гуфт: Барои мо ба талаби ризқу рӯзӣ баромадааст. Пурсид: Ҳоли шумо ҷӣ гуна ва тарзи маъишати шумо ҷӣ шакл аст? Гуфт: Ба ҳайр ва ҳубӣ аст. Ва ҳамд ва санои Ҳудоро ба ҷо овард. Пурсид: Таъоми шумо чист? Гуфт: Гӯшт. Пурсид: Нӯшидан шумо чист? Гуфт: Об. (Иброҳим (ъ) дар ҳаққи онҳо дуо кард ва гуфт: Ҳудоё! Ба ғӯшт ва оби онҳо баракат бидех. Паёмбари Худо (с) фармуанд: «Дар ин вақт дона (мисли

гандум ва чав ва амсоли инҳо) вучуд надошт, агар медошт, дар он чиз ҳам барои онҳо дуoi баракат мекард». Ибни Аббос (р) гуфт: Касе, ки дар гайри Макка танҳо гӯшт ва обро бихӯрад, барои вай носозгор меафтад.

Иброҳим (ъ) гуфт: Ҳангоме, ки шавҳарат омад, барои ў салом бирасон ва бигӯ, ки остонаи дарвазаашро маҳкам кунад. Чун Исмоил (ъ) омад, пурсид: Кадом касе омада буд? Ҳамсарав гуфт: Бале, шайхи хушманзаре омад ва аз ман дар бораи ту суол кард, барояш хабар додам, баъд аз он пурсид: Майшати шумо чӣ гуна аст? Гуфтам: Ба хайр ва хубӣ аст. Пурсид: Туру ба кадом чизе васият кард? Гуфт: Бале, ў бароят салом гуфт ва ба ту амр кард, ки остонаи дарвазаатро маҳкам нигоҳ дорӣ. Гуфт: Он шахс падарам мебошад ва мақсад аз остонаи дарваза ту ҳастӣ, маро амр кардааст, то туру нигаҳ дорам.

Боз Иброҳим (ъ) муддати замоне аз онҳо дур монд ва дубора боз омад, дид, ки Исмоил (ъ) зери дарахти бузурге наздики Замзам нишастааст ва тиреро метарошад. Исмоил (ъ) чун падарашро дид, барҳост ва он чиро, ки дар чунин ҳолате падар бо фарзандаш ва фарзанд дар муқобили падар мекунад, анҷом доданд, сипас гуфт: Эй Исмоил! Худованд маро ба чизе амр кардааст. Гуфт: Ба ҳар чӣ амр кардааст, анҷом бидех. Гуфт: Ту ҳам бо ман ҳамкорӣ мекунӣ? Гуфт: Ҳамкорӣ мекунам. Гуфт: Худованд бароям амр кардааст, ки дар ин ҷо хонае барпо намоям. Ва ишора ба атрофи теппае, ки он ҷо буд, намуд.

Ибни Аббос (р) мегӯяд: Дар ин вақт пояҳои хонаро баланд карданд, Исмоил (ъ) санг меовард ва Иброҳим (ъ) бино мекард ва чун соҳтмон баланд гардид, Исмоил (ъ) ҳамин сангери, ки ба номи мақоми Иброҳим машҳур аст овард ва Иброҳим (ъ) рӯи он истод ва ў бино мекард ва Исмоил (ъ) сангро ба дасташ медод ва ҳар дуи онҳо мегуфтанд: «**Эй Парвардигори мо! Аз мо қабул бигардон, ба дуrustie, ки ту ҳудат шунаво ва доно ҳастӣ**». (*Бақара: 127*)

1416.- Аз Абӯзар (р) ривоят аст, ки гуфт: Гуфтам: Ё Расулаллоҳ! Аввалин масциде, ки дар рӯи замин соҳта шуд, кадом масцид буд? Фармуданд: «Масцидулҳаром». Гуфт: пурсидам: Баъд аз он кадом (масцид) буд? Фармуданд: «Масцидулақсо». Гуфтам: Байни бинои ин ду масцид чӣ муддат замоне фосила буд? Фармуданд: «Чиҳил сол, баъд аз ин ба ҳар ҷое, ки вақти намоз доҳил гардид, намозро адо кун, чун фазилат дар ҳамон чост».

1417. Аз Абӯҳумайд (р) ривоят аст, ки саҳоба (р) гуфтанд: Ё Расулаллоҳ! Бар шумо чӣ гуна дуруд бифириstem? Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Бигӯед: Аллоҳума салли Ҷалло Муҳамадин ва азвоҷиҳи ва зурриятиҳи камо саллайта Ҷалло оли Иброҳима ва борик ало Муҳаммадин ва азвоҷиҳи ва зурриятиҳи, камо боракта Ҷалло оли Иброҳима инака ҳамидун мачид».

1418. Аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с)

барои Ҳасан ва Ҳусайн (р) ба Ҳудованд (ба калимоте, ки баъд аз ин меояд), паноҳ мечустанд ва мегуфтанд, ки «Падаратон барои Исмоил ва Исҳоқ (ба ҳамин калимот) ба Ҳудованд паноҳ мечустанд ва мегуфтанд: «Аъзу бикалимотиллоҳит томмоти, мин кулли шайтонин ва ҳоматин ва мин кулли ўайнин ломмати» (яъне: паноҳ мечӯям ба калимоти томмаи Ҳудованд аз ҳар шайтоне, чи инсӣ бошад ва чи ҷинӣ ва аз ҳар ҳашароти газандае ва аз ҳар ҷашми занандае).

**БОБИ 4. Ин қавли Ҳудованди мутаъол, ки мефармояд:
«Ва аз меҳмони Иброҳим барои онҳо ҳабар бидех» (Ҳиҷр: 51)**

1419. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Мо аз Иброҳим (ъ) ба гуфтани ин сухан мустаҳқтарем, ки гуфт: «Парвардигоро! Бароям нишон бидех, ки мурдагонро чӣ гуна зинда мегардонӣ? Гуфт: Магар (ба ин чиз) имон надорӣ? Гуфт: Чаро на (балки имон дорам), вале меҳоҳам, ки дилам ором бигирад». (Баҳара: 260)

Ва Ҳудованд бар Лут (ъ) раҳмат кунад, ки ба қавм ва хешони худ паноҳ мебурд. Ва агар тамоми муддатеро, ки Юсуф (ъ) дар зиндан гузаронид, ман ҳам дар зиндан мегузарондам, ҳоҳиши берун шудан аз зинданро қабул мекардам».

**БОБИ 5. Ин қавли Ҳудованди мутаъол, ки: «аз Исмоил дар
қитоб ёд кун, зоро ӯ дар аҳди худ содик буд» (Марям: 54)**

1420. Аз Салама ибни Аквაъ (р) ривоят аст, ки гуфт: Гузари Паёмбари Худо (с) бар мардуме аз бани Аслам афтод, ки мусобиқаи тирандозӣ мекунанд. Паёмбари Худо (с) ба онҳо гуфтанд: «Эй авлоди Исмоил, тирандозӣ кунед! Зоро падаратон тирандоз буд ва ман ба ҳамроҳи бани фалон ҳастам».

Абӯзар (р) мегӯяд: Яке аз он ду гурӯҳе (ки тирандозӣ мекарданд) аз тирандозӣ даст қашиданд. Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Чаро тирандозӣ намекунед?» Гуфтанд: Ё Расулаллоҳ! Дар сурате, ки шумо бо он гурӯҳи дигар ҳастед, чӣ гуна метавонем бо онҳо мусобиқа кунем? Фармуданд: «Тирандозӣ кунед ва ман ба ҳамроҳи ҳамаи шумо ҳастам».

**БОБИ 6. Ин қавли Ҳудованд, ки: «барои қавми Самуд
бародари эшон Солехро фиристодем» (Аъроф: 73)**

1421. Аз Ибни Умар (р) ривоят аст, ки чун Паёмбари Худо (с) дар ғазваи Табук дар минтақаи Ҳиҷр фуруд омаданд (Ҳиҷр сарзамини қавми Самуд буд, ки азоби Ҳудованд дар он минтақа бар онҳо нозил шуда буд), ба саҳоба амр карданд, ки аз ҷоҳи он минтақа об нанӯшанд ва бо худ об бар надоранд. Саҳоба гуфтанд: Ҳоло аз оби он ҷоҳ ҳамир

кардаем ва бо худ об гирифтаем. Амр карданд, ки хамирро дур биандозанд ва обро берун бирезанд.

БОБИ 7. Ин қавли Худованд, ки «оё ҳангоме, ки марги Яъқуб фаро расид ва ба авлоди худ гуфт, ки...» (Бақара: 133)

1422. Ва аз Ибни Умар (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки (дар бораи Юсуф (ъ) фармууданд: (ки вай) «Карим, фарзанди Карим, фарзанди Карим, фарзанди Карим». Юсуф фарзанди Яъқуб, фарзанди Исҳоқ, фарзанди Іброҳим (ъ) аст».

БОБИ 8. Қиссаи Хизр бо Мӯсо (ъ)

1423. Аз Абӯҳурайра (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармууданд: «Аз он ҷиҳат Хизр (ъ)-ро Хизр мегӯянд, ки вай чун рӯи замини хушк менишааст, атрофаш сарсабз мегардид» (ва Хизр дар лугати арабӣ ба маънии сарсабзӣ аст).

БОБИ 9

1424. Аз Ҷобир ибни Абдуллоҳ (р) ривоят аст, ки гуфт: Бо Паёмбари Худо (с) дар ҷои кубос мечидем (кубос меваи дараҳти арок аст ва дар саҳро мерӯяд ва дар баъзе аз манотики ҷазираи араб пайдо мешавад ва арок ҳамон ҷуби мисвок аст), Паёмбари Худо (с) фармууданд: «Навъи сиёҳи онро бичинед, чун хушмаззатар аст». Аз эшон пурсиданд: Магар ҷӯпон будед? Фармууданд: «Магар паёмбаре ҳаст, ки ҷӯпон набошад?»

БОБИ 10. Ин қавли Худованд, ки: «Барои қасоне, ки имон овардаанд, Худованд зани Фиръавиро мисол задааст...» (Таҳрим: 10-12)

1425. Аз Абӯмӯсо (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармууданд: «Аз мардҳо иддаи бисёре ба дараҷаи камол расидаанд, вале аз занҳо ба ҷуз аз Осия ҳамсари Фиръавиро ва Марям духтари Имрон қасе ба дараҷаи камол нарасидааст ва бартарии Оиша бар дигар занҳо мисли бартарии шӯрбо бар дигар таъомҳост».

БОБИ 11. Ин қавли Худованд, ки: «Ба таҳқик, ки Юнус аз ҷумлаи мурсалин буд» (Соффот: 139)

1426. Аз Ибни Аббос (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармууданд: «Барои қасе муносиб нест, ки бигӯяд ман (яъне Муҳаммад (с) аз Юнус ибни Мато беҳтарам. Ӯро ба падараш нисбат доданд».

БОБИ 12. Ин қавли Худованд, ки: «Ва барои Довуд Забурро додем» (Нисо: 163)

1427. Ва аз Ибни Аббос (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: «Хондани Қуръон (яъне Забур) барои Довуд (ъ) то ҳадде сабук ва равон буд, ки амр мекард, то маркабашро зин кунанд ва пеш аз он, ки маркабаш зин мешуд, Қуръонро хатм мекард ва Довуд (ъ) ба ҷуз аз меҳнати дasti худ аз манбаи дигаре нон намехӯрд».

БОБИ 13. Ин қавли Худованд, ки: «Сулаймонро барои Довуд баҳшидем...» (Сод: 30)

1428. Ва аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки аз Паёмбари Худо (с) шунидааст, ки фармуданд: «Масали ман бо мардумон монанди шахсе аст, ки оташро барафрӯхтааст ва парвонаҳо ва ҳашароти дигар омада ва дар он оташ меафтанд».

Ва фармуданд: «Ду зане ҳамроҳи баччаҳои худ буданд, ки гурге омад ва баччаи яке аз онҳоро бурд. Яке барои дигарӣ гуфт, ки баччаи туро бурдааст, дигарӣ гуфт: на, баччаи туро бурдааст. Мунтаҳо барои муҳокима назди Довуд (ъ) рафтанд. Довуд (ъ) ҳукм кард, ки баччаро барои зани калонтар бидиҳанд. Он ду зан назди Сулаймон (ъ) рафтанд ва аз қазия барояш ҳабар доданд, ў гуфт: Корде бидиҳед, то ин тифлро ду ним кунам ва барои ҳар қадоме аз ин ду зан нисфи аз он тифлро бидиҳам. Зани хурдтар гуфт: Худо туро хайр бидиҳад, чунин макун, он тифл баччаи ўст. (Чун Сулаймон инро шунид) ҳукм кард, ки тифлро барои он зани хурдтар бидиҳанд».

БОБИ 14. Ин қавли Худованд, ки: «Замонеро ба ёд биёвар, ки малоика гуфтанд: Эй Марям! Худованд туро баргузидааст...» (Оли Имрон: 42-44)

1429. Аз Алӣ (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с)-ро шунидам, ки мефармуданд: «Беҳтарин зани дунё (дар аср ва замони худаш) Марям бинти Имрон буд ва беҳтарин зани дунё (дар аср ва замони худаш) Ҳадиҷа (р) мебошад». (Ё маънояш ин аст, ки беҳтарини занони бани Исроил Марям бинти Имрон ва беҳтарини занони Араб Ҳадиҷа бинти Ҳувайлид аст).

1430. Аз Абӯҳурайра (р) ривоят аст, ки Расули Худо (с) фармуданд: «Беҳтарин занҳое, ки бар шутур савор шудаанд (яъне беҳтарин занҳои араб), занҳои Қурайш ҳастанд, зоро бар тифли худ меҳруbon ва бар моли шавҳари худ амонатдор ҳастанд».

БОБИ 15. Ин қавли Худованд аст, ки: «Эй ахли китоб!

Дар дини худ ғулув накунед...» (Нисо: 171)

1431. Аз Убода (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: «Касе, ки шаҳодат дихад бар ин, ки Худо дигаре чуз Худои ягона вучуд надорад ва шарике барои ў нест ва Муҳаммад (с) банда ва расули ўст ва Исо (ъ) бандай Худо ва расули ўст ва калимаи ўст, ки барои Марям илқо намудааст ва рӯҳе аз ҷониби Худо аст ва ҷаннат ҳақ ва дӯзах ҳақ аст, бо ҳар амале, ки дошта бошад, Худованд ўро ба ҷаннат мебарад».

БОБИ 16. Ин қавли Худованд, ки:

**«Марямро ҳангоме, ки аз ахли худ гӯшагирӣ намуд, дар
китоб зикр қун...» (Марям: 16)**

1432. Аз Абӯхурайра (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: «Дар гахвора ба чуз аз се дигар касе сухан нагуфтааст: (аввал) Исо (ъ) ва (дуввум) шахсе аз бани Исроил, ки ба номи Ҷурайҷ ёд мешуд, ин шаҳс дар ҳоли намоз хондан буд, ки модараш омад ва ўро садо зад, бо худ гуфт: Оё ҷавоби модарамро бидиҳам ва ё намозамро бихонам? (Чун ҷавоби модарашро надод) модараш гуфт: Худоё! Ўро намирон, то занҳои зинокорро барояш нишон бидиҳӣ.

Ҷурайҷ дар ибодатгоҳаш буд, ки зане омад ва бо ў сухан зад, vale ў аз сухан задан бо он зан худдорӣ намуд, он зан назди ҷӯпоне омад ва худро дар иҳтиёраш гузошт ва аз он ҷӯпон тифле ба дунё овард ва иддао кард, ки ин тифл аз Ҷурайҷ аст. Мардум омаданд ва ибодатгоҳи Ҷурайҷро ҳароб карданд ва ўро аз он ҷо берун намуданд ва дашном доданд. Ҷурайҷ баъд аз вузӯ сохтан ва адои намоз назди он бачча омад ва аз вай пурсид: Падари ту кист? Гуфт: Фалон ҷӯпон аст. Мардум гуфтанд: Ибодатгоҳатро аз тилло дубора обод менамоем. Гуфт: Ба чуз аз хишт ва гил, аз ҷизи дигаре намехоҳам.

(Ва саввумӣ) зане буд, аз Бани Исроил, тифлашро шир медод, ки саворе бо нишонаҳо ва медалҳо аз наздаш гузашт. Он зан гуфт: Худоё! Ин тифламро мисли ў бигардон! Он тифл синаи модарашро гузошт ва рӯи худро ба тарафи он савора намуда ва гуфт: Худоё! Маро мисли ў магардон! Инро гуфт ва дубора синаи модарашро гирифт ва ба макидан шурӯй намуд». Абӯхурайра (р) мегӯяд: Гӯё ҳамин ҳоло ба тарафи Паёмбари Худо (с) нигоҳ мекунам, ки ангушти худро мемаканд.

Сипас он зан бо тифлаш назди канизе расиданд, модараш гуфт: Худоё! Тифли маро мисли ин каниз магардон. Он тифл синаи модарашро гузошт ва гуфт: Худоё! Маро мисли ин каниз бигардон. Модараш аз он тифл пурсид: Сабаби ин гуфторат чӣ буд? Гуфт: Он савор тогуте аз тогутиҳо буд ва ин каниз, мардум барояш мегӯянд:

зино кардӣ, дуздӣ кардӣ, дар ҳоле, ки ў муртакиби чунин аъмол нашудааст».

1433. Аз Ибни Умар (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармудаанд: «Исо ва Мӯсо ва Иброҳим (ъ)-ро дидам, Исо (ъ) шахсест гулгунранг ва дорои мӯйҳои муҷаъяд ва синаи фароҳ ва Мӯсо (ъ) шахсе аст гандумгун, ҷасим (ҷасим дар ин ҷо ба маънӣ баландқомат аст) ва мӯйҳояш рехтааст, гӯё шахсе аз мардуми Зута аст (Зута ҷинс аз мардуми Судон аст)».

1434. Ва аз Ибни Умар (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: Шаби гузашта шахси гандумгунеро ба хоб дидам, ки аз ҳуҷҷаҳратарин ашҳоси гандумгун буд. Кокулаш ба шонаҳояш мерасид, мӯйҳояш шоназада буд ва аз сараҷ об мечакид ва дар ҳоле, ки дастҳояшро ба сар шонаҳои ду нафари дигар ниҳода буд, ба ҳонаи (Қаъба) тавоғ мекард. Гуфтам: Ин шахс кист? Гуфтанд: Ин Масех ибни Марям аст.

Ва дар пушти сараҷ шахси дигареро дидам, ки мӯйҳои пурпечутобе дошт, ҷашми росташ кӯр ва хеле шабеҳ ба Ибни Қатан буд (Ибни Қатан қасе буд аз қабилаи Ҳузоа, ки дар ҷоҳилият мурда буд), дастҳояшро бар шонаҳои шахси дигаре гузашта буд ва ба ҳонаи Қаъба тавоғ мекард. Гуфтам: ин кист? Гуфтанд: «Ин Масехи Даҷҷол аст».

1435. Ва аз Ибни Умар (р) ривояти дигар омадааст, ки гуфт: Ба Ҳудованд савганд, ки Паёмбари Худо (с) нагуфтаанд, ки Исо (ъ) сурхҷаҳра аст, балки гуфтаанд, ки «Дар ҳоле, ки ман хоб будам (дар хоб дидам), ки ба Қаъба тавоғ мекунам, шахсе гандумгунеро дидам, ки мӯйҳояш рехта ва ба ду нафар такъя дода буд ва аз сараҷ об мечакид. Ва ё гуфтанд: Аз сараҷ об мерехт. Гуфтам: Ин шахс кист? Гуфтанд: (Исо) ибни Марям аст.

Баъд аз он ҷашмам ба шахси дигаре афтод, ки рангаш сурх, ҷуссааш бузург, мӯйҳояш муҷаъяд ва ҷашми росташ кӯр ва ба монанди донаи ангур баромадааст. Пурсидам: Ин кист? Гуфтанд: «Ин Даҷҷол аст ва ин шахс аз ҳар қасе ба Ибни Қатан шабоҳати бештаре дошт».

1436. Аз Абӯҳурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Аз Паёмбари Худо (с) шунидам, ки фармуданд: «Ман аз ҳар қаси дигаре ба Исо (ъ) наздиктарам Анбиё (ъ) монанди бародарҳое ҳастанд, ки падарашон яке ва дорои модарони мухталиф ҳастанд, (яъне асли динашон тавҳид ва фурӯъи шариати онҳо мухталиф аст, пас мурод аз падар асли дин ва мурод аз модарҳои мухталиф фурӯъи шариати онҳо аст, Ҳудованди мутаъол мефармояд: «Ликуллин ҷаъално минкум ширъатан ва минҳочан» байни ман ва ў паёмбари дигаре нест».

1437. Ва аз Абӯҳурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Ман дар дунё ва охират ба Исо ибни Марям (ъ) наздиктарам. Анбиё (ъ) монанди бародароне ҳастанд, ки падарашон яке ва модарҳояшон мухталиф ҳастанд, яъне динашон як аст ва дорои

шариатҳои муҳталиф мебошанд». (Яъне дар масъалаи имон ба Худованд ва Расул ва китоб ва рӯзи охират дорои як ақида ҳастанд, vale дар фурӯни шариъат монанди кайфияти намоз ва рӯза ва никоҳ ва талоқ ва амсоли онҳо бо яқдигар муҳталиф ҳастанд).

1438. Ва аз Абӯҳурайра (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: «Исо ибни Марям (ъ) шахсеро дид, ки дуздӣ мекунад, ба ё гуфт: Дуздӣ мекунӣ? Гуфт: Савганд ба Худое, ки чуз ў Худое нест, дуздӣ намекунам. Исо (ъ) гуфт: Ба Худо имон дорам ва мегӯям: Чашмам дурӯғ гуфтааст».

1439. Аз Умар (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с)-ро шунидам, ки фармуданд: «Дар бораи ман монанде, ки насоро дар бораи Марям (ъ) гулув (азҳадгузарӣ) карданд, гулув нақунед, (яъне монанди ин, ки насоро дар мадҳи Исо (ъ) гулув карда ва барояш даъвои улуҳият намуданд, дар мадҳи ман гулув нақунед) ман фақат бандай Худо ҳастам, бигӯед, ки Муҳаммад (с) бандай Худо ва Расули Худост».

БОБИ 17. Нузули Исо ибни Марям (ъ)

1440. Аз Абӯҳурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Дар замоне, ки Исо (ъ) дар байни шумо биёд ва имоми шумо (дар намоз) аз худи шумо бошад, ҳоли шумо чӣ гуна хоҳад буд?»

БОБИ 18. Он чӣ, ки дар мавриди Бани Исроил омадааст

1441. Аз Ҳузайфа (р) ривоят аст, ки гуфт: Аз Паёмбари Худо (с) шунидам, ки фармуданд: «Ҳангоме, ки Даҷҷол хурӯҷ мекунад, бо вай об ва оташе аст, он чиро, ки мардум оташ мебинанд, дар воқеъ оби сарде аст ва он чиро, ки мардум оби сарде фикр мекунанд, дар воқеъ оташи сӯзоне аст. Касе, ки аз шумо замони Даҷҷолро дарк кард, оташро ихтиёр намояд, зеро он оташ дар воқеъ оби гуворое аст».

1442. Ва аз Ҳузайфа (р) ривоят аст, ки гуфт: Аз Паёмбари Худо (с) шунидам, ки фармуданд: «Шахсе замони маргаш фаро расид ва чун аз зиндагӣ ноумед шуд, барои бозмондагонаш васият намуд, ки баъд аз мурдан маро дар байни ҳезуми бисёре қарор дихед ва оташ бизанед. Баъд аз он, ки гӯштам сӯҳт, устухонамро бигиред ва орд кунед ва дар рӯзе, ки боди шадиде мевазад, орди устухонамро дар дарё биандозед. Бозмондагонаш чунин карданд ва Худованди мутаъол аҷзои ўро ҷамъ қард ва барояш чунин гуфт: Чаро чунин васияте карда будӣ? Гуфт: Аз тарси (азоби) ту! Ва Худованди мутаъол (ба сабаби ин тарсаш) ўро бахшид». (Ҳузайфа (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят мекунад, ки фармуданд: «Ин шахс кафандузд буд, кафани мурдаҳоро медуздид»).

1443. Аз Абӯҳурайра (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: «Сарпарастии бани Исроил ба дasti анбиё (ъ) буд, ҳар

паёмбаре, ки ҳалок мегардид, Худованд паёмбари дигареро мефиристод, vale баъд аз ман паёмбари дигаре нест ва халифаҳои бисёре ҳоҳанд буд. Мардум пурсиданд: Дар ин сурат моро ба чӣ чиз амр мефармоед? Фармуданд: «Ба байъати халифаи аввал вафо кунед ва ҳаққи хулафоро барои онҳо адо намоед ва Худованди мутаъол аз он чи ки онҳоро бар он муваккал сохтааст (дар рӯзи қиёмат) муҳосиба ҳоҳад кард».

1444. Аз Абӯсаъид (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: «Шумоён ҳатман равиши гузаштагонро ваҷаб ба ваҷаб ва газ ба газ пайравӣ ҳоҳед кард, ҳатто агар ба суроҳи сусморе доҳил шуда бошанд, шумо ҳам доҳил мешавед». Пурсиданд: Мақсади шумо (аз гузаштагон) яҳуд ва насоро ҳастанд? Фармуданд: «Пас чӣ қасоне ҳастанд?» (Яъне мақсади ман чӯз яҳуд ва насоро каси дигаре нест.

1445. Аз Абдуллоҳ ибни Амр ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Агарчи як оят ҳам бошад, аз ман барои мардум бирасонед ва аз бани Исроил ҳар чӣ, ки меҳоҳед, ривоят кунед ва ҳараҷе нест ва қасе, ки аз рӯи қасд аз тарафи ман дурӯғ бигӯяд, ҷояшро дар оташи дӯзах омода намояд».

1446. Аз Абӯҳурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Яҳуд ва насоро мӯйҳои (сар ва риши) худро ранг намедиҳанд ва шумо аз онҳо муҳолифат намоед».

1447. Аз Ҷундуб ибни Абдуллоҳ (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Дар мардумони пеш аз шумо шахсе заҳмӣ шуд, таҳаммули дардро накард ва кордеро гирифт ва дасти худро ба он қатъ кард, хун мунқатеъ нашуд ва он шахс мурд. Худованди мутаъол фармуд: «Ин бандаам бар ман сабқат кард ва худаш худро кушт, ман биҳиштро бар ў ҳаром гардонидам». (Ин ҳадис далолат бар ин дорад, ки қатли нафс, чи аз худ бошад ва чи аз дигаре, аз гуноҳони кабира аст).

1448. Аз Абӯҳурайра (р) ривоят аст, ки аз Паёмбари Худо (с) шунидааст, ки фармуданд: «Се нафар аз бани Исроил-яке пес, дигаре кал ва саввумӣ кӯре буд, Худованди мутаъол хост, то онҳоро озмоиш намояд ва ҳамон буд, ки фариштаеро назди онҳо фиристод.

Он фаришта назди шахси пес омад ва гуфт: Беҳтарин орзуят чист? Гуфт: Меҳоҳам, ки ранги ҷилди ман ба ҳоли оддиаш баргардад, зоро мардум аз ман мутанаффир шудаанд. Фаришта дасте бар вай қашид, он шахс сиҳат ёфт ва ранги ҷилдаш ба ҳоли оддии худ баргашт. Боз аз вай пурсид: Кадом мол дар назди ту маҳбубтар аст? Гуфт: Шутур. Барояш шутури ҳомилае дод, ки ба зоиданаш чанд рӯзи бештаре намонда буд ва он фаришта гуфт: Худованд дар молат баракат бидиҳад.

Баъд аз он назди кал омад ва гуфт: Беҳтарин орзуят чист? Гуфт: Орзуям ин аст, ки сарам мӯй барорад ва ин иллат аз ман дур гардад,

зоро мардум аз ман мутанаффир шудаанд. Бар ў дасте кашид, иллаташ дур гардид ва мўйи зебо барояш дода шуд. Баъд аз он барояш гуфт: Кадом молро бештар дўст дорӣ? Гуфт: Гово. Барояш гови ҳомилае дод ва гуфт: (Худованд) бароят баракат бидиҳад.

Баъд аз он назди кўр омад ва гуфт: Беҳтарин орзуят чист? Гуфт: Ин, ки Худованд биноиямро бароям бозгардонад, то мардумро дида битавонам. Худованд биноияшро барояш бозгардонид, баъд аз он вай пурсид: Кадом молро бештар дўст медорӣ? Гуфт: :гўсфандро. Барояш гўсфанди зихе дод. Соҳибони шутур ва гов ва гўсфанд ба тавлид ва ҳосилдихӣ пардохтанд, аввалий дорои галлаҳои шутур, дуввумй дорои галлаҳои гов ва саввумй дорои раммаҳои гўсфанд шуд.

Фаришта ба сурате, ки бори аввал назди шахси пес омада буд, наздаш рафт ва гуфт: Шахси мискине ва мусофирие ҳастам, васоили зиндагӣ аз дастам рафтааст, умеде чуз ба Худо ва баъд аз он ба ту надорам, ба номи Худое, ки бароят ранг ва ҷилди некӯ ато карда ва ин ҳама молро баҳшидааст, бароям як шутуре бидех, то битавонам ба ватанам баргардам. Гуфт: Масорифам зиёд аст. Фаришта барояш гуфт: Гӯё ман туро мешиносам, магар ту ҳамон песе нестӣ, ки мардум аз ту мутанаффир буданд ва дар ҳолати факру бечорагӣ афтода будӣ ва Худованд ҳамаи ин молҳоро бароят додааст? Гуфт: На, ман ин амволро аз падаронам мерос бурдаам. Фаришта гуфт: Агар дурӯғ бигӯй, Худованд туро ба ҳолати аввалиат баргардонад. Баъд аз он ба сурати аввалиаш назди кал омад ва монанди чизе, ки барои пес гуфта буд, барои ў ҳам гуфт. Ва ў ҳам ҷавоби ўро монанди шахси пес дод. Гуфт: Агар дурӯғ бигӯй, Худованд туро ба ҳолати аввалиат баргардонад.

Баъд аз он ба сурати аввалиаш назди кўр омад ва гуфт: Шахси мискин ва мусофири ҳастам, васоили зиндагӣ аз дастам рафтааст ва умеде чуз ба Худо ва баъд аз он ба ту надорам. Ба номи Худое, ки биноиятро бароят бозгардонидааст, бароям як гўсфанд бидех, то битавонам сафарамро ба он идома бидиҳам. Он шахс гуфт: Ман кўр будам, Худованд маро бино кард ва факир будам ва маро тавонгар соҳт, пас ҳар чӣ, ки меҳоҳӣ, бароят бигир, ба Худованд савганд аст, ҳар андозае, ки аз молам ихтиёр кунӣ, аз ту дарег наҳоҳам дошт. Фаришта барояш гуфт: Молатро назди худат нигоҳ дор, ин як озмоиш ва ибтилое буд, Худованд аз ту розӣ ва аз он ду нафари дигар норозӣ аст».

1449. Аз Абӯсаъид (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: «Шахсе аз бани Истроил наваду нӯҳ нафарро кушт ва сипас рафт ва дар бораи он (яъне тавба кардан аз ин гуноҳ) пурсиш мекард. Назди роҳибе расид ва аз вай пурсид: Оё барои ман имкони тавба ҳаст? Гуфт: На. Он роҳибро ҳам кушт. Боз ба суол карданаш идома дод. Шахсе барояш гуфт: Ба фалон қария бирав (зеро дар он қария

мардумоне ҳастанд, ки Худоро ибодат мекунанд), ту ҳам бо онҳо Худоро ибодат кун. Он шахс ба тарафи он қария ба роҳ афтод (вале пеш аз расидан ба қария) дар роҳ мурд ва дар ҳолати марг худро ба сина ба тарафи он қаря кашонид.

Малоикаи раҳмат ва малоикаи азоб омаданд ва дар борааш низъ намуданд (малоикаи раҳмат меҳостанд ўро ба ҷаннат бубаранд ва малоикаи азоб меҳостанд ўро ба дӯзах биандозанд) ва Худованд барои қария, ки ба тарафи он равон буд, амр кард, ки наздик шавад ва барои қарияе, ки аз он ҳориҷ шуда буд, амр кард, ки дур шавад ва баъд аз он барои малоика гуфт, ки масофати байни ин ду қарияро андозагирий кунанд, (баъд аз андозагирий) диданд, ки ба қарияе, ки ба тарафи он равон буда, як ваҷаб наздиктар аст ва ҳамон буд, ки барои он шахс омурзида шуд».

1450. Аз Абӯҳурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Касе аз дигаре заминашро ҳарид ва дар он ҳумеро, ки пур аз тилло буд ёфт. Барои касе, ки заминро аз вай ҳарида буд гуфт: Тиллоятро бигир, ман аз ту заминро ҳарида будам, на тиллоро. Ва касе, ки замин аз вай буд, гуфт: Ман заминро бо ҳар чӣ, ки дар он ҳаст, барои ту фурӯхтаам. Билохира шахсеро ҳакам (довар) қарор доданд, шахси ҳакам аз он ду нафар пурсид: Оё фарзанд доред? Яке гуфт: Ман писаре дорам. Ва дигаре гуфт: Ман духтаре дорам. Гуфт: Духтарро барои писар ба никоҳ бидиҳед ва аз он тиллоҳо ҷизеро барои онҳо бидиҳед ва бақияро садақа кунед».

1451. Аз Усома ибни Зайд (р) ривоят аст, ки касе аз вай пурсид: Дар мавриди вабо аз Паёмбари Худо (с) чӣ шунидай? Усома (р) гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Вабо қасофате аст, ки бар тоифае аз бани Исроил ва ё бар мардуме, ки пеш аз шумо буданд, фиристода шудааст. Агар шунидед, ки дар сарзамине вабо пайдо шудааст, ба он ҷо наравед ва агар ба ҷое будед, ки дар он ҷо вабо пайдо шуда буд, барои ғурехтан аз он ҷо ҳориҷ нашавед».

1452. Аз Оиша (р) ҳамсари Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки гуфт: Дар мавриди вабо аз Паёмбари Худо (с) пуршиш намудам, бароям гуфтанд, ки вабо азобе аст, ки Худованди мутаъол бар ҳар касе, ки хоста бошад, мефиристад. Ва Худованди мутаъол ваборо барои мусалмонон раҳмате қарор додааст, касе ки вабо дар минтақааш воқеъ мегардад ва ў дар он ҷо сабр кунад ва савоби худро аз Худо бичӯяд ва яқин дошта бошад, ки ҷизе ба ҷуз он чӣ, ки Худованд муқаддар кардааст, барояш намерасад (ҳар вақте, ки бимирад) савоби шаҳиде барояш дода мешавад. (Хоҳ ба сабаби вабо бимирад ва хоҳ ба сабаби дигаре, хоҳ дар вақти вабо бимирад ва хоҳ баъд аз вабо.

1453. Аз Ибни Масъуд (р) ривоят аст, ки гуфт: Гӯё ҳамин ҳоло ба тарафи Паёмбари Худо (с) нигоҳ мекунам, ки эшон аз паёмбаре аз паёмбарон қисса мекарданд, фармуданд: Қавми вай ўро заданд ва

хунолуд намуданд ва дар ҳоле, ки хунро аз рӯи худ пок мекард, дуо намуд ва гуфт: Худоё! Барои қавми ман биомурз! Зоро инҳо намедонанд. (Баъзе аз уламо гуфтанд, ки ин паёмбар Нӯҳ (ъ) буд).

1454. Аз Абдуллоҳ ибни Умар (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Шахсе дар ҳоле, ки изорашро аз рӯи кибр ба замин мекашид, дар замин фурӯ рафт ва ў то рӯзи қиёмат дар замин фурӯ меравад».

БОБИ 19. Маноқиб ва фазоил

1455. Аз Абӯхурайра (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: «Мардум монанди маъдан ҳастанд, касоне ки дар ҷоҳилият хуб буданд, дар ҳолати мусулмон шудан ҳам хуб ҳастанд, ба шарти он, ки фиқҳ ва дониш дошта бошанд ва муносибтарин шахс барои хилофат касе аст, ки аз хилофат дурӣ бичӯяд ва аз он рӯйгардон бошад ва бадтарин мардумон афроди дуранг ва дурӯй ҳастанд, ки назди мардуме ба як рӯй ва назди мардуми дигаре ба рӯи дигар мераванд».

1456. Ва аз Абӯхурайра (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: «Мардум дар кори иморат ва вилоят тобеъ ва пайрави Қурайш ҳастанд, мусалмонони онҳо тобеъи мусалмонони Қурайш ва кофирони онҳо тобеъи кофирони Қурайш мебошанд. Мардум монанди маъдан ҳастанд, беҳтарини онҳо дар ҷоҳилият беҳтарини онҳо дар Ислом ҳастанд, агар фиқҳ ва дониш дошта бошанд. Беҳтарин (ва муносибтарин) мардумон дар кори аморат ва хилофат касе аст, ки то замоне, ки кори хилофат бар гарданаш меафтад, аз он мутанаффир ва рӯйгардон бошад».

БОБИ 20. Бартарихои Қурайш

1457. Ба Муовия (р) хабар расид, ки Абдуллоҳ ибни Амр ибни Ос (р) мегӯяд: Ба зудӣ шахсе аз мардуми Каҳтон подшоҳ ҳоҳад шуд. Муовия аз ин сухан ба ҳашм омад, барҳост ва баъд аз ҳамд ва санои Худованди мутаъол гуфт: Аммо баъд, бароям хабар мерасад, ки касоне аз шумо чизҳое мегӯянд, ки на дар китоби Худо аст ва на аз Паёмбари Худо (с) ривоят шудааст, инҳо ҷоҳилони шумо ҳастанд. Аз орзуҳое, ки сабаби гумроҳӣ мешавад, бипарҳезед, зоро ман аз Паёмбари Худо (с) шунидаам, ки фармуданд: «Хилофат мутааллиқ ба Қурайш аст ва ҳар касе, ки бо онҳо дар ин амр мухолифат намояд, Худованд ўро сарнагун (яъне хор ва расво) месозад ва ин то вакте аст, ки Қурайш пойбанди дин бошанд».

1458. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Мардуми Қурайш, Ансор, Ҷухайна, Музайна, Аслам, Ашҷаъ ва Фифор (номҳои қабилаҳои Араб аст) ҳампаймонон ва дӯстони ман ҳастанд ва ба ҷуз аз Худо ва Расули Ӯ дӯсти дигаре барои онҳо нест».

1459. Аз Ибни Умар (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: «Ин амр (яъне масъалаи хилофат) то вақте, ки ду нафар аз Курайш бимонанд, дар байни он ду нафар хоҳад буд».

1460. Аз Чубайр ибни Мутъим (р) ривоят аст, ки гуфт: Бо Усмон (р) назди Паёмбари Худо (с) рафтем, ў гуфт: Ё Расулаллоҳ! Барои бани Мутталиб (чизе) додед ва барои мо надодед, ҳол он ки мо ва бани Мутталиб нисбат ба шумо дар як манзилат қарор дорем. Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Танҳо бани Ҳошим ва бани Мутталиб як чиз ҳастанд».

БОБИ 21.

1461. Аз Абӯзар (р) ривоят аст, ки аз Паёмбари Худо (с) шунидааст, ки фармуданд: «Касе, ки дониста худро ба ғайри падараши нисбат диҳад, кофар мешавад ва касе худро ба қавми нисбат диҳад, ки аз онҳо набошад, ҷояшро дар оташи дӯзах омода намояд».

1462. Аз Восила ибни Асқарь (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Аз бузургтарини тӯҳматҳо он аст, ки инсон худро ба ғайри падараши нисбат диҳад ва ё он, ки бигӯяд: дар хоб чунин ва чунон дидам, дар ҳоле, ки чунин хобе надида бошад ва ё он, ки аз Паёмбари Худо (с) чизеро ривоят кунад, ки (Паёмбари Худо (с) он чизро нагуфта бошад».

БОБИ 22. Қиссаи Аслам, Фифор, Музайна, Ҷуҳайна ва Ашҷаъа

1463. Аз Ибни Умар (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) бар болои минбар фармуданд: «Мардуми Фифорро Худованд мағфират намояд ва мардуми Асламро Худованд саломат дошта бошад ва мардуми Ӯсайя (касонеанд), ки исёни Худо ва Расулро кардаанд».

1464. Аз Абӯбакра (р) ривоят аст, ки гуфт: Ақраъ ибни Ҳобис барои Паёмбари Худо (с) гуфт: Аз қабилаи Аслам ва Фифор ва Музайна ва Ҷуҳайна касоне аз шумо пайравӣ карданд, ки роҳзан буданд ва амволи ҳочиёнро ба яғмо мебурданд. Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Оё агар қабилаи Аслам ва Фифор ва Музайна ва Ҷуҳайна аз қабилаи бани Тамим ва бани Омир ва Асад ва Ғатфон беҳтар бошанд, ба назари ту сабаби бадбаҳтий ва зиёни онҳо (яъне бани Тамим ва бани Омир...) нест?» Гуфт: Бале, ҳаст. Фармуданд: «Савғанд ба зоте, ки ҷонам дар дасти ўст, ки онҳо (яъне қабилаи Аслам ва Фифор...) аз инҳо (яъне аз бани Тамим ва...) беҳтар ҳастанд».

1465. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Қабилаи Аслам ва Фифор ва чизе аз Музайна ва Ҷуҳайна. Ва ё фармуданд: чизе аз Ҷуҳайна ё Музайна-дар назди Худованди мутаъол. Ва ё фармуданд: дар рӯзи қиёмат аз қабилаи Асад ва Тамим ва Ҳавозин ва Ғатфон беҳтар ҳастанд».

БОБИ 23. Зикри Қахтон

1466. Аз Абӯхурайра (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: «Қиёмат то он вақт барпо намешавад, ки шахсе аз қабилаи Қахтон биёяд ва ба мардум ҳукumat намояд».

БОБИ 24. Нахӣ намудан аз мафкураи ҷоҳилият

1467. Аз Ҷобир (р) ривоят аст, ки гуфт: Бо Паёмбари Худо (с) дар газвае иштирок намудем, иддае аз муҳочирин бо эшон ҷамъ шуданд ва кам-кам төъдоди онҳо зиёд гардид ва дар байни муҳочирин шахси шӯҳ ва бозигаре буд. Ин шахс ангушти худро ба мақъади шахсе аз Ансор зад. Анзорӣ саҳт ғазабнок ва барошуфта гардид, то он, ки ҳар қадом тарафдорони худро ба қӯмак талабиданд, Анзорӣ Ансорро ва муҳочир муҳочиринро. Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Чаро мафкура ва равиши аҳли ҷоҳилиятро пеш гирифтаед?» Баъд аз он пурсиданд: «Байни инҳо чӣ воқеа шудааст?» Аз даст задани муҳочир ба мақъади шахси Ансор барояшон гуфтанд, фармуданд: «Ин корро тарқ кунед, ки кори хabisе аст».

Абдуллоҳ ибни Убай ибни Салули (муноғиқ) гуфт: Оё (шумо мардуми муҳочир) бар зидди мо ҳамдастӣ менамоед? Вақте, ки ба Мадина баргардем, гурӯҳи азиз ва мӯҳтарам (мақсадаш мардуми Анзор буд), гурӯҳи залил ва хорро (ки ба гумонаш мардуми муҳочир мебошад), аз Мадина берун ҳоҳанд кард. Умар (р) ба тарафи Абдуллоҳ ибни Убай ишора намуда гуфт: Ё Расулаллоҳ! Оё ин хabisро ба қатл бирасонам? Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Намехоҳам, мардум бигӯянд, ки ўсаҳобаҳои худро ба қатл мерасонад».

БОБИ 25. Қиссаи Ҳузоъя

1468. Аз Абӯхурайра (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: Амр ибни Лухай, ибни Қамъа, ибни Хиндиф, Абу Ҳузоъя аст».

1469. Ва аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Амр ибни Омир ибни Лухайи Ҳузоъиро дидам, ки рӯдаҳояшро дар байни оташ ба дунболи худ мекашад ва ў аввалин касе буд, ки тариқаи Савоибро ихтиёр намуд» (Савоиб иборат аз ҳайвоноте буд, ки бино ба одати аҳли ҷоҳилият агар касе аз омадани мусофирие ва ё ҷиҳати шифо ёфтани маризе назр мекард, мегуфт: Фалон шутурам озод бошад. Баъд аз он на он шутурро савор мешуданд, на медӯшиданд ва на аз ҷаридан ва рафтанаш дар ҳар ҷойе, ки бошад, мамониат мекарданд).

БОБИ 26. Қиссаи исломи Абӯзар (р)

1470. Аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки гуфт: Абӯзар (р) гуфт, ки ман шахсе аз қабилаи Фифор будам, барои мо хабар расид, ки шахсе дар Макка зухур кардааст ва иддаои паёмбарӣ дорад. Ба бародарам гуфтам: Назди ин шахс бирав, бо ӯ ҳарф бизан ва хабарашро бароям биёвар. Бародарам рафт ва баъд аз мулоқот бо вай баргашт, аз вай пурсидам: Назари ту дар борааш чист? Гуфт: Ба Худованд савганд, ӯро шахсе дидам, ки ба кори хайр амр мекунад ва аз кори бад монеъ мешавад. Бар вай гуфтам: Ҷавоби комиле бароям наовардӣ. Худам озуқа ва асоямро гирифтам ва ба тарафи Макка ба роҳ афтодам. Худам Паёмбари Худо (с)-ро намешинохтам ва дар айни ҳол намехостам аз касе дар мавриди эшон суол намоям, балки меҳостам аз оби Замзам биошомам ва дар масcid бошам.

Абӯзар (р) мегӯяд: Алӣ (р) наздам омад ва гуфт: Гӯё шахси ғарibe ҳастӣ? Гуфтам: Бале. Гуфт: Ба манзили мо бифармо. Бо вай ба манзилаш рафтам, на ӯ аз ман чизе пурсид ва на ман барояш чизе гуфтам. Чун субҳ шуд, ба тарафи масcid омадам, то дар мавриди Паёмбари Худо (с) чустучӯ ва пурсиш намоям, vale касе набуд, ки дар борааш бароям чизе бигӯяд.

Боз Алӣ (р) наздам омад ва гуфт: Ҳанӯз натавонистӣ манзили дӯстатро пайдо кунӣ? Гуфтам: На. Гуфт: Бо ман биё. Аз ман пурсид: Чикорай? Ва чӣ чиз сабаби омаданат ба ин сарзамин шудааст? Гуфтам: Агар розамро пинҳон дорӣ, бароят мегӯям. Гуфт: Пинҳон медорам. Гуфтам: Ба мо хабар расид, ки дар ин ҷо шахсе зухур карда ва иддао дорад, ки ӯ паёмбар аст. Бародарро фиристодам, то бо ӯ сухан бигӯяд ва бароям аз вай маълумоте биоварад, vale ӯ бароям хабари комиле наовард, аз ин ҷиҳат хостам, то худам бо ӯ мулоқот намоям. Гуфт: Кори бисёр хубе кардӣ, акнун ман назди ӯ меравам, ту ҳам бо ман биё, ба ҳар ҷое, ки дохил шудам, ту ҳам дохил шав ва агар касеро дидам, ки аз вай нисбат ба ту эҳсоси хатар мекардам, ман ба баҳонаи ислоҳ кардани кафшам ба канори девор меистам ва ту ба роҳи худ идома бидех.

Ва ҳамон буд, ки бо ҳам рафтем, Алӣ (р) назди Паёмбари Худо (с) дохил гардид, ман ҳам дохил шудам. Ба Паёмбари Худо (с) гуфтам: Исломро бар ман арза кунед. Исломро бар ман арза карданд ва ҳамон ҷо мусалмон шудам. Ба ман гуфтанд: «Эй Абӯзар! Ин мавзӯро пинҳон дор ва вопас ба минтақаи худ бирав ва чун аз зухури мо шунидӣ, дубора назди мо биё». Гуфтам: Савганд ба Зоте, ки шуморо ба ҳақ фиристодааст, исломи худро дар пеши рӯи онҳо (яъне куффори Қурайш) эълон ҳоҳам кард ва ҳамон буд, ки ба масcid омадам ва дар ҳоле, ки Қурайш он ҷо ҷамъ шуда буданд, гуфтам: «Ашҳаду алло илоҳа иллаллоҳу ва ашҳаду анна Мұхаммадан абдуҳу ва расулуҳу,» (мушрикин инро шунида) ва гуфтанд: Ба сарвақти сари ин

навмусулмон бирасед. Бархостанд ва маро то сарҳади марг лату кӯб карданд, vale Аббос саривакт расид ва худро ба рӯям андохт, баъд аз он рӯи худро ба онҳо кард ва гуфт: Эй вой бар шумо! Мехоҳед шахсеро аз қабилаи Фифор ба қатл бирасонед, дар ҳоле, ки рафту омади қофилаҳои тиҷоратии шумо аз минтақаи Фифор аст, онҳо аз заданам даст кашиданд.

Чун субҳ шуд, боз назди онҳо омадам ва ҳамон суханро, ки дирӯз гуфта будам, дубора такрор намудам, боз гуфтанд: Зуд ба чораи ин навмусулмон бирасед. Ва монанди дирӯз маро лату кӯб карданд. Боз Аббос омад ва худро ба рӯям андохт ва ҳамон сухани дирӯзаашро такрор намуд, (Ибни Аббос (р) мегӯяд: Қиссаи мусалмон шудани Абӯзар (р) чунин буд.

БОБИ 27. Касе, ки дар Ислом ва ҷоҳилият ба падаронаш нисбат дода шудааст

1471. Ва аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки гуфт: Чун ин оят, ки «ақориби наздикатро бим бидех» нозил гардид, Паёмбари Худо (с) қабилаҳоро яке пас аз дигаре талаб намуда, мегуфтанд: «Эй бани Фехр! Эй бани Адий!» Ва дигар қабоили Қурайшро.

БОБИ 28. Касе, ки ҳост насабаш дашном дода нашавад

1472. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Ҳассон (р) аз Паёмбари Худо (с) дар ҳаҷв намудани мушрикин иҷоза ҳост. Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Бо насаби ман чӣ мекунӣ?» (яъне: вакте, ки мушрикинро ҳаҷв кунӣ, чун дар насаб бо онҳо муштарақ ҳастам, дар ин ҳаҷв ман низ шомил мегардам.) Ҳассон (р) гуфт: Шуморо аз байнӣ онҳо ба монанде, ки мӯй аз ҳамир берун кашида мешавад, берун мекашам.

БОБИ 29. Он чӣ, ки дар бораи номҳои Паёмбари Худо (с) омадааст

1473. Аз Ҷубайр ибни Мутъим (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Бароям панҷ ном аст: Муҳаммад, Аҳмад, Моҳӣ (яъне: маҳвқунанда), ки Ҳудованд куфро ба сабаби ман маҳв мекунад ва Ҳошир, ки ҳамаи мардум бар қадамҳоям ҳашр мешаванд ва ман Оқиб ҳастам, ки ба ақиби ҳамаи паёмбарон омадаам ва баъд аз ман паёмбаре мабъус намешавад».

1474. Аз Абӯҳурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Оё аз ин тааҷҷуб намекунед, ки Ҳудованди мутаъол чӣ гуна дашном ва лаънати Қурайшро аз ман мунсариф месозад? Онҳо Музаммамро дашном дода ва лаънат мекунанд, ҳол он, ки номи ман Муҳаммад аст, (Куффори Қурайш лаъанаҳумулоҳ Паёмбари Худо (с)-

ро Музаммам меномиданд ва Музаммам маънояш акси маънои Муҳаммад аст).

БОБИ 30. Хотамун-набийин (с)

1475. Аз Ҷобир ибни Абдуллоҳ (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Мавқеъи ман аз паёмбарони гузашта монанди шахсе аст, ки хонаеро бино мекунад ва ҳамай гӯша ва канори онро комил менамояд ва зебо месозад, vale дар он таъмир чои як хишт холӣ мемонад. Мардуме ба тамошои он хона меоянд ва онро меписанданд, vale мегӯянд: чӣ хуб буд, агар чойи ин хишт холӣ намебуд (ва ман омадам ва чои он хиштро комил кардам)».

1476. Ва дар ривояте дар ҳадиси мазкур ин чиз ҳам омадааст, ки «...магар чойи холии як хишт дар як гӯша». Ва дар ривояти дигаре омадааст, ки «... ва ман ҳамон хиштам ва ман хотами анбиё ҳастам».

БОБИ 31. Вафоти Паёмбари Худо (с)

1477. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) дар шастусесолагӣ вафот намуданд.

БОБИ 32

1478. Аз Соиб ибни Язид (р), ки навадучаҳорсола ва шахси қавӣ ва ростандоме буд, ривоят аст, ки гуфт: Ман яқин дорам, ки саломатӣ, шунавоӣ ва биноиям чуз дуoi Паёмбари Худо (с) сабаби дигаре надорад. Холаам маро назди эшон бурд ва гуфт: Ё Расулаллоҳ! Ҳоҳарзодаам мариз аст, барои ў дуо кунед. Ва эшон барои ман дуо карданд.

БОБИ 33. Сифати Паёмбари Худо (с)

1479. Аз Уқба ибни Ҳорис (р) ривоят аст, ки гуфт: Абӯбакр (р) намози асрро хонд ва берун шуд (ва ин баъд аз чанд рӯзе аз вафоти Паёмбари Худо (с) буд ва дар ин вакт Алӣ (р) низ ҳамроҳаш буд). Ҳасан (р)-ро дид, ки бо дигар атфол бозӣ мекунад (Ҳасан (р) дар ин вакт ҳафтсола буд), ўро бар шонаи худ савор намуда ва гуфт: Ба сари падарам савганд, ки ў ҳамранги Паёмбари Худо (с) аст, на ҳамранги Алӣ. Ва Алӣ (р) меҳандид.

1480. Аз Абӯчӯҳайфа (р) ривоят аст, ки гуфт: Ман Паёмбари Худо (с)-ро дидам, Ҳасан ибни Алӣ (р) шабеҳашон буд. Касе барояш гуфт: Мушаххасоти Паёмбари Худо (с)-ро ба мо бигӯ. Гуфт: Паёмбари Худо (с) сафедранг буданд ва дар мӯйҳои сиёҳашон мӯйҳои сафед пайдо шуда буд ва он ҳазрат (с) амр карданд, то ба мо сездаҳ шутур

бидиҳанд, vale пеш аз он, ки мо он шутуронро бигирем, вафот намуданд.

1481. Аз Абдуллоҳ ибни Буср (р), ки аз саҳобаҳои Паёмбари Худо (с) буд, пурсиданд: Оё Паёмбари Худо (с)-ро дар ҳоли пири дидӣ? Гуфт: Аз мӯйҳои зери лаби эшон чанд мӯйе сафед шуда буд (теъдоди мӯйҳои сафед, ҳафдаҳ мӯй буд).

1482. Аз Анас ибни Молик (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) миёнақад буданд, на баланд буданд ва на кӯтоҳ, рангашон гулгун буд, на сафеди беранг ва на гандумгун, мӯйҳояшон на мучаъъад буд ва на рехта. Ҳангоме, ки вахӣ барояшон нозил гардиҷ, ҷиҳисола буданд. Даҳ сол дар Макка вахӣ барояшон нозил мешуд ва даҳ сол дар Мадина. Ва ҳангоми вафот бист мӯйи сафед ба сару рӯяшон дида намешуд (аз зоҳири ин ҳадис чунин дониста мешавад, ки умри он ҳазрат (с) шаст сол буд, дар сурате, ки умрашон ба таври собит шасту се сол аст ва сабабаш ин аст, ки Анас (р) муддати нузули вахӣ дар Маккаро баён мекунад, на муддати бақои Паёмбари Худо (с) дар Маккаро ва тавре, ки маъруф аст, дар шаш моҳи аввали беъсат барои Паёмбари Худо (с) рӯъёҳои солеҳа зоҳир мегардиҷ ва дар муддати дуввуним соли дигар вахӣ ба таври комил қатъ гардида буд, ки маҷмӯъи муддати қатъи вахӣ се сол мешавад ва ба ин тарик умри Паёмбари Худо (с) ҳамон (шасту се сол) мешавад).

1483. Ва дар ривояти дигаре аз Анас ибни Молик (р) омадааст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) на бисёр қоматбаланд буданд ва на кӯтоҳқомат, на сафеди беранг ва на гандумгун, на дорои мӯйи мучаъъад ва на мӯйи рехта. Дар ҷиҳисолагӣ ба паёмбари мабъус гардидаанд... (ва бақияи ҳадисро, ки қаблан гузашт, ривоят кард).

1484. Аз Бароъ (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) аз ҳама зебтар ва хушхӯтар буданд, на бисёр баландқомат буданд ва на кӯтоҳқомат.

1485. Аз Анас (р) суол шуд, ки оё Паёмбари Худо (с) мӯйҳои худро ранг мекарданд? Гуфт: На, фақат чанд мӯе дар ду гӯшии сарашон сафед шуда буд.

1486. Аз Бароъ ибни Озиб (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) миёнақад буданд, байни шонаҳояшон фароҳ буд ва мӯйҳояшон то ду нармии гӯш мерасид. Изор ва ридоеро пӯшида буданд, ки ҳатҳои сурҳ дошт ва ҳеч қасро зебтар аз эшон надида будам.

1487. Ва дар ривояти дигаре аз Бароъ (р) омадааст, ки аз вай пурсида шуд: Оё тобиши рӯи Паёмбари Худо (с) монанди тобиши шамшер буд? Гуфт: На, балки (дар зебоӣ равшаниӣ ва гирдӣ) монанди моҳтоб буд.

1488. Ривоят аст, ки Абӯҷуҳайфа (р) Паёмбари Худо (с)-ро дар Батҳо дидааст, ки пеши рӯяшон сутра гузошта шуда буд... Ин ҳадис қаблан гузашт ва дар ин ривоят омадааст, ки гуфт: Мардум дастҳои

Паёмбари Худо (с)-ро мегирифтанд ва бар рӯи худ мекашиданد ва ман низ дasti Паёмбари Худо (с)-ро гирифтам ва бар рӯи худ гузоштам, дастҳои эшон яхтар аз барф ва хушбӯтар аз мушк буд. (Қобили тазаккур аст, ки сардии даст далолат бар саломатии чисм дорад ва дигар ин, ки хушбӯйини Паёмбари Худо (с) табиъй буд, яъне бидуни он, ки хушбӯй истеъмол карда бошанд, бӯи хуше доштанд).

1489. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Дар беҳтарин наслҳои бани Одам (ъ) аз як насл ба насли дигар мунтақил гардидаам (яъне аз салби Исмоил ба Канона ва аз Канона ба Қурайш ва аз Қурайш ба бани Ҳошим), то ин, ки дар ин қарн ба дунё омадам».

1490. Аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) мӯйҳои худро бар рӯи (пешонии) худ раҳо мекарданд, vale мушрикин мӯйҳои худро аз фарқи сар ду ҳисса мекарданд ва аҳли китоб мӯйҳои худро раҳо мекарданд. Паёмбари Худо (с) дар мавориде, ки амр ба ҷизи муайянे намешуданд, мувофиқат бо аҳли китобро дӯст медоштанд (зеро аҳли китоб нисбат ба мушрикин ба ҳақ наздиктар буданд ва аз ин ҷиҳат аст, ки никоҳ кардани занони онҳо равост ва забҳи дасташон низ ҳалол аст) ва баъд аз (он ки мушрикин аз байн рафтанд), эшон мӯйҳои сари худро ду ҳисса карданд.

1491. Аз Абдуллоҳ ибни Амр (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фоҳиш ва мутафаҳҳиши набуданд ва ҳамеша мефармуданд: «Беҳтарини шумо хушаҳлоқтарини шумо аст».

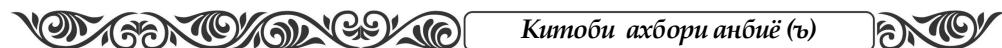
1492. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) байни ҳеч ду коре мухайяр нашудаанд, магар он, ки агар гуноҳе дар он намебуд, осонтарини онро ихтиёр мекарданд ва агар гуноҳе дар он кори (осонтар) мебуд, нисбат ба ҳамагон аз он бештар дурӣ мечустанд ва Паёмбари Худо (с) дар мавриди худ ҳаргиз аз қасе интиқом нагирифтаанд, vale агар ба ҳурумот ва аҳқоми Худо беэҳтиромӣ мешуд, ҳудуди Худоро ҷорӣ месоҳтанд.

1493. Аз Анас (р) ривоят аст, ки гуфт: Ҳеч абревим ва дебочеро ба мuloими дasti Паёмбари Худо (с) ламс накардаам ва ҳеч атр ва хушбӯиро аз бӯи Паёмбари Худо (с) хушбӯтар наёфтаам.

1494. Аз Абӯсаъиди Худрӣ (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) аз духтари бикр дар саропардааш боҳаётар буданд.

1495. Ва дар ривояти дигар омадааст, ки гуфт: ... ва агар аз ҷизе бадашон меомад, аз ҷеҳраашон намоён мегардид (яъне аз ниҳояти ҳаёву шарм бадии он ҷизро ба забон намеоварданд, vale аз ранги ҷеҳраашон намоён мегардид, ки аз фалон ҷиз бадашон омадааст).

1496. Аз Абӯхурайра ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) ҳеч таомеро ҳеч гоҳ бад нагуфтаанд, агар хушашон меомад, меҳӯрданд ва агар хушашон намеомад, аз ҳӯрдани он худдорӣ мекарданд (ва ин амр аз камоли адаб ва ахлоқашон буд).

1497. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) тавре санцида сухан мегуфтанд, ки агар касе меҳост суханонашонро шумор кунад, шумор карда метавонист (ва аз ҳамин сабаб буд, ки сахоба (р) тавонистанд суханони гуҳарбори эшонро ба хотир супурда ва ба ояндагон бирасонанд).

1498. Ва аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) мисли шумо инчунин паёпай сухан намегуфтанд.

БОБИ 34. Чашми Паёмбари Худо (с) мехобид, vale дилашон намехобид

1499. Анас (р) аз (вақоёни) шаби меърочи Паёмбари Худо (с) ривоят мекунад, ки пеш аз он, ки бар Паёмбари Худо (с) ваҳй нозил гардид, дар ҳоле, ки дар Масцидулҳаром бо ду нафари дигар, яъне Ҷаъфар ва Ҳамза (р) хоб буданд, се нафар назди эшон омаданд (гӯянд: ин се нафар Ҷабраил, Микоил ва Исрофил буданд). Аввалий пурсид: Он шахсе, ки мо меҳоҳем, қадом аст? Гуфт: Он кӣ дар васат аст, аз ҳама беҳтар аст. (Паёмбари Худо (с) дар байни Ҳамза ва Ҷаъфар хоб буданд). Охирин нафари онҳо гуфт: Бояд ҳамон шахси беҳтарро бубарем. Ин охирин чизе буд, ки дар он шаб гуфтанд.

Шаби дигар Паёмбари Худо (с) дар байни хобу бедорӣ диданд, ки боз (он се нафар) омаданд ва ҷашмони Паёмбари Худо (с) хоб, vale дилашон бедор буд. Паёмбарон ҷунин ҳастанд, ҷашми онҳо меҳобад ва дилашон намехобад. Ва ҳамон буд, ки Ҷабраил (ъ) омад ва Паёмбари Худо (с)-ро бо худ гирифт ва ба осмон уруҷ намуд.

БОБИ 35. Аломати нубувват дар Ислом

1500. Ва аз Анас (р) ривоят аст, ки гуфт: Ҳангоме, ки Паёмбари Худо (с) дар минтақаи Завро буданд (Завро ҷое буд дар бозори Мадина), зарфи оберо назди эшон оварданд, дасти худро дар он зарф гузоштанд, об аз байни ангуштонашон фаввора зад ва мардум вузӯ соҳтанд. Аз Анас (р) пурсиданд: Шумо (касоне, ки аз он зарф вузӯ соҳтед) чанд нафар будед? Гуфт: Сесад нафар ё худуди сесад нафар.

1501. Аз Абдуллоҳ ибни Масъуд (р) ривоят аст, ки гуфт: Мо ҷизҳои хориқулодаро сабаби хайр ва баракат мепиндоштем (масалан ин, ки иддаи бисёре аз таоми андаке сер шаванд ва ё қадаҳи обе сабаби сероб шудани мардуми бисёр гардад ва амсоли инҳо), vale шумо ҷунин ҷизҳоро аломати азоб фикр мекунед. Дар сафаре бо Паёмбари Худо (с) будем, об кам шуд, фармуданд: «Қаме об биоваред». Зарферо, ки дар он микдори ками об буд, оварданд. Паёмбари Худо (с) дасти худро дар он зарф ниҳоданд ва фармуданд: «Ба сӯи оби муборак бишитобед ва баракат аз Ҳудост». Ва ман дидам, ки об аз байни ангуштонашон берун мечаяд ва ҳангоме, ки Паёмбари Худо (с) ғизо меҳӯрданд, мо садои тасбеҳи

таомеро, ки хўрда мешуд, мешунидем (инҳо ҳама мўълизоти қотеъе барои исботи нубуввати ҳазрати ҳатми мартабат (с) буд).

1502. Аз Абӯхурайра (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: «То он вақт қиёмат намешавад, ки шумо бо мардуме, ки кафшҳои онҳо аз мўй бофта шудааст, чиҳод намоед..». Ва ин ҳадис қаблан гузашт (ба ҳадиси 1262 муроҷаъат шавад) ва дар охири ин ривоят омадааст, ки «... ва рӯзе ҳоҳад омад, ки дидани ман барои шахс дўстдоштанитар аз мол ва авлодаш бошад».

1503. Ва аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: «То он замон қиёмат намешавад, ки бо мардуми минтақаи Хуз ва Кирмон аз диёри мардуми аҷам ҷанг намоед, рӯи он мардум сурҳ ва биниҳои онҳо ҳамвор аст, ҷашмҳояшон хурд ва рӯяшон ба монанди сипари чакишиҳӯрда аст ва кафшҳояшон аз мўй мебошад».

1504. Ва аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: Ҳамин қарияи аз Қурайш мардумро ҳалок ҳоҳад соҳт. Мардум гуфтанд: Моро ба чӣ чиз амр мефармоед? Фармуданд: «Ай кош мардум аз онҳо гӯшагирӣ намоянд».

1505. Ва аз Абӯхурайра (р) дар ривояти дигар омадааст, ки (гуфт): Аз содик ва масдуқ шунидам, ки мефармуданд: «Ҳалоки уммати ман ба дасти гурӯҳе аз Қурайш аст». Ва агар бихоҳед, онҳоро ном мебарам: Бани фалон ва бани фалон ҳастанд.

1506. Аз Ҳузайфа ибни Ямон (р) ривоят аст, ки гуфт: Мардум аз Паёмбари Худо (с) аз хайр пурсон мекарданд, vale ман аз тарси он, ки домангирим нашавад, аз шар ва бадӣ пурсиш мекардам. Гуфтам: Ё Расулаллоҳ, мо замоне дар бадбаҳтӣ ва ҷоҳилият будем ва Ҳудованд ин хайрро (яъне дини Исломро) насиби мо соҳт, оё баъд аз ин хайр боз шар ва бадбаҳтӣ ҳоҳад буд? Фармуданд: «Бале!»

Гуфтам: Баъд аз он шар ва бадбаҳтӣ боз хайре ҳоҳад буд? Фармуданд: «Бале». (Қозӣ Аёз мегӯяд: Ин хайре, ки баъд аз шар аст, ҳилофати Умар ибни Абдулазиз (р) аст). Vale дар ўғасоде ҳам ҳаст». Пурсидам: Фасодаш чист? Фармуданд: «Касонеанд, ки мардумро ба роҳи дигаре гайр аз роҳи ман ҳидоят мекунанд, дар корҳои онҳо умури хуб ва бадро мебинӣ».

Гуфтам: Оё баъд аз ин хайр боз шарре ҳоҳад буд? Фармуданд: Бале, қасонеанд, ки мардумро ба тарафи дӯзах даъват мекунанд, касе, ки даъвати онҳоро бипазирад, ўро дар ҷаҳаннам меандозанд» (гӯянд мурод аз ин гурӯҳ ҳавориҷ ва қаромита мебошад).

Гуфтам: Ё Расулаллоҳ! Нишони онҳоро барои мо бигӯед, фармуданд: «Мардумеанд аз қавми худи мо ва ба забони худи мо сухан мегӯянд». Гуфтам: Агар замони онҳоро дарёфтам, маро ба чӣ чиз амр мефармоед? Фармуданд: «Бо ҷамоати мусалмонон ва имоми онҳо бош!» Гуфтам: Агар ҷамоат ва имоме надоштанд? Фармуданд: «Аз ҳамаи он аҳзоб ва гурӯҳҳо гӯшагирӣ кун, агарчанде ки решай дарахтро

бихўрӣ ва то ҳангоми марг ба ҳамин тарик зиндагонӣ кунӣ».

1507. Аз Алӣ (р) ривоят аст, ки гуфт: Ҳангоме, ки аз Паёмбари Худо (с) ба шумо сухан мегӯям, афтодан аз осмонро аз дурӯғ бастан ба Паёмбари Худо (с) бештар дӯст медорам ва вакте, ки аз тарафи худ сухан мегӯям, ҷанг фиребкорист. Аз Паёмбари Худо (с) шунидам, ки фармуданд: «Дар охири замон мардуме ҳоҳанд омад, ки синнашон кам ва ақлашон норасо аст, гуфтаҳои онҳо аз Қуръон аст, вале аз Ислом бо ҷунон суръате хориҷ мешаванд, ба монанде, ки тир аз ҳадаф хориҷ мегардад. Имони онҳо аз гулӯяшон таҷовуз намекунад, дар ҳар ҷое, ки онҳоро дидед, ба қатл бирасонед, зеро куштани онҳо дар рӯзи қиёмат сабаби музд барои қотили онҳо аст».

1508. Аз Ҳаббоб ибни Арт (р) ривоят аст, ки гуфт: Назди Паёмбари Худо (с) дар ҳоле, ки дар канори Қаъба ба ҷодари худ такя карда буданд, шикоят намуда гуфтам: Оё барои мо талаби нусрат намекунед? Оё аз Худо намехоҳед, то бо мо кӯмак намояд? Фармуданд: «Дар замони пеш аз шумо барои шаҳс гудол мекарданд, ӯро дар он ҳуфра (гудол) рост мемонданд ва бо арра ду нимаш менамуданд ва ин чиз ӯро аз динаш боз намедошт ва бо шонаи оҳанин гӯшташро то вакте, ки ба устуҳон мерасид, шона мекарданд ва ин чиз ҳам ӯро аз динаш боз намедошт. Савганд ба Ҳудованд аст, ки Ҳудованди мутаъюл динашро комил месозад, ба тавре, ки шаҳсе аз Санъо савора ба Ҳазрамавт биравад, ба ҷуз аз Худо аз каси дигар натарсад ва ё ҷуз аз гурге, ки ба гӯсфандонаш ҳамла кунад, аз ҷизи дигаре натарсад, вале шумо аҷалаву шитоб мекунед».

1509. Аз Анас (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) (чанд рӯзе) Собит ибни Қайсро надиданд. Шаҳсе гуфт: Ё Расулаллоҳ! Ман ҳабарашро барои шумо ҳоҳам овард. Ин шаҳс омад ва дид, ки дар ҳонааш сар ба зону нишастааст, пурсид: Туromo чӣ шудааст? Гуфт: Бадбаҳтӣ аст (ва сабаби ин бадбаҳтӣ ин аст, ки) овози худро аз овози Паёмбари Худо (с) баландтар мекардам ва ин чиз аъмоламро ҳабата карда, аз байн бурдааст ва дар натиҷа аз аҳли дӯзах ҳоҳам буд. Он шаҳс назди Паёмбари Худо (с) омад ва гуфт, ки Собит ибни Қайс (р) ҷунун ва ҷунон мегӯяд. Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Наздаш бирав ва бигӯ, ки ту аз аҳли дӯзах нестӣ, балки аз аҳли биҳишт ҳастӣ». Ва ў ин ҳабари ҳушро барои (Собит ибни Қайс (р) расонид.

1510. Аз Бароъ ибни Озиб (р) ривоят аст, ки гуфт: Шаҳсе (дар намоз) сурай Каҳфро меконд. (Ин шаҳс Усайд ибни Ҳузайр буд), дар ҳонааш аспе буд ва шурӯй ба нооромӣ кард, намозро салом дод ва дид, ки абрे ӯро фаро гирифтааст, ин мавзӯро барои Паёмбари Худо (с) гуфт, фармуданд: «Эй фалон! Ба Қуръон хонданат идома медодӣ, зеро он абр оромиш ва рӯҳонияте аст, ки ба сабаби хондани Қуръон нозил гардида буд ва ё таназзул карда буд». (Табаронӣ аз Алӣ (р) ривоят мекунад, ки барои он абр сурате буд монанди сурати инсон).

1511. Аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) ба дидани шахси бодиянишине рафтанд ва одати Паёмбари Худо (с) ин буд, ки ҳангоми аёдат аз мариз мегуфтанд: «Чизе нест, иншоаллоҳ, ки сабаби аз байн рафтани гуноҳони ту мешавад». Ва барои он шахс ҳам гуфтанд, ки «чизе нест ва иншоаллоҳ сабаби омурзиши гуноҳони ту мешавад». Он шахс гуфт: Фармудед, ки сабаби омурзиши гуноҳони ту мешавад? На, балки ин гармии сӯзоне аст, ки ба ҷони пири марди кӯҳансоле даргирифта ва ўро ба қабр раҳнамой ҳоҳад кард. Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Пас ҳоло, ки чунин мегӯй, бале».

1512. Аз Анас (р) ривоят аст, ки гуфт: Шахси насронӣ мусалмон шуд ва сураи «Бақара» ва «Оли Имрон»-ро хонд ва барои Паёмбари Худо (с) чизҳоеро менавишт. Дубора аз ислом баргашт ва ба насроният гароид ва мегуфт: Муҳаммад ба ҷуз ҷизҳоеро, ки ман барояш навишта мекардам, ҷизи дигареро намедонад. Ҳудованди мутаъюл он шахсро ҳалок соҳт, мардум дафнаш карданд, чун субҳ шуд, диданд, ки хок ўро берун андохтааст, қавмҳояш гуфтанд: Ин кори Муҳаммад (с) ва ёрони ўст, зоро ў аз назди онҳо гурехта буд ва онҳоянд, ки ўро аз қабраш кашида берун андохтаанд. Барояш чуқурии амиқтаре канданд ва ўро дағн карданд. Чун субҳ шуд, диданд, ки хок ўро берун андохтааст, гуфтанд: Ин кори Муҳаммад ва ёрони ўст, ки қавми моро аз қабр кашида ва берун андохтаанд, зоро ў аз назди онҳо гурехта буд. Ин бор то ҷое, ки метавонистанд, барояш чуқурии амиқе канданд ва ўро дар он дағн намуданд, чун субҳ шуд, боз диданд, ки аз хок берун андохта шудааст, фахмиданд, ки кори қасе нест (ва кори Ҳудованди мутаъюл аст) ўро бурданд ва дар ҷое андохтанд.

1513. Аз Ҷобир (р) ривоят аст, ки гуфт Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Оё бистари маҳмал доред?» (Паёмбари Худо (с) ин саволро ҳангоме аз Ҷобир (р) намуданд, ки вай издивоҷ карда буд). Гуфтам: Мо кучо ва бистари маҳмал кучо? Фармуданд: «Бидонед, ки ба зудӣ соҳиби бистари маҳмал ҳоҳед шуд». Ман ба ҳамсарам мегӯям, ки бистари маҳмалатро дур кун, ў мегӯяд: Магар Паёмбари Худо (с) нафармуданд, ки «Ба зудӣ соҳиби бистари маҳмал ҳоҳед шуд».

1514. Ривоят аст, ки Саъд ибни Муъз (р) ба Умайя ибни Ҳалаф гуфт: Аз Паёмбари Худо (с) шунидам, ки фармуданд: Ман туро ҳоҳам кушт. Гуфт: Маро? Гуфтам: Бале. Гуфт: Ба Ҳудованд савганд, вакте, ки Муҳаммад ҷизе бигӯяд, дурӯғ намегӯяд. Ва ҳамон буд, ки дар ҷанги Бадр кушта шуд ва ин ҳадис дорои қиссае аст, ки мазмunaш ҳамин ҷиз аст».

1515. Аз Усома ибни Зайд (р) ривоят аст, ки Ҷабраил (ъ) дар ҳоле, ки Умми Салама (р) назди Паёмбари Худо (с) буд, ба ҳузури эшон омад, ҷизе бо эшон сухан гуфт ва рафт. Паёмбари Худо (с) ба Умми Салама (ъ) гуфтанд: «Ин шахс кӣ буд?» Гуфт: Диҳя буд. Умми Салама (р) мегӯяд: То рӯзе, ки хутбаи Паёмбари Худо (с)-ро дар мавриди ҳабари Ҷабраил (ъ) нашунида будам, фикр намекардам, ки ў ҷуз Диҳя

шахси дигаре бошад (Чабраил (ъ) баъзе вақтҳо ба сурати Диҳяи қалбӣ (р) нозил мегардид).

1516. Аз Абдуллоҳ ибни Умар (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Дар хоб дидам, ки мардум дар чое ҷамъ шудаанд, Абӯбакр (р) барҳост, як ё ду сатил об кашид ва дар об кашиданаш гоҳе заиф намуд, (ишорат ба будани футухоти замони Абӯбакр (р) аст) ва Худованд барояш биомурзад. Баъд аз он сатилро Умар гирифт ва сатил ба дasti Умар мубаддал ба машке шуд ва ман ҳеч сардори қавмеро надидаам, кори шоистаero, ки Умар мекард, карда бошад (он қадар об кашид), ки ҳавзи сари ҷоҳро пур кард ва мардум сероб баргаштанд».

БОБИ 36. Ин қавли Худованд, ки: «Паёмбари Худо (с)-ро монанди фарзандони худ мешиносанд...» (Бақара: 146)

1517. Аз Абдуллоҳ ибни Умар (р) ривоят аст, ки яхуд назди Паёмбари Худо (с) омада ва гуфтанд: Марду зане аз мо бо ҳам зино кардаанд. Паёмбари Худо (с) аз эшон пурсиданд: «Дар Таврот дар бораи зино чӣ омадааст?» Гуфтанд: Ин, ки онҳоро расво бисозем ва тозиёна бизанем. Абдуллоҳ ибни Салом гуфт: Дурӯғ мегӯед, ҳукми зино дар Таврот сангзор кардан аст. Тавротро оварданд ва боз карданд, яке аз яхудон дasti худро бар болои ояи раҷм гузошт ва мо қабл ва мо баъди онро ҳонд. Абдуллоҳ ибни Салом (р) (Абдуллоҳ ибни Салом аз яхуди бани Қайнуқоъ ва номаш Ҳусайн буд ва баъд аз ин, ки мусалмон шуд, ўро Абдуллоҳ номиданд ва Паёмбари Худо (с) ўро башорат ба ҷаннат доданд) гуфт: Дастантро бардор. Чун дasti худро бардошт, ояи раҷм дар зери дасташ буд. Яхудон гуфтанд: Ё Расулаллоҳ! Абдуллоҳ ибни Салом рост мегӯяд, дар Таврот ояти раҷм омадааст. Ва Паёмбари Худо (с) амр намуданд ва он ду зинокорро сангзор карданд.

БОБИ 37. Дарҳости мушрикин, ки Паёмбари Худо (с) барои онҳо мӯъчиза нишон бидиҳад ва эшон барои онҳо шақки қамарро нишон доданд

1518. Аз Абдуллоҳ ибни Масъуд(р) ривоят аст, ки гуфт: Дар замони Паёмбари Худо (с) моҳтоб дупора гардид ва Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Нигоҳ кунед ва бар ин мӯъчиза) шаҳодат бидиҳед».

1519. Аз Урваи Бориқӣ (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) ба дасташ диноре доданд, то барояшон гӯсфанде бихаранд. Урва (р) рафт ва ба як динор ду гӯсфанд ҳарид, якero ба як динор фурӯҳт ва дигареро бо як динор назди Паёмбари Худо (с) овард ва эшон дуо карданд, ки дар ҳариду фурӯши худ баракат бубинад. Ва баъд аз он агар ҳокро мөхарид, фоида мекард.

Саҳоба мусалмоне аст, ки бо Паёмбари худо (с) ҳамсӯҳбат шуда бошад ва ё эшонро дида бошад

БОБИ 1

1520. Аз Чубайр ибни Мутъим (р) ривоят аст, ки гуфт: Зане назди Паёмбари Худо (с) омад, ба вай амр карданд, ки боз ҳам наздашон биёяд. Он зан гуфт: Агар омадам ва шуморо надидам, гӯё маргро дар назар дошт. Паёмбари Худо (с) фармууданд: «Агар маро наёфтӣ, назди Абӯбакр (р) бирав» (Ин ҳадис бар ҷонишинии Абӯбакр (р) баъд аз Паёмбари Худо (с) бо сароҳат далолат мекунад).

1521. Аз Аммор (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с)-ро дар вақте дидам, ки ҷуз аз панҷ нафар аз ғуломон ва ду зан ва Абӯбакр (р) қаси дигаре бо эшон набуданд.

1522. Аз Абӯдардо (р) ривоят аст, ки гуфт: Назди Паёмбари Худо (с) нишаста будам, ки Абӯбакр (р) дар ҳоле, ки гӯши пироҳанашро то баландии зонухояш боло карда буд, омад. Паёмбари Худо (с) фармууданд: «Ин шахс ҷанг ва муҳосама намудааст». Абӯбакр (р) салом дод ва гуфт: Ё Расулаллоҳ! Байни ман ва байни Ибни Ҳаттоб ҷизе воқеъ шуда буд, ба суръат наздаш рафтам ва изҳори пушаймонӣ намудам ва аз ӯ хостам, то маро афв намояд, вале вай ибо варзиҳ ва инак назди шумо омадам. Паёмбари Худо (с) фармууданд: «Эй Абӯбакр! Ҳудованд туро биомурзад». Ва ин суханро се бор такрор намуданд.

Аз тарафи дигар Умар (р) пушаймон шуд, ба хонаи Абӯбакр (р) рафт ва пурсид: Абӯбакр мавҷуд аст? Гуфтанд: На! Ва ӯ ҳам назди Паёмбари Худо (с) омаду салом дод. Ва ранги Паёмбари Худо (с) тағиyr ёфта буд, то ҷое, ки Абӯбакр (р) ҳам тарсид. Баъд аз он Умар (р) ба ду зону нишастан ва гуфт: Ё Расулаллоҳ! Ба Ҳудованд савганд, ки гуноҳ бештар аз ман буд. Ва ин суханро ду бор такрор намуд. Паёмбари Худо (с) фармууданд: «Ҳудованд маро ба сӯи шумо фиристод ва шумо гуфтед, ки дурӯғ мегӯяд ва Абӯбакр гуфт, ки рост мегӯяд. Илова бар он бо ҷон ва моли ҳуд бо ман ҳамкорӣ намуд ва оё мешавад, ки дӯстамро бароям voguzored» (ва ӯро азият накунед). Ва ин суханро ду бор такрор намуданд ва аз он рӯз ба баъд Абӯбакр (р) мавриди азияти қарор нагирифт.

1523.- Амр ибни Ос (р) мегӯяд: Паёмбари Худо (с) маро саркардаи лашкари газваи Зотусалосил (номи ҷоест ва ин газва дар соли ҳафтуми ҳичрӣ воқеъ гардида буд), таъин намуданд. Назди Паёмбари Худо (с) омадам ва гуфтам: Маҳбуттарин мардум назди шумо кист? Фармуанд: «Оиша». Гуфтам: Аз мардҳо қадом касе аст? Фармуанд: «Падари Оиша». Гуфтам: Баъд аз он қадом шахсест? Фармуанд: «Умар ибни Хаттоб». Ва аз ашҳоси дигаре ҳам ном бурданд (Гӯянд, аз ҷумлаи қасоне, ки Паёмбари Худо (с) аз онҳо ном бурданд, Абӯубайда ибни Ҷароҳ буд).

1524. Аз Абдуллоҳ ибни Умар (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуанд: «Қасе, ки ҷомаашро аз рӯи қибр дароз намояд, Ҳудованди мутаъол дар рӯзи қиёмат ба тарафаш назар намекунад». Абӯбакр (р) гуфт: Як тарафи пироҳанам дароз мешавад (гӯянд, сабаби дароз шудани як тарафи пироҳани Абӯбакр (р) он буд, ки вай ҳангоми роҳ рафтан ҳудро ба як тараф мутамоил месоҳт), магар он ки онро бигирам. Паёмбари Худо (с) фармуанд: «Ту ин корро аз рӯи қибр намекунй».

1525. Абӯмӯсои Ашъарӣ (р) мегӯяд: Дар ҳонаам вузӯ соҳтам, баъд аз он берун шудам ва бо ҳуд гуфтам: Назди Паёмбари Худо (с) меравам ва имрӯз дар хидмати эшон мебошам. Ҳамон буд, ки ба масcid омадам ва пурсиdam: Паёмбари Худо (с) кучо ҳастанд? Гуфтанд: Берун шуданд ва ба фалон тараф рафтанд.

Абӯмӯсо (р) мегӯяд: Ба ҳамон тараф рафтам ва аз эшон пурсиш менамудам, то дидам, ки ба бӯстони ҷоҳи Арис рафтаанд. Арис номи бӯстоне аст дар Мадинаи мунаvvara, наздики Кубо ва ҷоҳи Арис дар ҳамин бӯston воқеъ аст ва ангуштари Паёмбари Худо (с) аз дasti Ӯсмон (р) дар ҳамин ҷоҳ афтод), ман дар назди дари бӯston нишастам ва дарвозаи он бӯston аз чӯби дароxti ҳурмо соҳта шуда буд. Ҳамин тавр интизор қашидам, то ки Паёмбари Худо (с) қазои ҳочат намуда ва вузӯ соҳтанд, наздашон рафтам. Диdam, ки дар рӯи девори ҷоҳ нишастаанд, соки пойҳои ҳудро бароҳна намуда ва поҳои ҳудро дар ҷоҳ оvezon кардаанд, салом кардам ва баъд аз салом кардан bargашtam ва боз дар назди дар нишастам ва бо ҳуд гуфтам, ки имрӯz дарвозабони Паёмбари Худо (с) ҳоҳам шуд.

Абӯбакр (р) омад ва дарро кӯbid, гуфтам: Кистӣ? Гуфт: Абӯбакram. Гуфтам: Мунтазир бош! Рафтам ва гуфтам: Ё Расулаллоҳ! Абӯбакр (р) аст, иҷоза меҳоҳад. Фармуанд: «Барояш иҷоза бидех ва барояш башорат бидех, ки аз аҳли ҷаннат аст». Омадам ва барояш гуфтам: Дохил шав ва Паёмбари Худо (с) туро башорат ба ҷаннат доданд. Абӯбакр (р) омад ва ба тарафи рости Паёмбари Худо (с) рӯи девори ҷоҳ нишаст ва монанди Паёмбари Худо (с) сокҳояшро бароҳна соҳт ва поҳояшро дар ҷоҳ оvezon намуд. Боз омада ва дар назди дар нишастам.

Ва чун дар вақти хориҷ шудан аз хона қарор буд, ки бародарам вузӯ бисозад ва назди ман биёд, бо худ гуфтам: Агар Худованд хайрро насибаш карда бошад, ўро ба ин ҷо раҳнамун хоҳад соҳт. Дар ин фикр будам, ки дидам кассе дарро ҳаракат медиҳад, гуфтам: Кистӣ? Гуфт: Умар ибни Хаттобам. Гуфтам: Мунтазир бош. Назди Паёмбари Худо (с) рафтам ва салом карда ва гуфтам: Умар ибни Хаттоб аст, иҷоза меҳоҳад. Фармуданд: «Барояш иҷоза бидеҳ ва ўро башорат бидеҳ, ки аз ахли ҷаннат аст». Омадам ва гуфтам: Доҳил шав! Ва Паёмбари Худо (с) туро башорат ба ҷаннат доданд. Ўҳам омад ва бар рӯи девори ҷоҳ ба тарафи ҷапи Паёмбари Худо (с) нишаст ва поҳои худро дар ҷоҳ оvezon намуд. Боз баргаштам ва нишастам ва бо худ гуфтам: Агар Худованд барои фалонӣ иродai ҳайр дошта бошад, ўро ба ин ҷо роҳнамун хоҳад соҳт.

Дар ин фикр будам, ки шахсе омад ва дарвозаро ҳаракат дод, гуфтам: Кистӣ? Гуфт: Усмон ибни Аффонам. Гуфтам: Мунтазир бош. Назди Паёмбари Худо (с) омадам ва эшонро ҳабар додам, фармуданд: «Барояш иҷоза бидеҳ ва ўро ба сабаби мусибате, ки ба он гирифтор мешавад, ба ҷаннат башорат бидеҳ» (ин ишора ба мусибате аст, ки дар он ба шаҳодат расид). Омадам ва барояш гуфтам: Доҳил шав ва Паёмбари Худо (с) туро ба сабаби мусибате, ки ба он гирифтор ҳоҳӣ шуд, ба ҷаннат башорат додаанд. (Дар ривояте омадааст, ки чун Усмон (р) ин суханро шунид, гуфт: Аллоҳу мустаъон). Усмон (р) доҳил шуд ва дид, ки девори сари ҷоҳ пур шудааст, дар тарафи муқобил пеши рӯи Паёмбари Худо (с) нишаст.

1526. Аз Абӯсаъиди Худрӣ (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Саҳобаҳоямро дашном надиҳед, агар касе аз шумоён ба андозаи кӯҳи Уҳуд тилло ҳайрот бидиҳад, ба андозаи як муште, ки онҳо садақа додаанд ва ҳатто ба андозаи ним муште, ки онҳо садақа додаанд, баробар намешавад».

1527. Аз Анас ибни Молик (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) бо Абӯбакр ва Умар ва Усмон (р) болои кӯҳи Уҳуд баромаданд, кӯҳи Уҳуд ларзид, фармуданд: «Эй Уҳуд! Ором бош, зоро бар болои ту як Паёмбар ва як Сиддик ва ду Шаҳид аст».

1528. Аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки гуфт: Ман бо иддаи дигаре истода будам ва дар ҳоле, ки Умар ибни Хаттоб (р) (баъд аз шаҳодаташ) барои гусл кардан рӯи таҳтааш қарор дода шуда буд, дар ҳаққи ўдуо мекардем. Шахсе омад ва дасташро рӯи шонаам гузошт ва гуфт: Худо бар ту раҳмат кунад (тарафи хитобаш Умар ибни Хаттоб (р) буд). Ман ҳамеша умевор будам, ки Худованди мутаъол туро бо ду ҳамнишини дигари ту (ки Паёмбари Худо (с) ва Абӯбакри Сиддик (р) бошанд), якҷо созад, зоро бисёр вақтҳо аз Паёмбари Худо (с) шунидам, ки мефармуданд: «Ман ва Абӯбакр ва Умар (дар фалон ҷо) будем ва ман ва Абӯбакр ва Умар чунин кардем ва ман ва Абӯбакр ва Умар ба

фалон чо рафтем». Аз ин сабаб ҳамеша умединор будам, ки Худованд туро бо он ду нафар якчо созад. Чун ба пушти сари худ назар кардам, дидам ки Алӣ ибни Абӯтолиб (р) аст.

БОБИ 2. Маноқиби (фазилатҳои) Умар ибни Хаттоб (р)

1529. Аз Ҷобир ибни Абдуллоҳ (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармузданд: «Дар хоб дидам, ки ба ҷаннат дохил шудаам, дар ин вақт Румайсо, ҳамсари Абӯталҳаро дидам (номи Румайсо Саҳла бинти Малҳон, ҳолаи разоии Паёмбари Худо (с) аст) ва садои пойеро шунидам. Гуфтам: Ин кист? Гуфт: Билол аст (гӯянда шояд Ҷабраил (ъ) ва шояд худи Билол (р) бошад). Ва қасреро дидам, ки дар канори он дуҳтараке нишастааст. Гуфтам: Ин қаср аз кист? Гуфтанд: Аз Умар аст. Мехостам дохил шавам ва он қасрро бубинам, vale гайратат (рашкат)-ро ба ёд овардам». Умар (р) гуфт: Падару модарам фидои шумо! Оё дар муқобили шумо ҳам изҳори гайрат мекунам?

1530. Аз Анас ибни Молик (р) ривоят аст, ки шахсе аз Паёмбари Худо (с) дар бораи қиёмат пурсиш намуд ва гуфт: Кадом вақт қиёмат мешавад? Фармузданд: «Барои қиёмат чӣ омода кардай?» Гуфт: Ҳеч чиз, vale Худо ва Расулашро дӯст медорам. Фармузданд: «Ту бо он касе ҳастӣ, ки ўро дӯст медорӣ».

Анас (р) мегӯяд: Мо ба ҳеч чизе ба андозаи ин гуфтаи Паёмбари Худо (с), ки фармузданд: «Ту бо он касе ҳастӣ, ки ўро дӯст медорӣ», хушҳол нашудем.

Анас (р) гуфт: Ман Паёмбари Худо (с) ва Абӯбакр ва Умар (р)-ро дӯст медорам ва умединорам, ки бо онҳо бошам, агарчи амале ба мисли аъмоли онҳо анҷом надодаам (мурод аз бо ҳам будан мӯҷарради бо ҳам будан аст, на баробарӣ дар мартабаҳо).

1531. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармузданд: «Аз гузаштагони қавми бани Исроил қасоне буданд, ки бидуни он, ки паёмбар бошанд, барои онҳо илҳом мешуд, агар аз уммати ман касе чунин бошад, Умар аст» (калимаи шартӣ, ки «агар» аст, дар ин чо барои тардид нест, балки барои таъқид аст, зоро дар сурате, ки чунин ашҳосе дар умматони мағзула вучуд дошта бошад, ба тариқи аввалий дар уммати фозила вучуд доранд).

БОБИ 3. Маноқиби Усмон ибни Аффон (р)

1532. Аз Ибни Умар (р) ривоят аст, ки шахсе аз аҳли Миср омад (ин шахс номаш Язид ибни Башар Саксакӣ буд) ва ба вай гуфт: Оё ҳабар дорӣ, ки Усмон дар рӯзи ҷангӣ Ҳуд гурехта буд? Гуфт: Бале. Гуфт: Оё ҳабар дорӣ, ки ў дар ҷангӣ Бадр ғоиб гардида ва ҳозир нашуда буд? Гуфт: Бале. Гуфт: Оё ҳабар дорӣ, ки ў аз Байъати ризвон ғоиб гардида ва ҳозир нашуда буд? Гуфт: Бале. Гуфт: Аллоҳу акбар!

Ибни Умар (р) барояш гуфт: Биё, то бароят бигӯям, ҳар чӣ, ки масъалаи фирораш аз ҷанги Ӯҳуд аст, ман шаҳодат медиҳам, ки Ҳудованд ўро афв намуда, мавриди омурзиш қарор додааст ва ҳар чӣ ки ғоиб шуданаш аз ҷанги Бадр аст, сабабаш он аст, ки ҳамсара什, - духтари Паёмбари Ҳудо (с) мариз буд ва Паёмбари Ҳудо (с) барояш гуфтанд: «Барои ту савоб ва насиби касе аст, ки дар ҷанг иштирок менамояд» (ин духтари Паёмбари Ҳудо (с) номаш Руқия буд) ва аммо сабаби ғоиб буданаш аз Байъати ризвон он буд, ки агар дар тамоми Макка шахси дигаре аз Ӯсмон (р) мӯҳтарамтар мебуд, Паёмбари Ҳудо (с) ивази вай ўро ба Макка мефиристоданд ва сабаби ҳамин эҳтиромаш буд, ки Паёмбари Ҳудо (с) ўро фиристоданд. Ва Байъати ризвон баъд аз рафтани ў ба тарафи Макка воқеъ гардид ва Паёмбари Ҳудо (с) дasti рости худро гузошта ва фармудан: «Ин дasti Ӯсмон аст» ва ба дasti дигари худ болои он заданд ва гуфтанд: «Ин барои Ӯсмон». Баъд аз он Ибни Умар (р) барои он шахс гуфт: Он чиро, ки бароят гуфтам, бо худ бигир ва бирав (то баъд аз ин дар дилат нисбат ба Ӯсмон (р) шубҳа боқӣ намонад).

БОБИ 4. Маноқиби Алӣ ибни Абитолиб (р)

1533. Аз Алӣ ибни Абитолиб (р) ривоят аст, ки Фотима (р) аз мушкилоти осиёб ба машаққат афтода буд. Барои Паёмбари Ҳудо (с) асиронero оварданд. Фотима (р) назди Паёмбари Ҳудо (с) рафт (то шояд аз он асирон якero дар хидмати вай қарор диханд) ва эшонро наёфт ва Оиша (р)-ро ёфт ва мушкилоти худро бо ў дар миён гузошт. Чун Паёмбари Ҳудо (с) омаданд, Оиша (р) мавзӯи омадани Фотима (р)-ро барои эшон гуфт.

Фотима (р) мегӯяд (ва эҳтимол дорад, ки гӯянда Алӣ (р) бошад): Паёмбари Ҳудо (с) дар ҳоле, ки мо истироҳат карда будем, назди мо омаданд, меҳостам бархезам, фармудан: «Ҳамон таври истироҳат бошед». Ва тавре дар байни мо (наздик) нишастанд, ки сардии поящонро ба рӯи синаи худ эҳсос намудам ва фармудан: «Оё намехоҳед шуморо ба чизе беҳтар аз он чӣ, ки хостаед, раҳнамоӣ намоям? Ҳангоме, ки бар болои бистари худ рафтед, сиyo чаҳор мартаба «Аллоҳу Акбар» ва сиyo се мартаба «субҳоналлоҳ» ва сиyo се мартаба «алҳамдуиллоҳ» бигӯед. Ин аз ходиме барои шумо беҳтар аст».

БОБИ 5. Маноқиби ақориби Паёмбари Ҳудо (с)

1534. Аз Абдуллоҳ ибни Зубайр (р) ривоят аст, ки гуфт: Дар ҷанги Аҳзоб ман ва Умар ибни Салама дар байни занҳо будем, нигоҳ кардем, ки Зубайр (р) дар ҳоле, ки бар болои аспаш савор буд, ба тарафи бани Қурайза ду-се бор рафтумад намуд. Чун баргаштем, гуфтам: Падари

мехрубонам! Дидам, ки ба тарафи бани Қурайза рафтуомад доред. Гуфт: Магар маро дидӣ? Гуфтам: Бале! Гуфт: Чун Паёмбари Худо (с) фармуда буданд: «Кист, ки хабари бани Қурайзаро барояш биоварад?» Ман рафтам ва ин корро кардам ва чун баргаштам, Паёмбари Худо (с) падар ва модарашонро дар мавриди ман бо ҳам зикр намуда фармуданд: «Падару модарам фидои ту бод!»

БОБИ 6. Сифати Талҳа ибни Убайдуллоҳ (р)

1535. Ва аз Талҳа ибни Убайдуллоҳ (р) ривоят аст, ки гуфт: Дар баъзе аз рӯзхое, ки Паёмбари Худо (с) дар онҳо ба ҷиҳод рафта буданд (мурод аз он рӯзҳо рӯзҳои газваи Уҳуд аст), ба ҷуз аз Талҳа ва Саъд (р) қаси дигаре дар майдон боқӣ намонда буд.

1536. Ривоят аст, ки Талҳа ибни Убайдуллоҳ (р) бо дасти худ Паёмбари Худо (с)-ро ҳимоя менамуд ва аз зарбаҳои зиёде, ки (куффор) бар вай ворид карданд, дасташ шал гардид.

БОБИ 7. Маноқиби Саъд ибни Абӯваққоси Зӯҳрӣ (р)

1537. Аз Саъд ибни Абӯваққос (р) ривоят аст, ки гуфт: Дар рӯзи ҷангӣ Уҳуд Паёмбари Худо (с) байни падар ва модари худ ҳар ду ҷамъ карданд (яъне фармуданд: Падару модарам фидои ту).

БОБИ 8. Сифати домодҳои Паёмбари Худо (с)

1538. Аз Мисвар ибни Махрама (р) ривоят аст, ки гуфт: Алӣ (р) духтари Абӯсаҳлро хостгорӣ намуд. Фотима (р) ин хабарро шунид, назди Паёмбари Худо (с) омад ва гуфт: Қавми шумо ин тавр фикр мекунанд, ки шумо ба духтарони худ эътиное надоред ва ин, ки Алӣ (р) рафта ва духтари Абӯсаҳлро хостгорӣ менамояд. Паёмбари Худо (с) барҳостанд ва худам хутба додани эшонро шунидам, ки мегуфтанд: «...аммо баъд! (Духтарамро) ба Абульъос ибни Рабеъ ба никоҳ додам, бароям гуфта буд, ки занӣ дигаре бо ў ба никоҳ наҳоҳам гирифт ва ба ин ваъдаи худ вафо намуд. Фотима ҷигарғӯши ман аст ва аз ҷизе, ки бадаш биёд, маро мукаддар ва озурдаҳотир месозад. Ба Ҳудованд савганд, ки байни духтари Паёмбари Худо (с) ва духтари душмани Худо дар никоҳи як шаҳс ҷамъ наҳоҳад шуд». Ва ҳамон буд, ки Алӣ (р) хостгории духтари Абӯсаҳлро гузошт.

1539. Ва аз Мисвар ибни Махрама (р) ривоят аст, ки гуфт: Аз Паёмбари Худо (с) шунидам, ки яке аз домодҳои худ аз бани Шамсрӯ ёд карданд (ин домоди Паёмбари Худо (с) Абульъос ибни Рабеъ буд) ва аз ҳешовандии худ бо ў таъриф ва таҳсии намуда ва фармуданд: «Он чӣ, бароям гуфт, рост гуфт ва ба он чӣ бо ман ваъда карда буд, вафо намуд».

БОБИ 9. Маноқиби Зайд ибни Ҳориса, ғуломи озодшудаи Паёмбари Худо (с)

1540. Аз Абдуллоҳ ибни Умар (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) гурӯҳеро (ба чиҳод) фиристоданд ва Усома ибни Зайдро бар онҳо амир таъин намуданд, баъзе аз мардум аз аморати ў интиқод намуданд. Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Агар имрӯз аз аморати ў интиқод мекунед, қаблан аз аморати падараш низ интиқод мекардед ва ба Ҳудованд савганд, ки падараш сазовори аморат буд ва аз чумлаи маҳбубтарини мардумон дар наздам буд ва фарзандаш (Усома) дар наздам аз маҳбубтарини мардумон аст».

1541. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Шахси қофияшиносе наздам омад ва дар ин вақт Паёмбари Худо (с) хузур доштанд ва Усома ибни Зайд ва Зайд ибни Ҳориса дар он ҷо истироҳат мекарданд ва гуфт: Пойҳои ин ду нафар аз яқдигар аст. Паёмбари Худо (с) аз ин сухан хушашон омад ва хушхол гардиданд ва аз ин мавзӯй ба Оиша (р) низ хабар доданд.

БОБИ 10. Сифати Усома ибни Зайд (р)

1542. Ва аз Оиша (р) ривоят аст, ки зане аз бани Махзум дуздӣ кард. Гуфтанд: Кадом касеро бифириstem, ки бо Паёмбари Худо (с) (дар ин мавзӯй) ҳарф бизанад? Касе чуръат накард, vale Усома ибни Зайд (р) (дар мавзӯй) бо эшон сухан гуфт, фармуданд: «Одати Бани Исроил он буд, ки агар шахси шарифе дар онҳо дуздӣ мекард, аз вай ҷашнпӯшӣ мекарданд ва агар шахси заиф ва бечорае дуздӣ мекард, дасташро қатъ менамуданд ва агар Фотима (р) (духтари Муҳаммад (с) дуздӣ менамуд, дасташро қатъ мекардам».

1543. Аз Усома ибни Зайд (с) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) ў ва Ҳасан (р)-ро (дар оғӯш) мегирифтанд ва мегуфтанд: «Худоё! Инҳоро дӯст дошта бош, чун ман инҳоро дӯст дорам».

БОБИ 11. Маноқиби Абдуллоҳ ибни Умар (р)

1544. Аз Ҳафса (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) бароям гуфтанд, ки «Абдуллоҳ шахси неке аст».

БОБИ 12. Маноқиби Аммор ва Ҳузайфа (р)

1545. Аз Абӯдардо (р) ривоят аст, ки: ҷавоне дар масҷид дар шом ба паҳлӯяш нишаст (номи ин ҷавон Алқама буд ва ҳангоми доҳил шудан ба масҷид) дуо карда буд, ки Худоё! Бароям ҳамнишини солеҳero муюссар намо. Абӯдардо (р) аз он ҷавон пурсид: Аз кадом мардумӣ? Гуфт: Аз ахли Куфа. Пурсид: Оё он шахсе, ки асрори Паёмбари Худо

(с)-ро медонист ва ғайр аз ў шахси дигаре он асрорро намедонист, дар байни шумо нест? Максадаш Абӯхузайфа буд. (Алқама) мегӯяд: Гуфтам: Мавчуд аст. Абӯдардо пурсид: Оё касе, ки Худованди мутаъол ўро бар забони Паёмбари Худо (с) аз шайтон паноҳ додааст, дар байни шумо мавчуд нест?

Максадаш Аммор буд. (Алқама мегӯяд) гуфтам: Мавчуд аст. Абӯдардо пурсид: Оё касе, ки мисвоки Паёмбари Худо (с)-ро бо худ бармедошт, ё касе ки соҳиби сирри Паёмбари Худо (с) буд, дар байни шумо мавчуд нест? (Максадаш Абдуллоҳ ибни Масъуд буд). (Алқама) гуфт: Мавчуд аст. Абӯдардо (р) пурсид: Абдуллоҳ (ибни Масъуд (р) ин сураро чӣ гуна тиловат менамуд «валлайли изо яғшо ван наҳори изо таҷалло?» Гуфт: «аз-закара валунсо» тиловат мекард (яъне «ва мо ҳалақа»-ро ҳазф мекард). Абӯдардо мегӯяд: Ахли Шом он қадар дар ин маврид аз ман суол ва истифсor намуданд, ки наздик буд маро аз кироате, ки аз Паёмбари Худо (с) шунида будам, дур созанд.

БОБИ 13. Маноқиби Абӯбайда ибни Ҷарроҳ (р)

1546. Аз Анас ибни Молик (р) ривоят аст, ки: Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Барои ҳар уммате амине аст ва уммати ман, ғидонад, ки амини мо Абӯбайда ибни Ҷарроҳ аст».

БОБИ 14. Маноқиби Ҳасан ва Ҳусайн (р)

1547. Аз Бароъ (р) ривоят аст, ки гуфт: Дар ҳоле, ки Ҳасан ибни Алӣ (р) бар рӯи гардани Паёмбари Худо (с) буд, фармуданд: «Худоё! Ман ўро дӯст медорам, пас ту ҳам ўро дӯст дошта бош».

1548. Аз Анас (р) ривоят аст, ки гуфт: Ҳеч кас ба андозаи Ҳасан ибни Алӣ (р) ба Паёмбари Худо (с) шабоҳат надошт.

1549. Ривоят аст, ки шахсе (аз ахли Куфа) омад ва аз Ибни Умар (р) пурсид: Агар касе магасеро дар ҳоли эҳром бикушад, ҳукмаш чист? Ибни Умар (р) гуфт: Мардуми Куфа омада ва аз ҳукми күштани магас дар ҳоли эҳром савол мекунанд, дар ҳоле, ки фарзанди духтари Паёмбари Худо (с)-ро күштаанд ва Паёмбари Худо (с) фармуда буданд, ки «Ҳасан ва Ҳусайн (р) ду дастаи гули ман дар дунё ҳастанд».

БОБИ 15. Фазилати Ибни Аббос (р)

1550. Аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) маро ба синаи худ часпонда ва фармуданд: «Худоё, ҳикматро барояш биомӯз!

1551. Ва аз Ибни Аббос (р) дар ривояти дигаре омадааст, ки фармуданд: «...Китобро барояш биомӯз!»

БОБИ 16. Маноқиби Холид ибни Валид (р)

1552. Аз Анас (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) аз марги Зайд ва Ҷаъфар ва Ибни Равоҳа (р) хабар доданд ва фармуданд: «Баъд аз онҳо байрақро шамшере аз шамшерҳои Худо ба даст гирифт ва фатҳ насиби мусалмонон гардид».

БОБИ 17. Маноқиби Солим, ғуломи озодшудаи бани Ҳузайфа (р)

1553. Аз Абдуллоҳ ибни Амр (р) ривоят аст, ки гуфт: Аз Паёмбари Худо (с) шунидам, ки мефармуданд: «Аз ҷаҳор нафар биҳоҳед, ки барои шумо Қуръон биҳонанд: аз Абдуллоҳ ибни Масъуд, Солим, мавлои Абӯҳузайфа, Убай ибни Каъб ва Муъз ибни Ҷабр».

БОБИ 18. Фазилати Оиша (р)

1554. Ривоят аст, ки Оиша (р) гулӯбандеро аз (ҳоҳарааш) Асмоа (р) ба орият гирифт ва аз наздаш гум шуд, Паёмбари Худо (с) иддае аз саҳобаи ҳудро фиристоданд, то онро ҷустуҷӯ намоянд. Вақти намоз дохил гардид (ва он се нафар чун обе наёфтанд), бидуни вузӯ намоз ҳонданд ва ҳангоме, ки назди Паёмбари Худо (с) баргаштанд, аз ин воқеа шикоят намуданд ва ояи таяммум нозил гардид. Ва бакияи ҳадис қаблан гузашт.

БОБИ 19. Маноқиби Ансор

1555. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Ҷанги Буюс ҷанге буд, ки Ҳудованд онро монанди бахшиш барои Паёмбари Худо (с) тақдим намуда буд, зоро пеш аз он ки Паёмбари Худо (с) (ба Мадинаи мунаввара) ҳичрат намоянд, ҳамbastagии онҳо дар ҳам пошид ва бузургони онҳо кушта ва заҳмӣ шуданд ва ин ҳодисаро Ҳудованди мутаъюл пеш аз омадани Расули ҳуд ба Мадина барояш тақдим намуд, то ин кор сабаби дохил шудани онҳо ба Ислом гардад.

БОБИ 20. Ин гуфтаи Паёмбари Худо (с), ки фармуданд: «Агар фазилати ҳичрат намебуд, ман шахсе аз Ансор будам»

1556. Аз Абӯҳурайра (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: «Агар фазилати ҳичрат намебуд, ман шахсе аз Ансор будам».

БОБИ 21. Дӯстдории Ансор аз имон аст

1557. Аз Бароъ (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Ансорро дӯст намедорад, магар мусалмон ва аз Ансор

бадаш намеояд, магар мунофиқ, кассе, ки Ансорро дўст дошта бошад, Худованд ўро дўст медорад ва касе, ки аз Анзор бадаш биёяд, Худованд аз вай бадаш меояд».

БОБИ 22. Ин қавли Паёмбари Худо (с), ки барои Ансор гуфтанд: «Шумо дар назди ман аз маҳбубтарин мардумон ҳастед»

1558. Аз Анас (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) занҳо ва тифлҳоеро диданд, ки аз арӯй меоянд, барои онҳо истода гуфтанд: «Худо шоҳид аст, ки шумоён дар назди ман аз маҳбубтарини мардумон ҳастед». Ва ин иборатро се бор такрор намуданд.

1559. Ва аз Анас (р) дар ривояти дигаре омадааст, ки гуфт: Зане аз Ансор бо тифлаш назди Паёмбари Худо (с) омад. Паёмбари Худо (с) бо ў сухан гуфтанд ва фармуанд: «Савганд ба Зоте, ки чонам дар дasti билокайфи Ўст, шумоён дар назди ман аз маҳбубтарини мардумон ҳастед».

1560. Аз Зайд ибни Арқам (р) ривоят аст, ки гуфт: Ансор гуфтанд: Ё Расулаллоҳ! Барои ҳар Паёмбаре пайравоне аст ва мо аз шумо пайравӣ намудем, дар ҳаққи мо дуо кунед, ки бастагони мо низ аз ҷумлаи мо маҳсуб шаванд. Паёмбари Худо (с) барои онҳо ҳамин гуна дуо карданد (яъне дуо карданд, ки бастагон ва ҳампаймонони онҳо низ дар мартабат ва фазилат, монанди онҳо бошанд).

БОБИ 23. Фазилати хонаҳои Ансор

1561. Аз Абӯҳумайд (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуанд: «Беҳтарин хонаводаҳои мардуми Ансор...» Ва бақияи ҳадисро, ки қаблан гузашт, зикр намуд. Абӯҳумайд (р) мегӯяд: Саъд ибни Убода (р) ба Паёмбари Худо (с) гуфт: Ё Расулаллоҳ! Фазилати хонаводаҳои Ансор зикр шудааст (вале) мо дар охир зикр шудаем. Фармудаанд: «Оё барои шумо ҳамин қадар кофӣ нест, ки аз баргузидагон бошед?» (Яъне: баъд аз ин, ки дар сафи баргузидагон қарор гирифтаед, фарқе намекунед, ки дар ахир зикр гардидаед ё дар аввал).

БОБИ 24. Ин қавли Паёмбари Худо (с), ки барои Ансор гуфтаанд: «Сабр кунед, то бар сари ҳавзи Кавсар бо ман мулоқот намоед»

1562. Аз Усайд ибни Ҳузайр (р) ривоят аст, ки шахсе аз Ансор гуфт: Ё Расулаллоҳ! Тавре, ки фалониро муваззаф соҳтед, маро муваззаф намесозед? Фармуанд: «Ба зудӣ хушхуриҳоеро хоҳед дид ва бояд сабр кунед, то он, ки бар сари ҳавзи Кавсар бо ман мулоқот намоед».

1563. Ва аз Анас (р) дар ривояти дигаре омадааст, ки фармуанд: «Ва ваъдаи шумо бар сари ҳавзи Кавсар бошад».

**БОБИ 25. Ин қавли Худованд, ки: «Бо он, ки худашонмұхточ
хастанд, дигаронро бар худ тарщех медиҳанд» (Ҳашр: 9)**

1564. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки шахсе назди Паёмбари Худо (с) омад (ва чизе хост). Эшон назди ҳамсарони худ фиристоданд (то агар чизе дошта бошанд, биғиристанд), онҳо гуфтанд: Файр аз об чизи дигаре надорем. Фармуданд: «Касе ҳаст, ки ин шахсрө бо худ бибарад ва меҳмонй намояд?» Шахсе аз Ансор гуфт: Ман (бо худ мебарам). Ӯро бо худ назди ҳамсари худ бурд ва гуфт: Меҳмони Паёмбари Худо (с)-ро эхтиром намо!

Ҳамсараш гуфт: Ба ғайр аз қути атфол чизи дигаре надорем. Он шахс гуфт: Таомро омода кун ва ҷароғро равшан кун ва атфолатро агар гизо хостанд, хоб кун. Он зан таомро омода намуд, ҷароғро равшан ва атфолро хоб кард, баъд аз он барҳост ва ба баҳонаи он, ки ҷароғро ислоҳ мекунад, онро ҳомӯш намуд ва зан ва шавҳар тавре вонамуд мекарданд, ки гүё чизе меҳӯранд ва ҳамон тавр то субҳ гурусна хобиданд. Чун субҳ шуд, (шахси Ансор) назди Паёмбари Худо (с) рафт, эшон фармуданд: Худованди мутаъол шаби гузашта аз кори шумо ҳандид ва изҳори тааҷҷуб намуд (билокайф), (гүё аз ин воқеа Малаки вахӣ барои Паёмбари Худо (с) ҳабар дода буд) ва Худованди мутаъол ин ояи каримаро нозил фармуд: «Бо он, ки худи онҳо мұхточ ҳастанд, дигаронро бар худ тарщех медиҳанд, қасоне, ки аз бухли нафси худ дар амон монда бошанд, растворанд».

**БОБИ 26. Ин қавли Паёмбари Худо (с), ки мефармоянд:
«Аз некӯкорони онҳо қабул намоед ва аз бадкорони эшон
чашмпӯшӣ кунед»**

1565. Аз Анас ибни Молик (р) ривоят аст, ки гуфт: Абӯбакр ва Аббос (р) ба маҷлисе аз маҷолиси Ансор рафтанд ва диданд, ки онҳо гирия мекунанд. Пурсиданд: Сабаби гирия шумо чист? Гуфтанд: Яке аз маҷолисеро, ки бо Паёмбари Худо (с) доштем, ба ёди мо омад. (Абӯбакр ва Аббос) назди Паёмбари Худо (с) омаданд ва ин воқеаро барояшон гуфтанд. Ровӣ мегӯяд, ки Паёмбари Худо (с) дар ҳоле, ки дастмолеро бар сари худ баста буданд, аз хона ҳориҷ гардиданд ва барои охирин бор болои минбар баромада фармуданд: «Шуморо нисбат ба Ансор тавсия (ба некӯкорӣ) менамоям, зеро инҳо муқаррабон ва соҳибасори ман ҳастанд, он чӣ, ки бар эшон воҷиб буд, адо карданд ва акнун ҳаққи онҳо бοқӣ аст (ҳаққи онҳо дар охират дуҳули ҷаннат ва дар дунё некӣ кардан барои онҳо аст), аз ин ҷиҳат бояд кори некӯкори онҳоро қабул кунед ва аз лағзишкорашон ҷашнпӯшӣ намоед».

1566. Аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) дар ҳоле, ки милҳафаро бар шонаҳои худ андохта ва сари худро бо

дастмоли сиёҳе баста буданд, омаданд ва бар болои минбар нишастанд. Баъд аз ҳамд ва санои Худованди мутаъол фармуданд: «Аммо баъд, эй мардумон! Бидонед, ки дигар мардумон афзун мегарданд ва Ансор кам мешаванд, то чое, ки монанди намаке дар таом боқӣ мемонанд. Агар касе аз шумо масъулияте ба ўҳда гирифт, ки метавонист ба касе нафъ ва зааре бирасонад, аз некӯкори Ансор қабул кунад ва аз лагзишкори онҳо ҷашмпӯши намояд». (Ҷашмпӯши аз лағжиши Ансор ду мавридро шомил намегардад, яке ҳудуд ва дигаре ҳуқуқи инсон).

БОБИ 27. Маноқиби Саъд ибни Муъоз (р)

1567. Аз Ҷобир (р) ривоят аст, ки гуфт: Аз Паёмбари Худо (с) шунидам, ки фармуданд: «Ба сабаби марги Саъд ибни Муъоз Арш ба ларза даромад».

БОБИ 28. Маноқиби Убай ибни Каъб (р)

1568. Аз Анас ибни Молик (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) барои Убай (р) гуфтанд: Худованди мутаъол амр кардааст, ки сураи «Лам якунилазина кафару мин ахлил китоб»-ро барои ту бихонам. Гуфт: (Худованди мутаъол) номи моро гуфт? Фармуданд: Бале! Ва (Убай (р) ба гирия афтод.

БОБИ 29. Маноқиби Зайд ибни Собит (р)

1569. Аз Анас (р) ривоят аст, ки гуфт: Қуръонро дар замони Паёмбари Худо (с) чаҳор нафар, ки ҳамагӣ аз Ансор буданд, ҷамъ намуда буданд: Убай, Муъоз ибни Ҷабал, Абӯзайд ва Зайд ибни Собит (р). Касе аз Анас (р) пурсид, ки Абӯзайд кӣ буд? Гуфт: Яке аз амакҳоям буд.

БОБИ 30. Маноқиби Абӯталҳа (р)

1570. Аз Анас (р) ривоят аст, ки гуфт: Рӯзи ҷанг Уҳуд, ҳангоме, ки мардум аз атрофи Паёмбари Худо (с) фирор карданд, Абӯталҳа (р) дар назди Паёмбари Худо (с) бокӣ монда буд ва бо сипаре, ки дар даст дошт, аз эшон ҳимоя мекард ва Абӯталҳа (р) тирандози моҳире буд ва камони саҳткашё дошт. Дар он рӯз ду ва ё се камонро шикаст ва шахсе ба вай тиркашашро ҳамл мекард ва Паёмбари Худо (с) мефармуданд: «Тирҳоро ба Абӯталҳа (р) бирасон».

Паёмбари Худо (с) барои иттилоъ аз мавқеяяти ҷанг сари худро боло мекарданд ва Абӯталҳа (р) барояшон мегуфт: Ё Расулаллоҳ! Падару модарам фидои шумо, сари худро боло нақунед, шояд тире аз

чониби душман омада ва ба шумо исобат намояд, чонам фидои чони шумо.

Ва Оиша дұхтары Абӯбакри Сиддиқ ва Умми Сулайм (Умми Сулайм модари Анас (р), ровии ҳадис аст)-ро дидам, ки домани чомаҳоро барчида буданд, то چое, ки позебҳои пойҳои онҳоро медидам (гўянд, ин воқеа пеш аз нузули ҳичоб буд) ва машкҳои обро бар пушт карда ва барои мардум об медоданд (ва чун машкҳо холӣ мешуд), дубора мерафтанд ва онҳоро пурни об карда ва барои мардум об медоданд ва дар ин рӯз шамшер аз дасти Абӯталҳа (р) ду ва ё се бор афтод.

БОБИ 31. Маноқиби Абдуллоҳ ибни Салом (р)

1571. Аз Саъд ибни Абӯваққос (р) ривоят аст, ки гуфт: Нашунидам, ки Паёмбари Худо (с) барои касе, ки бар рӯи замин роҳ мeraвад, гуфта бошанд, ки аз ахли ҷаннат аст, магар барои Абдуллоҳ ибни Салом (р) ва ин ояи қарима дар шаъни ў нозил гардид: «Ва шоҳиде аз бани Исроил бар сидқи Куръон шаҳодат дод...»

1572. Аз Абдуллоҳ ибни Салом (р) ривоят аст, ки гуфт: Дар замони Паёмбари Худо (с) хобе дидам ва онро барои Паёмбари Худо (с) қисса намудам. Хоб дидам, ки дар ҷаманзоре мебошам. Баъд аз баёни фароҳӣ ва сарсабзии он гуфт, ки дар васати он пояи оҳанин буд, ки поёнаш бар замин ва сараш бар осмон буд, бар сари он пояи оҳанин дастгирае буд. Қасе бароям гуфт: Он ҷо баро. Гуфтам: Наметавонам. Ҳодиме омад ва ҷомаҳоямро аз пушти сар баланд намуд ва ман бар он амуд боло шудам, то он, ки бар сари он расидам, дастгираро гирифтам, қасе бароям гуфт, ки маҳкам бигир ва ман дар ҳоле, ки дастгира ба дастам буд, аз ҳоб бедор шудам.

Хобро барои Паёмбари Худо (с) қисса намудам, эшон фармуданд: «Он ҷаманзор ҷаманзори Ислом аст ва он поя ҳуди Ислом аст ва он дастгира Урватулвусқо аст ва ту то зинда бошӣ, бар Ислом ҳоҳӣ монд».

БОБИ 32. Издивоҷи Паёмбари Худо (с) бо Ҳадиҷа (р) ва ғазилати вай

1573.- Аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Он қадар, ки бо Ҳадиҷа (р) рашкам омад, ба ҳеч қадоме аз ҳамсарони Паёмбари Худо (с) наомада буд. Зеро гарҷӣ ўро надида будам, valee Паёмбари Худо (с) аз вай ба тавре доим ёд мекарданд ва бисёр вақтҳо гӯсфандеро забҳ намуда, қитъа-қитъа мекарданд, барои дӯстони Ҳадиҷа (р) мефиристоданд. Гоҳе барояшон мегуфтам: Магар дар дунё зани дигаре гайр аз Ҳадиҷа вучуд надорад? Мегуфтанд: «Ў шахсияти дигаре буд, ў шахсияти дигаре буд ва ман аз вай фарзандоне доштам».

1574. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Ҷабраил (ъ) назди Паёмбари Худо (с) омад ва гуфт: Ё Расулаллоҳ! Ин ки Ҳадиҷа меояд ва бо худ зарфе аз нонхӯриш ва ё таом ва ё нӯшиданиро меоварад, чун наздат омад аз тарафи Парвардигораш ва аз тарафи ман барои ўсалом бигӯ ва ба ў башорат бидех, ки барояш дар ҷаннат хонаест аз марворид, ки дар он на ҷангҷолест ва на заҳмате.

1575. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Ҳоло духтари Ҳувайлид, ҳоҳари Ҳадиҷа (р) омад ва аз Паёмбари Худо (с) иҷоза хост, ёдашон аз иҷоза хостани Ҳадиҷа (р) омад, мутаассир гашта ва фармуданд: «Худоё, Ҳола омад». (Оиша (р) мегӯяд): Ман рашкам омад ва гуфтам: Ин чист, ки пиразане аз пиразанони Қурайшро, ки ду тарафи даҳонаш сурх буд (сурх будани ду тарафи даҳон қиноя аз ин аст, ки дандонҳояш афтода буд ва ҷизе, ки дар даҳонаш боқӣ монда буд, гӯшти бехи данонҳо буд, ки сурхӣ мезад) ва солҳо пеш вафот намудааст, ёд мекунед? Ва Ҳудованд бар ивази вай занҳои бехтареро барои шумо додааст.

БОБИ 33. Маноқиби Ҳинд духтари Утба (р)

1576. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки Ҳинд духтари Утба (р) омад ва гуфт: Ё Расулаллоҳ! Дар рӯи замин ҳеч хонаводае набуд, ки зиллатро барояш аз зиллати барои хонаводаи шумо бештар дӯст дошта бошам, вале акнун ҳеч хонаводае нест, ки иззатро барояш аз иззат барои хонаводаи шумо бештар дӯст бидорам. Ва давоми ҳадис қаблан гузашт.

БОБИ 34. Ҳадиси Зайд ибни Амр ибни Нуфайл (р)

1577. Аз Абдуллоҳ ибни Умар (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) пеш аз он, ки барояшон вахӣ нозил гардад, Зайд ибни Амр ибни Нуфайлро дар минтақаи Балдаҳ (ҷоест дар наздикии Макка, дар роҳи Танъим) мулоқот намуданд. Барои Паёмбари Худо (с) суфраеро (ки дар он таом буд), тақдим намуданд (суфра аз тарафи Қурайш барои Паёмбари Худо (с) тақдим гардида буд).

Вале Зайд ибни Амр аз ҳӯрдан имтиноъ варзид. Зайд (барои он қасе, ки суфраго оварда буд) гуфт: Ман аз ҷизҳое, ки шумоён барои бутҳо забҳ мекунед, намехӯрам ва танҳо аз ҷизе меҳӯрам, ки ба номи Ҳудо забҳ шуда бошад.

Ва Зайд ибни Амр ҳамеша аз тарзи ҳайвон қуштани Қурайш интиқод намуда мегуфт: Гӯсфандро Ҳудованд ҳалқ намудааст ва аз осмон барояш об мефиристад ва аз замин барояш гиёҳ мерӯёнад ва бо ин ҳам шумо онро ба номи ғайри Ҳудо забҳ мекунед? Ва ин суханро аз ҷиҳати интиқоди онҳо ва иштибоҳи онҳо мегуфт.

БОБИ 35. Замони ҷоҳилият

1578. Аз Ибни Умар (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: «Агар касе савганд меҳӯрад, ба гайр аз Худо ба чизи дигар савганд нахӯрад». Ва одати Қурайш ин буд, ки ба падарони худ савганд меҳӯранд ва Паёмбари Худо (с) фармуданд, ки «Ба падарони худ савганд нахӯред».

1579. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Росттарин суханеро, ки шоир гуфтааст, ин гуфтаи Лабид аст. «Ҳар чӣ гайри Худост, ботил аст» ва чизе намонда буд, ки Умайя ибни Абисалт мусалмон шавад».

БОБИ 36. Баъсати Паёмбари Худо (с) Мұҳаммад ибни Абдуллоҳ ибни Абдулмуталлиб ибни Ҳошим ибни Абдуманоғ ибни Қусай ибни

Килюб ибни Мурра ибни Каъб ибни Луай ибни Голиб ибни Фехр ибни Молик ибни Назр ибни Кинона ибни Ҳузайма ибни Мудрика ибни Илёс ибни Музар ибни Низор ибни Маъд ибни Аднон (с)

1580. Аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки гуфт: Ҳангоме бар Паёмбари Худо (с) ваҳӣ нозил гардид, ки чилсола буданд, баъд аз сездаҳ сол дар Макка маъмур ба ҳичрат гардиданд ва ҳамон буд, ки ба Мадина ҳичрат намуданд ва даҳ сол дар он ҷо зистанд ва сипас вафот намуданд.

БОБИ 37. Машаққатҳоеро, ки Паёмбари Худо (с) ва асхобашон аз мушрикин дар Макка таҳаммул карданд

1581. Касе аз Ибни Амр ибни Ос (р) пурсид: Шадидтарин машаққатеро, ки Паёмбари Худо (с) аз дasti мушрикин диданд, чӣ буд? Гуфт: Ҳангоме буд, ки Паёмбари Худо (с) дар канори Каъба намоз меҳонданд. Үқба ибни Абӯмуайт омад, ҷомаи Паёмбари Худо (с) дар гарданашон андоҳт ва пешид, то ҷое, ки наздик буд, эшонро хафа намояд. Абӯбакр (р) омад, шонаи Үқбаро гирифт ва ўро аз Паёмбари Худо (с) дур намуд ва гуфт: Оё касеро ки мегӯяд: Парвардигорам Аллоҳ аст, мекушед?

БОБИ 38. Зикри ҷин

1582. Ривоят аст, ки касе аз Абдуллоҳ ибни Масъуд (р) пурсид: Шабе, ки ҷинниҳо барои шунидани Қуръон омада буданд, аз омадани онҳо барои Паёмбари Худо (с) кӣ ҳабар дод? Гуфт: Дарахте аз омадани ҷинниён ҳабар дод.

1583. Ривоят аст, ки Абӯхурайра (р) зарфи оберо барои вузӯ ва дигар эҳтиёҷоти Паёмбари Худо (с) бо худ ҳамл мекард (ва бақияи ҳадис қаблан гузашт).

1584. Ва дар ривояти мазкур ин чиз ҳам омадааст, ки (Паёмбари Худо (с) фармулданд): «...намояндагони чинниёне, ки аз Насибин буданд, наздам омаданд (Насибин минтақаест байни Шом ва Ироқ) ва ба ростӣ, чинниёни хубе буданд ва аз ман барои худ талаби тӯша намуданд ва аз Худованд хостам, ки ба ҳеч устухон ва ё саргине нагузаранд, магар ин, ки аз он чиз барои худ хӯроке биёбанд».

БОБИ 39. Ҳичрат ба Ҳабаша

1585. Аз Умми Холид бинти Холид (р) ривоят аст, ки гуфт: Ҳангоме, ки аз сарзамини Ҳабаша омадам, духтараки хурдсоле будам. Паёмбари Худо (с) бар ман ҷомаи ямонии гулдоре пӯшониданд ва бар он даст мекашиданд ва мегуфтанд: «Сано, сано». Яъне: Зебо аст, зебо аст. (Ин ҳадис ба шумораи 1311) қаблан гузашт).

БОБИ 40. Қиссаи Абӯтолиб

1586. Ривоят аст, ки Аббос ибни Абдулмуталиб (р) барои Паёмбари Худо (с) гуфт, ки барои амаки худ чӣ фоида расонидед? (Яъне: дар начоти Абӯтолиб аз оташи дӯзах чӣ кардед?) Ва ўз шумо дифоъ менамуд ва барои шумо бар дигарон қаҳр мекард. Фармулданд: «Ӯ то бучулаки по дар оташ аст ва агар ман намебудам (яъне: агар шафоати ман намебуд), дар табақи зерини дӯзах мебуд».

1587. Аз Абӯсаиди Ҳудрӣ (р) ривоят аст, ки гуфт: Аз Паёмбари Худо (с) ҳангоме, ки аз амакашон (яъне Абӯтолиб) ёд шуд, шунидем, ки фармулданд: «Шояд дар қиёмат шафоати ман барояш манфиат бирасонад ва ўз дар ҷое қарор дода шавад, ки оташ то бучулаки пояш бирасад ва аз асари он оташ магзи сараш мечӯшад».

БОБИ 41. Ҳадиси Исро

1588. Аз Ҷобир ибни Абдуллоҳ (р) ривоят аст, ки гуфт: Аз Паёмбари Худо (с) шунидам, ки фармулданд: «Чун Қурайш маро такзиб намуданд, дар Ҳичри хонаи Каъба рафтам (Ҳичри хонаи Каъба, ҳамон ҳолигоҳест, ки ба номи Ҳичри Исмоил ҳам ёд мешавад). Ҳудованди мутаъол Байтулмуқаддасро бароям нишон дод, дар ҳоле, ки ба тарафи он назар мекардам, нишонаҳояшро якояк барои Қурайш мегуфтам».

БОБИ 42. Меъроҷ

1589. Аз Молик ибни Саъсаъа (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) аз шаби Исрои худ барои онҳо чунин қисса намуданд: «Дар ҳоле, ки дар Ҳатими Каъба (Ва ўз гуфтанд: дар Ҳичр ба паҳлӯ хобида будам, шахсе омад ва аз ин ҷо ин чоро шикоф намуд (ровӣ мегӯяд: аз зери

гулӯ то зери ноф) ва қалби маро берун кард, баъд аз он ташти тиллое, ки пур аз имон буд, бароям оварданد, қалбамро шустушӯй доданд ва баъд аз он, ки (аз имон ва ҳикмат) пур гардид, дубора ба ҷояш қарор доданд.

Баъд аз он чорпои сафедеро, ки аз ҳачир кӯчактар, аз ҳар бузургтар буд, оварданд (ровӣ мегӯяд, ки ин ҳамон Бурок аст) ва ин чорпо қадамашро ба мунтаҳои диди ҷашмаш мегузошт ва маро бар он савор карданд ва маро Ҷабраил (ъ) бурд, то ба осмони дунё расидем.

Ҷабраил (ъ) аз онҳо хост, то дари осмонро боз кунанд, гуфта шуд: Кистӣ? Гуфт: Ҷабраил аст. Гуфта шуд: Ҳамроҳат кист? (Ин суолро аз он ҷиҳат карданд, ки барои малоика дар ин шаб нуронияти дигаре зоҳир гашта буд ва аз ин чиз дарк карда буданд, ки Ҷабраил (ъ) танҳо нест). Гуфт: Муҳаммад (с) аст. Гуфта шуд: Магар касе ба талабаш фиристода шудааст? (Раванди гуфтушунид чунин иҷоб мекард, ки бипурсанд: Муҳаммад (с) кист? Вале чун барои онҳо гуфта шуда буд, ки дар вакте аз авқот Муҳаммад (с) дар ин ҷо меояд, аз ин ҷиҳат аз омадани Паёмбари Худо (с) тааҷҷуб накарданд, балки тааҷҷубашон аз вакти омаданашон буд, ки оё он вакти мавъуд фаро расидааст ё на?) Гуфт: Бале.

Гуфта шуд: Хуш омадед ва сафо овардед. Дарвоза боз шуд, чун доҳил шудем, Одам (ъ)-ро дидам, Ҷабраил (ъ) гуфт: Ин падари ту, Одам аст, бар ўсалом кун. Бар ўсалом кардам, ҷавоби саломро дод ва гуфт: Марҳабо, эй фарзанди солеҳ ва эй Паёмбари солеҳ!

Баъд аз он маро ба осмони дуввум бурд. Ҷабраил (ъ) он ҷо ҳам хост, то дарро бикшоянд, гуфта шуд: Кист? Гуфт: Ҷабраил аст. Гуфта шуд: Ҳамроҳи ту кист? Гуфт: Муҳаммад (с) аст. Пурсиданд: Магар ба талабаш фиристода шудааст? Гуфт: Бале. Гуфта шуд: Хуш омадед ва сафо овардед. Ва (дарвоза) гушуда шуд, чун рафтам, Исо ва Яҳё (ъ), ки боҳам писархола мебошанд, онҳо буданд. Ҷабраил (ъ) гуфт: Ин ду шахс Яҳё ва Исо (ъ) ҳастанд, бар онҳо салом бидех. Бар онҳо салом додам ва онҳо саломи маро ҷавоб дода гуфтанд: Эй бародари солеҳ ва эй Паёмбари солеҳ, хуш омадед.

Баъд аз он (Ҷабраил (ъ)) маро бо ҳуд бурд, то ба осмони саввум расидем. Он ҷо ҳам хост, то дарро бикшоянд. Гуфта шуд: Кист? Гуфт: Ҷабраил (ъ) аст. Гуфта шуд: Ҳамроҳат кист? Гуфт: Муҳаммад аст. Гуфта шуд: Магар ба талабаш фиристода шудааст? Гуфт: Бале. Гуфта шуд: Хуш омадед ва сафо овардед. Ва (дарвоза) кушода шуд. Чун рафтам, Юсуф (ъ) он ҷо буд, (Ҷабраил (ъ)) гуфт: Ин Юсуф (ъ) аст, бар ўсалом бидех. Бар ўсалом додам, ҷавоби саломамро дод ва гуфт: Эй бародари солеҳ ва эй паёмбари солеҳ, хуш омадед.

Баъд аз он маро бо ҳуд бурд, то ба осмони ҷаҳорум расидем. Он ҷо ҳам хост, то дарро бикшоянд, гуфта шуд: Кистӣ? Гуфт: Ҷабраил аст. Гуфта шуд: Ҳамроҳат кист? Гуфт: Муҳаммад аст. Гуфта шуд: Магар

талабаш фиристода шудааст? Гуфт: Бале. Гуфта шуд: Хуш омадед ва сафо овардед. Ва (дарвоза) боз шуд, чун дохил шудам, Идрис (ъ) он что буд, (Чабраил (ъ) гуфт: Ин Идрис (ъ) аст, бар ў салом бидех. Бар ў салом додам, чавоби саломамро дод ва гуфт: Эй бародари солех ва эй Паёмбари солех, хуш омадед. Баъд аз он маро бо худ бурд, то ба осмони панчум расидем, он что ҳам хост, то дарро бикшоянд. Гуфта шуд: Кист? Гуфт: Чабраил (ъ) аст. Гуфта шуд: Ҳамроҳат кист? Гуфт: Муҳаммад аст. Гуфта шуд: Магар ба талабаш фиристода шудааст? Гуфт: Бале. Гуфта шуд: Хуш омадааст ва сафо овардааст. Ва (дарвоза) кушода шуд. Чун дохил шудам, Ҳорун (ъ) он что буд (Чабраил (ъ) гуфт: Ин Ҳорун (ъ) аст, бар ў салом бидех. Бар ў салом додам ва чавоби саломамро дод ва гуфт: Эй бародари солех ва эй Паёмбари солех, хуш омадед.

Баъд аз он маро бо худ бурд, то ба осмони шашум расидем, он что ҳам хост, то дарро бикшоянд. Гуфта шуд: Кист? Гуфт: Чабраил аст. Гуфта шуд: Ҳамроҳат кист? Гуфт: Муҳаммад аст. Гуфта шуд: Магар ба талабаш фиристода шудааст? Гуфт: Бале. Гуфта шуд: Хуш омадааст ва сафо овардааст. Ва (дарвоза) кушода шуд, чун дохил шудам, Мӯсо (ъ) он что буд, (Чабраил (ъ) гуфт: Ин Мӯсо (ъ) аст, бар ў салом бидех. Бар ў салом додам, чавоби саломамро дод ва гуфт: Эй бародари солех ва эй Паёмбари солех, хуш омадед.

Чун аз наздаш гузаштам, ба гиря афтод. Касе пурсид: Сабаби гиряят чист? Гуфт: Сабаби гиряям он аст, ки баъд аз ман касе мабъус шудааст, ки аз уммати ўбеш аз уммати ман ба ҷаннат дохил мешаванд.

Баъд аз он маро бо худ бурд, то ба осмони ҳафтум расидем, он что ҳам хост, то дарро бикшоянд, гуфта шуд: Кист? Гуфт: Чабраил аст. Гуфта шуд: Ҳамроҳат кист? Гуфт: Муҳаммад аст. Гуфта шуд: Магар ба талабаш фиристода шудааст? Гуфт: Бале! Гуфта шуд: Хуш омадааст ва сафо овардааст. Ва (дарвоза) кушода шуд. Чун дохил шудам, Иброҳим (ъ) он что буд, (Чабраил (ъ) гуфт: Ин Иброҳим (ъ) аст, бар ў салом бидех. Бар ў салом додам ва чавоби саломамро дод ва гуфт: Эй фарзанди солех ва эй Паёмбари солех, хуш омадед.

Баъд аз он Сидратулмунтаҳо бароям ошкор гардид (яне: аз ҳамаи чизҳое, ки он что буд, ба таври комил боҳабар гардидаам. Ва гӯянд: Малоика аз он иттилоъе надоранд). Дидаам, ки меваҳояш ба андозаи ҳумҳои минтақаи Ҳичр (Ҳичр минтақае аст байни Макка ва Мадина, ки дорои ҳумҳои машҳур аст) ва баргҳояш монанди гӯши фил аст ва дар он ҷаҳор наҳр равон аст, ду наҳри таҳтонӣ ва ду наҳри фавқонӣ. Аз Чабраил (ъ) пурсидам: Ин наҳрҳо чист? Гуфт: Ду наҳри таҳтонӣ ду наҳре аст, ки ба ҷаннат меравад (ки яке ба номи Кавсар ва дигаре бо номи Салсабил ёд мешавад) ва ду наҳри фавқонӣ ду наҳри Нил ва Фурот аст.

Баъд аз он Байтулмаъмур бароям ошкоро гардид. Дар Байтулмаъмур ҳамарӯз ҳафтод ҳазор малак дохил мегардад (чунончӣ дар ҳадиси дигаре омадааст, баъд аз ин, ки малоика аз он что хориҷ

гардианд, навбати дохил шудан дубора барои онҳо намерасад), баъд аз он зарфе аз шароб, зарфе аз шир ва зарфе аз асал бароям оварданд, ман ширро интихоб намудам. Ҷабраил (ъ) гуфт: Ин ҳамон дини Ислом аст, ки дини ту ва дини уммати туст.

Баъд аз он бар ман дар ҳар рӯзе панҷоҳ намоз фарз гардид. Чун баргаштам ва ба Мӯсо (ъ) расидам, гуфт: Уммати ту тавони панҷоҳ намозро дар ҳар рӯзе надорад ва ба Худованд савганд, ки ман пеш аз ту мардумро тачриба кардаам ва бо бани Истроил даргириҳои бисёр зиёде доштам, вопас ба сӯи Парвардигорат баргард ва бихоҳ, то бар уммати ту тахфифу сабукӣ дижад. Баргаштам ва Худованд даҳ намозро аз ман соқит соҳт.

Боз назди Мӯсо (ъ) омадам ва ў ҳамон сухани аввалиашро такрор намуд. Боз назди Худованд баргаштам ва даҳ намози дигарро аз ман соқит намуд.

Барои бори саввум назди Мӯсо (ъ) омадам ва ў ҳамон сухани аввалии худро такрор намуд. Бори дигар (ба сӯи Парвардигорам) баргаштам ва боз даҳ намози дигарро аз ман соқит соҳт.

Боз назди Мӯсо (ъ) омадам ва ў ҳамон сухани аввалиашро такрор намуд. Боз баргаштам ва боз Худованд даҳ намози дигарро аз ман соқит намуд ва дар ҳар рӯз маъмур ба адои даҳ намоз гардидам.

Боз назди Мӯсо (ъ) омадам ва ў ҳамон гуфтаи аввалиашро такрор намуд. Боз баргаштам ва маъмур ба адои панҷ вақт намоз гардидам.

Боз назди Мӯсо (ъ) омадам, пурсид: Маъмур ба адои (чанд вақт намоз) шудӣ? Гуфтам: Ба адои панҷ вақт намоз. Гуфт: Уммати ту тавони адои панҷ вақт намозро дар ҳар рӯзе надоранд ва ман пеш аз ту мардумро тачриба кардаам ва бо бани Истроил даргириҳои шадид доштам, боз баргард ва аз Парвардигор барои уммати худ талаби тахфиф намо!

Паёмбари Худо (с) фармуданд: Он қадар аз Парвардигорам талаби тахфиф намудам, ки (аз талаби тахфиби бештар) ҳаё меқунам ва ба он чӣ, ки фарз аст, розӣ ҳастам ва таслими ҳукми Ў мебошам.

Ва чун аз он ҷо гузаштам, ниное омад, ки фаризаамро муаккад соҳтам ва бар бандагонам тахфиф намудам. Ва албатта ҳадиси меъроҷ дар аввали китоби намоз ба ривояти Анас (р) гузашт, vale дар ин ривоят чизҳое ҳаст, ки дар он ҳадис мавҷуд нест (шумораи он ҳадис дар ин мухтасар 228 аст).

1590. Аз Ибни Аббос (р) дар ин қавли Худованд, ки мефармояд: «Рӯъёро, ки бароят нишон додем, ҷуз фитнае барои мардумон чизи дигаре қарор надодем». (*Истро:* 60) Ривоят аст, ки гуфт: Максад аз ин рӯъё чизе аст, ки барои Паёмбари Худо (с) дар шаби Истро ба ҷашми сар нишон дода шудааст. Ва низ гуфт, ки мурод аз ин қавли Худованди мутаъюл, ки мефармояд: «**Ва дарахти малъунро дар Қуръон...**» (*Истро:* 60) Ҳамон дарахти закқум аст.

БОБИ 43. Издивочи Паёмбари Худо (с) бо Оиша ва омадан ба Мадина ва арӯсӣ кардан бо вай

1591. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Ҳангоме, ки Паёмбари Худо (с) бо ман издивоҷ намуданд, ман шашсола будам. Баъд аз он ба Мадина омаданд ва дар минтақаи бани Ҳорис ибни Ҳазраҷ иқомат гузидем. Дере нагузашт, ки мариз шудам ва мӯйҳои сарам рехт ва боз кам-кам мӯйҳои пешониам рӯидан гирифт.

Рӯзе бо духтарони ҳамсиннусолам дар гаҳворае, ки доштам, бозӣ мекардам (мурод аз ин гаҳвора ресмоне аст, ки ду сари онро ба ду поя мебанданд ва дар васати он нишаста ва ба пеш ва пас ҳаракат мекунанд). Модарам Умми Румон маро бошитоб садо зад, наздаш рафтам, vale намедонистам, ки аз ман чӣ меҳоҳад. Дастанро гирифт ва дар назди дарвазаи хона рост монд ва дар ҳоле, ки нафас мекашидам, қадре роҳат шудам.

Модарам қадре об гирифт ва рӯй ва сарамро бо он даст кашид ва маро ба хона дохил намуд. Диdam, ки занҳое аз Ансор нишастаанд, гуфтам: Ҳайр бошад ва муборак бошад ва хушбаҳт бошӣ ва маро барои онҳо таслим намуд. Онҳо маро ороиш намуданд ва ҳеч чизе маро ба ваҳшат наандоҳт, магар ҳангоми чошт, ки Паёмбари Худо (с) омаданд. Ва маро ба вай таслим намуданд ва ман дар ин вақт нӯҳсола будам.

1592. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) барояш гуфтанд: «Туро ду бор дар ҳоб диdam, як бор туро дар порчай абрешимине диdam, касе бароям гуфт, ки ин ҳамсари туст ва чун бастай абрешиминро қушодам, диdam, ки ту ҳастӣ ва бо ҳуд мегуфтам, ки агар ин (ҳоб) аз тарафи Худо бошад, ҳатман амалӣ хоҳад шуд».

БОБИ 44. Ҳичрати Паёмбари Худо (с) ва саҳоба (р) ба Мадинаи мунаvvара

1593. Аз Оиша (р) ҳамсари Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки гуфт: Ҳаргиз ба ёдам нест, ки падар ва модарамро ҷуз дар ҳолати Ислом дида бошам (яъне: то ҷое, ки ба ёд дорам, падар ва модарам мусалмон буданд) ва рӯзе намегузашт, ки Паёмбари Худо (с) субҳ ва шом ба хонаи мо наоянд. Чун мусалмонон (аз ҷаври куффори Қурайш) ба танг омаданд, Абӯбакр (р) ба тарафи Ҳабаша ҳичрат намуд. Чун ба минтақаи Баркал Фимод расид (Баркал Фимод мавзеъе аст, ки аз Макка ба тарафи Яман панҷ шаб фосила дорад), Ибни Дағина, ки раиси қабилаи Қора буд, пурсид: Эй Абӯбакр! Кучо меравӣ? Абӯбакр (р) гуфт: Қавми ман маро берун кардаанд ва меҳоҳам ба сарзамине биравам ва Парвардигорамро ибодат намоям. Ибни Дағина барояш гуфт: Эй Абӯбакр (р), шахсе мисли ту набояд на худаш (аз ватанаш) ҳориҷ гардад ва на ҳам дигарон ўро ҳориҷ намоянд, ту касе ҳастӣ, ки

бо бенавоён ҳамкорӣ менамоӣ, силаи раҳмро ба ҷо меоварӣ, аз бечорагон дастгирӣ мекунӣ ва аз меҳмонон пазироӣ менамоӣ ва аз масоили ҳақ пуштибонӣ мекунӣ, ман аз ту дифоъ ҳоҳам кард, баргард ва Парвардигоратро дар хонаат ибодат кун.

Абӯбакр (р) баргашт ва Ибни Дағина ҳам бо ў ҳамкорӣ намуд. Шаб Ибни Дағина назди ашрофи Курайш рафт ва гуфт: Абӯбакр набояд на худаш ҳориҷ гардад ва на ҳам касе ўро ҳориҷ созад. Оё шумо меҳоҳед касеро берун кунед, ки бо бенавоён ҳамкорӣ менамояд ва силаи раҳмро ба ҷо меоварад, аз бечорагон дастгирӣ мекунад ва аз меҳмон пазироӣ менамояд ва аз масоили ҳақ пуштибонӣ мекунад?

Курайш паноҳ додани Ибни Дағина барои Абӯбакр (р)-ро рад накарданд, vale барояш гуфтанд: Ба Абӯбакр (р) бигӯ, ки Парвардигорашро дар хонааш ибодат кунад ва дар хонааш ҳар чӣ, ки меҳоҳад, намоз ва ё Қуръон бихонад, vale садояшро баланд накунад ва ба намоз ва ё Қуръон хонданаш сабаби азияти мо нагарداد, зоро мо метарсем, ки занон ва атфоли моро гумроҳ созад.

Ибни Дағина ин суханонро ба Абӯбакр (р) гуфт. Абӯбакр (р) муддате дар хонааш ибодат намуд ва дар намоз хондан ва Қуръон хондан садояшро баланд намекард. Баъд аз он ҷизе ба хотираш гузашт ва дар канори хонааш масциде бино намуд ва дар он масцид намоз меҳонд. Занон ва атфоли мушрикин наздаш ҳуҷум оварданد, аз Қуръон хонданаш ҳушашон меомад ва ба тарафаш назар мекарданд. Абӯбакр (р) шахси нармдile буд, ки ҳангоми Қуръон хондан ҷашмашро нигоҳ дошта наметавонист ва ашкаш ҷорӣ мешуд.

Ашрофи мушрикини Курайш аз ин кор тарсиданд ва Ибни Дағинаро хостанд. Чун наздашон омад, гуфтанд: Мо паноҳ додани туро барои Абӯбакр ба шарте қабул карда будем, ки ў Парвардигорашро дар хонааш ибодат намояд, vale вай аз ин ҳад таҷовуз намуда, дар канори хонааш масциде сохтааст ва дар он ҷо ба таври ошкоро намоз ва Қуръон меҳонад ва мо метарсем, ки занҳо ва атфоли моро гумроҳ созад ва бояд ўро аз ин кор мамониат намой.

Агар меҳост, ки Парвардигорашро дар хонааш ибодат кунад, озод аст ва агар қабул намекард ва меҳост, ки ин корро ба таври ошкоро анҷом дихад, аз вай бихоҳ аҳдеро, ки бо вай намудай, фасҳ (бекор) намояд, зоро мо намехоҳем, ки бо ту ҳиёнат кунем ва на ҳозиреи барои Абӯбакр (р) иҷоза бидиҳем, ки ин корҳояшро ошкоро анҷом дихад.

Оиша (р) мегӯяд: Ибни Дағина назди Абӯбакр (р) омад ва гуфт: Аз ваъдае, ки байни ману ту буд, ҳабар дорӣ, ё бояд ба он ваъда ба таври комил пойбандӣ намоӣ (яъне: намозатро дар хонаат бихонӣ ва Парвардигоратро ба таври пинҳонӣ ибодат намоӣ) ва ё ваъдаамро ба ман пас бидиҳӣ, зоро намехоҳам арабҳо бишувананд, ки ман бо шахсе, ки аҳду паймон бастаам, ҳиёнат намудаам.

Абӯбакр (р) гуфт: Паноҳ додани туро мегузoram ва ба паноҳи

Худованди азза ва ҷалла ризоят медиҳам. Паёмбари Худо (с) дар ин вақт дар Макка буданд, барои мусалмонон гуфтанд: «Ҷойи ҳичрати шумо бароям нишон дода шудааст, нахлистоне аст байни ду сангзор».

Ва аз ин вақт ба баъд иддае ба тарафи Мадина ҳичрат намуданд ва аксар касоне, ки ба Ҳабаша рафта буданд, баргаштанд ва ба Мадина ҳичрат намуданд. Ва Абӯбакр (р) ҳам омодагии ҳичрат ба Мадинаро гирифт. Паёмбари Худо (с) барояш гуфтанд: «Интизорӣ бикаш, зоро умедворам барои ман низ ичоза дода шавад». Абӯбакр (р) гуфт: Падар ва модарам фидои шумо, магар шумо ҳам чунин умеде доред? Гуфтанд: «Бале». Абӯбакр (р) ҷиҳати ҳамроҳӣ бо Паёмбари Худо (с) мунтазир монд ва ду шутуреро, ки дошт, муддати чаҳор моҳ аз барги дарахти самар алаф медод.

Оиша (р) мегӯяд: Рӯзе ҳангоми ҷошт дар ҳоле, ки дар хонаи Абӯбакр (р) нишаста будем, касе ба Абӯбакр (р) гуфт: Ин, ки Паёмбари Худо (с) никоб пӯшида омаданд ва чун дар чунин вақте Паёмбари Худо (с) намеомаданд. Абӯбакр (р) гуфт: Падару модарам фидояшон бод, ба Худованд савганд, ки омаданашон дар чунин вақт ба сабаби амри муҳиме аст. Ва ҳамон буд, ки Паёмбари Худо (с) омаданд ва ичозаи дохил шудан хостанд, барояшон ичоза дода шуд ва дохил гардидаанд.

Паёмбари Худо (с) ба Абӯбакр (р) гуфтанд: «Касонеро, ки ин ҷо ҳастанд, берун кун». Абӯбакр (р) гуфт: Ё Расулаллоҳ! Падару модарам фидои шумо, инҳо аҳли хонаводай худи шумо ҳастанд. Фармуданд: «Бароям ичозаи берун рафтан дода шудааст. Абӯбакр (р) гуфт: Ё Расулаллоҳ! Падару модарам фидои шумо! Оё ман ҳам ҳамроҳи шумо ҳастам? Фармуданд: «Бале».

Абӯбакр (р) гуфт: Ё Расулаллоҳ! Падару модарам фидои шумо, яке аз ин ду шутураро шумо интихоб намоед. Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Вале дар муқобили қимат».

Оиша (р) мегӯяд: Паёмбари Худо (с) ва Абӯбакр (р)-ро ба таври шитобон мӯчаҳҳаз намудем ва таъоме барояшон дар ҳалта ниҳодем. Асмоа (р) қисмате аз ҷомаашро пора кард ва сари ҳалтаро бо он баст ва аз ин ҷиҳат ба номи Зотунитоқайн шӯҳрат ёфт (ҳамон ҷомаро, ки Асмоа (р) пора кард ва сари ҳалтаро бо он баст, дар арабӣ нитоқ мегӯянд).

Оиша (р) мегӯяд: Баъд аз он онҳо ба ғоре дар кӯҳи Савр рафтанд, ду-се шаб дар онҷо пинҳон буданд ва Абдуллоҳ ибни Абӯбакр (р), ки ҷавони зирак, фахмида ва ҳушӯр буд, шаб бо онҳо мебуд. Ҳангоми саҳар аз наздашон меомад ва субҳ бо Қурайш тавре вонамуд мекард, ки гӯё шаб дар Макка будааст. Ва ҳеч сухане бар алайҳи Паёмбари Худо (с) ва Абӯбакр (р) зада намешуд, магар он, ки суханро ба хотир мегирифт ва ҳангоме, ки шаб торик мешуд, наздашон мерафт ва он ҳабарро ба онҳо мерасонид.

Ва Омир ибни Фұхайра, гуломи Абӯбакр (р) гұсфандони ширдехро он қо (яңе назди Паёмбари Худо (с) ва Абӯбакр (р) ба чаро мебурд ва қун посе аз шаб мегузашт, аз шири тозае, ки аз гұсфандони худ ба даст меоварданд, истифода мекарданد ва ҳанұз, ки шаб торик буд, Омир ибни Фұхайра бар гұсфандон сада мезад ва онҳоро аз он қо дур мекард ва ҳамин корро дар ҳар се шабе, ки он қо буданд, анчом дод.

Паёмбари Худо (с) ва Абӯбакр (р) шахсеро аз бани Дайл аз қабилаи бани Абд ибни Адий, ки роҳнамои мохире буд, музdur карда буданд ва ў бо Оли Ос ибни Воили Саҳмӣ ҳампаймон буд. Ва агарчи ў дар дини қуффори Қурайш буд, бо он ҳам бар вай итминон карданд ва шутурхони худро ба дасти ў доданд ва бо ў ваъда гузошта буданд, ки баъд аз се рӯз ба гори Савр биёяд. Ва ў субҳи рӯзи саввум шутуронро ба гори Савр ҳозир соҳт ва онҳо бо Омир ибни Фұхайра ва раҳнамои худ (ки Абдуллоҳ ибни Уриқат бошад) ба роҳ афтоданд.

Суроқа ибни Молик ибни Ҷуъшуми Мудличӣ (р) ки дар ин вақт мушрик буд) мегўяд: Фиристодай қуффори Қурайш назди мо омад ва гуфт: Барои ҳар касе, ки Паёмбари Худо (с) ва ҳамроҳонашро бикушад ва ё асир намояд, ба андозаи дияти онҳо (ки сад шутур аст) ҷоиза медиҳам. Ҳанұз дар маҷлисе аз маҷолиси қавми худ бани Мудлиҷ нишаста будам, ки шахс аз қуффори Қурайш омад ва гуфт: Эй Суроқа! Ҳамин акнун сиёҳиеро (яңе ашхосеро) дар соҳил дидам, фикр мекунам, ки Мұхаммад ва ҳамроҳонаш бошад. Гарчи ман яқин кардам, ки ҳамонҳо ҳастанд, вале барои он шахс гуфтам, ки на, онҳо нестанд, балки фалонӣ ва фалонӣ ҳастанд, ки аз назди худи мо рафтанд.

Баъд аз он, ки чанд лаҳзаи дигаре дар он маҷлис нишаста будам, бархостам ва ба хонаам рафтам, аз қанизам хостам, ки аспамро берун намояд ва дар пушти теппае, ки барояш нишонӣ додам, бароям нигаҳ дорад. Найзаамро бардоштам ва аз роҳи пушти хона дар ҳоле, ки найзаамро бар замин мекашидам ва поён нигоҳ медоштам, худро ба аспам расонидам. Аспро савор шудам ва ба суръат ҳаракат намудам. Ба шитоби ҳарчи бештар роҳ паймудам, то ин, ки ба онҳо наздик шудам. Дар ин вақт аспам бар замин хўрд ва аз болои он афтодам, бархостам ва дастамро ба сўи азлом бурдам ва бо онҳо фол гирифтам, ки оё ба ин ашхос зараре бирасонам, ё на? Фол ба хилофи хостаам баромад (яңе: фол тавре баромад, ки бар онҳо зарар марасон) ба азлом эътиное накардам ва ба тарафи онҳо шитофтам, то ҳадде ба онҳо наздик шудам, ки қироат кардани Паёмбари Худо (с)-ро мешунидам. Худи Паёмбари Худо (с) мутаваҷҷеҳи ман нагардид, вале Абӯбакр (р) хеле ин тарафу он тараф нигоҳ мекард. Дар ин вақт дастҳои аспам то зону бар замин фурӯ рафт. Аз асп бар замин афтодам, бархостам ва бар асп ҳайбат задам, ба шиддат ҳаракат намуд ва ба саҳтӣ дастҳои худро аз он сўроҳ ҳориҷ соҳт. Чун истода шуд, аз чое, ки

дастхояш фурӯ рафта буд, дуде бар осмон баланд гардид, дубора азломро берун кардам ва ба онҳо фол гирифтам, боз ҳам натиҷаи фол бар хилофи хостаам баромад.

Онҳоро садо задам ва барояшон амон додам, онҳо истоданд. Аспамро савор шудам ва наздашон рафтам ва аз ин, ки аз расидан ба онҳо ба мавонеъ бархӯрд намуда будам, ба дилам гузашт, ки Паёмбари Худо (с) фирӯз хоҳад шуд. Ба Паёмбари Худо (с) гуфтам: Қавми ту ба андозаи як дият ҷоиза таъин намудаанд. Ва барои онҳо аз тасмиме, ки Қурайш нисбат ба онҳо гирифтаанд, ҳабар додам ва таом ва гизоеро, ки бо худ доштам, барояшон тақдим намудам, онҳо қабул накарданд, vale гуфтанд, ки «Рози моро пӯшида нигоҳ дор». Аз эшон хостам, то бароям амоннома навишта кунанд. Ба Омир ибни Фуҳайра (р) амр карданд ва ў дар руқъае аз пӯст бароям амоннома навишт ва сипас ҳаракат намуданд ва ба роҳи худ идома доданд. Оиша (р) мегӯяд онҳо дар роҳ бо Зубайр (р), ки бо қофилае аз мусалмонон, ки ба тичорат рафта буданд ва аз тарафи Шом бармегаштанд, рӯбарӯ шуданд.

Зубайр (р) ба Паёмбари Худо (с) ва Абӯбакр (р) ҷомаҳои сафеде бахшиш дод. Мусалмонон дар Мадина аз баромадани Паёмбари Худо (с) аз Макка боҳабар шуданд ва ҳар субҳ ба беруни шаҳри Мадина мебаромаданд ва то ҷошт, ки ҳаво гарм мешуд, интизори омадани онҳоро мекашиданд. Дар яке аз рӯзҳо, ки баъд аз интизории зиёд ба ҳонаҳои худ баргашта буданд, шахсе аз яҳуд ба ҷиҳати коре, ки дошт, бар пушти боми қальъааш баромада буд ва ба ин тарафу он тараф назар мекард, дар ин вакт назараш бар Паёмбари Худо (с) ва ҳамроҳонаш афтод, ки бо ҷомаҳои сафед намоён мешаванд. Он яҳуд ихтиёрашро аз даст дода ва бо садои баланд фарёд зад: Эй мардуми Араб! Инак, нури ҷашме, ки интизорашро мекашидед, расид. Мусалмонон аслиҳаояшонро бардоштанд ва дар минтақаи Ҳарра бо Паёмбари Худо (с) мулоқот намуданд. Паёмбари Худо (с) бо онҳо тарафи рости роҳро гирифтанд, то он, ки ба маҳаллаи бани Амр ибни Авғ расиданд. Ва ин воқеа дар рӯзи душанбе ва дар моҳи Рабеъулаввал буд (ва ин, ки дар рӯзи аввал ва ё дуввум ва ё дувоздаҳ ва ё сездаҳуми Рабеъулаввал будааст, ихтилоф аст).

Дар ҳоле, ки Паёмбари Худо (с) нишаста буданд, Абӯбакр (р) бархоста буд ва аз мардум пазирӣ мекард. Касоне, ки аз Ансор омада ва Паёмбари Худо (с)-ро надида буданд, бо Абӯбакр (р) хуш омадед мегуфтанд, то он, ки офтоб бар Паёмбари Худо (с) тобид, Абӯбакр (р) омад ва бо ридои худ бар болои сари Паёмбари Худо (с) соя мекард ва дар ин вакт буд, ки мардум Паёмбари Худо (с)-ро шинохтанд (Чун Паёмбари Худо (с) нисбат ба Абӯбакр (р) ҷавонтар буданд ва Абӯбакр (р) пир ва мӯйсафед буд, фикр мекарданд, ки Паёмбари Худо (с) ўст). Ва Паёмбари Худо (с) даҳ шаб дар маҳаллаи бани Амр ибни Авғ (р) боқӣ монданд ва масцидеро, ки ба асоси тақво таъсис шуда буд, дар

ҳамин чо бино намуданд ва дар он намоз хонданд (мурод аз ин масцид масциди Қубо аст, ки ҳам акнун ба ҳамин ном ва дар ҳамон чойи аввал ҳуд қарор дорад).

Баъд аз он Паёмбари Худо (с) шутури худро савор шуданд ва дар ҳоле, ки мардум бо онҳо ҳамроҳӣ мекарданد, рафтанд, то ин, ки дар чойи масциди набавии имрӯзӣ шутур хобид. Дар он вақт иддае аз мусалмонон дар он чо намоз меҳонданд. Дар он замин ҳурмоҳоро ҳушк мекарданд ва мутааллик ба ду тифли ятиме ба номҳои Суҳайл ва Саҳл буд, ки зери сарпарастии Асьад ибни Зурора зиндагӣ мекарданд. Ҳангоме, ки шутури Паёмбари Худо (с) дар он чо хобид, фармуданд: «Иншоаллоҳ манзил ҳамин чост».

Баъд аз он Паёмбари Худо (с) он ду ятимро талаб намуданд ва ба онҳо пешниҳод карданд, ки он заминро бифрӯшанд, то дар он чо масциде бино намоянд. Онҳо гуфтанд: Ё Расулаллоҳ, онро барои шумо мебахшем. Паёмбари Худо (с) баҳшиши онҳоро қабул накарданد, балки он заминро аз онҳо хариданд ва масцидро дар он замин бино намуданд.

Дар соҳтани масцид Паёмбари Худо (с) бо дигар мардум хишт меоварданд ва мегуфтанд: «Ин маҳмула (ки мурод аз он хишт ва хоки бинои масцид бошад) аз маҳмулае ки аз Ҳайбар меояд (монанди ангур ва ҳурмо ва амсоли инҳо, дар назди Ҳудованд) беҳтар ва пояндатар аст». Ва мефармуданд: «Ҳудоё! Музди ҳақиқӣ музди охират аст ва барAnsor ва муҳочирин раҳмат ва меҳрубонӣ кун».

1594. Аз Асмоа (р) ривоят аст, ки гуфт: Ҳангоми ҳамли Абдуллоҳ ибни Зубайр (р) дар ҳоле, ки муддати ҳамли ман комил шуда буд, аз Макка ба тарафи Мадина муҳочирият намудам. Чун ба Мадина расидам Абдуллоҳ ибни Зубайр (р) дар минтақаи Қубо таваллуд гардид, баъд аз он назди Паёмбари Худо (с) омадам ва ўро дар оғӯшашон гузоштам. Паёмбари Худо (с) ҳурмоеро хойда ва дар даҳони ў гузоштанд ва ба ин тариқ аввалин чизе, ки ба шиками ў (яъне ба шиками Абдуллоҳ ибни Зубайр (р) дохил гардид, оби даҳони Паёмбари Худо (с) буд. Баъд аз он ҳурмои дигареро ба комаш молиданд ва барои ў дуо карданд ва ў аввалин мавлуде аз муҳочирин буд, ки (дар Мадинаи мунаввара) дар Ислом ба дунё омад.

1595. Аз Абӯбакр (р) ривоят аст, ки гуфт: Ҳангоме, ки бо Паёмбари Худо (с) дар дохири гор будам, сарамро боло кардам ва пойҳои мушрикинро дидам. Гуфтам: Ё Расулаллоҳ, агар касе аз инҳо ба поён нигоҳ кунад, моро мебинад, фармуданд: «Эй Абӯбакр! Сокит бош, мо ду нафаре мебошем, ки саввуми мо Ҳудост». (Яъне: Ёвару мададгори мо Ҳудост).

БОБИ 45. Қудуми Паёмбари Худо (с) ва сахобаҳояшон ба Мадина

1596. Аз Бароъ (р) ривоят аст, ки гуфт: Аввалин касоне, ки аз муҳочирин ба Мадина омаданд, Мусъаб ибни Умайр ва Ибни Умми Мактум буданд. Ин ду нафар барои мардум Қуръон меҳонданд. Баъд аз ин ду нафар Билол ва Саъд ва Аммор ибни Ёсир ва баъд аз онҳо Умар ибни Хаттоб бо бист нафари дигар аз сахобаҳои Паёмбари Худо (с) омаданд.

Баъд аз инҳо Паёмбари Худо (с) ташриф оварданд ва ҳеч вақт надидам, ки мардуми Мадина ба чизе ба андозаи омадани Паёмбари Худо (с) хушҳол шуда бошанд, то ҷое, ки қанизон ҳам аз омадани эшон хушҳол гардида ва мегуфтанд: Инак, Паёмбари Худо (с) расиданд. Ва ҳангоме ба Мадина омаданд, ки сураи «Саббихисма раббикал аъло»-ро бо чанд сураи дигар аз сураҳои муфассал хифз намуда будам (бино ба қавли имом Нававӣ ибтидои сураҳои муфассал аз сураи «Ҳуҷурот» шурӯъ мешавад).

БОБИ 46. Иқомати муҳочир дар Макка баъд аз адои маносик

1597. Аз Алоъ ибни Ҳазрамӣ (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Барои муҳочир баъд аз тавофи видоъ (ки баъд аз омадан аз Мино мебошад), иҷоза аст, то се рӯз дар Макка боқӣ бимонад».

БОБИ 47. Омадани яҳуд назди Паёмбари Худо (с) ҳангоми омаданашон ба Мадина

1598. Аз Абӯхурайра (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: «Агар даҳ нафар аз (садорони) яҳуд ба ман имон меоварданд, ҳамаи яҳуд ба ман имон меоварданд».

БОБИ 1. Ғазваи Ушайра

1599. Ривоят аст, ки касе аз Зайд ибни Арқам (р) пурсид: Паёмбари Худо (с) дар чанд ғазва иштирок намудаанд? Гуфт: Дар нуздаҳ ғазва. Боз пурсид: Ту дар чанд ғазва бо эшон будӣ? Гуфт: Дар ҳафдаҳ ғазва. Пурсид: Аввалин ғазва кадом ғазва буд? Гуфт: Ғазваи Ушайра ё Усайра.

БОБИ 2. Ин қавли Худованд, ки: «Он вақтеро ба ёд овар, ки аз Парвардигори худ талаби мадад мекардед...» (Анфол: 9-13)

1600. Аз Абдуллоҳ ибни Масъуд (р) ривоят аст, ки гуфт: Мавқеъеро аз Микдод ибни Асвад (р) дидам, ки агар дар ин мавқеъ бо ў мебудам, наздам ҳеч чизе дар дунё бо он баробарӣ карда наметавонист. Дар ҳоле, ки Паёмбари Худо (с) бар мушрикин нафрин мекарданд, наздашон омад ва гуфт: Мо ҳеч гоҳ мисли қавми Мӯсо барои шумо наҳоҳем гуфт, ки «Ту ва Парвардигорат биравед ва ҷанг кунед». Балки дар рост ва ҷал ва дар пеши рӯ ва пушти сари шумо ҳоҳем ҷангид. Дар ин вақт дидам, ки ҷеҳраи Паёмбари Худо (с) шукуфта шуд ва хушхол шуданд.

БОБИ 3. Адади қасоне, ки дар ҷанги Бадр иштирок карда буданд

1601. Аз Бароъ (р) ривоят аст, ки гуфт: Қасоне, ки аз асхоби Муҳаммад (с) дар ҷанги Бадр иштирок карда буданд, бароям гуфтанд: Адади қасоне, ки дар ҷанги Бадр иштирок намуда буданд, ба адади қасоне буд, ки бо Толут аз наҳр убур намуда буданд, яъне байнин сесаду сӣ то сесаду навад нафар буданд. Ва Бароъ (р) гуфт: Савганд ба Худованд, ки чунин нест, бо Толут ба ҷуз аз мӯъмин қаси дигаре аз наҳр убур накарда буд.

БОБИ 4. Күшта шудани Абӯчаҳл

1602. Аз Анас (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Касе ҳаст, ки бубинад бар сари Абӯчаҳл чӣ омадааст?» Ибни Масъуд (р) рафт ва дид, ки писарони Афроа ўро аз пой

даровардаанд. (Ибни Масъуд) ба вай гуфт: Абӯчаҳл туй? Ва риши Абӯчаҳлро гирифт, Абӯчаҳл гуфт: Оё беш аз ин аст, ки як шахсро куштаед? Ва ё гуфт: Беш аз ин аст, ки шахсеро аз қавми худ куштаед?

1603. Аз Абӯталҳа (р) ривоят аст, ки гуфт: Дар рӯзи ҷанги Бадр Паёмбари Худо (с) амр карданд, то бисту ҷаҳор нафар аз бузургони Қурайшро дар гудоле аз гудолҳои Бадр, ки бадбӯ буд, бияндозанд ва ҳамон буд, ки дар он гудол андохта шуданд. Ва равиши Паёмбари Худо (с) он буд, ки чун бар мардуме голиб мешуданд, се рӯз дар майдони ҷанг боқӣ мемонданд.

Чун рӯзи саввум шуд, амр карданд, ки шутури эшон омода гардад, шутур омода шуд, баъд аз он бо саҳоба ба тарафи роҳ афтоданд. Мо фикр кардем, ки шояд ҷиҳати анҷоми коре ба он тараф мераванд, вале рафтанд, то ин, ки ба канори ҳамон гудоле, ки ашроғи Қурайшро дар он андохта шуданд, истоданд. Ҳар қадом аз онҳоро ба номаш ва номи падараш садо зада ва мегуфтанд: «Эй фалон ибни фалон, эй фалон ибни фалон! Оё беҳтар набуд, ки аз Худо ва Расулаш пайравӣ мекардӣ? Он чиро, ки Худованд барои мо ваъда дода буд, барои мо расид ва оё он чиро, ки барои шумо ваъда дода буд, барои шумо расид!»

Ровӣ мегӯяд: Умар (р) (ба Паёмбари Худо (с) гуфт: Ҳарф задан бо часади берӯҳ чӣ ғоида дорад? Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Қасам ба Зоте, ки ҷони Муҳаммад (с) дар дасти било қайфи ӯст, ҷизеро ки мегӯем, шумо аз онҳо беҳтар намешунавед».

БОБИ 5. Иштироки малоика дар ҷанги Бадр

1604. Аз Рифоъ ибни Рофеъи Зурақӣ (р), ки худаш дар ҷанги Бадр иштирок намуда буд, ривоят аст, ки гуфт: Ҷабраил (ъ) назди Паёмбари Худо (с) омад ва гуфт: Аҳли Бадрро шумо дар байни худ чӣ гуна мебинед? Фармуданд: «Аз беҳтарин мусалмонон (ё иборати дигар мисли он). Ҷабраил (ъ) гуфт: Касоне, ки аз малоика дар ҷанги Бадр иштирок намудаанд (дар байни малоика) низ ҳамин гунаанд. (Яъне мо низ онҳоро дар байни худ аз беҳтарин малоика медонем).

1605. Аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) дар рӯзи ҷанги Бадр фармуданд: «Ин, ки Ҷабраил (ъ) мусаллаҳ истода ва афсори аспашро ба даст гирифтааст».

БОБИ 6

1606. Аз Зубайр (р) ривоят аст, ки гуфт: Дар рӯзи ҷанги Бадр Убайда ибни Саид ибни Осро дидам, онҷунон мусаллаҳ аст, ки ба ҷуз ду ҷашмаш ҷизе дигаре аз ҷисмаш дида намешавад ва қунияти ӯ Абӯзотил Кариш буд (Кариш ба маънои шикамба аст ва шояд сабаби қалонии шиками ин шахс ва ё қалонии шиками яке аз авлодаш ӯро Абӯзотил кариш мегуфтанд). Ӯ гуфт: Абӯзотил Кариш (ки шунидаед)

ман ҳастам. Ба ў ҳамла кардам ва найзаамро ба чашмаш фурӯ бурдам ва ў мурд, поямро бар болояш гузоштам ва ба қувват найзаамро аз чашмаш берун овардам, дидам, ки ду гӯши наизаам каш шудааст.

Паёмбари Худо (с) аз вай хостанд, то он наизаро ба таври орият барои эшон бидиҳад. Ва ў он наизаро барои эшон дод ва чун Паёмбари Худо (с) вафот намуданд, дубора онро пас гирифт. Баъд аз он Абӯбакр (р) онро аз вай талабид ва ў он наизаро ба (Абӯбакр (р) дод ва чун Абӯбакр (р) вафот намуд, Умар (р) он наизаро аз вай талабид ва онро барои вай дод. Чун Умар (р) вафот намуд, онро пас гирифт ва боз Усмон (р) онро аз вай талабид ва онро барои вай дод. Ва чун Усмон вафот намуд, он наиза дар дасти авлоди Алӣ (р) бокӣ монд. Абдуллоҳ ибни Зубайр (р) (дар ҳангоми хилофати худ) онро талабид ва то вақте, ки кушта шуд, дар назди ў боқӣ монд (аз ин дониста мешавад, ки Паёмбари Худо (с) ва саҳоба (р) ба осоре, ки баёнгари мағоҳири Ислом буд, эътинои хосе мекарданد).

1607. Аз Рубайи бинти Муъавваз (р) ривоят аст, ки ба Холид ибни Заквон гуфт: Субхи рӯзи арӯсиам Паёмбари Худо (с) наздам омаданд ва дар назди ман ҳамин тавре, ки ту нишастай, нишастанд. Канизҳо дойра мезаданд ва авсофи падаронамро, ки рӯзи Бадр кушта шуда буданд, ёд мекарданд. Яке аз онҳо гуфт: «Ва дар байни мо Паёмбари Худо (с), ки воқеаҳои фардоро медонад». Паёмбари Худо (с) ба ў гуфтанд: «Чунин магӯ, балки ба ҳамон чизҳои дигаре, ки мегуфтӣ, идома бидех».

1608. Аз Абӯталҳа (р), ки бо Паёмбари Худо (с) дар ҷанги Бадр иштирок намуда буд, ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Малоика дар ҳонае, ки саг ва сурат бошад, дохил намешаванд».

1609. Аз Абдуллоҳ ибни Умар (р) ривоят аст, ки гуфт: Хунайс ибни Ҳузофай Саҳмӣ (р), ки яке аз саҳобаи Паёмбари Худо (с) ва дар ҷанги Бадр иштирок намуда буд, дар Мадина вафот намуд, ҳамсарава Ҳафса (р) ки духтари Умар (р) буд, аз вай бева монд.

Умар (р) мегӯяд: Назди Усмон (р) рафтам ва барояш гуфтам: Агар хоста бошӣ, духтарам Ҳафсанро барои ту ба никоҳ медиҳам. Гуфт: Дар мавзӯъ фикр мекунам. Баъд аз ҷанд шабе, ки интизор кашидам, омад ва гуфт: Тарҷех додам, ки дар ин вақтҳо издивоҷ нанамоям. Умар (р) мегӯяд: Назди Абӯбакр (р) рафтам ва гуфтам: Агар хоста бошӣ, духтарам Ҳафсанро барои ту ба никоҳ медиҳам. Ў ҳам сукут кард ва дар ҷавобам чизе нагуфт ва бар ў нисбат ба Усмон (р) бештар қаҳрам омад.

Ҷанд шабе гузашт, ки Паёмбари Худо (с) ўро аз ман хостгорӣ намуданд ва ўро ба Паёмбари Худо (с) ба никоҳ додам. Абӯбакр (р) маро дид ва гуфт: Шояд ҳангоме, ки Ҳафса (р)-ро ба ман пешниҳод кардӣ ва ман бароят чизе нагуфтам, аз ман озурда шуда будӣ? Гуфтам: Бале. Гуфт: Монеъи ҷавоб доданам барои ту он буд, ки аз майли Паёмбари Худо (с) нисбат ба Ҳафса (р) хабар доштам, аз ин ҷиҳат

нахостам, ки рози Паёмбари Худо (с)-ро фош созам ва агар эшон ўро тарк мекарданд, ман ўро қабул мекардам.

1610. Аз Абўмасъуди Бадрӣ (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Агар касе ду ояти охири сураи «Бақара»-ро дар шаб тиловат намояд, барояш кофӣ аст».

1611. Аз Микдод ибни Амри Киндӣ (р), ки ҳампаймони бани Зӯҳра ва аз аҳли Бадр аст, ривоят аст, ки гуфт: Аз Паёмбари Худо (с) пурсидам: Агар кофаре дар ҳолати ҷанг бо шамшер яке аз дастҳоямро қатъ намояд ва баъд аз он аз наздам ғурехта ва ба дарахте паноҳ бибарад, агар баъд аз мусаллат шуданам бар вай бигӯяд, ки барои Худо мусалмон шудаам, оё раво аст, ки баъд аз ин гуфтааш ўро ба қатл бирасонам?

Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Ўро ба қатл марасон». Гуфтам: Ё Расулаллоҳ! Ў яке аз дастамро қатъ кардааст ва ин калимаро баъд аз қатъ кардани дастам гуфтааст. Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Ўро ба қатл марасон, агар ўро ба қатл бирасонӣ, ў ба монанди ту аст, пеш аз он, ки ўро ба қатл бирасонӣ ва ту ба монанди ў ҳастӣ, пеш аз он, ки ў он калимаро гуфта бошад».

1612. Аз Ҷубайр ибни Мутъим (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) дар мавриди асирони Бадр фармуданд: «Агар Мутъим ибни Адий зинда мебуд ва дар бораи ин ҳабисҳо дар наздам шафоат мекард, шафоати ўро қабул мекардам ва инҳоро озод месоҳтам».

БОБИ 7. Қиссаи бани Назир ва хиёнати онҳо ба Паёмбари Худо (с)

1613. Аз Ибни Умар (р) ривоят аст, ки гуфт: Қабилаи бани Назир ва бани Қурайза (бо мусалмонон) ба ҷанг барҳостанд, Паёмбари Худо (с) бани Назирро аз минтақа ҳориҷ карданд ва бар бани Қурайза миннат ниҳода ва онҳоро ба ҳоли ҳудашон voguzoштанд, то ин, ки бани Қурайза ҳам ба ҷанг пардохтанд ва ҳамон буд, ки мардони онҳоро күштанд ва занҳо ва атфол ва амволи онҳоро байнӣ мусалмонон тақсим намуданд, магар иддае, ки назди Паёмбари Худо (с) омаданд ва онҳоро амон доданд. Онҳо мусалмон шуданд ва бақияи яҳуди Мадинаро, ки иборат аз бани Қайнуқо, ки аз вобастагони Абдуллоҳ ибни Салом буданд ва яҳуди бани Ҳориса ва дигар яҳудонро аз Мадина ҳориҷ соҳтанд.

1614. Ва аз Ибни Умар (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) нахлистонҳои бани Назирро оташ заданд ва қатъ намуданд. Ва ин ҳамон нахлистонҳои минтақаи Бувайра буд ва дар ҳамин маврид ин қавли Ҳудованди мутаъюл нозил гардид: «**Он чиро, ки аз дарахтон қатъ кардед ва ё ба ҳоли ҳуд собит нигоҳ доштед, ба иродай Худо буд.**»
(Ҳашар: 5)

1615. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Ҳамсарони Паёмбари Худо (с) Усмон (р)-ро назди Абӯбакр (р) фиристоданд ва ҳаштум хиссаи мероси худро аз амволи ғанимат талаб намуданд ва ман эшонро аз ин талаб мамоният кардам ва гуфтам: Аз Худо битарсед, магар хабар надоред, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Мо (Паёмбарон) мерос бурда намешавем, ончиро, ки аз худ ба ҷой мегузорем, садака аст». (Ва мақсади Паёмбари Худо (с) аз ин сухан худашон буданд). Оли Мұхаммад (с) факат аз ин мол ҳўрда метавонанд». Чун аз ин чиз ба онҳо хабар додам, ҳамсарони Паёмбари Худо (с) аз талаби хеш худдорӣ намуданд (ва баъд аз ин сухан ҳеч касро ба талаби он мол нафиристоданд).

БОБИ 8. Қатли Каъб ибни Ашраф

1616. Аз Ҷобир ибни Абдуллоҳ ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Кист, ки мавзӯи Каъби Ашрафро ба ўҳда бигирад, зеро ў Худо ва Расулашро азият намудааст? (Қаъб ибни Ашраф шахсе аз яҳуди бани Курайза буд, ки шеър месуруд ва дар шеъри худ Паёмбари Худо (с)-ро ҳаҷв мекард ва мушрикинро бар алайхи мусалмонон таҳрик менамуд).

Мұхаммад ибни Маслама (р) барҳост ва гуфт: Ё Расулаллоҳ! Оё меҳоҳед, ки ўро ба қатл бирасонам? Фармуданд: «Бале». Гуфт: Пас бароям ичоза бидиҳед, ки ҳиллае ба кор бубарам ва чизе бигўям. Фармуданд: «Бигў». Ҳамон буд, ки Мұхаммад ибни Маслама (р) назди Каъб ибни Ашраф рафт ва гуфт: Ин шахс (яъне Паёмбари Худо (с) аз мо садака металабад ва моро ба мушкилот мубтало сохтааст, омадам, то аз ту қарз бигирам. Каъб гуфт: Илова бар он аз вай ҳаста ва малул ҳам хоҳед шуд.

Мұхаммад ибни Маслама (р) гуфт: Ҳоло аз вай мутобаат намудаэм, намехоҳем ба ҳамин зудӣ ўро тарқ намоем, балки чизе интизор мекашем, то бубинем, ки кораш ба кучо мекашад? Ва чизе, ки меҳоҳем, он аст, ки як ё ду васақ ҳурмо барои мо қарз бидиҳӣ (ҳар васақе мусовии 60 соъ ва ҳар соъ ба вазни феълий мусовии 6/640 килограмм аст, бинобарин ҳар васақ мусовии 4,398 килограмм мешавад). Гуфт: Хуб аст, вале бояд бароям гараве бидиҳед. Гуфт: Чӣ гараве меҳоҳед? Гуфт: Занҳои худро наздам гарав бигузоред. Гуфт: Дар ҳоле, ки ту зеботарини ҷавонони Араб ҳастӣ, чӣ гуна метавонам занҳои худро наздат гарав бигузорем? Гуфт: Пас баччаҳои худро наздам гарав бигузоред. Гуфт: Агар баччаҳои худро наздат гарав бигузорам, фардо касе ба онҳо таъна зада мегӯяд: ту будӣ, ки дар муқобили як ё ду васақи ҳурмо ба гарав дода шуда будӣ? Ва ин барои мо нанг ва ор аст, вале агар мувофиқат дошта бошӣ, аслиҳаҳои худро бароят ба гарав медиҳем. Ва бо ў ваъда гузошт, ки биравад ва аслиҳаҳоро биоварад.

Шаб ҳамрохи Абўноила (р), ки бародари разоии Каъб ибни Ашраф буд, омад, Каъб онҳоро ба дохили қалъааш талабид ва наздашон омад, занаш барояш гуфт: Дар ин вақти шаб кучо меравй? Гуфт: Назди Муҳаммад ибни Маслама ва бародарам Абўноила меравам. Занаш гуфт: Ман садоеро мешунавам, ки гӯё аз он бӯи хун меояд. Гуфт: Касе нест, бародарам Муҳаммад ибни Маслама ва бародари разоиям Абўноила аст, одами бошахсият агар дар шаб аз вай хоста шавад, ки ба дами тег биравад, бояд қабул кунад. Ва Каъб ибни Ашраф гуфт: Муҳаммад ибни Маслама ду нафарро бо худ ба дохили қаср меоварад.

Ва дар ривояте омадааст, ки (ҳамроҳони Муҳаммад ибни Маслама (р) се нафар буданд, ки иборатанд аз: Абс ибни Ҷабр ва Аббод ибни Бишр ва Ҳорис ибни Авс. Пас Муҳаммад ибни Маслама ба онҳо гуфт: Вақте, ки Каъб ибни Ашраф биёд, ман мӯйҳояшро мегирам ва мебўям ва чун дидед, ки сарашро маҳкам гирифтам, ба ў ҳамла кунед ва корашро яксара намоед. Ва дар ривояти дигаре омадааст, ки Муҳаммад ибни Маслама ба ҳамроҳонаш гуфт: Баъд аз ин, ки ман мӯйҳояшро бўидам, навбати бўйиданро ба шумо медиҳам. Каъб бо либосҳои фохир дар ҳоле, ки бӯи атр аз вай ба ҳаво пароканда мешуд, аз қасраш поён шуд ва назди онҳо омад. Муҳаммад ибни Маслама (р) гуфт: То ҳоло чунин бӯи хушро надида будам, Каъб гуфт: Занам комилтарин ва хушбӯйтарин занони Араб аст. Муҳаммад ибни Маслама (р) барояш гуфт: Ичоза медиҳӣ саратро бибўям? Гуфт: Бале. Ҳамон буд, ки Муҳаммад ибни Маслама (р) сарашро бўид ва рафиқонаш ҳам бўиданд. Боз барояш гуфт: Оё ичоза медиҳӣ, ки як бори дигар саратро бибўям? Гуфт: Бале. Чун сарашро маҳкам гирифт, ба рафиқонаш гуфт: Фурсататон аст! Ва онҳо ўро күштанд. Баъд аз он назди Паёмбари Худо (с) омаданд ва барояшон (аз воқеаи күшта шудани Каъб ибни Ашраф) хабар доданд (ин воқеа дар рабеъулаввали соли саввуми ҳичрӣ сурат гирифт).

БОБИ 9. Күшта шудани Абурофеъ Абдуллоҳ ибни Абулхуқайқ ва ё Салом ибни Абулхуқайқ

1617. Аз Бароа (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) касонеро аз Ансор ба тарафи Абўрофеъи яхудӣ фиристоданд ва Абдуллоҳ ибни Атик (р)-ро бар онҳо амир муқаррар намуданд. Абўрофеъ Паёмбари Худо (с)-ро азият мекард ва мардумеро бар алайҳи эшон таҳрик ва кӯмак менамуд (ва ҳамин Абў Рофеъ буд, ки аҳзобро дар газваи Ҳандақ бар алайҳи мусалмонон таҳрик намуда буд). Вай дар қалъа дар сарзамини Ҳичоз зиндагӣ мекард. (Гурӯҳе, ки ба ин кор маъмурият ёфта буданд) ҳангоми ғуруби офтоб ба наздикии қалъааш расиданд, мардум чорпойёни худро аз ҷароғоҳ меоварданд, Абдуллоҳ ба ҳамроҳони худ гуфт: Шумо ҳамин ҷо биншинед ва ман меравам ва бо

дарбон бо лутф ва муломатй сухан мезанам, шояд бароям ичоза бидихад, ки дохили қалъя шавам.

Ва ҳамон буд, ки омад ва наздики дарвоза расид, чомаашро ба сараш печид ва тавре вонамуд кард, ки гүё меҳоҳад қазои ҳоҷат намояд, мардумон дохил гардианд ва дарвозабон садо зад ва ба ў гуфт: Эй бандай Худо! Агар меҳоҳй дохил шавӣ, зудтар дохил шав, ки дарвозаро мебандам. Абдуллоҳ (р) мегӯяд: Ман дохил гардианд ва дар ҷое ҳамон намудам, чун ҳамон мардум дохил шуданд, дарвозабон дарвозаро баст ва қалидҳоро бар меҳ оvezon намуд, ман қалидҳоро бардоштам ва дарвозаро боз кардам. Абӯрофеъ бо мардумон шабнишинӣ дошт ва утоқаш дар ғурфаи баланде буд. Ҳангоме, ки ҳамнишинонаш рафтанд, ба тарафи утоқаш боло шудам ва ҳар дарвозаеро, ки боз мекардам, чун дохил мешудам, онро аз дохил мебастам, зоро бо ҳуд мегуфтам: Агар мардум аз омаданам хабар шаванд, то вақте, ки ўро бикушам, ба ман расида натавонанд.

Омадам, то дар наздаш расидам, дидам, дар ҳонаи торике байни ахли ҳонаводааш хобидааст. Чун ўро мушаххас карда наметавонистам, садо зада ва гуфтам: Ё Абӯрофеъ! Гуфт: Кист? Ба тарафи садо давидам ва зарбай шамшерамро фуруд овардам. Чун саросема будам, коре карда натавонистам ва ў фарёд қашид ва ман аз ҳона берун шудам ва дар ҷои на бисёр дуре мунтазир мондам.

Дубора ба ҳона дохил шудам (ва тавре вонамуд мекардам, ки гүё ба қўмакаш омадаам). Аз вай пурсидам: Ё Абӯрофеъ! Ин чӣ овозе буд? Гуфт: Вой бар модарат! Пештар аз ту шахсе дар дохили ҳона бо шамшер ба ман ҳамла намуд! Дар ин вақт бо шамшер бар вай ҳамла намудам ва ўро аз пой даровардам ва чун ба ин ҳамла кораш яксара нашуд, дубора сари шамшерро дар шикамаш гузоштам ва ончунон фурӯ бурдам, ки аз пушташ берун шуд ва дар ин вақт яқин кардам, ки ўро куштаам.

Аз он ҷо баргаштам ва дарвозаҳоро яке баъд аз дигаре мекушодам, то ба зина расидам, поямро гузоштам ва дидам, ки бар рӯи замин расидаам. Дар ин вақт мутаваҷҷеҳ шудам, ки дар шаби равшани моҳтобигир омадаам ва соқи поям шикастааст, поямро ба дасторе бастам, баъд аз он рафтам ва наздики дарвоза нишастам ва бо ҳуд гуфтам: То дилпур нашавам, ки ўро куштаам, берун наҳоҳам шуд.

Ҳангоме, ки ҳурӯс бонг баровард, ҳабардиҳандае бар болои девор баромад ва гуфт: Ҳабари марги Абӯрофеъ, тоҷири Ҳичозро ба иттилои шумо мерасонам. Дар ин вақт назди рафиқонам рафтам ва гуфтам: Бишитобед, Ҳудованд Абӯрофеъро ба ҳалокат расонид.

Назди Паёмбари Худо (с) омадам ва мочароро барояшон қисса намудам. Фармуданд: «Поятро дароз кун!» Поямро дароз кардам ва онро масҳ намуданд, дарҳол ончунон хуб шуд, ки гүё асло таклифе надоштам.

БОБИ 10. Фазваи Уҳуд

1618. Аз Ҷобир ибни Абдуллоҳ (р) ривоят аст, ки гуфт: Шахсе дар рӯзи ҷанги Уҳуд ба Паёмбари Ҳудо (с) гуфт: Бароям бигӯед, ки агар ман кушта шавам, дар кучо ҳоҳам буд? Фармуданд: «Дар биҳишт». Он шахс хурмоҳоеро, ки дар даст дошт, андоҳт ва ба ҷанг пардоҳт ва ба ҷанг идома дод, то кушта шуд.

БОБИ 11. Ин қавли Худованд, ки: «Он замонеро ба ёд биовар, ки ду гурӯҳ аз шумо қасд доштанд, ки аз ҷиҳод даст бикашанд...»

1619. Аз Саъд ибни Абӯвакқос (р) ривоят аст, ки гуфт: Дар рӯзи ҷанги Уҳуд ду нафарро дидам, ки бо либосҳои сафед ҳамроҳи Паёмбари Ҳудо (с) буданд ва бошиддат аз эшон дифоъ мекарданд ва ин ду нафарро на пеш аз он рӯз дила будам ва на баъд аз он.

1620. Ва аз Саъд ибни Абӯвакқос (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Ҳудо (с) дар рӯзи ҷанги Уҳуд тирдони ҳудро бароям кушода ва фармуданд: «Тир биандоз! Падару модарам фидои ту бод».

БОБИ 12. Ин қавли Худованд, ки: «Кор ба дasti ту нест, Ҳудованд ё тавбаи онҳоро мепазирад ва ё...»

1621. Аз Анас (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Ҳудо (с) дар рӯзи ҷанги Уҳуд заҳмӣ гардида ва фармуданд: «Мардуме, ки Паёмбари ҳудро маҷрӯҳ намоянд, чӣ гуна раstagор ҳоҳанд шуд?» Ва ин қавли Ҳудованд нозил гардид, ки кор ба дasti ту нест, Ҳудованд ё тавбаи онҳоро мепазирад ва ё азобашон мекунад, зеро онҳо ситамкоронанд».

1622. Ибни Умар (р) мегӯяд: Аз Паёмбари Ҳудо (с) шунидаам, ки ҳангоми боло кардани сари ҳуд аз рукӯй ва баъд аз «самиъаллоҳу ли ман ҳамида» мегуфтанд: «Ҳудоё! Фалон ва фалон ва фалонро лаънат кун!» Ва Ҳудованди мутаъол ин ояи муборакро нозил намуд: «Кор ба дasti ту нест, Ҳудованд ё тавбаи онҳоро мепазирад ва ё азобашон мекунад, зеро онҳо ситамкоронанд».

БОБИ 13. Ба шаҳодат расидани Ҳамза ибни Абдулмутталиб (р)

1623. Ривоят аст, ки Убайдуллоҳ ибни Адий ибни Ҳиёр (р) барои Ваҳшӣ гуфт: Оё мешавад, ки қайфияти кушта шудани Ҳамзаро барои мо қисса намой? Гуфт: Бале, Ҳамза дар ҷанги Бадр Туъайма ибни Адий ибни Ҳиёрро ба қатл расонида буд. Мавлоям Ҷубайр ибни Мутъим ба ман гуфт: Агар Ҳамзаро ба интиқоми қатли амакам ба қатл бирасонӣ, озод ҳастӣ.

Ваҳшӣ мегӯяд: Чун мардум ба миңтақаи Айнайн рафтанд (Айнайн кӯҳе аст дар наздики Уҳуд, байни кӯҳи Айнайн ва кӯҳи Уҳуд водие қарор дорад), ман ҳам бо онҳо барои ҷанг берун шудам ва ҳангоме, ки дар муқобили яқдигар сафороӣ намуданд Сибӯз аз саф баромад ва гуфт: Касе ҳаст, ки бо ман дасту панҷа нарм кунад? Ҳамза ибни Абдулмуталлиб дар муқобилаш қарор гирифт ва гуфт: Ё Сибӯз! Ё Ибни Уми Аммор! Ва эй қасе, ки модарат бузури занҳоро қатъ меқунад (бузур қитъаи гӯштест монанди тоҷи ҳурӯс дар фарҷи зан ва қасоне, ки одат ба ҳатна кардани занҳо доранд, онро мебуранд ва модари Сибӯз вазифааш ҳатна кардани занҳо буд ва Ҳамза хост, то аз ин амали модари Сибӯз бар вай таъна занад), ту ҳам омадай ва бо Ҳудо ва Расулаш душманӣ ва муқобила менамой? Ваҳшӣ мегӯяд: Баъд аз ин сухан Ҳамза бар вай ҳамла намуд ва ўро ба қатл расонид.

Ваҳшӣ мегӯяд: Ва ман барои Ҳамза қамин гирифта будам ва ҳангоме, ки ба наздикам расид, бар ў ҳамла кардам ва найзаамро ҷунон дар зери ноғаш фурӯ бурдам, ки аз байни ронҳояш ҳориҷ гардид ва ҳамон буд, ки қушта шуд.

Ва чун мардум бозгаштанд, ман ҳам бо онҳо бозгаштам ва то замоне, ки Ислом мунташир гашт, дар Макка бοқӣ мондам. Баъд аз он ба тарафи Тоиф рафтам ва ҳангоме, ки (аҳли Тоиф) вафдеро назди Паёмбари Ҳудо (с) фиристоданд ва қасе бароям гуфта буд, ки Паёмбари Ҳудо (с) ба қосид ва паёмрасон зараре намерасонад, ман бо ҳамон вафд назди Паёмбари Ҳудо (с) рафтам. Чун ҷашми Паёмбари Ҳудо (с) бар ман афтод, фармуданд: «Ту Ваҳшӣ ҳастӣ?» Гуфтам: Бале. Пурсиданд: «Ҳамзаро ту қуштӣ?» Гуфтам: Он чӣ, ки тақдир буд, шуд ва ҳабараш ҳам ба шумо расид. Фармуданд: «Оё метавонӣ рӯи ҳудро аз ман пинҳон намоӣ?» (яъне: «Аз ин ҷо бирав, ки туро субҳу шом набинам»).

Ваҳшӣ мегӯяд: Аз он ҷо ҳориҷ гардидам ва баъд аз ин, ки Паёмбари Ҳудо (с) вафот намуданд ва Мусайлимаи Каззоб зуҳур намуд, бо ҳуд гуфтам: Ба ҷангӣ Мусайлима меравам, шояд битавонам ўро бикушам ва ҷуброни қатли Ҳамзаро намоям ва ҳамон буд, ки бо қасоне, ки ба ҷангӣ ў мерафтанд, ҳамроҳ шудам.

Ва қиссаи ў ҳарҷӣ, ки буд, буд (яъне мардумони зиёдера бо ҳуд ҳамдаст сохта ва ҳатари ҷиддӣ барои мусалмонон шуда буд). Дар ин вақт шахсеро дидам, ки ба монанди шутури ҳокистарранг бо мӯйҳои парешон дар Ҷаҳони Ҳарбӣ истодааст (ва ин ҳамон Мусайлимаи Каззоб буд). Бар ў ҳамла намудам ва бо ҳамон ҳарбае (ки Ҳамзаро қушта будам) онҷунон дар байни синаҳояш фурӯ бурдам, ки аз пушти сараш ҳориҷ гардид. Дар ин вақт шахсе аз Ансор омад ва шамшери ҳудро бар фарқи ў фуруд овард.

БОБИ 14. Мачрӯҳ шудани Паёмбари Худо (с) дар ҷанги Ӯхуд

1624. Аз Абӯҳурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуғанд: «Худованд бар мардуме саҳт газаб мекунад, ки бо Паёмбари ӯ чунин карданд». Ва ишора карданд ба сӯи дандони худ, гуфтанд: («Ва Худованд бар шахсе саҳт газаб мекунад, ки Паёмбари Худо (с) ӯро дар ҷиҳод ба қатл бирасонад»).

БОБИ 15. Қасоне, ки даъвати Худо ва Расулашро пазируфтанд

1625. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Ҳангоме, ки Паёмбари Худо (с) дар газваи Ӯхуд маҷрӯҳ гардидаанд ва мушрикин баргаштанд, аз он тарсидаанд, ки мабодо мушрикин дубора баргарданд. Аз ин ҷиҳат фармуғанд: «Кист, ки онҳоро таъқиб намояд?» Ҳафтод нафар, аз он ҷумла Абӯбакр ва Зубайр (р) ҳозир шуданд, ки ба таъқиби онҳо бираванд.

БОБИ 16. Ғазваи Ҳандақ, ки ҳамон газваи Аҳзоб аст

1626. Аз Ҷобир (р) ривоят аст, ки гуфт: Ҳангоме, ки машғули ҳандани ҳандақ будем, ҳарсанги бисёр сахте падидор шуд. Мардум назди Паёмбари Худо (с) рафта ва гуфтанд: Саҳраи бисёр шадиде дар Ҳандақ пайдо шудааст. Фармуғанд: «Инак худам поён мешавам». Ва дар ҳоле, ки (аз ғуруснагӣ) сангери бар шиками худ баста буданд ва се рӯз шуда буд, ки ҷизеро начашида будем, Паёмбари Худо (с) зоғнӯро гирифтанд ва бар саҳра заданд, ҳарсанг ба реги равон мубаддал гардид.

1627. Аз Сулаймон ибни Сурад (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) дар рӯзи ғазваи Аҳзоб (баъд аз ғурехтани мушрикин) фармуғанд: («Баъд аз ин) мо бо онҳо ҷанг мекунем ва онҳо бо мо ҷанг намекунанд». (Яъне: баъд аз ин мо ҳолати ҳуҷумӣ ба худ мегирим ва онҳо ҳолати дифоъӣ ва ҳамин тавр ҳам шуд. Ин суханро дар рӯзи бисту саввуми Зулқаъдаи соли панҷуми ҳичрӣ гуфтанд).

1628. Аз Абӯҳурайра (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) чунин мегуфтанд: «Ба ҷуз Ҳудои ягона Ҳудои дигаре нест, лашкариёнашро иззат додааст, бандашро нусрат ато фармудааст ва танҳо худаш бар аҳзоб ғалаба намудааст ва баъд аз Ҳудо ҳеч ҷизи дигаре нест».

БОБИ 17. Бозгаштани Паёмбари Худо (с) аз ғазваи Аҳзоб ва рафтан ба сӯи бани Қурайза

1629. Аз Абӯсаиди Ҳудрӣ (р) ривоят аст, ки гуфт: Мардуми бани Қурайза ба ҳукми Саъд ибни Муъоз (р) мувоғиқа намуданд. Паёмбари

Худо (с) ўро талабиданд ва ў дар ҳоле, ки бар болои харе савор буд, омад, чун ба масcid наздик шуд (мурод аз ин масcid масциде аст, ки Паёмбари Худо (с) дар вақти муҳосираи бани Қурайза барои намоз хондан дар наздики хонаҳои онҳо омода намуда буданд),

Паёмбари Худо (с) ба мардуми Ансор фармуданд: «Биравед ба сӯи сардори худ ва ё ба сӯи бехтарини худ». Ва ба Саъд ибни Муъоз (р) гуфтанд: «Инҳо ба ҳукми ту мувофиқат кардаанд». Саъд гуфт: Мардони онҳоро бикишед ва кӯдакони онҳоро ба асорат бигиред. Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Мувофиқи ҳукми Худо қазоват намудӣ». Ва ё фармуданд: «Мувофиқи ҳукми Худо ва ё ҳукми малак, ки Ҷабраил (ъ) аст, ҳукм намудӣ» (ва шак дар байни ин ду иборат аз ровӣ аст).

БОБИ 18. Ғазваи Зотурриқоъ

1630. Аз Ҷобир ибни Абдуллоҳ (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) бо асҳоби худ дар ғазваи ҳафтум, ки ғазваи Зотурриқоъ аст намози хавф хонданд.

1631. Аз Абӯмӯсо (р) ривоят аст, ки гуфт: Дар яке аз ғазавоте, ки бо Паёмбари Худо (с) иштирок намуда будем, моён (аз қабилаи Ашъарийин) шаш нафар будем ва як шутур доштем, шутурро ба навбат савор мешудем, пойҳои мо обила кард, пойҳои худам обила карда, нохунҳоям афтод ва ба пойҳои худ хирқапорахоро мепечондам. Ва аз ҳамин сабаб ин ғазваро ба номи ғазваи Зотурриқоъ номиданд, зоро бар пойҳои худ хирқапорахоро мебастем.

1632. Саҳл ибни Абӯҳасама (р), ки бо Паёмбари Худо (с) дар ғазваи Зотурриқоъ иштирок намуда буд, мегӯяд: Намози хавфро ба ин гуна адо намуданд, ки як қисмате аз мардум бо Паёмбари Худо (с) саф бастанд ва қисмати дигар муқобили душман истоданд. Паёмбари Худо (с) бо қасоне, ки бо эшон буданд, як ракаат намоз адо намуданд.

Баъд аз он худи Паёмбари Худо (с) ба ҷойи худ ҳамон тавр истоданд. Қасоне, ки бо онҳо (як ракаат намоз хонда буданд) бақияи намозро бо худ комил карданд, баъд аз он рафтанд ва муқобили дашман қарор гирифтанд. Гурӯҳи дигаре омаданд (ва Паёмбари Худо (с) як ракаати бοқимондаро бо онҳо адо намуданд, сипас ҳамон тавр нишаста, интизор қашиданд, то онҳо ракаати дигарро бихонанд, баъд аз он бо ҳам салом доданд (ва ба ин тарик ҳамагон фазилати намози ҷамоат ва аз он муҳимтар, фазилати намоз хондан бо Паёмбари Худо (с)-ро дарёфтанд).

1633. Ҷобир ибни Абдуллоҳ (р) мегӯяд: Бо Паёмбари Худо (с) ба тарафи Начд ба ҷиҳод рафтем. Ҳангоми бозгаштан дар даште, ки

дараҳтҳои хордори бисёре дошт, ҳаво бисёр гарм шуд, Паёмбари Худо (с) фурӯд омаданд, мардум мутафарриқ гардидаанд ва ҳар касе зери сояи дараҳте нишаст.

Паёмбари Худо (с) низ зери сояи дараҳти самура нишастанд (Самура дараҳте аст, ки шоху барги фаровон дорад ва одати саҳоба (р) он буд, ки агар дар даште манзил мегузиданд, дараҳтеро, ки сояи бештаре дошт, барои Паёмбари Худо (с) ихтисос медоданд) ва шамшери худро бар он оvezон намуданд.

Чобир (р) мегӯяд: Каме хоб шудем, ки Паёмбари Худо (с) моро садо заданд, наздашон рафтем, дидем, ки шахси бодиянишине (номи ин шахси бодиянишин Фурас ибни Хориса буд), паҳлӯяшон нишастааст. Паёмбари Худо (с) гуфтанд: «Ин шахс дар ҳоле, ки ман хоб будам, шамшерамро гирифт. Чун бедор шудам, дидам ки бо шамшери бараҳна болои сарам истодааст, бароям гуфт: Дар муқобили ман аз ту кӣ дифоъ ҳоҳад кард? Гуфтам: Худо ва ин ки паҳлӯям нишастааст». Ва Паёмбари Худо (с) ўро ҷазо надоданд.

БОБИ 19. Ғазваи бани Мусталиқ аз қавми Хузоа, ки ҳамон ғазваи Мурайсӣ мебошад

1634. Аз Абӯсаиди Худрӣ (р) ривоят аст, ки гуфт: Бо Паёмбари Худо (с) ба ғазваи бани Мусталиқ рафтем ва идддае аз арабҳоро ба асорат гирифтем, ба занҳо тамоил намудем ва аз безанӣ саҳт ба таклиф будем ва хостем, ки азме намоем, бо худ гуфтем: Дар ҳоле, ки Паёмбари Худо (с) вучӯд доранд, чӣ гуна ачала намоем ва аз эшон суол нақунем? Аз эшон дар ин маврид суол намудем, фармуданд: «Бар шумо чизе нест, ҳар махлӯке, ки хилқаташ то рӯзи қиёмат муқаддар бошад, ба дунё ҳоҳад омад».

БОБИ 20. Ғазваи Аммор

1635. Аз Чобир ибни Абдуллоҳи Аңсорӣ (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с)-ро дидам, ки дар ғазваи Аммор бар болои шутури худ намози нафлро ба тарафи машриқ меҳонданд (Ин ҳадис ба шумори 216 дар китоби салот, боби таваҷҷӯҳи қабла қаблан гузашт).

БОБИ 21. Ғазваи Ҳудайбия ва ин қавли Худованд, ки: «Худованд аз мӯъминоне, ки дар зери дараҳт бо ту байъат карданд, розӣ шуд» (Фатҳ: 18)

1636. Аз Бароъ (р) ривоят аст, ки гуфт: Шумо фатҳи Маккаро фатҳ медонед ва агарчи фатҳи Макка фатҳ буд (Ҳудованди мутаъюл мефармояд: («Инно фатаҳно лака фатҳан мубино»), вале мо фатҳро Байъати ризвон медонем, ки дар рӯзи Ҳудайбия воқеъ гардид (зоро

байъати ризвон муқаддима ва асоси фатхи Макка буд).

Ҳамроҳи Паёмбари Худо (с) як ҳазору чаҳорсад нафар будем. Ҳудайбия иборат аз ҷоҳе аст, мо оби он ҷоҳро қашидем ва қатрае боқӣ нагузаштем, ин ҳабар ба Паёмбари Худо (с) расид. Омаданд ва бар канори он ҷоҳ нишастанд, зарфи оберо хостанд ва вузӯ намуданд, баъд аз он мазмаза намуданд ва дуо карданд, он обро дар он ҷоҳ реҳтанд, андак вақте ҷоҳро (ба ҳоли ҳудаш) гузаштем ва баъд аз он оби он ҷоҳ мо ва шутурони моро сероб намуд.

1637. Аз Ҷобир (р) ривоят аст, ки гуфт: Рӯзи Ҳудайбия Паёмбари Худо (с) ба мо гуфтанд: «Шумо беҳтарин мардумони рӯи замин ҳастед». Ва мо як ҳазору чаҳорсад нафар будем ва агар (бинояямро аз даст надода будам ва) ҷашм медоштам, ҳамин имрӯз ҷои он дараҳтро барои шумо нишон медодам.

1638. Аз Сувайд ибни Нӯъмон (р), ки аз аҳли Шаҷара мебошад, ривоят аст, ки гуфт: Барои Паёмбари Худо (с) ва саҳобаашон миқдоре гандуми қӯбида оварданд, эшон онҳоро ҳамин тавр хушк ҳойданд.

1639. Ривоят аст, ки Умар ибни Ҳаттоб (р) шаб бо Паёмбари Худо (с) ба ҷое мерафт, аз Паёмбари Худо (с) чизе пурсид, вале эшон ҷавоби ўро нагуфтанд. Боз дубора пурсиш намуд, боз ҳам ҷавоби ўро нагуфтанд. Бори саввум низ пурсид, вале Расули акрам ҷавобашро нагуфтанд (сабаби ҷавоб надодани Паёмбари Худо (с) ба Умар ибни Ҳаттоб он буд, ки эшон дар ин вақт машғули нузули вахӣ буданд, вале Умар ибни Ҳаттоб (р) мутаваҷҷеҳи ин амр нашуда буд). Умар ибни Ҳаттоб (р) бо ҳуд гуфт: Эй Умар! Модарат дар маргат гиря кунад, се бор аз Паёмбари Худо (с) альъон чизе пурсидӣ ва эшон ҷавоби туро нагуфтанд. Умар (р) мегӯяд: Аз тарси он, ки мабодо дар бораи ман қуръоне нозил гардад, шутурамро тез рондам ва аз дигар мусалмонан пештар рафтам. Дере нагузашт, ки шунидам, касе маро садо мезанад, бо ҳуд гуфтам: Шояд дар мавриди ман қуръон нозил шуда бошад. Назди Паёмбари Худо (с) омадам ва салом додам, фармуданд: «Имшаб бар ман суре нозил гардид, ки дар назди ман аз тамоми он ҷӣ, ки ҳуршед бар он тулӯй кардааст, беҳтар аст». Ва ин оятро қироат намуданд: (**«Мо ширӯзии ошкорро насибат соҳтем»**). (*Фатҳ:1*).

1640. Аз Мисвар ибни Маҳрама (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) дар соли Ҳудайбия бо як ҳазору ҷандсад нафар аз саҳобаҳои ҳуд берун шуданд, чун ба Зулҳулайфа расиданд, ҳадяро қаллода намуда, нишонӣ карданд. Ва аз ҳамон ҷо барои адои умра эҳром бастанд ва ҷоссеро аз мардуми Ҳузоъа (барои иттилоъ овардан аз Қурайш) фиристоданд. Паёмбари Худо (с) ба роҳ афтоданд ва ҳангоме, ки ба Ғадири аштол расиданд, ҷоссеро, ки фиристода буданд, омад ва гуфт: Қурайш мардумро барои ҷанг кардан бо шумо ҷамъоварӣ кардаанд ва аз он ҷумла қабоилеро, ки бо онҳо ҳампаймон ҳастанд, аз ин ҷиҳат ба таври қатъӣ бо шумо ҷанг мекунанд ва монеъи рафтани

шумо ба хонаи Каъба мешаванд.

Паёмбари Худо (с) ба мардум гуфтанд: «Бароям маслиҳат бидиҳед: Оё меҳоҳед, ки ба тарафи аҳлу аёли ин мардуме, ки меҳоҳанд монеъи рафтани мо ба сӯи хонаи Каъба гарданд, ҳаракат намоем? Агар бо мо ба муқобила барҳостанд, ин тавр мешавад, ки гӯё ҷосусе нағиристода будем ва бо онҳо ба ҷанг мепардозем ва агар ба муқобили мо наомаданд, мол ва аёли онҳоро ба даст меоварем». Абӯбакр (р) гуфт: Ё Расулаллоҳ! Мо ба қасди хонаи Каъба берун шудаем ва иродай қуштани касе ва ҷанг кардан бо касеро надорем, ба ҳамин ҳадаф ба сафари худ идома дихед, агар касе монеъи рафтани мо гардид, бо ў ҷанг ҳоҳем намуд. Фармуданд: «Ба номи Худо ба пеш биравед».

1641. Аз Нофеъ (р) ривоят аст, ки гуфт: Мардум мегӯянд, ки Ибни Умар (р) пеш аз падараш Умар (р) мусалмон шудааст ва ин чиз воқеият надорад. Балки воқеият он аст, ки дар рӯзи сулҳи Ҳудайбия Умар (р) писараш Абдуллоҳ (р)-ро фиристод, то асперо, ки аз вай дар назди шахсе аз Ансор буд, биоварад. (Абдуллоҳ (р) дар масири роҳи худ) Паёмбари Худо (с)-ро дид, ки дар зери ҳамон дараҳти маъруф нишастаанд ва бо мардум байъат мекунанд ва Умар (р) аз ин кор иттилоъ надошт, Абдуллоҳ ибни Умар (р) бо Паёмбари Худо (с) байъат кард ва баъд аз он рафт ва аспро барои Умар (р) овард. Ва Умар (р) дар ин вақт либоси ҷангиро мепӯшид ва худро омодаи ҷанг мекард. Абдуллоҳ (р) барояш гуфт: Паёмбари Худо (с) дар зери ҳамон дараҳт бо мардум байъат мекунанд. Нофеъ (р) мегӯяд: Ҳамон буд, ки ў ҳам бо писараш рафт ва бо Паёмбари Худо (с) байъат намуд ва ин ҳамон чизе аст, ки мардум мегӯянд: Ибни Умар (р) пеш аз падараш мусалмон шудааст.

1642. Аз Абдуллоҳ ибни Абӯавфо (р) ривоят аст, ки гуфт: Ҳангоме, ки Паёмбари Худо (с) умра намуданд, бо эшон будем. Чун тавоф намуданд, бо эшон тавоф кардем ва чун намоз хонданд, бо эшон намоз хондем. Вале вақте ки байни Сафо ва Марва саъӣ менамуданд, мо аз эшон хифозат мекардем, то мабодо ахли Макка ба эшон зарап бирасонанд.

БОБИ 22. Ғазвай Зотиқарад

1643. Аз Салама ибни Аквაъ (р) ривоят аст, ки гуфт: Пеш аз азони аввал берун шудам ва шутурони ширдехи Паёмбари Худо (с) дар минтақаи (Зиқарад) мечариданд, гуломи Абдурраҳмон ибни Авф (р) омад ва гуфт: Шутурони ширдехи Паёмбари Худо (с)-ро бурданд (ва тамоми ҳадис қаблан зикр гардид ва дар охир ин ривоят омадааст, ки: баъд аз он баргаштем ва Паёмбари Худо (с) маро пушти сари худ бар болои штури худ савор карданд ва рафтем, то ба Мадина дохил гардиdem (Ин ҳадис ба шумораи 1300 дар китоби чиҳод қаблан гузашт).

БОБИ 23. Фазваи Хайбар

1644. Аз Салама ибни Аквაъ (р) ривоят аст, ки гуфт: Бо Паёмбари Худо (с) ба тарафи Хайбар берун шудем ва дар шаб сафар мекардем. Касе ба Омир (р) гуфт: Ё Омир! Аз ҳамон чизҳоят барои мо намешунавонӣ? (Мақсадаш аз он чизҳо ашъоре буд, ки Омир (р) барои мардум месуруд). Омир (р) шахси шоир ва хонандае буд, аз шутураш поён шуд ва барои мардум ин ашъорро меҳонд:

*Худоё! Агар ту набудӣ, мо ҳидоят намешудем,
На садақа медодем ва на намоз меҳондем.
Ва бар мо биомурз ва туро, то зинда бошем, бо азамат ёд мекунем,
Ва дар вакти мулоқот бо душман, моро собитқадам нигоҳ дор.
Ва бар мо оромии бубахи ва вакте, ки моро ба кори бад бихоҳанд,
Ибо меварзем ва бо овози баланд дигаронро бар алайҳи мо
ба қӯмак хостанд.*

Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Ин қофиласолор кист?» Гуфтанд: Омир ибни Аквაъ аст. Фармуданд: «Худованд бар ў раҳмат кунад». Касе гуфт: Ё Набияллоҳ! Ҷаннат барояш воҷиб шуд, валие ҷаро мӯҳлат надодед, то аз вай истифода мебурдем? (Яъне: Ин шаҳс ба асари дуои шумо ба дараҷаи шаҳодат ноил ҳоҳад омад ва аз байни мо ҳоҳад рафт ва эй кош мегузоштед, то аз шуҷоати вай истифода мекардем). Ба Хайбар расидем ва аҳли Хайбарро муҳосира намудем, то ин, ки ба гуруснагии саҳте дучор шудем, баъд аз он Худованди мутаъол фатҳро насиби мо соҳт.

Шоми рӯзе, ки Хайбар фатҳ шуд, (мусалмонон) оташи зиёде барафрӯҳтанд, Паёмбари Худо (с) пурсиданд: «Ин оташҳо барои чист? Ва барои чӣ ин қадар оташ афрӯҳтаед?» Гуфтанд: Гӯшт мепазем. Пурсиданд: «Гӯшти чӣ ҳайвонеро?» Гуфтанд: Гӯшти ҳарҳои аҳлиро. Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Гӯштҳоро берун бирезед ва дегҳоро бишканед». Касе гуфт: Ё Расулаллоҳ! Агар гӯштҳоро берун бирезем ва дегҳоро бишӯем, чӣ мешавад? Фармуданд: «Ҳамон тавр кунед».

Ҳангоме мардум сафороӣ намуданд, шамшери Омир (р) кӯтоҳ буд, рафт ки ба пои яхуде бизанад, шамшераш давр ҳӯрд ва нӯки он бар зонуи ҳудаш исобат намуд ва мурд. Салама (р) мегӯяд: Ҳангоми бозгашт маро Паёмбари Худо (с) диданд ва дасти маро гирифта ва гуфтанд: «Туро чӣ шудааст?» Гуфтам: Падару модарам фидои шумо! Мардум мегӯянд, ки Омир аъмолашро ҳабата кардааст (зеро ҳудашро кушт).

Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Касе, ки чунин мегӯяд, дуруғ мегӯяд, балки барои ў ду музд аст». Ва ду ангушти ҳудро бо ҳам ҷамъ намуда ва гуфтанд: «Омир ҳам машаққат дид ва ҳам ҷиҳод кард ва дар рӯи замин бисёр кам арабе аст, ки мисли ў бошад». Ва ё фармуданд: «Кам арабе аст, ки монанди ў нашъат карда бошад» (маънои қаломи Паёмбари Худо (с) ин аст, ки дар байни арабҳо кам касе пайдо мешавад, ки ҳам ҷиҳод карда бошад ва ҳам машаққат дид бошад).

1645. Аз Анас (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) шабҳангом ба Хайбар дохил гардианд. Ва ин ҳадис қаблан гузашт (ба шумораи 243 муроҷиа шавад) ва дар ин ривоят омадааст, ки ҷангҷӯён онҳоро күштанд ва ахлу авлоди онҳоро ба асорат гирифтанд.

1646. Аз Абӯмӯсои Ашъарӣ (р) ривоят аст, ки гуфт: Ҳангоме, ки Паёмбари Худо (с) ба ҷанги Хайбар рафтанд, мардум ба даште расиданд ва бо садои баланд гуфтанд: «Аллоҳу акбар! Аллоҳу акбар! Ло илоҳа иллаллоҳ!»

Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Бар худ мадоро кунед (яъне: ин суханро оҳистатар бигӯед), шумо на бо шахси ношунаое сухан мегӯед, на бо шахси ғоибе, балки кассеро, ки меҳонед, шунавост ва наздики шумо аст».

Абӯмӯсо (р) мегӯяд: Ман ба ақиби чорпои Паёмбари Худо (с) мерафтам ва «ло ҳавла ва ло қуввата илло биллоҳ» мегуфтам. Инро шунида, фармуданд: «Ё Абдуллоҳ ибни Қайс!» Гуфтам: Лаббайка, ё Расулаллоҳ! Фармуданд: «Оё туро ба калимае, ки ганҷе аз ғанҷҳои ҷаннат аст, раҳнамоӣ накунам?» Гуфтам: Ё Расулаллоҳ! Падару модарам фидои шумо, раҳнамоӣ кунед. Фармуданд: «Он калима ин аст: «Ло ҳавла ва ло қуввата илло биллоҳ».

1647. Аз Саҳл ибни Саъди Соидӣ (р) ривоят аст, ки гуфт: Дар яке аз газавот. Паёмбари Худо (с) бо мушрикин ба ҷанг пардохтанд (тавре, ки дар баъзе ривоят омадааст, ин ҷанг дар Хайбар воқеъ гардида буд), баъд аз ҷанг Паёмбари Худо (с) ба тарафи аскари худ ва мушрикин ба тарафи аскари худ рафтанд.

Дар миёни саҳобаҳои Паёмбари Худо (с) шахсе буд, ки ба яҳуд фурсат намедод ва ба муҷарради дидани шахси танҳо аз онҳо бароварда ва корашро месоҳт. Қасе барои Паёмбари Худо (с) гуфт: Имрӯз ҳеч қадоме аз мо ба андозаи фалонӣ савоб набурдем. Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Он шахс аз аҳли дӯзах аст» (ва ин ба сабаби муноғиқии вай буд). Ровӣ мегӯяд: Ин шахс ба таъқиби он марди размҷӯ афтод, ҳар ҷо, ки мерафт, бо вай ҳамроҳ буд, агар меистод, бо ў меистод ва агар мерафт, бо ў мерафт.

Ровӣ мегӯяд: Он шахси размҷӯ заҳми қалоне бардошт ва тасмим ба ҳудкушӣ кард ва дастаи шамшерашро бар замин гузошт ва сари шамшерро байни ду синааш қарор дод, ҳудашро бар рӯи шамшер фишор дод ва күшт. Шахсе, ки ўро таъқиб мекард, назди Паёмбари Худо (с) омад ва гуфт: Шаҳодат медиҳам, ки шумо Паёмбари Худо (с) ҳастед. Фармуданд: «Чӣ ҳабар аст?» Гуфт: Чун шумо дар мавриди он шахс фармудед, ки аз аҳли дӯзах аст, ин сухан бар мардум гарон тамом шуд, барои онҳо гуфтам, ман ҳабари ин шахсро ба шумо ҳоҳам овард ва ба таъқибаш берун шудам, баъд аз муддати кӯтоҳе заҳми бузурге бардошт ва ба қасди ҳудкушӣ баромад, дастаи шамшерашро бар замин гузошт ва нӯкашро байни ду синааш қарор дод, баъд аз он ҳудро бар

он фишор дод ва ба ҳаёти худ хотима дод. Паёмбари Худо (с) баъд аз шунидани ин сухан фармуданд: «Шахсе аз нигоҳи мардум амали аҳли ҷаннатро анҷом медиҳад, дар ҳоле, ки ўз аз аҳли дӯзах аст ва шахси дигаре дар ҷашми мардум амали аҳли дӯзахро анҷом медиҳад, дар ҳоле, ки ўз аз аҳли ҷаннат аст».

1648. Ва дар ривояти дигаре мегӯяд, ки Паёмбари Худо (с) (баъд аз воқеаи ҳудкуши он шахси муноғиқ) фармуданд: Эй фалонӣ, бархез ва эълон кун, ки ба ҷуз мӯъмин каси дигаре ба ҷаннат намедарояд ва Худованди мутаъюл ин динро ба воситаи шахси фочире таъиид ҳоҳад кард».

1649. Аз Салама ибни Акваб (р) ривоят аст, ки гуфт: Дар газваи Ҳайбар зарбае ба поям исобат намуд, назди Паёмбари Худо (с) омадам, эшон бар он заҳм се бор дамиданд, то ҳамин соат дигар аз он поям эҳсоси шикоят накардаам.

1650. Аз Анас (р) ривоят аст, ки гуфт: Байни Ҳайбар ва Мадина Паёмбари Худо (с) ҷиҳати арӯсӣ бо Сафия (р) се шаб манзил гузиданд. Ман мусалмононро ба арӯсӣ даъват намудам ва дар ин арӯсӣ на гӯште буд ва на ноне ва ҷизе, ки буд, он буд, ки Билол (р)-ро амр карданд, то суфраҳоро бигустуранд. Барои мо ҳурмо ва қурӯт ва равған оварданд. Мусалмонон байни худ гуфтанд: Сафия аз уммаҳоти мӯъминин аст ва ё мулки ямин (яъне қаниз)-и Паёмбари Худо (с) ҳоҳад буд? Гуфтанд: Агар ўро ҳичоб карданд, аз уммаҳоти мӯъминин аст ва агар ҳичоб накарданд, аз мулки яминашон ҳоҳад буд. Ҳангоми рафтан ўро пушти сари худ савор карданд ва ҳичоб намуданд.

1651. Аз Алӣ ибни Абӯтолиб (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) дар рӯзи Ҳайбар аз мутъаи занҳо ва аз ҳӯрдани гӯшти ҳарҳои аҳлӣ наҳӣ фармуданд.

1652. Аз Ибни Умар (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) дар рӯзи Ҳайбар барои асп ду саҳм ва барои пиёда як саҳм муқаррар фармуданд.

1653. Аз Абӯмӯсо (р) ривоят аст, ки гуфт: Ҳангоме, ки дар Яман будем, ҳабари беъсат ва ё ҳичрати Паёмбари Худо (с) барои мо расид. Ман ва ду бародари дигарам Абӯбурда ва Абӯруҳм, ки аз ман қалонтар буданд, бо Ҷанҷоҳу се нафар аз қавми худ ба тарафи Паёмбари Худо (с) ҳаракат намудем, ба қишиғӣ савор шудем ва ин қишиғӣ моро ба сӯи Начҷошӣ ба Ҳабаша бурд.

Дар он ҷо бо Ҷаъфар (р) мулоқот намудем ва ҳамон ҷо мунтазир мондем, то ҳама бо ҳам сафар намудем ва Ҳангоме назди Паёмбари Худо (с) расидем, ки Ҳайбар фатҳ шуда буд ва баъзе аз мардум барои мо, яъне барои мо қасоне, ки ба қишиғӣ омада будем, мегуфтанд, ки мо аз шумо дар ҳичрат сабқат намудаем. Асмоа бинти Умайс (ҳамсари Ҷаъфар ибни Абӯтолиб), ки бо мо омада буд, ба дидани Ҳафса ҳамсари Паёмбари Худо (с) рафт ва Асмоа аз қасоне буд, ки бо

дигарон ба сўи Наччошӣ ҳичрат намуда буд. Дар ҳоле, ки Асмоа назди Ҳафса (р) буд, Умар (р) дохил шуд, чун Асмоаро дид, пурсид: Ин зани кист? (Ҳафса) гуфт: Асмоа духтари Умайс аст. Умар (р) гуфт: Ҳамон ҳабашие, ки ба киштӣ омадааст? Асмоа гуфт: Бале (ман ҳамон ҳастам). Умар (р) гуфт: Мо аз шумо пештар ҳичрат кардаем, аз ин ҷиҳат, ба Паёмбари Ҳудо (с) нисбат ба шумо мустаҳиқтарем.

Асмоа қаҳр кард ва гуфт: Ҳаргиз чунин нест, шумо бо Паёмбари Ҳудо (с) будед, эшон гуруслан шуморо таъом медоданд ва ҷоҳили шуморо ваъз ва насиҳат мекарданд, валие мо дар дасор ва ё дар сарзамини дурафтодае, хос барои Ҳудо ва Расулаш ба сар мебурдем ва мавриди тарс ва ихонат қарор мегирифтем ва ба Ҳудованд савганд, то он чиро, ки гуфтӣ, барои Паёмбари Ҳудо (с) нагӯям, на таоме меҳӯрам ва на ошомидание меошомам ва ин ҷизҳоро бидуни каму зиёд барои Паёмбари Ҳудо (с) ҳоҳам гуфт:

Чун Паёмбари Ҳудо (с) омаданд, Асмоа (р) гуфт: Ё Расулаллоҳ! Умар чунин ва чунон мегӯяд. (Паёмбари Ҳудо (с) фармуранд: «Ту дар ҷавобаш чӣ гуфтӣ? «Гуфт: Ман ҳам барояш чунин ва чунон гуфтам. Фармуранд: «Ӯ аз шумо ба ман мустаҳиқтар нест, барои ӽ ва ҳамроҳонаш (савоб ва фазилати) як ҳичрат аст ва барои шумо мардуме, ки ба киштӣ омадаед, савоб ва фазилати ду ҳичрат аст» (як ҳичрат ба сўи Наччошӣ ба Ҳабаш ва як ҳичрат ба сўи Паёмбари Ҳудо (с) дар Ҳайбар).

1654. Ва аз Абӯмӯсо (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Ҳудо (с) фармуранд: «Ман овози мардуми Ашъариро ҳангоме, ки дар ҳонаҳои ҳуд Қуръон меҳонданд, аз Қуръон ҳондани онҳо мешиносам ва аз ҳамин сабаб аст, ки дар (вақти) шаб ҳонаҳои эшонро аз садои Қуръон ҳонданашон ташхис дода метавонам, агарчанде дар рӯз ҳонаҳои онҳоро надида бошам ва аз он ҷумла (Ҳаким) аст, ки агар хайл ва ё душманро бубинанд, барои онҳо мегӯяд: Дӯstonам аз шумо меҳоҳанд, ки то омаданашон интизор бикашед».

1655. Ва аз Абӯмӯсо (р) ривоят аст, ки гуфт: Баъд аз фатҳи Ҳайбар назди Паёмбари Ҳудо (с) рафтем, саҳми моро ҳам доданд ва ба ғайр аз мо барои ҳеч каси дигаре, ки ба фатҳи Ҳайбар ҳозир нашуда буданд, саҳме надоданд.

БОБИ 24. Үмраи қазоӣ

1656. Аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Ҳудо (с) дар ҳоле, ки эҳром доштанд, бо Маймуна (р) издивоҷ намуданд, валие ҳангоми арӯсӣ аз эҳром баромада буданд ва Маймуна (р) дар минтақаи Сариф вафот намуд.

БОБИ 25. Фазваи Мӯъта дар сарзамини Шом

1657. Аз Абдуллоҳ ибни Умар (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) дар газваи Мӯъта Зайд ибни Ҳориса (р)-ро амир таъян намуда ва фармуданд: «Агар Зайд кушта шуд, Ҷаъфар ва агар Ҷаъфар кушта шуд, Абдуллоҳ ибни Равоҳа (амири шумо бошад)». Ибни Умар (р) мегӯяд: Дар он газва ман бо эшон будам, Ҷаъфар ибни Абӯтолиб (р)-ро чустучӯ намудем ва ўро дар байнин куштагон ёфтем ва дар часадаш навад ва чанд заҳми шамшер ва найза буд.

БОБИ 26. Фиристодани Паёмбари Худо (с) Усома ибни Зайдро ба сӯи Ҳурақот

1658. Аз Усома ибни Зайд (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) моро ба тарафи Ҳурақот фиристоданд, ҳангоми субҳ бар онҳо ҳамла намудем ва онҳоро шикаст додем. Ман ва шахси дигаре аз Ансор яке аз афроди душманро таъқиб намудем (ин шахс номаш Мирдос ибни Амр буд). Ҳангоме, ки ўро мағлуб соҳтем, гуфт: «Ло илоҳа иллаллоҳ» Анзорӣ аз вай даст бардошт ва ман бо найзаам ўро куштам. Ҳангоме, ки ба Мадина омадем, хабар ба Паёмбари Худо (с) расид. Фармуданд: «Ё Усома! Оё баъд аз ин, ки он шахс «Ло илоҳа иллаллоҳ» гуфт, ўро куштӣ?» Гуфтам: Ў барои начоташ ин чизро гуфт. Эшон боз фармуданд: «Ё Усома! Оё баъд аз ин, ки он шахс «Ло илоҳа иллаллоҳ» гуфт, ўро куштӣ?» Ва ин суханро он қадар тақрор карданд, ки орзу намудам, эй кош пеш аз имрӯз мусалмон намешудам (ин орзу ба маънни ҳақиқиаш нест, балки мурод аз он муболига дар мутаассир гаштан аз мавқеъи Паёмбари Худо (с) нисбат ба кушта шудани он шахс аст, гӯё Усома (р) мегӯяд: эй кош дар ҳолати ислом муртакиби чунин гуноҳи зиште намегардидам).

1659. Аз Салама ибни Аквაъ (р) ривоят аст, ки гуфт: Бо Паёмбари Худо (с) дар ҳафт газва иштирок намудам ва дар гурӯҳхое, ки мефиристоданд, дар нӯҳ гурӯҳ саҳм гирифтам, амири мо гоҳе Абӯбакри Сиддиқ (р) ва гоҳе Усома (р) буд.

БОБИ 27. Фазваи фатҳи (Макка) дар моҳи Рамазон

1660. Аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки: Паёмбари Худо (с) баъд аз ин ки ҳашт солу ним аз хичраташон ба Мадина гузашт, дар моҳи Рамазон бо даҳ ҳазор нафар аз мусалмонон ба сӯи Макка азимат намуданд. Ҳудашон рӯза доштанд ва дигарон ҳам рӯза мегирифтанд, то он, ки ба минтақаи Кадид расиданд ва Кадид обе аст мобайни Усфон ва Кудайд, дар ин ҷо рӯзаро ҳӯрданд ва дигарон ҳам ҳӯрданд.

1661. Ва аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) дар моҳи Рамазон ба тарафи Ҳунайн рафтанд ва мардумони муҳталиф

буданд, баъзе рӯза доштанд ва баъзе рӯзаро меҳӯрданд. Чун Паёмбари Худо (с) бар шутури худ савор шуданд, қадаҳи ширеро ва ё қадаҳи оберо бар кафи дasti худ ва ё бар болои шутури худ гузоштанд ва ба тарафи мардум нигоҳ карданд. Дар ин вақт рӯзахӯрон ба рӯзадорон гуфтанд: Ин, ки шумо ҳам рӯзай худро бихӯред.

БОБИ 28. Паёмбари Худо (с) дар рӯзи фатҳи Макка байрақро дар қучо наслб карда буданд?

1662. Аз Урва ибни Зубайр (р) ривоят аст, ки гуфт: Дар соли фатҳи Макка ҳангоме, ки Паёмбари Худо (с) ҳаракат намуданд ва хабар барои Курайш расид, Абӯсуфён ибни Ҳарб ва Ҳаким ибни Ҳизом ва Будайл ибни Варқоъ берун шуданд, ахбори Паёмбари Худо (с)-ро чустучӯ мекарданд. Онҳо омаданд, то ба минтақаи Марри Заҳрон расиданд. Дар ин ҷо оташҳоеро диданд, оташҳои рӯзи арафа (яъне: оташҳои бисёр зиёдеро диданд). Абӯсуфён гуфт: Оё монанди оташҳои рӯзи арафа нест? Будайл ибни Варқоъ гуфт: Шояд оташҳои (қабилаи) бани Амр аст. Абӯсуфён гуфт: Афроди он қабила камтар аз ин ҳастанд. Иддае аз нигаҳбонони Паёмбари Худо (с) онҳоро дастгир намуданд ва назди Паёмбари Худо (с) оварданд, Абӯсуфён дар ин ҷо мусалмон шуд. Ҳангоми ҳаракат кардан Паёмбари Худо (с) ба Аббос (р) гуфтанд, ки «Абӯсуфёнро дар тангии гарданаи кӯҳ нигаҳ дор, то хайли мусалмононро мушоҳида намояд». Аббос (р) ўро ҳамон ҷо нигоҳ дошт. Қабоил бо Паёмбари Худо (с) аз пеши рӯи Абӯсуфён фавҷ-фавҷ мегузаштанд, ҳангоми мурури яке аз он гурӯҳҳо Абӯсуфён ба Аббос (р) гуфт: Ин қадом қабила аст? Гуфт: Қабилаи Фифор аст. Гуфт: Маро бо Фифор коре нест (яъне: ман бо онҳо ҷанг ва даргирӣ надоштам).

Баъд аз он қабилаи Ҷухайна гузашт. Абӯсуфён ҳамон суоли худро такрор намуд. Сипас қабилаи Саъд ибни Ҳузайм омад боз Абӯсуфён ҳамон суолашро такрор намуд. Баъд аз он қабилаи Сулайм расид ва ў ҳамон суоли худро такрор намуд, то он, ки гурӯҳе омад, ки мисли онро надида буд, пурсид: Инҳо киёнанд? Гуфт: Инҳо мардуми Ансоранд. Ва байрақи онҳо дар дasti Саъд ибни Убода (р) буд. Саъд ибни Убода (р) гуфт: Эй Абӯсуфён! Имрӯз рӯзи хунрезӣ ва маъракаи файсалакун аст, имрӯз рӯзест, ки Каъба мубоҳ мегардад. Абӯсуфён ба Аббос (р) гуфт: Эй кош рӯзи зимор буд (яъне: эй кош рӯзе мебуд, ки ман метавонистам аз қавми худ дифоъ намоям ва ё рӯзе аст, ки бояд аз ман дифоъ намой).

Баъд аз он гурӯҳи дигаре омад, ки хурдтарини гурӯҳҳо буд ва Паёмбари Худо (с) бо саҳобаҳои худ дар байни он гурӯҳ буданд, байрақи ин гурӯҳ даро дasti Зубайр ибни Аввом (р) буд. Ва чун Паёмбари Худо (с) расиданд, Абӯсуфён ба (Паёмбари Худо (с) гуфт: Магар хабар надорӣ, ки Саъд ибни Убода чӣ гуфтааст? Пурсиданд: «Чӣ гуфт?» Гуфт: Чунин ва чунон гуфт. Фармуданд: «Саъд дурӯғ

гуфтааст, имрӯз рӯзе аст, ки Худованд Каъбаро муazzам месозад ва рӯзе аст, ки Каъба пӯшонида хоҳад шуд». Ва Паёмбари Худо (с) амр намуданд, ки байрақашон дар Ҳаҷун насл гардад (Ҳаҷун чое аст дар дохили Макка наздики мақбараи Муъалло ва то имрӯз ба ҳамин ном ёд мешавад).

Ва Аббос (р) ба Зубайр (р) гуфт: Эй Абӯабдуллоҳ! Паёмбари Худо (с) ба ту амр кардаанд, ки байрақашонро дар ин чо насл намой. Ровй мегӯяд: Дар ин рӯз Паёмбари Худо (с) Ҳолид ибни Валид (р)-ро амр карданد, ки аз тарафи болои Макка аз роҳи Кадо дохил гардад ва худи Паёмбари Худо (с) аз поёни Макка аз роҳи Кудай дохил шуданд. Аз лашкариёни Ҳолид ибни Валид (р) дар ин рӯз ду нафар ба шаҳодат расиданд, яке Ҳубайш ибни Ашъар ва дигаре Курз ибни Ҷобири Фихрӣ (р) (сабаби күшта шудани ин ду нафар он буд, ки аз лашкар чудо афтода буданд ва мушриkin аз фурсат истифода намуда, онҳоро ба шаҳодат расониданд).

1663. Аз Абдуллоҳ ибни Мугаффал (р) ривоят аст, ки гуфт: Дар рӯзи фатҳи Макка Паёмбари Худо (с)-ро дидам, ки бар шутури худ савор буданд ва сураи «Фатҳ»-ро тиловат мекарданд ва агар тарси ин намебуд, ки мардум дар атрофам ҷамъ гарданд, сураи «Фатҳ»-ро ба монанди Паёмбари Худо (с) тиловат мекардам.

1664. Аз Абдуллоҳ ибни Масъуд (р) ривоят аст, ки гуфт: Рӯзи фатҳи Макка ҳангоме, ки Паёмбари Худо (с) ба Макка дохил шуданд, дар атрофи хона сесаду шаст бут гузошта шуда буд, Паёмбари Худо (с) бо чӯбе, ки дар даст доштанд, ба паҳлӯи он бутҳо мезаданд ва мегуфтанд: «Ҳақ омад ва ботил аз миён рафт». (*Исрӯ: 81*) «Ҳақ омад ва ботил на чизеро аз нав меофаринад ва на дубора зинда мекунад». (*Сабаъ: 49*)

БОБИ 29

1665. Аз Амр ибни Салама (р) ривоят аст, ки гуфт: (Сукунат ва будубоши мо) бар сари обе буд, ки рафтуомади мардум аз он чо сурат мегирифт. Аз қофилаҳое, ки аз назди мо мегузаштанд мепурсидем: Мардумро чӣ шудааст? Мардумро чӣ шудааст? Ин шахс чӣ гуна аст?

(Максуд аз ин шахс Паёмбари Худо (с) аст, яъне мепурсиданд, ки кораш ба кучо расидааст ва барҳӯрдаш бо мардум чӣ гунааст). Мегуфтанд: Шахсе аст, даъво мекунад, ки аз тарафи Худованд мабъус гардидааст ва Худованд барои ӯ ваҳӣ мефиристад ва ё Худованд ин чизро барояш ваҳӣ фиристодааст (яъне чизеро аз Қуръон зикр мекарданд, мегуфтанд, ин чизҳоро Худованд бар вай ваҳӣ фиристодааст). Ва ман ҳамаи ин суханонро тавре ҳифз мекардам, ки гӯё ба синаам нақш мебандад ва мардуми Араб дар мусалмон шудани худ мунтазири фатҳи Макка буданд ва мегуфтанд: Ӯро бо қавмаш вомегузорем, агар бар онҳо ғолиб шуд, маълум аст, ки ба ростӣ ӯ Паёмбари Худо (с) аст.

Ҳангоме, ки Макка фатҳ гардид, ҳар қавме дар мусалмон шудан аз дигаре сабқат мечуст ва падари ман дар мусалмон шудан аз дигар афроди қавми худ мубодарат ҷуст. Баъд аз бозгаштан падарам гуфт: Ба Худованд савганд, ки аз назди Паёмбари Худо (с) омадаам ва ба мо амр намуданд, ки фалон намозро дар фалон вакт ва фалон намозро дар фалон вакт адо намоед ва ҳангоме, ки вақти намоз дохил шуд, яке аз шумоён аzon бидиҳад ва ҳар кадом аз шумо, ки аз Қуръон бештар ҳифз дорад, барои шумо имоматӣ кунад.

Чун ҷустуҷӯ намуданд, касеро наёфтанд, ки аз ман бештар Қуръонро ҳифз дошта бошад. Зоро ман аз қофилаҳое, ки (аз қабилаи мо) мегузаштанд, Қуръонро меомӯҳтам ва ҳамон буд, ки маро ба ҳайси имоми худ интихоб намуданд ва ман дар ин вакт шаш ва ё ҳафтсола будам ва пироҳани ҳатдоре доштам, ки (ба сабаби қӯтоҳӣ) ҳангоми саҷда кардан боло мерафт (ва авратам маълум мешуд). Зане аз занҳои он қаряи (ба мардуме, ки пушти сарам намоз меҳонданд) гуфт: Чаро имоми худро намепӯшонед? Онҳо рафтанд ва бароям пироҳане ҳариданд ва (дар умри худ) ба ҳеч ҷизе ба андозаи он пироҳан хушҳол нашуда будам.

БОБИ 30. Ин қавли Худованд, ки: «Ва рӯзи Ҳунайн ҳангоме, ки бисёр будани шумо шуморо ба ғурур водошт...»

1666. Ривоят аст, ки дар дасти Абдуллоҳ ибни Абӯавфо (р) асари зарбае буд ва мегуфт: Ин зарба дар рӯзи Ҳунайн ҳангоме, ки бо Паёмбари Худо (с) будам, бар ман расид.

БОБИ 31. Ғазваи Автос

1667. Аз Абӯмӯсо (р) ривоят аст, ки гуфт: Баъд аз он, ки Паёмбари Худо (с) аз газваи Ҳунайн фориғ шуданд, Абӯомир (р)-ро ба саркардагии лашкарэ ба Автос фиристоданд. Ин лашкар бо Дурайд ибни Самма рӯбарӯ гардид ва ба ҷанг пардохтанд, дар натиҷа Дурайд қушта шуд ва атрофиёнашро Худованд ба шикаст дучор соҳт. Абӯмӯсо (р) мегӯяд: Ва маро Паёмбари Худо (с) бо Абӯомир фиристода буданд. Зонӯи Абӯомир (р) мачрӯҳ гардид ва касе, ки ўро мачрӯҳ соҳт, шахсе аз бани Ҷушамӣ буд, ки тире ҳаволааш кард ва ба зонуяш расид. Наздаш рафтам ва гуфтам: Амаки мӯҳтарам! Қй шуморо мачрӯҳ соҳт? Гуфт: Қотилам ҳамон касе аст, ки маро ба тир задааст. Ба тарафаш давидам ва бар ў наздик шудам, чун маро дид, гурехт, ба дунболаш давида ва мегуфтам: Оё шарм намекунӣ? Оё муқовимат карда наметавонӣ?

Ҳамон буд, ки истод ва даргир шудем, баъд аз радду бадал кардани шамшер ўро қуштам ва назди Абӯомир омада, гуфтам: Он шахсро Худованд ба қатл расонид. Гуфт: Биё ва ин тирро аз поям берун кун. Тирро аз пояща кашидам, аз ҷояш об баромад, Абӯомир гуфт:

Бародарзодаам! Саломи маро ба Паёмбари Худо (с) бирасон ва бигӯ, ки бароям талаби омурзиш намоянд. Ва маро ба ҷои худ амири лашкар соҳт ва каме нагузашт, ки вафот намуд.

Ба Мадина баргаштам ва назди Паёмбари Худо (с) ба хонаашон рафтам. Болои таҳте, ки аз ресмон бофта шуда буд ва фаршे бар рӯи он андохта шуда буд, нишаста буданд, асари ресмонҳо ба пушт ва паҳлӯи эшон ба хубӣ маълум мешуд. Саргузашти худ ва Абӯомирро барояшон гуфтам ва афзудам, ки аз ман хост, то барои шумо бигӯям, ки барояш талаби омурзиш намоед. (Паёмбари Худо (с) оберо талабиданд ва вузӯ соҳтанд. Баъд аз он дастҳои худро боло карда ва дуо карданд, ки «Илоҳо! бандаат Абӯомирро биомурз». Ва дастҳои худро ончунон баланд карданд, ки сафедии зери бағалашонро дидам ва дар дуои худ гуфтанд: «Илоҳо! Мартабаи ўро дар рӯзи қиёмат аз мартабаи бисёре аз ҳалқи худ баландтар бигардон». Гуфтам: Барои ман ҳам талаби омурзиш намоед. Гуфтанд: «Илоҳо! Гуноҳони Абдуллоҳ ибни Қайсро барояш биомурз ва дар рӯзи қиёмат ҷои хуберо насибаш бигардон».

БОБИ 32. Ғазваи Тоиф дар шавволи соли ҳаштум

1668. Аз Умми Салама (р) ривоят аст, ки гуфт: Дар ҳоле, ки шахси муҳаннасе наздам буд (муҳаннас касе аст, ки алоими мард ва зан дар вай вучуд дорад, vale майле ба занҳо надорад, аз ин ҷиҳат дар радифи ғайри улулирба доҳил гардида ва омадани он дар назди занҳо боке надорад), Паёмбари Худо (с) ворид шуданд ва шуниданд, ки ин муҳаннас ба Абдуллоҳ ибни Умайя (Абдуллоҳ ибни Умайя бародари Умми Салама, ровии ҳадис аст) мегӯяд: Эй Абдуллоҳ! Агар Худованд фардо фатҳи Тоифро насиби шумо кард, духтари Файлонро интихоб кун (номи ин духтар Бодия буд ва баъд аз фатҳи Тоиф бо падараш мусалмон шуд ва Абдурраҳмон ибни Авғ бо вай издивоҷ намуд), зоро ў аз фарти зебой чаҳоргона меояд ва ҳаштгона меравад (мақсадаш он буд, ки он духтар аз фарбекии зиёд бар рӯи шикамаш чаҳор парда андохтааст, ки ҳангоми омаданаш он чаҳор парда намоён мегардид ва чун бармегардад, дунболаи он пардаҳои ҷоқ аз ҳарду тарафи паҳлӯҳояш зоҳир мешавад, ки дар маҷмӯъ ҳашт парда ба ҷашм меҳӯрад). Паёмбари Худо (с) (хитоб ба Умми Салама (р) фармуданд: «Чунин ашхос набояд назди шумо доҳил шаванд»).

1669. Аз Абдуллоҳ ибни Умар (р) ривоят аст, ки гуфт: Чун Паёмбари Худо (с) Тоифро муҳосира намуданд ва ба онҳо коре карда натавонистанд, фармуданд: «Иншоаллоҳ бармегардем. «Ин сухан бар мусалмонон гарон омад ва гуфтанд: Фатҳ нокарда, чӣ гуна бармегардем? (Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Фардо субҳ ҷангро шурӯъ кунед»).

Чун фардо чангро шурӯй намуданд, иддае захмӣ шуданд. (Дар ин вакт Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Иншоаллоҳ фардо бармегардем». Ин бор аз шунидани ин сухан хуши мусалмонон омад ва мувофиқат намуданд ва Паёмбари Худо (с) хандиданд.

1670. Аз Саъд ва Абӯбакра (р) ривоят аст, ки гуфтанд: Аз Паёмбари Худо (с) шунидем, ки фармуданд: «Касе, ки дониста худро ба ғайри падари худ нисбат медиҳад, биҳишт бар вай ҳаром аст».

1671. Ва дар ривояти дигар омадааст, ки яке аз онҳо, ки Саъд бошад, аввалин касе аст, ки дар роҳи Худо тир андоҳт ва дигарӣ, ки Абӯбакр бошад, касе аст, ки бо иддае бар девори қалъаи Тоиф боло шуд ва назди Паёмбари Худо (с) омад ва ё яке аз бисту се касе аст, ки бар девори қалъаи Тоиф баромада буданд (ва барои мусалмон шудан) назди Паёмбари Худо (с) омада буданд.

1672. Аз Абӯмӯсо (р) ривоят аст, ки гуфт: Ҳангоме, ки Паёмбари Худо (с) бо Билол (р) дар Ҷеърони байни Макка ва Мадина манзил гузидা буданд, ман ҳам бо эшон будам. Шахси бодиянишине назди эшон омад ва гуфт: Оё ба ваъдае, ки ба ман додаед, вафо намекунед? (Ваъдаеро, ки Паёмбари Худо (с) барояш дода буданд, ин буд, ки аз ғаноими Ҳунайн чизе барояш бидиҳанд), барояш гуфтанд: «Хотирчамъ бош». Гуфт: «Хотирчамъ бош»-ро бароям бисёр гуфтед. Паёмбари Худо (с) рӯи худро ба тарафи Абӯмӯсо ва Билол карданд ва дар ҳолати ғазаб фармуданд: «Хотирчамъро, ки барояш додам, рад кард, шумо онро қабул кунед». Он ду нафар гуфтанд: Қабул дорем. Баъд аз он қадаҳи обero талаб намуданд ва дасту рӯи худро дар он қадаҳ шустанд ва обе, ки даҳони худро бо он шуста буданд, дар он қадаҳ андохтанд ва гуфтанд: «Аз ин қадаҳ биошомед ва бар рӯй ва гардани худ бимолед ва хотирчамъ бошед». Абӯмӯсо ва Билол қадаҳро гирифтанд ва ҳамчунон карданд, Умми Салама (р) аз пушти парда ба он ду нафар гуфт: Барои модари худ ҳам чизе нигоҳ доред. (Умми Салама (р) азвоҷи мутахҳарот аст ва аз ин сабаб худро модар номид, зоро ки азвоҷи Паёмбари Худо (с) уммаҳотулмӯъминин мебошанд) ва онҳо чизе аз оби он қадаҳро барои Умми Салама (р) нигоҳ доштанд.

1673. Аз Анас ибни Молик (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) иддае аз Ансорро ҷамъ карданд ва фармуданд: «Одати ҷоҳилияят ва мусибате (ки аз кушта шудани падарҳо ва авлоди Қурайш барои онҳо расидааст) ҳанӯз аз хотири Қурайш нарафтааст ва ман хостам, то хотири онҳоро хуш созам ва дилашонро ба даст биоварам, магар шумо ризоят намедиҳед, ки дигарон бо мол ва сарвати дунявӣ ва шумоён бо Паёмбари Худо (с) ба хонаҳоятон баргардед?» Гуфтанд: Чаро ризоят намедиҳем? Фармуданд: «Агар мардум ба як тараф ва Ансор ба тарафи дигар бираванд, ман ба тарафи Ансор ва ё ба диёри Ансор меравам».

БОБИ 33. Фиристодани Паёмбари Худо (с) Холид ибни Валидро ба сӯи бани Ҷазима

1674. Аз Абдуллоҳ ибни Умар (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) Холид ибни Валидро ба сӯи бани Ҷазима фиристоданд. Ӯ эшонро даъват ба Ислом намуд, vale онҳо ба таври шоиста нагуфтанд, ки мусалмон шудаём, балки дар иваз гуфтанд, ки аз дине ба дини дигаре дохил гардиDEM. Холид иддае аз онҳоро кушт ва иддаero асири намуд ва барои ҳар қадоми мо асирие супурд.

Рӯзе Холид амр кард, ки ҳар қасе бояд асирашро ба қатл бирасонад. Ман гуфтам: Ба Ҳудованд савганд, на худам асирамро мекушам ва на ҳам қасе аз ҳамроҳонам асирашро ҳоҳад кушт. То ин, ки назди Паёмбари Худо (с) омадем ва аз воқеа барояшон ҳабар додем. Паёмбари Худо (с) дастҳои ҳудро баланд карда фармуданд: «Илоҳо! Аз кори Холид ба ту безорӣ мечӯям». Ва ин суханро ду бор такрор намуданд.

БОБИ 34. Гурӯхи Абдуллоҳ ибни Ҳузофай Саҳмӣ ва Алқама ибни Муҷаззази Мудлиҷӣ, ки барояш гурӯҳи Ансор низ мегӯянд

1675. Аз Алӣ (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) лашкареро фиристоданд ва шахсеро аз Анзор бар он лашкар амир таъин намуданд (ин шахс Абдуллоҳ ибни Ҳузофай Саҳмӣ буд). Ва ба лашкариён амр карданд, ки аз он шахс итоат намоянд. Рӯзе он шахс бар лашкариён газаб намуда ва гуфт: Оё магар Паёмбари Худо (с) барои шумо нагуфтанд, ки аз ман итоат кунед? Гуфтанд: Бале, чунин гуфтанд. Гуфт: Бароям ҳезум ҷамъ кунед. Онҳо ҳезум ҷамъ карданд ва оварданд. Гуфт: Ҳезумҳоро оташ занед. (Тибқи амраш ҳезумҳоро) оташ заданд. Гуфт: Ҳудро дар ин оташ биандозед. Чун қасди дохил шудан дар оташро намуданд, яқдигарро аз ин кор мамониат намуда гуфтанд: Мо аз оташ гурехтем ва дини Паёмбари Худо (с)-ро пазируфтем. Ва ба ҳамин қашмакашӣ буданд, ки оташ ҳомӯш гардиД ва газаби он шахс низ фурӯ нишасти. Чун ин ҳабар ба Паёмбари Худо (с) расид, фармуданд: «Агар дар он оташ дохил мешуданд, то ба рӯзи қиёмат аз он берун намешуданд, тоат аз амир дар корхое аст, ки мувофиқи шариат бошад».

БОБИ 35. Фиристодани Абӯмӯсо ва Муъоз ба сӯямон пеш аз ҳаҷатуљвидоъ

1676. Аз Абӯмӯсо (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) ман ва Муъоз (р)-ро ба Яман фиристоданд ва ҳар қадоми моро ба як иқлими фиристоданд. Яман дорои ду иқлими буд (ва ҳангоми фиристодан) ба

мо гуфтанд: «Бо мардум осонгирӣ намоед ва саҳтигирӣ накунед, мардумро ба дин хушбин намоед ва бадбин масозед».

(Ровӣ мегӯяд) Ҳар кадоми аз ин ду нафар бар сари кори худ рафтанд ва ҳар кадом вакте, ки дар қаламрави худ ба гаштугузор мерафт ва ба қаламрави дигар наздик мешуд, наздаш меомад ва бар ўсалом медод. Боре Муъоз (р) аз қаламрави худ ба қаламрави Абӯмӯсо (р) наздик шуд ва бо ҳари худ наздаш омад, дид ки Абӯмӯсо (р) нишастааст ва мардум ба атрофа什 ҷамъ шудаанд ва дар гӯшай дигаре шахсе аст, ки дастҳояшро ба гарданаши бастаанд. Муъоз (р) гуфт: Эй Абдуллоҳ ибни Қайс! Ин шахс чикора аст? Абӯмӯсо гуфт: Шахсе аст, ки баъд аз мусалмон шудан дубора коғир шудааст. Гуфт: То ў күшта нашавад, аз қотирам пиёда наҳоҳам шуд. Гуфт: Ту пиёда шав! Ин шахс барои ҳамин кор ин ҷо оварда шудааст. Гуфт: То күшта нашавад, пиёда наҳоҳам шуд. Абӯмӯсо (р) амр кард ва ўро күштанд.

Баъд аз он Муъоз (р) пиёда шуд ва гуфт: Эй Абдуллоҳ! Қуръонро чӣ гуна меҳонӣ? Гуфт: Шабу рӯз ба таври доимӣ меҳонам, vale эй Муъоз, ту чӣ гуна меҳонӣ? Гуфт: Аввали шаб меҳобам ва баъд аз он, ки ҷузъе аз шаб гузашт, бармехезам ва ҳар он чӣ, ки Ҳудованд насиб карда буд, меҳонам. Аз хоб шудани худ ҳамон андоза умеди савоб дорам, ки аз шабхезии худ (зеро қасе, ки қасдаш аз хобидан ва роҳат кардан омодагӣ барои ибодат ва хидмат ба бандагони Ҳудо бошад, ҳамон хоб ва роҳаташ низ дар ҳасаноташ ҳисоб мегардад).

1677. Аз Абӯмӯсои Ашъарӣ (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Ҳудо (с) маро ба тарафи Яман фиристоданд ва ман дар бораи баъзе аз нӯшиданиҳое, ки дар он ҷо соҳта мешуд, аз эшон пурсиши намудам. Аз ман пурсиданд: «Он нӯшиданиҳо аз чӣ ҷиз ва чӣ гуна соҳта мешаванд?» Гуфтам: Аз асал ва ҷав. Фармуданд: «Ҳар ҷизе, ки масти биёварад, ҳаром аст».

БОБИ 36. Фиристодани Алӣ ибни Абӯтолиб ва Ҳолид ибни Валид (р) ба сӯи Яман

1678. Аз Бароъ (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Ҳудо (с) маро бо Ҳолид ибни Валид (р) ба Яман фиристоданд, vale баъд аз он Паёмбари Ҳудо (с) Алӣ (р)-ро ба ҷойи Ҳолид таъин намуда ва фармуданд: «Барои ҳамроҳони Ҳолид бигӯ: Қасе, ки меҳоҳад бо ту ба Яман биравад, бо ту биравад ва қасе, ки меҳоҳад пештар биравад, пештар биравад». Ва ман аз қасоне будам, ки бо Алӣ (р) ба Яман рафтам ва ҷандин авқия ганимат ба даст овардам.

1679. Аз Бурайда (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Ҳудо (с) Алӣ (р)-ро назди Ҳолид (р) фиристонд, то ҳумсро аз вай бигирад ва ман аз Алӣ (р) бадам омад, чун дидам, ки ўғул кардааст. (Зеро Алӣ (р) аз амволи ҳумс қанизакеро барои худ баргузид ва бо вай ҷимоъ кард ва

Бурайда (р) ба хаёли он, ки ин амали Алӣ (р) хиёнат дар амволи байтулмол аст, аз вай бадаш омад). Ба Холид (р) гуфтам: Оё инро мебинӣ (ки чӣ кардааст)? Чун назди Паёмбари Худо (с) омадем, киссанро барояшон гуфтам, фармуданд: «Эй Бурайда! Оё аз Алӣ бадат меояд? Гуфтам: Бале. Фармуданд: «Набояд аз вай бадат биёд, зеро насибаш аз хумс бештар аз ин мешавад».

1680. Аз Абӯсаиди Худрӣ (р) ривоят аст, ки гуфт: Алӣ ибни Абӯтолиб (р) аз Яман миқдори тиллоеро, ки ҳанӯз аз хокаш тасфия нашуда буд, дар дохили пӯсти ошдодае барои Паёмбари Худо (с) фиристод (ин мол аз хумс ғанимат буд ва ин ҳамон насибе аст, ки Паёмбари Худо (с) метавонанд ҳар тавре, ки хоста бошанд, дар он тасарруф намоянд). Эшон он тиллоҳоро байни чахор нафар тақсим намуданд. (Ва онҳо Уяйна ибни Бадр ва Ақраъ ибни Ҳобис ва Зайди Хайл ва чаҳоруми онҳо Алқама ва ё Омир ибни Туфайл буданд).

Яке аз саҳоба гуфт: Ба ин мол моён аз инҳо мустаҳиктар будем. Ин сухан ба Паёмбари Худо (с) расид, фармуданд: «Магар ба амонатдории ман итминон надоред ва ман амини он Зоте ҳастам, ки дар осмон аст, субҳ ва шом ҳабари осмон бароям мерасад». Шахсе (ин шаҳс номаш Нофэъ ва машҳур ба Зулхувайсарай Тамимӣ буд), ки дорои ҷашмони фурӯрафта, рӯи устухонӣ, пешонии баромада, риши пурпушт, сари тарошида ва изор барзада буд, барҳост ва гуфт: Ё Расулаллоҳ! Аз Худо битар!

Фармуданд: «Эй вой бар ту! Магар ман сазовортарин афроди рӯи замин дар тарсидан аз Худо нестам?» Он шаҳс барҳост ва рафт. Холид ибни Валид (р) гуфт: Ё Расулаллоҳ! Оё гарданашро назанам? Фармуданд: «На, шояд як вақте намоз бихонад». Холид (р) гуфт: Чӣ басо қасоне, ки намоз меҳонанд ва ба забони худ чизе мегӯянд, ки дар дилашон нест. Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Ман ба ин амр нашудаам, ки дили мардумро сӯроҳ кунам ва ё шиками онҳоро шикоф намоям».

Ровӣ мегӯяд: Дар ҳоле, ки он шаҳс мерафт, (Паёмбари Худо (с) ба сӯи ў назар карда гуфтанд: «Аз насли ин шаҳс мардуме ба вучуд меоянд, ки китоби Худоро бисёр ширин ва хуб тиловат менамоянд, vale ин Қуръон хондани онҳо аз ҳанҷараҳои онҳо таҷовуз намекунад ва аз дин онҷунон ба суръат ҳориҷ мешаванд, ки тир аз камон ҳориҷ мегардад». Ва гумон мекунам, ки гуфтанд: «Агар эшонро дарёбам, ба монанди қавми Самуд ҳоҳам кушт» (яъне ҳамаи онҳоро бидуни истисно ҳоҳам кушт).

БОБИ 37. Ғазваи Зулхаласа

1681. Ҳадиси Ҷарир (р) дар мавриди Зулхаласа ва ин гуфтаи Паёмбари Худо (с) ки фармудаанд: «Маро аз Зулхаласа бароҳат намесозӣ,» қаблан гузашт ва дар ин ривоят Ҷарир (р) мегӯяд:

Зулхаласа хонае буд дар Яман, ки мардуми Хасъам ва Бачила бутхоро дар он қарор дода буданд ва ибодат мекарданд.

Ровй мегўяд: Ҳангоме, ки Чарир (р) ба Яман расид, шахсе дар он чо вучуд дошт, ки бо азлом фол медиҳ, касе барои ўгуфт, ки фиристодай Паёмбари Худо (с) дар ҳамин чо аст, агар ба дасташ биафтий, гарданатро мезанад ва дар ҳоле, ки ўбо он (азлом) фол медиҳ, Чарир (р) бар болои сараш истод ва гуфт: Ё инҳоро мешиканӣ ва шаҳодат медиҳӣ, ки «лю илоҳа иллаллоҳ» ва ё ин, ки гарданатро ҳоҳам зад, ўон (азлом)-ро шикаст ва мусалмон шуд.

БОБИ 38. Рафтани Чарир ба сӯи Яман

1682. Ва аз Чарир (р) ривоят аст, ки гуфт: Ҳангоме, ки дар Яман будам, бо ду нафар аз аҳли Яман, яке Зукалоъ ва дигаре Зуамр мулоқот намудам. Бо онҳо дар бораи Паёмбари Худо (с) шурӯъ ба сӯҳбат намудам, Зуамр бароям гуфт: Агар он чиро, ки аз ин шахс мегӯй, ҳакиқат дошта бошад, имрӯз се рӯз аст, ки аз вафоташ мегузарад (ин шахс аз тариқи фолбинӣ аз вафоти Паёмбари Худо (с) иттилоъ ёфта буд). Он ду нафар бо ман роҳ афтоданд, то ин, ки дар роҳ қофиланд, ки аз тарафи Мадина меомад, аз эшон пурсиш намудем. Гуфтанд: Паёмбари Худо (с) вафот намудааст ва Абӯбакр (р) ҷонишини эшон шудааст ва мардум ороманд. Он ду нафар барои ман гуфтанд: Ба рафиқат (яъне Абӯбакр (р) бигӯ, ки мо нияти омаданро доштем ва шояд, ки иншоаллоҳ бори дигар баргардем. Инро гуфтанд ва ба тарафи Яман баргаштанд.

БОБИ 39. Ғазваи Сифилбаҳр

1683. Аз Ҷобир (р) ривоят аст, ки гуфт: Чун Паёмбари Худо (с) гурӯҳеро ба тэъоди сесад нафар ба тарафи соҳил фиристоданд ва Абӯбайда ибни Ҷароҳ (р)-ро бар онҳо амир таъин намуданд, онҳо ба он тараф ба роҳ афтоданд, дар миёнаи роҳ ғизо тамом шуд. Абуубайда (р) амр кард, то қути боқимондаи лашкар ҷамъоварӣ гардад, онҳоро ҷамъ карданд, ду кисса хурмо шуд. Рӯзона кам-кам барои мо медод, то ин, ки он хурмоҳо кам шуд ва рӯзона барои мо фақат як хурмо мерасид. Гуфтам: Он як хурмо барои шумо чӣ метавонист бикунад? Гуфт: Таъсири набудани онро вақте дарк кардем, ки хурмоҳо тамом шуд ва чизе боқӣ намонд. Баъд аз он ба канори дарё расидем, дидем моҳие ба монанди кӯҳе он чо афтодааст. Лашкариён даҳ рӯз аз он моҳӣ ҳӯрданд, баъд аз он Абӯбайда (р) амр кард, то ду устухони пахлӯӣ ўро рост кунанд ва амр кард, то шутуре бо бораш аз зери он бигзарад, шутур аз зери он гузашт ва ба он нарасид.

1684. Ва аз Ҷобир (р) дар ривояти дигар омадааст, ки гуфт: Дарё барои мо ҳайвонеро берун андоҳт, ки барояш анбар мегӯянд. Ним моҳ

аз он ҳайвон ҳўрдем ва аз равғанаш он қадар ба чони худ молидем, ки қисмҳои мо ба ҳоли аввалии худ баргашт. Ва дар ривояти дигаре аз Ҷобир (р) омадааст, ки Абӯбайда (р) (ба лашкариён) гуфт, ки бихўред. Ва чун ба Мадина омадем, ин воқеаро барои Паёмбари Худо (с) қисса намудем, фармуданд: «Ризқеро, ки Худованд ба шумо омода кардааст, бихўред ва агар аз он чизе ҳамроҳи шумо бошад, барои мо ҳам бидихед». Касе аз лашкариён чизе аз он моҳиро овард ва эшон ҳўрданд.

БОБИ 40. Фазваи Айина ибни Ҳасан

1685. Аз Абдуллоҳ ибни Зубайр (р) ривоят аст, ки гурӯҳе аз мардуми бани Тамим назди Паёмбари Худо (с) омаданд. Абӯбакр (р) пешниҳод кард ва гуфт: Қаъқоъ ибни Маъбад ибни Зурораро бар онҳо амир муқаррар намоед. Умар (р) Ақраъ ибни Ҳобисро пешниҳод намуд. Абӯбакр (р) гуфт: Қасди ту фақат муҳолифат бо ман буд. Умар (р) гуфт: Қасди муҳолифат бо туро надоштам. Мучодилаи онҳо ба ҷое расид, ки садояшон баланд шуд ва дар ин маврид ин қавли Худованди мутаъюл нозил гардид: «Эй мӯъминон! Бар Худо ва Расулаш пеш магиред...» то он, ки оят тамом шуд (яъне то ин қавли Худованди мутаъюл, ки «ва антум ло ташъурун» ва маъни ояи карима ин аст, ки пеш аз тасмимгирии Паёмбари Худо (с) шумо тасмим нагиред, балки бояд мавқифи шумо мутобиат аз Худо ва Расул ва пайравӣ аз вахӣ бошад.

БОБИ 41. Вафди бани Ҳанифа ва ҳадиси Сумома ибни Усол

1686. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) мардумеро ба тарафи Начд фиристоданд, (онҳо рафтанд) ва шахсеро аз қабилаи бани Ҳанифа ба номи Сумома ибни Усол асир оварданд ва ба яке аз сутунҳои масcid бастанд. Паёмбари Худо (с) наздаш омаданд ва гуфтанд: Эй Сумома, фикр мекунӣ, ки ман бо ту чӣ ҳоҳам кард? Гуфт: Эй Муҳаммад, назарам ба хайр аст, агар маро бикушӣ, касеро куштам, ки қобили куштан аст ва агар миннат бигзорӣ, бар шукргузоре миннат гузоштай ва агар мол меҳоҳӣ, ҳар андоза, ки меҳоҳӣ, талаб кун.

Он шаҳс ҳамон тавр то фардо ба ҳоли худаш гузошта шуд, бори дигар Паёмбари Худо (с) омаданд ва барояш гуфтанд: «Эй Сумома, фикр мекунӣ, ки ба ту чӣ ҳоҳам кард?» Гуфт: Ҳамон чизеро, ки гуфтам: Агар миннат гузорӣ, бар шукргузоре миннат гузоштай. Боз ўро то фардо ба ҳоли худаш гузоштанд ва фардо аз вай пурсиданд: «Эй Сумома, фикр мекунӣ, ки бо ту чӣ ҳоҳам кард? Гуфт: Чизеро фикр мекунам, ки барои шумо гуфтам. Фармуданд: «Сумомаро аз банд озод кунед». Сумома баъд аз ин, ки озод шуд, рафт ва аз обе, ки наздики масcid буд, гусл намуд, баъд аз он ба масcid омада ва гуфт: «Ашҳаду

ан ло илоҳа иллаллоҳу ва ашҳаду анна Мұхаммадан расулуллоҳ». Эй Мұхаммад! Ба Худованд савганд, дар рӯи замин касе бадтар аз ту дар назарам набуд. Акнун дар рӯи замин шахсе маҳбуттар аз ту дар назди ман нест ва ба Худованд савганд, ҳеч дине аз дини ту дар наздам бадтар набуд, vale акнун дини ту маҳбуттарин адён дар наздам мебошад. Ба Худованд савганд, ҳеч шаҳре аз шаҳри ту дар назарам бадтар набуд, vale акнун шаҳри ту дар наздам аз беҳтарин шаҳрҳо мебошад ва саворони ту маро вакте дастгир намуданд, ки қасди умра доштам ва акнун чӣ бояд кунам? Паёмбари Худо (с) ўро башорат доданд ва амр намуданд, ки умраи худро анҷом дихад. Чун ба Макка омад, касе барояш гуфт: Аз дине ба дини дигар рафтӣ. Гуфт: Ба Худованд савганд, ки чунин нест, балки бо Мұхаммад Расулаллоҳ (с) мусалмон шудам ва ба Худованд савганд, аз минтақаи Ямома бидуни иҷозаи Паёмбари Худо (с) барои шумо як дона гандум наҳоҳад омад.

1687. Аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки гуфт: Мусайлимаи Каззоб дар замони Паёмбари Худо (с) бо иддай зиёде аз пайравони худ омад ва гуфт: Агар Мұхаммад хилофатро баъд аз худ барои ман бидихад, аз вай мутобиат хоҳам кард. Паёмбари Худо (с) дар ҳоле, ки порчае аз шоҳаи дарахти ҳурмо дар дасташон буд ва Собит ибни Қайс ибни Шаммос бо онҳо ҳамроҳӣ мекард, назди Мусайлима ва пайравонаш рафта ва фармуданд: «Агар аз ман биҳоҳӣ, ки ҳамин барги дарахти ҳурморо барои ту бидиҳам, наҳоҳам дод ва ту аз ҳукми Худо таҷовуз карда наметавонӣ. Агар аз ҳукми Худо баргардӣ, Худованд туро ҳалок ҳоҳад соҳт ва фикр мекунам, ту ҳамон касе ҳастӣ, ки дар борааш ҷизҳоеро ба хоб дидам. Инак Собит ибни Қайс аз тарафи ман ҷавоби туро мегӯяд».

Инро гуфтанд ва баргаштанд. Ибни Аббос (р) мегӯяд: Аз маънои ин гуфтаи Паёмбари Худо (с), ки фармуданд: «Фикр мекунам, ту ҳамон касе ҳастӣ, ки дар борааш ҷизҳоеро ба хоб дидам» пурсидам. Абӯҳурайра (р) гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Ба хоб дидам, ки дар ду дастам ду ҳалқаи тиллост ва ин ҳалқаҳои тилло маро ба ғам ва тафаккур водошт (зеро дар даст кардани ҳалқаи тилло хос барои занҳост). Дар ҳолати хоб бар ман ваҳӣ нозил шуд, ки бар онҳо пуф кунам, бар онҳо пуф кардам ва он ҳалқаҳо ба ҳаво рафтанд ва таъвили ин хобро чунин кардам, ки баъд аз ман ду қаззоб зуҳур ҳоҳанд кард», ки яке аз онҳо Ансӣ ва дигаре Мусайлима аст.

1688. Аз Абӯҳурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Дар хоб дидам, ки ганҷҳои тамоми рӯи замин наздам оварда шудааст ва ду ҳалқаи тиллоеро ба дастам доданд, ин ду ҳалқаи тилло дар ҷашмам бузург ҷилва намуд. Бар ман ваҳӣ шуд, ки бар онҳо пуф кунам, бар онҳо пуф кардам ва онҳо маҳв шуданд ва таъвили онро ду қаззобе намудам, ки дар байни онҳо ҳастам, яке аз онҳо аз Санъо (ки Ансӣ бошад) ва дигаре аз Ямома аст (ки Мусайлима бошад)».

БОБИ 42. Қиссаи ахли Начрон

1689. Аз Ҳузайфа (р) ривоят аст, ки гуфт: Аз Начрон Оқиб ва Сайд назди Паёмбари Худо (с) омаданд ва хостанд, то бо эшон мулоъана (лаънатгӯй) намоянд. Яке аз онҳо ба дигаре гуфт: Набояд мулоъана намоем, зеро агар ўвоеан паёмбар бошад ва бо мо мулоъана намояд, на танҳо мо, балки авлоди мо низ баъд аз мо рӯи раstagорiro наҳоҳанд дид.

Ҳамон буд, ки ба Паёмбари Худо (с) гуфтанд: Чизеро, ки аз мо хости (яъне чизяро), бароят ҳоҳем дод ва шахси аминеро бо мо бифирист ва набояд чуз амин шахси дигаре бошад, Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Бо шумо касеро ҳоҳам фиристод, ки воқеан амин бошад». Саҳоба (р) мунтазир монданд, ки ин шахс кӣ ҳоҳад буд? Ва Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Ё Абӯубайда ибни Ҷарроҳ (р), бархез!» Чун барҳост, Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Амини ин уммат ҳамин шахс аст».

1690. Ва дар ривояти дигаре аз Анас (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: «Барои ҳар уммате амине аст ва амини ин уммат Абӯубайда ибни Ҷарроҳ (р) аст».

БОБИ 43. Омадани Ашъарийин ва ахли Яман назди Паёмбари Худо (с)

1691. Аз Абӯмӯсо (р) ривоят аст, ки гуфт: Бо иддае аз мардуми қабилаи Ашъарихо назди Паёмбари Худо (с) омадем ва аз эшон хостем, то барои мо боркаше бидиҳанд (то дар роҳ рафтанд ба газваи Табук ашёи худро бар он бор кунем), вале эшон ибо варзида надоданд. Бори дигар боз боркаш хостем ва эшон савганд ҳӯрданд, ки барои мо боркаше наҳоҳанд дод. Дере нагузашт, ки барои Паёмбари Худо (с) шутуронеро аз моли ғанимат оварданд, амр фармуданд, то панҷ шутур аз онҳоро барои мо бидиҳанд.

Чун шутуронро гирифтем, бо ҳуд гуфтем: Мо будем, ки сабаби гафлати Паёмбари Худо (с) аз савганди эшон шудем, аз ин рӯ ҳаргиз рӯи раstagoriro наҳоҳем дид. Ва ҳамон буд, ки ман омадам ва гуфтам: Ё Расулаллоҳ! Шумо савганд ёд карда будед, ки барои мо боркаше надиҳед, вале акнун барои мо боркаше додед. Фармуданд: «Бале, чунин аст, вале агар бар чизе савганд бихӯрам ва боз бубинам, ки хилофи он беҳтар аст, ҳамон кори некро анҷом медиҳам ва аз савганди ҳуд кафора медиҳам».

1694. Аз Абӯхурайра (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: «Ахли Яман назди шумо меоянд ва хотири инҳо аз ҳама нозуктар ва дилашон нармтар аст, имон аз Макка ва Мадина ва ҳикмат аз Яман ва ҳудбинӣ ва такаббур дар мардуми шутурдор ва оромӣ ва викор дар мардуми гӯсфанддор аст».

БОБИ 44. Ҳаҷҷатулвадоъ

1693. Ҳадиси Ибни Умар (р) дар бораи намоз хондани Паёмбари Худо (с) дар хонаи Каъба қаблан гузашт (ба ҳадиси 296 муроциат шавад) ва дар ин ривоят омадааст, ки гуфт: Дар чое, ки Паёмбари Худо (с) намоз хонданд, санги мармари сурхрангे буд.

1694. Аз Зайд ибни Арқам (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) дар нуздаҳ ғазва ҷиҳод намуданд ва баъд аз ҳичрат факат як бор ҳаҷ карданд, ки ҳамон ҳаҷҷатулвадоъ бошад ва баъд аз ҳаҷҷатулвадоъ ҳаҷчи дигареро анҷом надодаанд.

1695. Аз Абӯҳурайра (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки (дар хутбаи ҳаҷҷатулвадоъ) фармуданд: «Замон ба даври худ гардидааст ва ба он шакле даромадааст, ки Худованд онро аввал ҳалқ карда буд. Сол дувоздаҳ моҳ аст, ҷаҳор моҳи он моҳҳои ҳаром аст, ки аз он ҷумла се моҳи паёпай: Зулқаъда, Зулҳиҷҷа ва Мухаррам ва як моҳи танҳо яъне раҷаб музара аст, ки байнин моҳҳои ҷимодӣ ва шаъбон воқеъ шудааст ва моҳи феълӣ кадом моҳ аст? Гуфтем: Худо ва Расулаш донотаранд. Сукут карданд, то ҷое, ки гуфтем, шояд меҳоҳанд ин моҳро ба номи дигаре ёд кунанд, то ин, ки фармуданд: «Магар моҳи Зулҳиҷҷа нест?» Гуфтем: «Бале, моҳи Зулҳиҷҷа аст».

Баъд аз он гуфтанд: «Ин шаҳр кадом шаҳр аст?» Гуфтем: Худо ва Расулаш донотаранд. Сукут карданд, то ҷое, ки гумон кардем, шояд меҳоҳанд ин шаҳрро ба номи дигаре номгузорӣ намоянд, фармуданд «Магар ҳамин шаҳр Макка нест?» Гуфтем: Бале, шаҳри Макка аст. Гуфтанд: «Имрӯз кадом рӯз аст?» Гуфтем: Худо ва Расулаш донотаранд. Сукут карданд, то ҷое ки гумон кардем, меҳоҳанд имрӯзро ба номи дигаре ғайр аз номи аслиаш ёд кунанд, баъд аз он гуфтанд: «Магар рӯзи иди Қурбон нест?» Гуфтем: Бале, рӯзи иди Қурбон аст, фармуданд: «Бидонед, ки ҳунҳои шумо ва амволи шумо. Ровӣ мегӯяд: фикр мекунам, ки гуфтанд: ва обрӯи шумо бар ҳар яке аз шумо бар ҳар яке аз шумо монанди ҳурмати имрӯзи шумо дар ҳамин шаҳри шумо дар ҳамин моҳи шумо ҳаром аст ва яқин дошта бошед, ки ба зудӣ бо Парвардигори худ рӯ ба рӯ мешавед ва ба яқин шуморо дар бораи аъмоли шумо муҳосаба менамояд, хеле мутаваҷҷех бошед, ки баъд аз ман гумроҳ нагардед, ба тавре, ки яке гардани дигареро бизанад. Огоҳ бошед, ки бояд шахси ҳозир (он чиро, ки аз ман шунидааст) ба шахси гоиб бирасонад, зеро чӣ басо касе аст, ки чун ҳабар барояш мерасад, аз касе, ки ҳабарро аз ман шунидааст, онро беҳтар ҳифз намуда ва беҳтар биғаҳмад ва оё таблиғ кардам (оё амонатро расондам) ва оё таблиғ кардам?»

1696. Аз Ибни Умар (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) ба баъзе аз саҳобаҳояшон дар ҳаҷҷатулвадоъ сари ҳудро тарошиданд ва иддаи дигаре мӯйҳои сари ҳудро кӯтоҳ намуданд.

БОБИ 45. Ғазваи Табук, яъне ғазваи пурмашаққат

1697. Аз Абўмўсо (р) ривоят аст, ки гуфт: Дўстони маро назди Паёмбари Худо (с) фиристоданд, то ба эшон чихати рафтан ба чиҳод боркашҳоеро талаб намоем, зоро онҳо низ бо Паёмбари Худо (с) дар он ғазваи пурмашаққат, ки ғазваи Табук аст, иштирок мекарданд. Гуфтам: Ё Расулаллоҳ! Дўстонам маро назди шумо фиристоданд, то барои онҳо боркаше бидиҳед (ки дар роҳ рафтан ба чиҳод), бар он савор шаванд. Фармуданд: «Ба Худованд савганд, ки барои шумо боркаше намедиҳам». Ва ман надониста, вақте назди эшон омада будам, ки дар ҳоли газаб буданд.

Аз наздашон баргаштам, vale аз ин, ки Паёмбари Худо (с) барои мо чизе надоданд ва аз ин, ки шояд аз ман озурда шуда бошанд, дар тарс ва ҳарос будам. Назди рафиқонам омадам ва аз он чӣ, ки Паёмбари Худо (с) гуфта буданд, ба онҳо хабар додам. Вақти зиёде нагузашт, ки садои Билол (р)-ро шунидам, ки мегӯяд: Ё Абдуллоҳ ибни Қайс! Гуфтам: Бале. Гуфт: Паёмбари Худо (с) туро талабидаанд, наздашон бирав! Чун наздашон омадам, фармуданд: «Ин ду шутур ва ин ду шутур ва ин ду шутурро, ки дар ин вакт аз Саъд харида буданд, назди рафиқонат бубар ва бигӯ, ки Худо ва ё гуфтанд: Паёмбари Худо (с) - инҳоро барои шумо фиристодаанд, то бар онҳо савор шавед».

Он шутурҳоро назди рафиқонам бурдам ва гуфтам: Ин шутурҳоро Паёмбари Худо (с) барои шумо фиристодаанд, то савор шавед, vale ба Худованд савганд, шуморо наҳоҳам гузошт, магар он, ки баъзе аз шумоёнро назди касоне, ки гуфтаи Паёмбари Худо (с)-ро шунидаанд, бубарам, то гумон накунед, ки ман чизҳоеро барои шумо гуфтаам, ки Паёмбари Худо (с) нагуфтаанд. Гуфтанд: Ба Худованд савганд, ки мо сухани туро бовар кардаем ва бо он ҳам агар хоста бошӣ, бо ту хоҳем рафт. Ва ҳамон буд, ки бо иддае аз онҳо назди касоне, ки мамониати Паёмбари Худо (с)-ро аз додани шутурҳо дар мартабаи аввал ва додани шутурҳоро дар мартабаи дуввум дида буданд, рафтем ва онҳо ҳамон чизеро гуфтанд, ки ман гуфта будам.

1698. Аз Саъд ибни Абўваққос (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) ба сӯи Табук рафтанд ва Алӣ (р)-ро ба ҷойи худ халифа таъин намуданд. Алӣ (р) гуфт: Маро халифаи занон ва тифлон месозед? Фармуданд: «Оё намехоҳӣ нисбат ба ман ба монанди Ҳорун нисбат ба Мӯсо бошӣ, vale баъд аз ман паёмбаре нест». (Яъне хилофати ту аз ман ба таври комил монанди хилофати Ҳорун аз Мӯсо нест, зоро Ҳорун Паёмбари буд, ки хилофати паёмбариро ба ўҳда дошт, vale баъд аз ман Паёмбари дигаре фиристода намешавад. Ва қобили тазаккур аст, ки хилофати Ҳорун аз Мӯсо дар замони ҳаёти Мӯсо буд, на баъд аз вафоти вай, зоро Ҳорун чиҳил сол пеш аз Мӯсо вафот ёфта буд?)

БОБИ 46. Ҳидояти Каъб ибни Молик (р) ва ин қавли Худованд, ки «... ва бар он се нафаре, ки тахаллуф намуданд»

1699. Аз Каъб ибни Молик (р) ривоят аст, ки гуфт: Аз ҳеч газвае аз газавоте, ки Паёмбари Худо (с) ба чиҳод рафтаанд, тахаллуф накардам ба ҷуз аз газваи Табук ва газва Бадр. Паёмбари Худо (с) қасонеро, ки аз газваи Бадр тахаллуф намуда буданд, мавриди итобу сарзаниш қарор надоданд ва сабабаш ҳамон буд, ки мақсади аслий дар Бадр қофилиа Қурайш буд, (на чиҳоду ҷанг бо душман, пас дар тахаллуф аз газваи Бадр гуноҳ ва ҷазо нест). Вале бидуни омодагии қаблӣ ҷанг байни ду тараф даргирифт. Чун дар шаби Ақаба ҳангоми таъаҳҳуду паймон бар Ислом бо Паёмбари Худо (с) ҳозир будам, ҳузур дар ин шабро бо газваи Бадр баробар намекунам (зеро асоси зуҳури Ислом ҳамин таъаҳҳуде буд, ки дар Ақаба сурат гирифт), агарчанде мардум газваи Бадро боаҳамияттар мегӯянд.

Қиссаи тахаллуфам аз газваи Табук ба ин тариқ буд, ки ман ҳеч ғоҳе дар умри худ қавитар ва доротар аз ҳангоми рафтан ба газваи Табук набудам. Ва ба Худованд савганд, ки ҳеч вақт набуд, ки ман дар як замон ду шутур дошта бошам, вале ҳангоми рафтан ба ин газва ду шутур доштам. Ва Паёмбари Худо (с) ҳеч вақт нияти чиҳод ба қадом ҷабҳаро надоштанд, магар онро пӯшида нигоҳ медоштанд. Магар дар газваи Табук, ки худи Паёмбари Худо (с) дар ҳавои ниҳоят гарм ва сӯзон ва роҳдуре ва душмани бисёр дар чиҳод иштирок намуданд ва мавзӯро ба таври ошкоро бо мусалмонон дар миён гузоштанд, то ҳар касе барои худ омодагӣ бигирад.

Ин аввалин газвае буд, ки Паёмбари Худо (с) онро ба таври ошкоро баён карданд ва аз касе пинҳон надоштанд. Мусалмононе, ки бо Паёмбари Худо (с) омодаи рафтан шуданд, төъдоди бисёр зиёде буданд, ки шумораашон ба як китоб намегунҷад (төъдоди мусалмонон дар ин газва байни сӣ то ҷиҳил ҳазор нафар буд). Каъб (р) мегӯяд: Ҳар касе, ки худро пинҳон мекард, яқин дошт, ки агар ваҳий Худо дар борааш нозил нагардад, ҳеч касе аз нарафтани ўхбар наҳоҳад ёфт. Аз тарафи дигар Паёмбари Худо (с) вақте омодагӣ барои рафтан ба ин газваро гирифтанд, ки меваҳо расида буд ва сояҳо саҳт гуворо шуда буд. Паёмбари Худо (с) ва мусалмонон омодагии рафтан ба чиҳодро гирифтанд ва ман ҳам аз хона баромадам, то бо дигар мусалмонон омодагии чиҳодро бигирам. Вале бидуни омодагӣ гирифтанд ва ба анҷом додани коре волас ба хона баргаштам, агарҷӣ медонистам, ки қудрати рафтанро дорам, вале корро ба таътил андоҳтам ва имрӯз ва фардо кардам, то он, ки мардум ба таври комил омода шуданд.

Рӯзе, ки Паёмбари Худо (с) ва мусалмонон омодаи рафтан шуданд, дидам, ки ман ҳеч омодагӣ надорам, бо худ гуфтам, то як ду-рӯзи дигар омода мешавам ва худамро бо онҳо мерасонам. Фардое, ки онҳо рафта

буданд, баромадам, ки омодагй бигирам, vale бидуни он, ки коре карда бошам, вопас ба хона баргаштам. Ҳамин тавр имрӯз ва фардо мекардам, то ин, ки онҳо комилан дур шуданд ва чиҳод аз дастам рафт, бо вучуди он ҳам тасмим гирифтам, ки биравам ва худро ба онҳо бирасонам ва эй кош, ки чунин мекардам, vale афсӯс, ки тақдирал чунин набуд. Баъд аз рафтани Паёмбари Худо (с) ҳангоме, ки байнин мардум мебаромадам ва ин тараф ва он тараф мегаштам, хеле афсӯс меҳӯрдам, ки чуз ашҳоси муттаҳам ба нифоқ ва ё ашҳоси маъзур ва поафтода каси дигареро намедидам. Паёмбари Худо (с) то вакти расидан ба Табук маро ёд накарда буданд ва чун ба Табук расиданд, дар ҳоле, ки дар байнин мардум нишаста буданд, пурсиданд: «Қаъб чӣ кор кард? «Шахсе аз бани Салама гуфта буд: Ё Расулаллоҳ! Либосҳои нарм ва зебояш монеъи омаданаш шудааст. Муоз ибни Ҷабал (р) гуфт: Сухани бад гуфтӣ. Ва ё Расулаллоҳ! Ба Худованд савганд, ки моён дар вай чуз хубӣ ва некӯй, чизи дигареро суроғ надорем. Ва Паёмбари Худо (с) сукут намуданд.

Қаъб ибни Молик (р) мегӯяд: Чун хабари бозгашти Паёмбари Худо (с) бароям расид, ғаму андӯҳам фаровон гардид ва фикр мекардам, чӣ дурӯге бигӯям, ки фардо аз қаҳр ва ғазаби Паёмбари Худо (с) худро наҷот дихам? Ва дар ин маврид бо тамоми соҳибназарони хонаводаи худ машварат намудам. Ва чун хабари қудуми Паёмбари Худо (с) шунидам, афкори манғӣ ва ботил аз саром берун шуд ва яқинам шуд, ки аз роҳи дурӯғ наҳоҳам тавонист аз эътирози Паёмбари Худо (с) ҳалос шавам. Аз ин ҷиҳат тасмим гирифтам, ки чуз ростӣ роҳи дигареро напаймоям. Чун субҳ шуд, Паёмбари Худо (с) расиданд ва одаташон ин буд, ки ҳангоми омадан аз сафар аввал ба масцид меомаданд ва баъд аз адои ду ракаат намоз бо мардум менишастанд. Чун чунин карданд, касоне ки аз ҷиҳод таҳаллуф карда буданд, омаданд ва шурӯй ба маъзаратҳоҳӣ ва савганд хӯрдан намуданд.

Инҳо худуди ҳаштоду чанд нафар буданд. Паёмбари Худо (с) суханони зоҳири онҳоро қабул карданд ва аз сари нав бо онҳо байъат карданд ва барояшон талаби мағфират намуданд ва умури ботинии онҳоро ба Худованд ҳавола намуданд. Вақте ман назди Паёмбари Худо (с) омадам ва салом кардам, табассуми хушк ва олуда ба ғазаб намуда ва фармуданд: «Наздик биё». Омадам ва пеши рӯяшон нишастанам, фармуданд: «Чаро аз рафтани ба ҷиҳод худдорӣ намудӣ? Магар шутуреро, ки бар он савор шавӣ ва ба ҷиҳод биравӣ, наҳарида будӣ?» Гуфтам: Ё Расулаллоҳ! Ҳарида будам, ба Худованд савганд, агар гайр аз шумо дар назди ҳар каси дигаре аз ҷаҳониён менишастам, бо фасоҳат ва истидлоле, ки доштам, бо узру ҳилла худро аз ғазабаш ҳалос мекардам, vale ба Худованд савганд аст, яқин дорам, ки агар феълан бо дурӯғ шуморо аз худ розӣ созам, дур нест, ки Худованди мутаъюл боз шуморо бар ман дар қаҳру ғазаб созад, vale агар бо шумо

аз дари ростӣ даромада ва ҳакиқатро бигӯям, умединорам, ки сидқ ва ростиам сабаби афви Худованд мутъюл гардад. Бале, ба Худованд савганд аст, ки ҳеч узре надоштам ва боз ба Худованд савганд аст, ки дар ҳеч вакте қавитар ва тавонотар аз рӯзе, ки аз рафтан бо шумо худдорӣ намудам, набудам. Паёмбари Худо (с) фармузданд: «Он чиро ки ин шахс гуфт, рост ва ҳакиқат аст. Феълан бархез ва бирав, то Худованд дар мавриди ту он чиро, ки бихоҳад, ҳукм намояд». Аз назди Паёмбари Худо (с) бархостам ва иддае аз мардуми бани Салама аз он маҷлис бархостанд ва дар пайи ман омаданд ва гуфтанд: Ба Худованд савганд, пеш аз ин намедонистем, ки ту гуноҳеро муртакиб шуда бошӣ, вале ҷаро аз узроҳӣ дар назди Паёмбари Худо (с) очиз монда ва монанди дигарон маъзаратҳоҳӣ накардӣ? Ва ҳар гуноҳе, ки медоштӣ, талаби мағфирати Паёмбари Худо (с) бароят кифоят мекард. Ба Худованд савганд, он қадар сарзаниш ва тавби ҳам намуданд, ки наздик буд дубора баргардам ва гуфтаҳои собиқамро такзиб намоям, вале аз эшон пурсидам: Оё қаси дигаре низ монанди ман чунин мавқеъе доштааст?

Гуфтанд: Бале, ду шахси дигар омаданд ва монанди ту маъзарати худро гуфтанд ва барои онҳо ҳамон ҷизе гуфта шуд, ки барои ту гуфта шуд. Гуфтам: ин ду шахс кихо ҳастанд? Гуфтанд: Яке Мурора ибни Рабеъи Амрӣ ва дигаре Ҳилол ибни Умайяи Вокифӣ. Ин ду нафареро, ки ном бурданд, ашҳоси солеҳе буданд, ки дар ғазваи Бадр иштирок намуда буданд ва қобили мутобаат ва пешвой буданд. Паёмбари Худо (с) мардумро аз сухан задан бо мо, се нафар аз байни ҳамаи қасоне, ки аз рафтан ба ҷиҳод худдорӣ карда буданд, нахӣ намуданд ва мардум онҷунон аз мо дурӣ ҷуста ва мавқеъи дигаре гирифта буданд, ки замин бар ман танг гардид ва ба шакли дигаре ба назарам меомад, ба ҳамин тариқа панҷоҳ шаб бар сари мо гузашт. Ду нафар рафиқи дигари ман аз пой монданд ва ба ҳонаҳои худ нишаста ва гиря мекарданд. Вале ман ҷавонтарин ва ҷолоктарини онҳо будам, аз ҳонаам берун мешудам ва бо мусалмонон ба намоз ҳозир мегардидам ва дар кӯча ва бозор гаштугузор мекардам, вале қасе бо ман сухан намегуфт. Назди Паёмбари Худо (с) омадам ва дар ҳоле, ки баъд аз адои намоз дар маҷлис худ нишаста буданд, бар эшон салом додам ва бо худ мегуфтам: оё лабҳои эшон ба додани ҷавоби салом ҳаракат ҳоҳад кард ё на?

Баъд аз он ба наздики эшон намоз ҳондам ва зери ҷашм ба эшон нигоҳ мекардам, вакте, ки ба намоз машғул мебудам, ба тарафам нигоҳ мекарданд ва вакте ки ба тарафашон менигаристанд, рӯи худро аз ман ба тарафи дигар мегардонданд. Чун мавқеъи мардум ва ҷафои онҳо дар муқобили ман тӯл кашид, назди писарамуям Абӯқутода (р), ки маҳбубтарин мардумон наздам буд, рафтам ва бар ў салом кардам, вале ба Худованд савганд, ки ў низ ҷавоби саломи маро надод. Барояш гуфтам: Эй Абӯқатода! Туро ба Худо савганд медиҳам, магар ҳабар

надорӣ, ки ман Ҳудо ва Расулашро дӯст медорам? Ӯ дар ҷавоби ман сукут намуд ва ҷизе нагуфт, боз дубора ӯро савганд додам ва ҳамин ҷизро пурсиdam ва ӯ сукут намуд, мавзӯро бори саввум такрор намудам, гуфт: Ҳудо ва Расулаш донотар аст. Ашк аз ҷашмонам ҷорӣ гашт ва аз девораш боло шуда ва рафтам.

Каъб ибни Молик (р) мегӯяд: Дар ҳоле, ки дар бозори Мадина мегаштам, шахси насроние аз аҳли Шом, ки таомеро оварда буд ва дар Мадина мефурӯҳт, аз мардум суроги маро гирифта ва мегуфт: «Каъб ибни Моликро бароям нишон бидиҳед». Мардум маро барои ӯ нишон доданд, ӯ наздам омад ва номаero аз подшоҳи Фассон Ҷабла ибни Айҳам ба дастам дод. Ва дар он нома омада буд, ки: «Аммо баъд! Шунидем, ки дӯстӣ ба ту ҷафо карда ва Ҳудованд туро ҳор намегузорад ва зоёв намекунад, назди мо биё, аз ту қадрдонӣ ҳоҳем намуд». Чун номаро хондам, бо ҳуд гуфтам: Ин як мусибати дигаре! Номаро дар танӯр андохтам ва сӯзондам.

Чиҳил шаб аз панҷоҳ шаб ба ҳамин гуна гузашт, ки фиристодае аз назди Расули Ҳудо (с) омад ва гуфт: Паёмбари Ҳудо (с) туро амр карданд, ки аз ҳамсарат ҳам бояд канорагирӣ намой. Гуфтам: Яъне ӯро талоқ бидиҳам? Ё ҷизи дигар? Гуфт: На. Ӯро талоқ мадех, балки аз вай гӯшагирӣ кун. Ва барои он ду нафари дигар низ ҷунин пайғоме фиристода буданд. Рафтам ва барои ҳамсари ҳуд гуфтам: Назди хонаводаат бирав ва ҳамон ҷо бош, то Ҳудованд дар бораи мо ҷӣ ҳукм ҳоҳад кард.

Каъб (р) мегӯяд: Ҳамсари Ҳилол ибни Умайя назди Паёмбари Ҳудо (с) омад ва гуфт: Ё Расулаллоҳ! Ҳилол ибни Умайя шахси пир ва нотавоне аст ва ҳодиме надорад, оё агар хидматашро биқунам, озурдахотир ҳоҳед шуд? Фармуданд: «На, вале набояд бо ту ҳамбистарӣ намояд». Он зан гуфт: Ба Ҳудованд савганд, ки ба ҷони ӯ ҳаракате нест ва ба ҷизе майл надорад ва ба Ҳудованд савганд, ки аз рӯзи пешомади ин воқеа то ҳоло яксара гиря мекунад.

Каъб (р) мегӯяд: Баъзе аз афроди хонаводаам бароям гуфтанд: Агар ту ҳам биравӣ ва дар мавриди ҳамсарат аз Паёмбари Ҳудо (с) иҷоза бихоҳӣ, шояд мисле, ки барои ҳамсари Ҳилол ибни Умайя иҷоза доданд, барои ҳамсари ту ҳам иҷоза бидиҳанд, ки омада ва хидмати туро биқунад. Гуфтам: Ба Ҳудованд савганд аст, ки дар ин бора аз Паёмбари Ҳудо (с) иҷоза наҳоҳам ҳост, зоро намедонам, ки дар сурати иҷоза ҳостан бароям ҷӣ ҳоҳанд гуфт, зоро ман (ба ҳилоғи Ҳилол ибни Умайя) шахси ҷавоне ҳастам.

Баъд аз ин воқеа даҳ шаби дигар ҳам ба ҳамин тарик гузашт, то ин, ки панҷоҳ шаб аз вакте, ки Паёмбари Ҳудо (с) мардуromo аз сухан задан бо мо манъ карда буданд, гузашт. Чун рӯзи панҷоҳум намози субҳро адо намудам ва дар пушти боми хонаам дар ҳолате қарор доштам, ки Ҳудованд васфи онро баён кардааст, яъне аз ҳуд безор гардида будам

ва рӯи замин бар ман танг шуда буд, садои касеро шунидам, ки бар кӯхи Салъ боло шуда ва бо садои баланд фарёд мезанад: Эй Каъб ибни Молик! Туро башорат бод!

Ба саҷда афтодам ва фаҳмидам, ки дар корам кушоиш пайдо шудаст ва Паёмбари Худо (с) аз қабули тавбаи мо баъд аз намози субҳҳ хабар додаанд. Мардум омаданд ва ба мо башорат ва хушхабарӣ медоданд. Ашхосе барои расонидани ин хабар назди он ду нафари дигар рафтанд ва шахсе ҳам аспашро савор ба тарафи ман омада буд. Вале шахсе аз қабилаи Аслам болои кӯҳ баромад ва ин хабарро бо садои баланд эълон намуд ва албатта садои ў аз асп зудтар барои ман расид. Чун шахсе, ки ин хабарро ба гӯшам расонида буд, наздам омад, ду ҷомаеро, ки бар тан доштам, қашидам ва ба сабаби ҳабари хуш, ки бароям дода буд, ба ў додам. Ва ба Ҳудованд савганд, ки ҷомаи дигаре гайр аз он ду ҷомаро надоштам ва худам ду ҷомаи дигар ба орият гирифтам ва пӯшидам ва давида назди Паёмбари Худо (с) рафтам.

Мардум ғуруҳ-ғуруҳ наздам омада ва аз ин, ки тавбаам қабул шуда буд, бароям табрик ва таҳният кор дода ва мегуфтанд: Ин, ки тавбаат аз тарафи Ҳудованд қабул шудааст, бароят муборак бошад. Каъб (р) мегӯяд: Ба масҷид рафтам ва дидам, ки мардум ба атрофи Паёмбари Худо (с) нишастаанд. Талҳа ибни Убайдуллоҳ (р) дар тарафи ман давид, бо ман мусофаҳа намуд ва табрик гуфт. Ба Ҳудованд савганд аст, ки аз мардуми муҳочир гайр аз вай дигаре аз ҷояш барнаҳост ва албатта ин мавқеъи Талҳа (р)-ро фаромӯш наҳоҳам кард. Каъб (р) мегӯяд: Чун ба Паёмбари Худо (с) салом додам, дар ҳоле, ки аз ҳушҳоӣ рӯяшон медураҳшид, фармуданд: «Ин ҳабари хуше, ки монандашро дар тамоми умр надидай, бароят муборак бошад».

Каъб (р) мегӯяд: Гуфтам: Ё Расулаллоҳ! Ин ҳабари хуш аз тарафи шумо аст ва ё аз тарафи Ҳудованди мутаъюл? Фармуданд: «На (аз тарафи ман нест), балки аз тарафи Ҳудованди мутаъюл аст. Ва Паёмбари Худо (с) ҳангоме, ки ҳушҳол мебуданд, рӯяшон монанди моҳтоб медураҳшид ва мо ин ҷизро аз эшон медонистем. Ва чун назди Паёмбари Худо (с) нишастам ва гуфтам: Ё Расулаллоҳ! Аз ҷумлаи тавбаам ин аст, ки дороямро дар роҳи Худо ва Расулаш садақа бидиҳам. Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Қисмате аз молатро барои ҳудат нигоҳ дор, ин бароят беҳтар аст». Саҳми ғаниматам аз амволи Ҳайбарро барои ҳуд нигоҳ ҳоҳам дошт. Гуфтам: Ё Расулаллоҳ! Ин, ки Ҳудованд маро начот дод, факат ба сабаби ростиам буд ва аз тавбаам яке ин аст, ки то зинда бошам, дар муқобили ҳеч кас бидуни сидқ ва ростӣ чизи дигаре нагӯям.

Ба Ҳудованд савганд аст, ҳеч касеро аз мусалмонон суроғ надорам, ки Ҳудованди мутаъюл дар ростгӯй барои ў ин қадар неъмат дода бошад, ки барои ман додааст. Аз рӯзе, ки ин суханро ба Паёмбари Худо (с) гуфтам, то ҳол аз рӯи қасд ба ҳеч кас дурӯғ нагуфтам ва умедам аз

Худованд он аст, ки дар бақияи умрам низ маро аз дурӯғ гуфтан хифз намояд. Ва Худованди мутаъол ин ояи каримаро бар Паёмбари Худо (с) нозил фармуд: «**Ҳароина Худованд тавбаи Паёмбар ва муҳочирин ва Ансорро қабул намудааст**, то ин қавли Худованд **ва бо ростгӯён бошед...**» (*Тавба: 117-119*) Ва ба Худованд савганд, ки Худованди мутаъол баъд аз Ислом неъмате болотар ба ман аз тавфиқ доданам ба рост гуфтан барои Паёмбари Худо (с) арzonӣ надоштааст. Ва (мазҳари ин неъмат он аст) ки ба Паёмбари Худо (с) дурӯғ нагуфтам. Зоро (агар дурӯғ мегуфтам) ман ҳам монанди касоне, ки ба эшон дурӯғ гуфта буданд, ҳалок гардида, аз байн мерафтам, зоро Худованд ҳангоми фиристодани ваҳӣ дар мавриди онҳо фармуд: «**Вақте, ки назди онҳо биравед, ҳатман барои шумо дурӯғ ҳоҳанд гуфт: ...пас Худованд аз мардуми фосиқ розӣ наҳоҳад шуд...**» (*Тавба: 96-97*)

Каъб (р) мегӯяд: Мо се нафар аз касоне, ки барои Паёмбари Худо (с) савганд хӯрда буданд ва эшон барои онҳо талаби мағфират намуда буданд, тахаллуф намуда будем ва ҳамон буд, ки Паёмбари Худо (с) мавзӯи моро то қазои ҳукми Худовандӣ дар бораи мо ба таъхир андохтанд. Ва дар ин маврид Худованди мутаъол фармуд: «...**ва бар он се касе, ки тахаллуф намуданд...**» (*Тавба: 118*) Ва мурод аз ин тахаллуф тахаллуфи мо аз чиҳод нест, балки мурод он аст, ки Паёмбари Худо (с) қазияни моро нисбат ба касоне, ки барои эшон савганд хӯрда ва узроҳӣ намуда буданд ва ин чизро аз онҳо қабул намуда буданд, ба таъхир андохтанд (Ин фаҳми Каъб ибни Молик (р) аст ва албатта ин эҳтимол дар фаҳми оят вучуд дорад, vale маънан қариб дар зеҳн он аст, ки мурод аз ин тахаллуф аз рафтани ба чиҳод дар газваи Табук аст, валлоҳу таъоло аълам).

БОБИ 48. Номаи Паёмбари Худо (с) ба Кисро ва Қайсар

1700. Аз Абӯбакра (р) ривоят аст, ки гуфт: Дар воқеаи Ҷамал ҳамон як калимаро, ки аз Паёмбари Худо (с) шунида будам, бароям манфиат расонд ва ин дар ҳоле буд, ки меҳостам ба сафи аҳли Ҷамал бипайвандам ва дар сафи онҳо бичангам (ва он калима ин буд). Чун ба Паёмбари Худо (с) хабар расид, ки аҳли Форс духтари Кисроро барои худ ба ҳайси подшоҳ ихтиёр кардаанд, фармуданд: «Мардуме, ки сарнавишти худро ба дasti зане супурдаанд, ҳаргиз растагор наҳоҳанд шуд».

БОБИ 48. Беморӣ ва вафоти Паёмбари Худо (с)

1701. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) дар bemorie, ки аз он вафот намуданд, Фотима (р)-ро талаб намуданд ва чизе ба гӯшаш гуфтанд. Ва ў ба гиря афтод ва боз дубора ўро талаб намуданд ва чизе ба гӯшаш гуфтанд ва ў ҳандид. Аз Фотима (р)

сабабро пурсидем, гуфт: Паёмбари Худо (с) дар мартабаи аввал ба гӯшам гуфтанд, ки эшон аз ҳамин бемории худ вафот ҳоҳанд ёфт ва ба ҳамин сабаб ба гиря афтодам. Ва дар мартабаи дуввум гуфтанд: Аввалин касе, ки аз аҳли байташон ба эшон ҳоҳад пайваст, ман ҳоҳам буд ва аз ин сабаб ҳандидам (зеро барояш гуфта буданд, ки ту сардори занҳои биҳишт ҳастӣ ва аввалин касе ҳастӣ, ки аз аҳли байти ман ба ман ҳоҳӣ пайваст ва ҳамон тавр ҳам шуд).

1702. Ва аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Мешунидам, ки ҳеч паёмбаре вафот наҳоҳад накард, магар он, ки (пеш аз марги худ) байни дунё ва охират мухайяр мегардад. Ва аз Паёмбари Худо (с) дар беморие, ки аз он вафот ёфтанд, дар ҳоле, ки садояшон гирифта буд, шунидам, ки мегуфтанд: «**Мехоҳам бо қасоне (бошам), ки Ҳудованд барои онҳо неъмат арzonӣ доштааст**». **Ва фахмидам, ки эшон мухайяр гардидаанд (ва рафиқи аълоро ихтиёр кардаанд...»** (Нисо: 69)

1703. Ва аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) дар ҳоли сиҳатии худ мегуфтанд: «Рӯҳи Паёмбар қабз намегардад, магар он ки ҷойи ҳудашро дар биҳишт мебинад ва баъд аз он ё зиндагиро ихтиёр менамояд ва ё маргро».

Ва ҳангоме, ки мариз гардидаанд ва дар ҳолати кабзи рӯҳ буданд ва сарашон бар болои зонуям буд, бехуш гардидаанд. Чун бахуш омаданд, ҷашми ҳудро ба сақғи хона дӯхта ва гуфтанд: «Илоҳо, ба сӯи рафиқи аъло». Ва аз ин ҷо фахмидам, ки будани бо маро интиҳоб накардаанд, ҷунончи донистам, ки ин ҳамон сухане буд, ки дар ҳоли сиҳати худ барои мо мегуфтанд.

1704. Ва аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) ҳангоме, ки бемор мешуданд, муаввизотро бар болои худ меҳонданд (мурод аз муаввизот сурои «Қул ҳуваллоҳу аҳад», сурои «Қульъаузу бираబил фалақ» ва сурои «Қул ъаузу бирабин-нос» аст) ва дasti рости ҳудро бар ҷисми худ мекашидаанд. Ва дар охирин беморие, ки аз он вафот намуданд, ман ҳамон муаввизотро бар болои эшон ҳондам ва дasti ҳуди Паёмбари Худо (с)-ро бар ҷисми эшон мекашидам.

1705. Ва аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Пеш аз вафот ҳангоме, ки Паёмбари Худо (с) ба пушт такя карда буданд, ба эшон гӯш додам ва шунидам, ки мегуфтанд: «Аллоҳуммағfirli варҳамни в алҳиқни биррафиқил аъло» (яъне: Ҳудоё, маро биёmurз ва ба ман раҳм кун ва маро ба рафиқи аъло пайваст бигардон).

1706. Ва аз Оиша (р) дар ривояти дигаре омадааст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) дар рӯи синаам вафот намуданд ва баъд аз Паёмбари Худо (с) шиддати ҷон қанданро бар ҳеч кас муҳим наҳоҳам шумурд.

1707. Аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки гуфт: Ҳангоме, ки Паёмбари Худо (с) ба беморие, ки аз он вафот ёфтанд, гирифтор буданд, Алӣ ибни Абӯтолиб (р) аз наздашон хориҷ гардид ва мардум аз вай

пурсиданд. Ё Абулҳасан! Паёмбари Худо (с) чӣ гуна ҳастанд? Гуфт: Алҳамдуиллоҳ, хуб шудаанд.

Дар ин вақт Аббос ибни Абдулмутталлиб дасти ўро гирифт ва гуфт: Ту баъд аз се рӯз тобеъи шахси дигаре ҳоҳӣ буд ва ба Худованд савганд, ман медонам, ки Паёмбари Худо (с) аз ин дарди худ вафот ҳоҳанд ёфт ва ман алоими маргро дар авлоди Абдулмутталлиб мешиносам. Биё, то назди Паёмбари Худо (с) биравем ва аз вай бипурсем, ки баъд аз эшон хилофат аз кист? Агар аз мо бошад ҳам, бидонем ва агар аз дигарон бошад ҳам, бидонем, ки дар ин сурат барои мо васият намоянд. Алӣ (р) гуфт: Агар ин мавзӯро аз Паёмбари Худо (с) бипурсем ва моро аз он манъ намоянд, баъд аз эшон мардумон хилофатро ҳаргиз барои мо наҳоҳанд дод ва ба Худованд савганд, ки ин мавзӯро аз Паёмбари Худо (с) пурсиш наҳоҳам кард.

1708. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки мегуфт: Аз неъматҳои Худо бар ман он аст, ки Паёмбари Худо (с) дар хонаам ва дар рӯзи навбатам ва рӯи синаам вафот намуданд ва дар вақти вафоти эшон оби даҳанам бо оби даҳони эшон маҳлут гардид. Зеро дар ҳоле, ки Паёмбари Худо (с) ба синаам такя карда буданд, Абдурраҳмон ибни Абӯбакр (р) дохил гардид ва мисвоке ба дасташ буд, дидам ки Паёмбари Худо (с) ба тарафи он мисвок нигоҳ мекунанд, фаҳмидан ки майлашон ба он мисвок аст, пурсидам: Мисвокро барои шумо бигирам? Бо сари худ ишора карданд, ки «Бале».

Мисвокро гирифтам. Дар ин вақт дард ба Паёмбари Худо (с) галаба карда буд, пурсидам: Онро барои шумо нарм ва омода созам? Бо сари худ ишора карданд, ки «Бале». Мисвокро нарм ва омода соҳтам. Мисвокро аз ман гирифтанд) ва дандонҳои худро бо он мисвок заданд. Ва пеши рӯяшон зарфи обе буд, дасти худро дар он об дохил карда ва бар рӯи худ мекашиданд ва мегуфтанд: «Ло илоҳа иллаллоҳ, марг сакароте дорад» (сакарот ҷамъи сакра аст ва сакра ба маънои шиддат аст, яъне: марг шиддатҳое дорад), баъд аз он дасти худро баланд карда ва фармуданд: «Ба сӯи рафиқи аъло» (мурод аз рафиқи аъло ё Зоти рабубият, ё ҷаннати фирдавс ва ё малоикати муқаррабийн аст). Ва ҳамон буд, ки рӯҳашон қабз гардид ва дасташон поён омад. Имом Аҳмад аз Оиша (р) ривоят мекунад, ки гуфт: Баъд аз ин, ки рӯҳи Паёмбари Худо (с) қабз гардид, чунон бӯи ҳуш пайдо шуд, ки дар тамоми умри худ чунон бӯи ҳушеро надида будам.

1709. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Дар бемории Паёмбари Худо (с) бидуни ичоза меҳостем дар даҳани эшон даво бирезем ва эшон ишора мекарданд, ки бароям даво надиҳед. Мо гуфтем: Шояд ин суханашон аз ҷиҳати бад дидани бемор даворо бошад. Чун ба ҳуш омаданд, фармуданд: «Магар барои шумо нагуфтам, ки даво ба даҳанам нарезед». Гуфтем: Мо фикр карда будем, ки шояд ин сухани шумо ба асоси бад дидани бемор даворо бошад. Фармуданд: «Ман

нигоҳ мекардам, ҳамаи касоне, ки дар ин хона буданд, дар даворо додан барои ман қӯшиш мекарданд, магар Ибни Аббос, ки бо шумо иштирок наварзид».

1710. Аз Анас (р) ривоят аст, ки гуфт: Чун Паёмбари Худо (с) мариз гардианд, дард бар эшон ғалаба намуд, Фотима (р) гуфт: Падарам чӣ қадар дар заҳмат ва дард аст! Барояш гуфтанд: «Баъд аз имрӯз бар падарат ранҷ ва дарде нест».

БОБИ 49. Вафоти Паёмбари Худо (с)

1711. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки (гуфт) Паёмбари Худо (с) ҳангоми вафоти худ шастусесола буданд.

БОБИ 1. Ончӣ, ки дар мавриди Фотихату-л-китоб омадааст

1712. Аз Абӯсаъид ибни ал-Муъалла (с) ривоят аст, ки гуфт: дар масcid намоз меҳондам, ки Паёмбари Худо (с) маро садо заданд, ҷавоб надодам. (Баъд аз он рафтам) ва гуфтам: Ё Расулаллоҳ! (Вақте, ки маро садо задед) дар намоз будам. Фармуданд: Магар Худованд нағуфтааст, ки «Даъвати Худо ва Расулашро қабул қунед, ҳангоме, ки шуморо ҷиҳати зинда соҳтани дилҳои шумо меҳонад?» (Анғол: 24)

Баъд аз он бароям гуфтанд: «Пеш аз он, ки аз масcid ҳориҷ шавӣ, бароят сурае ҳоҳам омӯҳт, ки боазаматтарин сураҳои Қуръон аст». Баъд аз он дasti маро гирифтанд ва чун меҳостанд аз масcid ҳориҷ шаванд, гуфтам: Магар нағуфта будед, ки бароят сурае ҳоҳам омӯҳт, ки боазаматтарин сураҳои Қуръон аст? Фармуданд: (Ин сура) «Алҳамду лиллоҳи рабబил ъоламин» аст ва ин ҳамон сурае аст, ки дорои ҳафт оят аст. Ва дар ҳар ракаати намоз такрор мегардад. Ва ин ҳамон Қуръони азиме аст, ки бар ман нозил гардидааст (яъне азимтарин сураҳоест, ки бар ман нозил гардидааст».

БОБИ 2. Қавли Худованди азза ва ҷалла: «Дар ҳоле, ки медонед, барои Худованд ҳамтоёне қарор мадиҳед» (Бақара: 22)

1713. Аз Абдуллоҳ (р) ривоят аст, ки гуфт: Аз Паёмбари Худо (с) пурсиdam: Кадом гуноҳ аз ҳамаи гуноҳон бузургтар аст? Фармуданд: «Ин, ки барои Худованд ҳамтое қарор бидиҳӣ, дар ҳоле, ки Ӯ туро ҳалқ кардааст». Гуфтам: Ба ростӣ, ин гуноҳи бузурге аст. Ва гуфтам: Баъд аз он кадом гуноҳ бузургтар аст? Фармуданд: «Ин, ки фарзандатро аз тарси ин, ки мабодо бо ту нон бихӯрад, ба қатл бирасонӣ. Гуфтам: Баъд аз он кадом гуноҳ бузургтар аст? Фармуданд: «Ин, ки бо зани ҳамсоят зино қунӣ».

БОБИ 3. Қавли Худованди азза ва ҷалла: «Абрро бар шумо соя қарор додем ва манн ва салворо барои шумо нозил соҳтем» (Бақара: 57)

1714. Аз Саъид ибни Зайд (с) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: Занбӯруғ аз асари манн аст (ва ё навъе аз манн аст) ва

оби он барои чашм шифо аст. (Манн гизои ширине буд, ки Худованд дар дашти Тиих барои бани Истроил фиристод ва онро таранҷабин низ мегӯянд).

БОБИ 4. Қавли Худованди азза ва ҷалла: «Ҳангоме, ки гуфтем ба ин қария доҳил шавед» (Бақара: 54)

1715. Аз Абӯҳурайра (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармудаанд: (Чун барои бани Истроил гуфта шуд, ки «Саҷдакунон ба дар доҳил шавед ва бигӯед, ки гуноҳи моро авф кун,» онҳо хазида бар сари ронҳои худ доҳил гардидаанд ва он чиро, ки барои онҳо амр шуда буд, табдил намуданд ва ба ивази қалимаи «ҳиттатун», ки ба маъни талаби афви гуноҳ аст, «ҳаббатун» гуфтанд. Яъне: донае аст дар ҷав).

БОБИ 5. Қавли Худованди мутаъол «Мо ҳеч ояеро насх ва ё аз ёд намебарорем, магар он, ки чизи беҳтаре аз онро меоварем»

1716. Аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки гуфт: Умар (р) гуфт, ки қоритарини мо Убай (р) ва фаҳмидатарини мо дар қазоват Алӣ (р) аст. Мо ҷизҳоеро аз қавли Убай (р) тарқ мекунем, ҳол он, ки ў мегӯяд: Ман ҳеч ҷизро, ки аз Паёмбари Худо (с) шунидаам, тарқ намекунам ва Худованди мутаъол мефармояд: «**Мо ҳеч оятеро насх ва ё аз ёд намебарорем...**» (Бақара: 106)

БОБИ 6. Қавли Худованди азза ва ҷалла: «Ва гуфтанд: Худованд барои худ фарзанд интиҳоб намудааст...» (Бақара: 116)

1717. Аз Ибни Аббос (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармудаанд: «Худованд мегӯяд: Бани одам маро такзиб намуд ва ин ҷиз барояш шоиста ва муносиб набуд. Такзиби ў нисбат ба Ман ин аст, ки гумон мекунад, ўро дубора ба тавре, ки ҳаст, зинда карда наметавонам ва дашномаш ин буд, ки гуфт: Худованд фарзанд дорад ва Ман аз ин, ки фарзанд ва ҳамсар дошта бошам, саҳт бениёзам».

БОБИ 7. Қавли Худованди азза ва ҷалла: «Мақоми Иброҳимро ҷойгоҳи намоз қарор дихед» (Бақара: 125)

1718. Аз Анас (р) ривоят аст, ки гуфт: Умар (р) гуфт: Дар се ҷиз бо Парвардигорам тавофуқ намудам (яъне: Қавли Худованди мутаъол мувоғики назарам нозил гардид). Гуфтам: Ё Расулаллоҳ! Агар мақоми Иброҳимро ҷойгоҳи намоз қарор дихед. Ва гуфтам: Ё Расулаллоҳ! Мардуми нек ва бад назди шумо меоянд. Агар уммаҳоти мӯъминиро амр ба ҳичоб намоед. Ва Худованди мутаъол ояи ҳичобро нозил

фармуд. Ва чун хабари ин, ки Паёмбари Худо (с) баъзе аз ҳамсарони худро сарзаниш намуданд, бароям расид, назди ҳамсарони Паёмбари Худо (с) рафтам ва гуфтам: Ё ба ин корҳои худ хотима дихед ва ё ин, ки Худованди азза ва ҷалла ба ивази шумоён барои расулаш занҳои беҳтареро ҳоҳад дод. Чун назди яке аз ҳамсарони эшон рафтам (ин ҳамсари Паёмбари Худо (с) Умми Салама (р) буд), бароям гуфт: Ё Умар! Магар худи Паёмбари Худо (с) ҳамсаронашро насиҳат карда наметавонад, ки ту омадай ва онхоро насиҳат мекунӣ? Худованд ин ояи каримаро нозил фармуд: «**Чи басо, ки агар шуморо талоқ дихад, Парвардигораш занҳои беҳтаре аз шумоёнро барояш арzonӣ ҳоҳад дошт, ки мусулмони мӯмин, Худочӯй, тавбакор ва обиду рӯзадор бошанд...**» (Таҳрим:5)

БОБИ 8. Қавли Худованди азза ва ҷалла: «Бигӯед, ки ба Худо ва он чӣ, ки ба мо нозил фармудааст, имон дорем» (Бақара: 136)

1719. Аз Абӯҳурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Аҳли китоб Тавротро ба забони ибронӣ меҳонданд ва онро ба забони арабӣ барои мусулмонон тафсир менамуданд. Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Аҳли китобро на тасдиқ қунед ва на такзиб намоед, балки бигӯед: Ба Худо ва ба он чӣ, ки барои мо фиристодааст, имон дорем».

БОБИ 9. Қавли Худованди азза ва ҷалла: «Ва ба ин гуна шуморо уммати миёна қарор додем, то бар мардумон шоҳид бошед» (Бақара: 143)

1720. Аз Абӯсаиди Худрӣ (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Дар рӯзи қиёмат барои Нӯҳ (ъ) ниҳо мешавад ва ў мегӯяд: Парвардигоро! Лаббайка ва саъдайка. Барояш мегӯяд: Оё рисолати худро таблиғ намудӣ? Мегӯяд: Бале. Аз уммати ў пурсида мешавад: Оё (Нӯҳ) барои шумо таблиғ карда буд? Мегӯянд: На, барои мо бимдиҳанда наомада буд. (Хитоб ба Нӯҳ (а) мегӯяд: Шоҳид барои ту кист? Мегӯяд Муҳаммад (с) ва уммати ў ҳастанд (Паёмбари Худо (с) ва уммати ў) шаҳодат медиҳанд, ки (Нӯҳ (а) рисолаташро таблиғ намудааст (Ва Паёмбар) бар шумо шаҳодат медиҳад). Ва ин маънии қавли Худованд аст, ки мефармояд: «Ва бад-ин сон шуморо уммати миёнарав қарор додем» (миёнаравии ин уммат аз ин ҷиҳат аст, ки на мисли насоро дар дини худ ифрат карданд ва на мисли яҳуд тақсир намуданд), то бар мардум гувоҳ бошед ва паёмбар бар шумо гувоҳ бошад).

**БОБИ 10. Қавли Худованди азза ва ҷалла: «Он гоҳ, ки
мардум бозгаштанд, шумо низ бозгардед» (Бақара: 199)**

1721. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Қурайш ва мардумони дигаре, ки дар дини эшон буданд, ба Муздалифа вуқуф мекарданд ва инҳо ба номи Ҳұмса (яъне муташаддин дар дин) ёд мешуданд ва дигар арабҳо ба Арафот вуқуф менамуданд. Ҳангоме, ки Ислом омад, Худованд барои Паёмбари худ амр кард, ки ба Арафот биёд ва дар он ҷо вуқуф намояд ва аз он ҷо баргардад.

**БОБИ 11. Қавли Худованди азза ва ҷалла: «Баъзе аз мардум мегүянд:
Парвардигоро, барои мо дар дунё некӣ ато фармо...» (Бақара: 201)**

1722. Аз Анас (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Ҳудо (с) мегуфтанд: «Аллоҳумма раббано отино фид-дунё ҳасанатан ва филохирати ҳасанатан ва қино азобан-нор». Яъне: «Ҳудоё, Парвардигори мо! Барои мо дар дунё некӣ ато фармо ва дар охират бар мо марҳамат кун ва моро аз азоби оташ барканор бидор».

**БОБИ 12. Қавли Худованди азза ва ҷалла: «Аз мардум ба
исрор чизе намехоҳанд»**

1723. Аз Абӯҳурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Ҳудо (с) фармуғанд: «Мискин касе нест, як хурмо ё ду хурмо ва як луқма ва ду луқма ўро аз савол кардан бозмедорад, балки мискин касе аст, ки аз суол кардани мардум ҳуддорӣ менамояд. Ва агар меҳоҳед, бихонед (Яъне ин қавли Худованди мутаъол, ки «Аз мардум ба исрор чизе намехоҳанд». (Бақара: 273)

**БОБИ 13. Қавли Худованди азза ва ҷалла: «Бархе аз
Қуръон ояҳоест равшан, ки асоси китобанд ва бархе аз он
мубҳам аст» (Оли Имрон: 7)**

1724. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Ҳудо (с) ин оятро тиловат намуданд: «Ӯст, ки ин китобро бар ту нозил кард, бархе аз он ояҳест рӯшан, ки асоси китобанд ва бархе аз он мубҳам аст. Касоне, ки аз ҳақ мунҳариф шудаанд, ҷиҳати фитнаангезӣ ва таъвилот ба ҷустуҷӯи мубҳамот ҳастанд. Ва ҳол он, ки ҷуз Ҳудо касе таъвили онҳоро намедонад ва росихони дар илм мегүянд: Мо ба Қуръон имон овардем, ҳамаи он аз ҷониби Парвардигори мо аст ва ҷуз мардуми фаҳмида, дигарон ин ҷизро дарк карда наметавонанд». Оиша (р) гуфт: Паёмбари Ҳудо (с) фармуғанд: «Агар касонеро дидӣ, ки ба ҷустуҷӯи муташобиҳот ҳастанд, бидон, ки онҳо ҳамон касонеанд, ки Худованд аз онҳо ёд кардааст ва ту аз онҳо бипарҳез».

**БОБИ 14. Қавли Худованди азза ва ҷалла: «Ба таҳқиқ,
қасоне, ки аҳду паймони бо Ҳудо ва қасамҳои худро ба
баҳои андаке мефурӯшанд...» (Оли Имрон: 77)**

1725. Аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки ду зан дар як хона, ё дар гурфае, пинадӯзӣ мекарданд. Рӯзе яке аз онҳо дар ҳоле, ки дарафш дасташро сӯроҳ карда буд, аз хона баромад ва даъво мекард, ки он зани дигар дасташро мачрӯҳ сохтааст. Мавзӯъашон ба Ибни Аббос (р) расид. Ибни Аббос (р) гуфт: Паёмбари Ҳудо (с) фармуданд: «Агар барои ҳар кас тавре, ки даъво мекунад, бидиханд, хунҳои мардум ва амволи мардум ҳадар мешавад ва аз байн меравад, савганд ҳӯрдан ба Ҳудоро ба ёдаш дижед ва ин оятро барояш бихонед: «Қасоне, ки паймони Илоҳӣ ва савгандҳои худро ба баҳои андаке бифурӯшанд». Онҳо Ҳудоро ба ёдаш оварданд ва ў эътироф кард. Ибни Аббос (р) гуфт: Паёмбари Ҳудо (с) фармуданд: «Қасам бар касе аст, ки даъво бар алайҳи ў барпо гардидааст».

**БОБИ 15. Қавли Худованди азза ва ҷалла: «Мардумон
бар зидди шумо ҷамъ шудаанд...»**

1726. Аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки ин ояи муборакро тиловат намуд. «Ҳудованд барои мо басанда ва беҳтарин ҳомӣ аст». Ва гуфт, ки ин (ояи муборак)-ро Иброҳим (а) ҳангоме, ки дар оташ андохта шуд, тиловат менамуд ва Паёмбари Ҳудо (с) низ ин оятро ҳангоме тиловат намуданд, ки барояшон ҳабар расид, ки «**Мардум барои набарди шумо гирд омадаанд, аз онҳо битарсед, вале имони (мусалмонон) қавитар гардид ва гуфтанд: Ҳудованд барои мо басанда ва беҳтарин ҳомӣ аст**». (Оли Имрон: 173)

**БОБИ 16. Қавли Худованди азза ва ҷалла:
«Ва аз забони аҳли китоб ва мушрикон озори фаровон
ҳоҳед шунид» (Оли Имрон: 186)**

1727. Аз Усома ибни Зайд (р) ривоят аст, ки Паёмбари Ҳудо (с) пеш аз ҷанги Бадр бар ҳаре, ки бар он полони дурушт андохта буданд, савор шуданд ва Усома ибни Зайдро пушти сари ҳуд савор карданд ва ба аёдати Саъд ибни Убода (р) дар қабилаи Ҳорис ибни Ҳазраҷ рафтанд ва дар сари роҳи ҳуд бо мардуме барҳӯрданд, ки Абдуллоҳ ибни Убай ибни Салул (раиси мунофиқон) дар миёни онҳо буд. Ин воқеа пеш аз мусулмон шудани Абдуллоҳ ибни Убай буд (Яъне ин воқеа пеш аз изҳори Исломи ин мунофиқ буд, варна ў ҳеч вақт мусулмон нашуда буд). Ва дар ин маҷлис мардуме аз мусулмонон ва мушрикони бутпараст ва яҳуд иштирок доштанд ва дар он маҷлис Абдуллоҳ ибни Равоҳа (р) низ ҳузур дошт. Чун гарду губори чорпо ба

мачлиси онҳо расид, Абдуллоҳ ибни Убай биниашро бо чодараш гирифт ва гуфт: Моро губоролуд накунед. Ва Паёмбари Худо (с) бар онҳо салом доданд ва таваққуф намуда, пиёда шуданд ва онҳоро ба сўи Худо даъват карданд ва барои онҳо Қуръон тиловат намуданд.

Абдулло ибни Убай ибни Салул гуфт: Эй мард, агар чизеро, ки мегўй, ҳақ бошад, магар беҳтар нест, ки моро дар маҷолиси мо азият накунӣ ва ба хонаат биншинӣ ва агар касе наздат омад, ин чизҳоро барояш қисса намой? Абдуллоҳ ибни Равоҳа (р) гуфт: На, балки ё Расулаллоҳ! Ин чизҳоро дар маҷолиси мо матраҳ намоед, зеро мо ин чизҳоро дӯст медорем. Мусалмонон ва мушрикон ва яҳуд яқдигарро дашном доданд ва то чое, ки наздик буд, ба ҷони ҳам биафтанд. Паёмбари Худо (с) онҳоро ба оромӣ даъват намуданд ва онҳо ором шуданд. Баъд аз он Паёмбари Худо (с) ҷорпои худро савор шуданду рафтанд, то ин, ки назди Саъд ибни Убода (р) расиданд. Паёмбари Худо (с) барояш гуфтанд: «Эй Саъд! Магар ҳабар надорӣ, ки Абӯҳубоб (яъне Абдуллоҳ ибни Убай) чӣ гуфтааст? Ӯ ҷунину ҷунон гуфт! Саъд ибни Убода (р) гуфт: Ё Расулаллоҳ! Аз вай афв қунед ва гузашт намоед. Савганд ба Зоте, ки Қуръонро бар шумо нозил кардааст, он чиро, ки Ҳудованд бар шумо нозил намудааст, ҳақ ва яқин аст ва мардуми ин минтақа (яъне мардуми Мадинаи мунаvvara) итифоқ карда буданд, ки тоҷро бар сараш ниҳанд ва дастори ростро бар сараш бибанданд (яъне: Ин шаҳсро бар худ раис қарор диханд ва аз вай пайравӣ намоянд).

Вале ҷун Ҳудованд наҳост, ки ин ҳақро ҷуз бар шумо нозил гардонад, ин шаҳс ба он баҳилий намуд ва коре кард, ки мушоҳида намудед. Паёмбари Худо (с) аз вай афв намуданд ва одати Паёмбари Худо (с) ва саҳобаҳояшон он буд, ки ба қарору амри Ҳудованди азза ва ҷалла аз мушрикон ва куффор афв мекарданд ва дар муқобили озор ва азияти онҳо сабр менамуданд, то ин, ки Ҳудованд барояшон иҷоза дод, ки бо онҳо ҷиҳод намоянд. Ва ҳангоме, ки Паёмбари Худо (с) ба ғазои Бадр рафтанд ва саркардагони куффори Қурайш ба дasti эшон кушта шуданд, Ибни Убай ибни Салул ва ҳамроҳонаш, ки аз мушрикон ва бутпарастон буданд, бо худ гуфтанд: Ин кор дигар интишор ёфтааст. Ва омаданд ва бо Паёмбари Худо (с) бар Ислом байъат намуда, мусулмон шуданд.

БОБИ 17. Қавли Ҳудованди азза ва ҷалла: «Гумон мабар, онон, ки аз кирдорашон шод мешаванд...» (Оли Имрон: 188)

1728. Аз Абусаиди Ҳудрӣ (р) ривоят аст, ки гуфт: Ҳангоме, ки Паёмбари Худо (с) ба ҷиҳод мерафтанд, мардуме аз мунофиқон аз рафтанд ба ҷиҳод ҳуддорӣ менамуданд ва аз ин кори худ ҳушу ҳушхол ҳам буданд. Ва ҷун Паёмбари Худо (с) аз ҷиҳод бармегаштанд, инҳо узрроҳӣ карда, савганд меҳӯрданд ва дар айни ҳол таваққуф доштанд,

ки аз нарафтан ба чиҳод мавриди ситоиш низ қарор бигиранд. Ва ҳамон буд, ки ин ояи карима дар мавридашон нозил гардид: «Гумон мабар, онон ки аз кирдорашон шодмон мешаванд ва дўст доранд, барои корҳое, ки накардаанд, ситоиш шаванд, аз азоб раҳой доранд. Барои онҳо азоби дарднок аст».

1729. Касе аз Ибни Аббос (р) пурсид: Агар бинобар зоҳири ояи гузашта) қарор бошад, касе, ки ба сабаби онҷӣ, ки анҷом додааст, ҳушҳол гардад ва таваққуъ дошта бошад, ки дар муқобили чизе, ки анҷом надодааст, ситоиш гардад, мавриди таъзизб қарор гирад, яқинан ҳамаи мо гирифтори азоб ҳоҳем шуд? Ибни Аббос (р) дар ҷавоб гуфт: Шумо кучо ва маъни ин оят кучо? Паёмбари Худо (с) яхудро талабиданд ва дар бораи чизе аз онҳо пурсиш намуданд (Кирмомӣ (р) мегӯяд: Чизеро, ки Паёмбари Худо (с) аз онҳо пурсида буданд, сифоташон дар Таврот буд). Онҳо ҳақиқатро пинҳон намуд ва ҷизи дигаре барои Паёмбари Худо (с) гуфтанд ва дар айни ҳол тавре барои Паёмбари Худо (с) вонамуд карданд, ки гӯё аз ин ҷавоби ғалати ҳуд, мавриди ситоиш қарор гирифтаанд ва аз ин, ки маъни ҳақиқиро пинҳон карда буданд, ҳушҳол буданд.

БОБИ 18. Қавли Худованди азза ва ҷалла:«Ва агар метарсидед, ки дар бораи ятимон адолат карда наметавонед»

1730. Ривоят аст, ки Урва аз Оиша (р) аз маъни ин қавли Худованди мутаъюл пурсид: **«Ва агар метарсидед, ки дар бораи ятимон адолат карда наметавонед, бо заноне издивоҷ намоед, ки дилҳоҳатон бошанд, ду, се, ҷор ва агар ҳавфи беадолатӣ доред, танҳо ба як ҳамсар иктифо кунед».** (*Niso: 4*) Оиша (р) дар ҷавоб гуфт: Хоҳарзодаам! Мурод аз ин оят дуҳтари ятиме аст, ки дар оғӯши касе, ки сарпарастиашро ба ўҳда дорад, бузург мегардад, дар моли сарпарасти ҳуд шарик аст ва аз нигоҳи молу ҷамоли хеш мавриди майли сарпарасти ҳуд қарор мегирад ва сарпарасташ бидуни он, ки барояш маҳри комиле, ки барои дигар занҳо пардоҳт мегардад, бидиҳад, меҳоҳад ўро ба никоҳ бигирад.

Аз никоҳ кардани чунин ятимоне то вақте, ки маҳри онҳоро ба таври комил ва ҳатто бештар аз он намедиҳанд, манъ гардидаанд ва барояшон амр шудааст, ки аз дигар занҳо он чиро, ки меҳоҳанд, (то ҷаҳор зан) ба никоҳ бигиранд. Оиша (р) мегӯяд: Баъд аз нузули ин оят мардум аз Паёмбари Худо (с) истифто (талаби фатво) намуданд ва ин оят нозил гардид: **«Ва мардум аз ту дар бораи занҳо фатво меҳоҳанд...»** (*Niso: 127*) Оиша (р) мегӯяд: Ва мурод аз қавли Худованди мутаъюл дар ояти дигар, ки мефармояд: **«Ва аз никоҳ гирифтани онҳо рӯй мегардонед...»** Рӯй гардонидан аз никоҳ гирифтани ятимоне аст, ки молу ҷамоле надоранд. Оиша (р) мегӯяд: Аз никоҳ кардани ятимони

дорои молу чамол бидуни дар назар гирифтаниadolat дар бораи онҳо аз ин ҷиҳат манъ шуданд, ки аз никоҳ кардани ятимони бидуни молу чамол худдорӣ накунанд ва рӯй нагардонанд.

БОБИ 19. Қавли Худованди азза ва ҷалла: «Худованд шуморо дар бораи авлоди шумо тавсия менамояд, ки...»

1731. Аз Ҷобир (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) ва Абӯбакр (р) дар қабилаи бани Салама пиёда ба дидани ман омаданд. Паёмбари Худо (с) маро диданд, ки аз ҳуш рафтаам, оберо талабиданд, аз он об вузӯ сохтанд ва бар ман пошиданд. Ман ба ҳуш омадам ва гуфтам: Дар мавриди амволам маро ба чӣ чиз амр мефармоед? Ва ин оят нозил гардид «Худованд шуморо дар бораи фарзандонатон тавсия менамояд, ки саҳми писар баробари саҳми ду духтар аст». (*Niso: 11*)

БОБИ 20. Қавли Худованди азза ва ҷалла: «Худованд ба андозаи як зарра ҳам зулм намекунад» (*Niso: 40*)

1732. Аз Абусаъиди Худрӣ (р) ривоят аст, ки гуфт: Ашхосе назди Паёмбари Худо (с) омада гуфтанд: Оё Парвардигори худро дар рӯзи қиёмат ҳоҳем дид? Ҳадиси рӯъятро, ки қаблан гузашт, зикр намуда, фармуданд: «Дар рӯзи қиёмат муноди ниҳо мекунад, ки ҳар уммате пайравии қасонеро бинмоянд, ки онҳоро ибодат мекарданд. Ҳама қасоне, ки ғайр аз Худо, худоёни дигареро монанди бутҳо ва ансоб (нисоб ҷамъи наасб аст ва наасбуте аст, ки аз санг тарошида шуда ва мушрикин дар зери он ҳайвонотро мекуштанд ва хуни ҳайвонро ба он бут мемолиданд), ибодат мекарданд, дар оташ сукут мекунанд.

Чун мардуми дигаре чуз Худопарастони бадкор ва накӯкор, иддае аз аҳли қитоб боқӣ намемонад, яхуд хоста мешаванд ва аз онҳо пурсида мешавад: Шумо чӣ қасеро ибодат мекардед? Мегӯянд: Узайр, фарзанди Худоро. Ба онҳо гуфта мешавад: Шумо дурӯғ мегӯед, Худованд зан ва фарзанде надорад. Бигӯед, ки чӣ меҳоҳед? Мегӯянд: Парвардигоро, ташнаем барои мо обе бирасон! Ба эшон ишора мешавад, ки магар худи шумо ба сари об намеравед? Вале ба сӯи оташи саробмонанд, ки ҳар мавҷаш мавҷи дигарашро аз байн мебарад, тела дода мешаванд, то он, ки дар оташ меафтанд. Баъд аз он масҳиён хоста мешаванд ва аз онҳо пурсида мешавад: Шумо чӣ қасеро ибодат мекардед? Мегӯянд: Масех, фарзанди Худоро. Ба онҳо гуфта мешавад: Дурӯғ мегӯед, Худованд зану фарзанде надорад. Ва аз эшон пурсида мешавад, ки чӣ меҳоҳед. Ва бо инҳо ҳам монанди яхуд муомила сурат мегирад.

Чун қаси дигаре чуз Худопарастони некӯкору бадкор боқӣ намемонад, Парвардигори оламиён ба наздиктарин сурате, ки Ӯро ба он шинохтаанд, мутаҷаллӣ мегардад (яъне ба сурате Худованди

мутаъол мутаҷаллӣ мегардад, ки имкони шинохти он барои бандагон вучуд дошта бошад). Ва гуфта мешавад, ки шумоён мунтазири чӣ ҳастед? Ҳар касе ба дунболи чизе биравад, ки онро (дар дунё) ибодат мекард. Мегӯянд: Мо дар дунё мардумонеро, ки (аз тоати Худо сарпечӣ карда буданд), дар ҳоле тарк кардаем, ки хеле ба онҳо мӯҳтоҷ будем ва ба вучуди он ҳам ба онҳо ҳамроҳӣ накардем ва мо мунтазири Парвардигори худ ҳастем, ки Ӯро ибодат мекардем. (Худованди мутаъол) мегӯяд: Ман Парвардигори шумо ҳастам. Ва онҳо мегӯянд: Мо ҳеч касеро ба Худо шарик намеоварем. Ва ин суханро ду ё се бор такрор мекунанд».

БОБИ 21. Қавли Худованди азза ва ҷалла: «Пас чӣ гуна аст ҳангоме, ки аз ҳар уммате шоҳидеро ҳозир гардонем» (Нисо: 41)

1733. Аз Абдуллоҳ ибни Масъуд (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) ба ман гуфтанд, ки бароям Куръон бихон. Гуфтам: ман барои шумо Куръон бихонам, дар ҳоле, ки Куръон бар худи шумо нозил шудааст? Фармуданд: «Ман дӯст дорам, ки Куръонро аз дигаре бишнавам». Сураи «Нисо»-ро барояшон хондам, чун ба ин оят расидам, ки «пас чӣ гуна аст рӯзе, ки аз ҳар уммате шоҳидеро биёварем ва туро бар онҳо шоҳид бигирем,» (мурод аз шоҳиди ҳар уммат набии он уммат аст, ки бар фоида ва ё зиёни уммати худ шаҳодат медиҳад), фармуданд: «Бас аст». Ва дидам, ки ашк аз ҷашмонашон ҷорӣ аст.

БОБИ 22. Қавли Худованди азза ва ҷалла: «Ба таҳқиқ, қасонеро, ки бар худ зулм кардаанд, фариштагон ба ҳангоми қабзи рӯҳи онон...» (Нисо: 97)

1734. Аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки гуфт: Дар замони Паёмбари Худо (с) мардуме аз мусалмонон (дар вақти ҷанг) дар канори мушрикон буданд ва шумораи онҳоро зиёда месоҳтанд. Гоҳе тире меомад ва ба мусалмон мерасид ва ё (бо шамшер) мавриди исобат қарор мегирифт ва кушта мешуд. Дар ин маврид Худованд ин оятро нозил фармуд: «Ба таҳқиқ, қасоне, ки бар худ зулм кардаанд (ва сабаби зулмашон бар худ он буд, ки бо қуффор ба сафи ҷанг ҳозир гардида ва сабаби зиёда шудани тэъдоди онҳо шуданд), фариштагон дар вақти қабзи рӯҳ аз онҳо мепурсанд, ки шумоён дар кучо будед? Мегӯянд: Мо мустазъаф будем (ва қудрати муҳочирагро надоштем. Малоика дар ҷавоби онҳо) мегӯянд: Магар сарзамини Худо пахновар набуд, ки муҳочираг намоед? Ҷойгоҳи онон дӯзах ва саранҷомашон бад аст).

БОБИ 23. Қавли Худованди азза ва ҷалла: «Мо бар ту вахӣ фиристодем, мисле, ки бар Нӯҳ вахӣ фиристодем...» (Нисо: 163)

1735. Аз Абӯхурайра (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: «Касе, ки бигӯяд ман (яъне Мухаммад (с) аз Юнус ибни Матто беҳтар аст, дурӯғ гуфтааст». (Паёмбари Худо (с) ин суханро аз рӯи тавозуъ гуфтаанд, варна сабит аст, ки эшон хайрулбашар ҳастанд).

БОБИ 24. Қавли Худованди азза ва ҷалла: «Эй Паёмбар! Он чиро, ки аз тарафи Парвардигорат бар ту нозил шуд, иблօғ қун...» (Моида: 67)

1736. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Агар касе бароят гуфт, ки Мухаммад (с) қадом чизеро аз он чӣ, ки Худованд бар вай нозил намудааст, (аз мардум) пинҳон доштааст, яқин бидон, ки дурӯғ гуфтааст. Худованди мутаъол мефармояд: «Эй Паёмбар! **Он чиро, ки аз тарафи Парвардигорат бар ту нозил шуд, иблօғ қун.**

БОБИ 25. Қавли Худованди азза ва ҷалла: «Эй мусалмонон! Ҷизҳои покизаero, ки Худованд барои шумо ҳалол соҳтааст, ҳаром қарор мадиҳед...» (Моида: 87)

1737. Аз Абдуллоҳ (ибни Масъуд) (р) ривоят аст, ки гуфт: Бо Паёмбари Худо (с) ба ҷиҳод рафтем ва занҳои мо ҳамроҳамон набуданд. Гуфтем: Оё ҳудро ҳасӣ (ахта) накунем? Паёмбари Худо (с) моро аз ҳасӣ кардан манъ намуданд ва иҷоза доданд, ки бо занҳо дар муқобили ҷомае издивоҷ намоем. Баъд аз он ин оятро тиловат намуданд: «Эй мусалмонон! Ҷизҳои покизаero, ки Худованд барои шумо ҳалол соҳтааст, ҳаром қарор мадиҳед!»

БОБИ 26. Қавли Худованди азза ва ҷалла: «Ба таҳқиқ, ки шароб ва қимор ва бутҳо ва Азломи палидӣ аст аз амали шайтон» (Моида: 90)

1738. Аз Анас (р) ривоят аст, ки гуфт: Дар замони мо шароби дигаре гайр аз ҳамин шаробе, ки онро фазих меномем, вучуд надошт (фазих шаробе буд, ки аз хурмои норасида месоҳтанд). Рӯзе барои Абӯталҳа ва фалону фалон шароб медодам, ки шахсе омаду гуфт: Оё ҳабар барои шумо расидааст? Гуфт: Чӣ ҳабар? Гуфтам: Ҳабари таҳрими шароб. Онҳо бароям гуфтанд: Эй Анас! Ин ҳумҳоро берун бирез. Ровӣ мегӯяд: Баъд аз он ҳабари овардани он шаҳс (дар бораи таҳрими шароб) на аз каси дигаре суол карданд ва на ҳам дубора ба шароб ручӯъ намуданд.

**БОБИ 27. Қавли Худованди азза ва ҷалла: «Аз ҳар чизе
пурсиш нақунед, агар барои шумо ошкор шавад,
ғамгинатон мекунанд» (Moīda: 101)**

1739. Аз Анас (р) ривоят аст, ки гуфт: Рӯзе Паёмбари Худо (с) хутбае доданд, ки мисли онро қатъан нашунида будем ва фармуданд: «Он чиро, ки ман медонам, агар шумо медонистед, камтар меҳандидед ва бисёр гиря мекардед».

Саҳобаи Паёмбари Худо (с) рӯйҳои худро пӯшонданд ва овози гирия онҳо шунида мешуд. Шахсе пурсид (Ин шахс Абдуллоҳ ибни Ҳузофа буд): Ё Расулаллоҳ! Падари ман кист? (Ва сабаби пурсиши вай ин буд, ки дар бораи насабаш бар ў таъна мезаданд). Фармуданд: «Фалон шахсе аст». (Яъне Ҳузофа аст). Ва ин оят нозил гардид: **«Аз ҳар чизе пурсиш нақунед, агар барои шумо ошкоро шавад, ғамгинатон мекунад».**

1740. Аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки гуфт: Мардуме аз рӯи истеҳзо аз Паёмбари Худо (с) чизҳоеро мепурсиданд. Яке мепурсид: Падари ман кист? Дигаре, ки шутураш гум шуда буд, мепурсид: Шутурам дар кучост? Худованди азза ва ҷалла ин оятро нозил фармуд: **«Эй мӯъминон! Аз ҳар чизе пурсиш нақунед, агар барои шумо ошкоро шавад, ғамгинатон мекунад».**

**БОБИ 28. Қавли Худованди азза ва ҷалла: «Бигӯ! Худо қодир аст,
ки аз болои сари шумо бар шумо азобе бифиристад» (Anъом: 65)**

1741. Аз Ҷобир (р) ривоят аст, ки гуфт: Чун ин ояи карима нозил гардид, ки **«Бигӯ! Худо қодир аст, ки аз болои сари шумо бар шумо азобе бифиристад,»** Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Худоё! Аз ту паноҳ мечӯем (ва чун ин оят нозил гардид). (Ё аз зери пои шумо (бар шумо азобе бифиристад), (Паёмбари Худо (с) гуфтанд: (Худоё) аз ту паноҳ мечӯем (ва чун ин оят нозил гардид).

(Ва ё шуморо гурӯҳ-гурӯҳ бисозад ва азоби гурӯҳеро ба гурӯҳи дигаре бичашонад), яъне гурӯҳе ба ҷони гурӯҳи дигаре афтода ва хуни яқдигарро бирезанд). Фармуданд: «Ин камаҳамияттар аст» ва ё гуфтанд, ки осонтар аст (ба ҷони яқдигар афтодан азоби бисёр дардноке аст, вале чун азоби дунявист, нисбат ба азоби ухравӣ осонтар аст).

**БОБИ 29. Қавли Худованди азза ва ҷалла: «Онҳо (яъне анбиёи
ъалайҳимуссалом, қасоне ҳастанд, ки Худованд ҳидоятшон
кардааст, пас аз ҳидояти онҳо пайравӣ кун». (Anъом: 40)**

1742. Ривоят аст, ки қасе аз Ибни Аббос (р) пурсид: Оё дар сураи «Сод» саҷда ҳаст? Гуфт: Бале. Ва баъд аз он ин оятро тиловат намуд:

«Ва барояш Исҳоқ ва Яъқубро бахшидем ва ҳамай онҳоро ҳидоят намудем, пас ту низ аз ҳидояти онҳо пайравӣ кун». Сипас Ибни Аббос (р) гуфт: Ва Паёмбари шумо (с) аз қасоне аст, ки ба пайравӣ кардан аз равиши паёмбарони дигар амр шудааст.

БОБИ 30. Қавли Худованди азза ва ҷалла: «Ба корҳои фаҳшо чи ошкоро ва чи пӯшида наздиқ машавед» (Анъом: 151)

1743. Аз Абдуллоҳ ибни Масъуд (р) ривоят аст, ки гуфт: Ҳеч касе аз Худованди мутаъол бағайраттар нест (мурод аз ғайрат нисбат ба Худованд ғазаби вай аз анҷом додани муҳаррамот аст ва аз ҳамин ҷиҳат аст, ки фавоҳишро, чи ошкоро бошаду чи пӯшида, ҳаром гардонидааст ва ҳеч кас ситоиширо ба андозаи Худованди мутаъол дӯст надорад ва аз ҳамин сабаб аст, ки худро мадҳу сифат намудааст (монанди) «Иналлоҳа ъало кулли шайъин қадир» ва «Иннаху ғафуру-раҳим» ва амсоли инҳо).

БОБИ 31. Қавли Худованди азза ва ҷалла: «Гузаштро пеша кун ва ба некӣ фармон бидех» (Аъроф: 199)

1744. Аз Ибни Зубайр (р) ривоят аст, ки гуфт: Худованди мутаъол Паёмбари Ҳудо (с)-ро амр намуд, ки аз ахлоқи мардум гузаштро пешаи ҳуд созад.

БОБИ 32. Қавли Худованди азза ва ҷалла: «Ба онҳо пайкор кунед, то фитна ширк поён пазирад ва тамоми дин аз они Ҳудо бошад» (Анфол: 39)

1745. Аз Ибни Умар (р) ривоят аст, ки касе аз вай пурсид: Қитоли ин фитнаро чӣ гуна мебинӣ? (Яъне: дар ин қитол ва кушторе, ки байни мусалмонон аст, чӣ гуна назар дорӣ? Оё дар он иштирок варзем, ё на? Ин суолро вақте аз Ибни Умар (р) карданд, ки вай аз иштирок намудан дар ҷангӣ Ҷамал ва Сифин ҳуддорӣ намуда буд). Гуфт: Оё медонӣ, ки фитна чист? Паёмбари Ҳудо (с) бо мушрикин ҷиҳод мекарданд ва касе, ки (аз мусалмонон) ба назди мушрикин мерафт, фитна маҳсуб мегардид ва ҷиҳоди онҳо монанди ҷангӣ шумо бар сари мулк ва дорой набуд.

БОБИ 33. Қавли Худованди азза ва ҷалла: «(... ва гурӯҳи дигаре, ки ба гуноҳони ҳуд эътироф намуданд» (Тавба: 96)

1746. Аз Самура ибни Ҷундуб (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Ҳудо (с) фармуданд: «Шаби гузашта ду нафар наздам омаданд ва маро бо ҳуд ба шаҳре бурданд, ки аз хиштҳои тилло ва нукра соҳта шуда

буд. Дар он چо мардуме аз мо истиқбол намуданд, ки як тарафи чисми онҳо ба беҳтарин шакле буд, ки дар умри худ дида бошӣ ва тарафи дигари чисмашон ба бадтарин сурате буд, ки дар умри худ дида бошӣ. Он ду нафар ба мардуми он шаҳр гуфтанд: Биравед ва худро дар фалон ҷӯй биандозед. Онҳо рафтанд ва худро дар он ҷӯй андохтанд ва омаданд, дидем, ки он шакли қабех ва зишт аз онҳо дур гардида ва ба беҳтарин шакле даромаданд. Он ду нафар бароям гуфтанд: Ин ҷӯи «Ҷаннати адн» аст ва ин манзил барои ту аст ва он мардуме, ки қисмате аз чисми онҳо зебо ва қисмати дигаре зишт буд, касонеанд, ки корҳои некӣ ва бадӣ бо ҳам анҷом додаанд ва Худованд аз гуноҳонашон даргузаштааст».

БОБИ 34. Қавли Худованди мутаъол, ки: «... ва арши Ӯ бар об буд» (Ҳуд: 7)

1747. Аз Абӯҳурайра (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Худованди азза ва ҷалла мефармояд: «Инфоқ кун, ман бар ту инфоқ мекунам» (ҳар қадар барои мӯҳтоҷон ва дар роҳи ҳайр инфоқ кунӣ, ман бароят инфоқ мекунам). Ва мефармояд: Дасти Худованд пур аст, инфоқ кардан онро ҳолӣ намекунад ва шабу рӯз дар ҳолати қараму бахшиш аст. Ва Паёмбари Худо (с) фармуданд: Оё он чиро, ки (Худованди мутаъол) аз рӯзи хилқати осмонҳо то имрӯз ато намудааст, тасвир кардаед? Ин ҳама чиз аз ҳазинаи Худованд чизеро кам накардааст, Арши Худованд бар об аст ва тақдиру рӯзиҳо дар ихтиёри Ӯ аст ва Ӯ аст, ки (ризқу рӯзиро) каму зиёда мекунад».

БОБИ 35. Қавли Худованд, ки: «Парвардигорат чунин саҳт мегирад, он гоҳ, ки диёри ситамгаронро ба азоб гирифтор намояд» (Ҳуд: 102)

1748. Аз Абӯмӯсо (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Худованд золимро мӯҳлат медиҳад, валие вақте, ки ӯро мавриди азоб қарор дод, (он золим) аз азобаш начот ёфта наметавонад». Ровӣ мегӯяд: Баъд аз он ин оятро тиловат намуданд: «Парвардигорат чунин саҳт мегирад, он гоҳ, ки диёри ситамгоронро ба азоб гирифтор намояд, зоро Ӯ бисёр дарднок аст».

БОБИ 36. Қавли Худованди мутаъол, ки: «... магар онҳое, ки истироқи самъ менамоянд» (Ҳичр: 18)

1749. Аз Абӯҳурайра (р) ба нақл аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: «Чун Худованд дар осмон амреро содир намояд, малоика болҳои худро ба нишонаи фармонбардорӣ ба ҳам мезананд (ва садои болҳо онҳо) монанди занчире аст, ки ба санг кӯбida

мешаванд. Чун изтироби дили фариштагон ором гирад, (малоика) аз (фариштагони муқарраб монанди Ҷабраил ва Микоил) мепурсанд: Парвардигори шумо чй гуфтааст?

Дар ҷавоби онҳо мегӯянд: Ҳакро гуфта ва ӯ аз ҳама баландмартабатар ва бузургтар аст, онҳое, ки истироқи самъ менамоянд, (ки иборат аз ҷинниён бошанд), яке болои дигаре қарор доранд (яъне яке болои дигаре мебарояд, то ба ҷое бирасад, ки битавонад сухани фариштагонро бишуванд).

Ва ин суханро мешуванд ва бисёр вактҳо шаҳоб пеш аз он, ки он мустариқи самъ суханеро, ки шунидааст, ба рафиқи худ (ки кохинон ва ҷодугарон бошанд) бирасонад, ба ӯ мерасонад ва ӯро месӯзонад ва ғоҳе ҳам мешавад, ки шаҳоб бар вай исобат намекунад. Ва он касе, ки истироқи самъ намудааст, суханеро, ки шунидааст, ба дигаре, ки дар поёнтари аз вай қарор дорад, интиқол медиҳад ва боз ӯ ба дигарон, ки баъд аз вай қарор дорад, интиқол медиҳад ва боз ӯ ба шахси дигаре, ки баъд аз вай қарор дорад, интиқол медиҳад, то ин, ки ба ҳамин шакл суханеро, ки шунидаанд, ба замин интиқол медиҳанд, то ин, ки ба соҳиру ҷодугар мерасонанд, (соҳирон ва кохинон) ба он сухане, ки шунидаанд, сад дурӯғро якҷо мекунанд (ва ба мардум ҳабар медиҳанд). Агар сухани онҳо рост баромад, қасоне, ки он суханро шунидаанд, мегӯянд: Магар (он ҷодугар) фалон рӯз барои мо нағуфт, ки дар фалон вакт ҷунин ва ҷунон мешавад? Ва он чй гуфта буд, рост баромад, вале дар воқеъ ин ҳамон қалимае аст, ки дар асл аз осмон шунида шудааст.

**БОБИ 37. Қавли Худованди азза ва ҷалла, ки: «...ва баъзе
аз шумоён ба бадтарин айёми зиндагӣ мерасед» (Наҳъл: 70)**

1750. Аз Анас ибни Молик (р) гуфт: Паёмбари Ҳудо (с) ҷунин дуо мекарданд: «Аъзуу бика минал бухли вал қасали ва арзалилъумр ва ъазобилқабри ва фитнати-д-Даҷҷоли ва фитнатил маҳё вал мамоти» (Ҳудоё! Аз бухл ва қасолат ва аз расидан ба бадтарин айёми умр ва аз азоби қабр ва аз ибтилои Даҷҷол ва аз ибтилои зиндагонӣ ва марг ба ту паноҳ мечӯем.

**БОБИ 38. Қавли Худованди азза ва ҷалла, ки: «Зуррияи
қасонеро, ки бо Нӯҳ бар қишиғӣ ҳамл намудем ва ӯ бандай
шукргузоре буд» (Исрӯ: 3)**

1751. Аз Абӯҳурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Барои Паёмбари Ҳудо (с) миқдоре гӯшт оварданд (ва аз байнӣ он гӯштҳо) дастро, ки хуш доштанд, барои эшон тақдим намуданд ва эшон миқдоре аз он дастро бо дандон чудо намуда ва фармуданд: «Ман дар рӯзи қиёмат сардори ҳамаи мардумон ҳастам. Ва оё медонед, ки ин аз чӣ сабаб аст?

(Сабабаш ин аст, ки) Худованд ҳамаи махлукот ва аввалин ва охиринро тавре дар якҷо ҷамъ меқунад, ки садо ба ҳамаи онҳо мерасад ва ҷашм ҳамаи онҳоро мебинад, офтоб ба онҳо наздик мешавад ва мардум ба ҷунон заҳмат ва машаққат меафтанд, ки аз таҳаммул ва тоқаташон берун аст.

Мардум бо худ мегӯянд: Магар намебинед, ки дар чӣ заҳмат ва машаққате гирифтор ҳастед? Магар ин тарафу он тараф касеро пайдо намекунед, ки ба назди Худованд аз шумо шафоат намояд? Ба якдигар мегӯянд: Бояд назди Одам (а) биравем.

Онҳо назди Одам (а) мераванд ва барояш мегӯянд: Ту Абулбашар будӣ ва касе ҳастӣ, ки Худованд туро ба дасти худ ҳалқ намуд, аз рӯҳи худ бар ту дамид ва малоикаро амр кард, то барои ту саҷда кунанд, барои мо назди Худованд шафоат намо, магар намебинӣ, ки дар чӣ ҳолате қарор дорем ва чӣ бар сари мо омадаст?

Одам (а) мегӯяд: Парвардигорам имрӯз дар ҷунон ғазабе аст, ки на пеш аз ин ҷунин дар ғазаб шуда буд ва на баъд аз он ҷунин дар ғазаб мешавад. Ӯ маро аз ҳӯрдани мева дар биҳишт манъ карда буд ва ман ноғармониашро намудам, ман ба худ гирифторам, ман ба худ гирифторам, ман ба худ гирифторам, маро бигзоред, назди дигаре биравед, назди Нӯҳ (ъ) биравед.

Мардум назди Нӯҳ (ъ) мераванд ва мегӯянд: Ту аввалин паёмбари мардумони рӯи замин ҳастӣ (гарҷӣ пеш аз Нӯҳ (ъ) паёмбарони дигар, монанди Одам, Шис ва Идрис (ъ) низ вучуд доштанд, vale онҳо барои қавми худ мабъус шуда буданд ва Нӯҳ барои ҳамаи мардум (ва туро Худованд бандай шукргузор номидааст, барои мо назди Парвардигори худ шафоат кун, магар намебинӣ, ки дар чӣ ҳолате гирифторем? (Нӯҳ (ъ) мегӯяд: Парвардигорам имрӯз дар ҷунон ғазабест, ки на пеш инҷунин дар ғазаб будааст ва на баъд аз инҷунин дар ғазаб ҳоҳад шуд ва барояш як дуoi қобили иҷобат буд ва бо он дуо бар қавми худ нағрин кардам (ва сабаби ҳамин нағрин буд, ки қавм гарӯ гардида ва ба ҳалокат расиданд). Ва имрӯз ман ба худ гирифторам, ман ба худ гирифторам, ман ба худ гирифторам, назди дигаре биравед, назди Иброҳим (ъ) биравед.

Мардум назди Иброҳим мераванд ва мегӯянд: Ё Иброҳим! Ту Паёмбари Худо (с) ва ягона ҳалили ӯ дар рӯи замин ҳастӣ. Барои мо дар назди Парвардигорат шафоат кун, магар намебинӣ, ки дар чӣ ҳолате гирифторем?

Иброҳим (ъ) ба онҳо мегӯяд: Парвардигорам имрӯз дар ҷунон ғазабе аст, ки на пеш аз ин дар ҷунин ғазабе будааст ва на баъд аз ин ҷунин дар ғазаб ҳоҳад шуд ва ман се дурӯғ гуфтаам (яке он, ки гуфт: «инни саким» ва дигаре «Бал фаъалаҳу кабируҳим» ва саввумин он, ки гуфт: «Соро ҳоҳари ман аст» ва тафсили ин мавзӯъ қаблан гузашт) ва имрӯз ман ба худ гирифторам, ман ба худ гирифторам, ман ба худ

гирифторам, назди дигаре биравед, назди Мӯсо (а) биравед.

Мардум назди Мӯсо (а) мераванд ва мегӯянд: Ё Мӯсо! Ту Расули Худо ҳастӣ ва касе ҳастӣ, ки Худованди мутаъол туро ба рисолат ва бо роз гуфтан бо ту бар ҳамаи ҷаҳониён баргузида буд, барои мо назди Парвардигорат шафоат кун! Магар намебинӣ, ки дар чӣ ҳолат гирифторем?

Мӯсо (а) мегӯяд: Парвардигорам имрӯз дар ҷунон ғазабе аст, ки на пеш аз ин ҷунин дар ғазаб будааст ва на баъд аз ин ҷунин ғазаб ҳоҳад кард, ман шахсеро, ки маъмур ба қатли он набудам, ба қатл расондам (Мурод аз ин шаҳс ҳамон қибтие аст, ки дар Миср бо шаллоқе ба рӯяш зад ва аз асари он шаллоқ мурд). Ва имрӯз ман ба худ гирифторам, ман ба худ гирифторам, ман ба худ гирифторам. Назди дигаре биравад, назди Исо (ъ) биравед.

Мардум назди Исо (ъ) мераванд ва мегӯянд: Ё Исо! Ту расули Худой ва Калимаи Худо ҳастӣ, ки бар Марям илқо намуда буд ва аз Рӯхи Худо ҳастӣ! Ва он касе ҳастӣ, ки дар гаҳвора бо мардум сухан гуфтӣ, шафоати моро бикиун! Магар намебинӣ, ки дар чӣ ҳолате гирифторем?

Исо (ъ) мегӯяд: Парвардигорам имрӯз дар ҷунон ғазабест, ки на пеш аз ин ҷунин дар ғазаб будааст ва на баъд аз ин ҷунин ғазабе ҳоҳад кард. Вале қадом ғуноҳеро, ки муртакиб шуда бошад, зикр намекунад.

(Дар Сунани Насой омадааст, ки Исо (ъ) салом мегӯяд: «Маро ба ҷои Худо парастиш мекардан». Ва мегӯяд: (Имрӯз ман ба худ гирифторам, ман ба худ гирифторам, ман ба худ гирифторам, назди дигаре биравед, назди Муҳаммад (с) биравед.

Мардум назди Муҳаммад (с) мераванд ва мегӯянд: Ё Муҳаммад (с), ту Расули Худо ва хотами паёмбарон ҳастӣ ва Худованди мутаъол ғуноҳони гузашта ва ояндаатро бахшидааст, барои мо назди Парвардигорат шафоат кун! Магар намебинӣ, ки дар чӣ ҳолате қарор дорем?

Паёмбари Худо (с) мегӯянд: Ман меравам ва зери Арш барои Парвардигорам ба саҷда меафтам ва Худованди мутаъол аз ҳамду санои худ ҷизҳоеро бароям меомӯзад, ки то он вақт ҳеч қасро аз онҳо боҳабар насохтааст, баъд аз он бароям гуфта мешавад: Эй Муҳаммад! Саратро баланд кун, ҳарҷӣ бихоҳӣ, бароят дода мешавад ва ҳарҷӣ шафоат кунӣ, мавриди қабул воқеъ мегардад. Ва ман сарамро баланд мекунам ва мегӯям: Ё Раб, уммати ман! Ё Раб, уммати ман! Ё Раб, уммати ман! Бароям гуфта мешавад: Эй Муҳаммад! Он гурӯҳ аз уммати худро, ки бар онҳо ҳисобу китобе нест, аз дарвозаи тарафи рост ба ҷаннат дохил кун ва инҳо бо мардуми дигар дар дарвозаҳои дигар низ шарик ҳастанд (ва тавре, ки дар аҳодиси дигар омадааст, төъдоди инҳо ҳафтод ҳазор нафар аст ва инҳо аввалин гурӯҳе ҳастанд,

ки ба биҳишт дохил мешаванд ва бақияи уммат дар марҳалаҳои баъдӣ ба биҳишт дохил мегарданд).

Баъд аз он Паёмбари Худо (с) фармуданд: Савганд ба Зоте, ки чонам дар дasti ўст (билокайф), ки фосилаи байни ду канори дарвозаи ҷаннат ба андозаи фосилаи байни Макка ва Ҳимяр аст (мурод аз Ҳимяр шаҳри Санъо аст, ки дар Яман аст ва ё фосилаи байни Макка ва Басра аст (шак аз ровӣ аст).

**БОБИ 39. Қавли Худованди мутаъол, ки: «Чӣ басо, ки
Худованд туро ба мақоми маҳмуд баргузинад» (Исро: 79)**

1752. Аз Ибни Умар (р) ривоят аст, ки гуфт: Мардум ҳамагӣ дар рӯзи қиёмат ба зону даромад ва ҳар уммате ба дунболи Паёмбараши меафтад ва мегӯянд: Ё фалон, маро шафоат кун! То он, ки шафоат ба Паёмбари Худо (с) мерасад.

Ин ҳамон рӯзе аст, ки Худованди мутаъол мақоми маҳмудро барои Муҳаммад (с) арzonӣ медорад (мурод аз мақоми маҳмуд дар назди аксар уламо мақоми шафоати кубро аст, ки сабаби начоти мардум аз масоиби рӯзи маҳшар мегардад. Аллоҳумма арзуқно шафоат набийино Муҳаммад (с).

**БОБИ 40. Қавли Худованди мутаъол, ки: «Намози худро
на баланд бихон ва на оҳиста...» (Исро: 110)**

1753. Аз Ибни Аббос (р) дар ин қавли Худованди мутаъол, ки мефармояд: «**Намози худро на баланд бихон, на оҳиста**» ривоят аст, ки гуфт: Ин оят вакте нозил гардид, ки Паёмбари Худо (с) дар Макка пинҳон буданд ва ҳангоми намоз ҳондан садои худро баланд мекарданд ва чун мушрикон садояшонро мешуниданд, Қуръон ва касе, ки Қуръонро фиристодааст ва касе, ки бар он нозил гардидааст, ҳамагиро дашном мебоданд ва ҳамон буд, ки Худованди мутаъол ба Паёмбараши амр фармуд, ки «**Намозатро ба садои баланд маҳон**». (яъне қироатро дар намоз ба садои баланд маҳон, зоро мушрикон онро мешунаванд, Қуръонро дашном медиҳанд) «**ва онро оҳиста ҳам маҳон**», (яъне: тавре, ки саҳобаҳоят онро нашнаванд, балки ба таври миёна байни баланд ва оҳиста бихон).

**БОБИ 41. Қавли Худованд, ки: «Инҳо қасонеанд, ки ба оёт ва
дидори Парвардигорашон коғир шудаанд» (Қаҳғ: 105)**

1754. Аз Абӯҳурайра (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: «Дар рӯзи қиёмат бисёр ашҳоси бузургчусса ва фарбехро ҳозир месозанд, ки дар назди Худованди мутаъол ба андозаи боли пашшае арзиш надоранд». Ва фармуданд: «Агар меҳоҳед, ин қавли

Худованди мутаъолро тиловат намоед: «Пас дар рӯзи қиёмат барои онҳо ҳеч вазне (яъне арзишеб) қоил неstem».

БОБИ 42. Қавли Худованди мутаъол: «Онҳоро аз рӯзи қиёмат барҳазар дор» (Марям: 39)

1755. Аз Абӯсаъиди Худрӣ (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: Марг (дар рӯзи қиёмат) ба шакли қӯчқори аблаке оварда мешавад ва нидо мешавад, ки: Эй ахли ҷаннат! Оё инро мешиносед? Онҳо пеш меоянд ва нигоҳ мекунанд ва мегӯянд: Бале! Ин марг аст ва ҳамагӣ онро диданд. Баъд аз он нидо мешаванд, ки: Эй ахли дӯзах! Оё инро мешиносад? Мегӯянд: Бале, Ҳамагон онро диданд.

(Аз ин ҷиҳат мегӯянд, ки ҳамагон онро диданд, ки ҳар касе дар ҳангоми марги худ маргро мебинад ва имом Айнӣ (р) мегӯяд: мурод аз дидани марг дидани малакулмавт дар вақти марг аст). Ва он қӯчкор забҳ мегардад ва барои ахли ҷаннат гуфта мешавад, ки зиндагии шумо ҷовидон аст ва дигар марге нест ва барои ахли дӯзах гуфта мешавад, ки зиндагии шумо низ ҷовидон аст ва дигар марге нест ва ин ояи каримаро тиловат намуданд: «Пеш аз он ки кор аз кор бигзарад, онҳоро аз рӯзи қиёмат барҳазар дор, онҳо ғофиланд ва имон намеоваранд».

БОБИ 43. Қавли Худованд, ки: «Қасоне, ки ҳамсарони худро муттаҳам ба зино мекунанд ва ҷуз худ шоҳиди дигаре надоранд...» (Нур: 6)

1756. Аз Саҳл ибни Саъдӣ (р) ривоят аст, ки Уваймир назди Осим ибни Адий, ки раиси қабилаи ибни Аҷлон буд, омаду гуфт: Шумо дар бораи касе, ки бо зани худ шахси дигареро бинад, чӣ мегӯед? Оё ӯро бикушад, ки дар ин сурат шумо ӯро хоҳед кушт ё ин, ки кори дигаре бикунад? Ҳукми онро аз Паёмбари Худо (с) бароям бипурс. Осим (р) назди Паёмбари Худо (с) омаду гуфт: Ё Расулаллоҳ! Шумо дар бораи касе, ки бо зани худ шахси дигареро бубинад, чӣ мегӯед? Оё ӯро бикушад? Паёмбари Худо (с) аз суол кардан бадашон омад ва онро айб шумурданد. Уваймир (р) аз Осим (р) пурсид, ки Паёмбари Худо (с) чӣ гуфтанд? Осим (р) гуфт: Расули Худо аз суол кардан бадашон омаду онро айб шумурданд. Уваймир (р) гуфт: Ба Худованд савганд, то худам аз Паёмбари Худо (с) напурсам, мавзӯъро фурӯ наҳоҳам гузошт. Ва худаш назди Паёмбари Худо (с) омаду гуфт: Ё Расулаллоҳ! Касе бо зани худ шахси дигареро мебинад, агар он шаҳсро бикушад, шумо ӯро ба ҷоям хоҳед кушт. Оё бояд чӣ коре бикунад?

Паёмбари Худо (с) фармуданд, ки Худованди мутаъол дар мавриди

ту ва ҳамсари ту Куръонро нозил намуд ва Паёмбари Худо (с) тавре, ки дар Куръон омадааст, амр ба мулоъана намуданд ва лиъонро байни (он зан ва шавҳар) ҷорӣ соҳтанд. Баъд аз он Уваймир (р) гуфт: Ё Расулаллоҳ! Агар ҳамсарамро дар ҷунин ҳолате нигоҳ дорам, зулм кардаам. Ва ҳамон буд, ки ўро талоқ дода ва ин равишааш суннате гардид барои ҳар касе, ки бо занаш мулоъана менамояд. Баъд аз он Паёмбари Худо (с) фармуданд: Нигоҳ кунед, агар ин зан тифли сиёҳчехрае ба дунё овард, ки дорои ҷашмони сиёҳ ва сирини ҷоқ ва сокҳои қалон ва дурушт буд, фикр намекунам, ки Уваймир дар мавридаш ҷуз рост ҷизи дигаре гуфта бошад. Ва ҳангоме, ки тифле овард, ки монанди ваҳра (ҳазандаст, ки сурхранг буд) фикр намекунам, ки Уваймир дар мавридаш ҷуз дурӯғ ҷизи дигар гуфта бошад. Ва ҳангоме, ки он зан тифлашро ба дунё овард, ба ҳамон сифате буд, ки Паёмбари Худо (с) дар бораи тасдики Уваймир тавсиф намуда буданд ва он тифл баъд аз он ба модараш нисбат дода мешуд.

БОБИ 44. Қавли Худованд, ки: «Зан метавонад азобро аз худ боздорад, ки ҷаҳор мартаба Худоро шоҳид бигирад...» (Нур: 8)

1757. Аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки Ҳилол ибни Умайя назди Паёмбари Худо (с) ҳамсара什 Ҳавла бинти Осимро муттаҳам намуд, ки бо Шарик ибни Самҳо зино намудааст. Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Ё шоҳид биовар ва ё пуштатро омодай шаллоқ ҳӯрдан биқун». Гуфт: Ё Расулаллоҳ! Агар касе аз мо шахсеро бар болои ҳамсара什 мебинад, бояд онро ба ҳамон ҳолат гузошта ва худаш ба ҷустуҷӯи шоҳид барояд? Паёмбари Худо (с) боз ҳамон суханро такрор намуданд, ки «ё шоҳид биёвар ва ё пуштатро омодай шалоқ ҳӯрдан биқун».

Ҳилол гуфт: Савганд ба Зоте, ки шуморо бар ҳақ фиристодааст, ки ман рост мегӯям ва аз Худо меҳоҳам, ки ваҳйро бифиристад ва пуштамро аз шаллоқ ҳӯрдан ҳалос намояд. Ҳамон буд, ки Ҷабраил (ъ) омад ва ин ояро нозил намуд: **«Ва қасоне, ки ҳамсаронашонро муттаҳам ба зино мекунанд,»** то ин ҷо ки **«агар аз ростгӯён бошад»**. Паёмбари Худо (с) баргаштанд ва ба талаби он зан фиристоданд, (баъд аз ин, ки зан омад) Ҳилол омад ва шаҳодат дод ва Паёмбари Худо (с) мегуфтанд «Худо медонад, ки яке аз шумо ду нафар яқинан дурӯғгӯ ҳастед, оё қадом касе аз шумо тавба намекунед? «Баъд аз он ҳамсари Ҳилол барҳост ва шаҳодат дод, чун ба мартабаи панҷум расид, Паёмбари Худо (с) ўро мутаваққиф соҳта ва гуфтанд: «Ин мартабаи панҷум мӯчиби лаънат аст».

Ибни Аббос (р) мегӯяд, ки он зан мутараддид гардид ва сарашро ба зер андоҳт, то ҷое, ки фикр кардем, шояд аз қавли худ руҷӯъ менамояд. Вале ў гуфт, ки қавми худро дар боқимондаи рӯз шарманда наҳоҳам кард. Ва ба шаҳодат доданаш идома дод. Паёмбари Худо (с)

фармуданд: Нигоҳ кунед, тифлеро, ки ин зан ба дунё меовард, агар чашманаш сиёх, сиринаш чоқ ва поҳояш дурушт буд, он тифл аз Шарик ибни Самоҳа мебошад. Ва баччай ў ба ҳамон сифат буд ва Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Агар Қуръони карим раҷмро аз зане, ки бо шавҳарашиб лиъон мекунад, соқит намекард, ўро раҷм (сангсор) мекардам».

БОБИ 45. Қавли Худованд, ки: «Қасоне, ки бар рӯи худ ба сӯи дӯзах қашида мешаванд» (Фурқон: 34)

1758. Аз Анас ибни Молик (р) ривоят аст, ки шахсе аз Паёмбари Худо (с) пурсид: Коғир дар рӯзи қиёмат чӣ гуна бар рӯяш ҳашр мешавад? Фармуданд: «Магар он Зоте, ки қодир будааст, ки ўро дар дунё бар ду поящ равон созад, қодир нест, ки дар рӯзи қиёмат ўро бар рӯяш равон созад?»

БОБИ 46. Қавли Худованди мутаъол, ки: «Алиф, лом, мим, Рум мағлуб гардид» (Рум: 2)

1759. Ривоят аст, ки барои Ибни Масъуд (р) хабар расид, ки шахсе дар Кинда (Кинда чое аст наздики Кӯфа) мегӯяд: Дар рӯзи қиёмат дуде меояд ва шунавоӣ ва биноии муноғиқонро аз байн мебараад ва таъсирашиб бар мӯъминон монанди ҳамин зуком аст. (Чун Ибни Масъуд) (р) ин суханро шунид) дар ҳоле, ки такя карда буд, ғазабнок шуд, дар ҷояш нишаст ва гуфт: Касе агар чизеро медонад, бигӯяд ва агар намедонад, «Аллоҳу аълам,» бигӯяд яъне Худованд донотар аст, зоро нишонаи дониш он аст, ки агар шахсе чизеро намедонад бигӯяд: намедонам.

Худованди мутаъол ба Паёмбари Худо (с) фармуд: «**Бигӯ, ман дар муқобили ин амал (яъне таблиғи рисолат) аз шумо музде намехоҳам ва аз тақлифқунандагон нестам.**» (Сод: 86) Ва баъд аз он Ибни Масъуд (р) қиссаи дудро баён намуд). Ва Ибни Масъуд (р) мегӯяд: Чун қавми Қурайш дар доҳил шудан ба Ислом сустӣ ва таъхир намуданд, Паёмбари Худо (с) бар онҳо нафрин намуда, дуо карданд, ки «Худоё! Маро бар ин мардум аз тариқи ҳафт сол қаҳтӣ, ки қавми Юсуфро ба он дучор соҳтӣ, мадад намо». Ва ҳамон буд, ки ба қаҳтии (қавми Юсуф) дучор гаштанд, то ҷое, ки ҳалок гардиданд ва мурдаҳо ва устухонхоро меҳӯрданд ва мобайни осмон ва замин ба назари шахсе монанди дуде меомад. Ва Абӯсуфён назди Паёмбари Худо (с) омаду гуфт: Эй Құхъаммад! Ҳудат омада ва моро ба силай раҳм даъват мекунӣ ва инак қавми ҳудат аз байн рафтанд.

Барои онҳо назди Худованд дуо қун, ки ин азоб аз онҳо рафъ гардад ва агар ин азоб рафъ гардад, имон меоваранд. Ва Паёмбари Худо (с) ин оятро тиловат намуданд. «**Ба интизори рӯзе бош, ки осмон**

дуди ошкореро хоҳад овард, то ин ҷо, ки «Шумо бозгашткунандагон ҳастед». (Духон: 7-15) **«Яъне агар ин азоб аз шумо рафъ гардад, дубора ба қуфр ва түғёни худ бармегардед».** (Духон: 705). Ва оё азоби охират баъд аз он ки мукаррар шавад, аз онҳо баргардонда хоҳад шуд ва боз онҳо ба қуфри худ баргарданд. Ин маънини ин қавли Худованди мутаъол аст, ки мефармояд: **«Рӯзе, ки онҳоро бошиддати ҳарҷӣ бештар мавриди сазову қайфар қарор дихем».** (Духон: 16). Мурод аз ин рӯз, рӯзи Бадр аст ва рӯзи Бадр ҳатмӣ аст ва мурод аз лизом ба асорат гирифтани куффор дар рӯзи Бадр аст «Алиф, лом, мим, наздик аст ин сарзамини румиёни мағлуб шуданд ва баъд аз мағлуб шудан, дере наҳоҳад гузашт, ки дар зарфи чанд сол ғалаба ҳоҳанд кард».

БОБИ 47. Қавли Худованд, ки «Ҳеч қас намедонад, ки (дар ҷаннат) барояш ҷӣ чизҳое омода шудааст» (Саҷда: 17)

1760. Аз Абӯҳурайра (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуанданд: «Худованди мутаъол мефармояд: Барои бандагони солеҳи худ чизҳоеро омода кардаем, ки на ҷашме мисли онҳоро диддааст ва на гӯше шунидааст ва на дар дили ҳеч башаре ҳутур намудааст ва ин чизҳо ҳам акнун захира шудааст, бигзор чизро, ки аз неъматҳои биҳишт дар Қуръон аз он иттилоъ дода шудаед». (Яъне: ҳеч гоҳ наметавон неъматҳои биҳиштро ба чизҳое, ки шумо аз он иттилоъ доред, муқоиса намуд). Ва баъд аз он ин ояи каримаро тиловат намуданд: **«Ҳеч қасе намедонад, ки барояш (дар биҳишт) ҷӣ подошҳои муҳиме, ки равшанибахши дидагон аст, андӯхта шудааст ва ин музди аъмоле аст (ки дар дунё анҷом медоданд)».**

БОБИ 48. Қавли Худованди мутаъол, ки: «Навбати ҳар яке аз ҳамсаронатро, ки хостӣ, ба таъхир бияндоз...» (Аҳзоб: 51)

1761. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Бар занҳое, ки худро ба Паёмбари Худо (с) баҳшида буданд, сарзаниш мекардам ва барои онҳо мегуфтам: Оё мешавад, ки зани худро барои дигаре бибаҳшад ва чун ин ояи муборак нозил гардид, ки **«Навбати ҳар яке аз ҳамсаронатро, ки хостӣ, ба таъхир бияндоз ва ҳар қадомро хостӣ, назди худ биёвар, агар баъзе аз онҳоро, ки бар қанор қардай, биҳоҳӣ назди худ оварӣ, боке бар ту нест»**, барои Паёмбари Худо (с) гуфтам: Фикр намекунам, ки Парвардигорат дар ваҳӣ фиристодан ҷуз дар ҷизе, ки мувофиқи майли ҳудат мебошад, чунин суръат намояд.

1762. Ва аз Оиша (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) баъд аз нузули ин қавли Худованди мутаъол, ки **«Навбати ҳар яке аз ҳамсаронатро, ки хостӣ, ба таъхир бияндоз ва ҳар қадомро хостӣ, назди худ биёвар ва агар баъзе аз онҳоро, ки бар қанор қардай, биҳоҳӣ назди худ оварӣ, боке бар ту нест»**, аз ҳамсаре, ки рӯзи навбаташ буд, иҷозат

мегирифтанд, (то назди ҳамсари дигарашон бираванд). Ва ман дар ҷавоб барояшон мегуфтам: Ё Расулаллоҳ! Агар ба ихтиёри ман бошад, ман ҳеч касеро бар шумо тарҷӯҳ намедиҳам (яъне: намехоҳам чуз дар канори ман, дар канори дигар азвоҳи мутаҳҳарот бошед).

**БОБИ 49. Қавли Худованди мутаъол, ки: «Ай мӯъминон!
Ба ҳонаҳои паёмбар доҳил машавед!» (Аҳзоб: 53)**

1763. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Рӯзе баъд аз нузули ояти ҳичоб Савда (р) барои қазои ҳочат аз ҳона берун шуд ва чун зан ҷоқ ва тануманд буд, бар ҳеч қасери ӯро мешиноҳт, пӯшида намемонд.

Умар ибни Ҳаттоб (р) ӯро дида ва гуфт: Ё Савда! Ба Худованд савганд, аз мо пӯшида ва пинҳон нестӣ! Кӯшиш кун, ки ба шакли муносибе берун шавӣ. Ӯ ҳам ин суханро шунида ва баргашта ва Паёмбари Худо (с) дар ҳонаам ҳӯроки шабро тановул мекарданд ва дар дасташон порчае гӯште буд, ки Савда (р) доҳил гардид ва гуфт: Ё Расулаллоҳ! Ман барои қазои ҳочатам берун шудам, ки Умар (р) бароям ҷунину ҷунон гуфт. Ва ҳамон тавре, ки порчай гӯшт дар дасташон буд, ҳолати ваҳӣ барояшон зоҳир гардид ва баъд аз зоил шудани осори ваҳӣ гуфтанд: «Барои шумо иҷозат аст, ки барои бартараф кардани ҳочати худ берун шавед».

**БОБИ 50. Қавли Худованди мутаъол, ки: «Агар чизеро
ошкоро намуда ва ё пинҳон созед...» (Аҳзоб: 54)**

1764. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Баъд аз ин, ки ҳичоб ботил гардид, Афлаҳ, бародари Абулқуъайс омаду иҷозаи доҳил шудан хост, гуфтам: То аз Паёмбари Худо (с) напурсам, бароят иҷоза намедиҳам, зоро Абулқуъайс маро шир надодааст (яъне: Модари Абулқуъайс маро шир надодааст, то Афлаҳ бародари разоиям бошад), балки ҳамсари ҳуди Абулқуъайс маро шир додааст. Паёмбари Худо (с) наздам омаданд, гуфтам: Ё Расулаллоҳ! Афлаҳ, бародари Абулқуъайс иҷоза меҳост, ки наздам биёд, ман барояш иҷоза надодам. Фармуғанд: «Дастҳоят ҳушк шавад! Барояш иҷоза бидех, ӯ амакат мешавад».

**БОБИ 51. Қавли Худованди мутаъол, ки: «Худованд ва
фариштагонаш бар паёмбар дуруд мефиристанд...» (Аҳзоб: 56)**

1765. Аз Қаъб ибни Учра (р) ривоят аст, ки гуфт: Ё Расулаллоҳ! Салом додан бар шуморо ёд дорем, вале дуруд фиристодан бар шумо ҷӣ гуна аст? Фармуғанд: «Бигӯед: Аллоҳумма салли Ҷало Муҳаммадин ва Ҷало оли Муҳаммадин, камо саллайта Ҷало Иброҳима иннака ҳамиду-м-мачид. Алоҳумма борик Ҷало Муҳаммадин ва Ҷало оли Муҳаммадин камо боракта Ҷало Иброҳима, иннака ҳамиду-м-мачид.

1766. Аз Абӯсаиди Худрӣ (р) ривоят аст, ки гуфт: Гуфтем: Ё Расулаллоҳ! Салом додан бар шумо ҳамин аст, ки салом медиҳем, вале дуруд фиристодан бар шумо чӣ гуна аст? Фармуданд: «Бигӯед: Аллоҳумма салли ъало Мұҳаммадин ъабдика ва расулика камо саллайта ъало Иброҳимма ва борик ъало Мұҳаммадин ва ъало оли Мұҳаммадин камо боракта ъало Иброҳим».

БОБИ 52. Қавли Худованд, ки: «Монанди қасоне набошед, ки Мӯсоро азият намуданд ва Худованд ўро аз он чӣ, ки бар вай нисбат дода буданд, мубарро соҳт» (Аҳзоб: 69)

1767. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: Мӯсо (а) шахсе боҳаё буд. Ва ин ҳамон қавли Худованди мутаъол аст, ки мефармояд: «Эй мӯъминон! Монанди қасоне набошед, ки Мӯсоро азият намуданд ва Худованд ўро аз он чӣ, ки бар вай нисбат дода буданд, мубарро соҳт ва ўдар назди Худованд боманзилат буд...»

БОБИ 53. Қавли Худованд, ки: «Ӯ бимрасоне аст, ки шуморо пеш аз вуқӯъи азобе, ки шадид аст, ҳушдор медиҳад...» (Сабаъ: 46)

1768. Аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) рӯзе болои кӯҳи Сафо баромада ва садо кардан: «Ай мардум!» Қавми Курайш дар наздашон ҷамъ шуда ва гуфтанд: Чӣ меҳоҳӣ? Фармуданд: «Оё агар барои шумо бигӯям, ки душман фардо субҳ ва ё фардо шумо бар шумо ҳамла хоҳад кард, сухани маро бовар мекунед?» Гуфтанд: Бале, бовар мекунем. Фармуданд: «Ман пеш аз он, ки азоби шадиде (дар ин дунё ё дар қиёмат) нозил шавад, шуморо бим медиҳам». Абӯлаҳаб гуфт: Ҳалок шавӣ! Магар моро барои ҳамин сухан ҷамъ карда будӣ? Худованди мутаъол ин ояи каримаро нозил фармуд: «**Таббат ядо абилаҳаб,**» яъне: дастҳои Абӯлаҳаб шал шавад». (Масад: 1)

БОБИ 54. Қавли Худованд, ки: «Ай бандагони ман, ки бар зиёни худатон исроф кардаед...» (Зумар: 53)

1769. Аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки мардуми мушрик ашхоси бисёреро ба ноҳақ күшта буданд ва хелеҳо зинокорӣ намуда буданд. Инҳо назди Паёмбари Худо (с) омада ва гуфтанд: Он чӣ, ки шумо мегӯед ва моро ба сӯи он даъват мекунед, нек ва писандида аст. Вале агар барои мо каффораи гуноҳони моро нишон дихед, хуб мешавад. Ҳамон буд, ки ин ояи муборак нозил гардид, ки онон, ки маъбуди дигареро бо Худо намехонанд ва касеро, ки Худо хунашро ҳаром шумурдааст, ҷуз ба ҳақ намекушанд ва зино намекунанд» ва ин ояи муборака нозил гардид, ки «бигӯ, эй бандагони ман, ки ба зиёни худатон исроф кардаед, аз раҳмати Худо ноумед нашавед».

БОБИ 55. Қавли Худованд, ки: «Ва Худовандро тавре, ки шоистааш буд, арзиш надоданд» (Фурқон: 68)

1770. Аз Абдуллоҳ ибни Масъуд (р) ривоят аст, ки гуфт: Ҳибре (олиме) аз аҳбори яхуд назди Паёмбари Худо (с) омаду гуфт: Ё ғулум! Мо (дар Таврот) дидем, ки Худованди осмонҳоро бар як ангушт ва табақоти заминро бар як ангушт ва дараҳтонро бар як ангушт ва обу хокро бар як ангушт ва боқии ҳалоиқро бар як ангушт (билокайф) қарор дода ва мегӯяд: подшоҳи (ҳақиқӣ) ман ҳастам. Ва Паёмбари Худо (с) ба тасдиқи сухани он ҳибр онҷунон ҳандиданд, ки дандонҳояшон намоён гардид ва ин ояи муборакро тиловат намуданд: «Ва Худовандро тавре, ки шоистааш буд, арзиш надоданд».

БОБИ 56. Қавли Худованд, ки: «Тамоми рӯи замин дар рӯзи қиёмат дар қабзаи Ӯ аст» (Зумар: 67)

1771. Аз Абӯҳурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Аз Паёмбари Худо (с) шунидам, ки фармуанд: «Худованд (дар рӯзи қиёмат) заминро қабза мекунад ва осмонҳоро дар ҳам мепечад ва бо яминаш (яъне ба дасти росташ било кайф гирифта ва мегӯяд: Подшоҳи (ҳақиқӣ) ман ҳастам, подшоҳони рӯи замин кучо ҳастанд?»

БОБИ 57. Қавли Худованди мутаъол: «Ва ҳангоме, ки дар Сур дамида мешавад, ҳамаи қасоне, ки дар осмонҳо ва замин ҳастанд, бехуш мегарданд...» (Зумар: 68)

1772. Аз Абӯҳурайра (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуанд: Байни ду нафҳаи Сур чиҳилто аст? Гуфтанд: Ё Абӯҳурайра! Яъне чиҳил рӯз аст? Гуфт: На. Каси дигаре гуфт: Магар чиҳил сол аст? Гуфт: Намедонам. Боз гуфт: Магар чиҳил моҳ аст? Гуфт: Намедонам ва тамоми аъзои бадани инсон фарсада мегардад, магар поёнтарин мӯҳраи камар (яъне: ачабу-з-занби), ки ба ҳоли худ боқӣ мемонад ва ҳалоиқ аз ҳамон мӯҳраи охир таркиб мегарданд».

БОБИ 58. Қавли Худованди мутаъол, ки: «...чуз муҳаббати ҳешовандӣ чизи дигаре аз шумо талаб намекунам» (Шӯро: 23)

1773. Аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки гуфт: Ҳеч қабилае дар Қурайш набуд, магар он, ки Паёмбари Худо (с) бо он қабила қаробате доштанд ва барои Қурайш гуфтанд: «Ман аз шумо дар адой рисолати худ чизе намехоҳам, магар ин, ки силаи қаробатеро, ки байни ман ва шумо аст, ба ҷо оваред (ва ё аҳли қаробати маро дӯст дошта бошед)».

**БОБИ 59. Қавли Худованд, ки: «Парвардигоро! Ин азобро
аз мо дур кун, имон меоварем» (Духон: 12)**

1774. Ин қо ҳадисе аст, ки аз Ибни Масъуд (р) қаблан дар сураи Рум ривоят гардид (мурод аз он ин ҳадиси Ибни Масъуд аст, ки гуфт: Чун қавми Қурайш дар дохил шудан ба Ислом сүстій ва таъхир намуданд, Паёмбари Худо (с) бар онҳо нафрин намудаву дуо карданد, ки: Худсё! Маро бар ин мардум аз тарики хафтсола қаҳтій, ки қавми Юсуфро ба он дучор соҳтій, мадад намо. Ва ҳамон буд, ки ба қаҳтій дучор гаштанд... Ва ин ҳадис ба шумораи 1759 қаблан гузашт).

1775. Ва дар ин ривоят ин низ омадааст, ки қуффор гуфтанд: Парвардигоро! Ин азобро (ки қаҳтій бошад), аз мо дур кун, мо имон меорем). Барои Паёмбари Худо (с) гуфта шуд, ки агар азобро аз эшон дур созем, боз ба қуфри худ бармегарданд ва Паёмбари Худо (с) ба даргоҳи Парвардигори худ дуо карданд ва (Худованди мутаъюл) азобро аз онҳо дур соҳт. (Вале) онҳо дубора ба қуфри худ баргаштанд ва ҳамон буд, ки Худованди мутаъюл аз онҳо дар рӯзи ҷангӣ Бадр интиқом гирифт.

**БОБИ 60. Қавли Худованди мутаъюл, ки: «Ва моро ҷуз
табиъат ҷизи дигаре ҳалок намесозад...» (Ҷосия: 24)**

1776. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуғанд: «Худованд мефармояд: Бани одам маро азият менамояд (ва азияташ) ин аст, ки даҳрро дашном медиҳад ва ман (ҳолики) даҳр ҳастам, ҳама ҷиз ба дасти ман аст, шаб ва рӯзро яке пас аз дигаре меоварам (яъне вақте, ки бани одам ба сабаби мушкилоте, ки ба он дучор мегардад ва даҳрро дашном медиҳад, дарвоҷеъ маро дашном медиҳад, зеро Ҳолики даҳр ва ғоъили ҳақиқӣ ман ҳастам».

**БОБИ 61. Қавли Худованд, ки: «Чун мушоҳида намуданд, ки абр
ба тарафи сарзамини онҳо дар ҳоли омадан аст...» (Аҳқоф: 26)**

1777. Аз Оиша (р), ҳамсари Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки гуфт: Ҳеч гоҳ Паёмбари Худо (с)-ро надидам, ки дар вақти ҳандидан дохили даҳонашон намоён гардад. Балки ҳандаашон ҳамеша табассум буд. Ва бақияи ҳадисро, ки қаблан дар китоби «Ибтидои хилқат» гузашт, зикр намуд (ва он ҳадис ба шумораи 1355 қаблан гузашт).

**БОБИ 62. Қавли Худованд, ки: «Ва силаи раҳми худро
қатъ манамоед...» (Муҳаммад: 22)**

1778. Аз Абӯхурайра (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуғанд: Худованди мутаъюл ҳалоиқро ҳалқ намуд ва чун аз ҳалқ

кардани онҳо фориг шуд, раҳм бархост ва назди Худованди мутаъол ориз гардид (дар лафзи ҳадис омадааст, ки «Фа ахазат биҳақви-раҳмони,» яъне: раҳм аз камарбанди Раҳмон ва ё аз камари Раҳмон гирифт ва албатта ин амр нисбат ба Худованди мутаъол маҳол аст ва уламо гуфтаанд, ки ин чиз киноя аз шиддати илтичову зории (раҳм) дар назди Худованди мутаъол аст).

Худованд барояш гуфт: Чӣ мегӯй? (Раҳм) гуфт: Ин ҷо ҷойи додҳоҳӣ дар назди ту аз қатъи силаи раҳм аст. Худованди мутаъол фармуд: Оё розӣ нестӣ, касе ки ҳаққи туро адо намояд, бар ў раҳмат намоям ва касе, ки туро қатъ кунад (ва ҳаққи туро адо нақунад), ўро ба ҳоли худаш voguzorем? (Раҳм) гуфт: Чаро розӣ нестам? Балки розӣ ҳастам. Худованди мутаъол фармуд: Ва ҷунин ҳоҳад буд. Абӯҳурайра (р) гуфт: Агар меҳоҳед, ин ояи муборакро тиловат намоед: «Оё умединор, ки бо ба даст гирифтани ҳукумат дар замин ба фасод бархезед ва қатъи раҳм кунед, инон қасоне ҳастанд, ки Худо лаънаташон карда ва гӯшҳояшонро кар ва ҷашмҳояшонро кӯр соҳтааст».

1779. Ва аз Абӯҳурайра (р) дар ривояти дигар омадааст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Агар меҳоҳед, ин ояи муборакро тиловат намоед: «Оё умединор, ки бо ба даст гирифтани ҳукумат дар замин ба фасод бархезед ва қатъи раҳм кунед, инон қасоне ҳастанд, ки Худо лаънаташон карда ва гӯшҳояшонро кар ва ҷашмҳояшонро кӯр соҳтааст».

БОБИ 63. Қавли Худованди мутаъол, ки: «Ва мегӯяд: Оё зиёдтар аз ин ҳам ҳаст?..» (Қоф: 30)

1780. Аз Анас (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: «Ҳамаи аҳли дӯзах дар дӯзах андохта мешаванд ва дӯзах мегӯяд: Оё зиёдтар аз ин ҳам ҳаст? То ин, ки (Худованди мутаъол) қадамашро (билиқайф) дар дӯзах мегузорад ва дар ин вақт аст, ки дӯзах мегӯяд: бас аст, бас аст».

1781. Аз Абӯҳурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Ҷаннату дӯзах бо якдигар мучодала намуданд. Дӯзах гуфт: Ман ҷои мутакаббирин ва саркашонам. Ва ҷаннат гуфт: Чӣ сабаб аст, ки дар ман ҷуз заъифон ва бечорагон қаси дигар доҳил намешавад?

Худованди мутаъол барои ҷаннат гуфт: Ту раҳмати ман ҳастӣ ва ба василаи ту ҳар қасеро аз бандагонам, ки хоста бошам, мавриди раҳмат қарор медиҳам. Ва барои дӯзах гуфт: Ту азоби ман ҳастӣ ва ба воситаи ту ҳар қасе аз бандагонамро, ки хоста бошам, мавриди таъзib қарор медиҳам.

Ҳар яке аз ҷаннат ва дӯзах пур ҳоҳанд шуд ва дӯзах то он вақт пур намешавад, ки (Худованди мутаъол) поящро дар он бигзорад ва дар ин вақт дӯзах мегӯяд: бас аст, бас аст, бас аст. Ва дар ин вақт аст, ки дӯзах пур мегардад ва гӯшаву канораш бо ҳам ҷамъ мешавад ва Худованди

мутаъол бар ҳеч кас аз халқаш зулм намекунад ва ҳарчӣ, ки чаннат аст,
Худованди мутаъол барояш мардумонеро халқ менамояд».

**БОБИ 64. Қавли Худованди мутаъол, ки: «Қасам ба Тур
ва ба китоби навишташуда...» (Тур: 1-2)**

1782. Аз Ҷубайр ибни Мутъим (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари
Худо (с)-ро шунидам, ки сурай Турро дар намози шом меҳонданд ва
чун ба ин оят расиданд, ки «**Оё бидуни сабаб оғарифа шудаанд ё** худ
холики хешанд ё осмону заминро оғариданд».

«**Балки ба яқин нарасидаанд ё ганҷҳои Парвардигорат назди онҳост**
ё бар ҳамаи чиз тасаллут доранд,» (Тур: 35-37) наздик буд, ки қалбам
аз синаам хориҷ шавад (зеро дар ин оят бо қавитарин ваҷҳ бар куффор
итноми ҳӯҷҷат шудааст, ки ҳеч ҷое барои инкори онҳо боқӣ
намемонад.

**БОБИ 65. Қавли Худованди мутаъол, ки: «Оё Лот ва
Узоро дидед?» (Наҷм: 19)**

1783. Аз Абӯҳурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с)
фармуданд: «Касе, ки савганд меҳӯрад ва дар савганди худ Лот ва
Узоро ёд мекунад, бояд бигӯяд «Ло илоҳа иллаллоҳ» ва касе, ки ба
дигаре мегӯяд: Биё, ки қиморбозӣ кунем, бояд садақа бидихад (то
кафорае барои ин сухани ношистааш гардад».

**БОБИ 66. Қавли Худованди мутаъол, ки: «Балки мавъиди
онҳо рӯзи қиёмат аст ва рӯзи қиёмат мусибатбортар ва
талҳтар аст...» (Қамар: 46)**

1784. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Ҳангоме, ки ман дuxтарaki
хурдсоле будам ва бозӣ мекардам, дар Макка ин оят ба Муҳаммад (с)
нозил гардид: «**Балки мавъиди онҳо рӯзи қиёмат аст ва рӯзи қиёмат**
мусибатбортару талҳтар аст.»

**БОБИ 67. Қавли Худованди мутаъол, ки: «Ғайр аз ин ду
бӯston du бӯstonи дигар аст...» (Ар-раҳмон: 62)**

1785. Аз Абдуллоҳи Қайс (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с)
фармуданд: «Ду чаннат аст, ки зарфҳои он ва ҳар чӣ, ки дар он мавҷуд
аст, аз нуқра аст ва ду чаннат аст, ки зарфҳои он ва ҳар чӣ, ки дар он
мавҷуд аст, аз тилло аст. Дар чаннати адн байни мардум ва байни ин,
ки ба Парвардигорашон нигоҳ кунанд, ба ҷуз Ридои Кибриёй, ки бар
ваҷҳи (Худованди мутаъол аст) ҷизи дигаре қарор дорад (ридои

Кибрий) аз умуре аст, ки фаҳми ҳақиқат ва кайфияти он барои башар имконпазир нест ва бояд ба он имон овард ва аз ҷустуҷӯи ҳақиқат ва кайфияти он худдорӣ намуд».

БОБИ 68. Қавли Худованди мутаъол, ки: «Ҳурхое, ки дар саропардаҳо маствуранд...» (Ар-раҳмон: 72)

1786. Аз Абдуллоҳ ибни Қайс (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Дар ҷаннат ҳаймае аст аз марвориди миёнхолӣ, ки арзи он шаст мил аст, дар ҳар гӯши он мардуме аст, ки мардумони он гӯши дигарро намебинанд. Мӯъминин ба тамошои қасоне, ки дар ин ҳайма қарор доранд, меоянд». Ва бақияи ҳадис ҳамакнун гузашт (ба ҳадиси 1785 муроҷиға кунед).

БОБИ 69. Қавли Худованди мутаъол, ки: «Душмани ман ва душмани худро барои худ дӯст интихоб нақунед» (Мумтаҳина: 1)

1787. Аз Алӣ ибни Абутолиб (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) ман ва Зубайр ва Микдод (р)-ро фиристоданд. Ва ҳадиси Хотиб ибни Балтаъаро зикр намуда, дар охири он гуфт, ки ва ин оят нозил гардид: «Эй мусалмонон! Душмани ман ва душмани худро барои худ дӯст интихоб нақунед».

БОБИ 70. Қавли Худованди мутаъол, ки: «Ҳангоме, ки занҳои мусалмон назди ту омаданд ва бо ту байъат карданд, ки...» (Мумтаҳина: 12)

1788. Аз Умми Атия (р) ривоят аст, ки гуфт: Бо Паёмбари Худо (с) байъат намудем ва эшон ин оятро бар мо тиловат намуданд: «...ҳаргиз ба Худо шарик наварзанд...» ва моро аз навҳа кардан манъ фармуданд ва зане дasti худро аз байъат кашид (ин зан худи Атия буд) ва гуфт: Фалон зан бо ман навҳа кардааст ва ман меҳоҳам, ки (муқобили навҳааш) муздашро бидиҳам (Яъне: барояш навҳа кунам). Паёмбари Худо (с) барояш чизе нагуфтанд, он зан рафт (ва баъд аз навҳа кардани барои он зан) баргашт ва байъат намуд.

БОБИ 71. Қавли Худованди мутаъол, ки: «Ва Паёмбарро) дар мардуми дигаре, ки ба онҳо напайвастанд, низ мабъус соҳтем...» (Чумъа: 3)

1789. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Назди Паёмбари Худо (с) нишаста будем, ки сурай «Чумъа» нозил гардид Ва аз он ҷумла ин

ояи карима, ки «(ва паёмбарро) барои мардуми дигаре, ки ба онҳо напайвастанд, низ мабъус соҳтем». Гуфт: Ё Расулаллоҳ! Инҳо кистанд? Ва Паёмбари Худо (с) мутаваҷҷеҳ нашуданд, то он, ки се бор аз эшон суол намудам ва Салмони Форсӣ (р) низ дар он маҷlis вучуд дошт, Паёмбари Худо (с) дасти худро бар сари Салмон ниҳода ва фармуданд: «Агар имон дар сурاء бошад, ашхосе ва ё шахсе аз ин мардум онро дарҳоҳанд ёфт».

БОБИ 72. Қавли Ҳудованди мутаъол, ки: «Он гоҳ, ки мунофиқон назди ту омада ва гуфтанд: Шаҳодат медиҳем, ки ту фиристодай Ҳудо ҳастӣ...» (Мунофиқун: 1)

1790. Аз Зайд ибни Арқам (р) ривоят аст, ки гуфт: Дар яке аз газавот будам, ки аз Абдуллоҳ ибни Убай ибни Салул (р) (саркардаи мунофиқон) шунидам, ки мегуфт: Барои қасоне, ки назди Расулуллоҳ мебошанд, чизе надиҳед, то аз наздаш пароканд шаванд. (Яъне аз фақр ва бечорагӣ Паёмбари Худо (с)-ро бигзоранд ва ба талаби маъишату зиндагӣ бароянд). Ва ҳангоме, ки ба Мадина баргардем, ашхоси боиззат ва обрӯманд, мардуми паст ва залилро аз ин шаҳр берун ҳоҳанд кард.

Ин ҳабарро ба амакам (ки Саъд ибни Убода (р)), расондам ва ў ин суханро барои Паёмбари Худо (с) расонд. Эшон маро хостанд ва ман он чиро, ки шунида будам, барояшон гуфтам. Паёмбари Худо (с) Абдуллоҳ ибни Убай (р) ва ёрони вайро талабиданд ва онҳо савганд ёд карданд, ки чунин сухане нагуфтаем. Паёмбари Худо (с) сухани ўро қабул карданд ва маро такзиб намуданд. Ончунон андӯҳе ба ман рух дод, ки дар умри худ ба чунин андӯҳе гирифтор нашуда будам ва дар хонаи худ нишастам. Амакам омад ва бароям гуфт: Магар дигар коре надоштӣ, ки худро дар назди Паёмбари Худо (с) дурӯғгӯй муаррифӣ карда ва сабаби қаҳру ғазаби эшон нисбат ба худ гардидӣ? Ва ҳамон буд, ки Ҳудованди мутаъол ин оятро нозил гардонд, ки «**Он гоҳ мунофиқон назди ту омада...**» Ва Паёмбари Худо (с) маро назди худ хостанд ва ин ояи муборакро тиловат намуда фармуданд: «Эй Зайд, Ҳудованд сухани туро тасдиқ намуд».

1791. Ва аз Зайд ибни Арқам (р) дар ривояти дигар омадааст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) мунофиқонро талабиданд, то барои онҳо талаби мағфират намоянд, вале онҳо аз ин кор ҳуддорӣ намуданд.

1792. Ва аз Зайд ибни Арқам (р) дар ривояти дигар омадааст, ки гуфт: Аз Паёмбари Худо (с) шунидам, ки фармуданд: «Илоҳо! Ансор ва авлоди Ансорро биёмурз». Ва ровӣ дар ин, ки авлод, авлоди Ансорро низ гуфта бошанд, дар шак аст.

**БОБИ 73. Қавли Худованд: «Эй Паёмбар, чаро чизҳоеро,
ки Худованд бароят ҳалол кардааст, ҷиҳати хушнудии
ҳамсаронат бар худ ҳаром мегардонӣ?» (Таҳрим: 1)**

1793. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) дар назди Зайнаб бинти Ҷаҳаш (р) асал меҳӯрданд ва наздаш будубош мекарданд. Ман ва Ҳафса бо ҳам иттифоқ кардем, ки чун Паёмбари Худо (с) назди ҳар қадоми мо омаданд, бигӯем: Магар (мағофир) ҳӯрдаед? (Мағофир гиёҳе аст саҳроӣ ва бадбӯй). Аз даҳани шумо бӯи мағофир меояд. Чун ин суханро ба эшон гуфтем), фармууданд: «На! Ҷизе асал дар назди Зайнаб бинти Ҷаҳаш тановул намудам, vale дигар бор аз он асал наҳоҳам ҳӯрд ва ба ин ҷиз савғанд ҳӯрдаам ва набояд аз ин мавзӯй ба касе ҷизе бигӯй...»

**БОБИ 74. Қавли Худованди мутаъол, ки: «Кинтӯз ва
расвои маъруф аст». (Қалам: 13)**

1794. Аз Ҳорис ибни Ваҳаби Ҳузоъӣ (р) ривоят аст, ки гуфт: Аз Паёмбари Худо (с) шунидам, ки фармууданд: «Оё намехоҳӣ, ки туро аз аҳли биҳишт ҳабар дихам? (Аҳли биҳишт мардумони заъифу нотавон ҳастанд, ки агар дар бораи ҷизе ба Худо савғанд биҳӯранд, Худованд сухани онҳоро рост месозад). Ва оё намехоҳӣ, ки туро аз аҳли дӯзах ҳабар дихам?» Аҳли дӯзах мардумони сарқаш, фарбех, худҳоҳу мустакбира ҳастанд).

**БОБИ 75. Қавли Худованди мутаъол, ки: «Рӯзе, ки кор боло
гирад ва ба саҷда кардан даъват гарданд» (Қалам: 43)**

1795. Аз Абӯсаъид (р) ривоят аст, ки гуфт: Аз Паёмбари Худо (с) шунидам, ки фармууданд: «Парвардигори мо (дар рӯзи қиёмат) соқашро бараҳна менамояд (било қайф) ва ҳар марду зани мӯъмине барояш саҷда мекунанд, vale қасоне, ки дар дунё ба ҷиҳати риёй ва сумъа саҷда мекарданд, меҳоҳанд, ки саҷда намоянд, vale пушти онҳо монанди табақе рост қарор мегирад (ва қудрат ба саҷда кардан пайдо намекунанд).

1796. Аз Саҳл ибни Саъд (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с)-ро дидам, ки бо ду ангушти худ, ки ангушти миёна ва ангушти шаҳодат бошад, ишора намуда ва гуфтанд: «Ман ва қиёмат монанди ин ду бо яқдигар мабъус гардиDEM». (Яъне беъсати ман бо омадани қиёмат ончунон наздик аст, ки ин ду ангушт бо ҳам наздик мебошанд ва мурод аз наздикӣ назар ба муддати хилқати кавн аст, на назар ба муддати умри инсон).

1797. Аз Оиша (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармууданд: «Касе, ки Қуръонро ҳифз карда ва тиловат менамояд, монанди

малоикаи киром аст ва касе, ки Қуръонро тиловат намуда ва ёд мегирад ва ин кор барояш машаққатовар аст, барои ӯ ду музд аст (музди тиловат ва музди машаққат дар тиловат».

БОБИ 76. Қавли Худованд, ки: «Рӯзе, ки мардум дар хузури Парвардигори ҷаҳониён меистанд» (Мутаффифин: 6)

1798. Аз Абдуллоҳ ибни Умар (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Рӯзе, ки мардум дар хузури Парвардигори ҷаҳониён меистад, (рӯзе аст, ки) мардум дар араки худ то ду нармаи гӯш фурӯ мераванд...»

БОБИ 77. Қавли Худованд, ки: «Ба осонӣ ҳисобро мегузаронд...» (Инишиқоқ: 8)

1799. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: «Ҳар касе, ки (дар рӯзи қиёмат) мавриди муҳосаба қарор гирад, ҳалок мешавад». Ва бақияи ҳадис дар боби илм гузашт (ва бақияи он ин аст, ки Оиша (р) гуфт: пурсидам: Оё Худованд нағуфтааст, ки ба зудӣ муҳосабаи осоне хоҳад шуд, фармуданд: Ин марҳилаи пеш шудан ба ҳисоб аст, вале касе, ки ба таври дақиқ муҳосиба шавад, ҳалок мегардад. Ва ин ҳадис ба шумораи 88 қаблан гузашт».

БОБИ 78. Қавли Худованди мутаъол: «Ба ҳолоти гуногуне мувоҷеҳ ҳоҳед шуд...» (Инишиқоқ: 19)

1800. Аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки гуфт: Маънии ин қавли Худованди мутаъол, ки мефармояд: «**ба ҳолоти гуногуне мувоҷеҳ ҳоҳед шуд**», ин аст, ки ҳолате баъд аз ҳолати дигар бар шумо ҳоҳад омад, ин маъниро Паёмбари шумо (с) гуфтаанд.

БОБИ 79

1801. Аз Абдуллоҳ ибни Замъя (р) ривоят аст, ки гуфт: Аз Паёмбари Худо (с) ҳангоми хутба додан шунидем, ки аз шутури Солеҳ (ъ) ва касе, ки шикамашро дарида буд, ёд карда ва фармуданд: «Вақте, ки бадтарини он қавм (барои күштани шутур) бархост, ин шахси қавй ва бочуръат ва шахси бошарорате буд ва дар айни ҳол шахсе буд, ки монанди Абӯзамъя ақвом ва хешовандони зиёде дошт».

Баъд аз он ба мавзӯи занҳо ишора намуда ва фармуданд: «Баъзе аз шумо занашро ба монанди он, ки ғуломашро бизанад, лату кӯб менамояд ва чи басо, ки дар охири ҳамон рӯз ба ҳамон ҳамсараш ҳамбистар гардад».

Баъд аз он дар мавриди ханда кардан ба касе, ки аз вай боде хорич мешавад, ваъз карданд (яъне онҳоро аз ин кор нахӣ карданд) ва гуфтанд: «Чаро агар аз касе боде хорич мешавад, ханда мекунед?»

(Маънояш ин нест, ки берун кардани бод аз дубур амри одӣ аст ва набояд ба он хандид, балки маънояш ин аст, ки набояд чунин коре кард ва сабаби хандаи дигарон шуд). Ва аз Абдуллоҳ ибни Замъа (р) дар ривояти дигар омадааст, ки Паёмбари Худо (с) ба ҷои Абӯзамъа гуфтанд: «Монанди Абӯзамъа амаки Зубайр ибни Аввом».

БОБИ 80. Қавли Худованд, ки: «Агар аз ин кораш даст барнадорад...» (Алақ: 15)

1802. Аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки гуфт: Абӯцаҳл гуфт, ки агар Муҳаммадро бубинам, ки дар наздики хонаи Каъба намоз меҳонад, бар гарданаш савор мешавам. Чун ин хабар барои Паёмбари Худо (с) расид, фармуданд: «Агар хоста бошад, чунин биқунад, малоикаи (азоб) ўро хоҳанд гирифт».

БОБИ 81

1803. Аз Анас (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) дар қазияи баромади худ ба осмон фармуданд: «Дар он ҷо ба нахре расидем, ки ду канори он аз марвориди миёнхолӣ сохта шуда буд, аз Ҷабраил (ъ) пурсидаам: Ин чист? Гуфт: Ин Кавсар аст».

1804. Чун аз Оиша (р) аз маънии ин ояти карима, ки «**Мо бароят Кавсарро додаем,**» (Кавсар: 1) суол шуд, гуфт: Кавсар иборат аз нахре аст, ки ду канори он аз дурри миёнхолӣ сохта шудааст ва зарфҳое (ки ба онҳо менӯшанд), ба шумораи ситораҳост.

1805. Аз Убай ибни Каъб (р) ривоят аст, ки гуфт: аз Паёмбари Худо (с) дар мавриди Муъаввазатайн (яъне сураи «Нос» ва «Фалак») пурсиш намудем, фармуданд: «Чизе бароям гуфта шуд ва ман гуфтам» (яъне ин ду сура бароям ваҳӣ шуд ва ман гуфтам, ки аз ваҳӣ аст). Ва мо ҳам ҳамон чизеро мегӯем, ки Паёмбари Худо (с) гуфтанд.

– 59 –
**КИТОБИ
ФАЗОИЛИ ҚУРЬОН**

**БОБИ 1. Ваҳӣ чӣ гуна нозил гардид? Ва аввалин чизе,
ки нозил шуд, чӣ буд?**

1806. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармузданд: “Ҳеч паймбаре нест, магар он, ки барояш мӯъцизаи муносибе, ки башар ба он имон биоварад, дода шудааст ва мӯъцизаи ман ваҳӣ аст, ки Худованд бар ман фиристодааст ва умедворам, ки дар рӯзи қиёмат пайравони ман аз пайравони ҳамаи паймбарон бештар бошанд.”

1807. Аз Анас ибни Молик (р) ривоят аст, ки Худованди мутаъюл пеш аз вафоти Расули акрам (с) нузули ваҳиро бар вай зиёд намуд, то ҷое, ки ваҳӣ дар ин вақт аз ҳар вақти дигар бештар буд ва сипас Паёмбари Худо (с) вафот ёфтанд.

БОБИ 2. Нузули Қуръон бар ҳафт ваҷҳ

1808. Аз Умар ибни Хаттоб (р) ривоят аст, ки гуфт: Аз Ҳишом ибни Ҳаким шунидам, ки сураи “Фурқон”-ро дар замони ҳаёти Паёмбари Худо (с) тиловат мекард. Ба қироаташ гӯш додам, дидам, тавре меҳонад, ки ман аз Паёмбари Худо (с) нашнида будам, чизе намонда буд, ки дар ҳолати намоз бо вай даровезам, vale сабр кардам, то намоз тамом шуд, аз гиребонаш гирифта, гуфтам: Ин сураро барои ту кӣ ба ин шакл хондааст? Гуфт: Паёмбари Худо (с) бароям чунин хондаанд: Гуфтам: Дурӯғ мегӯй, зоро Паёмбари Худо (с) бароям ба шакли дигаре хондаанд.

Ўро гирифтам ва назди Паёмбари Худо (с) бурда, гуфтам: Ин шахс сураи “Фурқон”-ро ба шакле меҳонад, ки шумо барои ман нахондаед. Паёмбари Худо (с) фармузданд: “Ўро бигзор (ва гуфтанд), эй Ҳишом, бихон!” Ва ў ба ҳамон шакле, ки ман аз ў шунида будам, он сураро қироат кард. Паёмбари Худо (с) фармузданд: “Ба ҳамин шакл нозил шудааст.” Баъд аз он фармузданд: “Эй Умар, ту бихон.” Ман ба ҳамон қироате, ки Паёмбари Худо (с) бароям хонда буданд, қироат намудам, фармузданд: “Ба ҳамин шакл нозил шудааст. Ин Қуръон ба ҳафт қироат нозил шудааст, ба ҳар қироате, ки барои шумо осонтар бошад, ба ҳамон қироат бихонед.”

БОБИ 3. Ҷабраил (а) Қуръонро барои Паёмбари Худо (с) тақрор мекард

1809. Аз Фотима (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) ба гӯшам гуфтанд, ки: “Ҷабраил ҳар сол Қуръонро бароям як бор тақрор мекард, vale имсол ду бор тақрор кард ва фикр намекунам, ҷуз ин, ки аҷалам расидааст, сабаби дигаре дошта бошад.”

1810. Аз Ибни Масъуд (р) ривоят аст, ки гуфт: Ба Худо савганд, ки хафтоду чанд сураи Қуръонро аз даҳони худи Паёмбари Худо (с) шунидам (ва дар ҳадис қалимаи бизъ омадааст. Ва ин лафз киноят аз ададе аст, ки байни се то нӯҳ бошад, пас Ибни Масъуд (р) байни хафтоду се то хафтоду нӯҳ сураро шифоҳан аз худи Паёмбари Худо (с) ва бақияи Қуръонро аз саҳоба (а) шунидааст).

1811. Ва аз Ибни Масъуд (р) ривоят аст, ки дар Ҳимс (Ҳимс шаҳре аст аз шаҳрҳои Шом) “сураи Юсуф”-ро тиловат менамуд, шахсе барояш гуфт: ба ин шакл нозил нашудааст. Ибни Масъуд (р) гуфт: Ба ҳамин шакл назди Паёмбари Худо (с) тиловат намудам ва эшон бароям гуфтанд: “Аҳсанта.” Ва чун аз он шахс бӯи шароб меомад, Ибни Масъуд (р) барояш гуфт: Ҳам шароб меҳӯрӣ ва ҳам Қуръони Худоро тақзиб менамой? Ва ҳадди шаробхӯриро бар вай ҷорӣ соҳт.

БОБИ 4. Фазилати “Қул ҳуваллоҳу аҳад”

1812. Аз Абӯсаъиди Ҳудрӣ (р) ривоят аст, ки шахсе аз дигаре шунид, ки “Қул ҳуваллоҳу аҳад”-ро ба таври муқаррар тиловат менамояд. Чун субҳ шуд, назди Паёмбари Худо (с) омад ва дар ҳоле, ки ин сура дар назараши камаҳамият менамуд, мавзӯро барояшон гуфт. Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Савганд ба Зоте, ки ҷонам дар дасти Ӯ аст, ки ин сура баробари аз се як ҳиссаи Қуръон аст.”

1813. Ва аз Абӯсаъиди Ҳудрӣ (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) барои саҳоба фармуданд: “Оё аз хондани аз се як ҳиссаи Қуръон дар як шаб очиз ҳастед? (Яъне набояд очиз бошед). Ин чиз бар онҳо мушкил тамом шуд ва гуфт: Ё Расулаллоҳ! Аз кучо ҷунин тоқате дорем? Фармуданд: “Аллоҳул воҳиду-с-самад” аз се як ҳиссаи Қуръон аст.”

БОБИ 5. Фазилати Муъаввизот

1814. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) ҳар шабе, ки дар бистари хоби худ мерафтанд, кафи дастҳои худро ба ҳам ҷамъ карда ва дар онҳо сураи “Қул ҳуваллоҳу аҳад,” “Қул аъзу бираਬбили фалак” ва “Қул аъзубираффин-нос”-ро медамиданд ва дастҳои худро бар сар ва бар қисмати пеш рӯи бадани худ ва баъд аз он ба тамоми бадан худ мекашиданд ва ин амалро се бор тақрор менамуданд.

БОБИ 6. Тиловати Қуръон сабаби нузули малоика ва оромиши хотир мегардад

1815. Ривоят аст, ки Усайд ибни Ҳузайр (р) дар яке аз шабҳо, ҳангоме, ки сураи “Бақара”-ро тиловат мекард ва аспаш дар наздаш баста буд, дид, ки аспаш ба ҳаяҷон омаду шурӯй ба саркашӣ намуд. Чун сокит шуд, аспаш ҳам ором гирифт ва чун дубора шурӯй ба тиловат намуд, боз ҳам аспаш ба ҳаяҷон омад ва шурӯй ба саркашӣ намуд ва боз чун сокит шуд, асп ҳам ором гирифт. Боз ба тиловат шурӯй кард, асп дубора ба ҳаяҷон омад ва ҳамон буд, ки аз тиловати Қуръон даст кашид ва чун писараш Яҳё дар он наздикӣ буд, тарсид, ки мабодо асп ўро лагадмол намояд. Аз ин ҷиҳат, рафт ва писарашро бардошт ва барои он, ки ҷашмаш ба асп наафтад, рӯяшро ба тарафи осмон баланд намуд.

Чун субҳ шуд, мочароро барои Паёмбари Ҳудо (с) ҳикоят намуд. Паёмбари Ҳудо (с) фармуғданд: Эй Ибни Ҳузайр! Бояд ба тиловатат идома медодӣ, эй Ибни Ҳузайр, бояд ба тиловатат идома медодӣ.” Ибни Ҳузайр гуфт: Ё Расулаллоҳ! Тарсидам, ки мабодо асп фарзандам Яҳёро, ки дар он наздикӣ буд, лагадмол намояд ва ҳангоме, ки назди фарзандам рафтам, сарамро ба тарафи осмон баланд намуда будам, дар ин вакт дидам, ки монанди абре, ки дар он ҷароғхое бошад, дар осмон дида мешавад ва аз тарс аз он ҷо дур гардидаам. Фармуғданд: “Оё нафаҳмидӣ, ки онҳо чӣ буданд?” Гуфтам: На. Фармуғданд: “Онҳо малоика буданд, ки ҷиҳати шунидани овози ту наздик шуда буданд ва агар ба тиловати худ идома медодӣ, мардум меомаданд ва онҳоро мушоҳида мекарданд ва онҳо пинҳон намешуданд.”

БОБИ 7. Ғибта (рашқу ҳасад) ҳўрданд ба қории Қуръон

1816. Аз Абӯҳурайра (р) ривоят аст, ки Паёмбари Ҳудо (с) фармуғданд: “Ҳасад ҷуз дар ду маврид дар ҷои дигар раво нест, яке ба касе, ки Ҳудованд Қуръонро барои вай омӯхтааст ва ў шабу рӯз ба ҳондани он машғул аст ва ҳамсояш овози ўро шунида мегӯяд: Эй кош ман ҳам Қуръон ҳонданро ёд медоштам, то мисли ў ҳамеша тиловат менамудам. Дуввум касе аст, ки Ҳудованд барояш молу дорой дода ва ў он молро дар роҳи ҳақ сарф менамояд. Шахсе (ӯро дида) мегӯяд: Эй кош ман ҳам мисли ў молу дорой медоштам, то монанди ў дар роҳи ҳақ ҳарҷ менамудам.” (Мурод аз ҳасад дар ин ҳадис ғибта аст ва ғибта ҳалол ва ҳасад ҳаром аст ва фарқ байни ҳасад ва ғибта он аст, ки ҳасад орзуи заволи неъмат аз дигарон ва ғибта ҳусули неъмат барои худаш мебошад.

БОБИ 8. Беҳтарини шумо касе аст, ки Қуръонро омӯхта ва барои дигарон меомӯзад

1817. Аз Усмон (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: “Беҳтарини шумо касе аст, ки Қуръонро омӯхта ва ба дигарон меомӯзад.”

1818. Ва аз Усмон (р) дар ривояти дигар омадааст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Яқинан, ки фозилтарини шумо касе аст, ки Қуръонро омӯхта ва барои дигарон меомӯзад.”

БОБИ 9. Ҳифз кардани Қуръон ва такрор намудани он

1819. Аз Ибни Умар (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: “Қории Қуръон монанди сохиби шутуре аст, ки ўро бастааст. Агар ҳамон тавр ўро нигаҳ дорад, наздаш хоҳад монд. Ва агар ўро раҳо кунад, аз наздаш хоҳад рафт.” (Яъне агар Қуръонро бихонад ва такрор намояд, ба ёдаш мемонад ва агар таркаш карда ва нахонад, аз ёдаш меравад).

1820. Аз Абдуллоҳ ибни Масъуд (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Чӣ қадар бад аст касе, ки мегӯяд фалон ва фалон оятро фаромӯш кардаам. Балки дар воқеъ онро фаромӯш сохтааст (яъне: Қуръон худ ба худ фаромӯш нашудааст, балки ин шахсе аст, ки ба сабаби нахондан ва такрор накардан Қуръонро фаромӯш кардааст). Қуръонро ба хотир биспоред, зоро Қуръон дар фаромӯш шудан аз синаи инсон нисбат ба ғурехтани ҳайвон аз назди (сохибаш) сареътар аст.”

1821. Аз Абӯмӯсо (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: “Қуръонро такрор намоед, савганд ба Зоте, ки чонам дар дasti Ӯст, ки Қуръон аз шутуре, ки зонуяш баста аст, ғурезонтар аст.”

БОБИ 10. Мад кашидан ҳангоми қироат

1822. Ривоят аст, ки касе аз Анас ибни Молик (р) пурсид: Қироати Паёмбари Худо (с) чӣ гуна буд? Гуфт: Қироати (Паёмбари Худо (с) ҳамроҳ бо мад кашидан буд ва “Бисмиллоҳи-р-раҳмони-р-раҳим”-ро тавре қироат менамуданд, ки дар “Бисмиллоҳ” ва дар “раҳмони” ва дар “раҳим” мад мекашиданд.

БОБИ 11. Ҳушловозӣ дар қироат

1823. Ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) барои Абӯмӯсо (р) гуфтанд: “Эй Абӯмӯсо! Бароят мизморе аз мазомири Довуд (ъ) дода шудааст.”

БОБИ 12. Қуръон бояд дар чанд вақт як бор хонда шавад?

1824. Аз Абдуллоҳ ибни Амр (р) ривоят аст, ки гуфт: Падарам зани бонасаберо бароям ба никоҳ дод. Гоҳе меомаду аз он зан чигунагии зиндагии шавҳараашро мепурсид, он зан мегуфт: Беҳтарин шахс аст. Аз вақте, ки ба хонааш омадаам, дар бистарам наёмада ва бо ман ҳамбистар нашудааст. Чун ин суханон чандин бор тақрор гардид, Амр беш аз ин таҳаммул накарда ва мавзӯро ба иттилоъи Паёмбари Худо (с) расонид, эшон фармуданд: “Абдуллоҳ, фарзандатро (назди ман биёвар).” (Чун маро наздашон овард,) пурсиданд: “Чӣ гуна рӯза мегирий?” Гуфтам: Ҳама рӯз. Пурсиданд: “Қуръонро чӣ гуна хатм мекуний?” Гуфтам: Дар ҳар шаб. Фармуданд: “Дар ҳар моҳ се рӯз рӯза бигир ва Қуръонро дар ҳар моҳ як бор хатм кун.”

Гуфтам: Аз ин бештар қудрат дорам. Фармуданд: “Дар ҳар ҳафта се рӯз рӯза бигир.” Гуфтам: Аз ин бештар қудрат дорам. Фармуданд: “Ду рӯз бихӯр ва як рӯз рӯза бигир.” Гуфтам: Аз ин бештар тоқат дорам. Фармуданд: “Ба беҳтарин рӯза, ки рӯзай Довуд (а) аст, рӯза бигир, як рӯз бихӯр ва як рӯз рӯза бигир ва дар ҳар ҳафт рӯзе як бор Қуръонро хатм кун.” Абдуллоҳ (р) мегӯяд: Эй кош руҳсати Паёмбари Худо (с)-ро қабул мекардам, зоро акнун пир ва заиф шудаам. Ва Абдуллоҳ (р) дар ҳар рӯз аз ҳафт як ҳиссаи Қуръонро дар назди баъзе аз афроди ҳонаводааш меҳонд ва ин ҳонданаш ба сабаби он буд, ки Қуръон ҳондани шаб барояш осонтар шавад ва барои он, ки тақвия гардад. Чанд рӯз рӯза намегирифт, vale ҳисоби онро мегирифт, то ба төйдоди ҳамон рӯзҳо рӯза бигирад, зоро намехост ибодатеро, ки дар замони Паёмбари Худо (с) анҷом медод, дар охири умраш анҷом надиҳад.

БОБИ 13. Гуноҳи касе, ки Қуръонро риёй меҳонад ва ё аз ҳондани он молеро дарёфт медорад

1825. Аз Абӯсаиди Худрӣ (р) ривоят аст, ки гуфт: Аз Паёмбари Худо (с) шунидам, ки фармуданд: “Мардуме дар шумо пайдо ҳоҳанд шуд, ки шумоён намоз ва рӯза ва дигар аъмоли неки ҳудро нисбат ба намоз ва рӯза ва дигар аъмоли неки онҳо ночиз мешуморед ва инҳо гарҷӣ Қуръон меҳонанд, vale Қуръон ҳондани онҳо аз ҳанҷараҳояшон таҷовуз намекунад (яне ба қалби онҳо таъсире надорад) ва аз дин бо ҷунон суръате ҳориҷ мегарданд, ки тир аз камон ҳориҷ мегардад. Агар инсон ба сари найза нигоҳ қунад, ҷизеро намебинад ва агар ба ҷӯби тир нигоҳ қунад, ҷизеро намебинад. Ва агар ба парҳои тир нигоҳ қунад, ҷизеро намебинад ва ҷизе, ки дар боқӣ будани он ба иштибоҳ меафтад (ки шояд бошад ва ё набошад), қисмати поёни тир аст.”

1826. Аз Абӯмӯсо (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: “Шахси мӯъмине, ки Қуръон меҳонад ва ба он амал

мекунад, монанди себе аст, ки маззааш гуворо ва бўяш хушоянд аст ва мўъмине, ки Қуръон намехонад, vale ба он амал мекунад, монанди хурмо аст, ки маззааш гуворост, vale бўй надорад ва мунофиқе, ки Қуръон меҳонад (ва табъан ба он амал намекунад), монанди райхон аст, ки бўяш гуворо ва маззааш талх аст ва мунофиқе, ки Қуръон намехонад (ва ҳатман ба он амал намекунад), монанди ҳанзала аст (ҳанзала ҳиндувонаи Абуцаҳл аст), ки маззааш талх ва бўяш ноҳушоянд аст.”

1827. Аз Ҷундуб ибни Абдуллоҳ (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: “Қуръонро то вақте бихонед, ки дили шумо ба он тамоюл дорад ва чун хаста шудед, аз хонданаш сарфи назар намоед.”

БОБИ 1. Тарғиби никоҳ

1828. Аз Анас ибни Молик (р) ривоят аст, ки гуфт: Се нафар назди хонаҳои ҳамсарони Паёмбари Худо (с) омаданд ва аз кайфияти ибодати Паёмбари Худо (с) пурсиш намуданд. Чун аз кайфияти ибодати Паёмбари Худо (с) барои онҳо ҳабар доданд, гӯё онро андак шумурда ва бо ҳуд гуфтанд: Мо кучову Паёмбари Худо (с) кучо? Ӯ баҳшида шуда аст. Аз ин ҷиҳат, яке аз онҳо гуфт: Ман шабро то субҳ намоз ҳоҳам ҳонд. Дигаре гуфт: Ман абадуддаҳр рӯза ҳоҳам гирифт ва ҳаргиз рӯзаро наҳоҳам ҳӯрд. Ва саввум гуфт: Ман аз зан гирифтан ҳуддорӣ намуда ва ҳеч гоҳ издивоҷ наҳоҳам кард. Паёмбари Худо (с) омада ва фармуданд: “Шумо будед, ки чунин ва ҷунон гуфтед? Ба Ҳудованд савганд, ки ман нисбат ба шумо аз Ҳудованд бештар метарсам ва ботаквотарам ва бо вучуди ин гоҳе рӯза мегирам ва гоҳе ифтор мекунам. Қисмате аз шабро намоз меҳонам ва қисмате аз онро меҳобам ва бо занҳо издивоҷ менамоям (Ва ин равиши ман аст) ва касе, ки аз равиши ман рӯй бигардонад, аз ман нест.”

**БОБИ 2. Кароҳати зан нағирифтан ва ҳасӣ (ахта)
намудан**

1829. Аз Саъд ибни Абӯваққос (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) (пешниҳод)-и Усмон ибни Мазъунро дар тарки издивоҷ рад карданд. Ва агар барояш иҷоза медоданд, ҳудро ҳасӣ мекардем.

1830. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Гуфтам: Ё Расулаллоҳ! Ман шахси ҷавоне ҳастам ва метарсам, ки дар ҳаром воқеъ шавам ва ҷизе ҳам надорам, ки ба он издивоҷ намоям. Дар ҷавобам сукут намуданд. Боз дубора ин суханро гуфтам ва боз дар ҷавобам сукут намуданд. Бори саввум суханамро тақрор намудам, Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Эй Абӯхурайра! Қалами тақдир ба ҳамин сарнавишт ҳушк шудааст, ё ҳудро ҳасӣ кун ва ё маро бигзор” (Ин, ки аз Паёмбари Худо (с) барои Абӯхурайра (р) гуфтанд: “Ё ҳудро ҳасӣ кун ва ё маро бигзор,” барои таҳдид буд, на аз рӯи раво доностани ин кор).

БОБИ 3. Ба никоҳ гирифтани духтари бикр

1831. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Гуфтам: Ё Расулалло! Агар дар даште биравед ва дар он ҷо дарахтеро бубинед, ки аз он чизе хӯрда шудааст ва дарахти дигареро бубинед, ки даст нахӯрда боқӣ мондааст, шутури худро аз қадоми он ду дарахт мечаронед? Фармуданд: Аз он дарахте, ки даст нахӯрда боқӣ мондааст. Ва мақсади (Оиша (р) ин буд, ки Паёмбари Худо (с) ғайр аз ў бо духтари бикре издивоҷ накарда буданд.

БОБИ 4. Ба никоҳ додани хурдсолон аз тарафи калонсолон

1832. Ва аз Оиша (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) ўро аз Абӯбакр (р) хостгорӣ намуданд. Абӯбакр (р) барои Паёмбари Худо (с) гуфт: Ман бародари шумо ҳастам. Фармуданд: “Ту бародарам дар дин ва китоби Худо ҳастӣ ва духтарат бароям ҳалол аст.”

БОБИ 5. Кафоат (баробарӣ) дар дин

1833. Ва аз Оиша (р) ривоят аст, ки Абӯҳузайфа ибни Утбата ибни Рабеъа ибни Абдушамс (р), ки дар ғазваи Бадр бо Паёмбари Худо (с) иштирок намуда буд, Солимро, ки ғуломи озодшудаи зане аз Ансор буд, ба фарзандӣ қабул кард ва духтари бародари худ Ҳинд духтари Валид ибни Рабиъаро барояш ба никоҳ дод. Чунончи ки Паёмбари Худо (с) (Зайд)-ро ба фарзандӣ пазируфта буданд ва одат дар замони ҷоҳилият он буд, ки чун касеро ба фарзандӣ қабул мекарданд, он тифлро ба он шаҳс нисбат медоданд ва аз вай мерос мебурданд, то ин, ки ин қавли Худованди мутаъюл нозил гардид, ки **“Онҳоро ба падарҳояшон нисбат бидиҳед, ин кор дар назди Худованд ба адолат наздиктар аст ва агар падарҳояшонро нашиносед, пас онҳо бародарон ва озодшудагони шумо ҳастанд.”** (Аҳзоб: 5)

Ва ҳамон буд, ки чунин ашхосе ба падарҳояшон нисбат дода шуданд ва касе, ки падараш маълум набуд, ғуломи озодшуда ва бародари динии касе мебуд, ки ўро ба фарзандӣ қабул намуда буд. Саҳла духтари Сухайл ибни Амри Қиршии Омирий, ки ҳамсари Абӯҳузайфа ибни Утба буд, назди Паёмбари Худо (с) омаду гуфт: Мо фикр мекардем, ки Солим фарзанди мо аст ва Худованд он чиро, ки ҳудат медонӣ, нозил фармудааст (яъне, акнун фарзанди мо маҳсуб намегардад). Ва бақияи ҳадисро зикр намуд.

1834. Ва аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) назди Зубоъа духтари Зубайр (р) рафта ва фармуданд: “Шояд қасди ҳаҷрафтандро дорӣ?” Гуфт: Ба Худованд савганд, монеъи дигаре ҷуз бемориям нест. Фармуданд: “Ба ҳаҷр бирав ва шарт кун ва бигӯй, ки

Худоё, ба ҳаҷ рафтнам то ҷоест, ки бароям тавони рафтсанро бидиҳӣ.”
Ва Зубоъа ҳамсари Микдод ибни Асвад буд.

1835. Аз Абӯҳурайра (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: “Зан ба сабаби ҷаҳор ҷиз ба никоҳ гирифта мешавад. Ба сабаби моли он, ба сабаби насаби он, ба сабаби ҷамоли он, ба сабаби дини он. Ва ту бояд занни диндорро ихтиёр намоӣ ва агар чунин накунӣ, дастхоят ба хок шавад.”

1836. Аз Саҳл ривоят аст, ки гуфт: Шахси сарватманде аз пеши рӯи Паёмбари Худо (с) гузашт (маълум нест, ки ин шаҳс кӣ буд). Пурсиданд: Дар мавриди ин шаҳс ҷӣ назар доред? Гуфтанд: “Лаёқати онро дорад, ки агар аз қасе ҳостгорӣ қунад, ба никоҳаш бидиҳанд ва агар шафоати қасеро, ки биқунад, шафоаташ қабул шавад ва агар ҷизе бигӯяд, ба суханаш гӯш дода шавад. Ровӣ мегӯяд: Паёмбари Худо (с) сукут намуданд ва дере нагузашта, ки шаҳсе аз фақирҳои мусалмонон аз он ҷо гузашт, фармуданд: Дар мавриди ин шаҳс ҷӣ мегӯед? Гуфтанд: Шаҳсе аст, ки агар ҳостгорӣ қунад, набояд ба ӯ зан дод ва агар шафоати қасеро биқунад, набояд шафоаташро қабул намуд ва агар ҷизе бигӯяд, набояд ба суханаш гӯш дод.” Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Ин шаҳс аз он шаҳси аввал агарчанде амсолаш рӯи заминро пур қунанд, беҳтар аст.”

**БОБИ 6. Парҳез намуданд аз шуми зан ва маънии ин қавли
Худованди мутаъол, ки: “Баъзе аз ҳамсарон ва фарзандони шумо
душманони шумо ҳастанд” (Тагобун: 14)**

1837. Аз Усома ибни Зайд (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: “Баъд аз худ фитнаэро заарноктар аз зан барои мардҳо ба ҷо нагузозтаам.”

**БОБИ 7. “Ва ҳаром аст бар шумо никоҳи модархое, ки
шуморо шир додаанд ва...” (Нисо: 23)**

1838. Аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки қасе барои Паёмбари Худо (с) гуфт: Ҷаро бо духтари Ҳамза (р) издивоҷ намекунед? Фармуданд: “Ӯ бародарзодай разоъии ман аст.”

1839. Ривоят аст, ки Оиша (р) овози шаҳсеро шунид, ки иҷозати дохил шудан ба ҳонаи Ҳафса (р)-ро меҳоҳад. Оиша (р) мегӯяд: Гуфтам: Ё Расулаталлоҳ! Ин шаҳс кист, ки иҷозаи дохил шудан ба ҳонаи шуморо меҳоҳад? Фармуданд: “Фикр мекунам, фалонӣ бошад.” Ва он шаҳс амаки разоъии Ҳафса (р) буд. Оиша (р) пурсид: Фалонӣ, ки амаки разоъиям мебошад, агар зинда мебуд, раво буд, ки наздам биёйд? Фармуданд: “Бале, ширхорагӣ ҳамон қасеро ҳаром мекунад, ки валодат ҳаром мекунад.”

1840. Аз Умми Ҳабиба, духтари Абӯсуфён (р) ривоят аст, ки гуфт: Гуфтам: Ё Расулаллоҳ! Хоҳарам духтари Абӯсуфёнро ба никоҳ бигиред (ин духтар номаш Аза бинти Абӯсуфён буд), фармуданд: “Оё чунин чизеро меҳоҳӣ?” Гуфтам: Бале, ман ягона ҳамсари шумо нестам ва меҳоҳам касе, ки дар ин ифтихор бо ман шарик шавад, хоҳарам бошад. Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Ин бароям раво нест,” (зеро ба никоҳ гирифтани хоҳари Умми Ҳабиба аз тарафи Паёмбари Худо (с) сабаби ҷамъи байни хоҳарон мегардид ва ин кор ба наssi Қуръони карим ҳаром аст). Гуфтам: Мо фикр мекунем, ки шумо меҳоҳед духтари Абусаламаро ба никоҳ бигиред. Фармуданд: “Духтари Умми Саламаро?” Гуфтам: Бале. Фармуданд: “Агарчанде, ки ў парвардаам набошад ва зери сарпарастии ман бузург нашуда бошад ҳам, бароям раво нест. Ў хоҳарзодай разоии ман мебошад. Сувайба ман ва Абӯсаламаро боҳам шир додааст, шумо (никоҳи) духтарон ва хоҳарони худро бароям пешниҳод накунед.”

БОБИ 8. Касе, ки мегӯяд: “Баъд аз ду соли ширхорагӣ собит намешавад...”

1841. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) наздаш омаданд ва диданд шахсе онҷо нишастааст (гӯянд, ин шахс Ибни Абулқуъайс буд), ранги Паёмбари Худо (с) тағиیر ёфт ва гӯё аз ин кор бадашон омад. Оиша (р) гуфт: Ин бародари ман аст. Фармуданд: “Хуб нигоҳ кунед, ки бародари шумо қист, ширхорагӣ вақте собит мешавад, ки дар замони туфулият бошад.”

1842. Аз Ҷобир ибни Абдуллоҳ (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) аз никоҳ кардани зан бо амма ва ё холаи ҳамон зан наҳӣ фармуданд.”

БОБИ 9. Никоҳи шигор

1843. Аз Ибни Умар (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) аз никоҳи шигор наҳӣ карданд (навъе аз никоҳи дар замони ҷоҳилият, ки марде духтар ё хоҳари худро ба марди дигар ба занӣ ба шарте медод, ки ў низ духтар ё хоҳари худро бидуни пардоҳти маҳр ба вай бидиҳад.

БОБИ 10. Нахӣ фармудани Паёмбари Худо (с) дар охири амр аз никоҳи мутъа

1844. Аз Ҷобир ибни Абдуллоҳ (р) ва Салама ибни Акваш (р) ривоят аст, ки гуфтанд: Дар яке аз лашкарҳо будем, (яъне дар яке аз ғазавот будем ва мурод аз он ғазваи Ҳунайн аст), ки Паёмбари Худо (с) назди мо омада ва фармуданд: “Барои шумо иҷоза дода шудааст, ки мутъа кунед, пас мутъа кунед.”

БОБИ 11. Зан метавонад барои шахси солеҳе пешниҳоди издивоҷ бидиҳад

1845. Аз Саҳл ибни Саъд (р) ривоят аст, ки зане худро (барои издивоҷ) ба Паёмбари Худо (с) пешниҳод намуд (Паёмбари Худо (с) рағбат нишон надоданд). Шахсе гуфт: Ё Расулаллоҳ! Ӯро барои ман ба никоҳ бидиҳед, фармуданд: “Чӣ дорӣ?” Гуфт: Ҳеч чизе надорам. Фармуданд: “Бирав, ҷустуҷӯ кун, агарчанде ангуштаре аз оҳан бошад.” Он шахс рафт ва боз омаду гуфт: Ба Ҳудованд савганд, ҳеч чизеро наёфтам, ҳатто ангуштари оҳаниро, вале ҳамин изорро дорам ва ними онро барои ҳамин зан медиҳам. Паёмбари Худо (с) фармуданд: Бо ин изор чӣ метавонад бикунад? Агар ту онро бипӯши, ба ў чизе намерасад ва агар ў онро бипӯшад, ба ту чизе намерасад.” Он шахс нишастан ва баъд аз интизории бисёр барҳост, ки биравад. Паёмбари Худо (с) ӯро садо кард ва ё қасе ӯро хост, ки назди Паёмбари Худо (с) биравад ва фармуданд: “Аз Қуръон чӣ ёд дорӣ?” Гуфт: Фалон ва фалон сураро. Ва ҷандин сураро ном бурд. Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Дар муқобили он чӣ, ки аз Қуръон ёд дорӣ, ӯро бароят ба никоҳ додем.”

БОБИ 12. Никоҳ кардан ба сӯи зан пеш аз ба никоҳ гирифтани вай

1846. Ва дар ривояти дигаре аз Саҳл ибни Саъд (р) ривоят аст, ки гуфт: Зане назди Паёмбари Худо (с) омада гуфт: Ё Расулаллоҳ! Омадаам, то худро барои шумо бибаҳшам.

Паёмбари Худо (с) хуб ба тарафаш назар карданд ва сари худро поён андохтанд. Ва бақияи ҳадисро зикр намуда ва дар охираш гуфт, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Он чиро, ки аз Қуръон гуфтӣ, азёд ҳонда метавонӣ?” Гуфт: Бале. Фармуданд: “Бирав! Дар муқобили он чӣ, ки аз Қуръон ёд дорӣ, ӯро бароят ба никоҳ додем.”

БОБИ 13. Қасе, ки мегӯяд бидуни будани валий никоҳ раво нест

1847. Аз Маъқил ибни Ясор (р) ривоят аст, ки гуфт: Хоҳарамро (номи хоҳараш Ҷамила бинти Ясор Мазанӣ буд) барои шахсе ба никоҳ додам (номи ин шахс Абӯбадоҳ ибни Осими Қазоъӣ буд). Ва он шахс ӯро талоқ дод. Ҷун иддааш ба охир расид, дубора омад ва аз вай хостгорӣ намуд.

Барояш гуфтам: Ба ту эҳтиром намудам ва хоҳарамро бароят ба никоҳ додам ва ӯро ҳамсарат соҳтам, вале ту ӯро талоқ додӣ ва акнун дубора омадай ва аз вай хостгорӣ менамоӣ, ба Ҳудованд савганд, ки дигар наздат наҳоҳад омад. Ва ў шахси баде набуд ва хоҳарам меҳост, ки дубора бо ў издивоҷ намояд ва ин ояи муборак нозил гардид, ки

“Занҳоро аз издивоҷ қардан бо шавҳарони онҳо манъ накунед.”
(Бақара: 232) Гуфтам: Ё Расулаллоҳ! Акнун (ҳоҳарамро) барояш ба никоҳ медиҳам. Ровӣ мегӯяд: Ва ҳамон буд, ки ҳоҳари худро барояш ба никоҳ дод.

БОБИ 14. Набояд падар ва ё шахси дигаре духтари бикр ва ё зани беваро бидуни ризоияти вай ба никоҳ бидиҳад

1848. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Зани бева то амр накунад, набояд ба никоҳ дода шавад ва духтари бикр то аз вай иҷоза хоста нашавад, набояд ба никоҳ дода шавад.” Пурсиданд: Ё Расулаллоҳ! Иҷоза доданаш чӣ гуна аст? Фармуданд: “Ин, ки сукут намояд.”

1849. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Гуфтам: Ё Расулаллоҳ! Духтари бикр ҳаё меқунад (Яъне, аз изҳори мувофиқати ошкоро шарм меқунад. Пас чӣ гуна аз вай иҷоза бигирем?) Фармуданд: “Ризоияти ў сукут кардани ўст.”

БОБИ 15. Агар шахсе духтарашро ба никоҳ дод ва духтараш ризоият надошт, никоҳаш мардул аст

1850. Ривоят аст, ки падари Хансоа бинти Хизоми Ансорӣ (р) духтараш Хансоаро, ки зани бева буд, бидуни ризоияти ў ба никоҳ дод (Шавҳари аввали Хансоа Унайс ибни Қатода буд ва дар ҷангӣ Бадр ва ё Ҳуҳд ба қатл расида буд). Хансоа (р) назди Паёмбари Худо (с) рафта (шикоят намуд). Паёмбари Худо (с) никоҳашро рад намуданд.

БОБИ 16. Бар болои хостгории бародараш, то он, ки издивоҷ кунад ва ё хостгориро тарқ кунад, набояд хостгорӣ кард

1851. Аз Ибни Умар (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) аз ҳаридани ҷизе бар болои ҳариди шахси дигар (манъ намуданд). Ва аз хостгорӣ кардан бар болои хостгории шахси дигар низ манъ намуданд, магар он, ки шахси хостгор хостгориро тарқ кунад ва ё он, ки барояш (Яъне, барои хостгори дуввум) иҷоза бидиҳад.

БОБИ 17. Шартҳое, ки дар никоҳ раво нест

1852. Аз Абӯхурайра (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: “Барои зан раво нест, ки талоқи ҳоҳарашро мутолаба намояд, то ин, ки зарфашро (ба нағфиҳи худ) холӣ намояд, зеро барои зан ҳамон ҷизе мерасад, ки барояш муқаддар шудааст.”

БОБИ 18. Занҳое, ки ҳамсари шахсеро ба ў месупоранд ва дуо мекунанд, ки Худованд барояш баракат бидихад

1853. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки вай ба арӯсии зан ва марде аз ансор иштирок намуда буд. Паёмбари Худо (с) гуфтанд: “Эй Оиша (р), оё васоили шодиву хурсандӣ надоштед? Зоро Анзор аз шодиву базм хушашон меояд.”

БОБИ 19. Он чӣ, ки шахсе ҳангоми ҳамбистар шудан бо ҳамсарашибояд бигӯяд

1854. Аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Агар касе ҳангоми ҳамбистар шудан бо ҳамсарашибин ин дуоро бихонад ва Худованд барояш фарзанде бидихад, шайтон ба он фарзанд зараре расонда наметавонад: “Бисмиллоҳи ҷаннибни-ш-шайтона ва ҷанниби-ш-шайтона мо разақтано.” (Яъне, ба номи Худо, Илоҳо, шайтонро аз ман ва аз он чӣ, ки барои мо медиҳӣ, дур бигардон.)

БОБИ 20. Тӯй кардан агарчи ба як гӯсфанд бошад

1855. Аз Анас (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) тӯйеро, ки барои Зайнаб (р) ташкил карданд, барои дигар занҳои худ накарда буданд, дар тӯйи Зайнаб (р) як гӯсфанд забҳ намуданд. (Сабаби ин амр он буд, ки никоҳи Паёмбари Худо (с) бо Зайнаб (р) аз тариқи вахӣ сурат гирифта буд.)

БОБИ 21. Касе, ки ба камтар аз гӯсфанде тӯй кардааст

1856. Аз Сафия бинти Шайба (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) бо баъзе аз ҳамсарони худ ба ду мушт ҷав тӯй намуданд.

БОБИ 22. Даъват ба тӯйи арӯсӣ ва меҳмониро бояд пазируфт...

1857. Аз Абдуллоҳ ибни Умар (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Агар касе аз шумо ба тӯйи арӯсӣ даъват шуд, бояд даъватро бипазираид.”

БОБИ 23. Тавсияи барои занҳо

1858. Аз Абӯхурайра аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: “Касе, ки ба Худо ва рӯзи охират имон дорад, ҳамсарашибро азият нанамояд ва васияти некӯй кардан ба занҳоро қабул намоед (Яъне, ман шуморо дар бораи некӯй кардан ба занҳо тавсия менамоям ва шумо ин тавсияро қабул намоед). Зоро онҳо аз қабурға халқ

шудаанд ва қисмати болои қабурға қачтарини қисмати он аст. Агар бихоҳӣ, ки онро рост намоӣ, мешиканад ва агар ба ҳолаш бигзорӣ, ҳамон тавр қаҷ боқӣ мемонад. Пас васияти некӯй кардан ба занхоро қабул намоед.”

БОБИ 24. Хушрафторӣ бо ҳамсар

1859. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Ёздаҳ зан бо ҳам нишастанд ва аҳду паймон бастанд, ки аз аҳволи шавҳарони худ чизеро пинҳон накунанд.

Аввалий гуфт: Шавҳарам монанди гӯшти шутури логаре аст бар сари қӯҳи пурпечу ҳам расидан ба вай душвор аст ва баъд аз расидан қобили бардоштан нест.

Дуввӯмӣ гуфт: Хабарҳои шавҳарро ифшо намекунам, зоро ман метарсам, агар ба гуфтан шурӯъ кунам, дигар сокит нашавам ва айбҳои зоҳирӣ ва ботиниашро бармalo созам.

Саввӯмӣ гуфт: Шавҳарам баландқад ва баландболо аст, агар роҷеъ ба вай ягон ҳарфе бизанам, талоқам медиҳад. Ва агар сокит бимонам, ба ман сару коре надорад.

Чорӯмӣ гуфт: Шавҳарам монанди шаби Тиҳома аст, ки на бисёр гарм аст ва на бисёр сард, на ғазабе дорад, ки аз вай битарсам ва на рафтори баде, ки аз вай малул гардам.

Панҷӯмӣ гуфт: Шавҳарам ҳангоми ҳамбистар шудан бо ман монанди палангे аст муҳочим ва дар беруни хона ҳамчун шере аст гуррон ва аз чизе, ки ба хона меоварад, аз қайфияти масрафаши суолу бозхoste надорад.

Шашӯмӣ гуфт: Шавҳарам ҳамаи таомҳоро бо ҳам даромехта ва мебальъад ва ошомиданиҳоро то охирин қатраҳо мекашад ва чизе боқӣ намегузорад. Ҳангоми хоб дар гӯшае меафтад ва болопӯшро ба худ мепечад ва ҳатто аз ин, ки дасташро ба чоқи пираҳанам кунаду аз ғаму андӯҳам огоҳ шавад, худдорӣ менамояд.

Ҳафтӯмин гуфт: Шавҳарам дар ҷимоъ кардан нотавон, дар корҳо бетафовут, аз сухан задан оциз ва маҷмаъуламрӯз аст. Агар ба забони ҳуш ба вай сухан бигӯям, сарамро ба девор мекӯбад. Ва агар саҳту дурушт бигӯям, даст ва ё поямро мешиканад. Ва ғоҳе сару даст барояш фарке намекунад ва ҳамаро бо ҳам мешиканад.

Ҳаштӯмӣ гуфт: Шавҳарам дар мuloимӣ ба нармии пушти ҳарғӯш ва ба ҳушбӯй назири мушку анбар аст.

Нӯҳӯмӣ гуфт: Шавҳарам дар насаб шариф, дар қомат баланд, дар қарому саҳоват машхури ҳамагон аст ва хонааш хонаи хоссу ом аст.

Даҳӯмин гуфт: Номи шавҳарам Молик аст ва намедонед, ки Молик ҷӣ касе аст. Шутурҳояш онҷунон бисёр аст, ки хобгоҳи зиёдеро ишғол менамоянд. Ва ҷароғоҳҳо барои онҳо тангӣ мекунанд ва чун овози

табл баланд мешавад ва оташ афрухта мегардад, ин шутурон яқин мекунанд, ки замони ҳалокати онҳо фаро расидааст.

Ёздахӯм, ки Умми Зарь буд, гуфт: Шавҳарам Абӯзарь аст ва Абӯзарь чунон шахсияте аст, ки гӯшҳоямро аз гӯшвораҳои сангин соид ва бозуямро ҷоқ ва фарбех намуда ва маро он қадар эҳтиром мекунад, ки маҷбур мешавам, худам низ барои худ онро эҳтиром намоям. Маро аз хонаводае овардааст, ки фақат чанд сар гӯсфанде доштанд ва ба машаққат зиндагӣ мекарданд, вале акнун дар хонае зиндагӣ мекунам, ки дорои аспҳои фаровон, шутурҳои бисёр, говҳои бешумор ва кишту ҳосили беададу беҳисоб аст.

Ҳарчи бигӯям, озодам, то субҳ ором меҳобам ва ҳар ошомиданиеро, ки хоста бошам, меошомам. Аммо модари Абӯзарь касе аст, ки зарфу косааш қалон ва фаровон, хонааш бузург ва фароҳ аст. Ва аммо бачаи Абӯзарь даст ва паҳлӯяш нарму мулоим ва ба ҳадде камхӯрок аст, ки дasti бузголai кӯчаке ўро сер мекунад. Аммо духтари Абӯзарь духтаре аст, ки гӯш ба фармони падару модараш буда. Аз фарбехӣ либосҳояшро пур карда ва хори ҷашми ҳамсоягони худ аст. Ва аммо ходими Абӯзарь хидматгоре аст, ки аҳбори дохили хонаро ба хориҷ интиқол намедиҳад, таъом ва асбоби хонаро ба ҷои дигаре намебарад ва хонаро аз ҷизҳои гайризарурӣ ошғолдон намесозад.

Умми Зарь гуфт: Рӯзе Абӯзарь дар ҳангоми фаровонии шир ва мост аз хона баромад ва ҷашмаш ба зане афтод, ки ду бачча дораду ба мисли ду бачаи паланг, ки ба синаҳои аномонанди он зан бозӣ мекарданд, чун Абӯзарь он занро дид, маро талоқ дод ва ўро ба никоҳ гирифт. Ман ҳам рафтам ва шахси шариф ва наҷиби дигареро ба никоҳ гирифтам, ин шахс аспаш саркаш ва сариъуссайр, найзааш аз найзаҳои минтақаи Ҳат буд (Ҳат минтақаест дар дохили Умон, ки дар соҳтани найза шӯҳрати фаровоне дошт). Ў неъматҳои фаровонеро бароям таҳия намуд ва аз ҳар навъ ҳайвоне, ки дошт, як-як ҷуфтро бароям бахшиш доду гуфт: Эй Умми Зарь! Ҳарҷӣ меҳоҳӣ, бихӯр ва ҳарҷе меҳоҳӣ, ба ақвом ва хешовандони худ бахшиш бидех. Бо ин ҳам тамоми ҷизҳоеро, ки бароям дода буд, ҷамъ мекардам ва дар кӯҷактарин зарфҳонаи Абӯзарь меандоҳтам, онро пур намекард. Оиша (р) мегӯяд: Дар ин вақт Паёмбари Худо (с) бароям гуфтанд: “Ман ҳам нисбат ба ту монанди Абӯзарь нисбат ба Умми Зарь ҳастам.” Ва Оиша (р) дар ҷавоби Паёмбари Худо (с) гуфт: Падару модарам фидои шумо! Шумо бароям аз Абӯзарь нисбат ба Умми Зарь беҳтар ва хушрафтортар ҳастед (ва ин аз камоли одоб ва ниҳояти вафову муҳаббати Оиша (р) нисбат ба Паёмбари Худо (с) мебошад).

БОБИ 25. Рӯза гирифтани зан бояд ба ичозаи шавхар бошад

1860. Аз Абӯхурайра (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: “Раво нест, ки зан дар вақти будани шавҳарааш бидуни ичозаи вай рӯза бигирад ва раво нест, ки бидуни ичозати вай ба касе ичозати дохил шудан ба хонаашро бидиҳад ва он чӣ, ки аз моли шавҳарааш бидуни ичозааш нафақа мекунад, ними савоби он барои шавҳарааш мебошад.”

БОБИ 26

1861. Аз Усома (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: “Ба дарвозаи биҳишт истодам, дидам, аксари касоне, ки дар он дохил мешаванд, фуқаро ҳастанд ва аз сармоядорон мамониъат ба амал меояд ва дар интизоранд ва дӯзахиён ҳамагӣ ба сӯи дӯзах бурда шуданд ва бар дари дӯзах истодам ва дидам, аксари касоне, ки ба дӯзах дохил шудаанд, занҳо ҳастанд.”

БОБИ 27. Қуръа кашидан байни занҳо ҳангоми сафар кардан

1862. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) ҳангоме, ки азми сафар мекарданд, байни ҳамсарони худ қуръакашӣ менамуданд. Дар яке аз сафарҳо қуръаи Оиша ва Ҳафса (р) бо ҳам баромад. (Дар масири роҳ) чун шаб мешуд, Паёмбари Худо (с) бо Оиша (р) сӯҳбат мекарданд. Ҳафса барои Оиша (р) гуфт: Чӣ мешавад, ки имшаб ту шутури маро савор шавӣ, ман шутури туро, то бубинам, ки чӣ мешавад, Оиша (р) қабул намуд ва гуфт: Бисёр хуб аст.

Ҳафса (р) омаду бар шутури Оиша (р) савор шуд. Паёмбари Худо (с) ба тарафи шутуре, ки ҳамеша Оиша (р) бар он савор мешуд, рафтанд ва салом карданд ва ба роҳ идома доданд, то ин, ки дар ҷое манзил намуданд. Дар ин вақт буд, ки Оиша (р) дарди ҷудой аз Паёмбари Худо (с)-ро эҳсос намуд, то ҷое, ки пойҳояшро дохили ҳору ҳошок менамуд ва мегуфт: Парвардигоро! Ақраб ва ё мореро бар ман мусаллат кун, то маро бигазад (зеро худам ба дasti худ кардам) ва барои ӯ (яъне Паёмбари Худо (с) чизе гуфта наметавонам.

БОБИ 28. Агар касе ҳамсар дошта бошад ва духтари бикреро ба никоҳ бигирад

1863. Аз Анас (р) ривоят аст, ки гуфт: Агар бихоҳам, метавонам бигӯям, ки Паёмбари Худо (с) фармуғанд, вале мегӯям: Суннат ин аст, ки агар касе духтари бикреро ба никоҳ гирифт, ҳафт шаб наздаш бимонад ва агар зани беваеро ба никоҳ гирифт, се шаб (ва байд аз он навбатро байни ҳамсаронаш муроъот намояд).

БОБИ 29. Набояд зан худнамой қунад ва ё бар полончи (богчун)-и худ фахрфурӯшӣ намояд

1864. Аз Асмоа (р) ривоят аст, ки зане гуфт: Ё Расулаллоҳ! Ман полонче дорам (полончро дар урфи оммаи мардуми точик боғчун мегӯянд ва дар истилоҳи эрониён ҳавов номида мешавад). Оё агар дар наздаш ба чизе, ки шавҳарам бароям надодааст, тазоҳур намоям, бароям гуноҳ ҳоҳад дошт? Фармуданд: “Касе, ки ба он чӣ, ки надорад, тазоҳур мекунад, монанди касе аст, ки муртакиби ду гуноҳ мегардад” (як гуноҳ ба сабаби тафоҳур ва як гуноҳ ба сабаби дурӯғе, ки муртакиби он шудааст).

БОБИ 30. Ғайрат (рашқ) намудан

1865. Аз Абӯҳурайра (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: “Худованд боғайрат аст ва вақте ғайраташ мешавад, ки мусалмон муртакиби маҳорими Худованди мутаъол гардад (ва дар ин вақт аст, ки Худованд аз вай дар дунё ва ё дар дунё ва дар охират интиком мегирад ва ўро ба азоби Худо гирифтор месозад).”

1866. Аз Асмоа бинти Абӯбакр (р) ривоят аст, ки гуфт: Ҳангоме, ки Зубайр (р) бо ман издивоҷ намуд, дар рӯи замин ба ҷуз аз шутур ва як асп молу мулки дигаре надошт, ман аспашро алаф медодам ва ба хона об меовардам.

Поргиҳои далвашро медӯхтам ва барояш ҳамир мекардам ва чун нон пухта наметавонистам, ҳамсояҳои ансорам, ки занҳои нек буданд, меомаданд ва бароям нон мепухтанд ва решоҳои хурморо аз замине, ки Паёмбари Худо (с) барои Зубайр дода буданд, бар саррам ба хона интиқол медодам ва ин замин ду сулси фарсах аз хонаи мо дур буд.

Дар яке аз рӯзҳо дар ҳоле, ки решоҳои хурмо бар рӯи саррам буд, дар байни роҳ ба Паёмбари Худо (с) дар ҳоле, ки иддае аз мардуми Ансор бо эшон буданд, мулоқот намудам. Паёмбари Худо (с) маро талабиданд ва шутури худро хобонданд, то маро пушти сари худ савор намоянд. Вале ман аз ин, ки бо мардҳо якҷо биравам, шармидаам ва илова бар он, аз ғайрати Зубайр (р), ки боғайраттарини мардумон буд, ёдам омад, Паёмбари Худо (с) ин ҷизро дарк карда ва рафтанд.

Чун ба хонаам омадам, ба Зубайр (р) гуфтам, ки дар роҳ дар ҳоле, ки ташти решоҳои хурмо ба саррам буд, Паёмбари Худо (с)-ро, ки бо иддае аз Ансор ба роҳ мерафтанд, мулоқот намудам. Эшон шутури худро хобонданд, то маро бо худ савор кунанд, вале ман аз як тараф хичолат кашидам ва аз тарафи дигар ғайрати туро медонистам.

Зубайр (р) гуфт: Ба Худованд савганд, ин, ки ҳастаҳои хурморо бардошта будӣ, бар ман саҳттар аз савор шудани ту бо Паёмбари Худо (с) буд. Асмоа (р) мегӯяд: (Ба ҳамин ҳол идома медодам) то ин, ки Абӯбакр (р) бароям ходиме фиристод ва он ходим сарпарастии

аспамро ба ўҳда гирифт ва ба ин кори худ гӯё маро аз ғуломӣ озод кард.

БОБИ 31. Файрат ва газаби занҳо

1867. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) бароям гуфтанд: “Ман медонам, ки қадом вақт аз ман розӣ ҳастӣ ва қадом вақт норозӣ.” Оиша (р) мегӯяд: Пурсидам: Инро аз кучо медонед? Фармуданд: “Инро медонам, ки ҳангоме аз ман розӣ бошӣ, мегӯй: На ва ба Худои Муҳаммад. Ва ҳангоме, ки норозӣ бошӣ, мегӯй: На ва ба Худои Иброҳим. Оиша (р) мегӯяд: Гуфтам: Ё Расулаллоҳ! Ба Худованд савганд, ки ҳамчунин аст ва танҳо исми шуморо тарқ мекунам (яъне, ин норозияти зоҳирӣ ва дар забон аст ва муҳаббати шумо дар қалби ман кам намешавад).

БОБИ 32. Марде, ки маҳрам нест, набояд бо зан хилват намояд ва ё назди зане, ки шавҳараш вучуд надорад, дохил гардад

1868. Аз Уқба ибни Омир (р) ривоят аст, ки Расули Худо (с) фармуданд: “Аз дохил шудан ба назди занҳо бипарҳезед.” Шахсе аз Ансор гуфт: Ё Расулаллоҳ! Бародари шавҳар чӣ тавр? (Яъне: Оё барои бародари шавҳар низ раво нест, ки ба назди зани бародараш бидарояд?) Фармуданд: “Бародари шавҳар сабаби марг аст.”

БОБИ 33. Набояд зан зани дигареро назди шавҳари худ тавсиф намояд

1869. Аз Абдуллоҳ ибни Масъуд (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Набояд зан бо зани дигаре якҷо шавад ва сипас он занро тавре барои шавҳари худ тавсиф намояд, ки гӯё шавҳараш ба тарафи он зан нигоҳ мекунад.”

БОБИ 34. Касе, ки ба сафари дуре меравад, набояд шабҳангом ба хонааш баргардад

1870. Аз Ҷобир ибни Абдуллоҳ (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Касе, ки ба сафари дароз меравад, шабҳангом назди хонаводааш барнагардад.”

1871. Ва аз Ҷобир ибни Абдуллоҳ (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Чун дар шаб аз сафар баргаштӣ, ба назди ҳамсарат дохил машав (ва интизорӣ бикаш), то тарошиданихоро битарошад ва сарашро шона кунад.”

– 61 –
КИТОБИ ТАЛОҚ

1871. Ривоят аст, ки Ибни Умар (р) зани худро (ки номаш Омина бинти Фифор (р) буд), дар замони Паёмбари Худо (с) дар ҳолати ҳайз талоқ кард. Умар ибни Хаттоб (р) ҳукми ин масъаларо аз Паёмбари Худо (с) пурсид. Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Ўро амр кун, ки ба занаш руҷӯй намояд.

Баъд аз он занашро нигаҳ дорад, то он, ки аз ҳайз пок шавад ва боз дубора ҳайз гардад ва боз пок шавад, дар ин вақт агар меҳост, занашро нигоҳ дорад ва агар меҳост, пеш аз он, ки бо вай чимоъ намояд, ўро талоқ диҳад ва ин ҳамон идаест, ки Худованди мутаъюл амр намудааст, ки занҳо дар он талоқ карда шаванд.”

БОБИ 1. Талоқ додан ҳангоми ҳайз талоқ ҳисоб мегардад

1873. Ва Аз Ибни Умар (р) дар ривояти дигар омадааст, ки гуфт: (Ҳамон талоқеро, ки дар ҳолати ҳайз дода будам), бар ман як талоқ маҳсуб гардид.

БОБИ 2. Касе, ки занашро талоқ медиҳад, оё бояд дар пеши рӯяш талоқ бидиҳад?

1874. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки чун духтари бани Ҷавн назди Паёмбари Худо (с) дохил гардид ва Паёмбари Худо (с) ба ў наздик шуданд, гуфт: Ман аз ту ба Худо паноҳ мечўям. Фармуданд: “Ба Зоти азиме паноҳ чустӣ, назди хонаводаат бирав.”

1875. Ва дар ривояти Абӯусайд (р) омадааст, ки чун (духтари ибни Ҷавн) назди Паёмбари Худо (с) дохил шуд, Паёмбари Худо (с) барояш гуфтанд: “Худро бароям бибахш.” (Гуфт: Оё имкон дорад, ки малика худро барои шахси бозорӣ бибахшад? Ва чун дasti худро наздик карданд, ки ўро таскин ва оромиш диҳанд, гуфт: Аз ту ба Худо паноҳ мечўям. Фармуданд: “Ба Зоти бузурге паноҳ чустӣ. Баъд аз он (Паёмбари Худо (с) назди мо омада ва фармуданд: “Эй Абиусайд! Барояш ду чомаи нозуқ бипӯшон ва ўро назди хонаводааш бирасон.”

БОБИ 3. Касе, ки се талоқро ҷоиз медонад

1876. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки ҳамсари Рифоаи Куразӣ назди Паёмбари Худо (с) омада гуфт: Ё Расулаллоҳ! Рифоа маро се талоқ дода буд ва баъд аз вай бо Абдураҳмон ибни Зубайри Куразӣ издивоҷ намудам. Вале чизе, ки ў дорад, монанди решаҳои сари ҷодар аст (яъне, суст аст ва қудрати ҷимоъ карданро надорад).

Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Шояд меҳоҳӣ дубора назди Рифоа баргардӣ? На, то он, ки Абдураҳмон маззаи ту ва ту маззаи ўро начашида бошӣ, наметавонӣ ба шавҳари аввалиаат баргардӣ.”

БОБИ 4. Ҷаро он чиро, ки Ҳудованд барои ту ҳалол сохтааст, бар ҳуд ҳаром мекунӣ?..

1877. Ва аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) асал ва шириниро хуш доштанд ва чун аз намози аср бармегаштанд, назди яке аз ҳамсарони ҳуд рафта ва бо ў менишастанд. Рӯзе назди Ҳафса дуҳтари Умар (р) рафтанд ва аз ҳадди маъмул наздаш бештар нишастанд. Рашкам омад, сабабро ҷустуҷӯ намудам. Гуфтанд: Зане аз ақвоми Ҳафса барояш машки асал овардааст. Ва ў миқдоре аз он асалро барои Паёмбари Худо (с) такдим намудааст, бо ҳуд савганд ҳӯрдам, ки ҳиларо ба кор ҳоҳам бурд.

Ҳамон буд, ки ба Савда бинти Замъя (р) гуфтам: Ҳангоме, ки Паёмбари Худо (с) наздат омаданд, аз эшон бипурс, ки оё мағоғир ҳӯрдаед? (Мағоғир гиёҳест саҳроӣ ва бисёр бадбӯй). Эшон ҳоҳанд гуфт, ки не. Бори дигар бипурс, ки ин бӯйи мағоғир аз кучо аст? Эшон ҳоҳанд гуфт, ки Ҳафса (р) бароям асал додааст. Ту бигӯ, ки занбӯри он асал аз урфут, (ки гули мағоғир аст ва бӯи баде дорад), истифода намудааст ва ман ҳам ҳамин суханро мегӯям. Ва аз Сафия (р) хост, то ў низ ҳамин ҷизро бигӯяд.

Оиша (р) мегӯяд: Савда (р) бароям гуфт: Ба Ҳудованд савганд, ба муҷарраде, ки Паёмбари Худо (с) ба дарвозаи хонаам наздик шуданд, аз тарси ту меҳостам он чиро, ки барои ман гуфта будӣ, барояшон бигӯям.

Оиша (р) мегӯяд: Вале то вақте, ки Паёмбари Худо (с) назди Савда (р) нишастанд, ҷизе нағуфт ва чун наздаш нишастанд, пурсид: Ё Расулаллоҳ! Мағоғир ҳӯрдаед? Гуфтанд: На. Гуфт: пас ин бӯе, ки аз шумо меояд, аз кучост? Фармуданд: Ҳафса бароям миқдори асал дода буд. Гуфт: Занбӯри он аз урфут истифода намудааст.

Оиша (р) мегӯяд: Чун Паёмбари Худо (с) назди ман омаданд, ман ҳам ҳамин суханро гуфтам ва чун назди Сафия рафтаанд, ў низ ҳамин суханро тақрор намуд ва чун дубора назди Ҳафса (р) рафтанд, гуфт: Ё Расулаллоҳ! Барои шумо миқдоре аз он асалро биёварам? Фармуданд: “Ба он асал зарурате надорам.”

Оиша (р) мегӯяд: Савда (р) бароям гуфт, ки мо Паёмбари Худо (с)-ро аз он асал маҳрум соҳтем. Барояш гуфтам: Сокит бош ва чизе магӯ (Он чиро, ки Оиша (р) дар муқобили Паёмбари Худо (с) анҷом дод, ба асоси рашки байни занҳо буд, на ба мақсади бадӣ расондан ба Паёмбари Худо (с)).

БОБИ 5. Талоқ додан дар хуль чӣ гуна аст?..

1887. Аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки ҳамсари Собит ибни Қайс назди Паёмбари Худо (с) омад ва гуфт: Ё Расулаллоҳ! Ман Собит ибни Қайсро аз нигоҳи дин ва ахлоқ муттаҳам намекунам, вале аз ин, ки баъд аз мусалмон будан кофар шавам, метарсам (гӯянд, мурод аз куфр дар ин ҷо қуфрони неъмат ва адами муроъоти ҳуқуқи шавҳар аст).

Иллати бадибний ин зан аз шавараши ин буд, ки шавҳараш кӯтоҳқаду бисёр бадшакл буд, дар ҳоле ҳуди он зан ҷавон буд ва сурати зебое дошт (Паёмбари Худо (с) гуфтанд: “Оё ҳозир ҳастӣ, ки боғчаашро барояш пас гардонӣ?” (Ин тавр маълум мешавад, ки Собит ибни Қайс ин боғчаро ба он зан маҳр дода буд). Гуфт: Бале. Паёмбари Худо (с) ба Собит ибни Қайс (р) гуфтанд: “Боғчаро қабул кун ва дар муқобил ӯро як талоқ бидех.”

БОБИ 6. Шафоат кардани Паёмбари Худо (с) барои шавҳари Барира

1879. Ва аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки шавҳари Барира ғуломе буд, ба номи Муғис ва гӯё ҳамин ҳоло ба тарафаши нигоҳ мекунам, ки ба ақиби Барира роҳ меравад ва гирия мекунад ва ашкҳояш болои ришаши равон аст.

Паёмбари Худо (с) ба Аббос (р) гуфтанд: “Оё аз муҳаббати Муғис барои Барира ва аз бад омадани Барира аз Муғис тааҷҷуб намекунӣ? “Ва Паёмбари Худо (с) ба Барира гуфтанд: “Агар назди Муғис баргардӣ (бехтар аст).” Барира (р) гуфт: Ё Расулаллоҳ! Маро ба ин кор амр мефармоед? Фармуданд: “На! Фақат шафоат мекунам.” Гуфт: Ман ба ӯ зарурате надорам.

БОБИ 7. Лиъон

1880. Аз Саҳл ибни Соъидӣ (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Ман ва сарпарасти ятим дар ҷаннат инҷунин (паҳлӯи яқдигар) қарор дорем.” Ва ба ангушти шаҳодат ва ангушти миёнаи худ ишора намуданд ва ин ду ангушти худро қадре аз яқдигар кушоданд.

БОБИ 8. Агар ба таври киноя гуфт, ки ин бачча аз ман нест

1881. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Шахсе назди Паёмбари Худо (с) омаду гуфт: Ё Расулаллох! Баччаам сиёҳчехра ба дунё омадааст (чун худи ин шахс сафед буд, аз ин ки фарзандаш сиёҳ ба дунё омада буд, хост барои Паёмбари Худо (с) бигӯяд, ки ин бачча аз ман нест). Фармуданд: “(Оё шутур дорӣ?)”

Гуфт: Бале. Фармуданд: “Чӣ ранг ҳастанд?” Гуфт: Сурхранг. Фармуданд: “Дар байни онҳо қадом шутури хокранг нест?” Гуфт: Ҳаст. Фармуданд: “Ин аз кучо шудааст? Гуфт: Шояд наслҳои гузашта бар вай таъсир карда бошанд. Фармуданд: “Шояд бар фарзанди ту низ наслҳои гузашта таъсир бахшида бошанд.”

БОБИ 9. Тавба додани муталоинайи

1882. Аз Ибни Умар (р) дар ҳадиси муталоинайи омадааст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) барои муталоинайи гуфтанд: “Ҳисоби шумо бар Худо аст ва яқинан яке аз шумо дурӯғ мегӯяд. (Ва барои шавҳари зан гуфтанд) Дигар ба он зан дастрасӣ наҳоҳӣ дошт.”

Он шахс гуфт: Моле, ки сарф кардаам, чӣ мешавад? Фармуданд: “Бароят чизе намерасад, агар он чиро гуфтӣ, рост бошад, молеро ки масраф кардай, дар муқобили чизе аст, ки аз он зан истифода бурдай ва агар он чиро, ки гуфтӣ, дурӯғ бошад, ба тариқи авло, ки бароят чизе намерасад.”

БОБИ 10. Истемоли сурма барои зане, ки шавҳарааш вафот ёфтааст

1883. Аз Умми Салама (р) ривоят аст, ки зане шавҳарааш вафот ёфт. (Вобастагонаш) аз ҷашмдардиаш тарсиданд, назди Паёмбари Худо (с) омаданд ва аз эшон иҷоза хостанд, то ба ҷашмҳояш сурма намояд. Фармуданд: “(Зан дар ҳолати азо) набояд ба ҷашмҳояш сурма намояд.

Дар гузашта (занҳо дар ҳангоми идда) бадтарин либосҳоро мепӯшиданд ва ё дар бадтарин ҳонаҳо сукунат мекарданд ва чун як сол аз идааш мегузашт, агар саге аз наздаш мегузашт, ба тарафааш саргине партоб мекард, пас набояд акнун то ҷаҳор моҳ ва даҳ рӯз намегузарад (ба ҷашмаш сурма намояд).”

1884. Аз Абўмасъуди Ансорӣ (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: “Агар мусалмон бар хонаводааш нафақа кунад ва нияташ талаби савоб бошад, он нафақа барояш садака маҳсуб мегардад.”

1885. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Касе, ки дар хидмати ятимон ва бевазанон бошад, монанди муроҷид фисабилиллоҳ аст ва ё монанди кассе аст, ки шабро то субҳ намоз меҳонад ва рӯзро рӯза мегирад.”

БОБИ 1. Захира кардани қути яқсолаи ахлуavlод ва кайфияти нафақа бар авлод

1886. Аз Умар (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) хурмои бани Назирро мефурӯхтанд ва қути (хӯрокаи) яқсолаи хонаводай худро захира мекарданд.

1887. Аз Абўхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Гуруснагй бар ман ғалаба кард ва бо Умар ибни Ҳаттоб (р) мулоқот намудам. Аз вай хостам, то як ояте аз Қуръонро бароям тиловат намояд. Ӯ он оятро бароям тиловат намуд ва дарвозаи хонаашро күшоду рафт. Каме роҳ рафтам, аз хастагй ва гуруснагй афтода ва бехуш гардида.

(Чун ба хуш омадам) дидам, ки Паёмбари Худо (с) бар болои сарам истодаанд, маро садо заданд ва фармуданд: Эй Абўхурайра (р). Гуфтам: Бале, ё Расулаллоҳ! Дастанро гирифтанд ва маро аз чой бардоштанд ва мушкили маро дарк намуданд, маро ба хонаи худ бурданд ва фармуданд, то бароям қадаҳи шире биёваранд, аз он шир микдоре нӯшидам. Фармуданд: Эй Абўхурайра! Дигар ҳам бинӯш. Бори диғар нӯшидам, фармуданд: Боз ҳам бинӯш. Боз ҳам нӯшидам, то ин, ки шикамам монанди тире рост истод.

Абўхурайра (р) мегўяд: Баъд аз он Умар (р)-ро дидам ва мочароро барояш қисса намудам ва барояш гуфтам: Он чӣ, ки орзуям буд, касе ки аз ту онро бехтар анҷом медод, мутакафил гардида ва ба Ҳудованд савганд аст, ҳангоме ки аз ту хостам, то бароям фалон оятро тиловат намой, ман худам он оятро аз ту бехтар медонистам. Умар (р) гуфт: Ба Ҳудованд савганд, агар туро ба хонаам мебурдам, бароям хуштар аз он буд, ки галаи шутуре дошта бошам.

БОБИ 1. Бисмиллоҳ гуфтан ва таом хўрдан бо дасти рост

1888. Ривоят аст, ки Умар ибни Абўсалама (р) гуфт: Ҳангоми туфулият дар тарбияи Паёмбари Худо (с) будам ва сабабаш он буд, ки Паёмбари Худо (с) бо модари вай, ки Умми Салама аст, издивоч намуда буданд.

Ҳангоми таъом хўрдан ба ҳар гӯшаву канори коса даст меандоҳтам. Паёмбари Худо (с) бароям гуфтанд: “Эй писар! “Бисмиллоҳ” бигӯ, ба дасти рости худ бихӯр ва аз наздики худ бихӯр. Аз он вақт ба баъд то акнун таъом хўрданам ба ҳамон тариқа шуд, ки Паёмбари Худо (с) хидоят намуданд.

БОБИ 2. Хӯрдан то сер шудан

1889. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) ҳангоме вафот намуданд, ки аз об ва хурмо сер шуда метавонистем (яъне, пеш ин вақт ҳатто аз обу хурмо низ сер намешудем).

БОБИ 3. Нони нарм ва хӯрдан бар болои дастархон

1890. Аз Анас (р) ривоят аст, ки гуфт: То ҳангоме Паёмбари Худо (с) вафот намуданд, на нони нарму мулоим хӯрданд ва на гӯсфанди бирёйн.

1891. Аз Анас (р) ривояти дигараш омадааст, ки гуфт: Ман нашунидам, ки Паёмбари Худо (с) дар коса таъом хӯрда бошанд ва ё нони нарму мулоимро тановул намуда бошанд ва он, ки беруни дастурхон таъоме тановул карда бошанд.

БОБИ 4. Таоми як нафар барои ду нафар коғист

1892. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Таъоми ду нафар барои се нафар ва таъоми се нафар барои чаҳор нафар коғӣ аст.”

БОБИ 5. Мӯъмин дар як рӯда таом меҳӯрад

1893. Ривоят аст, ки Ибни Умар (р) то мискинеро намеёфт, ки ҳамроҳаш нон бихӯрад, таъом намехӯрд. Рӯзе шахсеро оварданд, ки бо вай нон бихӯрад. Ин шахс бисёр нон хӯрд, Ибни Умар (р) барои ходимаш гуфт: Ин шахсро дубора наздам маёвар, зоро Паёмбари Худо (с) фармуданд, ки: “Мусалмон дар як рӯда таом меҳӯрад ва коғир дар хафт рӯда.”

БОБИ 6. Таъом хӯрдан дар ҳоли такя задан

1894. Аз Абӯҷуҳайфа (р) ривоят аст, ки гуфт: Назди Паёмбари Худо (с) будам, эшон барои шахсе, ки дар наздашон буд, гуфтанд: “Ман дар ҳоле, ки такя зада бошам, нон намехӯрам.”

БОБИ 7. Паёмбари Худо (с) ҳеч таомеро бад намегуфтанд:

1895. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) ҳеч таомеро бад намегуфтанд, агар иштиҳо доштанд, меҳӯрданд ва агар бадашон меомад, он таъомро тарк мекарданд.

БОБИ 8. Пуф кардан дар ҷав

1896. Аз Саҳл (р) ривоят аст, ки қасе аз вай пурсид: Оё шумо дар замони Паёмбари Ҳудо (с) нони нармро дида будед? Гуфт: На. Пурсид: Орди ҷавро гирбол мекардед? Гуфт: На, балки (чиҳати пок кардани он) дар он нафх мекардем (яъне, бо даҳани ҳуд пуф мекардем, то сабӯс ва хошоки он қадре кам шавад).

БОБИ 9. Ҳӯроки Паёмбари Ҳудо (с) ва саҳобаҳояшон

1897. Аз Абӯҳурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Рӯзе Паёмбари Ҳудо (с) ҳурмоҳоро байнӣ саҳобаҳои ҳуд тақсим намуданд ва барои ҳар қадоме ҳафт дона ҳурмо доданд ва аз ҳафт дона ҳурмое, ки барои ман доданд, як донаи онҳо ҳароб буд ва он яқ донаи ҳароб аз ҳамаи онҳо бароям беҳтар мазза дод, зеро маҳкам ба дандонҳоям часпид (зеро ҳамон ҳурмое, ки ба данонҳояш часпида буд, лаҳзаҳое дар даҳонаш монда буд ва ҳамон чиз сабаби лаззат бурдан ва таскинаш гардида буд).

1898. Ривоят аст, ки Абӯҳурайра (р) гузараш ба мардуме афтод, ки гӯсфанди бирёншудае пеши рӯяшон қарор дошт, онҳо Абӯҳурайраро дা�ъват ба ҳӯрдан намуданд. Вале ў аз ҳӯрдан ибо варзид ва гуфт: Паёмбари Ҳудо (с) аз дунё рафтанд ва аз нони ҷав сер нашуданд.

1899. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Ҳонаводаи Паёмбари Ҳудо (с) аз рӯзе, ки ба Мадина омаданд, то ҳангоми вафоти (Паёмбари Ҳудо (с) се рӯзи пай дар пай аз нони гандум сер нашуданд.

БОБИ 10. Ҳалво

Унвон ин боб талбина аст ва талбина ғизое аст, ки аз орди сабӯс ва равған ва асал соҳта мешавад ва бештар шабоҳат ба ҷизе дорад, ки мо онро фарн мегӯем. Вале он аз фарн рақиқтар аст, зеро фарн бо қошуқ ҳӯрда мешавад ва талбина нӯшида мешавад.

1900. Ривоят аст, ки Оиша (р) ҳамсари Паёмбари Ҳудо (с) одат дошт, ки агар қасе аз ҳонаводааш вафот мекард ва занҳо ҷамъ мешуданд, (баъд аз он, ки меҳмонон ба ҳонаҳои ҳуд мерафтанд, қасонеро, ки аз ақвом ва ҳонаводаи соҳиби мурда боқӣ монда буд, амр мекард, то деги талбина таҳия намоянд. Баъд аз он нонро реза мекард. талбинаро ба болои онҳо мерехт ва мегуфт: “Аз ин таъом бихӯред, зеро аз Паёмбари Ҳудо (с) шунидам, ки мефармуданд: “Талбина сабаби оромиши қалби мариз мегардад ва ғамашро то андозае аз байн мебарад.”

БОБИ 11. Таъом хӯрдан дар зарфе, ки ба нуқра пӯшонда шудааст

1901. Аз Ҳузайфа (р) ривоят аст, ки гуфт: Аз Паёмбари Худо (с) шунидам, ки мефармуданд: “Абрешим ва дебочро напӯшед ва дар зарфи тилло ва нуқра чизе наёшомед ва дар зарфҳои тилло ва нуқра чизе нахӯред, зоро ин чизҳо дар дунё барои ғайри мусалмонон ва дар охират барои мо (мусалмонон) аст.”

БОБИ 12. Шахсе, ки барои бародарони худ таъоме таҳия менамояд

1902. Аз Абӯмасъуди Ансорӣ (р) ривоят аст, ки гуфт: Шахсе аз анзор ба номи Абӯшӯайб ғуломи қассобе дошт. Барои ғуломи худ гуфт, ки бароям таъоме таҳия кун, зоро меҳоҳам Паёмбари Худо (с)-ро бо чаҳор нафари дигар даъват намоям. Ҳамон буд, ки Паёмбари Худо (с)-ро бо чаҳор нафари дигар даъват намуд, шахси шашуме ҳам ба думболи онҳо ба роҳ афтод. Паёмбари Худо (с) (ба мизбон) гуфтанд: “Ту панҷ нафари моро даъват карда будӣ ва ин шахс худаш бо мо омадааст. Агар меҳоҳӣ, барояш иҷоза бидеҳ ва агар меҳоҳӣ, ҷавобаш бидеҳ.” Он шахс гуфт: Балки барояш иҷоза медиҳам.

БОБИ 13. Хӯрдани хурмо бо хиёр

1903. Аз Абдуллоҳ ибни Ҷаъфар ибни Абутолиб (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с)-ро дидам, ки рутабро бо хиёр меҳӯрданд (рутаб иборат аз хурмои тоза аст).

БОБИ 14. Хурмои тоза ва хурмои хушк

1904. Аз Ҷобир ибни Абдуллоҳ (р) ривоят аст, ки гуфт: Дар Мадина шахси яҳудие буд, ки бароям то вақти ба даст омадани хурмо қарз медод. Ровӣ мегӯяд: Ва замини Ҷобир ҳамон буд, ки дар роҳи Рума воқеъ гардида буд. (Ва Рума номи ҷоҳе аст дар наздикии Мадина, ки Усмон (р) онро аз шахси яҳудие харид ва фисабилиллоҳ вақф намуд).

Ҷобир мегӯяд: Ин замин дар яке аз солҳо аз ҳосил нишаст ва мева надод ва ба он ҳам он шахси яҳудӣ ҳангоми чидани хурмо омад (ва қарзи худро талаб намуд) ва чун хурморо начида будам, ки барояш бидиҳам, аз вай хостам, то бароям як соли дигар мӯҳлат бидиҳад, вале ўқабул накард ва ибо варзид.

Аз мавзӯъ ба Паёмбари Худо (с) хабар додам, эшон барои саҳобаҳои худ фармуданд: “Биёд бо ҳам биравем ва аз яҳудӣ барои Ҷобир мӯҳлат бихоҳем.” Ҳамон буд, ки ба нахлистанам омаданд ва Паёмбари Худо (с) дар ин маврид бо он яҳудӣ гуфтугӯ намуданд.

Яҳудӣ дар ҷавобашон мегуфт: Ё Абалқосим! Барояш мӯҳлат намедиҳам.

Чун Паёмбари Ҳудо (с) ин ҳолатро мушоҳида намуданд, бархостанд ва доҳили нахлистон гардиш намуданд, баъд аз он бозгаштанд ва дубора дар мавриди мӯҳлат ба он яҳудӣ гуфтугӯ намуданд. Вале ўқабул намекард ва ибо меварзид. Ман бархостам ва андаке хурмои тоза овардам ва назди Расули Ҳудо (с) гузоштам, аз он хурмоҳо ҳӯрданд ва пурсианд: “Соябонат кучо аст?” Барояшон нишон додам, фармуданд: “Онро бароям фарш кун.” Онро фарш кардам.

Ва эшон рафтанд ва дар он соябон хобиданд. Баъд аз он, ки бедор шуданд, миқдори дигаре хурмои тоза барояшон овардам. Аз онҳо миқдоре ҳӯрданд ва назди яҳудӣ омаданд ва бори дигар дар мавриди қарз бо ўгуфтугӯ намуданд ва ўибо меварзид. Баъд аз он бори дуввум дар байни хурмоҳои тоза гардиш намуда ва фармуданд: “Эй Ҷобир! Хурмоҳоро бичин ва қарзи худро адо кун.”

Ҷобир (р) мегӯяд: Хурмоҳоро чидам ва Паёмбари Ҳудо (с) назди хурмоҳои чидашуда истоданд ва ман аз он хурмоҳо қарзи худро додам ва баъд аз адои қарз ҳамон андозаи дигар бароям боқӣ монд, омадам ва ин хабари хушро ба Паёмбари Ҳудо (с) расондам.

Фармуданд: “Худам шаҳодат медиҳам, ки ман Паёмбари Ҳудо (с) ҳастам.” (Ва одати Паёмбари Ҳудо (с) ин буд, ки ҳар гоҳ Ҳудованди мутаъол мӯъчизаеро дар дasti инсон зоҳир месоҳт, ба ваҳдонияти Ҳудовандӣ ва рисолати худ шаҳодат медоданд).

БОБИ 15. Хурмои аҷва

1905. Аз Саъд ибни Абӯваккос (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Ҳудо (с) фармуданд: “Касе, ки субҳ ҳафт донаи хурмои аҷва бихӯрад, дар ҳамон рӯз заҳр ва ҷоду бар ўзарае намерасонад.” (Аҷва хурмое аст сиёҳранг ва қариб гирдшакл, бисёр хушмазза, вале камёб аст. Дар Мадинаи мунаvvара ёфта мешавад, вале беш аз даҳ ҷанд хурмоҳои дигар қиммат дорад).

БОБИ 16. Лесидани ангуштон

1906. Аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки Паёмбари Ҳудо (с) фармуданд: “Вақте, ки касе аз шумо чизе меҳӯрад, то вақте, ки дасти худро намелесад, онро пок накунад.”

БОБИ 17. Баъд аз таъом ҳӯрдан чӣ бояд гуфт?

1907. Аз Ҷобир ибни Абдуллоҳ (р) ривоят аст, ки гуфт: Дар замони Паёмбари Ҳудо (с) дастмоли дигаре ба ҷуз аз кафҳои дасту бозухо ва

қадамҳои худ надоштем (яъне, баъд аз таъом хӯрдан кафҳои дasti худро бо якдигар ва ё ба бозуҳо ва қадамҳои худ мемолидем. Ва бояд таваҷҷӯҳ дошт, ки таъомҳо дар он вақт бештар нони хушк ва хурмо ва шир буд ва чирк надошт).

1908. Аз Абӯумома ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) вақте, ки дастархон бардошта мешуд, мегуфтанд: “Алҳамдулиллоҳи ҳамдан қасиран, тайибан, муборакан фиҳи гайра макфийина вало муваддиъин”, яъне, ситоиши хос барои Худост, чунон ситоиш, ки бисёр пок аст ва дар он баракат аст, зиёдии таъом талаф нашавад. Ин таъом охирин таъом набошад ва бениёзии охир набошад.

1909. Ва аз Абӯумоама (р) дар ривояти дигаре омадааст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) ҳангоме, ки аз таъом хӯрдан фориғ мешуданд, мегуфтанд “Алҳамду лиллоҳи лазӣ кафоно ва арвоно ғайра макфийин ва ло макфурин,” яъне, ситоиш барои Худое аст, ки таъоми бокифоятеро барои мо дод ва моро сероб соҳт, зиёдии таъом талаф нашавад ва ин таъом бидуни шукргузорӣ набошад.

БОБИ 18. Ин қавли Худованд, ки мефармояд: “Ва чун таъом хӯрдед, пароқанда шавед” (Аҳзоб: 53)

1910. Аз Анас (р) ривоят аст, ки гуфт: Аз қиссаи ҳичоб аз ҳамаи мардум ман боҳабартар ҳастам ва Убай ибни Каъб дар бораи он аз ман суол мекард. Ҳангоме, ки Паёмбари Худо (с) бо Зайнаб бинти Ҷаҳш (р) дар Мадина издивоҷ намуданд, мардумро дар вақти ҷошт барои таъом даъват намуданд. Баъд аз ин ки мардум барҳостанд, Паёмбари Худо (с) нишастанд ва иддае аз мардум бо эшон нишастанд, то ин, ки Паёмбари Худо (с) низ барҳостанд ва ба тарафи ҳуҷраи Оиша (р) рафтанд ва ман низ ҳамроҳашон рафтам ва фикр карданд, ки мардум баромада рафтанд, аз ин рӯ баргаштанд ва ман ҳам бо эшон баргаштам.

Вале дидем, ки мардум ҳанӯз дар ҷои худ нишастанд, боз бори дуввум баргаштанд ва ман низ бо эшон баргаштам, то ин, ки ба дарвозаи ҳуҷраи Оиша (р) расидем ва дигар гумон кардем, ки онҳо барҳостанд ва ҳамон буд, ки баргаштанд ва ман ҳам бо эшон баргаштам. Дидем, ки мардум барҳостанд ва Паёмбари Худо (с) байни ману байни худ пардае оvezон карданд ва ояти ҳичоб нозил гардид (ва он ин ояи карима аст: “Ё айюҳалазина оману ло тадхулӯ буютаннабий илло анюъзана лакум.”)

- 64 -

**КИТОБИ АҚИҚА
(НОМГУЗОРӢ)**

БОБИ 1. Номгузории мавлуд

1911. Аз Абӯмӯсо (р) ривоят аст, ки гуфт: Худованд бароям фарзанде ато намуд, ўро назди Паёмбари Худо (с) бурдам. Ўро Иброҳим ном ниҳоданд. Хурмоеро хоиданд ва бар даҳанаш гузоштанд ва барояш дуо карданد ва ўро ба дастам доданд.

1912. Аз ҳадиси Асмоа (р) дар мавриди ин, ки Абдуллоҳ ибни Зубайрро (р) таваллуд намудааст, дар ҳадиси ҳичрат қаблан гузашт ва дар ин ривоят омадааст, ки мусалмонон аз таваллуди ў ниҳоят хушхол шуданд, зоро касе барои онҳо гуфта буд, ки мардуми яҳудӣ шуморо сехр кардаанд ва фарзанддор наҳоҳед шуд.

**БОБИ 2. Дур кардани ифлосихо аз бадани тифл дар
вақти ақиқа**

1913. Аз Салмон ибни Омир ибни Забӣ (р) ривоят аст, ки гуфт: Аз Паёмбари Худо (с) шунидам, ки фармуанд: “Аз писар бояд ақиқа дод, пас барояш ҳайвонеро забҳ кунед ва ифлосихоро аз вай дур намоед (мағҳуми ҳадис мухолифи мӯътабар нест. Яъне ин тавр набояд фаҳмид, ки аз писар ақиқа бидиҳед ва аз духтар надиҳед, балки суннат аст, ки барои писар ду гӯсфанд ва барои духтар як гӯсфанд ақиқа дода шавад).

БОБИ 3. Фаръ

1914. Аз Абӯҳурайра (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуанд: “Фаръ ва ъатира (дар Ислом) нест. (Фаръ иборат аз нитоҷи аввали ҳайвон аст, ки аҳли ҷоҳилият онро барои бутҳои худ забҳ мекарданд ва ъатира шутуре аст, ки онро дар (даҳ рӯзи аввали) моҳи раҷаб (барои бутҳои худ) забҳ мекарданд (ва аз ин ҷиҳат ба номи раҷабия низ ёд мешуд ва Паёмбари Худо (с) аз ин ду амал наҳй фармуанд).

БОБИ 1. Бисмиллоҳ гуфтан дар вақти шикор кардан

1915. Аз Адӣ ибни Ҳотим (р) ривоят аст, ки гуфт: Аз Паёмбари Ҳудо (с) роҷеъ ба шикор кардан бо тир бидуни пайкон, ки сараваш тез нест, пурсидаам, фармуданд: “Чизеро, ки ба олати тез шикор шуда бошад, бихӯр ва агар бо чизи паҳн шикор шуда бошад, монанди ҳайвоне аст, ки ба василаи асо кушта шуда бошад.”

Ва аз эшон дар мавриди шикор бо саг пурсидаам, фармуданд: “Шикореро, ки барои ту гирифта бошад, бихӯр, зоро гирифтани саг ба манзалаи забҳ аст ва агар ҳамроҳи саги худ ё ҳамроҳи сагҳои худ саги бегонаэро дидӣ ва фикр кунӣ, ки шояд дар гирифтани шикор бо саги ту якҷо буда бошад ва шикорро кушта буд, аз он маҳӯр, зоро ту танҳо бар саги худ бисмиллоҳ гуфта будӣ, на бар саги бегона.”

БОБИ 2. Шикор кардан бо тиру камон

1916. Аз Абӯсаълабаи Ҳушанӣ (р) ривоят аст, ки гуфт: Гуфтам: Ё Расулаллоҳ! Моён дар сарзамини аҳли китоб зиндагӣ мекунем, оё (равост), ки дар зарфи косаи онҳо таъом бихӯрем? Ва дар сарзамине ҳастем, ки шикори фаровон аст (оё равост), бо камон ва ё бо саги таълимёфта ва ё бо саги гайритаълимёфта шикор намоем? Ва аз ин навъ шикорҳо қадом навъ бароям бехтар аст?

Фармуданд: “Он чӣ, ки роҷеъ ба аҳли китоб гуфтӣ, агар зарфу косаи дигаре ёфтед, ба зарфу косаи онҳо таъом нахӯред ва агар наёфтед, онҳоро бишӯед ва дар онҳо таъом бихӯред ва чизеро, ки ба тиру камони худ шикор намуда ва бисмиллоҳ гуфта будӣ, бихӯр ва чизҳоро, ки бо саги таълимёфта шикор намуда ва бисмиллоҳ гуфта будӣ, бихӯр ва чизеро, ки бо саги гайритаълимёфта шикор намуда ва онро зинда ёфтӣ ва худат забҳ намудӣ, бихӯр (ва мағҳуми муҳолифаш он аст, ки агар касе ба саги гайритаълимёфта шикор кард ва шикор мурда буд, набояд онро бихӯрад).

БОБИ 3. Шикор кардан ба санг ва фалохун

1917. Ривоят аст, ки Абдуллоҳ ибни Муғаффал (р) шахсеро дид, ки сангпаронӣ мекунад. Ба ў гуфт: Сангпаронӣ макун, зоро Паёмбари

Худо (с) аз сангпаронӣ манъ кардаанд ва ё аз сангпаронӣ бадашон меомад ва фармуанд: “Ба сангпаронӣ на шикор мешавад ва на ҳам аз он ба душман азияте мерасад, балки ё дандонро мешиканад ва ё чашмро кӯр мекунад.” Баъд аз муддате боз ҳамон шахсро дид, ки сангпаронӣ мекунад, ба ў гуфт: Ба ту мегӯям, ки Паёмбари Худо (с) аз сангпаронӣ манъ кардаанд ва ё аз сангпаронӣ бадашон меомад ва боз ту сангпаронӣ мекунӣ, бо ту чандин муддате сухан наҳоҳам гуфт.

БОБИ 4. Касе ки сагеро ба ҷуз аз саги шикорӣ ва ё саги рама нигаҳдорӣ менамояд

1918. Аз Абдуллоҳ ибни Умар (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуанд: “Касе, ки сагро нигаҳ медорад ва қасдаш аз нигоҳдории он саг шикор кардан ва ҳифозати ҳайвонот набошад, ҳар рӯз аз савоби амалаш ду қирот кам мешавад” (Қирот ними донак аст ва мурод аз он дар ин ҳадис ҷузъе аз савоби аъмол аст ва миқдори муайяни онро дар ин маврид ҷуз Худованд каси дигаре намедонад).

БОБИ 5. Агар шикор ба муддати ду ва ё се рӯз гум шавад

1919. Ҳадиси Адӣ ибни Хотим қабл гузашт ва дар ин ривоят омадааст: “Ва агар шикор кардӣ ва онро баъд аз як рӯз ё ду рӯз пайдо намудӣ ва ба ҷуз аз асари тири худ асари чизеро надидӣ, онро бихӯр ва агар дар об афтода буд, махӯр ва албатта ин дар сурате ҳаст, ки шикор дар ҷое бошад, ки мутаъаффин нашуда бошад, варна хӯрдани он ҳаром ва ё макрӯҳ аст.”

БОБИ 6. Хӯрдани малаҳ

1920. Аз Ибни Абӯафо (р) ривоят аст, ки гуфт: Бо Паёмбари Худо (с) дар ҳафт ва ё шаш газва иштирок намудам ва бо эшон малаҳ меҳӯрдем (хӯрдани малаҳ ба ичмои уламо раво аст, вале чун малаҳ анвоъи фаровоне дорад ва баъзе аз анвоъи он заҳролуд аст, аз ин ҷиҳат хӯрдани чунин навъи он раво нест).

БОБИ 7. Наҳр ва забҳ

1921. Аз Асмоъа духтари Абӯбакр (р) ривоят аст, ки гуфт: Дар замони Паёмбари Худо (с) дар Мадина асперо наҳр намуда ва хӯрдем.

БОБИ 8. Он чӣ, ки дар мавриди мусла кардан ва нишона қарор додани ҳайвон ва ширкор қардани ҳайвони ҳобида омадааст

1922. Ривоят аст, ки Ибни Умар (р) мардумеро дид, ки мургеро бастаанд ва онро нишона қарор доданд ва чун Ибни Умар (р)-ро диданд, пароканда шуданд. Ибни Умар (р) гуфт, ин корро кӣ қардааст? Паёмбари Худо (с) касеро, ки чунин коре мекунад, лаънат қардаанд.

1923. Ва аз Ибни Умар (р) дар ривояти дигаре омадааст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) касеро, ки ҳайвонеро мусла мекунад, лаънат қардаанд (мурод аз мусла он аст, ки узверо аз он ҳайвон пеш аз забҳ қарданаш қатъ намоянд ва ё баъд аз забҳ қардан то вақте, ки ханӯз комилан ором нагирифтааст, ба чунин коре иқдом намоянд).

БОБИ 9. Гӯшти мурғ

1924. Аз Абӯмӯсои Ашъарӣ (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с)-ро дидам, ки гӯшти мурғро мехӯрданд.

БОБИ 10. Ҳӯрдани ҳайвоноти дарранда

1925. Аз Абӯсаъла ба (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) аз ҳӯрдани ҳайвоноти дарранда манъ қарданд.

БОБИ 11. Мушк

1926. Аз Абӯмӯсо (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: “Ҳамнишини хӯб ва ҳамнишини бад монанди атрфурӯш ва қӯрагар (оҳангар) аст. Атрфурӯш ё барои ту аз он атр чизе медиҳад ва ё аз вай ҳаридорӣ мекунӣ ва ё бӯи ҳушаш ба машомат мерасад, вале қӯрагар ё либосатро месӯzonad, ё бӯи баде аз он ба машомат мерасад.”

БОБИ 12. Ҳолқӯбӣ ва аломат гузоштан бар рӯй

1927. Аз Ибни Умар (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) аз задани аломат бар рӯй манъ намудаанд.

БОБИ 1. Он чиро, ки аз гўшти қурбонӣ метавон ҳӯрд ва он чиро, ки метавон захира кард

1928. Аз Салама ибни Аквас (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Касе, ки қурбонӣ мекунад, набояд дар рӯзи саввум аз қурбонии худ чизе дошта бошад.” Чун соли оянда шуд гуфтанд: Ё Расулаллоҳ! Имсол ҳам монанди соли гузашта чизеро захира накунем? Фармуданд: “Бихӯред ва ба мардум бидиҳед ва захира кунед, соли гузашта мардуми гурусна буданд, хостам, то ба эшон қўмак кунед!”

1929. Ривоят аст, ки Умар ибни Хаттоб (р) намози идро дар рӯзи иди қурбон пеш аз хутба додан адо намуд ва баъд аз намоз барои мардум хутба дод ва гуфт: Эй мардум! Шуморо Паёмбари Худо (с) аз рӯза гирифтани ин ду рӯз нахӣ фармуданд: яке рӯзи иди Фитри шумо ва яке рӯзи иде, ки дар он аз қурбонии худ чизеро меҳӯред.

1930. Аз Абдуллоҳ ибни Умар (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Касе ки дар ин дунё шароб ҳӯрда бошад ва аз он тавба накарда бошад, дар охират аз шароб ҳӯрдан маҳрум мегардад.”

1931. Аз Абӯҳурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Шахси зинокор ҳангоми зино кардан мусалмон нест ва шахси шаробхӯр ҳангоми шароб ҳӯрдан мусалмон нест ва шахси дузд ҳангоми дуздӣ кардан мусалмон нест.”

1932. Ва ҳамчунин аз Абӯҳурайра (р) дар ривояти дигаре омадааст, ки (Паёмбари Худо (с) фармуданд: “... ва касе, ки чизи боаҳамияtero дар ҳоле, ки мардум ба тарафаши нигаранд, мерабояд, мусалмон нест” (Ин шомили ҳамаи касоне аст, ки моли мардумро ба зӯр ва зулм ва ё ришва ва ё аз роҳи хиёнат ба байтулмол ва дигар роҳҳои ҳаром ба даст меоваранд).

БОБИ 1. Шаробе, ки аз асал сохта мешавад

1933. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Касе аз Паёмбари Худо (с) аз хукми битъ, ки мардуми Яман онро аз набизи асал тахия намуда ва меошомиданд, пурсиш намуд, фармуданд: “Ҳар шаробе, ки сабаби мастий шавад, ҳаром аст” (яъне асоси таҳрима мастий аст ва тағири шакл ва ном ва кайфияти сохтан таъсире ба ҳаром будани он надорад).

1934. Аз Абӯомири Ашъарӣ ривоят аст, ки аз Паёмбари Худо (с) шунидааст, ки фармуданд: “Аз уммати ман мардуме ҳоҳанд омад, ки зино ва пӯшидани абрешим ва шаробу мусиқиро ҳалол медонанд ва мардуме бар болои кӯҳе будубош менамоянд ва шубон ҳангоми шаб гӯсфандонашонро наздашон мебарад (ва шахси факире) рӯи ҳочате, ки дорад, назди онҳо меравад (ва аз онҳо чизе металабад), онҳо барояш мегӯянд: фардо биё. Ва Ҳудованди мутаъол шабҳангомонҳоро ҳалок мекунад ва кӯҳро бар онҳо сарнагун месозад ва касонеро, ки начот ёфтанд, то ба рӯзи қиёмат ба бузина ва хук масҳ менамояд.”

БОБИ 2. Нам кардани хурмо дар зарфҳои оддӣ ва зарфҳои сангӣ

1935. Ривоят аст, ки Абӯсаъиди Соъидӣ Паёмбари Худо (с)-ро ба арӯсии худ даъват намуд ва зане, ки бо вай арӯсӣ карда буд, худаш меҳмононро хидмат мекард, он зан гуфт: Оё медонед, ки барои Паёмбари Худо (с) чӣ нӯшбаero тақдим намудам? Чанд донае хурморо аз шаб дар зарфи зангӣ дар об нам карда будам.

БОБИ 3. Иҷоза додани Паёмбари Худо (с) ошомиданро дар баъзе зарфҳое, ки қаблан ошомиданро дар онҳо наҳӣ карда буданд

1936. Аз Абдуллоҳ ибни Умар (р) ривоят аст, ки гуфт: Чун Паёмбари Худо (с) аз сохтани набиз дар ҳар зарфе ҷуз дар машк наҳӣ намуданд, касе барояшон гуфт: Ҳама кас машк надорад. Ва ҳамон буд, ки барои онҳо тахияи набизро дар ҳар зарфе ба истиснои хуми қирандуд иҷоза доданд (Набиз иборат аз хурмо ва ё мавиз аст, ки дар об андохта мешавад, то маззаашро дода ва об ширин шавад).

БОБИ 4. Касе, ки мегўяд “Набояд хурмои хом ва расидаро, ки сабаби искор (масткунӣ) мешавад, бо ҳам ва ду ҳӯришро дар як ҳӯриш маҳлут намуд”

1937. Аз Абӯқатода (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) аз кам кардани хурмои расида ва хурмои наврас бо ҳам ва аз нам кардани хурмо ва мавиз бо ҳам наҳӣ намуда ва фармуданд: “Ҳар қадомро ҷудогона дар об нам кунед.”

БОБИ 5. Ошомидани шир ва ин қавли Худованд, ки мефармояд: “Аз байни ифлосӣ ва хун...”

1938. Аз Ҷобир ибни Абдуллоҳ (р) ривоят аст, ки гуфт: Абӯҳамид қадаҳи ширеро аз минтақаи Нақъи овард Нақъи водие аст дар беруни шаҳри Мадинаи мунаvvара, ки Паёмбари Худо (с) онро барои ҷарондани шутурҳои байтулмом ихтисос дода буданд). Паёмбари Худо (с) барояш гуфтанд: “Чаро рӯи онро напӯшондӣ? Агарчӣ ба рӯи қадаҳ чӯберо мегузоштӣ” (зеро пӯшондани зарф сабаби ҳифозат аз гарду губор ва ифлосӣ мешавад ва ин ки гуфтанд: “Агарчӣ чӯберо мегузоштӣ” мақсад ин буд, то ин шаҳс ба пӯшондани зарф одат бигирад).

1939. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Беҳтарин садака шутури навзой аст, ки дорои ширни фаровон бошад ва бузи навзой аст, ки дорои ширни фаровон бошад, ба тавре, ки як зарфро субҳ ва як зарфро шом пуршири кунад. (Яъне: беҳтарин садака ва он гоҳ савоби он аст, ки барои шаҳси мӯҳтоҷ шутур ва ё гӯсфанди ширдехero ба таври орият бидиҳӣ, то аз ширни он як коса субҳ ва як коса шаб барои худ бидӯшад).

БОБИ 6. Ошомидани шир бо об

1940. Аз Ҷобир ибни Абдуллоҳ (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) ҳамроҳи шаҳси дигаре (ин шаҳс Абӯбакр (р) буд) назди шахсе аз Аңсор рафтанд. Паёмбари Худо (с) барояш гуфтанд: “Агар обе, ки аз дишаб ба машқ андохта бошӣ, наздат бошад, биёвар, то бинӯшам ва агар мавҷуд набошад, бо даҳони худ об хоҳем нӯшид” (Яъне, агар оби сарди ошомиданӣ дошта бошӣ, барои мо биёвар, варна аз ҳамин ҷӯи об менӯшем). Он шаҳс заминашро обёрий мекард ва барои Паёмбари Худо (с) гуфт: Чунин обе наздам мавҷуд аст, бифармоед, ба дохили соябон биравед. Онҳоро ба дохили соябон бурд ва барояшон дар қадаҳ миқдори об рехт ва бар болои об аз бузе, ки дар онҷо баста буд, миқдоре шир андохт ва тақдим намуд. Аввал Паёмбари Худо (с) аз он шир ошомиданд ва сипас он шаҳсе, ки ҳамроҳи Паёмбари Худо (с) омада буд, нӯшид.

БОБИ 7. Ошомидан дар ҳолати истода

1941. Аз Алӣ (р) ривоят аст, ки дар (боби Раҳба), дар Кӯфа барояш обе оварданд, ў он обро дар ҳолати истода нӯшид ва гуфт: Баъзе аз мардум об нӯшиданро дар ҳолати истода макрӯҳ мепиндоранд ва ман хӯрдам. Паёмбари Худо (с)-ро дидам, ки ба ҳамин тариқе, ки ман об нӯшидам, об нӯшиданд.

1942. Аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) дар ҳолати истода аз оби зам-зам нӯшиданд (ва аз ҳамин сабаб гуфтанд: Суннат аст, ки оби зам-зам дар ҳолати истода нӯшида шавад)."

БОБИ 8. Нӯшидани об аз даҳони машк

1943. Аз Абӯсаиди Худрӣ (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) аз нӯшидани об аз даҳони машк нахӣ фармуданд.

1944. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) аз нӯшидан аз даҳани машк ва қирба (қирба навъи дигаре аз машк аст) ва аз ин, ки шахсе ҳамсояашро аз қӯбидани меҳ ба девори хонааш манъ кунад, нахӣ фармуданд (Ин дар сурате аст, ки он ҳамсоя аз қӯбидан ва ё гузоштани чӯб ва меҳ ба девораш зарар набинад, варна ин кор барояш раво нест).

БОБИ 9. Нахӣ намудан аз нафас қашидан дар зарф ва ин, ки бояд ошомидан ба ду ва ё се нафас бошад

1945. Аз Анас (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) ҳангоми об нӯшидан се бор нафас мекашиданд.

БОБИ 10. Зарфҳои нуқра

1946. Аз Умми Салама (р) ҳамсари Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: "Касе, ки дар зарфи нуқра об менӯшад, дар воқеъ оташи ҷаҳаннамро дар шиками худ мерезонад."

БОБИ 11. Ошомидан дар қадаҳ

1947. Аз Саҳл ибни Саъд (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) ба Сақифаи бани Соъида (Сақифаи бани Соъида ҷое аст дар дохили шаҳри Мадинаи мунаvvара ва дар ҳамин ҷо буд, ки барои Абӯбакр (р) байъати хилофат сурат гирифт, омада ва фармуданд: "Эй Саҳл, барои мо об бидех." Ман баромадам ва бо ҳамин қадаҳ барояшон об овардам. Ровӣ мегӯяд, ки Саҳл ҳамон қадаҳро овард ва аз он об нӯшидем ва мегӯяд: Баъд аз он Умар ибни Абдулазиз аз вай хост, то он қадаҳро барояш бибахшад ва ў он қадаҳро барояш бахшид.

1948. Ривоят аст, ки қадаҳи Паёмбари Худо (с) назди Анас ибни Молик (р) буд ва гуфт: Барои Паёмбари Худо (с) дар ҳамин қадаҳ чандин бор об додам ва дар он қадаҳ ҳалқае аз оҳан буд. Ин қадаҳ дар замони худи Паёмбари Худо (с) тарк ва шикоф бардошта буд ва худи он ҳазрат (с) ҳалқаи оҳаниро чиҳати маҳкам кардан ба он баста буданд) ва Анас (р) меҳост ба ивази он ҳалқаеро аз тилло ва ё нуқра бар он наасб намояд, вале Абуталҳа барояш гуфт: Чизеро, ки худ Паёмбари Худо (с) сохтаанд, тағийир мадех. Ва ўз аз тасмими худ баргашт.

**БОБИ 1. Он чӣ, ки дар мавриди каффори беморӣ
омодааст**

1949. Аз Абӯсаъиди Худрӣ ва Абӯхурайра (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: “Худованд ба сабаби машаққат ва дарду мусибат ва андӯҳ, зараву ғам ва ҳатто хоре, ки ба пои мусалмонон меҳалад, аз гуноҳони ў мебахшад.”

1950. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Мусалмон монанди шоҳай тару тозаест, аз ҳар тарафе, ки бод ба вай вазад, мутамоил мегардад (вале намешиканад) ва чун қавӣ гардад, омодаи таҳаммули масоибу саҳтиҳо мегардад.

Шахси фочир монанди шоҳай дарахти арзаш аст, ки хушк ва рост истодааст ва ҳар он омодаи он аст, ки Худованд онро дарҳам бишканад” (яъне: мусалмон аз ғам ва андӯҳе, ки барояш мерасад, мутаассир мегардад, вале маънавиёти худро аз даст намедиҳад).

1951. Ва аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Касеро, ки Худованди мутаъюл барояш иродай хайр дошта бошад, гирифтори машокил месозад.”

БОБИ 2. Шиддати беморӣ

1952. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Ҳеч касеро надидам, ки дардаш аз дарди Паёмбари Худо (с) шадидтар бошад (мурод аз ин ҳамон дарде аст, ки Паёмбари Худо (с) аз он вафот намуданд).

1953. Аз Абдуллоҳ ибни Масъуд (р) ривоят аст, ки гуфт: Ҳангоми бемории Паёмбари Худо (с) назди эшон омада ва дидам, ки маразашон шадид шудааст, гуфтам: Дарди шумо шадид шудааст, шояд сабабаш ин бошад, ки барои шумо ду музд дода шавад. (Яъне, чун шиддати бемории шумо дучанди шиддати бемории дигарон аст, музди он низ дучанди музди дигарон аст). Фармуданд: “Бале! Мусалмон ба ҳеч мусибате дучор намегардад, магар он, ки Худованд ба сабаби он мусибат гуноҳашро ба монанди барги дарахт мерезонад.”

БОБИ 3. Фазилати касе, ки ба сабаби бод бехуш мегардад

1954. Ривоят аст, ки Ибни Аббос (р) ба яке аз дўстонаш гуфт: Оё занеро аз ахли ҷаннат барои ту нишон бидиҳам? Гуфт: Бале. Гуфт: Ҳамин зани сиёҳ аст, ки назди Паёмбари Худо (с) омаду гуфт: Ман гоҳе бехуш мешавам ва баъзе аз аъзоям бараҳна мегардад, дар ҳаққи ман дуо кунед.

Фармуданд: “Агар меҳоҳӣ, сабр қун ва биҳишт насибат ҳоҳад шуд ва агар меҳоҳӣ, дуо қунам, ки шифо биёбӣ.” Гуфт: Сабр мекунам, вале (дар ҳини бехушӣ) танам бараҳна мешавад, бароям дуо қунед, ки бараҳна нагардам. Ва (Паёмбари Худо (с) барояш дуо карданд.

БОБИ 4. Фазилати касе, ки биноияшро аз даст медиҳад

1955. Аз Анас ибни Молик (р) ривоят аст, ки гуфт: Аз Паёмбари Худо (с) шунидам, ки фармуданд: “Худованди мутаъюл мефармояд: “Агар бандаамро ба аз байн бурдани биноияш мубтало созам ва ў сабр намояд, дар ивази он ҷаннатро барояш медиҳам.”

БОБИ 5. Ибодати бемор

1956. Аз Ҷобир (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) (ҳангоми беморияш) ба аёдатам омаданд, на ба ҳар савор буданд ва на ба аспе.

БОБИ 6. Нола ва шикояте, ки барои бемор раво аст

1957. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Вой сарам. Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Агар ту мурдӣ ва ман зинда будам, бароят талаби омурзиш намуда ва дар ҳаққи ту дуо мекунам.” Оиша (р) гуфт: Во мусибато, ба Худованд савганд, тавре маълум мешавад, ки ба марги ман хуш ҳастед. Ва агар чунин бошад, то охирин рӯз шумо бо баъзе аз ҳамсарони худ ҳамбистар мешавед.

Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Балки ман мегӯям, кивой сари ман (Яъне во мусибаторо бояд ман бигӯям, на ту, зоро ман мемирам ва ту зинда мемонӣ) ва тасмим гирифтам, ки Абӯбакр ва фарзандашро (ки Абдурраҳмон (р) аст ва дар “Саҳҳ”-и Муслим ин чиз ба таври сарҳ мазкур аст) биталбам ва пеши аз ин, ки мардум чизе бигӯянд ва ё қасоне, ки орзуи хилофатро доранд, хилофатро орзу намояд (амири хилофатро) возеҳ созам, вале байд аз он бо худ гуфтам, ки Худованд ин корро ҷуз барои Абӯбакр, барои каси дигаре насиб намекунад ва мусалмонон ҳам ҷуз хилофати Абӯбакр хилофати дигареро қабул наҳоҳанд кард.” Ва ё гуфтанд, ки “адфаъуллоҳ ва яъбал мӯъминун.” Ва шак дар тақдим ва таъхири ин иборат аз тарафи ровӣ аст.

БОБИ 7. Беморе, ки орзуи марги худро дорад

1958. Аз Анас ибни Молик (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Хеч касе набояд ба сабаби bemorӣ марги худро талаб намояд ва агар ночор аст, фақат бигӯяд, ки Худоё! То вақте, ки зиндагӣ бароям беҳтар аст, маро зинда нигаҳ дор ва вақте, ки марг бароям беҳтар бошад, маро бимирон.”

1959. Аз Хаббоб (р) ривоят аст, ки худро ҳафт бор дод намуд ва гуфт: Касоне, ки аз мо пештар буданд, мурданд ва дори дунё аз савоби охирати онҳо чизеро кам карда натавонист. (Яъне фирефтагии онҳо ба дунё тавре набуд, ки охиратро аз ёдҳо бурда бошад ва дар натиҷаи ин амр сабаби нуқсони савоби онҳо гардида бошад). Вале дунё ончунон ба мо рӯй овардааст, ки барои масрафи он раҳе ба ҷуз аз хок ва гил (яъне таъмир ва соҳтмон) намебинем. Ва агар Паёмбари Худо (с) аз орзу кардани марг манъ намекарданد, ман марги худро талаб мекардам.

1960. Аз Абӯҳурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Аз Паёмбари Худо (с) шунидам, ки фармуданд: “Хеч қасро амалаш ба ҷаннат намебарад.” Гуфтанд: Ҳатто шуморо, ё Расулаллоҳ? Фармуданд: “Ва ҳатто маро, магар он, ки Худованди мутаъюл мавриди лутф ва инояти худ қарор дихад, пас дар аъмоли худ миёнаравиро пешаи худ созед ва набояд ҳеч касе марги худро талаб намояд, зеро агар некӯкор бошад, шояд корҳои неки бештареро анҷом дихад ва агар бадкор бошад, эҳтимол дорад, ки аз корҳои бадаш тавба намояд.”

БОБИ 8. Дуои аёдати bemor

1961. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Чун Паёмбари Худо (с) ба ҳабаргирии bemore мерафтанд ва ё bemorerero наздашон меоварданд, мегуфтанд: “Парвардигоро! Маразро аз байн бибар ва шифояш бидех, ки шафодиҳанда ту ҳастӣ ва шифое ҷуз шифои ту нест. Ва ончунон шифое бидех, ки ҳеч дарде ба ў боқӣ намонад.”

БОБИ 1. Ҳеч дардero Худованд надодааст, магар он, ки давоero барояш омода намудааст

1962. Аз Абӯхурайра (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуанд: “Худованд ҳеч дардero надодааст, магар он, ки барояш шифоero омода намудааст.”

БОБИ 2. Шифо дар се чиз аст

1963. Аз Ибни Аббос (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуанд: “Шифо дар се чиз аст. Нӯшиданি асал, нештари хичоматгар ва сихи дөггар ва умматамро аз дөг кардан манъ мекунам.”

БОБИ 3. Муолиҷа намудан ба асал ва ин қавли Худованд, ки: “Дар асал шифое аст барои мардумон” (Наҳљ: 69)

1964. Аз Абӯсаъид (р) ривоят аст, ки гуфт: Шахсе назди Паёмбари Худо (с) омаду гуфт: Шиками бародарам дард мекунад. Фармуанд: “Барояш асал бидех.” Боз дубора омад (ва ҳамон суханро такрор намуд). Фармуанд: “Барояш асал бидех.” Бори саввум омад ва боз гуфтанд: Барояш асал бидех. Бори чаҳорум омаду гуфт: чунин кардам (яъне барояш чанд бор пай дар пай асал додам, вале шифо наёфт. Фармуанд: “Худованд рост мегӯяд, (мурод аз он, ин қавли Худованди мутаъол аст, ки мефармояд: **Фиҳи шифоун линноси**) ва шиками бародарат дурӯғ, барояш асал бидех.” Он шахс барои бародараш асал дод ва бародараш шифо ёфт.

БОБИ 4. Сиёҳдона

1965. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Аз Паёмбари Худо (с) шунидам, ки фармуанд: “Ин сиёҳдона барои ҳар дарде ғайр аз дарди сом шифо аст.” Гуфтам: Сом чист? Фармуанд: Марг.

БОБИ 5. Қатраи бинӣ аз қусти ҳиндӣ ва қусти дарёй

1966. Аз Умми Ҷайс бинти Михсан (р) ривоят аст, ки гуфт: Аз

Паёмбари Худо (с) шунидам, ки фармуданд: “Аз ин уди ҳиндй истифода кунед, зеро дар он ҳафт шифо аст: агар дар бинй чаконда шавад, дарди гулўро шифо медиҳад ва агар ба ҳалқ рехта шавад, барои марази зотулчанб даво аст.” Бақияи ҳадис қаблан гузашт.

БОБИ 6. Ҳичомат аз беморӣ

1967. Ҳадиси Анас (р) дар мавриди ин, ки Абӯтайиба Паёмбари Худо (с)-ро ҳичомат намуд, қаблан гузашт ва дар ин ривоят омадааст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Беҳтарин чизе, ки ба он давой намудаед, ҳичомат ва қусти баҳрӣ аст.” Ва фармуданд: “Қӯдакони худро ба молидани ҳалқу гулӯ ба сабаби дарди гулӯи онҳо (ки он варам кардани навазатайн (зиндонакҳо) бошад) азоб надихед, балки эшонро ба қуст муъолиҷа намоед.”

БОБИ 7. Касе, ки ба таъвизот муолиҷа накардааст

1968. Аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки гуфт Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Ҳамаи умматҳо бароям нишон дода шудаанд, як ва ду паёмбарро дидам, ки бо гурӯҳе аз уммати худ мераванд ва паёмбареро дидам, ки ҳеч касе бо ӯ нест, то ин, ки гурӯҳи бузурге бароям намоён шуданд, пурсидам: Инҳо киёнанд? Оё уммати ман ҳастанд? Гуфтанд, ки Мӯсо (а) ва уммати ӯ мебошанд.

Бароям гуфта шуд, ки ба уфуқ назар қун. Чун нигоҳ кардам, дидам, гурӯҳе аст, ки уфуқро пур кардааст. Ва бароям гуфтанд, ки ин тарафу он тараф ба офоқи осмон нигоҳ қун. (Чун нигоҳ кардам) дидам, он қадар мардум аст, ки уфуқро пур кардаанд. Бароям гуфтанд, ки инҳо уммати ту ҳастанд ва аз ин гурӯҳ ҳафтод ҳазор нафар бидуни ҳисоб ба ҷаннат дохил мешаванд.”

Баъд аз ин сухан Паёмбари Худо (с) бидуни ин, ки тавзехи бештаре бидиханд, ба хонаи худ рафтанд, ашк аз ҷашмони мардум ҷорӣ гашт ва бо худ гуфтанд: Оё ин ҳафтод ҳазор нафар моён ҳоҳем буд, ки ба Худо имон овардаем ва аз расулаш мутобиъат намудем ва ё фарзандони мо, ки дар Ислом ба дунё омадаанд, зеро мо дар ҷоҳилият ба дунё омада будем. Ин ҳабар ба Паёмбари Худо (с) расид, назди онҳо омада ва фармуданд: “Онҳое, ки бидуни ҳисоб ба ҷаннат мераванд, қасонеанд, ки рукия ва афсун намекунанд ва ба паррандагон (ва амсоли онҳо) фоли бад намезананд (масалан бигӯянд, ки фалон парранда наҳс аст, агар бар девори хонаи шахсе бинишнад, сабаби бадбахтиаш мешавад ва ё бемориаш мемирад ва ё молаш талаф меёбад ва монанди ин чизҳо) ва аз доф кардан иҷтииноб меварзанд ва бар Парвардигори худ тавакkal мекунанд.”

Укоша ибни Мөхсан (р) гуфт: “Ё Расулаллоҳ! Оё ман ҳам аз инҳо (яъне аз ҳамин ҳафтод ҳазор нафар) ҳоҳам буд? Фармуданд: “Бале.”

Шахси дигаре бархост ва гуфт (ин шахс Саъд ибни Убода (р) буд): Оёман ҳам аз эшон хоҳам буд? Фармуданд: “Дар ин амр Укоша аз ту сабқат намуд.”

БОБИ 8. Марази чузом (песӣ)

1969. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: “На сироят (ба зоти худ) таъсире дорад ва на фоли бад гирифтан, на бүм таъсире дорад ва на моҳи сафар ва аз марази чузом тавре бигурезед, ки аз шер мегурезед (ва мутаассифона, то ҳозир мусалмони бисёре бумро аломати наҳс ва сездаҳ рӯзи аввали моҳи Сафарро рӯзҳои мухотара (дар хатар афтодам) ва шарорат медонанд).

БОБИ 9. Таъсире аз сафар нест

1970. Ва аз Абӯхурайра (р) дар ривояти дигар омадааст, ки шахси бодиянишине гуфт: Ё Расулаллоҳ! Ҷӣ сабаб аст, ки шутурҳоям дар сахро монанди оҳу аст ва чун шутури гаргине (гарг бар вазни барг як навъи маразе аст, ки пӯсти ҳайвонро мегирад ва сабаби резиши мӯй ва хориши фаровон мешавад), дар байнин онҳо доҳил мешавад, ҳамаро гаргин месозад? Фармуданд: “Шутури аввалро кӣ гаргин соҳтааст?”

БОБИ 10. Марази зотулҷанб

1971. Аз Анас ибни Молик (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) ба ҳонаводае аз Ансор (ки ҳонавода Оли Умар ибни Ҳазм мебошанд) иҷоза доданд, ки аз газидагии ҳазандагон ва дарди гӯш дуюхонӣ намоянд. Анас (р) мегӯяд: Ман ҳудро аз марази зотулҷанб дар замони ҳаёти Паёмбари Худо (с) доғ намудам ва дар ҳоле Абӯталҳа ва Анас ибни Назр ва Зайд ибни Собит ҳузур доштанд, Абӯталҳа маро доғ кард.

БОБИ 11. Таб аз ҳарорати ҷаҳанинам аст

1972. Ривоят аст, ки чун занеро, ки таб карда буд, назди Асмоа бинти Абӯбакр (р) меоварданд, то барояш дуо кунад, Асмоа (р) рӯи синааш об мерехт ва мегуфт: Паёмбари Худо (с) ба мо амр намудаанд, табро бо об сард бисозем.

БОБИ 12. Он ҷӣ, ки дар мавриди тоъун (вабо) омадааст

1973. Аз Анас ибни Молик (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Тоъун барои ҳар мусалмон шаҳодат аст” (яъне касе, ки аз бемории тоъун мемирад, барояш савоби касе аст, ки ба шаҳодат мерасад).

БОБИ 13. Дуюхонӣ аз ҷашмрасӣ

1974. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) барои ман амр карданд, ё Паёмбари Худо (с) амр карданд, ки аз ҷашмрасӣ дуюхонӣ шавад.

1975. Ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) дар хонаи Умми Салама (р) дуҳтаракеро диданд, ки дар рӯяш сиёҳӣ пайдо шудааст. Фармуданд: “Ӯро дуюхонӣ кунед, зоро ӯ назар шудааст.”

БОБИ 14. Дуюхонӣ аз газидани мор ва акраб

1976. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) дуюхониро аз газидани ҳар газандай заҳрдоре иҷоза доданд.

БОБИ 15. Қайфияти дуюхонии Паёмбари Худо (с)

1977. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) барои бемор чунин мегуфтанд: “Хоки сарзамини мо ба оби даҳони мо марази моро ба хости Парвардигори мо шифо мебахшад.”

БОБИ 16. Фоли нек

1978. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Аз Паёмбари Худо (с) шунидам, ки фармуданд: “Бадшугунӣ нест ва беҳтар аст, ки инсон фоли нек бигирад.” Гуфтам: Ё Расулаллоҳ! Фоли нек чӣ гуна аст? Фармуданд: “Сухани неке аст, ки касе аз дигаре мешунавад.”

БОБИ 17. Пешгӯӣ

1979. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Ду зан ба ҳам ҷанг карданд. Яке бо санг ба шиками дигаре, ки ҳомила буд, зад ва баччаи шикамашро қушт. Онҳо назди Паёмбари Худо (с) даъво намуданд ва эшон ҳукм карданд, ки дияти (хунбаҳои) он тифл як ғулом ё як қаниз аст. (Валии амри) зане, ки бояд диятро мепардоҳт, гуфт: Ё Расулаллоҳ! Аз касе, ки на ҷизе ҳӯрда ва на ҷизе ошомида, на сухане зада ва на ҳатто овозе кашидааст, чӣ гуна дият бидиҳам? Ҳуни чунин шаҳсе ҳадар аст. Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Ин шаҳс аз дору дастай коҳинон аст.”

БОБИ 18. Баъзе аз баёнот сеҳромез аст

1980. Аз Абдуллоҳ ибни Умар (р) ривоят аст, ки ду нафар аз мардуми машриқзамин омада ва баёния доданд. Мардум аз баёнияи онҳо ба тааҷҷуб афтоданд. Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Баъзе баёнот (ё баъзе аз баёнот) сеҳромез аст.”

БОБИ 19. Сирояте нест

1981. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Шахси мариз назди шахси тандуруст оварда нашавад.”

**БОБИ 20. Муолиҷа бо заҳр ва он чӣ, ки зарарнок буда
ва бояд аз он парҳез шавад**

1982. Ва аз Абӯхурайра (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: “Касе, ки худро аз кӯҳ андохта ва худкушӣ менамояд, дар оташи дӯзах ба таври ҷовидона ҳамон тавр сукут мекунад ва меафтад. Ва касе, ки заҳреро нӯшида ва ба он заҳр худкушӣ менамояд, ҳамон заҳр дар оташи дӯзах дар дасташ буда ва аз он ба таври доимӣ менӯшад. Ва касе, ки бо оҳане худкушӣ менамояд, ҳамон оҳан дар оташи дӯзах ба дасташ буда ва ба таври доимӣ ва абадӣ онро ба шиками худ доҳил мекунад.”

БОБИ 21. Агар магасе дар зарф меафтад

1983. Ва аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Агар магасе дар зарфи шумо афтод, онро ба таври комил ғӯта дихед, зоро дар як болаш шифо ва дар як боли дигараш мараз аст.”

БОБИ 1. Андозае, ки аз бучулак дарозтар бошад, дар оташ аст

1984. Аз Абӯхурайра (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: “Изоре, ки аз бучулак поёntар бошад, дар отashi дӯзах аст.” (Бучулак устухони баромадае аст, ки дар банди по қарор дорад ва маънни ҳадис ин аст, ки он чиро, ки изор аз бучулаки по ва поёntар аз он мепӯшонад, дар отashi дӯзах месӯзад).

БОБИ 2. Либоси гулдор, хатдор ва қабо

1985. Аз Анас ибни Молик (р) ривоят аст: Паёмбари Худо (с) аз хар либосе ҳибрро бештар дӯст доштанд ҳибр навъе аз бурди ямонӣ аст, ки аз пунба сохта мешавад).

1986. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки чун Паёмбари Худо (с) вафот ёфтанд, ба бурди ямонии сабзранге (ва ё бурди ямонии хатдоре) пӯшонда шуданд.

БОБИ 3. Либоси сафед

1987. Аз Абӯзар (р) ривоят аст, ки гуфт: Назди Паёмбари Худо (с) омадам, дидам, ки хоб ҳастанд ва чомай сафеде болои эшон андохта шудааст. Бори дуввум омадам, дидам, ки бедор шудаанд ва фармуданд: “Ҳеч бандае нест, ки “Ло илоҳа иллаллоҳ” бигӯяд ва байд аз он бимирад, магар он, ки ба ҷаннат меравад.” Гуфтам: Агарчанде зино ва дуздӣ карда бошад? Фармуданд: “Агарчанде зино ва дуздӣ карда бошад.” Гуфтам: Агарчанде зино ва дуздӣ карда бошад? Фармуданд: “Агарчанде зино ва дуздӣ карда бошад, ба рағми анфи Абӯзар.” Ва чун Абӯзар (р) ин ҳадисро ривоят мекард, (дар охир) мегуфт “ба рағми анфи Абӯзар” (маънои рағми анф ба хок молидани бинӣ аст ва ин дар ҷое гуфта мешавад, ки коре бар хилофи ироди шахсе анҷом пазирад).

БОБИ 4. Пўшидани абрешим барои мардон ва истеъмоли микдоре, ки аз абрешим ҷавоз дорад

1988. Аз Умар (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) аз истеъмоли абрешим манъ карданд, магар ин андозаро, ба ангушти шаҳодат ва ангушти миёнаи худ ишора намуд. (Ва мегуфт:) Ин андоза ҳам бояд барои зиннати либос бошад.

БОБИ 5. Фарш кардани абрешим

1989. Ва аз Умар (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Касе ки абрешимро дар дунё мепӯшад, дар охират намепӯшад.”

1990. Аз Ҳузайфа (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) моро аз ҳӯрдан ва ошомидан дар зарфи тилло ва нуқра ва аз пўшидани ҳарир ва дебоҷ ва аз нишастан бар он наҳӣ фармуданд.

БОБИ 6. Мамнӯъ будани истеъмоли заъфарон барои мардҳо

1991. Аз Анас (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) аз истеъмоли заъфарон (дар бадан ва либос) барои мардҳо манъ фармуданд.

БОБИ 7. Кафшҳои ҷилдӣ ва ғайра

1992. Ривоят аст, ки касе аз Анас (р) пурсид, ки оё Паёмбари Худо (с) бо кафш намоз меҳонданд? Гуфт: Бале.

1993. Аз Абӯҳурайра (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Касе набояд бо як кафш роҳ биравад, ё ҳар ду кафшро аз пояш барорад ва ё ҳардуро бипӯшад.”

БОБИ 8. Кашидани кафши пои чап

1994. Аз Абӯҳурайра (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Вақти кафш пўшидан аз пои рост ва ҳангоми баровардан аз пои чап шурӯъ намоед, ба тавре, ки пои рост аввалин по дар кафш пўшидан ва охирин по дар кафш баровардан бошад.”

БОБИ 9. Ин қавли Паёмбари Худо (с), ки: “Набояд бар бар ангуштари худ навишта кард”

1995. Аз Анас ибни Молик (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) ангуштаре аз нуқра барои худ соҳтанд ва рӯи он навиштанд: “Муҳаммадун Расулуллоҳ” ва фармуданд: “Ман ангуштаре аз нуқра

барои худ соҳтам ва рӯи он “Муҳаммад Расулуллоҳ”-ро нақш намудам ва шумоён рӯи ангуштари худ чунин чизеро нақш нақунед.”

БОБИ 10. Касоне, ки худро шабеҳи зан месозанд, бояд аз хонаҳо хориҷ соҳта шаванд

1996. Аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) мардҳоеро, ки худро монанди занҳо месозанд ва занҳоеро, ки худро ба шакли мардҳо дармеоваранд, лаънат намуда ва фармуданд: “Инҳоро аз хонаҳои худ берун кунед.” Ибни Аббос (р) мегӯяд, ки Паёмбари Худо (с) фалонӣ ва Умар (р) фалониро хориҷ намуданд.

БОБИ 11. Риш гузоштан

1997. Аз Ибни Умар (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: “Бо мушрикин мухолифат намоед, ришҳои худро нигоҳ доред ва бурутҳои худро бичинед.”

БОБИ 12. Ранг додани (сару риш)

1998. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Яхуд ва насоро (сару риши худро) ранг намедиҳанд. Шумо бо онҳо мухолифат намоед.” (Яъне сару риши худро ранг дихед ва ин амр барои истиҳбоб аст, на барои вучуб).

БОБИ 13. Мӯи мучаъъад

1999. Аз Анас (р) ривоят аст, ки гуфт: Мӯи Паёмбари Худо (с) мӯи шоназада буд, на хеле мучаъъад буд ва на хеле афтода ва (дарозии он) байни гӯш ва дӯш буд.

2000. Ва аз Анас (р) ривоят аст, ки гуфт: Даству пои Паёмбари Худо (с) қавӣ ва рӯи эшон зебо буд, на пеш аз он ва на баъд аз он касеро ба он зебойӣ дида будам ва кафҳои дасти эшон кушода буд (ва баъзе мегӯянд, ки мурод аз кушодагии кафи даст киноя аз чуд ва саховат аст).

БОБИ 14. Нигоҳ доштани мӯи пешонӣ ё мӯи назрӣ

2001. Аз Ибни Умар (р) ривоят аст, ки гуфт: Аз Паёмбари Худо (с) шунидам, ки аз нигоҳ доштани мӯи пешонӣ ва мӯи назрӣ наҳӣ фармуданд (яъне раво нест, ки мӯи тамоми сар тарошида шавад ва танҳо мӯи пешонӣ нигоҳ дошта шавад).

БОБИ 15. Атр задани зан шавҳарашро

2002. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с)-ро аз беҳтарин атрे, ки доштанд, то ҷое атр мезадам, ки аломати аттро дар сару рӯи эшон мушоҳида менамудам.

БОБИ 16. Хушбӯиро набояд рад кард

2003. Аз Анас (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) хушбӯиро рад намекарданд.

БОБИ 17. Хушбӯии маҳлут

2004. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с)-ро дар ҳаҷҷатулвадоъ бо дасти худ аз хушбӯй, ки маҳлут буд, дар вақти эҳром бастан ва дар вақти берун шудан аз эҳром атр задам.

БОБИ 18. Азоби суратгирандагон дар рӯзи қиёмат

2005. Аз Ибни Умар (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Касоне, ки ин тасвирҳоро мекашанд, дар рӯзи қиёмат таъзib мешаванд ва барои онҳо гуфта мешавад: чизҳоеро ҳалқ кардаед, зинда кунед.” (Ин ҳадис ба таври сарҳ далолат бар таҳрими (ҳаром будани) тасвир дорад. Вале дар ин аср чун дар баъзе ҳолатҳо тасвир зарурӣ мебошад, метавон гуфт, ки ба асоси қоиди (аззаруроту тубихул маҳзурот) чунин амале барои зарурат раво аст. Чунончӣ ҳӯрдани ғӯшти ҳук ҳаром аст, вале дар вақти зарурат ва садди рамақ ҳӯрдани он мубоҳ мегардад).

БОБИ 19. Аз байн бурдани тасовир (суратҳо)

2006. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Аз Паёмбари Худо (с) шунидам, ки фармуданд: “Худованди мутаъюл мегӯяд: Оё аз касе, ки меҳоҳад монанди ҳалқи ман ҳалқ намояд, касе золимтар ҳоҳад буд? Агар метавонанд як донаеро ҳалқ намояд. Агар метавонанд як зарраеро ҳалқ намоянд. Ва дар ривояти дигар омадааст, ки “пас агар метавонанд, як ҷаверо ҳалқ намоянд.”

БОБИ 1. Сазовортарин ашхос ба эшон

2007. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Шахсе назди Паёмбари Худо (с) омаду гуфт: Ё Расулаллоҳ! Сазовортарин шахс, ки барояш эҳсон кунем, кист? Фармулданд: “Модари ту.” Гуфт: Баъд аз он кист? Фармулданд: “Баъд аз он ҳам модари ту.” Гуфт: Баъд аз он кист? Фармулданд: “Баъд аз он ҳам модари ту.” Гуфт: Баъд аз он кист? Фармулданд: “Баъд аз он падари ту.”

БОБИ 2. Набояд касе падару модарашро дашном бидиҳад

2008. Аз Абдуллоҳ ибни Амр (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармулданд: “Аз бузургтарин гуноҳон ин аст, ки шахсе падару модарашро лаънат кунад.” Касе гуфт: Ё Расулаллоҳ! Чӣ гуна мумкин аст, касе падару модарашро лаънат кунад? Фармулданд: “Инсон падари шахси дигарро дашном медиҳад ва он шахс падарашро дашном медиҳад ва модари дигареро дашном медиҳад ва он шахс модарашро дашном медиҳад.”

БОБИ 3. Гуноҳи қатъкунандаи силаи раҳм (робитаи хешовандӣ)

2009. Аз Ҷубайр ибни Мутъим (р) ривоят аст, ки гуфт: Аз Паёмбари Худо (с) шунидам, ки фармулданд: “Касе, ки силаи раҳмро қатъ мекунад, ба ҷаннат дохил намешавад.”

БОБИ 4. Касе, ки (силаи раҳм)-ро баҷо биёварад, Худованд ўро мавриди раҳмати худ қарор медиҳад

2010. Аз Абӯхурайра (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармулданд: “Силаи раҳм аслаш аз номи Раҳмон аст ва аз ин ҷо аст, ки Худованди мутаъол фармуд: “Касе, ки силаи раҳмро ба ҷо биёварад, ўро мавриди раҳмати худ қарор медиҳам ва касе, ки силаи раҳмро қатъ кунад, ўро аз раҳмати худ дур месозам.”

БОБИ 5. Силаи раҳм аз тароваташ тоза мегардад

2011. Аз Амр ибни Ос (р) ривоят аст, ки гуфт: “Аз Паёмбари Худо (с) на ба таври пинҳонӣ, балки ба таври ошкоро шунидам, ки фармуанд: “Ҳамаи хонаводаи Абӯфалон дӯстони ман нестанд, гӯянд мурод аз хонаводаи Абӯфалон оли Абӯльос ибни Умайя мебошад), балки дӯсти ман Худованди мутаъол ва мусалмонони некӯкоронанд, вале ҳаққи силаи раҳмро дар мавриди хонаводаи Абуфалон ба ҷо меоварам.”

БОБИ 6. Силаи раҳм он нест, ки дар муқобили силаи раҳм бошад

2012. Аз Абдуллоҳ ибни Амр (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуанд: “Силаи раҳм он нест, ки некӯй дар муқобили некӯй бошад, балки силаи раҳм он аст, ки агар касе силаи раҳмро бо ӯ қатъ мекунад, ӯ силаи раҳмро бачо биёварад.”

БОБИ 7. Дӯст доштани фарзанд ва бӯсидан ва дар оғӯш гирифтани он

2013. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Шахси бодиянишине назди Паёмбари Худо (с) омад ва пурсид. Оё шумо атфоли худро мебӯсед? Фармуанд: “Бале.” Он шахс гуфт: Вале мо атфоли худро намебӯсем. Паёмбари Худо (с) фармуанд: “Дар сурате, ки Худованд раҳмату меҳрубониро аз қалби ту хориҷ намудааст, ман барои ту чӣ коре карда метавонам?”

2014. Аз Умар ибни Ҳаттоб (р) ривоят аст, ки асиронеро назди Паёмбари Худо (с) оварданд, аз ҷумлаи асирон зане буд, ки шир аз синаҳояш мерехт ва ҳар тифлеро, ки дар байни асирон медид, ба синааш меандоҳт ва ӯро шир медод. Паёмбари Худо (с) аз моён пурсиданд: “Оё мумкин аст, ин зан фарзандашро дар оташ биандозад?” Гуфтем: На, ҳаргиз. Агар ба ихтиёраш бошад, ҷунин коре намекунад. Фармуанд: “Яқинан, Худованди мутаъол бар бандагони худ аз ин зан нисбат ба фарзандаш меҳрубонтар аст.”

БОБИ 8. Худованди мутаъол раҳматро сад қисмат кардааст

2015. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Аз Паёмбари Худо (с) шунидам, ки фармуанд: “Худованди мутаъол раҳматро сад қисмат кардааст, наваду нӯҳ қисматро назди худ нигаҳ доштааст ва як қисматро бар рӯи замин нозил намудааст ва аз ҳамин як қисмат аст, ки мардум бо яқдигар меҳрубонӣ мекунанд. Ҳатто асп пояшро баланд

нигоҳ медорад, то мабодо бар курааш осебе бирасад.” (Ва дар ривояти дигар омадааст, ки фармууданд: “Ва Худованд ин сад раҳмати худро дар рӯзи қиёмат бо ҳамин раҳмати дунё комил мекунад”).

БОБИ 9. Ниходани тифл бар болои рон

2016. Аз Усома ибни Зайд (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) маро бардоштанд ва бар болои як рони худ ва Ҳасанро (р)-ро бар болои рони дигари худ шинонданд. Сипас ҳардии моро бо ҳам фишор дода ва мегуфтанд: “Худоё, барои онҳо меҳруbonӣ кун, чун ман онҳоро дӯст медорам.”

БОБИ 10. Раҳмати инсонҳо ва ҷорпоён

2017. Аз Абӯҳурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) барои хондани намозе бархостанд ва мо ҳам бо эшон бархостем, шахси бодиянишине дар дохили намоз гуфт: Худоё! Фақат барои ман ва Муҳаммад раҳмат кун ва барои дигаре бо мо раҳмат макун. Чун Паёмбари Худо (с) салом доданд, ба он шахси бодиянишин гуфтанд: “Чизи бисёрро кам соҳтӣ.”

2018. Аз Нӯъмон ибни Башир (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармууданд: Мусалмонони комил дар меҳруbonӣ ва дӯстӣ ва ҳамкорӣ ба ҳам монанди як ҷисм ҳастанд, ки чун узве аз он ҷисм бемор гардад, дигар аъзои часад ба бедорхобӣ ва таб ба қӯмаки он узви бемор мешитобанд.”

2019. Аз Анас ибни Молик (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки (р) фармууданд: “Ҳар мусалмоне, ки ниҳолеро шинонад ва инсон ва ё ҳайвоне аз он ниҳол ҷизе бихӯрад, он ҷиз барои касе, ки ниҳолро шинондааст, садақа маҳсуб мешавад.”

2020. Аз Ҷарир ибни Абдуллои Баҷалӣ (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармууданд: “Касе, ки (барои дигарон) раҳм нақунад, мавриди раҳмати (Худованди мутаъол) қарор намегирад.”

БОБИ 11. Ба ҳамсоя бояд некӣ намуд

2021. Аз Оиша (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармууданд: “Он қадар Ҷабраил (ъ) маро (ба некӣ кардан) барои ҳамсоя васият мекард, ки бо худ гуфтам: шояд ҳамсояро вориси ҳамсоя созад.”

БОБИ 12. Гуноҳи касе, ки ҳамсояш аз озораш дар амон нест

2022. Аз Абӯшурайҳ (р) ривоят аст, ки гуфт Паёмбари Худо (с) фармууданд: “Ба Худованд савганд, ки имон надорад, ба Худованд

савганд, ки имон надорад, ба Худованд савганд, ки имон надорад.” Касе гуфт: Ё Расулаллоҳ! Кист ки (имон надорад?) Фармуданд: “Касе, ки ҳамсояш аз озораш дар амон нест.”

БОБИ 13. Касе, ки ба Худо ва рӯзи охират имон дорад, набояд ҳамсояшро азият намояд

2023. Аз Абӯҳурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Касе, ки ба Худо ва рӯзи охират имон дорад, набояд ҳамсояшро азият намояд ва касе, ки ба Худо ва рӯзи охират имон дорад, бояд меҳмонашро эҳтиром намояд ва касе, ки ба Худо ва рӯзи охират имон дорад, ё бояд сухани хайрҳоҳонае бигӯяд ва ё хомӯш бошад.”

БОБИ 14. Ҳар кори неке садақа аст

2024. Аз Ҷобир ибни Абдуллоҳ (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: “Ҳар кори неке садақа аст.”

БОБИ 15. Дар ҳамаи корҳо бояд миёнаравӣ намуд

2025. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Худованд мадоро ва миёнаравиро дар ҳамаи корҳо дӯст дорад.”

БОБИ 16. Ҳамкории мусалмонон бо яқдигар

2026. Аз Абӯмӯсо (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: “Мусалмон барои мусалмон монанди деворе аст, ки як қисмати он қисмати дигарро нигоҳ медорад.” Баъд аз он ангуштони худро дохили яқдигар намуданд. Ва дар ҳоле, ки Паёмбари Худо (с) нишаста буданд, шахсе ва ё ҳоҷатманде омад ва чизе талаб намуд, эшон дар ин вакт рӯи худро ба тарафи мо намуда ва фармуданд: “Шафоати яқдигари худро биқунед, барои шумо музд дода мешавад ва Худованд он чиро, ки хоста, бошад бар забони Набии худ ҷорӣ месозад.”

БОБИ 17. Паёмбари Худо (с) бадзабон ва носазогӯй набуданд

2027. Аз Анас ибни Молик (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) дашномдиҳанда ва фаҳшдиҳанда ва лаънаткунанда набуданд. Ҳангоми қаҳр барои моён чунин мегуфтанд: “Чаро фалонӣ чунин кардааст, пешониаш хоколуд шавад.”

БОБИ 18. Фазилати ахлоқи накӯ ва саховат ва бад будани баҳиљ

2028. Аз Ҷобир (р) ривоят аст, ки гуфт: Ҳеч гоҳ Паёмбари Худо (с) дар муқобили талаб ва хостай касе “на” нагуфтаанд.

2029. Аз Анас (р) ривоят аст, ки гуфт: Даҳ сол барои Паёмбари Худо (с) хидмат намудам, як бор ҳам бароям “үф” ва ё ин ки: “чаро чунин кардӣ ва чунон накардӣ” нагуфтаанд.

БОБИ 19. Набояд касеро дашном дод ва ё лаънат намуд

2030. Аз Абӯзар (р) ривоят аст, ки (гуфт): Аз Паёмбари Худо (с) шунидам, ки фармуданд: “Касе, ки дигареро ба фисқ ва қуфр муттаҳам месозад, агар он шаҳс чунин набошад, фисқ ва қуфраш бар ҳудаш бармегардад.”

2031. Аз Собит ибни Заҳҳок (р), ки аз байъаткунандагони Шаҷара буд, ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Касе, ки ба миллати дигаре ғайр аз миллати Ислом ба дурӯғ савганд бихӯрад, ў ҳамчунон аст, ки гуфтааст (масалан, касе бигӯяд, ки: Агар чунин ва ё чунон карда бошам, яҳуд ва ё насоро бошам, агар дар он чӣ, ки савганд ҳӯрдааст, дурӯғ гуфта бошад, яҳуд ва ё насоро мешавад). Ва бар бани Одам бар он чӣ, ки молики он нест, назре нест (масалан, касе, ки мегӯяд: Агар Худо маризи маро шифо дод ва ё мусофирам аз сафар омад, даҳ ғов ҳайрот мекунам. Агар фақир бошад ва ғов надошта бошад, аз ин назр бар вай чизе лозим намегардад. Ва касе, ки дар дунё ба чизе ҳудкушӣ намояд, дар рӯзи қиёмат бо ҳамон чиз таъзib мешавад (масалан, агар касе ҳудро аз кӯҳе биандозад ва ба ин тарик ҳудкушӣ намояд, дар қиёмат ба таври доимӣ аз кӯҳ андохта мешавад). Ва касе, ки мусалмонеро лаънат кунад, монанди он аст, ки ўро куштааст. Ва касе, ки мусалмонеро ба қуфр муттаҳам созад, монанди он аст, ки ўро куштааст.”

БОБИ 20. Бад будани суханчинӣ

2032. Аз Ҳузайфа (р) ривоят аст, ки гуфт: Аз Паёмбари Худо (с) шунидам, ки фармуданд: “Суханчин ба ҷаннат доҳил намешавад.”

БОБИ 21. Бад будани мадҳу тавсиф

2033. Аз Абӯбакра (р) ривоят аст, ки аз шахсе назди Паёмбари Худо (с) ёд шуд, шаҳси дигаре ўро мадҳ намуд. Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Эй вой бар ту, гардани он шаҳсро бурид.” Ва ин суханро ҷанд бор такрор намуда, (гуфтанд): “Агар мачбур мешавед, ки аз касе мадҳ кунед, бигӯед, ки ман фикр мекунам, ки фалонӣ чунин ва чунон

шахсе бошад, агар воқеан фикр мекардед, ки фалонӣ чунин ва чунон шахсе аст ва ҳисобаш бар Ҳудо аст ва касеро набояд назди Ҳудованд тазкия ва тавсиф намоед.”

БОБИ 22. Наҳӣ аз ҳасодат ва муқотаъи яқдигар (қаҳрӣ кардан)

2034. Аз Анас ибни Молик (р) ривоят аст, ки Паёмбари Ҳудо (с) фармуданд: “Аз яқдигар мутанаффир набошед ва бо яқдигар ҳасодату рашк наварзед, бо яқдигар муқотаъа накунед ва бандагони Ҳудо ва бародари ҳам бошед, барои мусалмон раво нест, ки бо бародараш бештар аз се рӯз муқотаъа (қаҳрӣ) намояд.”

2035. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки Паёмбари Ҳудо (с) фармуданд: “Аз бадгумонӣ худдорӣ намоед, зоро бадгумонӣ дурӯғтарин суханҳост, аз айбҳои мардум ҷустуҷӯ нанамоед, ҷосусии яқдигарро накунед, бо яқдигар ҳасодат наварзед, бо яқдигар кина надошта бошед, аз рафту омад бо яқдигар муқотаъа нанамоед ва бандагони Ҳудо ва бародари ҳам бошед.”

БОБИ 23. Гумон бурдане, ки ҷавоз дорад

2036. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Ҳудо (с) фармуданд: “Гумон намекунам, ки фалонӣ ва фалонӣ аз дини мо ҷизе бифаҳманд.” Ва дар ривояти дигар омадааст (ки фармуданд): “Аз дине, ки мо пайравӣ мекунем, ҷизе бидонанд.” (Ин ду нафаре, ки Паёмбари Ҳудо (с) роҷеъ ба онҳо сухан карданд, аз мунофиқин буданд).

БОБИ 24. Мусалмон бояд айби ҳудро бипӯшонад

2037. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Аз Паёмбари Ҳудо (с) шунидам, ки фармуданд: “Тамоми уммати ман дар ҳайру оғият ҳастанд, магар касе, ки гуноҳашро бармalo (ошкор) месозад. Воқеан, аз девонагӣ аст, ки касе дар шаб коре карда бошад ва Ҳудованд онро бар вай пӯшида нигоҳ доштааст ва боз ҳудаш омада ва мегӯяд: Эй фалонӣ, ман дишаб чунину чунон кардам, Ҳудованд айбашро мепӯшад ва ў пардаи Ҳудоро аз ҳуд дур меандозад.”

БОБИ 25. Муқотаъа ва ин қавли Паёмбари Ҳудо (с), ки фармуданд: “Раво нест, ки касе бо бародараш беш аз се рӯз муқотаъа намояд”

2038. Аз Абӯаюби Ансорӣ (р) ривоят аст, ки Паёмбари Ҳудо (с) фармуданд: “Раво нест, ки касе бо бародараш беш аз се рӯз муқотаъа намояд, ба тавре, ки агар бо ҳам мuloқot менамоянд, ин аз ин рӯ

бигардонад ва он аз ин ва беҳтарини онҳо ҳамон аст, ки аввал салом мекунад.”

**БОБИ 26. Ин қавли Худованди мутъялол, ки мефармояд:
“Эй мусалмонон! Аз Худо битарсед ва бо ростгӯён бошед
ва он чӣ, ки дар мавриди наҳӣ аз дурӯғ омадааст”**

2039. Аз Абдуллоҳ (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: “Ростӣ (инсонро) ба сӯи некӯй раҳбарӣ мекунад ва некӯй ба сӯи биҳишт ва шахсе то ҷое ба ростгӯй идома медиҳад, ки дар назди Худованд аз ҷумлаи сиддикин маҳсуб мегардад ва дурӯғ (инсонро) ба сӯи бадкорӣ раҳбарӣ мекунад ва бадкорӣ ба сӯи дӯзах ва шахсе то ҷое дурӯғ мегӯяд, ки дар назди Худованд аз ҷумлаи дурӯғгӯён маҳсуб мегардад.”

БОБИ 27. Сабр дар муқобили мушкилот

2040. Аз Абӯмӯсо (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: “Ҳеч қасе ва ё ҳеч ҷизе дар муқобили пешомадҳои ногувор ба андозаи Худованд собир нест, қасонеанд, ки ба Ӯ нисбати фарзандро медиҳанд ва Ӯ билмуқобил барои онҳо сиҳатӣ ва оғият арzonӣ медорад ва барои онҳо ризқу рӯзӣ медиҳад.”

БОБИ 28. Дурӣ аз ғазаб

2041. Аз Абӯҳурайра (р) ривоят аст Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Паҳлавонӣ ба хобондани дигарон нест, балки паҳлавон қасест, ки ҳангоми ғазаб молики аъсоби ҳуд бошад.”

2042. Ва аз Абӯҳурайра (р) ривоят аст, ки шахсе ба Паёмбари Худо (с) гуфт: Маро насиҳате намоед. Фармуданд: “Ғазаб макун.” Он шахс талабашро ҷанд бор такрор намуд ва Паёмбари Худо (с) дар ҳар бор мегуфтанд: “Ғазаб макун.”

БОБИ 29. Ҳаё

2043. Аз Имрон ибни Ҳусайн (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Ҳаё натиҷае ҷуз ҳайр ва некӯй надорад.”

БОБИ 30. Вақте, ки шарм надорӣ, ҳар чӣ, меҳоҳӣ, бикун

2044. Аз Абӯмасъуди Ансорӣ (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Чизеро, ки мардум аз паёмбарони гузашта ба хотир доранд, ин аст, ки (мегуфтанд:) “Вақте, ки шарм надорӣ, ҳар чӣ меҳоҳӣ бикун”

**БОБИ 31. Хушхулқӣ бо мардум ва мизоҳу шӯҳӣ кардан бо
хонавода ва Ибни Масъуд (р) мегӯяд: бо мардумон бояд аниш ва
улфат намуд, vale дини худро набояд ҷарихадор соҳт**

2045. Аз Анас (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) бо мо то ҷоене улфат менамуданд, ки рӯзе барои бародари кӯчакам гуфтанд: “Ё Абӯумайр! Булбулатро чӣ кардӣ?”

БОБИ 32. Мусалмон аз як сӯроҳ ду бор газида намешавад

2046. Аз Абӯхурайра (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: “Мусалмон аз як сӯроҳ ду бор газида намешавад.”

**БОБИ 33. Он чӣ, ки аз шеър ва саҷъ ва раҷз раво буда
ва он чӣ, ки макрӯҳ аст**

2047. Аз Убай ибни Каъб (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Баъзе аз анвоъи шеър ҳикмат аст” (Ва он шеъре аст, ки рост буда баёнгари ҳақ ва дарбаргиранда мавоъиз, ҳикмат ва насиҳат бошад).

**БОБИ 34. Раво нест, ки аксари вақти инсон ба шеър ва шоири
бигзарад ва сабаби тарки зикри Худо ва омӯхтани илм ва
хондани Қуръон гардад**

2048. Аз Ибни Умар (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: “Агар мағзи инсон аз зардоб пур шавад, беҳтар аз он аст, ки аз шеър пур шавад.”

**БОБИ 35. Он чӣ, ки дар мавриди ин гуфтаи шахс
омадааст, ки вой бар ту**

2049. Аз Анас (р) ривоят аст, ки шаҳси бодиянишине назди Паёмбари Худо (с) омаду гуфт: Ё Расулаллоҳ! Қиёмат чӣ вақт барпо мешавад? (Ин ҳадис қаблан гузашт ва дар ин ривоят баъд аз ин гуфтаи Паёмбари Худо (с) Худо, ки фармуданд: “Ту дар қиёмат бо касе ҳастӣ, ки онро дӯст медорӣ,” ин чизҳо омадааст, ки: Гуфтем: Ва оё моён низ чунин хоҳем буд? Фармуданд: “Бале.”

БОБИ 36. Нисбат додани мардумон ба падарҳояшон

2050. Аз Ибни Умар (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: “Барои шаҳси фиребкор дар қиёмат байраке барпо мегардад ва гуфта мешавад, ки ин байраки фиребкории фалон ибни фалон аст.”

**БОБИ 37. Ин гуфтаи Паёмбари Худо (с), ки фармуданд:
“Карм (ток) қалби мусалмон аст”**

2051. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Ангурро ба номи карм ёд нақунед, зеро карм қалби шахси мусалмон аст (карм, дараҳти ангур, яъне ток аст. Дар ҷоҳилият мардум тики ангурро карм меномиданд ва мақсадашон он буд, ки ин ток сабаби қарам ва шуҷоат мешавад. Зеро аз карм ангур ба даст меояд ва аз ангур шароб соҳта мешавад ва шароб сабаби саховат, қарам ва шуҷоат мешавад. Паёмбари Худо (с) ин фикри ҷоҳилиятро нописанд дониста ва фармуданд, ин қалби мусалмон аст, ки манбаъи қарам ва саховат ва шуҷоат мебошад, на тики ангур, пас асоси наҳӣ зудудаи ин мағкура буд, на асли номгузорӣ, бинобар ин агар касе он фикри ҷоҳилиро дар назар надошта бошад ва дараҳти ангурро карм биномад, иншоаллоҳ боке надорад”).

**БОБИ 38. Тағиیر додани як исм ба исми дигаре, ки
бехтар аз он бошад**

2052. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки исми Зайнаб (р) дар аввал Барра буд. Касе гуфт, ки ӯ худашро сифат мекунад (зеро “барра” муштақ аз “барр” аст ва “барр” ба маъни хубӣ ва некӯй аст). Ва Паёмбари Худо (с) ӯро Зайнаб ном гузоштанд.

**БОБИ 39. Касе, ки дигареро садо зада ва ҳарфе аз
исмашро кам гуфтааст**

2053. Аз Анас (р) ривоят аст, ки гуфт: Умми Салим (р) (ки модари Анас (р) мебошад) зимни қофила дар шутури боркаш савор буд ва Анҷаш, ғуломи Паёмбари Худо (с) қофиладори шутурҳои занон буд. Паёмбари Худо (с) барояш гуфтанд: “Ё Анҷаш, қофиларо, ки шиша бор дорад, оҳистатар бирон!” (Мақсад аз бори шиша занҳо ҳастанд ва онҳоро аз он ҷиҳат ба шиша ташбех намуданд, ки монанди шиша нозук ва латиф ва камтаҳаммул ҳастанд).

БОБИ 40. Бадтарин исмҳо назди Худованди мутаъол

2054. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Бадтарин исмҳо дар рӯзи қиёмат дар назди Худованди мутаъол номи касе аст, ки худро шоҳаншоҳ ном мегузорад.”

БОБИ 41. Атсазананда бояд “Алҳамдулиллоҳ” бигӯяд

2055. Аз Анас (р) ривоят аст, ки гуфт: Ду нафар назди Паёмбари Худо (с) атса заданд, барои яке аз он ду нафар дуо карданд ва барои

дигаре дуо накарданد. Касе пурсид: Чаро чунин кардед (яъне барои яке дуо кардед ва барои дигаре дуо накардед?) Фармуданд: “Ин яке ҳамди Худоро гуфт ва он дигар ҳамди Худоро нагуфт.”

БОБИ 42. Атса задан хуб аст ва ҳамёза қашидани макрӯҳ аст

2056. Аз Абӯхурайра (р) (аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: “Худованд атсанро дӯст дорад ва ҳамёзаро макрӯҳ медонад, агар касе атсан бизанад ва “Алҳамдуиллоҳ” бигӯяд, бар ҳар мусалмоне, ки мешунавад, лозим аст, ки бигӯяд “Ярҳамукаллоҳ.” Вале ҳамёза аз шайтон аст, касе, ки ҳамёза мекашад, то чое, ки метавонад, онро дафъ намояд, зеро касе, ки ҳамёза мекашад, шайтон барояш меҳандад” (ва чун ҳамёза аз асари такосул ва таъсири шайтон аст, аз ин сабаб паёмбарон ҳеч гоҳ ҳамёза намекашанд).

БОБИ 1. Салом додани афроди кам барои афроди бисёр

2057. Аз Абӯҳурайра (р) аз Паёмбари Худо ривоят аст, ки (с) фармуданд: “Хурдсолон барои бузургсолон, раҳгузар барои нишаста ва афроди кам барои афроди бисёр салом бидиҳанд.”

БОБИ 2. Салом додани раҳгузар бар шахси нишаста

2058. Ва аз Абӯҳурайра (р) дар ривояти дигар омадааст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Савора ба пиёда ва пиёда ба нишаста ва ашхоси кам ба ашхоси бисёр салом бидиҳанд.”

БОБИ 3. Салом додан барои шинос ва ё ношинос

2059. Аз Абдуллоҳ ибни Амр (р) ривоят аст, ки шахсе аз Паёмбари Худо (с) пурсид: Кадом навъи Ислом беҳтар аст? Фармуданд: “Ин, ки барои ҳар шинос ва ё ношинос нон ва салом бидиҳӣ.”

БОБИ 4. Ичоза хостан барои он аст, ки назарат наяфтад

2060. Аз Саҳл ибни Саъд (р) ривоят аст, ки гуфт: Шахсе аз сӯроҳие, ки дар хуҷраҳои Паёмбари Худо (с) буд, ба доҳил нигоҳ мекард ва дар ин вакт дар дасти Паёмбари Худо (с) оҳане буд, ки сари худро ба он меҳориданд (чизе, ки ба дасти Паёмбари Худо (с) буд, ба номи мидра ёд мешавад ва он иборат аз шонаи оҳанине аст, ки машшотагар мӯи занро ба он росту мураттаб месозад). Ба он шаҳс гуфтанд: “Агар хабар мешудам, ки ту ба доҳили хона нигоҳ мекунӣ, ин оҳанро дар чашмат фурӯ мебурдам, ичоза хостан барои ҳамин аст, ки шаҳс нигоҳ накунад.”

БОБИ 5. Файр аз фарҷ дигаре аъзои бадан ҳам зино мекунанд

2061. Аз Ибни Аббос (р) аз Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Худованд барои ҳар инсоне насибашро аз зино муқаддар кардааст ва ба ин чиз ҳатман хоҳад расид. Зинои ҷашм назар кардан аст (ва он назаре, ки байд аз назари аввал аст ва назаре аст, ки аз рӯи лаззат ва

шахват бошад). Ва зинои забон гуфтан аст.” (Яъне, бо зан ба мақсади зино ва фахшо гуфтугӯ намояд ва суханаш тавре бошад, ки ўро ба ин кор мутамоил созад). Ва нафси шахс хоҳиш мекунад ва орзу менамояд ва фарчи инсон ин чизро амалӣ менамояд ва ё аз он ибо меварзад,” (агар амалӣ соҳт, шахс дар ин ҳолат муртакиби гуноҳи кабира мегардад ва дучори азоби Худованд аст ва агар аз анҷом додани он ибо варзид, мавриди афв ва баҳшиши Худованд қарор мегирад).

БОБИ 6. Салом додан ба атфол

2062. Ривоят аст, ки Анас ибни Молик (р) аз назди атфол гузашт, бар онҳо салом дод ва гуфт: Паёмбари Худо (с) чунин мекарданд.

БОБИ 7. Агар мепурсад: Кистӣ? Мегӯяд: Ман ҳастам

2063. Аз Ҷобир ибни Абдуллоҳ (р) ривоят аст, ки гуфт: Дар мавзӯи қарзе, ки бар болои падарам буд, назди Паёмбари Худо (с) омадам ва дарро задам, гуфтанд: “Кистӣ?” Гуфтам: “Ман ҳастам.” (Паёмбари Худо (с) гуфтанд: “Ман ҳастам, ман ҳастам.” (Чӣ маънӣ дорад), (ва тавре эҳсос кардам, ки) гӯё аз ин ҷавоб додан бадашон омад.

БОБИ 8. Фароҳ нишастан дар маҷолис

2064. Аз Ибни Умар (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуғанд: “Касе набояд дигареро аз ҷояш бархезонад ва худаш дар ҷои он шахс бинишинад, vale метавон андаке бо ҳам наздик шуд ва ё андаке аз ҳам дур гардид.”

БОБИ 9. Дар оғӯш гирифтани зонухо ҳангоми нишастан

2065. Ва аз Ибни Умар (р) ривоят аст, ки гуфт Паёмбари Худо (с)-ро дидам, ки дар канори хонаи Каъба нишаста буданду дастҳои худро ба даври зонухои худ ҳалқа карда буданд.

БОБИ 10. Агар (дар маҷлис) беш аз се нафар буданд, монее аз ҳусусӣ сӯҳбат кардан нест

2066. Аз Абдуллоҳ (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуғанд: “Агар се нафар будед, набояд ду нафар бо ҳам ҳусусӣ сӯҳбат намуда ва саввумиро тарк намоед, магар он, ки қасони дигаре низ дар маҷлис иштирок намоянд, зоро ин кор сабаби ҳузну андӯхи шахси саввум мешавад.”

**БОБИ 11. Набояд ҳангоми хоб оташро
афрӯхта нигоҳ дошт**

2067. Аз Абӯмӯсо (р) ривоят аст, ки гуфт: Дар Мадина хонае бо ҳама қасоне, ки дар он зиндагонӣ мекарданд сӯхт. Мардум дар ин маврид бо Паёмбари Худо (с) сӯҳбат намуданд, эшон фармуданд: “Оташ душмани шумо аст, ҳангоми хоб онро ҳомӯш созед.”

БОБИ 12. Он чӣ, ки дар мавриди иморат омадааст

2068. Аз Ибни Умар (р) ривоят аст, ки гуфт: Он ҳолатеро ба ёд меоварам, ки дар замони Паёмбари Худо (с) барои худ хона соҳтам, то аз борон бароям паноҳгоҳе ва аз офтоб соябоне бошад ва дар соҳтани ин хона ҳеч касе аз ҳалқи Худо бо ман ҳамкорӣ накард.”

БОБИ 1. Барои ҳар паёмбаре дуoi мустаҷобе аст

2069. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Барои ҳар паёмбар дуoi мустаҷобе аст (яъне, барои ҳар Паёмбаре як дуо ба таври ҳатмӣ ва яқин иҷобат мегардад) ва ман ин дуоро нигоҳ медорам, то дар рӯзи қиёмат барои шафоати уммати худ дуо намоям.”

БОБИ 2. Беҳтарин истиғфор

2070. Аз Шаддод ибни Авс (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: “Беҳтарин истиғфор ин аст, ки бигӯй: “Аллохумма анта раббӣ ло илоҳа илло анта, халақтаний ва ана ъабдука, ва ана ъало аҳдиқа ва ваъдиқа мастатаъту. Аъзуу бика мин шарри мо санаъту абуъу лака биниъматика ъалайя ва абуъу бизанби фагfir ли файннаху лояғири-з-зунуба илло анта.” (Яъне: Худоё, Парвардигори ман туй, Худоё, ҷуз ту вучуд надорад, маро ту ҳалқ кардай ва ман бандай туам ва ман ба аҳди ва ваъдае, ки ба ту бастаам истодам, ба неъмати ту икрор мекунам ва ба гуноҳони худ эътироф менамоям, пас маро бибахшой, зеро ҷуз ту касе гуноҳонро намебахшад).

Ва фармуданд: “Касе, ки ин истиғфорро дар рӯз аз таҳти дил бигӯяд (яъне: ба мазмуни он яқини комил дошта бошад) ва дар ҳамон рӯз пеш аз он, ки шом шавад, бимирад, аз аҳли биҳишт аст ва касе, ки онро дар шаб аз таҳти дил бигӯяд, (дар ҳамон шаб) пеш аз он, ки субҳ шавад, бимирад, аз аҳли биҳишт аст.”

БОБИ 3. Истиғфори худи Паёмбари Худо (с) дар рӯз ва дар шаб

2071. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Аз Паёмбари Худо (с) шунидам, ки фармуданд: “Ба Ҳудованд савганд аст, ки ман дар ҳар рӯзе беш аз ҳафтод бор аз Ҳудованд талаби омурзиш менамоям ва тавба мекунам.”

БОБИ 4. Тавба

2072. Аз Абдуллоҳ ибни Масъуд (р) ривоят аст, ки ў ду ҳадисро ривоят мекард, якero аз Паёмбари Худо (с) ва дигареро аз худ (ҳадиси худаш ин аст, ки мегуфт): Шахси мусалмон гуноҳи худро ҳамчун кӯҳе тасаввур мекунад, ки дар зери он нишастааст ва фикр мекунад, ки шояд дар ҳар лаҳза ин кӯҳ ба рӯи ў суқут намояд ва шахси фочир ва бадкор гуноҳашро монанди магас тасаввур мекунад, ки бар рӯи биниаш нишастааст ва ба як ишора нопадид мегардад.

(Ҳадиси Паёмбари Худо (с) ин аст, ки фармуданд): “Худованд ба тавбаи бандай худ розитар ва хуштар аз касе аст, ки дар ҷои ҳатарноке манзил мегузинад ва шутуреро, ки об ва нонаш бар болои он шутур аст, сари худро мегузорад ва лаҳзас мөхобад. Чун аз хоб бедор мешавад, мебинад ки шутураш нест, чун ҳаво гарм мешавад ва ташнагӣ бар вай ғалаба мекунад, меояд ва дубора дар ҳамон ҷо сарашро мегузорад ва мөхобад ва чун сарашро аз хоб бар медорад, мебинад ки шутураш бар болои сараш истодааст.”

БОБИ 5. Ҳангоми хоб шудан чӣ бояд гуфт?

2073. Аз Ҳузайфа ибни Ямон (р) ривоят аст, ки гуфт: Ҳангоме, ки шаб Паёмбари Худо (с) ба бистари худ мерафтанд, дasti худро бар зери руҳкори худ гузошта ва мегуфтанд: “Бисмиқаллоҳумма амуту ва аҳё.” (Яъне Худоё! Ба номи ту мемирам ва ба номи ту зинда мешавам). Ва чун аз хоб бедор мешуданд, мегуфтанд: “Алҳамдулиллоҳил лазӣ аҳёно баъда мо амотано ва илайхи-н-нушур.” (Яъне ситоиш хос барои Худо аст, ки баъд аз мурдан моро зинда соҳт ва барангехта шудани баъд аз марг ба сӯи ўст).

БОБИ 6. Хоб шудан ба паҳлӯи рост

2074. Аз Бароъ ибни Озиб (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) ҳангоме, ки ба бистари хоб мерафтанд, ба паҳлӯи рост мөхобиданд ва мегуфтанд: “Аллоҳума асламту нафсӣ илайка ва ваҷҷаҳту ваҷҳӣ илайка ва фаввазту амрӣ илайка ва алҷаҷту заҳрӣ илайка рағбатан ва раҳбатан илайка, ло малҷа ва ло манҷо минка илло илайка, оманту бикитобикаллазӣ анзалта ва набийикаллазӣ арсалта.” (Яъне Худоё! Ҳудамро ба ту супурдам ва ба сӯи ту рӯй овардам ва ҳамаи кори худро ба ту супурдам ва туро пушту паноҳи худ соҳтам. Умедам ба раҳмати ту ва ҳавфам аз ғазаби ту аст. Паноҳгоҳи дигаре ҷуз паноҳи ту ва начоте ҷуз начоти ту вуҷуд надорад, ба китобе, ки нозил кардӣ ва ба Паёмбаре, ки фиристодӣ, имон овардам).

БОБИ 7. Дуои ними шаб

2075. Аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки гуфт: Назди Маймуна хобидам (ва бақияи ҳадисро тавре, ки қаблан ба шумораи 97 гузашт, зикр намуд ва гуфт) ва аз дуои Паёмбари Худо (с) ин буд, ки дуо мекарданд: “*Аллоҳумма қалбī нӯран ва фī лисонī нӯран ва фī самъī нӯран ва фī басарī нӯран ва мин фавқī нӯран ва мин таҳтī нӯран ва ъан яминī нӯран ва ъан шимолī нӯран ва мин амомī нӯран ва мин ҳаљфī нӯран вачъал фī нағсī нӯран.*” (Яъне “Худоё! Дар қалбам нуре биёфарин ва дар чашмам нуре биёфарин ва дар шунавоиям нуре биёфарин ва дар зери поям нуре биёфарин ва дар пеши рӯям нуре биёфарин ва дар пушти сарам нуре биёфарин ва барои худам нуре биёфарин).

БОБИ 8

2076. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармууданд: “Касе, ки меҳоҳад ба бистари хобаш бираవад, ҳангоми хобидан бистари хоби худро ба тарафи дохили изораш покиза намояд (тоза кардан ба тарафи дохили изор амри таъабудӣ нест, ки бо чизи дигаре ҷавоз надошта бошад, балки мурод он аст, ки бистарашибро бо ҷизе покиза намояд). Зоро намедонад, ки байд аз вай чӣ бар сари бистарашибомадааст ва байд аз он бигӯяд: “*Бисмика раббī вазаъту ҷанбī ва бика арфаъуҳу ин амсакта нағсī фарҳамҳо ва ин арсалтаҳо фахфазҳо бимо таҳфазу биҳи ибодакассолиҳин.*” Пахлӯямаро ба номи Ту мегузорам ва ба номи Ту бармедорам. Агар ҷонамро мегирӣ ба ҳолаш раҳм кун ва агар зиндааш нигоҳ медорӣ, ба ҳамон тариқа, ки бандагони некӯкоратро ҳифз мекунӣ, ҳифзаш кун!”

БОБИ 9. Аз Худованд ба таври қатъӣ бихоҳед, чун касе Худовандро маҷбур соҳта наметавонад

2077. Ва аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармууданд: “Набояд касе бигӯяд, ки “Худоё! Агар меҳоҳӣ, гуноҳамро биёмуруз” ва “Худоё! Агар меҳоҳӣ, ба ман раҳмат кун,” балки бояд ба таври қатъӣ бихоҳад, зоро касе Худоро ба анҷом додани коре маҷбур карда наметавонад.”

БОБИ 10. Банда агар шитоб накунад, дуояш қабул мешавад

2078. Ва аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармууданд: “Агар шитоб накунед, дуои шумо қабул мешавад, вале шумо мегӯед: дуо кардам ва иҷобат нашуд.”

БОБИ 11. Дуо дар вақти саҳтӣ

2079. Аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) ҳангоми саҳтӣ мегуфтанд: “*Ло илоҳа иллаллоҳул ъазимул ҳалим, ло илоҳа иллаллоҳу раббул ъаршил ъазим ло илоҳа иллаллоҳу рабуссановоти ва раббул арзи ва раббул ъаршил карим.*” Худои дигаре чуз Худои азим ва ҳалим вучуд надорад, Худои дигаре чуз Худое, ки Парвардигори Арш аст, вучуд надорад, Худои дигаре чуз Худо, ки Парвардигори осмонҳо ва заминҳо ва Парвардигори Арши карим аст, вучуд надорад.”

БОБИ 12. Аз хуҷуми балоҳо бояд ба Худо паноҳ ҷуст

2080. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) аз хуҷуми бало ва аз гирифтор шудан ба бадбахтиҳо ва аз қазои бад ва аз дилшодии душман (ба Худо) паноҳ мечустанд. Суфён, ровии ҳадис мегӯянд, он чӣ, ки Паёмбари Худо (с) аз он паноҳ мечустанд, се ҷиз буд, ҷаҳорумиро ман зиёд кардам, вале ба ёдам нест, он ҷизро, ки ман зиёд кардам, қадом яке аз онҳо буд.

БОБИ 13. Ин қавли Паёмбари Худо (с), ки фармуданد: “Илоҳо қасеро, ки барояш азияте расондам, он азиятро барояш сабаби покӣ ва раҳмат бигардон”

2081. Ва аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Аз Паёмбари Худо (с) шунидам, ки чунин дуо мекарданд: “Илоҳо, ҳар мусалмонеро, ки дашном додам, ин дашномамро дар рӯзи қиёмат сабаби тақарруби он шаҳс ба даргоҳи худ бигардон.”

БОБИ 14. Паноҳ ҷустани ба Худо аз баҳилӣ

2082. Аз Саъд ибни Абӯваққос (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) ба гуфтани ин қалимот амр мекарданд. “*Аллоҳумма инни аъзуу бика миналбухли ва аъзуу бика миналҷубни ва аъзуу бика ан урадда ило арзалил ъумури ва аъзуу бика мин фитнатиддунё - яъне фитнатаддаҷҷоли - ва аъзуу бика мин азобил қабри.*” (Яъне Худоё! Аз баҳилӣ ба Ту паноҳ мечӯям ва аз тарсидан ба Ту паноҳ мечӯям ва аз ин, ки ба бадтарин айёми зиндагӣ бирасам, ба Ту паноҳ мечӯям. (Мурод аз бадтарин айёми зиндагӣ айёме аст, ки инсон қувваҳои ҷисмонӣ ва ақлонии худро аз даст дода ва зиндагиаш сабаби заҳмат ва азият ва талхии зиндагӣ барои дигарон мешавад. Ва аз фитнаи дунё, яъне фитнаи Масехи Даҷҷол ба ту паноҳ мечӯем.”

БОБИ 15. Паноҳ чустан ба Ҳудованди мутаъол аз гуноҳ ва аз қарз

2083. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки Паёмбари Ҳудо (с) мегуфтанд. “Ҳудоё! Аз танбалӣ ва пирӣ ва содир кардани гуноҳ ва аз қарздорӣ ва аз суоли Накиру Мункар ва аз азоби қабр ва аз суоли нигоҳбонони дӯзах ва аз азоби дӯзах ва аз шарри дорой ва аз шарри фақр ва бечорагӣ ва аз фитна Масеҳи Даҷҷол ба ту паноҳ мечӯям. Ҳудоё! Гуноҳони моро ба оби барф ва жола бишӯй ва қалби маро аз гуноҳони ман тавре пок бигардон, ки чомай сафедро аз қасофатӣ пок гардондӣ ва маро аз гуноҳони ман ончунон дур бигардон, ки машриқро аз мағриб дур гардондӣ.”

БОБИ 16. Ин дуои Паёмбари Ҳудо (с), ки: “Раббано отино фид-д-дунё ҳасанатан”

2084. Аз Анас (р) ривоят аст, ки гуфт: Дуои Паёмбари Ҳудо (с) дар аксари вақт ин буд, ки... “Парвардигоро, дар дунё барои мо некӣ ато фармо ва дар охират барои мо некӣ марҳамат кун ва моро аз азоби оташ барканор бидор!”

БОБИ 17. Ин дуои Паёмбари Ҳудо (с), ки: “Аллоҳуммагfirлӣ мо қаддамту ва мо аххарту”

2085. Аз Абӯмӯсои Ашъарӣ (р) ривоят аст, ки Паёмбари Ҳудо (с) чунин дуо мекарданд: “Ҳудоё! Иштибоҳот ва ҷаҳл ва исрофи моро ва гуноҳонеро, ки ту аз ман онҳоро беҳтар медонӣ, биёмуз ва Ҳудоё, он чӣ, ки аз ман аз рӯи шӯҳӣ ва ҷиддият ва ё аз рӯи иштибоҳ ва қасд сар зодааст, биёмуз ва албатта ҳамаи инҳо аз ман сар зодааст.” Эътироф ба ин чизҳо аз ҷониби Паёмбари Ҳудо (с) аз як тараф барои тавозӯй ва илтиҷо ба боргоҳи Ҳудованди мутаъол ва аз тарафи дигар таълими уммати хеш бар ин навъ дуо ва истиғфор аст).

БОБИ 18. Фазилати “Ло илоҳа иллаллоҳ” гуфтан

2086. Аз Абӯҳурайра (р) ривоят аст, ки Паёмбари Ҳудо (с) фармуданд: “Касе, ки дар як рӯз сад бор бигӯяд “Ло илоҳа иллаллоҳу ваҳдаҳу ло шарика лаҳу лаҳулмулку ва лаҳулҳамду ва ҳува ъало кулли шайъин қадир,” барояш ба андозаи озод кардани даҳ ғулом савоб дода мешавад ва барояш сад ҳасана навишта мешавад ва сад гуноҳ аз вай маҳв мегардад ва дар ҳамон рӯз аз шайтон маҳфуз мемонад ва ҳеч кас амалеро беҳтар аз ин анҷом дода наметавонад, магар он, ки ҳамин қалимаро бештар бигӯяд.”

2087. Аз Абуаюби Ансорӣ ва Ибни Масъуд (р) дар ҳамин ҳадис ривоят аст, ки гуфтанд: Паёмбари Ҳудо (с) фармуданд: “Касе, ки даҳ

бор ин калимотро бихонад, монанди касе аст, ки як ғуломеро аз авлоди Исмоил (а) озод карда бошад.”

БОБИ 19. Фазилати “Субҳоналлоҳ” гуфтан

2088. Аз Абӯҳурайра (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Касе, ки дар як рӯз сад бор “субҳоналлоҳи ва биҳамдиҳи” бигӯяд, ҳамаи гуноҳонаш ва агарчанде ба андозаи кафи дарё бошад, барояш бахшида мешавад.”

БОБИ 20. Фазилати зикри Худованди азза ва ҷалла

2089. Аз Абӯмӯсо (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Касе, ки Худоро зикр мекунад ва касе ки зикр намекунад, монанди шахси зинда ва шахси мурда аст.”

2090. Аз Абӯҳурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Фариштаҳо дар ҳама ҷо мардумеро ҷустуҷӯ мекунанд, ки Худованди азза ва ҷалла зикр менамоянд, вакте чунин мардумеро пайдо намуданд, ба яқдигар мегӯянд, биёед, ки гумшудаи мо ин ҷо аст.

Сипас бо болҳои худ дар атрофи ин мардум он қадар ҷамъ мешаванд, ки то осмони дунё мерасанд. Ва Худованди мутаъол дар ҳоле, ки аз ҳамагон донотар аст, аз ин фариштаҳо мепурсад: Бандагонам чӣ мегӯянд? Фариштаҳо мегӯянд, ки ҳамду сано ва тасбех ва таҳлили туро мегӯянд. Мепурсад: Оё инҳо маро диданд? Фариштаҳо мегӯянд: На, ба Худованд савганд, ки Туро надидаанд. Мепурсад: Агар маро мединанд, чӣ гуна мебуданд? Мегӯянд: Агар туро мединанд, аз ин бештар туро ибодат ва тамҷид ва таҳлил ва тасбехи туро мегуфтанд. Худованди мутаъол мепурсад: Инҳо чӣ орзу доранд? Мегӯянд: Орзу биҳиштро доранд. Мепурсад:

Оё биҳиштро диданд? Мегӯянд: Парвардигоро! Ба Худованд савганд, ки биҳиштро надидаанд. Мепурсад: Агар биҳиштро мединанд, чӣ гуна мебуданд? Мегӯянд: Агар биҳиштро мединанд, аз ин ҳам бештар орзуяшро намуда ва бештар талабаш мекарданд. Мепурсад: Аз чӣ ҷиз паноҳ мечӯянд? Мегӯянд: Аз оташи дӯзах. Мегӯяд: Оё оташи дӯзахро диданд? Мегӯянд: Парвардигоро! Ба Худованд савганд, надидаанд. Мепурсад: Агар оташи дӯзахро мединанд, чӣ гуна мебуданд? Мегӯянд: Агар мединанд, аз ин ҳам бештар тарсида, аз он ғурезонтар мебуданд. Худованди мутаъол мефармояд: Пас ман шуморо шоҳид мегирам, ки эшонро омурзидаам. Фариштае аз фариштагон мегӯяд, ки дар байни инҳо фариштае аст, ки бо эшон зикр накарда, балки барои анҷоми коре дар маҷлиси онҳо иштирок намудааст. (Худованди мутаъол) мефармояд: Инҳо қасонеанд, ки ҳамнишинони онҳо ҳам набояд бадбаҳт бошанд.”

БОБИ 1. Тандурустӣ ва фароғат ва ин, ки роҳате ҷузроҳати оҳират нест

2091. Аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Ду неъмат аст, ки аксари мардум дар он фиреб меҳӯранд, яке тандурустӣ ва дигаре бекорӣ.”

БОБИ 2. Ин гуфтаи Паёмбари Худо (с) мефармоянд: “Дар ин дунё ончунон бош, ки гӯё мусоғир ҳастӣ”

2092. Аз Абдуллоҳ ибни Умар (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) шонаҳоямро гирифтанд ва фармуданд, ки: “Дар дунё ончунон бош, ки гӯё мусоғир ва роҳгузар астӣ.” Ва Ибни Умар (р) мегӯяд: Чун шом зинда будӣ, интизори субҳро надошта бош ва чун субҳ зинда будӣ, интизори шомро надошта бош! Ва аз айёми тандурустиат барои айёми марзиат ва аз зиндагият барои маргат захира намо!

БОБИ 3. Орзуи дароз

2093. Аз Абдуллоҳ (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) мураббаъе расм намуданд ва дар хориҷи мураббаъ дар қисми васати он хате кашиданд ва хатҳои кӯчаки дигареро ба сӯи ин хати миёна расм намуда ва фармуданд: “Ин инсон аст ва ин аҷали ўст, ки аз ҳар тараф ба ў ихота намудааст. Ва ин хати берунӣ орзухои ў аст ва ин хатҳои кӯчак ҳаводис ва оғатҳои дунявӣ аст. Агар аз яке аз онҳо начот ёбад, дигаре ба сари вақташ мерасад ва агар аз ин ҳам начот ёбад, он дигаре ўро фурӯгузор наҳоҳад кард.”

2094. Аз Анас ибни Молик (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) хатҳоеро расм намуда ва фармуданд: “Ин орзу ва ин аҷали инсон аст ва дар ҳоле, ки ў ба орзухояш гарқ аст, он хати наздиктар (яъне аҷала) ба ў мерасад.”

БОБИ 4. Касе, ки ба синни шастсолагӣ мерасад, Худованд барояш итмоми ҳучҷат кардааст

2095. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: “Касеро, ки Худованд шаст сол умр додааст, барояш итмоми ҳучҷат кардааст.”

2096. Ва аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Аз Паёмбари Худо (с) шунидам, ки фармуданд: “Шахси пир, дилаш дар ду чиз ҷавон аст, яке ҳубби дунё ва дигаре орзуи дароз.”

БОБИ 5. Коре, ки хос барои Худо бошад

2097. Аз Итбон ибни Молики Ансорӣ (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Касе нест, ки рӯзи қиёмат ҳозир гардад ва хос барои ризои Худо “Ло илоҳа иллаллоҳ” гуфта бошад, магар он, ки Худованд оташи дӯзахро бар вай ҳаром мегардонад.”

2098. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Худованди мутаъол мефармояд: “Агар дӯсти бандай мусалмонро дар дунё аз вай бигирам (масалан, фарзанди ўро ва ё ҳамсари ўро ва падару модари ўро ва ё ҳар дӯсти дигари ўро) ва ў сабр намояд ва савоби ҳудро аз ман бихоҳад, дар муқобили ин сабраш биҳиштро барояш медиҳам.”

БОБИ 6. Аз байн рафтани ашхоси некӯкор

2099. Аз Мирдоси Асламиӣ (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Ашхоси некӯкор яке пас аз дигаре аз байн мераванд ва ашхосе боқӣ мемонанд, ки монанди нармарезаҳои ҳурмо ва ҷавҳастанд ва Худованд ба онҳо эътиное надорад.”

БОБИ 7. Парҳез аз фитнаи мол

2100. Аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки гуфт: Аз Паёмбари Худо (с) шунидам, ки фармуданд: “Агар барои фарзанди Одам ду дашт пур аз моли дунё бошад, ба талаби дашти сеюм бармеояд ва шиками фарзанди Одамро ҷуз ҳок чизи дигаре пур намекунад (ва ин қиноя аз марғ аст, яъне то вақте, ки дар гӯр наравад, хирсаш кам нашуда, дар талаби дунё аз пой наменишинад) ва Худованд тавбаи тавбакунандаро қабул менамояд.”

БОБИ 8. Аз моли инсон ҳамон чизе барояш мемонад, ки пеш аз худ мефиристад

2101. Аз Ибни Масъуд (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Аз шумоён касе ҳаст, ки моли вориси ҳудро аз моли ҳуд

бештар дўст дошта бошад?” Гуфтанд: Ё Расулаллоҳ! Ҳеч касе нест, ки моли вориси худро аз моли худаш бештар дўст дошта бошад. Фармуданд: “Моли худаш он аст, ки пеш аз худ фиристодааст ва он чӣ, ки аз вай мемонад, моли вориси ӯ аст.”

БОБИ 9. Чигунагии зиндагии Паёмбари Худо (с) ва саҳобаҳояшон ва рӯй гардондани онҳо аз дунё

2102. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки мегуфт: Савганд ба Худое, ки чуз ӯ Худои дигаре нест, (рӯзгоре буд, ки) аз гуруснагӣ шиками худро бар замин мечаспондам ва сангро ба шиками худ мебастам. Рӯзе бар сари роҳе, ки мардум аз он роҳ мегузаштанд, нишастан. Абӯбакр (р) омад, аз вай роҷеъ ба яке аз оёти Қуръони қарим пурсиш намудам ва мақсади дигаре чуз он, ки маро сер намояд, надоштам, vale аз наздам рафт ва бароям коре накард. Баъд аз он Умар (р) омад, аз вай ҳам роҷеъ ба яке аз оёти Қуръон пурсиш намудам, то ба ин сабаб шояд маро сер намояд, vale ӯ ҳам аз наздам рафт ва бароям коре накард. Баъд аз он Абулқосим (р) омаданд, чун ҷашмашон ба ман афтод, табассум намуданд ва аз рангам мақсадамро дониста ва фармуданд: “Ё Абоҳир!” (Мақсади Паёмбари Худо (с) Абӯхурайра (р) аст, vale аз рӯи муҳабbat ва хушзабонӣ номашро ихтисор намуда ва ӯро Абоҳир номиданд). Гуфтам: Бале, ё Расулаллоҳ! Фармуданд: “Бо ман биё.”

Паёмбари Худо (с) рафтанд ва ман аз ақибашон рафтам, (ба хонаи худ) дохил гардидаанд ва аз омадани ман ичоза хостанд, бароям дода шуд ва дохил гардидаам. (Паёмбари Худо (с) миқдори ширеро, ки дар қадаҳе буд, диданд ва гуфтанд: “Ин шир аз кучо аст?” Гуфтанд: Фалон шахс ва ё фалон зан барои шумо ҳадя овардааст. Фармуданд: “Ё Абоҳир! (Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Ахли Суфваро наздам биёвар.”) Абӯхурайра (р) мегӯяд: Ахли Суффа меҳмонони Ислом буданд, на аҳл доштанд ва на моле. Агар касе барои Паёмбари Худо (с) садақае медод, худашон аз он чизе намехӯрданд ва барои инҳо медоданд ва агар касе ҳадя ва бахшише меовард, онҳоро металабиданд ва бо онҳо муштаркан меҳӯрданд ва аз ин, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: Ахли Суфваро биёвар, бадам омад, зоро бо худ гуфтам: Ин миқдор шир чист, ки биравам ва асҳоби Суфваро даъват намоям, беҳтар он буд, ки ин ширҳоро барои ман медоданд, то онро меошомидам ва қадре қувват мегирифтам. Чун онҳо биёянд, маро амр ҳоҳанд кард, то ин ширро барои онҳо бидиҳам ва дар ин ҳолат аз ин шир бароям чизе наҳоҳад расид. Vale аз амри Худо ва Расулаш ҷорае нест, ҳамон буд, ки омадам ва онҳоро даъват намудам. Онҳо омаданд ва ичоза хостанд, барои онҳо ичоза доданд, омаданд ва ҳар қадом ба ҷои худ нишастанд.

Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Ё Абоҳир!” гуфтам: Бале, ё Расулаллоҳ. Фармуданд: “Ширро бигир ва ба эшон бидех.” Қадаҳро бардоштам ва ба яке аз онҳо медодам, он шахс қадаҳро мегирифт, он қадар менӯшид, ки сер мешуд. Баъд аз он қадаҳро бароям пас медод ва ман қадаҳро барои шахси дигаре медодам, ўҳам он қадар менӯшид, ки сер мешуд ва қадаҳро бароям пас медод, то ин, ки ба ҳамин тариқ ҳамагӣ нӯшиданд ва сер шуданд. Ва навбат ба Паёмбари Худо (с) расид, қадаҳро аз ман гирифтанд ва дар дасти худ ниҳоданд, ба тарафам табассум намуда ва фармуданд: “Ё Абоҳир!” Гуфтам: Бале, ё Расулаллоҳ! Фармуданд: “Ману ту мондаем.” Гуфтам: Бале, ё Расулаллоҳ, чунин аст. Фармуданд: “Биншин ва бинӯш.” Нишастанам ва нӯшиданд.” Фармуданд: “Биншин ва бинӯш.” Нишастанам ва нӯшидан. Фармуданд: “Бинӯш.” Ва ман менӯшидан, то ин, ки гуфтам: Савганд ба Зоте, ки шуморо ба ҳақ фиристодааст, дигар чое барои ошомидан надорам. Фармуданд: (“Қадаҳро бароям нишон бидех. Қадаҳро ба дasti эшон додам, ҳамду сано Ҳудовандро гуфтанд ва бокимондаи ширро худашон нӯшиданд (ва ин воқеа мӯъчизаи боҳире аз мӯъчизори фаровони Расули акрам (с) аст).

2103. Ва аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт Паёмбари Худо (с) дуо карданд ва гуфтанд: “Худоё! Барои оли Муҳаммад куте бирасон.”

БОБИ 10. Пойбандӣ ва мудовамат ба кор

2104. Ва аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Ҳеч қасро амалаш начот намедиҳад.” Пурсиданд: Ё Расулуллоҳ, Ҳатто шуморо? Фармуданд: “Ҳатто маро магар он, ки раҳмати Ҳудованд шомили ҳолам гардад, vale кӯшиш намоед ва миёнаравӣ кунед, дар субҳгоҳу нимрӯзӣ ва чизе аз шаб ибодат намоед ва миёнаравиро ихтиёр намоед, албатта ба мақсад ҳоҳед расид.

2105. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Касе аз Паёмбари Худо (с) пурсид: Кадом амал дар назди Ҳудованди мутаъюл маҳбутар аст? Фармуданд: “Амале, ки истимрор дошта бошад, агарчи он андаке бошад.”

БОБИ 11. Умед ҳамроҳ бо тарс

2106. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Аз Паёмбари Худо (с) шунидам, ки фармуданд: “Агар коғир аз тамоми раҳмати Ҳудованд боҳабар гардад, аз ҷаннат ноумед намешавад. (Яъне барояш ин умед пайдо мешавад, ки бо вуҷуди куфраш Ҳудованд ўро машмули раҳмати худ гардонида, ба биҳишт бибарад) ва агар мусалмон аз тамоми азоби Ҳудованд боҳабар гардад, аз дӯзах мутмаин намегардад.”

БОБИ 12. Ҳифзи забон ва касе, ки ба Худо ва рӯзи охират имон дорад, ё сухани хайрандешонае бигӯяд ва ё сокит бошад

2107. Аз Саҳл ибни Саъд (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуанд: “Касе, ки аз маъсият намудан ба забон ва фарҷаш бароям тазмин (кафолат) бидиҳад, ман биҳиштро барояш тазмин менамоям.”

2108. Аз Абӯхурайра (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуанд: “Бисёр вақтҳо шахсе сухане мегӯяд ва агарҷӣ худаш ба ин аҳамияте намедиҳад, vale боиси ризои Худованд гардида ва сабаби рафғи дараҷоташ (дар ҷаннат) мегардад ва бисёр вақтҳо шахсе сухане мегӯяд ва агарҷӣ худаш ба он аҳамияте намедиҳад, vale он сухан боиси ғазаби Худованд мегардад ва он шахсро ба дӯзах мебарад.”

БОБИ 13. Парҳез аз гуноҳон

2109. Аз Абӯмӯсо ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуанд: “Мабъус шуданам аз тарафи Худованди мутаъюл монанди касе аст, ки назди мардуме меояд ва мегӯяд: худам лашкари душманро ба ҷашми худ дидам ва ман ҳамон бимдиҳандай урён ҳастам (қиссаи бимдиҳандай урён аз ин қарор аст, ки шахсе лашкари душманро дид ва пеш аз он, ки ҳабари он лашкарро барои қавми худ бирасонад, он лашкариён ўро гирифтанд ва баражна намуданд ва чун аз наздашон омад, ба қавми худ гуфт: лашкари душманро дидам ва онҳо либосҳоямро гирифтанд ва маро урён карданд ва акнун омадаам ва ба шумо аз вучуди он душман ҳабар медиҳам) ва шуморо аз он лашкар бим медиҳам. Пас ба фикри начот ва ҳалосии худ бошед. Гурӯҳе суханашро қабул намуда ва аз аввали шаб омодагӣ мегиранд ва худро начот медиҳанд. Гурӯҳи дигаре ўро такзib намуда ва суханашро бовар намекунанд, то ин, ки он лашкар ба сари вақти онҳо мерасад ва онҳоро ҳалок намуда ва аз байн мебаранд.

БОБИ 14. Отashi дӯзах ба шаҳавот печида шудааст

2110. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуанд: “Оташ (дӯзах) ба ҳушгузарониҳо ва (роҳи) биҳишт ба саҳтиҳо ва мушкилот печида шудааст.”

БОБИ 15. Ҷаннат ва дӯзах аз банди кафши шумо ба шумо наздиктар аст

2111. Аз Абдуллоҳ (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуанд: “Биҳишт аз банди кафши шумо ба шумо наздиктар аст ва дӯзах ҳам ҳамин тавр аст.”

БОБИ 16. Бояд ба поёntар аз худ нигоҳ кард, на ба болотар аз худ

2112. Аз Абӯҳурайра (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: “Агар ба касе, ки аз ту дар мол ва хилқат болотар аст, назар мекунӣ, ба касе ки аз ту поёntар аст, ҳам назар кун.”

БОБИ 17. Касе, ки тасмим ба гуноҳ ва ё савоб мегирад

2113. Аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) ба ҳикоят аз Парвардигори худ гуфтанд: “Худованд хубихо ва бадиҳоро навишта ва онҳоро баён намудааст. Касе, ки қасди анҷом додани кори некеро менамояд, агарчанде онро амалӣ насозад, Худованд он қасдашро дар назди худ барояш ҳасанаи комиле ҳисоб мекунад. Ва агар онро амалӣ созад, Худованд даҳчанд то ҳафтсадчанд ва ҳатто бештар аз он барояш савоб медиҳад ва касе, ки қасди анҷом додан кори бадеро менамоянд, агар онро амалӣ насозад, Худованд онро барояш дар назди худ ҳасанаи комиле ҳисоб мекунад ва агар онро амалӣ созад, бар ў як гуноҳ ҳисоб менамояд.”

БОБИ 18. Аз байн рафтани амонат

2114. Аз Хузайфа (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) барои мо ду ҳадисро гуфтанд, якero дидам ва мунтазири дигаре мебошам, фармуданд: “Амонат дар дили мардум нозил гардид ва баъд аз он аз Қуръони карим ва сипас аз суннат донистанд (ки бояд амонатро муроот менамоянд). Ва боз дар мавриди аз байн рафтани амонат сӯҳбат намуда ва фармуданд: (Вақте меояд), ки шахсе меҳобад ва чун аз хоб бедор мешавад, амонат аз дилаш гирифта шуда ва ҷуз асари андак аз он боқӣ намемонад ва бори дигар меҳобад ва чун аз хоб бедор мешавад, боз ҳам амонат аз дилаш гирифта мешавад ва ҷизе, ки аз он боқӣ мемонад, монанди асаре аст, ки аз обила ба асари сӯхтагии даст боқӣ мемонад ва камтар касе аз мардумро хоҳӣ дид, ки дар муъомала ва ҳариду фурӯш амонатро муроот менамояд, то он ҷо, ки мардум ба якдигар мегӯянд, дар фалон қавм як нафар амонатдор пайдо мешавад ва чӣ басо гуфта мешавад, ки фалон шаҳс чӣ қадар хушӯр аст, чӣ қадар фаҳмидааст ва чӣ қадар ҷолок аст, вале афсӯс, дар дилаш заррае аз имон вучуд надорад. Хузайфа (р) мегӯяд: Рӯзгоре буд, ки дар ҳариду фурӯш фарқ байни ину он набуд ва бо ҳар кас муъомала мекардам. Агар мусалмон буд, бо ман ба асоси Ислом муъомала мекард ва агар насронӣ буд, аз вай замонат мегирифтам. Вале имрӯз ҷуз ба фалонӣ ва фалонӣ муомала ва ҳариду фурӯш карда наметавонам.”

2115. Аз Ибни Умар (р) ривоят аст, ки гуфт: Аз Паёмбари Худо (с) шунидам, ки фармуданд: “Мардумон монанди қофилаҳои шутур бисёр

ҳастанд ва ба садҳо вучуд доранд, vale шутури қобили савор шуданро кам метавон пайдо кард” (Яъне мардумон бисёр ҳастанд, vale касе аз нигоҳи диндорӣ ва Худотарсӣ мешавад бар вай итминон кард, бисёр кам аст).

БОБИ 19. Риё ва сумъа

2116. Аз Ҷундуб (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Касе, ки амалашро ба қасди шӯҳрат анҷом додааст, Худованд (дар рӯзи қиёмат) расвояш месозад ва касе, ки кореро аз рӯи риё анҷом дода бошад, Худованд фазиҳаташ мекунад ва аъмоли ботинашро барои мардум бармalo месозад.”

БОБИ 20. Тавозӯй

2117. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Худованд фармудааст: Касе, ки бо яке аз дӯстони ман адован ва душманӣ намояд, бо ў эълони ҷанг мекунам ва бандаам ба ҳеч амале беҳтар аз анҷом додани фароиз ба ман тақарруб начустааст. Ва бандаам дар анҷоми навофил (монанди намози нафлӣ, рӯзai нафлӣ, садақаи нафлӣ ва амсоли инҳо) то ҷое ба ман тақарруb мечӯяд, ўро мавриди муҳаббати худ қарор медиҳам ва чун ўро мавриди муҳаббати худ қарор додам, барояш гӯше мешавам, ки бо он мешунавад ва ҷашме мешавам, ки ба он мебинад ва дасте мешавам, ки бо он кореро анҷом медиҳад ва поиे мешавам, ки бо он роҳ меравад.

Агар аз ман чизе бихоҳад, барояш медиҳам. Агар ба ман паноҳ бичӯяд, ўро дар паноҳи худ қарор медиҳам ва дар ҳеч коре, ки кардаам, ба андозае, ки дар қабзи рӯҳи мӯъмин тардид менамоям, тардид наменамоям, ўз мурдан бадаш меояд ва ман ҳам бадӣ ва ранчиши ўро намехоҳам.” (Мӯҳтавои умумии ин ҳадис бар ин далолат мекунад, ки давом додан дар адои фароиз ва навофил сабаби тақарруби илоҳӣ мешавад ва қайфияти ин, ки Худованд гӯш ва ё ҷашм ва ё дасти банд мешавад, ба таври ҳақиқӣ маълум нест ва имон овардан ба он воҷиб аст).

БОБИ 21. Касе, ки дидори Аллоҳ таъоро бихоҳад, Худованд ҳам дидорашро меҳоҳад

2118. Аз Убода ибни Сомит (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: “Касе, ки дидори Аллоҳро дӯст дошта бодаш, Худованди мутаъол ҳам дидорашро дӯст медорад ва касе, ки аз дидори Аллоҳ бадаш биёд, Худованд ҳам аз дидори он шахс бадаш меояд.” Оиша ё қаси дигаре аз ҳамсарони Паёмбари Худо (с) гуфт: Мо марғро намехоҳем ва аз марғ бадамон меояд, Паёмбари Худо (с) фармуданд:

“Мақсад ин чиз нест, балки мақсуд ин аст, ки мӯъмин ҳангоми марг ризо ва раҳмати Худованд барояш нишон дода мешавад ва дар ин вақт ҳеч чизе аз роҳе, ки дар пеши рӯй дорад, барояш маҳбубтар ҷилва намекунад ва аз ин чост, ки дидори Аллоҳро дӯст медорад ва шахси кофар ҳангоми марг азобу уқубати Худо барояш нишон дода мешавад ва дар ин вақт ҳеч чизе дар наздаш аз роҳе, ки дар пеши рӯй дорад, бадтар ва нописандидатар ҷилва намекунад. Ва аз ин ҷо аст, ки аз дидори Аллоҳ бадаш меояд ва Худованди мутаъол ҳам дидори чунин шахсеро намехоҳад.”

БОБИ 22. Сакароти мавт

2119. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Мардуми нодоне аз бодиянишион мөмаданд ва аз Паёмбари Худо (с) мепурсиданд, ки қиёмат чӣ вакт аст? (Паёмбари Худо (с) ба тарафи хурдсолтарини онҳо нигоҳ карда мефармуданд: “Агар ин шахс зинда бимонад, пеш аз он, ки пир шавад, қиёмат бар сари шумо барпо мегардад.”

БОБИ 23. Худованд дар рӯзи қиёмат заминро қабза менамояд

2120. Аз Абӯсаъиди Худрӣ (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Замин дар рӯзи қиёмат монанди курси ноне мешавад, ки Худованд онро бо дасти худ мегардонад, монанди мусофири, ки нонашро ҷиҳати пухтан мегардонад (яъне тагу рӯ мекунад) ва ин барои меҳмонии аҳли ҷаннат аст. Дар ин вақт шахсе аз яхуд омаду гуфт: Ё Абалқосим! Худованд шуморо мавриди раҳмати худ қарор дихад. Оё намехоҳед, ки шуморо аз таъоми аҳли биҳишт боҳабар созам? Фармуданд: “Боҳабар бисоз.” Гуфт: Замин ба монанди курси ноне ҳоҳад шуд, ҳамон тавре, ки Паёмбари Худо (с) хабар дода буданд. Паёмбари Худо (с) ба тарафи моён нигоҳ карданд ва ончунон ҳандиданд, ки дандонҳои охири даҳонашон намоён гардид. Боз (он шахси яҳудӣ) гуфт: Оё аз нонхӯриши аҳли биҳишт ҳам шуморо боҳабар созам? Нонхӯриши аҳли ҷаннат (болом ва нун аст. (Саҳоба) пурсиданд: Болом ва нун чист? Гуфт: Иборат аст аз ғов ва моҳӣ, ки ҷигаргӯшаи онҳо ҳӯроки ҳафтод ҳазор нафар аст (ва шояд мурод аз ин ҳафтод ҳазор нафар ҳамон ҳафтод ҳазор нафаре бошанд, ки пеш аз ҳисоб ба биҳишт доҳил мешаванд ва лафзи боло ва нун ибрӣ аст. Болом ба маъни ғов ва нун ба маъни моҳӣ аст).

2121. Аз Саҳл ибни Саъд (р) ривоят аст, ки гуфт: Аз Паёмбари Худо (с) шунидам, ки фармуданд: “Мардум дар рӯзи қиёмат бар болои замини сафедранге, ки монанди нон пок ва дураҳшанде аст, ҳашр мегарданд.” Саҳл (р) ва ё яке дигар аз ровиҳо мегӯянд, ки ва дар он замин барои ҳеч касе ҳеч аломат ва нишонае вучуд надорад.

БОБИ 24. Рӯзи маҳшар

2122. Аз Абӯхурайра (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: “Мардум ба се тариқ ҳашр мешаванд (мурод аз ин ҳашр якҷо шудани мардум пеш аз рӯзи қиёмат аст). Як қисмат қасонеанд, ки дар умеду орзу (бихишт ва дигар неъматҳо) ҳастанд ва яке қисмати дигар дар тарси аз (дӯзах ва азоби он) мебошанд. Ва ин ду гурӯҳ ба тарафи ҳашргоҳ тавре меоянд, ки ду нафар бар як шутур, се нафар бар як шутур, чаҳор нафар бар як шутур ва даҳ нафар бар як шутур савор ҳастанд ва қисмати саввумро оташ ба тарафи маҳшар чамъ мекунад ва ин оташ онҳоро тарқ намекунад (яъне дар ҳар ҷо, ки бираванд, ба онҳо ҳастанд ва бақияи ҳадис баёнгари ин мавзӯй аст). Агар ҷошт дар ҷое бихобанд, ба онҳо меҳобад. Агар шаб дар ҷое ором бигиранд, дар ҳамон ҷо бо онҳо ором мегирад. Агар субҳ ба ҷое бираванд, бо онҳо меравад. Агар шом ба ҷое бошанд, бо онҳо ҳамон ҷо мебошад.”

2123. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Бо пои барахна, тани барахна ва бидуни хатна ҳашр мешавед.” Оиша (р) пурсид: Ё Расулаллоҳ! Мардҳо ва занҳо ба тарафи яқдигар нигоҳ мекунанд? Фармуданд: “Кор аз ин мушкилтар аст, ки ба фикри назар кардан ба тарафи яқдигар биафтанд.”

БОБИ 25. Ин қавли Худованд, ки мефармояд: “Оё онҳо гумон намекунанд, ки барангехта ҳоҳанд шуд?..” (Мутаффифин: 4-6)

2124. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Аз мардум дар рӯзи қиёмат он қадар арақ мерезад, ки арақи онҳо дар рӯи замин то ҳафтод заръ пеш меравад ва он қадар боло меояд, ки то ба гӯшҳои онҳо мерасад.”

БОБИ 26. Қасос дар рӯзи қиёмат

2125. Аз Абдуллоҳ (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Аввалин чизе, ки (дар рӯзи қиёмат) байни мардум файсала мегардад, масъалаи қатл аст.”

БОБИ 27. Сифати аҳли ҷаннат ва аҳли дӯзах

2126. Аз Ибни Умар (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Ҳангоме, ки биҳиштиҳо ба биҳишт ва дӯзахиҳо ба дӯзах рафтанд, маргро оварда ва дар байни биҳишту дӯзах забҳ мекунанд ва мунодӣ нидо мекунад, ки эй аҳли биҳишт, баъд аз ин марг нест ва эй аҳли дӯзах, баъд аз ин марг нест ва ин ҷо аст, ки хуш бар хушиҳои аҳли ҷаннат ва ғам ба ғамҳои аҳли дӯзах афзуда мегардад.”

2127. Аз Абӯсаиди Худрӣ (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Худованд барои аҳли ҷаннат мегӯяд: Эй аҳли ҷаннат! Мегӯянд: Парвардигори мо! Лаббайка ва саъдайка. Мепурсад: Оё (аз ин ки шуморо ба биҳишт овардем), розӣ ҳастед? Мегӯянд: Чаро розӣ набошем, барои мо ҷизҳоero ато кардӣ, ки барои ҳеч яке аз ҳалқи худ ато накардӣ. Худованд мефармояд: Аз ин ҳам (неъмати) болотареро барои шумо медиҳам. Мегӯянд: Неъмате, ки аз ин неъматҳо беҳтару болотар бошад, чист? Худованд мефармояд: Он неъмат ҳушнудии ман аст, ки баъд аз ин бар шумо газаб намекунам.”

2128. Аз Абӯхурайра (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки: (“Дар қиёмат) байни шонаҳои коғир ба андозаи масофаи серӯза роҳе, ки саворай зудрав мепаймояд, паҳн мегардад” (ва ин ҷиз ҷиҳати эҳсоси бештари азоб барои куффор аст ва дар ҳадиси дигаре омадааст, ки дандони коғир дар рӯзи қиёмат ба андозаи кӯҳи Уҳуд бузург мешавад).

2129. Аз Анас ибни Молик (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: “Мардуме аз дӯзахиён баъд аз ин, ки осори сӯҳтагӣ дар онҳо намудор аст, аз дӯзах ҳориҷ мегарданд ва ба биҳишт доҳил мешаванд ва биҳиштиён онҳоро ба номи ҷаҳанамиҳо ёд мекунанд” (яъне инҳо қасоне ҳастанд, ки нисбат ба аъмоли бади худ мустаҳиқи дӯзах буданд. Вале Худованди мутаъол бо раҳмати худ аз онҳо афв карда ва онҳоро ба биҳишт овардааст).

2130. Аз Нӯъмон ибни Башир (р) ривоят аст, ки гуфт: Аз Паёмбари Худо (с) шунидам, ки фармуданд: “Осонтарин азоби аҳли дӯзах азоби қасе аст, ки дар кафи пояш ду порҷаи оташ гузошта мешавад, ки аз асари он оташ мағзи сарааш монанди қум-қум мечӯшад.” Қум-қум зарфе аст, ки дар он обро ба ҷӯш меоваранд).

2131. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Ҳар қасе, ки ба ҷаннат доҳил мегардад, ҷояш дар дӯзах, дар сурате, ки бадкор барояш нишон дода мешавад, то ин, ки ҳушиҷ ва шукргузориаш бештар гардад ва ҳар қасе ба дӯзах доҳил мегардад, ҷояш дар биҳишт, дар сурате, ки некӯкор мебуд, барояш нишон дода мешавад, то ин, ки ҳасрат ва афсӯсаш афзунтар гардад.”

БОБИ 28. Ҳавзи Кавсар

2132. Аз Абдуллоҳ ибни Амр (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Ҳавзи ман (яъне ҳавзи Кавсар) ба андозаи масофаи якмоҳа роҳ аст. Оби он аз шир сафедтар ва аз мушк ҳушбӯтар аст. Қӯзаҳои он монанди ситораҳои осмон аст (мурод аз ташбех ба ситораҳои осмон дар камият аст, на дар қайфият, яъне қӯзаҳои он ба андозаи ситораҳои осмон, ки ба ҷашм меҳӯрад, зиёд аст ва ё мурод аст, ки монанди ситораҳои осмон дураҳшиш ва зебой доранд) ва қасе, ки аз он якбора об бинӯшад, дигар ҳеч вақт ташна намешавад.”

2133. Аз Ибни Умар (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармууданд: “Пеши рӯи шумо ҳавзе аст, ки масоҳати он ба андозаи фосилаи байни ду шаҳр Ҷарбо ва Азруҳ аст.” (Ҷарбо ва Азруҳ ду қария аст дар Шом, ки масофаи байни онҳо се шабонарӯза роҳ аст).

2134. Аз Анас ибни Молик (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармууданд: “Андозаи ҳавзи ман ба андозаи масофаи байни Айла (шаҳре аст дар атрофи Байтулмуқаддас) ва Санъо (шаҳре дар Яман) аст ва төйдоди кӯзаҳои он ба төйдоди ситораҳои осмон аст.

2135. Аз Абӯхурайра (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармууданд: “Дар ҳоле, ки дар канори ҳавз истода мебошам, гурӯҳро мебинам ва ҳангоме, ки онҳоро мешиносам, шахсе аз байни ман ва онҳо берун мешавад (мурод аз ин шаҳс малаке аст, ки муаккали сарнавишти онҳо мебошад) ва барои (онҳо) мегӯяд: Бо ман биёед. Мепурсам: (Онҳоро) ба кучо мебарӣ? Мегӯяд: Ба Худо савганд, ки ба дӯзах. Мепурсам: Чӣ (гуноҳе) кардаанд? Мегӯяд: Баъд аз ту ба ақиб баргаштаанд. Баъд аз байни онҳо ҷуз афроди андаке монанди шутурони гумшуда начот намеёбанд.”

2136. Аз Ҳориса ибни Ваҳб (р) ривоят аст, ки гуфт: Аз Паёмбари Худо (с) дар ҳоле, ки дар мавриди Ҳавз сӯҳбат мекарданд, шунидам, ки фармууданд: (“Масоҳати он) монанди масофаи байни Мадина ва Санъо аст.” (мурод аз (Мадина Мадинаи мунаvvара аст ва Санъо шаҳри машҳуре аст дар Яман ва акнун пойтаҳти он давлат мебошад).

БОБИ 1. Қалам бар илми Худо хушк гардид

2137. Аз Имрон ибни Ҳусайн (р) ривоят аст, ки гуфт: Шахсе пурсид: Ё Расулаллоҳ! Оё аҳли ҷаннат ва дӯзах (дар илми Худо) шинохта шудаанд? Фармуданд: “Бале.” Гуфт: Пас ҷаро қасе коре биқунад? Фармуданд: “Ҳар қасе ҳамон кореро мекунад, ки барои он ҳалқ шудааст ва ё ҳар қас ҳамон кореро мекунад, ки барояш муюссар аст.”

БОБИ 2. “Амри Ҳудованди мутаъол таъин ва муқаддар аст” (Аҳзоб: 38)

2138. Аз Ҳузайфа (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) барои мо ҳутбае доданд, ки дар он аз байнӣ ҳеч ҷизро, ки то рӯзи қиёмат воқеъ мешавад, фурӯгузор накарданд. Қасе, ки он ҷизҳоро фаҳмид, фаҳмид, қасе, ки нафаҳмид, нафаҳмид. Баъзе аз он мавзӯъотро фаромӯш кардаам, вале чун баъзе ҷизҳоро мебинам, он мавзӯъот мисли қасе, ки ҷизро гум карда бошад, ба ёдам меояд.”

БОБИ 3. Назр, бандаро ба сӯи қазо ва қадар раҳнамун месозад

2139. Аз Абӯхурайра (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: “Назр барои бани Одам ҷизро, ки барояш муқаддар кардаам, тағиیر намедиҳад (дар ин ҷо сигаи такаллум ба кор рафтааст (муқаддар кардаам), пас ин ҳадиси қудсӣ аст ва замии тақаллум (кардаам) роҷеъ ба Ҳудованди мутаъол аст). Балки он чиро, ки барояш муқаддар кардаам, барои вай мерасонад ва кореро, ки назр мекунанд, ин аст, ки шахсеро аз баҳолат ҳориҷ месозад.”

БОБИ 4. Маъсум қасе аст, ки Ҳудованди мутаъол ўро дар исмати худ қарор дода бошад

2140. Аз Абӯсаъиди Ҳудрӣ (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: “Ҳар ҳалифае, ки ба ҳилофат мерасад, барояш ду навъ ҳамнишин вучуд дорад. Ҳамнишине, ки ўро ба корҳои нек амру ташҷеъ

менамояд ва ҳамнишине, ки ўро ба корҳои бад амр ва ташвиқ менамояд ва маъсум касе аст, ки Худованди мутаъол ўро аз гуноҳ кардан ҳифз намудааст.”

БОБИ 5. Дар байни шахс ва қалбаш монеъа қарор медиҳад

2141. Аз Абдуллоҳ ибни Умар (р) ривоят аст, ки гуфт: Бисёре вақтҳо савганди Паёмбари Худо (с) ин буд, ки “Ло ва муқалли бил қулуб.” Яъне “на ва савганд ба зоте, ки дилҳоро аз ҳоле ба ҳоли дигаре мегардонад.”

БОБИ 1. Ин қавли Худованди мутаъол, ки мефармояд: “Худованд шуморо аз савгандҳои лағви шумо муҳаза намекунад”

2142. Аз Абдураҳмон ибни Самура (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) бароям гуфтанд: “Е Абдураҳмон ибни Самура! Талаби иморатро макун, зеро агар аз роҳи талаб кардан ба аморат расидӣ, ту медонӣ ва корат. (Яъне Худованд бароят қӯмак ва нусрат намекунад). Ва агар талаби аморатро накардӣ ва ба аморат расидӣ, Худованд ба ту қӯмак меқунад. Агар дар коре савганд хӯрдӣ ва дидӣ, ки кори дигаре беҳтар аз он аст, аз савганди худ кафора бидех ва он кори беҳтарро анҷом бидех.”

2143. Аз Абӯхурайра (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: “Мо (мусалмонон) дар рӯзи қиёмат қасоне ҳастем, ки охир омадаем ва аз ҳама пештар мо бошем” (яъне агарчи мусалмонон аз дигар умматҳо охиртар омадаанд, vale аз онҳо дар доҳил шудан ба биҳишт пештар мебошанд). Ва Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Ба Худованд савганд, қасе, ки дар мавриди ҳонаводааш савганд меҳӯрад ва савганд сабаби зарар ба ҳонаводааш мегардад, гуноҳи лаҷоҷат ва пофишорӣ бар он савганд дар назди Худованди мутаъол бештар аз гуноҳи ҳонис шудан ва додани кафорае аст, ки Худованд бар вай фарз гардондааст.”

БОБИ 2. Савганди Паёмбари Худо (с) чӣ гуна буд?

2144. Аз Абдуллоҳ ибни Ҳишом (р) ривоят аст, ки гуфт: Бо Паёмбари Худо (с) будем дар ҳоле, ки эшон дасти Умар (р)-ро гирифта буданд, Умар (р) барояшон гуфт, ки шуморо аз ҳама чиз гайр аз худам бештар дӯст дорам. Паёмбари Худо (с) фармуданд: На, савганд ба Зоте, ки ҷонам дар дасту Ӯ аст, то вақте, ки маро аз ҷони худ бештар дӯст надошта бошӣ, (ба мартабаи камол наҳоҳӣ расид). Умар (р) гуфт: Акнун ба Худованд савганд аст, ки шуморо аз ҷони худ ҳам бештар дӯст дорам. Паёмбари Худо (с) фармуданд: Эй Умар! Акнун (яъне акнун он чиро, ки муносиб буд), гуфтӣ.”

2145. Аз Абӯзар (р) ривоят аст, ки гуфт: Назди Паёмбари Худо (с) омадам, дидам, ки дар сояи Каъба нишастаанд ва мегӯянд: “Ба рабби

Каъба савганд аст, ки инҳо зиёнкоронанд. Бо худ гуфтам: Ман чӣ кардам? Оё бар ман қадом чизи (нотисанде) мебинанд? Ҳамон ҷо нишастам ва дидам, ки эшон ҳамон суханро такор менамоянд, натавонистам ҳомӯш бимонам ва ҳолати хосе ба ман рух дод ва гуфтам: Ё Расулаллоҳ! Падару модарам фидои шумо! Инҳоеро, ки мегӯед, чӣ қасонеанд? Фармуданд: “Қасонеанд, ки молу сарвати зиёде доранд. Магар қасе, ки молашро дар умури ҳайр монанди хок ин тарафу он тараф бирезад.”

БОБИ 3. Ин қавли Худованд, ки мефармояд: “Савгандҳои муаккадае ба Ҳудо ёд карданд...” (Наҳъл: 38)

2146. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки Паёмбари Ҳудо (с) фармуданд: “Ҳар мусалмоне, ки се фарзандаш мурда бошад, оташи дӯзах ба ҷисмаш тамос намекунад, магар ба андозае, ки савганди Худованд рост шавад.” (Зоро Ҳудованди мутаъол савганд ёд кардааст, ки ҳар қасе ба дӯзах дохил мешавад, Ҳудованди мутаъол мефармояд: (“ва ин минкум илло воридуҳо қона ъало раббика ҳатман мақзиё”).

БОБИ 4. Агар қасе ба таври фаромӯшӣ дар савганди Ҳудо ҳонис мешавад

2147. Ва аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки Паёмбари Ҳудо (с) фармуданд: “Ҳудованд аз уммати ман васваса ва он чиро, ки дар нағси вай ҳутур мекунад (то вақте, ки ба он амал нанамояд), мавриди афв ва баҳшоиш қарор додааст.”

БОБИ 5. Назр кардан дар тоати Ҳудо

2148. Аз Оиша (р) ривоят аст, ки Паёмбари Ҳудо (с) фармуданд: “Қасе, ки дар тоати Ҳудо назр кардааст, ҳамон тоати Ҳудоро анҷом дидад ва қасе, ки дар маъсияти Ҳудо назр кардааст, ба маъсияти Ҳудо иқдом нанамояд.”

БОБИ 6. Қасе, ки фавт мегардад ва назр бар зимааш мебошад

2149. Ривоят аст, ки Саъд ибни Убода (р) аз Паёмбари Ҳудо (с) пурсид: Модарам чизеро назр карда буд, вале пеш аз он, ки ба он назр вафо намояд, вафот кард (ҳоло чӣ бояд кард)? Фармуданд, ки: “Ту аз ивази модари ҳуд ба он назр вафо кун.”

**БОБИ 7. Назр кардани чизе, ки қодир ба адои он нест ва
ё назре, ки дар маъсият аст**

2150. Аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки гуфт: Рӯзе ҳангоми хутба хондан Паёмбари Худо (с) шахсеро диданд, ки истодааст, аз сабаби истоданаш пурсиданд, гуфтанд: Ин шахс Абӯисроил аст, назр кардааст, ки биистад ва наншинад ва ба со耶 наравад ва бо касе ҳарф назанад ва ҳамеша рӯза бигирад.

Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Барояш бигӯ, ки бо мардум ҳарф бизанад, дар соя биншинад ва рӯзаи худро комил намояд.” (Зеро рӯза гирифтан қурбат ва тоат аст, vale сухан назадан бо дигарон ва нанишастан дар соя тақарруб ва ибодат нест).

БОБИ 1. Соъи Мадина ва паймонаи Паёмбари Худо (с)

2151. Аз Соиби ибни Язид ривоят аст, ки гуфт: Соъ дар замони Паёмбари Худо (с) аз паймонаи имрӯзи шумо се паймона ва саввум хиссаи як паймона буд.

2152. Аз Анас ибни Молик (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) (барои аҳли Мадина) дуо карданд, ки “Худовандо! Дар кайл, соъ ва паймонаашон баракат бидех!”

БОБИ 1. Мероси фарзанд аз падару модараши

2153. Аз Ибни Аббос (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: “Меросро (аввал) барои касоне, ки насиби муайяне доранд, бидиҳед ва бокимонда барои наздиктарин шахси музаккар (мард) аст.”

БОБИ 2. Мероси духтари фарзанд ба ҳамроҳи фарзанд

2154. Шахсе аз Абӯмӯсо пурсид: Агар касе фавт гардад ва аз вай як духтар ва як духтари фарзанд (яъне навосаи писаре, ки духтар бошад) ва хоҳаре бокимонда бошад, мероси онҳо чӣ гуна аст? Гуфт: Ними мол барои духтар ва ними мол барои хоҳар аст. (Яъне дар ин сурат барои духтари фарзанд чизе намерасад). Ва барои шахси пурсида гуфт: Назди Ибни Масъуд (р) бирав ва ў низ аз ман пайравӣ хоҳад намуд. Ва чун аз ин масъала аз Ибни Масъуд (р) пурсиш намуданд ва фатвои Абӯмӯсо (р)-ро гуфтанд, гуфт: Агар ман ба мисли чизе, ки ў гуфтааст, бигӯям, гумроҳ гардидаам ва хидоят нашудаам, балки ба чизе қазоват менамоям, ки Паёмбари Худо (с) қазоват намудаанд. Ними мол барои духтар аз шаш ҳисса як ҳиссаи мол ҷиҳати икмоли сулсайн барои духтари фарзанд ва бокимонда барои хоҳар аст. (Масалан агар дар ин сурат аз шахсе сӣ ҳазор дирҳам бокӣ монда бошад, понздаҳ ҳазор дирҳам барои духтар, панҷ ҳазор дирҳам барои духтари фарзанд ва даҳ ҳазор дирҳам барои хоҳар мерасад). Чун ба Абӯмӯсо аз фатвои Ибни Масъуд (р) хабар доданд, гуфт: То вақте, ки ин аллома дар байни шумо вучуд дорад, аз ман чизе напурсед.

**БОБИ 3. Озодшудаи мардум аз худи онҳо ва
ҳоҳарзода аз худи онҳост**

2155. Аз Анас ибни Молик (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: “Озодшудаи ҳар мардуме аз худи он мардум аст.”

2156. Ва аз Анас ибни Молик (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: “Ҳоҳарзодаи ҳар мардуме аз худи он мардум аст.”

БОБИ 4. Касе, ки худро ба гайри падараш нисбат медиҳад

2157. Аз Саъд ривоят аст, ки гуфт: Шунидам, ки Паёмбари Худо (с) фармууданд: “Касе, ки худро ба гайри падараш нисбат бидиҳад ва бидонад, ки он шахс падараш нест, биҳишт барояш ҳаром аст.”

2158. Аз Абӯхурайра (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармууданд: “Аз падарони худ рӯйгардон нашавед, касе, ки аз падараш рӯйгардон мешавад, кофир мегардад.” (Мурод аз қуфр дар ин ҳадис қуфрони неъмат аст. Яъне касе, ки ба чунин коре иқдом меварзад, ҳаққи падарашро поймол намуда ва мепӯшонад).

КИТОБИ ҲУДУД

БОБИ 1. Задан бо чўб ва кафш

2159. Аз Абӯҳурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Шахсеро, ки шароб хўрда буд, назди Паёмбари Худо (с) оварданд. Фармуданд: “Ўро бизанед.” Абӯҳурайра (р) мегўяд: Баъзе аз мо бо даст ва иддае бо кафш ва гурӯҳе бо либоси худ ўро задем. Чун он шахс баргашт ва рафт, баъзехо гуфтанд: Худо туро хор кунад (ки шароб хўрдӣ ва худро муставчиби ҳадд намудӣ). Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Чунин нагўед ва бо шайтон бар алайҳи ў ҳамкорӣ нанамоед.”

2160. Аз Алӣ ибни Абӯтолиб (р) ривоят аст, ки гуфт: “Агар ҳаддро бар касе чорӣ созам ва он шахс ба сабаби ичрои он ҳадд вафот намояд, ба дилам чизе намерасад, магар шаробхӯр, ки агар ба сабаби ҳадд бимирад, дияташро мепардозам, зоро Паёмбари Худо (с) дар мавриди шаробхор ҳаддери таъйин накардаанд.”

2161. Умар ибни Хаттоб (р) мегўяд: Шахсе дар замони Паёмбари Худо (с) номаш Абдуллоҳ (р), лақабаш Ҳимор буд. Ин шахс Паёмбари Худо (с)-ро меҳандонид ва Паёмбари Худо (с) нисбат ба шаробхориаш ўро шаллоқ мезаданд. Рӯзе ўро оварда, шаллоқ заданд, касе аз мардумоне, ки он чо нишаста буд, гуфт: Худо ўро лаънат кунад, ин чанд бор аст, ки ўро меоваранд (ва шаллоқ мезананд). Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Ўро лаънат накунед, ба Худо савганд, то чое ман медонам, Худо ва Расулашро дўст дорад (ва касе, ки Худо ва Расулашро дўст дошта бошад, муставчиби лаънат нест.”

БОБИ 2. Лаънат кардани дузд

2162. Аз Абӯҳурайра (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: “Худованд дуздро лаънат кунад, тухми мурғро медуздад ва сабаби буридани дасташ мегардад ва ресмонеро медуздад ва сабаби буридани дасташ мегардад.”

БОБИ 3. Дасти дузд ба дуздидани чӣ қадар моле қатъ мегардад?

2163. Аз Оиша (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: “Даст ба дуздидани чаҳор хиссаи динор ва ба дуздидани бештар аз он қатъ мегардад.”

2164. Ва аз Оиша (р) ривоят аст, ки гуфт: Дар замони Паёмбари Худо (с) дасти дузд чуз дар муқобили чизе, ки ба андозаи як сипар қиммат медошт, қатъ намегардид.

2165. Аз Абдуллоҳ ибни Умар (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) дасти дуздро аз дуздидани сипаре, ки қимматаш се дирҳам буд, қатъ намуданд.

БОБИ 1. Таъзир ва таъдиб чӣ андоза аст?

2167. Аз Абубурдаи Анзорӣ (р) ривоят аст, ки гуфт: Аз Расули Худо (с) шунидам, ки фармуданд: “Ба ҷуз дар ҳадде аз ҳудуди Аллоҳ набояд қасеро аз даҳ шаллоқ бештар зад.”

2168. Аз Ибни Умар (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: Шахси мусалмон то вакте дар дини худ дар амон аст, ки муртакиби хуни ҳаром нашуда бошад.”

2169. Аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: Барои Миқдод гуфтанд: “Агар шахси мусалмоне дар байни қуффор имони худро пинҳон намуда бошад ва баъд аз он назди ту имони худро зоҳир созад ва ту ўро ба қатл бирасонӣ? (Ва албатта ин кор бароят раво нест, гунаҳкор мегардӣ ва ивази вай ба қасос мерасӣ) ва ҳамин шакл худат ҳам пеш аз ин дар Макка имони худро пинҳон медоштӣ.” (Ва пинҳон доштани имон ҷиҳати дар амон мондан аз қуффор ва золимон, на гуноҳе аст ва на айб).

БОБИ 2. Муттаҳам намудани ғулом ба зино

2166. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Аз Паёмбари Худо (с) шунидам, ки фармуданд: Агар қасе ғуломашро, ки бегуноҳ бошад, муттаҳам ба зино намояд, дар рӯзи қиёмат шаллоқ зада мешавад, магар он, ки суханаш рост бошад.”

БОБИ 1. “Ҳар касе инсонеро аз марг начот дихад, гӯё тамоми мардумонро ҳаёт баҳшидааст” (Моуда: 32)

2170. Аз Абдуллоҳ ибни Умар (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Касе, ки бар зидди мо силоҳ бардорад, аз мо нест.”

БОБИ 2. Ин қавли Худованди мутаъол: “Шахс муқобили шахс ва ҷашм муқобили ҷашм” (Моуда: 45)

2171. Аз Абдуллоҳ (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Рехтани хуни мусалмоне, ки шаҳодат дихад, ки худое чуз Худои ягона вучуд надорад ва ман фиристодаи Худоям, чуз ба яке аз се чиз раво нест: ин, ки шахси дигареро ба қатл расонда бошад, дар ҳолати эҳсон зино карда бошад (мурод аз эҳсон он аст, ки бо никоҳи шаръӣ чимоъ карда бошад ва агарчи ҳангоми зино мард зан надошта бошад ва ё зан шавхар). Ва ё он, ки дини худро гузошта ва ҷамоъати мусалмононро тарк намуда бошад” (мурод аз касе, ки динашро гузошта ва ҷамоъати мусалмононро тарк кардааст, муртад аст).

БОБИ 3. Касе, ки худ шахсеро ба ғайри ҳақ мутолаба намояд

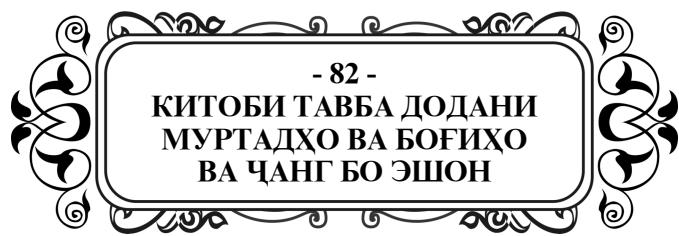
2172. Аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Се кас аз бадтарин мардумон дар назди Худованди мутаъол ҳастанд, касе ки дар Ҳарам муртакиби гуноҳ гардад, касе, ки дар Ислом равиши ҷоҳилиятро бихоҳад ва касе, ки ба ноҳақ мутолабаи хуни шахсеро бинмояд, то хунашро бирезанд.”

БОБИ 4. Касе, ки худаш бидуни иттилоъи султон ҳаққашро бигирад ва ё қасос намояд

2173. Аз Абӯҳурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Аз Паёмбари Худо (с) шунидам, ки фармуданд: “Агар касе бидуни иҷоза ба хонаат нигоҳ кард ва ту бо санг зада, ҷашмашро кӯр намудӣ, гуноҳ бар ту нест.”

БОБИ 5. Хунбаҳои ангуштон

2174. Аз Ибни Аббос (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: “Ин ва ин (дар дият) бо ҳам баробар аст. Яъне Ангушти ҳурдӣ бо нарангушт баробар мебошад.”

БОБИ 1. Гуноҳи касе, ки ба Ҳудо шарик меоварад

2175. Аз Ибни Масъуд (р) ривоят аст, ки гуфт: Шахсе гуфт: Ё Расулаллоҳ! Оё аз он чи, ки дар ҷоҳилият анҷом додаем, мавриди муъохаза қарор ҳоҳем гирифт? Фармуданд: “Касе, ки дар Ислом корҳои нек анҷом диҳад, аз он чӣ дар ҷоҳилият анҷом додааст, муъохаза намегардад ва касе, ки дар Ислом корҳои бад анҷом диҳад, аз он чӣ, ки дар аввал ва охир анҷом додааст, муъохаза мегардад.”

БОБИ 1. Хоб дидани ашхоси нек ва солеҳ

2176. Аз Анас ибни Молик (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Хоб диданҳои нек аз ашхоси солеҳ як чузъе аз чихилу шаш чузъ аз нубувват аст.”

БОБИ 2. Хоб дидан аз тарафи Худованд аст

2177. Аз Абӯсаиди Худрӣ (р) ривоят аст, ки аз Паёмбари Худо (с) шунидааст, ки фармуданд: “Агар касе хобе дид, ки онро дӯст медошт, он хоб аз тарафи Худованд аст. Аз ин рӯ, бояд шукри Худоро намуд ва он хобро барои дигарон бигӯяд ва агар хобе дид, ки аз он бадаш меояд, он хоб аз тарафи шайтон аст, бояд аз шарри он (ба Худо) паноҳ бичӯяд ва онро барои касе нагӯяд, ки дар ин сурат барояш зараре намерасонад.”

БОБИ 3. Хобҳои нек

2178. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Аз Паёмбари Худо (с) шунидам, ки фармуданд: “Аз нубувват чизи дигаре чуз мубашшиrot боқӣ намемонад.” Гуфтанд: Мубашшиrot чист? Фармуданд: “Хобҳои нек.”

БОБИ 4. Касе, ки Паёмбари Худо (с)-ро ба хоб мебинад

2179. Ва аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Аз Паёмбари Худо (с) шунидам, ки фармуданд: “Касе, ки маро дар хоб мебинад, дар бедорӣ ҳам хоҳад дид ва шайтон худро ба монанди ман карда наметавонад.”

2180. Аз Абӯсаиди Худрӣ (р) ривоят аст, ки гуфт: Аз Паёмбари Худо (с) шунидам, ки фармуданд: “Касе, ки маро ба хоб додааст, якинан худамро додааст, зоро шайтон худро ба сурати ман дароварда наметавонад.”

БОБИ 5. Хоб дидан дар рӯз

2181. Аз Анас ибни Молик (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) гоҳ-гоҳе назди Умми Ҳаром духтари Милҳон, ҳамсари Убода ибни Сомит (р) мерафтанд (Умми Милҳон холай разоъии Паёмбари Худо (с) буд). Рӯзе назди он зан рафтанд, он зан таъомеро барои эшон овард ва баъд аз он ба хоридани сари Паёмбари Худо (с) шурӯъ намуд. Паёмбари Худо (с)-ро хоб бурд. Ҳангоме, ки аз хоб бедор шуданд, меҳандиданд. Умми Ҳаром (р) мегӯяд: Пурсидам: Ё Расулаллоҳ! Сабаби хандаи шумо чист? Фармуданд: “Мардуме аз умматам ба ман нишон дода шуданд, ки дар миёни дарё ба ҷиҳоди фи сабилиллоҳ баромаданд ва монанди подшоҳон бар таҳт нишастаанд, ё мисли подшоҳон бар таҳт нишастаанд” (шак аз ровӣ аст).

Умми Ҳаром (р) мегӯяд: гуфтам: Ё Расулаллоҳ! Дуо қунед, ки Худованд маро аз ҷумлаи ин мардум бигардонад. Паёмбари Худо (с) бароям дуо карданд. (Умми Ҳаром (р) мегӯяд: Паёмбари Худо (с) дубора сари ҳудро гузашта (ва ҳобиданд), ҷун аз хоб бедор шуданд, боз ҳам меҳандиданд. Пурсидам: Ё Расулаллоҳ! Сабаби хандаи шумо чист? Фармуданд: “Мардуме аз умматам ба ман нишон дода шуданд, ки ба ҷиҳоди фи сабилиллоҳ баромаданд...” Гуфтам: Ё Расулаллоҳ! Дуо қунед, ки Худованд маро ҳам аз ҷумлаи онҳо бигардонад, фармуданд: “Ту аз ҷумлаи гурӯҳи аввал ҳастӣ.” Ва ҳамин зан буд, ки дар замони Муъовия ибни Абӯсуфён ба дарё сафар намуд ва ҷун аз дарё берун шуд, аз маркабаш афтода, вафот намуд.

БОБИ 6. Хоб дидани ин ки шаҳс дар қайд аст

2182. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Чун қиёмат наздик шуд, хоб дидани мусалмон ба нудрат дурӯғ мебошад ва хоб дидани мусалмон як қисмат аз ҷиҳили шаш қисмати нубувват аст” ва он чӣ, ки аз нубувват аст, дурӯғ намебошад.

БОБИ 7. Агар дар хоб дид, ки ҷизро аз ҷое ба ҷои дигар мунтақил соҳтааст

2183. Аз Абдуллоҳ ибни Умар (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Ба хоб дидам, ки гӯё зани сарбараҳнае аз Мадина ҳориҷ гардида ва ба Маҳъя, (яъне Ҷӯҳфа) иқомат намудааст, таъбириашро ин кардам, ки вабо аз Мадина ҳориҷ гардида ва ба он сарзамин интиқол ёфтааст.” (Маҳъяе, ки ба номи Ҷӯҳфа низ ёд мешавад, миқоти аҳли Миср аст, мардуми он яхудӣ буданд ва Паёмбари Худо (с) ва мусалмононро азият мекарданд).

БОБИ 8. Касе, ки ба дурӯғ бигўяд: “Ман хоб дидам”

2184. Аз Ибни Аббос (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармууданд: “Агар касе ба дурӯғ бигўяд, ки “хобе дидам,” (дар рӯзи қиёмат) аз вай хоста мешавад, ки ду мўйро бо ҳам гиреҳ бизанад ва ҳаргиз ин корро карда наметавонад ва касе, ки ба сухани мардуме, ки ўро намехоҳанд гўш фаро диханд, дар рӯзи қиёмат дар гўшҳояш сурб рехта мешавад ва касе, ки сурат бикашад, азоб карда мешавад ва мукаллаф мегардад, ки ба он тасвир чон дихад, vale ҳаргиз барои он чон дода наметавонад.”

2185. Аз Ибни Умар (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармууданд: “Аз бадтарин тӯҳматҳо он аст, ки касе бигўяд: Чунин чизеро ба хоб дидам ва дар воқеъ он чизро ба хоб надида бошад.”

БОБИ 9. Агар муъаббири аввал таъбири хобро надонад, таъбириаш сахех нест

2186. Аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки мегуфт: Шахсе назди Паёмбари Худо (с) омаду гуфт: Шаби гузашта соябонеро ба хоб дидам, ки аз он равгану асал мечакад ва мардумонеро дидам, ки ба кафи дасти ҳуд аз он (равгану асал) мегиранд, баъзеҳо бисёру баъзеҳо андак. Дар ин вақт буд, ки дидам ресмоне аз тарафи замин ба сӯи осмон наасб гардидааст ва шумо ба он боло рафтед, баъд аз шумо шахси дигаре онро гирифта, боло рафт, баъдан аз вай шахси саввум онро гирифт ва боло рафт.

Баъд аз он шахси дигаре онро гирифт, vale он ресмон қатъ гардид ва дубора бо ҳам пайваст. Абӯбакр гуфт: Ё Расулаллоҳ! Падарам фидои шумо, шуморо ба Худованд савганд, ичоза бидиҳед, ки ин хобро ман таъбир кунам, Паёмбари Худо (с) фармууданд: “Таъбир кун.” Абӯбакр (р) гуфт: Соябон Ислом аст ва он равгану асале, ки аз он мечакад, Қуръон аст, ки аз он шириń метаровад, баъзе аз мардумон аз Қуръон бисёр истифода менамоянд ва баъзе андак ва он ресмон байни осмон ва замин ҳамон ҳақиқате аст, ки шумо ба роҳи он равон ҳастед ва ба он чанг задаед ва Худованди мутаъюл мартабаи шуморо ба он баланд месозад.

Баъд аз шумо шахси дигаре ба он тамассук мечўяд ва сабаби рифъати мақомаш мегардад. Баъд аз он шахси дигаре онро мегирад ва сабаби рифъати мартабааш мегардад. Баъд аз он шахси дигаре меояд ва онро мегирад, vale он васила қатъ мегардад ва боз дубора пайваст мешавад ва ба сабаби он баландмартаба мегардад ва ҳоло, ё Расулаллоҳ, падару модарам фидои шумо, бигўед, ки таъбириаш сахех аст, ё ғалат? Паёмбари Худо (с) фармууданд: (Таъбири ту) дар баъзе чизҳо сахех ва дар баъзе чизҳо ғалат буд. Гуфт: Шуморо ба Худованд савганд, бигўед, ки чӣ чизҳо хато буд, фармууданд: “Савганд мадех.”

**БОБИ 1. Ин қавли Паёмбари Худо (с), ки фармуданд:
“Баъд аз ман корхоеро хоҳед дид, ки аз онҳо тааҷҷуб
хоҳед кард...”**

2187. Аз Ибни Аббос (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: “Касе, ки аз амираш кори ношоистаро бубинад, бояд ба он сабр кунад, зеро касе, ки аз таҳти султа ва қудрат як ваҷаб хориҷ гардад, ба марги ҷоҳилията мемирад.” Ва аз Ибни Аббос (р) дар ривояти дигар омадааст, ки фармуданд: “Касе, ки аз амираш чизи ношоистаро бинад, бар он сабр кунад, зеро касе аз ҷамоъати мусалмонон як ваҷаб ҷудо гардад ва бимирад, маргаш ҷуз марги ҷоҳилията чизи дигаре нест.”

2188. Аз Убода ибни Сомит (р) ривоят аст, ки гуфт: Моро Паёмбари Худо (с) (ба Ислом) даъват намуданд ва мо ба эшон байъат намудем ва аз ҷизҳое, ки аз мо байъату паймон гирифтанд, ин буд, ки гуфтанд: Дар ҳолати ҳушибаҳтӣ ва бадбаҳтӣ, дар ҳолати тангдастӣ ва дорой ва дар ҳолати ҳудҳоҳӣ ва бартариҷӯи (амир) набояд аз самъу тоати вай ҳуддорӣ намояд. (Ва байъат гирифтанд), ки набояд бо амири ҳуд дар амри ҳилофат низоъу қашмақаш намоед, магар он, ки аз вай қуфри ошкореро мушоҳида намоед, ба тавре, ки дар назди шумо аз тарафи Худо бар қуфраш далел ва бурҷони қотеъ вучуд дошта бошад.”

БОБИ 2. Зухури фитнаҳо

2189. Аз Ибни Масъуд (р) ривоят аст, ки гуфт: Аз Паёмбари Худо (с) шунидам, ки фармуданд: “Бадтарини мардум қасонеанд, ки зинда бошанд ва қиёмат барпо гардад.”

**БОБИ 3. Замони оянда ҳамеша аз замони гузашта
бадтар аст**

2190. Ривоят аст, ки мардуме назди Анас ибни Молик (р) аз Ҳаҷҷоҷ шикоят намуданд. Анас (р) гуфт: “Сабр қунед, зеро то вакте, ки бимиред, он чӣ, ки баъд аз ин бар сари шумо меояд, аз ин ҳам бадтар ҳоҳад буд.” Ин суханро аз Паёмбари Худо (с) шунидаам.

**БОБИ 4. Ин қавли Паёмбари Худо (с), ки фармуданд:
“Касе, ки бар зидди мо силоҳ бардорад, аз мо нест...”**

2191. Аз Абӯхурайра (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: “Бо силоҳ ҳеч вақт ба тарафи бародари худ ишора накунед, зеро касе намедонад, шояд шайтон дасташро каш кунад ва дар гудоле аз оташ воқеъ гардад.”

**БОБИ 5. Фитнаҳо хоҳад шуд, ки шахси нишаста аз
шахси бархоста беҳтар аст**

2192. Ва аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Ба зудӣ фитнаҳое ба вуқӯъ хоҳад пайваст ва дар ин фитнаҳо шахси нишаста беҳтар аз шахси истода аст ва шахси истода беҳтар аз шахси раванда ва шахси раванда беҳтар аз иштироккунанда аст. Касе, ки ба онҳо тамоюл намояд, ўро ба сӯи худ ҷалб менамоянд. Пас касе, ки паноҳоҳ ва гӯшае пайдо карда метавонад, ба он ҷо паноҳ бибарад ва гӯшагирӣ намояд.”

БОБИ 6. Сукунат бо бодиянишинон

2193. Аз Салама ибни Аквაъ (р) ривоят аст, ки вай назди Ҳаҷҷоч рафт. Ҳаҷҷоч барояш гуфт: Эй Ибни Аквაъ! Магар муртад гардидӣ ва дубора бодиянишин шудӣ? Гуфт: На, вале Паёмбари Худо (с) бароям дар бодиянишинӣ иҷоза додаанд.

БОБИ 7. Вақте, ки Худованд бар мардуме азобе нозил намояд

2194. Аз Ибни Умар (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Ҳангоме, ки Худованд (дар дунё) бар мардуме азоберо нозил намояд, ин азоб домангири ҳамагон мегардад, вале дар қиёмат ҳар касе масъули аъмоли худаш мебошад.”

**БОБИ 8. Касе, ки дар назди мардуме чизе бигӯяд ва дар
назди дигарон чизи дигаре**

2195. Аз Ҳузайфа ибни Ямон (р) ривоят аст, ки гуфт: Мунофақат чизе буд, ки дар замони Паёмбари Худо (с) вучуд дошт, вале мунофақати имрӯз кофир шудан баъд аз мусалмон шудан аст.”

БОБИ 9. Берун шудан аз оташ

2196. Аз Абӯхурайра (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: “То он ҳангоме қиёмат намешавад, ки оташ аз Ҳичоз баланд гардад ва гардани шутуронро дар Бусро равшан намояд (Бусро

шахре аст дар Шом, ки аз Димишқ ҳудуди яксаду бист километр фосила дорад).

2197. Ва аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Қаріб аст, ки нахри Фурот ганчero аз тилло намоён созад, касе ки он ҷо ҳозир бошад, набояд аз он ганҷ чизе бигирад...”

2198. Ва аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: “То он вақт қиёмат намешавад, ки ду гурӯҳи калон дар ҳоле, ки даъвати ҳардүи онҳо яке аст, ба ҷони яқдигар афтода ва ҷангӣ азиме байнашон руҳ дихад.

Ва то он вақт қиёмат намешавад, мардумони дағалкор ва қаззобе, ки дар ҳудуди сӣ нафар мебошанд, пайдо шаванд ва ҳар қадоме фикр қунад, ки ўғиристодаи Худост ва то он вақт қиёмат намешавад, илм аз байн биравад, зилзила зиёд гардад, вақтҳо бо ҳам наздик шавад, фитна барпо гардад, қатл ва хунрезӣ зиёд шавад, молу дорой дар байни шумо онҷунон зиёд шавад, ки соҳиби мол дар ҷустуҷӯи касе барояд, ки садақаашро қабул намояд ва чун садақаашро бар вай тақдим намояд, аз вай рӯй гардонида бигӯяд, ҳоҷате ба садақаат надорам.

Ва то он вақт (қиёмат намешавад), ки мардум дар соҳтани биноҳо аз ҳадд бигзаранд. Ва то он вақт (қиёмат намешавад), ки шахсе аз назди қабри шахсе убур намояд ва бигӯяд: Эй кош ман дар ҷои ўмебудам.

Ва то он вақт (қиёмат намешавад), ки офтоб аз тарафи мағриб тулӯй намояд ва мардум онро мушоҳида намоянд. Ҳамагӣ имон меоваранд, vale ин вақте аст, ки агар касе қаблан имон наёварда бошад ва дар имони ҳуд кори некеро анҷом надода бошад, ин имон барояш фоидае надорад. Ва ҳангоме, ки қиёмат барпо гардад, ду нафар ҷомаэро ҷиҳати фурӯҳтан арз менамоянд, vale наметавонанд онро бифурӯшанд ва наметавонанд онро ҷамъ қунанд ва ҳангоме, ки қиёмат барпо мегардад, шахсе шири шутурашро меоварад (ки бинӯшад), vale онро нӯшида наметавонад.

Ва ҳангоме, ки қиёмат барпо гардад, шахсе ҳавзашро омода менамояд, vale оберо аз он нӯшида наметавонад.

Ва ҳангоме, ки қиёмат барпо гардад, шахсе луқмаашро ба тарафи даҳонаш мебарад, vale онро ҳӯрда наметавонад” (ва аз маҷмӯъи ин аломуатҳо ҷунин фаҳмида мешавад, ки қиёмат ба таври ногаҳонӣ барпо мегардад).

БОБИ 1. Фармонбардорӣ аз имом то вакте, ки амраш дар маъсият набошад

2199. Аз Анас ибни Молик (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармууданд: “Бишнавед ва итоат кунед ва агарчи ғуломи ҳабашӣ, ки сараш монанди мавиз бошад, бар шумо ҳукumat намояд” (ин амр аз чихати муболига дар тоати имом ва фармонбардорӣ аз (валии амр) аст).

БОБИ 2. Набояд дар расидан ба аморат ҳарис буд

2200. Аз Абӯхурайра (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармууданд: “Зуд аст, ки шумо дар расидан ба аморат ҳирс менамоед, вале ин аморат дар қиёмат барои шумо сабаби надомат ва пушаймонӣ мешавад, ширхорагӣ бисёр болаззат аст, вале чудо шудан аз шир талҳ ва ранчовар аст.”

БОБИ 3. Касе, ки масъулияти мардумро ба ўхда гирифта ва таваҷҷӯҳе ба онҳо надошта бошад

2201. Аз Маъқил ибни Ясор (р) ривоят аст, ки гуфт: Аз Паёмбари Худо (с) шунидам, ки фармууданд: “Ҳар касе, ки сарпастии раъиятеро ба ўхда бигирад ва таваҷҷӯҳе ба онҳо нанамояд, бӯи ҷаннатро намеёбад.”

2202. Ва аз Маъқил ибни Ясор (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармууданд: “Ҳар касе, ки сарпастии мусалмононро ба ўхда бигирад ва ба онҳо хиёнат намояд, Худованди мутаъол ҷаннатро барояш ҳаром месозад.”

БОБИ 4. Касе, ки сахтигирӣ намояд, Худованд бар вай сахтигирӣ менамояд

2203. Аз Ҷундуబ (р) ривоят аст, ки гуфт: Аз Паёмбари Худо (с) шунидам, ки фармууданд: “Касе, ки қасдаш аз иҷрои коре риё ва сумъа бошад, Худованд дар рӯзи қиёмат ўро фазихату расво мекунад ва касе, ки бо мардум сахтигирӣ намояд, Худованд дар рӯзи қиёмат бо ў

саҳтгирӣ менамояд.” Мардум гуфтанд: Моро насиҳат кунед! Фармуданд: “Аввалин чизе, ки аз инсон мутаъаффин мегардад, шиками ўаст. Агар касе метавонад, ки ҷуз ҳалол чизе нахӯрад, чунин кунад ва агар касе метавонад, ки монеъе байни худ ва биҳишт ба сабаби рехтани хуни мусалмонон, агарчанде он ба андозаи як кафи даст бошад, ба вучуд наёварад, чунин кунад.”

БОБИ 5. Оё метавонад қозӣ ва ё муфтӣ дар ҳолати ғазаб қазоват намуда ва ё фатво бидихад

2204. Аз Абӯбакра (р) ривоят аст, ки гуфт: Аз Паёмбари Худо (с) шунидам, ки фармуданд: “Набояд ҳокиме дар ҳолати ғазаб байни ду нафар қазоват намояд.”

БОБИ 6. Он чӣ, ки барои котиб мустаҳаб аст

2205. Ҳадиси Ҳувайса ва Мұхайиса қаблан дар боби ҷиҳод гузашт ва дар ин ривоят омадааст, ки “ё дияти рафиқи шуморо бипардозанд ва ё эълони ҷанг намоянд.”

БОБИ 6. Имом бо мардум чӣ гуна байъат намояд

2206. Ҳадиси Убода ибни Сомит (р) дар мавриди самъ ва тоат қаблан гузашт ва дар ин ривоят омадааст, ки: “Ва ин, ки дар ҳама ҳол ҳақро бигӯем ва дар (баёни аҳкоми шариат ва амри ба маъруф ва нахий аз мункар) аз маломате натарсем.”

2207. Аз Абдуллоҳ ибни Умар (р) ривоят аст, ки гуфт: Вақте, ки бо Паёмбари Худо (с) дар самъу тоат байъат мекардем, барои мо мегуфтанд, ки: “дар ҷизҳое, ки метавонед (яъне: дар ҷизҳое байъат кунед, ки қудрати анҷом додани онҳоро дошта бошед”).

БОБИ 8. Вилояти аҳд

2208. Ва аз Абдуллоҳ ибни Умар (р) ривоят аст, ки гуфт: Касе ба Умар (р) гуфт: Оё ҳалифаи баъдиатро таъин наменамой? Гуфт: Агар таъин намоям, Абӯбакр (р), ки аз ман беҳтар буд, низ таъин намуда буд ва агар таъин нанамоям, Расулуллоҳ (с), ки аз ман беҳтар буданд, таъин накарда буданд.”

БОБИ 9

2209. Аз Ҷобир ибни Самра (р) ривоят аст, ки гуфт: Аз Паёмбари Худо (с) шунидам, ки фармуданд: “Дувоздаҳ амир ҳоҳанд буд.” Баъд аз он қалимаи дигареро гуфтанд, ки онро нашнидам, вале падарам гуфт: Он қалима ин буд, ки “Ҳамаи онҳо аз Қурайш ҳастанд.”

БОБИ 1. Орзуе, ки макрӯҳ аст

2210. Аз Анас (р) ривоят аст, ки гуфт: “Агар аз Паёмбари Худо (с) намешунидам, ки мефармуданд: “Орзуй маргро накунед,” маргро орзу мекардам.

2211. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Ҳеч касе маргро орзу накунад, (зоро) агар некӯкор бошад, шояд ба накӯкориаш идома дихад ва агар бадкор бошад, шояд аз кори бадаш тавба намояд.”

БОБИ 1. Иқтидо ба суннати Паёмбари Худо (с)

2212. Аз Абӯхурайра (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Ҳамаи умматам ба ҷаннат доҳил мешавад, магар касе наҳоста бошад.” Гуфтам: Ё Расулаллоҳ! Кист ки наҳоста бошад? Фармуданд: “Касе, ки аз ман итоат намояд, ба ҷаннат доҳил мешавад ва касе, ки аз ман ноғармонӣ намояд, касе аст, ки ҷаннат рафтандро намехоҳад...”

2213. Аз Ҷобир ибни Абдуллоҳ (р) ривоят аст, ки гуфт: Фариштагоне назди Паёмбари Худо (с) омада ва диданд, ки хобанд, баъзе аз онҳо гуфтанд, ки хоб аст, иддаи дигаре аз онҳо гуфтанд, ки ҷашмаш хоб, вале дилаш бедор аст. Сипас бо ҳуд гуфтанд, ки барои ў масале аст, он масалро барояш баён мекунем, боз иддае гуфтанд, ки ў хоб аст, баъзе дигар гуфтанд, ки ҷашмаш хоб ва қалбаш бедор аст. Ва он масалро баён карда гуфтанд: Масали вай монанди касе аст, ки хонаеро бино ниҳода ва суфраеро дар он густурда ва мардумро даъват намудааст, касе, ки даъватро пазируфта бошад, ба хона доҳил мегардад ва аз он дастархон таъом меҳӯрад ва касе, ки даъватро напазируфта бошад, на ба хона доҳил мегардад ва на аз он дастархон чизе меҳӯрад.

Бо ҳуд гуфтанд: Бояд таъвили ин масалро барои ў бигӯем, то мақсадро бифаҳмад. Боз ҳам баъзе аз онҳо гуфтанд, ки ў хоб ва дигарон гуфтанд, ки ҷашмаш хобу дилаш бедор аст. Гуфтанд, хона иборат аз ҷаннат аст ва меҳмондор Муҳаммад (с) аст, касе, ки аз Муҳаммад итоат намояд, дар воқеъ аз Ҳудованд итоат намудааст. Ва касе, ки аз Муҳаммад (с) ноғармонӣ кунад, дар воқеъ ноғармонии Ҳудоро кардааст ва Муҳаммад (с) аст, ки байнин мардум фарқ намудааст (яъне байнин мусалмон ва коғир, барояш ваъдаи биҳиштро додааст ва бадро бад гуфта ва байнин некӯкор ва бадкор ва байнин хубу бад фарқ гузоштааст, ба тавре, ки хубро хуб гуфта ва барояш ваъдаи биҳиштро додааст ва бадро бад гуфта ва барояш ваъдаи дӯзахро додааст).

БОБИ 2. Набояд аз хар чиз суол намуд ва худро ба захмат андохт

2214. Аз Анас ибни Молик (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармууданд: “Мардум то чое ба суол кардан идома медиҳанд, ки мегӯянд: Хайр, ҳар чизеро Худованд пайдо кардааст, пас Худовандро кӣ пайдо кардааст?”

БОБИ 3. Мазаммати раъй ва такаллуф дар қиёс

2215. Аз Абдуллоҳ ибни Умар (р) ривоят аст, ки гуфт: Аз Паёмбари Худо (с) шунидам, ки фармууданд: “Худованд баъд аз ин, ки илмро барои мардуме ато фармояд, он илмро ба якборагӣ аз байн намебарад, балки аз байн бурданаш ба сабаби мавти уламо сурат мегирад. Ва баъд аз мурдани уламо мардуми ҷоҳиле боқӣ мемонанд, ки аз онҳо фатво хоста мешавад ва онҳо ба (раъий) худ фатво медиҳанд ва сабаби гумроҳии худ ва дигарон мешаванд.”

БОБИ 4. Ин қавли Паёмбари Худо (с), ки фармууданд: “Ҳатман аз равиши гузаштагон пайравӣ мекунед...”

2216. Аз Абӯҳурайра (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармууданд: “То он вақте қиёмат намешавад, ки уммати ман аз (мардуми) асрҳои гузашта, ваҷаб ба ваҷаб ва газ ба газ мутобиат намоянд.” Касе пурсид, ки (максади шумо аз гузаштагон) Форс ва Рум ҳастанд? Фармууданд: “Магар гайр аз инҳо мардуми дигаре аст?”

БОБИ 5. Сангсор кардани мӯҳсин (оиладор)

2217. Аз Умар (р) ривоят аст, ки гуфт: Худованди мутаъол Муҳаммад (с)-ро ба дини ҳаққи худ мабъус намуд ва Қуръонро бар ў нозил соҳт ва аз чизҳое, ки нозил намуд, ояи раҷм буд (мурод аз ояи раҷм ин аст, ки (“А-ш-шайху ва-ш-шайхату изо занә фарҷумӯҳо”), яъне агар марду зани мӯҳсин зино карданд, онҳоро раҷм (сангсор) намоед.” (Ва гӯянд: ин оя лафзаш мансух гардида ва ҳукмаш боқӣ аст).

БОБИ 6. Савоби ҳокиме, ки иҷтиҳод намуда ва ба савоб мерасад ва ё хато мекунад

2218. Аз Амр ибни Ос (р) ривоят аст, ки аз Паёмбари Худо (с) шунидааст, ки фармууданд: “Вақте, ки ҳоким ҳангоми ҳукм кардан иҷтиҳод намояд ва ба савоб бирасад, барояш ду музд аст (яке музди ҷиҳати заҳмати иҷтиҳод ва музди дигар ҷиҳати расидан ба ҳақ) ва агар иҷтиҳод қунад ва хато намояд, барояш як музд аст (ки ҳамон музди иҷтиҳод бошад).

БОБИ 7. Касе ки мегӯяд: “Тарки ин кор танҳо аз Паёмбар хуччат аст, на аз дигарон” (яъне агар Паёмбари Худо (с) бубинанд, ки касе кореро анҷом медиҳад ва эшон ӯро аз он кор мамониат нанамоянд, ин тарки мамониат далел бар ин аст, ки он кор машруъ аст)

2219. Ривоят аст, ки Ҷобир ибни Абдуллоҳ (р) савганд хӯрд, ки Даҷҷол ҳамон (Ибни Сайёд) аст, барояш гуфтам: Оё ба ин чиз савганд меҳӯрӣ? Гуфт: Шунидам, ки Умар (р) ба ин чиз дар назди Паёмбари Худо (с) савганд хӯрд ва Паёмбари Худо (с) барояш бад нагуфтанд (пас бад нагуфтани ин кор аз тарафи Паёмбари Худо (с) далолат бар ҷавози он дорад).

БОБИ 1. Даъвати Паёмбари Худо (с) уммати худро ба сўи тавхид (яктонастӣ)

2220. Аз Оиша (р), ҳамсари Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) шахсеро дар яке аз сароё (сароё чамъи сария аст ва сария иборат аз гурӯҳест, ки ба ҷиҳод мераванд) ба ҳайси амир муқаррар намуданд. Ин шахс дар намоз қироатро ба “Қул ҳуваллоҳу аҳад” ҳатм мекард (яъне дар ҳар ракаат баъд аз ин ки сурай Фотиҳа сурай дигареро қироат мекард, дар охир “Қул ҳуваллоҳ”-ро меҳонд). Ҳангоме, ки баргаштанд, аз ин мавзӯъ ба Паёмбари Худо (с) ҳабар доданд, фармуданд: “Аз вай бипурсед, ки сабаби ин кораш чӣ будааст?” Сабабро аз вай пурсиданд, гуфт: Чун дар ин суре сифати Раҳмон аст, аз ин сабаб ҳушам меояд, ки онро қироат намоям. Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Барояш ҳабар дихед, ки Ҳудованд ҳам ўро дӯст медорад.” (Ва мурод аз муҳаббати Ҳудо нисбат ба бандагон раҳмат кардан бар онҳо ва савоб додан барои эшон аст).

БОБИ 2. Ин қавли Ҳудованд, ки “Ҳудованд ҳамон ризқдиҳандай боқувват ва матин аст” (Зориёт: 58)

2221. Аз Абӯмӯсои Ашъарӣ (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Ҳеч касе собирттар дар муқобили азияте, ки мебинад, аз Ҳудованди мутаъол нест. (Куффор) ба вай нисбати фарзанд доштанро медиҳанд. Ва ў барои онҳо тандурустӣ мебахшад ва ризқ медиҳад.”

БОБИ 3. Ин қавли Ҳудованд, ки: “Ва Ӯ азизу ҳаким аст ва...” (Иброҳим: 4)

2222. Аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Паноҳ мечӯем ба иззати ту ва ту он Зоте ҳастӣ, ки худое ҷуз ту нест ва он Зоте ҳастӣ, ки наҳоҳӣ мурд ва ҷинну инс ҳамагӣ мемиранд.”

БОБИ 4. Ин қавли Худованд, ки: “Ва шуморо аз хеш барҳазар медорад ва...” (Оли Имрон: 28)

2223. Аз Абӯҳурайра (р) аз Паёмбари Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд: Чун Худованд ҷаҳониёнро ҳалқ намуд, дар китобе, ки барои худ навишт ва бар Арш дар назди худ ниҳод, чунин навишт, ки “раҳмати ман бар газаби ман ғолиб аст.”

2224. Ва аз Абӯҳурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Худованди мутаъол мефармояд: Ман бо бандаам тавре ҳастам, ки ба ман гумон мебарад. Агар маро ёд кунад, бо ў ҳастам (яъне ўро мавриди раҳмати худ қарор медиҳам). Агар маро дар назди худ ёд кунад, ўро дар назди мардуми беҳтар ёд мекунам (мурод аз мардум беҳтар малоика мебошад). Агар як ваҷаб ба ман наздик шавад, як заръ ба ў наздик мешавам (мурод аз заръ фосилаи байни ангушти миёна то нӯки оринҷ аст). Агар як заръ ба ман наздик шавад, як боъ ба ў наздик мешавам (мурод аз боъ фосилаи сариангуштҳои васати ду даст аст, дар вакте, ки комил ва ба таври уфукӣ аз ҳам боз шаванд). Агар ў ба тарафам қадам бардорад, ман ба тарафаш давида меравам (мурод аз давидан суръат дар савоб додан ва раҳмат кардан аст).”

БОБИ 5. Ин қавли Худованди мутаъол, ки: “Мехоҳанд қаломи Худоро табдил намоянд...” (Фатҳ: 15)

2225. Ва аз Абӯҳурайра (р) ривоят аст, ки Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Худованди мутаъол (барои малоика) мегӯяд: Агар бандаам иродai кори бадеро намуда, онро то вакте, ки амалий намесозад, бар ў нанависед. Агар онро амалий соҳт, гуноҳи ҳамон кори бадро барояш бинависед ва агар онро барои ман тарқ карда буд, онро барояш як ҳасана бинависед ва агар иродai кори некеро намуд, агарчи онро амалий накард, онро барояш як ҳасана бинвисед ва агар ба он кори нек амал кард, онро даҳчанд то ҳафтсаду чанд барояш бинависед.”

2226. Ва аз Абӯҳурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Аз Паёмбари Худо (с) шунидам, ки фармуданд: Бандае муртакиби гуноҳе гардид ва гуфт: Парвардигоро! Муртакиби гуноҳе шудаам, онро бароям бибахш. Парвардигораш гуфт: Оё бандаам медонист, ки Парвардигоре дорад, ки гуноҳи вайро барояш мебахшад ва ё ўро мавриди ҷазо қарор медиҳад? (Гуноҳи бандаамро) барояш бахшидам. Муддате аз гуноҳ ҳуддорӣ намуд, вале дубора муртакиби гуноҳ гардид ва боз гуфт: Парвардигоро! Муртакиби гуноҳи дигаре гардидаам, гуноҳамро бароям биёmurз. Худованд мегӯяд: Оё бандаам медонист, ки Парвардигоре дорад, ки гуноҳашро барояш мебахшад ва ё ўро мавриди муохаза қарор медиҳад? (Гуноҳи бандаамро) барояш

бахшидам. Муддате (аз гуноҳ) худдорӣ намуд ва боз муртакиби гуноҳ гардид ва гуфт: Парвардигоро! Муртакиби гуноҳи дигаре гардидаам. Онро бароям биёмурз. (Худованди мутаъол) мегӯяд: Оё бандаам медонист, ки барояш Парвардигоре аст, ки гуноҳашро меомурзад ва ё ўро мавриди муохаза қарор медиҳад, бори саввум гуноҳи бандаамро бахшидам, пас ҳар чӣ, ки меҳоҳад, биқунад?”

БОБИ 6. Сухан гуфтани Раббульъоламин дар рӯзи киёмат бо паёмбарон ва ғайра...

2227. Аз Анас (р) ривоят аст, ки гуфт: Аз Паёмбари Худо (с) шунидам, ки фармуданд: “Рӯзи киёмат шафоат ба ман супурда мешавад ва ман мегӯям: Парвардигоро! Касе, ки дар дилаш як заррае аз имон вучуд дошта бошад, ўро ба биҳишт бибар. Ва чунин ашхосе ба биҳишт бурда мешаванд. Боз мегӯям: Худоё! Касе, ки дар қалбаш камтарин чизе аз имон вучуд дорад, ўро ҳам ба биҳишт бибар.” Анас (р) мегӯяд: Гӯё ҳамин ҳозир ба тарафи ангуштони Паёмбари Худо (с) нигоҳ мекунам (шояд Паёмбари Худо (с) ҳамон камтарини чизеро ба ангуштони худ тамсил мекарданд).

2228. Ва аз Анас (р) ривоят аст, ки гуфт: (Ҳадиси шафоат ба ривояти Абӯхурайра (р) қаблан гузашт ва дар ин ривоят дар охири он ҳадис омадааст, ки). Назди Исо (ъ) меоянд ва ў мегӯяд: Ман аҳли шафоат нестам, назди Муҳаммад (с) биравед. Онҳо назди ман меоянд, ман мегӯям, ки ман аҳли он ҳастам ва аз Парвардигорам ичоза мегирам. Ва бароям ичоза дода мешавад ва (Худованди мутаъол) барои ман ҳамду саноero илҳом мекунад, ки бо он ҳамду санояшро бигӯям ва акнун ба хотирам нест. Ва ба он ҳамду сано ҳамдашро мегӯям ва барояш ба саҷда меафтам, гуфта мешавад: Эй Муҳаммад! Саратро боло кун! Бигӯ, суханат шунида мешавад. Бихоҳ, бароят дода мешавад, шафоат кун, шафоатат қабул мегардад. Ва ман мегӯям: Парвардигоро! Уммати ман, уммати ман. Гуфта мешавад: Бирав ва қасеро, ки дар қалбаш заррае аз имон вучуд доштааст, аз (дӯзах) берун ор. Ман меравам ва чунин мекунам.

Боз бармегардам ва ба ҳамон ҳамду сано ҳамди Худованди мутаъолро мегӯям ва барояш ба саҷда меафтам, боз гуфта мешавад: Эй Муҳаммад, саратро боло кун! Бигӯ, суханат шунида мешавад, бихоҳ, бароят дода мешавад, шафоат кун, шафоатат қабул мегардад. Ва ман мегӯям: Парвардигоро, уммати ман, уммати ман. Гуфта мешавад: Бирав ва қасеро, ки дар қалбаш заррае аз имон вучуд доштааст, аз дӯзах берун ор. Ман меравам ва чунин мекунам.

Боз бармегардам ва ба ҳамон ҳамду сано ҳамди Худованди мутаъолро мегӯям ва барояш ба саҷда меафтам, боз гуфта мешавад: Эй Муҳаммад! Саратро боло кун, бигӯ, суханат шунида мешавад, бихоҳ,

бароят дода мешавад, шафоат кун, шафоатат қабул мегардад. Ва ман мегўям: Парвардигоро! Уммати ман, уммати ман. Гуфта мешавад: Бирав ва касеро, ки дар қалбаш камтарин андозае аз имон вучуд дорад, аз дўзах берун ор. Ман меравам ва чунин мекунам.”

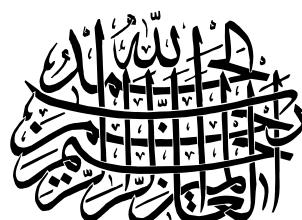
2229. Ва дар ривояти дигар аз Анас ибни Молик (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Боз бори чаҳорум меоям ва бо ҳамон ҳамду сано ҳамди Ҳудованди мутаъолро мегўям ва барояш ба саҷда меафтам. Боз гуфта мешавад: Эй Мухаммад! Саратро боло кун! Бигӯ, суханат шунида мешавад. Бихоҳ, бароят дода мешавад. Шафоат кун, шафоатат қабул мегардад. Ва ман мегўям: Парвардигоро! Бароям ичоза бидех, то ҳар касеро, ки “ло илоҳа иллаллоҳ” гуфтааст, (аз дўзах хориҷ намоям). Мегўяд: Ба иззату ҷалол ва қибирёу азamatам савганд, ҳар касе, ки (ло илоҳа иллаллоҳ) гуфта бошад, ўро аз дўзах начот медиҳам.”

БОБИ 7. Мизони аъмол ва ақвол дар рӯзи қиёмат

2230. Аз Абӯҳурайра (р) ривоят аст, ки гуфт: Паёмбари Худо (с) фармуданд: “Ду калимае аст, ки маҳбуб дар назди Раҳмон, сабук бар забон ва сангин дар мизон аст: “Субҳоналлоҳи ва биҳамдиҳи, субҳоналлоҳи-л-ъазим).”

Аллоҳумма раббанно тақаббал мино иннака анта-с-самеиъул ъалим вағfir лано варҳамно иннака антал гафуру-р-раҳим ва охиру даъвоно анилҳамду лиллоҳи раббил ъоламин.

ОМИН!

МУНДАРИЧА

ПЕШГУФТОР.....	3
ТАВАЧЧУХИ ЧИДДИЙ.....	5
МУҚАДДИМАИ МУТАРЧИМ.....	5
ВАЛЕ ЧАРО ИН МУХТАСАР?.....	6
МУШАХХАСОТИ ТАРЦУМА.....	7
ИМОМ БУХОРӢ РАҲИМАҲУЛЛОҲ.....	9
ШАҲСИЯТИ ИМОМ БУХОРӢ ДАР НАЗДИ УЛАМО.....	10
КИТОБИ “САҲЕҲУ-Л-БУХОРӢ”.....	10
САБАБҲОИ ТАъЛИФИ “САҲЕҲУ-Л-БУХОРӢ”.....	11
МУАЛЛИФИ “МУХТАСАРИ “САҲЕҲУ-Л-БУХОРӢ”.....	11
ТАРИҚАИ ИХТИСОР.....	13
1. КИТОБИ ИБТИДОИ НУЗУЛИ ВАҲӢ	15
БАР ПАЁМБАРИ ХУДО (С).....	15
БОБИ 1. Чигунагии ибтидои нузули вахӣ бар Пайгамбари Худо (с).....	15
2. КИТОБИ ИМОН	22
БОБИ 1. Қавли Паёмбари Худо (с), ки Ислом бар панҷ чиз бино ёфтааст	22
БОБИ 2. Умури имон	22
БОБИ 3. Мусалмон касест, ки мусалмонон аз забон ва дасташ дар амон бошанд.....	22
БОБИ 4. Кадом Ислом бехтар аст?	22
БОБИ 5. Таъом додан аз Ислом аст	22
БОБИ 6. Аз аломати имон он аст, ки он чиро ба худ меҳоҳӣ, ба бародари худ ҳам бихоҳӣ	22
БОБИ 7. Дӯст доштани Паёмбари худо (с) аз имон аст	23
БОБИ 8. Лаззати имон	23
БОБИ 9. Дӯст доштани ансор аз имон аст	23
БОБИ 10. Гурехтан аз фитна аз дин аст.....	23
БОБИ 11. Ин қавли Паёмбари Худо (с), ки: “Ман аз ҳамаи шумо ба Худованд донотарам”.....	24
БОБИ 12. Бартарӣ байнӣ ахли имон дар аъмол аст	24
БОБИ 13. Ҳаё аз имон аст	24
БОБИ 14. Агар тавба карданд, намоз хонданд ва закот доданд, ба онҳо гараздор мабош	24
БОБИ 15. Касе, ки мегӯяд: Имон иборат аз амал аст	25
БОБИ 16. Замоне, ки ислом ба ҳақиқат набошад	25
БОБИ 17. Ношукрӣ аз шавҳар ва ин, ки ношукриҳо мутафовит аст.....	25
БОБИ 18. Гуноҳон аз ахлоқи ҷоҳилият аст ва муртакиби гуноҳ кофир намешавад, магар ба ширк.....	25
БОБИ 19. Агар ду гурӯҳ аз мусалмонон бо ҳам ҷангиданд, байнашон сулҳ кунед	26
БОБИ 20. Зулм маротиб ва дараҷаҳо дорад.....	26
БОБИ 21. Аломати нифоқ	26
БОБИ 22. Қиёми шаби қадр аз имон аст.....	26
БОБИ 23. Ҷиҳ од аз имон аст	27
БОБИ 24. Татаввуъи қиёми Рамазон.....	27

БОБИ 25. Рӯза гирифтани моҳи Рамазон барои Худо аз имон аст	27
БОБИ 26. Асоси дин осонӣ аст.....	27
БОБИ 27. Намоз аз имон аст	27
БОБИ 28. Исломи ҳакиқии шаҳс.....	28
БОБИ 29. Беҳтарин ибодат он аст, ки давомдор бошад.....	28
БОБИ 30. Зиёдат ва нуқсони имон.....	28
БОБИ 31. Закот додан аз ислом аст.....	29
БОБИ 32. Ҳамроҳӣ кардан бо ҷаноза аз имон аст	29
БОБИ 33. Тарси мусалмон аз ин, ки амалаш ҳабата (ботил) гардида ва ў мутивакчеҳ набошад.....	29
БОБИ 34. Суоли Ҷабраил аз Паёмбари Худо (с) аз имон, Ислом ва эҳсон....	30
БОБИ 35. Фазилати эҳтиёт дар мавриди дин	30
БОБИ 36. Адои хумс (ғанимат) аз имон аст.....	30
БОБИ 37. Эътибори аъмол вобаста ба ният аст.....	31
БОБИ 38. Ин гуфтаи Паёмбари Худо (с), ки дин насиҳат аст	31
3. КИТОБИ ИЛМ	32
БОБИ 1. Фазилати илм	32
БОБИ 2. Қасе, ки ҷиҳати омӯзиши илм овози худро баланд намуд.....	32
БОБИ 3. Имтиҳон намудани устод шогирдонашро.....	32
БОБИ 4. Ҳондани ҳадис бар муҳаддис.....	32
БОБИ 5. Ин гуфтаи Паёмбари Худо (с): Бисёр аст қасе, ки ҳабар ба ў мерасад, аз қасе, ки ҳабарро аз ман шунидааст, фахмидатар бошад.....	34
БОБИ 6. Паёмбари Худо (с) вакъто муносиборо барои таълим ва мавъиза ихтиёр мекарданд.....	34
БОБИ 7. Қасеро, ки Ҳудованд барояш иродай ҳайр дошта бошад, ба вай дар умури дин дониш медиҳад	34
БОБИ 8. Заковат дар илм.....	34
БОБИ 9. Ҷавози рашқ бурдан дар илм ва ҳикмат.....	35
БОБИ 10. Ин гуфтаи Паёмбари Худо (с) ки: Ҳудоё, Қуръонро барояш биёмӯз.....	35
БОБИ 11. Шунидани ҳадис барои тифл чӣ вақт сахех аст?.....	35
БОБИ 12. Фазилати қасе, ки илм омӯхта ва ба дигарон меомӯзад	35
БОБИ 13. Аз байн рафтани илм ва ба миён омадани ҷаҳл.....	36
БОБИ 14. Фазилати илм.....	36
БОБИ 15. Фатво додан дар ҳангоми савор будан бар ҷорро ва ғайри он	36
БОБИ 16. Қассе, ки аз фатво хостан ба ишораи сар ва даст ҷавоб додааст ...	36
БОБИ 17. Сафар кардан ҷиҳати ҳалли мушкил.....	37
БОБИ 18. Навбат дар таҳсили илм	37
БОБИ 19. Ғазаб кардан дар вақти таълим ба сабаби пешомади ногувор	38
БОБИ 20. Қасе, ки ҳадисро барои он, ки хуб бифаҳманд, се бор тақрор намуд	38
БОБИ 21. Қасе қаниз ва ҳонаводай худро таълим медиҳад.....	38
БОБИ 22. Мавъиза намудани имом барои занҳо	39
БОБИ 23. Ҳирс дар омӯхтани ҳадис	39
БОБИ 24. Илм чӣ гуна аз байн меравад	39
БОБИ 25. Оё барои таълими занҳо рӯзи муайяне ихтисос дода мешавад?....	39
БОБИ 26. Қасе, ки ҷизо шунида ва барои он, ки бифаҳмад, дубора мепурсад.....	40
БОБИ 27. Шахси ҳозир бояд (ҳабарро ба шахси гоиб бирасонад)	40

БОБИ 28. Гунохи касе, ки аз забони Паёмбари Худо (с) дурӯғ мегӯяд	40
БОБИ 29. Навиштани илм.....	40
БОБИ 30. Таълим додан ва мавъиза намудан дар шаб	41
БОБИ 31. Бедорхобӣ барои таҳсили илм.....	41
БОБИ 32. Ҳифзи илм	42
БОБИ 33. Гӯш фаро додан ба уламо	42
БОБИ 34. Агар аз олиме пурсида шавад, ки аз ҳама олимтар кист, бигӯяд, ки Худо	42
БОБИ 35. Касе, ки дар ҳолати истода аз олиме, ки нишаста буд, чизе пурсидааст.....	44
БОБИ 36. Ҳудованди мутаъол мефармояд: “Аз илм ҷуз миқдори андаке дода нашудаед”.....	44
БОБИ 37. Касе, ки ашҳоси муайянерио ба таҳсили илм ихтисос додааст, на ҳамагонро.....	44
БОБИ 38. Ҳаё дар илм	45
БОБИ 39. Касе, ки худаш ҳаё карда ва дигареро амр мекунад, ки бипурсед...45	45
БОБИ 40. Таълим ва фатво дар масҷид	45
БОБИ 41. Касе, ки суолкунандаро ба бештар аз он чӣ, ки суол кардааст, ҷавоб додааст	45
4. КИТОБИ ВУЗӮ	46
БОБИ 1. Ҳеч намозе бидуни вузӯ қабул намешавад.....	46
БОБИ 2. Фазилати вузӯ	46
БОБИ 3. Аз машкук шудан вузӯ лозим намегардад, магар он, ки якин кунад.....	46
БОБИ 4. Тахфиф дар вузӯ	46
БОБИ 5. Комил намудани вузӯ	46
БОБИ 6. Шустани рӯй ба ҳар ду даст.....	47
БОБИ 7. Дар вақти доҳил шудан ба байтулхалоъ (ҳочатхона) ҷӣ бояд гуфт:?.....	47
БОБИ 12. Истинҷо кардан ба об	48
БОБИ 13. Бардоштани найза ва об дар вақти истинҷо	48
БОБИ 14. Ба дасти рост набояд истинҷо кард	48
БОБИ 15. Истинҷо кардан ба санг	48
БОБИ 16. Ба фузалоти ҳайвонот набояд истинҷо кард	48
БОБИ 17. Як бор шустани аъзо дар вузӯ	49
БОБИ 18. Ду бор шустани аъзо дар вузӯ	49
БОБИ 19. Се бор шустани аъзо дар вузӯ	49
БОБИ 20. Истиншоқ дар вузӯ	49
БОБИ 21. Истинҷо кардан ба санг, ба адади тоқ.....	49
БОБИ 22. Бар болои кафш набояд масҳ кард	50
БОБИ 23. Дар вузӯ ва гусл бояд аз тарафи рост шурӯй намуд.....	50
БОБИ 24. Ҳангоми фаро расидани вақти намоз бояд оборо барои вузӯ ҷустуҷӯ намуд	50
БОБИ 25. Ҳукми обе, ки мӯйи инсон ба он шуста шавад	50
БОБИ 26. Ҳукми пасхӯрдаи саг	51
БОБИ 27. Касе, ки вузӯро ба ҷуз аз хориҷ шудани чизе аз сабилайн лозим намедонад.....	51
БОБИ 28. Шахсе, ки дигареро вузӯ медиҳад	51
БОБИ 29. Ҳондани Қуръон баъд аз бевузӯй ва гайри он.....	51

БОБИ 30. Масҳ кардан тамоми сар	52
БОБИ 31. Ҳукми обе, ки аз вузӯ зиёд меояд.....	52
БОБИ 32. Вузӯ сохтани мард бо ҳамроҳии зан.....	52
БОБИ 33. Паёмбари Худо (с) оби вузӯ худро бар боло шахсе, ки бехуш шуда буд, рехтанд.....	53
БОБИ 34. Фусл ва вузӯ аз ташт	53
БОБИ 35. Вузӯ сохтан аз як ратл об.....	53
БОБИ 36. Масҳ кардан бар мӯза	54
БОБИ 37. Пӯшидани мӯза бояд дар ҳоли таҳорат бошад	54
БОБИ 38. Касе, ки аз ҳӯрдани гӯшти гӯсфанд ва талқон вузӯ насохтааст.....	54
БОБИ 39. Касе, ки аз ҳӯрдани талқон даҳани худро шуста ва вузӯ насохтааст	54
БОБИ 40. Оё аз нӯшидани шир бояд мазмаза кард?	55
БОБИ 41. Вузӯ ба сабаби хоб шудан	55
БОБИ 42. Вузӯ сохтан бидуни бевузӯ будан	55
БОБИ 43. Парҳез накардан аз бавл аз гуноҳони кабира аст.....	55
БОБИ 44. Он чӣ, ки дар шустани бавл омадааст.....	55
БОБИ 45. Иҷоза додани Паёмбари Худо (с) ва мардум ба бавл намудани шахси бодиянишин дар масcid.....	56
БОБИ 46. Бавли атфол	56
БОБИ 47. Бавл намудан дар ҳолати истода ва нишаста.....	56
БОБИ 48. Бавл намудан дар назди рафиқи худ ва паноҳ гирифтан ба девор .	56
БОБИ 49. Шустани хун	56
БОБИ 50. Шустани (маний) ва ҳарошидани он.....	57
БОБИ 51. Ҳукми бавли шутур, гӯсфанд ва ҷорҷоёни дигар	57
БОБИ 52. Афтодани начосат дар равған ва ё об.....	57
БОБИ 53. Бавл кардан дар оби истода	57
БОБИ 54. Агар ба болои шахси намозгузор начосате андохта шавад, намозаш фосид намегардад	57
БОБИ 55. Ҳукми оби даҳан ва оби бинӣ бар рӯи либос.....	58
БОБИ 56. Зане, ки хунро аз рӯи падараш шуст	58
БОБИ 57. Мисвок	58
БОБИ 58. Додани мисвок ба шахси бузургтар	59
БОБИ 59. Фазилати хоб шудан бо вузӯ.....	59
5. КИТОБИ ФУСЛ.....	60
БОБИ 1. Вузӯ пеш аз гусл	60
БОБИ 2. Фусл намудани зан бо ҳамроҳии мard.....	60
БОБИ 3. Фусл намудан бо соъ ва амсоли он	60
БОБИ 4. Касе, ки се бор ба сараш об рехт	60
БОБИ 5. Касе, ки пеш аз гусл намудан зарфи об ва ҳушбуиро омода мекард.....	61
БОБИ 6. Такрори ҳамбистарӣ.....	61
БОБИ 7. Касе, ки баъди истеъмоли ҳушбуй гусл намуд.....	61
БОБИ 8. Ҳилол кардан мӯйи сар ҳангоми гусл кардан.....	61
БОБИ 9. Агар дар масcid ба ёдаш омад, ки ҷунуб аст, бояд ҳамон тавр ҳориҷ гардида ва таяммум накунад	61
БОБИ 10. Касе, ки дар ҳолати танҳоӣ бароҳна гусл намуд.....	61
БОБИ 11. Ҳангоми гусл намудан бояд худро аз мардум ҳичҷоб намуд	62
БОБИ 12. Ҳукми араки шахси ҷунуб ва ин, ки мӯъмин начис намешавад....	62

БОБИ 13. Шаб хобидан дар ҳолати чанобат баъд аз вузӯ сохтан	62
БОБИ 14. Илтиқои хатонайн	62
6. КИТОБИ ҲАЙЗ.....	63
БОБИ 1. Аҳкоми мутааллик ба занҳо дар ҳолати нифос ва одати моҳонагӣ	63
БОБИ 2. Шустан ва мураттаб намудани зани ҳоиз сари шавҳарашро	63
БОБИ 3. Хондани Куръон дар паҳлӯи ҳамсари ҳоизи худ	63
БОБИ 4. Касе, ки ҳайзро нифос номид	63
БОБИ 5. Ҳамогӯшӣ бо ҳоиз	64
БОБИ 6. Ҳоиз набояд рӯза бигирад	64
БОБИ 7. Эътикоф нишастани зан дар ҳолати ҳайз	64
БОБИ 8. Истеъмоли хушбӯй барои зан баъд аз гусли ҳайз	64
БОБИ 9. Молидани зан сар ва часади худро баъд аз пок шудан аз ҳайз	65
БОБИ 10. Шона задани сар ҳангоми гусл намудан аз чанобат	65
БОБИ 11. Ҳангоми гусл намудан аз ҳайз зан бояд мӯйҳояшро бикшояд	65
БОБИ 12. Қазои намоз бар ҳоиз лозим нест	65
БОБИ 13. Хоб шудан бо ҳоиз дар бистараш	66
БОБИ 14. Ҳозир шудани занҳои ҳоиз ба намози ид	66
БОБИ 15. Дидані зан зардоб ва тирагиро дар файри рӯзҳои ҳайз	66
БОБИ 17. Намози (чаноза) бар зане, ки дар ҳолати нифос вафот ёфтааст	66
БОБИ 18.	66
7. КИТОБИ ТАЯММУМ.....	67
БОБИ 1. Пас агар обе наёфтед	67
БОБИ 2. Таяммум дар ҳоли муқим будан дар сурати набудани об ва ҳавфи фавти намоз	67
БОБИ 3. Оё ҷавоз дорад, ки шахси таяммумкунанда дар дастҳои худ пулӯф намояд	68
БОБИ 4. Ҳоки пок барои мусалмон вузӯ буда ва ҷойи обро мегирад	68
8. КИТОБИ НАМОЗ.....	70
БОБИ 1. Кайфияти фарз гардидані намоз дар шаби Исро	70
БОБИ 2. Намоз бояд бо либос хонда шавад	71
БОБИ 3. Намоз хондан дар ҷомае, ки ба часад печида шудааст	71
БОБИ 4. Агар касе дар як ҷома намоз меҳонад, онро ба шонаҳояш биандозад	72
БОБИ 5. Вакте, ки ҷома танг бошад	72
БОБИ 6. Намоз хондан дар қабои шомӣ	72
БОБИ 7. Худро бараҳна намудан дар намоз макрӯҳ аст	72
БОБИ 8. Он чӣ, ки аз аврат бояд пӯшида шавад	73
БОБИ 9. Он чӣ, ки дар мавриди аврат будани рон омадааст	73
БОБИ 10. Зан дар ҷанд ҷома бояд намоз бихонад	74
БОБИ 11. Намоз хондан дар ҷомае, ки дорои нақш аст	74
БОБИ 12. Оё агар касе дар ҷомаи салибдор ва ё аксдор намоз бихонад, намозаш фосид мешавад?	74
БОБИ 13. Касе, ки дар қабои абрешимин намоз хонда ва сипас онро аз бадани худ дур кардааст	74
БОБИ 14. Намоз хондан дар ҷомаи сурҳ	75
БОБИ 15. Намоз хондан бар болои баландӣ ва минбар ва лавҳаи ҷӯбин	75
БОБИ 16. Намоз хондан дар болои бӯрӯ	75

БОБИ 17. Намоз хондан бар болои фарш.....	75
БОБИ 18. Саҷда кардан бар чома аз шиддати гармӣ	76
БОБИ 19 Намоз хондан бо кафш	76
БОБИ 20. Намоз хондан бо мӯза.....	76
БОБИ 21. Дур нигоҳ доштани бозуҳо дар ҳолати саҷда кардан	76
БОБИ 22. Фазилати рӯй овардан ба қибла	76
БОБИ 23. Ин қавли Ҳудованди мутаъюл, ки (ва мақоми Иброҳимро намозгоҳ қарор дихед).....	76
БОБИ 24. Дар ҳар ҷое бояд рӯй ба қибла бувад.....	77
БОБИ 25. Он чӣ, ки дар бораи қибла омадааст.....	77
БОБИ 26. Харошидани оби бинӣ аз масcid бо даст.....	78
БОБИ 27. Касе набояд оби биниашро дар вакти намоз хондан ба тарафи росташ биандозад.....	78
БОБИ 28. Кафораи андохтани оби бинӣ дар масcid.....	78
БОБИ 29. Панд додани имом барои мардумон дар итноми намоз ва баёни қибла	78
БОБИ 30. Оё равост, ки масциди фалонӣ гуфта шавад?.....	78
БОБИ 31. Таксим кардани мол ва оvezон кардани хӯshaи хурмо дар масcid. 79	79
БОБИ 32. Дар хона бояд ҷойеро барои намоз хондан таъyин намуд.....	79
БОБИ 33. Оё равост, ки ҷойи қабрҳои мушрикин масcid соҳта шавад?.....	80
БОБИ 34. Намоз хондан дар хобгоҳи шутурон.....	81
БОБИ 35. Касе, ки ҳангоми намоз хондан дар пеши рӯяш танӯр ё оташ қарор дошта, вале қасди ўибодати Ҳудо бошад.....	81
БОБИ 36. Кароҳияти намоз хондан дар қабристон	81
БОБИ 3781	
БОБИ 38. Хоб шудани зан дар масcid.....	81
БОБИ 39. Хоб шудани мардҳо дар масcid	82
БОБИ 40. Касе, ки ба масcid дохил мешавад, ду ракаат намоз бихонад.....	82
БОБИ 41. Соҳтани масcid	82
БОБИ 42. Ҳамкорӣ кардан дар соҳтани масcid.....	82
БОБИ 43. Касе, ки масциде бино кард.....	83
БОБИ 44. Берун кардани сари найзаҳо ҳангоми дохил шудан ба масcid.....	83
БОБИ 45. Убур кардан аз дохили масcid	83
БОБИ 46. Ҳукми сурудани шеър дар масcid.....	83
БОБИ 47. Дохил шудан бо найза дар масcid	83
БОБИ 48. Талаби қарз ва таъқиби қарздор дар масcid	83
БОБИ 49. Ҷорӯб кардан ва ҷидани тикапораҳо ва хору ҳошок аз масcid.....	84
БОБИ 50. Ҳаром гардидани тиҷорати шароб дар масcid	84
БОБИ 51. Бастани асир ва ё қарздор дар масcid	84
БОБИ 52. Насб кардани хайма барои маризон дар масcid	84
БОБИ 53. Дохил кардани шутурон дар масcid барои зарурат	84
БОБИ 54.....	85
БОБИ 55. Раҳна ва роҳрав дар масcid	85
БОБИ 56 Соҳтани дарвоза ва қуғл дар Қаъба ва масочиди дигар	85
БОБИ 57. Ҳалқаҳои дарс ва нишастан дар масcid	86
БОБИ 58. Ба пушт ҳобидан дар масcid	86
БОБИ 59. Намоз хондан дар масциди бозор	86
БОБИ 60. Дохил кардани ангуштон дар яқдигар дар дохиili масcid ва гайри масcid.....	86

БОБИ 61. Масочиде, ки дар роҳи Мадина қарор дорад ва ҷойхое, ки Паёмбари Худо (с) дар онҳо намоз хондаанд.....	87
---	----

КИТОБИ АБВОБ (СУТРА) БАРОИ НАМОЗГУЗОР	90
БОБИ 1. Сутраи имом сутраи қасоне аст, ки ба ў иктидо кардаанд.....	90
БОБИ 2. Фосила байни намозгузор ва сутрааш чӣ андоза бояд бошад?	90
БОБИ 3. Намоз хондан ба тарафи сарнайза.....	90
БОБИ 4. Намоз хондан ба тарафи сутун	90
БОБИ 5. Намоз хондан дар байни сутунҳо дар ғайри намози ҷамоат	91
БОБИ 6. Намоз хондан ба тарафи шутур ва амсоли он	91
БОБИ 7. Намоз хондан ба сӯи таҳти хоб	91
БОБИ 8. Намозгузор бояд монеъи убури дигарон аз пеши рӯяш шавад	91
БОБИ 9. Гунохи убур кардан аз пеши рӯйи намозгузор	92
БОБИ 10. Намоз хондан ба тарафи шахси хобида	92
БОБИ 11. Касе, ки ҳангоми намоз хондан дұхтари хүрдсолеро бо худ ҳамл кард.....	92
БОБИ 12. Зане, ки қасофатро аз намозгузор бармедорад	92
9. КИТОБИ ВАҚТҲОИ НАМОЗ.....	93
БОБИ 1. Вақтҳои намоз ва фазилати онҳо	93
БОБИ 2. Намоз сабаби омурзиши гуноҳон аст	93
БОБИ 3. Фазилати адой намоз дар вақти он.....	94
БОБИ 4. Намозҳои панҷгона кафора аст	94
БОБИ 5. Намозгузор бо парвардигонаш муноҷот мекунад	94
БОБИ 6. Намози пешин дар вақти шиддати гармӣ андаке ба таъхир меафтад.....	94
БОБИ 7. Вақти намози пешин ҳангоми завол аст.....	95
БОБИ 8. Таъхир кардани намози пешин то вақти намози аср.....	95
БОБИ 9. Вақти намози аср	95
БОБИ 10. Касе, ки намози асраш фавт мегардад.....	96
БОБИ 11. Ҳукми касе, ки намози асрро тарқ мекунад	96
БОБИ 12. Фазилати намози аср.....	96
БОБИ 13. Ҳукми касе, ки як ракаат аз намози асрро пеш аз ғуруб дарёбад ...	96
БОБИ 14. Вақти намози шом	97
БОБИ 15. Касе, ки намехост шомро намози хуфтан гуфта шавад	97
БОБИ 16. Фазилати намози хуфтан	97
БОБИ 17. Хоб шудан пеш аз намози хуфтан барои касе, ки хобаш бигирад ..	98
БОБИ 18. Вақти намози хуфтан то нимаи шаб аст.....	98
БОБИ 19. Фазилати намози субҳ	98
БОБИ 20. Вақти намози субҳ	99
БОБИ 21. Ҳукми намоз хондан баъд аз намози субҳ то тулӯи офтоб	99
БОБИ 22. Набояд пеш аз ғуруби офтоб қасди намоз хонданро намуд	99
БОБИ 23. Намозҳои қазоиеро, ки метавон баъд аз аср адо намуд	99
БОБИ 24. Аzon додан баъд аз хориҷ шудани вақт	100
БОБИ 25. Касе, ки барои мардум баъд аз хориҷ шудани вақт ба ҷамоат намоз хондааст	100
БОБИ 26. Касе, ки намозеро фаромӯш кард, ҳар вақт, ки ба ёдаш омад, бояд онро адо намояд	100
БОБИ 27.	101
БОБИ 28.	101

10. КИТОБИ АЗОН.....	103
БОБИ 1. Ибтидио машруъияти аzon	103
Боби 2. Алфози аzon ду бор-ду бор гуфта мешавад	103
БОБИ 3. Фазилати аzon додан	103
БОБИ 4. Муаззин бояд овозашро баланд намояд.....	103
БОБИ 5. Аzon монеъи хунрэй мегардад	103
БОБИ 7. Дуо кардан дар вақти аzon.....	104
БОБИ 8. Қуръакаш чиҳати аzon додан	104
БОБИ 9. Агар шахси нобино касеро дошта бошад, ки ўро аз вақти аzon боҳабар созад, аzon доданаш ҷавоз дорад	104
БОБИ 10. Аzon додан баъд аз дохил шудани вақти намози субҳ	104
БОБИ 11. Аzon додан пеш аз дохил шудани вақти намози субҳ	105
БОБИ 12. Касе, ки бихоҳад, метавонад байни аzon ва иқомат намоз бихонад	105
БОБИ 13. Касе, ки гуфт: Дар ҳолати сафар бояд танҳо як муаззин аzon бидиҳад	105
БОБИ 14. Агар мусофирин ҷамоате буданд, бояд аzon дода ва иқомат битгӯянд.....	105
БОБИ 15. Ин гуфтаи шахс, ки намози мо фавт шудааст	106
БОБИ 16. Мардум агар имомро диданд, дар вақти иқомат гуфтан чӣ вақт барҳезанд?.....	106
БОБИ 17. Агар барои имом баъд аз иқомат гуфтан коре пеш ояд.....	106
БОБИ 18. Вочиб будани намози ҷамоат	106
БОБИ 19. Фазилати намози ҷамоат.....	106
БОБИ 20. Фазилати адой намози субҳ бо ҷамоат.....	106
БОБИ 21. Фазилати ҳозир шудан ба намози пешин дар шиддати гармӣ.....	107
БОБИ 22. Рафтани маҷлиси масҷид ба талаби ризои Ҳудованд.....	107
БОБИ 23. Фазилати адой намози хуфтани бо ҷамоат	107
БОБИ 24. Савоби касе, ки дар масҷид нишаста ва интизори намозро дорад ва фазилати масҷид.....	107
БОБИ 25. Фазилати рафтуомад ба масҷид	108
БОБИ 26. Вақте, ки намоз барпо гардид, намози дигаре гайр аз намози фарзро набояд хонд	108
БОБИ 27. Шахси бемор то чӣ вақт бояд ба ҷамоат ҳозир шавад.....	108
БОБИ 28. Оё бояд имом ба қасоне, ки ҳозир шудаанд, намозро адо намояд ва оё бояд дар рӯзи чумъа агар борон ҳам меборад, хутба ҳонда шавад?.....	109
БОБИ 29. Агар таъом ҳозир гардид ва иқомат гуфта шуд (чӣ бояд кард?)...	109
БОБИ 30. Касе, ки машғули кори ҳона буд ва дар вақти иқомат ба намоз рафтааст.....	109
БОБИ 31. Касе, ки барои мардум намоз ҳонда ва ирода доштааст, ...	109
ки барояшон намоз ва суннати Паёмбари Ҳудоро биомӯзад.....	109
БОБИ 32. Аҳли илм ва фазл аз дигарон ба имомат додан мустаҳиктаранд..	110
БОБИ 33. Касе, ки меҳост имоматӣ қунад, вале имоми аслӣ омад	110
БОБИ 34. Имом барои ин аст, ки ба вай иқтидо шавад	111
БОБИ 35. Муқтадӣ чӣ вақт бояд саҷда намояд?.....	111
БОБИ 36. Гуноҳи касе, ки сари ҳудро пеш аз имом боло мекунад.....	112
БОБИ 37. Имоматӣ кардан гулом ва тифли ноболиг	112
БОБИ 38. Агар имом намозро комил адо накард, вале муқтадиён ба таври комил адо намуданд	112

БОБИ 39. Агар ду нафар буданд, мүктадй бояд ба паҳлӯи имом биистад.....	112
БОБИ 40. Агар имом намозро тӯлонӣ намуд ва шахсе, ки зарурат дошт, аз намоз баромад.....	112
БОБИ 41. Ином кироатро кӯтоҳ, вале рукӯъ ва сучудро ба таври комил адо намояд	113
БОБИ 42. Кӯтоҳ хондан ва комил кардани намоз	113
БОБИ 43. Касе, ки намозро дар вакти шунидани гирия кӯдак кӯтоҳ соҳт	113
БОБИ 44. Баробар кардани сафҳо дар вакти иқомат гуфтан.....	113
БОБИ 45. Рӯй овардани имом ба мүктадиён дар вакти баробар кардани сафҳо.....	113
БОБИ 46. Вакте ки байни имом ва байни мардум девор ва ё пардае қарор дошта бошад.....	113
БОБИ 47. Намози шаб (намози таҳачҷуд).....	114
 КИТОБИ АБВОБИ СИФАТИ НАМОЗ	
БОБИ 1. Боло кардани дастҳо дар такбiri аввал дар вакти шурӯи намоз.	115
БОБИ 2. Ниҳодани дasti рост бар болои дasti чап	115
БОБИ 3. Баъд аз такбiri таҳrima чӣ бояд хонд?.....	115
БОБИ 5. Нигоҳ кардан ба тарафи имом дар намоз	116
БОБИ 6. Нигоҳ кардан ба сӯи осмон дар вакти намоз.....	116
БОБИ 7. Илтифот намудан дар вакти намоз.....	116
БОБИ 8. Вучуби кироат кардан бар имом ва мүктадиён дар ҳамаи намозҳо.....	116
БОБИ 9. Кироат кардан дар намози пешин	117
БОБИ 10. Кироат кардан дар намози шом.....	117
БОБИ 11. Баланд хондан дар намози шом	118
БОБИ 12. Қироат намудани сурai саҷдадор дар намози хуфтan	118
БОБИ 13. Қироат намудан дар намози хуфтan	118
БОБИ 14. Қироат кардан дар намози субҳ.....	118
БОБИ 15. Баланд хондан қироат намудан дар намози субҳ.....	118
БОБИ 16. Қайфияти қироат кардан дар намоз	119
БОБИ 17. Дар ду ракаати ахир танҳо «Алҳамду лиллоҳ» хонда мешавад....	119
БОБИ 18. Баланд гуфтани имом (омин)-ро	119
БОБИ 19. Фазилати омин гуфтan	119
БОБИ 20. Агар касе пеш аз расидан ба саф рукӯъ намуд	120
БОБИ 21. Тамом кардани такбир дар рукӯъ	120
БОБИ 22. Такбир гуфтan ҳангоми баланд шудан аз саҷda	120
БОБИ 23. Ниҳодани кафи даст бар зону дар вакти рукӯъ кардан	120
БОБИ 24. Дар рукӯъ бояд пушти худро ҳамвор намуда ва ором гирифт	120
БОБИ 25. Дуо кардан дар рукӯъ.....	120
БОБИ 26. Фазилати алоҳумма раббано лакалҳамд.....	121
БОБИ 28. Ором гирифтan баъд аз баланд кардани сар аз рукӯъ	121
БОБИ 29. Ба мӯҷарради такбир гуфтan бояд саҷda намуд.....	121
БОБИ 30. Фазилати саҷda	122
БОБИ 31. Саҷda кардан бар ҳафт устухон.....	123
БОБИ 32. Ором гирифтani байни ду саҷda	124
БОБИ 33. Намозгузор бозухояшро набояд дар саҷda фарш намояд.....	124
БОБИ 34. Касе, ки дар ракаати аввал нишаст ва баъд аз он барҳостааст	124
БОБИ 35. Ҳангоми боло шудан аз саҷda бояд такбир гуфт	124
БОБИ 36. Суннати нишастан барои ташаҳҳуд	124

БОБИ 37. Касе, ки ташаҳхуди аввалро воҷиб намедонад	125
БОБИ 38. Ташаҳхуд дар ҷалсаи ахир	125
БОБИ 39. Дуо кардан пеш аз салом додан.....	125
БОБИ 40. Дуое, ки хонданаш баъд аз ташаҳхуд ихтиёри аст	125
БОБИ 41. Салом додан дар вакти берун шудан аз намоз.....	126
БОБИ 42. (Муқтадӣ) вакте салом медиҳад, ки имом салом бидиҳад.....	126
БОБИ 43. Зикр кардан баъд аз намоз хондан.....	126
БОБИ 44. Имом баъд аз салом додан бояд рӯи ҳудро ба тарафи мардумон бигардонад	127
БОБИ 45. Касе, ки дар вакти имоматӣ кардани мардум чизе ба ёдаш омадааст	127
БОБИ 46. Баргаштан аз тарафи рост ва ё ҷап	127
БОБИ 47. Он чӣ, ки дар мавриди сири хом, пиёз ва гандана омадааст	127
БОБИ 48. Вузӯи атфол.....	128
БОБИ 49. Берун шудани занҳо ҳангоми шаб ва торикий ба сӯи масҷид	128
11. КИТОБИ НАМОЗИ ЧУМЬА.....	129
БОБИ 1. Фарзияти намози чумъа	129
БОБИ 2. Истеъмоли хушбӯй барои рӯзи чумъа	129
БОБИ 3. Фазилати рӯзи чумъа.....	129
БОБИ 4. Истеъмоли равғани хушбӯй дар рӯзи чумъа	129
БОБИ 5. Беҳтарин либоси ҳудро бипӯшед.....	130
БОБИ 6. Мисвок задан дар рӯзи чумъа.....	130
БОБИ 7. Сураҳое, ки дар намози субҳи рӯзи чумъа хонда мешаванд.....	130
БОБИ 8. Намози чумъа дар дехот ва шаҳрҳо	130
БОБИ 9. Оё бар касе, ки намози чумъа воҷиб нест, гусли рӯзи чумъа воҷиб аст?	131
БОБИ 10. Намоз аз кучо собит шуда ва бар қадом шахс воҷиб аст.....	131
БОБИ 11. Агар гармӣ дар рӯзи чумъа зиёд шуд.....	131
БОБИ 12. Рафтан ба сӯи намози чумъа	131
БОБИ 13. Набояд касе бародари мусалмонашро аз ҷояш дур карда ва ҳудаш ба ҷои ў биншинад.....	132
БОБИ 14. Аzon дар рӯзи чумъа	132
БОБИ 15. Аzon додани як муаззин дар рӯзи чумъа.....	132
БОБИ 16. Воҷиб аст, ки имом бар рӯи минбар ҷавоби муаззинро бигӯяд....	132
БОБИ 17. Хутба додан бар болои минбар	132
БОБИ 18. Хутба додан дар ҳолати истода	133
БОБИ 19. Гуфтани «аммо баъд» дар хутба баъд аз ҳамд ва санои Ҳудованди мутаъюл	133
БОБИ 20. Имом дар ҳоли хутба хондан шахсеро мебинад, ки ба масҷид доҳил мегардад ва ўро амр менамояд, то ду ракаат намоз бихонад	133
БОБИ 21. Талаби борон дар хутбаи рӯзи чумъа	134
БОБИ 22. Гӯш додан ба хутбаи имом дар рӯзи чумъа.....	134
БОБИ 23. Соати иҷобати дуо дар рӯзи чумъа	134
БОБИ 24. Агар мардум дар рӯзи чумъа аз назди имом рафтанд.....	134
БОБИ 25. Намоз хондан баъд аз намози чумъа ва пеш аз он	135

12. КИТОБИ АҲКОМИ НАМОЗИ ХАВФ	136
БОБИ 1.....	136
БОБИ 2. Адои намози хавф дар ҳолати савора ва пиёда	136
БОБИ 3. Дар ҳолати хучум ва дифоъ метавон намозро савора ва ё бо ишора адо намуд.....	136
13. КИТОБИ АҲКОМИ НАМОЗИ ИДДАЙН.....	137
БОБИ 1. (Бозӣ кардан) ба найза ва сипар дар рӯзи ид.....	137
БОБИ 2. Ҳурдани чизе дар рӯзи иди фитр пеш аз рафтан ба сӯи намоз	137
БОБИ 3. Ҳурдан дар рӯзи иди курбон	137
БОБИ 4. Рафтан ба идгоҳе, ки минбар надошт.....	138
БОБИ 5. Пиёда ва савора ба тарафи идгоҳ рафтан ва намоз хондан пеш аз хутба	138
БОБИ 6. Хутба хондан баъд аз намози ид.....	138
БОБИ 7. Фазилати кори нек дар айёми ташриқ	138
БОБИ 8. Такбир гуфтан дар рӯзҳои Мино ва ҳангоми рафтан ба сӯи Арафот.....	139
БОБИ 9. Куштани шутур ва гӯсфанд дар идгоҳ.....	139
БОБИ 10. Тағиیر додани роҳи рафтуомад дар намози ид.....	139
14. КИТОБИ НАМОЗИ ВИТР	140
БОБИ 1. Он чӣ, ки дар бораи витр омадааст	140
БОБИ 2. Вакъҳои намози витр.....	140
БОБИ 3. Намози витр бояд охири намоз бошад	140
БОБИ 4. Витр хондан бар болои чорпо	140
БОБИ 5. Қунут хондан пеш аз руқӯй ва баъд аз он	140
15. КИТОБИ НАМОЗИ ИСТИСҚО	142
БОБИ 1. Талаби борон	142
БОБИ 2. Ин дуои Паёмбари Худо (с) ки «онҳоро ба қаҳтии замони Юсуф дучор бигардон»	142
БОБИ 3. Истисқо дар масҷиди чомеъ	143
БОБИ 4. Истисқо дар хутбаи ҷумъа бидуни рӯй овардан ба тарафи қиблა ..	143
БОБИ 5. Паёмбари худо (с) чӣ гуна пушти худро ба тарафи мардум карданد	143
БОБИ 6. Боло карданни имом дастҳои худро дар истисқо	143
БОБИ 7. Ҳангоми боридани борон чӣ бояд гуфт?.....	144
БОБИ 8. Ҳангоми вазиши бод	144
БОБИ 9. Ин қавли Паёмбари Худо (с), ки «ба василаи бод нусрат дода шудам».....	144
БОБИ 10. Он чӣ, ки ҳангоми зилзила ва дигар аломати қудрати Худовандӣ гуфта мешавад	144
БОБИ 11. Ҷуз Худованди мутаъъл ҳеч кас вақти омадани боронро намедонад	144
16. КИТОБИ (АҲКОМИ) КУСУФ (ХУРШЕДГИРИФТАГӢ).....	145
БОБИ 1. Намоз хондан дар вақти хуршедгирифтагӣ	145
БОБИ 2. Садака додан ҳангоми офтобгирифтагӣ	145
БОБИ 3. Нидо додан ба мардум ҷиҳати иқомаи намози ҷамоат ба сабаби гирифтагии офтоб	146

БОБИ 4. Паноҳ чустан аз азоби қабр дар намози кусуф	146
БОБИ 5. Хондани намози кусуф ба ҷамоат	146
БОБИ 6. Касе, ки озод кардани гуломонро дар вакти гирифтани офтоб дӯст медошт	146
БОБИ 7. Зикр кардан дар вакти кусуф	147
БОБИ 8. Баланд хондани қироат дар намози кусуф.....	147
17. КИТОБИ САЧДАҲОИ ҚУРЬОН.....	148
БОБИ 1. Он чӣ, ки дар мавриди саҷдаҳои Қуръон ва суннат будани онҳо омадааст.....	148
БОБИ 2. Саҷдаи сурои «Сод».....	148
БОБИ 3. Саҷда кардани муслимин бо мушриkin ва ин, ки мушрик начас аст ва бар вай вузӯ нест	148
БОБИ 4. Касе, ки ояти саҷдаро хонда ва саҷда тиловат накардааст	148
БОБИ 5. Саҷдаи «Иза-с-самоун шаққат».....	148
БОБИ 6. Касе, ки аз издиҳоми зиёд ҷойеро барои саҷда кардан наёфтааст..	148
18. КИТОБИ ҚҰТОҲ ХОНДАНИ НАМОЗ	149
БОБИ 1. Он чӣ, ки дар мавриди құтоҳ хондани намоз ва муддати иқомат омадааст.....	149
БОБИ 2. Намоз хондан дар Мино	149
БОБИ 3. Дар чӣ масофате намоз құтоҳ хонда мешавад	149
БОБИ 4. Намози шом дар сафар ҳам бояд се ракаат хонда шавад	149
БОБИ 5. Хондани намози нағл бар болои ҳар	150
БОБИ 6. Касе, ки дар сафар баъд аз намози фарз нағл нахондааст	150
БОБИ 7. Касе, ки дар сафар пеш аз намози фарз ва баъд аз он нағл хондааст	150
БОБИ 8. Ҷамъ кардан байни намози шом ва ҳуфтап дар сафар	150
БОБИ 9. Агар шахсе наметавонист нишаста намоз бихонад, бояд ғалтида ва ба паҳлӯ намоз бихонад	150
БОБИ 10. Агар касе нишаста намоз хонад ва баъд аз он сиҳат ёфт, бояд намозро тамом намояд.....	150
19. КИТОБИ НАМОЗИ ТАҲАҶҔУД.....	152
БОБИ 1. Таҳаҷҷуд дар шаб.....	152
БОБИ 2. Фазилати қиёми шаб.....	152
БОБИ 3. Тарки қиёми шаб барои бемор	152
БОБИ 4. Ташибики Паёмбари Ҳудо (с) ба хондани намози шаб ва навоғил бидуни он, ки воҷиб бошад	152
БОБИ 5. Паёмбари Ҳудо (с) дар шаб он қадар намоз меҳонданд, ки пойҳояшон варам мекард.....	153
БОБИ 6. Касе, ки дар вакти сахар ҳобид	153
БОБИ 7. Тӯли қиём дар намози шаб.....	153
БОБИ 8. Намози Паёмбари Ҳудо (с) дар шаб чӣ гуна буд ва чӣ қадар намоз меҳонданд?.....	154
БОБИ 9. Қиём ва ҳоби Паёмбари Ҳудо (с) дар шаб ва он чӣ, ки аз қиёми шаб насх шудааст.....	154
БОБИ 10. Тасаллут ёфтани шайтон бар касе, ки дар шаб намоз намехонад	154
БОБИ 11. Касе, ки бихобид ва намоз нахонад, шайтон дар гӯшаш бавл мекунад	154

БОБИ 12. Вакти дуо ва намоз хондан охири шаб аст.....	154
БОБИ 13. Касе, ки аввали шабро хобида ва охири шаб бедор гаштааст.....	155
БОБИ 14. Шабхезии Паёмбари Худо (с) дар моҳи Рамазон ва ғайри Рамазон	155
БОБИ 15. Он чӣ, ки аз ташаддуд дар ибодат макрӯҳ аст.....	155
БОБИ 16. Касе, ки қиёми шаб дошта бошад, тарк кардан барояш макрӯҳ аст.....	155
БОБИ 17. Фазилати касе, ки шаб аз хоб бедор мешавад ва намоз меҳонад.....	155
БОБИ 18. Намози нафл ду ракаат-ду ракаат аст	156
БОБИ 19. Пойбандӣ ба ду ракаат (суннати) намози фачр ва касе, ки ин ду ракаатро нафл номидааст.....	156
БОБИ 20. Он чӣ, ки дар ду ракаат намози субҳ хонда мешавад	156
БОБИ 21. Намози ҷошт дар ғайри сафар	157
БОБИ 22. (Ҳукми хондани) ду ракаат намози пеш аз фарзи намози пешин..	157
БОБИ 23. (Ҳукми) намоз хондан пеш аз намози шом	157
20. КИТОБИ НАМОЗ ХОНДАН ДАР МАСЧИДИ МАККА ВА МАСЧИДИ МАДИНА.....	158
БОБИ 1. Фазилати намоз хондан дар масҷиди Макка ва масҷиди Мадина..	158
БОБИ 2. Масҷиди Кубо	158
БОБИ 3. Фазилатимобайни қабр ва минбари Паёмбари Худо (с).....	158
21. КИТОБИ АНҶОМ ДОДАНИ КОРЕ ДАР ДОХИЛИ НАМОЗ	159
БОБИ 1. Набояд дар доҳили намоз сухан зад	159
БОБИ 2. Дур кардани регҳо дар вакти намоз хондан	159
БОБИ 3. Агар доба дар вакти намоз хондан гурехт	159
БОБИ 4. Дар намоз набояд саломи касеро алайк дод.....	159
БОБИ 5. (Ҳукми) даст ба камар ниҳодан дар вакти намоз хондан.....	160
22. КИТОБИ САҶДАИ САҲВ.....	161
БОБИ 1. Агар касе панҷ ракаат бихонад.....	161
БОБИ 2. Касе, ки дар вакти намоз хондан бо вай сӯҳбат шуда ва ў ба дасти худ ишора намуда ва гӯш кардааст	161
23. КИТОБИ (АҲКОМИ) ҶАНОЗА.....	162
БОБИ 1. Касе, ки охирин қаломаш ло илоҳа иллаллоҳ бошад	162
БОБИ 2. Лузуми ҳамроҳӣ намудан бо ҷаноза	162
БОБИ 3. Диҷани мурда баъд аз такфин.....	162
БОБИ 4. Касе, ки барои аҳли майит шахсан таъзия гуфтааст	163
БОБИ 5. Касе, ки фарзандаш фавт гардида ва сабрашро ба Худо карда аст	163
БОБИ 6. Мустаҳаб аст, ки мурда ба адади тоқ шуста шавад.....	163
БОБИ 7. Дар гусл бояд аз тарафи рости майит шурӯӯ шавад.....	163
БОБИ 8. Кафан дар ҷомаҳои сафед.....	164
БОБИ 9. Кафан кардан дар ду ҷома	164
БОБИ 10. Кафан барои мурда	164
БОБИ 11. Агар кафани комиле ёфт намешуд, бояд аввал сари майитро пӯшонид.....	164
БОБИ 12. Касе, ки дар замони Паёмбари Худо (с) кафанашро омода карда буд ва барояш бад нагуфтанд.....	165
БОБИ 13. Ҳамроҳӣ намудани занҳо бо ҷаноза	165

БОБИ 14. Ба мотам нишастан барои гайри шавҳар	165
БОБИ 15. Зиёрати қубур	165
БОБИ 16. Ин қавли Паёмбари Худо (с) ки “Мурда ба гиря кардани баъзе аз ахли хонаводааш таъзib мегардад,” агар ин гиря кардан ба амри худи шахси мурда бошад.....	166
БОБИ 18. Касе, ки бар рӯяш бизанад, аз мо нест	167
БОБИ 19. Марсияи Паёмбари Худо (с) барои Саъд ибни Хавла	167
БОБИ 20. Дар вақти мусибат набояд сари худро тарошид.....	167
БОБИ 21. Касе, ки дар мусибат нишаста ва ғам аз ҷеҳрааш намоён гардидааст	168
БОБИ 22. Шаҳсе, ки ғамашро дар вақти мусибат изҳор накард	168
БОБИ 23. Ин қавли Паёмбари Худо (с), ки “мо ба сабаби даргузашти ту андӯҳгин ҳастем”	168
БОБИ 24. Гиря кардан дар назди мариз.....	169
БОБИ 25. Он чӣ, ки дар мавриди наҳӣ аз навҳа ва гиря омадааст.....	169
БОБИ 26. Барҳостан барои ҷаноза	169
БОБИ 27. Касе, ки барои ҷаноза барҳостааст, чӣ вақт биншинад?.....	169
БОБИ 28. Касе, ки барои ҷанозаи яхудӣ ба по хостааст	169
БОБИ 29. Бардоштани ҷаноза масъулияти мардон аст, на занон	170
БОБИ 30. Шитоб кардан дар бурдани ҷаноза.....	170
БОБИ 31. Фазилати ҳамроҳӣ кардан бо ҷаноза	170
БОБИ 32. Кароҳати масҷид соҳтган бар болои қабр	170
БОБИ 33. Намоз ҳондан бар зане, ки дар ҳоли нифос мурдааст	170
БОБИ 34. Ҳондани сурои «Алҳамду лиллоҳ» бар ҷаноза	171
БОБИ 35. Мурда садои кафш ва поро мешунавад	171
БОБИ 36. Касе, ки дағн шудан дар сарзамини муқаддасро дӯст медорад...	171
БОБИ 37. Намоз бар шаҳид.....	171
БОБИ 38. Агар қӯдак мусалмон гардад ва бимирад, оё бар ў бояд намоз хонда шавад? Ва оё қӯдак ба ислом даъват мешавад?	172
БОБИ 39. Вакте, ки мушрик дар ҳоли марг ло илоҳа иллаллоҳ бигӯяд	173
БОБИ 40. Касе, ки бар сари қабр мавъиза намуд ва дигарон ба атрофаш нишастаанд.....	174
БОБИ 41. Он чӣ, ки дар бораи қотил омадааст.....	174
БОБИ 42. Ба ҳубӣ ёд намудан аз мурда.....	174
БОБИ 43. Он чӣ, ки дар мавриди азоби қабр омадааст.....	175
БОБИ 44. Паноҳ ҷустан ба Худо аз азоби қабр	175
БОБИ 45. Барои мурда дар субҳу шом маъво ва масканаш нишон дода мешавад	176
БОБИ 46. Он чӣ дар мавриди авлоди мусалмонон омадааст.....	176
БОБИ 47. Он чӣ, ки дар мавриди авлоди мушриkin омадааст	176
БОБ.....	176
БОБИ 48. Марғи ногаҳонӣ	177
БОБИ 49. Он чӣ, ки дар бораи қабри Паёмбари Худо (с) ва Абӯбакри Сиддиқ ва Умар (р) омадааст	178
БОБИ 50. Он чӣ, ки нисбат ба мурдагон мамнӯъ аст	178
24. КИТОБИ ЗАКОТ.....	179
БОБИ 1. Воҷиб будани закот.....	179
БОБИ 2. Гуноҳи касе, ки закоти молашро намедихад.....	180
БОБИ 3. Моле, ки закоташ дода шавад, ганҷ шумурда намешавад	180

БОБИ 4. Закот аз моли ҳалол аст	181
БОБИ 5. Закот бидиҳед пеш аз он, ки фуқаро закотро барои шумо пас бидиҳанд	181
БОБИ 6. Худро аз оташи дӯзах агарчи ба садака додани нисфи хурмо ва ё чизи андаки дигаре бошад, нигаҳ доред.....	182
БОБИ 7. Кадом навъи садака беҳтар аст?	182
БОБИ 8	182
БОБИ 9. Касе, ки надониста закотро ба шахси сарватманде медиҳад	182
БОБИ 10. Касе, ки садакаашро надониста ба фарзандаш додааст.....	183
БОБИ 11. Касе, ки ходимашро ба садака додан амр карда ва худаш онро ба даст ногирифтааст.....	183
БОБИ 12. Садака он аст, ки баъд аз бениёйӣ бошад.....	183
БОБИ 13. Ташвиқ кардан дар додани садака ва шафоат кардан чиҳати садака додан ба шахси факир	184
БОБИ 14. Садака додан ба андозай тавон ва қудрат	184
БОБИ 15. Касе, ки дар ҳоли ширк садака дода ва баъд аз он мусалмон мешавад	184
БОБИ 16. Барои ходиме, ки ба иҷозаи мавлояш садака дода ва хиёнат нанамояд, савоб аст.....	184
БОБИ 17. Ин гуфтаи Худованди мутаъюл ки: Касе, ки садака дода ва аз Худованд метарсад ва ин сухан гуфта, ки: Худоё ба касе, ки хайрот медиҳад ивазашро бидех.....	185
БОБИ 18. Сифати шахси баҳил ва шахси садакадиҳанда	185
БОБИ 19. Бар ҳар мусалмон садака додан лозим аст ва касе, ки чизе надорад, бояд кори неке анҷом дихад.....	185
БОБИ 20. То чӣ андоза бояд инсон закот ва хайрот бидиҳад	185
БОБИ 21. Гирифтани мол дар закот	186
БОБИ 22. Мутафарриқ набояд бо ҳам ҷамъ гардад ва он чӣ, ки бо ҳам ҷамъ аст, набояд мутафарриқ гардад.....	186
БОБИ 23. Агар амволи закоти ду нафар бо ҳам омехта буд, (закотро) байни яқдигар ба таври баробар тақсим намоянд.....	186
БОБИ 24. Закоти шутур.....	186
БОБИ 25. Касе, ки аз закоти молаш бар вай (бинти маҳоз) фарз гардад ва дар наздаш набошад.....	186
БОБИ 26. Закоти гӯсфанд.....	187
БОБИ 27. Закот бояд беайб бошад.....	188
БОБИ 28. Дар закот набояд амволи сара ва баргузида интихоб гардад.....	188
БОБИ 29. Додани закот ба хешовандон	188
БОБИ 30. Бар аспи шахси мусалмон закоте нест.....	189
БОБИ 31. Додани закот ба ятимон.....	189
БОБИ 32. Додани закот ба шавҳар ва ба ятимоне, ки дар оғӯши шахс мебошанд.....	189
БОБИ 33. Ин қавли Худованди мутаъюл, ки: Закот барои “озод кардани гуломон, қарздорон ва дар роҳи Худо аст”	190
БОБИ 34. Худдорӣ аз суол кардани мардум	190
БОБИ 35. Касе, ки Худованд ба ӯ бидуни суол кардан ва хирс намудан чизе бидиҳад	191
БОБИ 36. Касе, ки аз мардум чиҳати пасандоз намудан чизе суол мекунад	191
БОБИ 37. Инсон чӣ вакт сарватманд шумурда мешавад?	191
БОБИ 38. Машруъияти таҳмин кардани хурмо.....	192

БОБИ 39. Дар ҳосиле, ки аз оби осмон ва ё аз оби чорӣ обёрӣ мешавад, ушр лозим мегардад	192
БОБИ 40. Закоти хурмо дар вақти чидан он аст ва оё барои тифл ичоза аст, ки аз хурмои закот бихӯрад.....	192
БОБИ 41. Оё равост, ки шахс закотеро, ки додааст, дубора бихарад? Вале агар шахси дигаре закотро харид, боке нест	193
БОБИ 42. Закот додан ба гуломони озодшудаи ҳамсарони Паёмбари Худо (с)	193
БОБИ 43. Вақте, ки закот аз ҳолаташ тағиیر ёбад	193
БОБИ 44. Закот аз сарватмандон гирифта шуда ва барои фуқаро дар ҳар ҷое, ки бошанд, дода мешавад.....	193
БОБИ 45. Ташаккури имому дуои он ба ҳақи касе, ки закоти молашро медиҳад	193
БОБИ 46. Закоти чизе, ки аз дарё гирифта мешавад	194
БОБИ 47. Аз ёфтани ганҷ ҳумс лозим аст	194
БОБИ 48. Ин қавли Худованд, ки: «Ва аз ҷумлаи аҳли закот қасонеанд, ки закотро ҷамъоварӣ менамоянд) ва имом бояд қасонеро, ки закотро ҷамъ меқунанд, муҳосиба намояд».....	194
БОБИ 49. Имом шутуруни садақаро ба дасти ҳудаши нишонадор месозад...	194
25. КИТОБИ САДАҚАИ ФИТР.....	195
БОБИ 1. Фарзияти садақаи фитр	195
БОБИ 2. Садақаи фитр пеш аз намози ид	195
БОБИ 3. Садақаи фитр бар ҳар касс, чи озод ва чи гулом бошад, лозим аст	195
26. КИТОБИ ҲАҶ.....	196
БОБИ 1. Вуҷуби ҳаҷ ва фазилати он.....	196
БОБИ 2. Ин қавли Худованди мутаъюл, ки «Ба мардум эълон кун, то ба ҳаҷ биёянд...» (Ҳаҷ: 27)	196
БОБИ 3. Ҳаҷ кардан бар шутури боркаш	196
БОБИ 4. Фазилати ҳаҷчи мабур	196
БОБИ 5. Миқоти аҳли Яман	196
БОБИ 6	197
БОБИ 7. Рафтани Паёмбари Худо (с) аз роҳи Шаҷара	197
БОБИ 8. Ин гуфтаи Паёмбари Худо (с) ки “Ақиқ дашти мубораке аст”	197
БОБИ 9. Се бор шустани ҳушбӯй аз ҷома	197
БОБИ 10. Истеъмоли ҳушбӯй ҳангоми эҳром бастан ва баёни либосе, ки ба он эҳром баста мешавад.....	198
БОБИ 11. Қасе, ки дар ҳоли мулаббад будани сараш эҳром бастааст.....	198
БОБИ 12. Эҳром бастан аз масциди Зулхулайфа	198
БОБИ 13. Савор шудани ду нафар бар як марқаб дар ҳаҷ	198
БОБИ 14. Он чи, ки пӯшидани он аз қабили сиёб ва изор ва ридо барои муҳрим равост	198
БОБИ 15. Талбия гуфтан.....	199
БОБИ 16. Ҳамд ва тасбех ва такбир пеш аз талбия гуфтан ва савор шудан бар шутур.....	199
БОБИ 17. Талбия гуфтан рӯй ба қиблა	199
БОБИ 18. Талбия гуфтан ҳангоми сарозер шудан ба сӯи водӣ	199
БОБИ 19. Қасе, ки дар замони Паёмбари Худо (с) монанди нияти эшон ба ҳаҷ ният намудааст	200

БОБИ 20. Ин қавли Худованди мутаъол, ки мефармояд «Ҳаҷ дар моҳҳои муайяnest...» (Бақара: 197)	200
БОБИ 21. Ҳаҷчи таматтӯй, ҳаҷчи кирон ва ҳаҷчи ифрод ва фасхи ҳаҷ барои касе, ки хадя хамроҳаш нест.....	200
БОБИ 22. Ҳаҷчи таматтӯй.....	202
БОБИ 23. Аз кучо бояд ба Макка дохил гардид.....	202
БОБИ 24. Фазилати Макка ва бинои он.....	202
БОБИ 25. Мерос бурданни хонаҳои Макка ва ҳариду фурӯши онҳо ва ин, ки мардумон дар Масциди ҳаром бо ҳам баробаранд	203
БОБИ 26. Қудуми Паёмбари Худо (с) ба Макка	203
БОБИ 27. Инҳидоми Каъба.....	203
БОБИ 28. Ин қавли Худованд, ки «Худованд Каъбаи Байтулҳаромро аломати қиёми дин қарор додааст...» (Моида: 97).....	203
БОБИ 29. Инҳидоми Каъба.....	203
БОБИ 30. Он чӣ, ки дар мавриди ҳаҷаруласвад омадааст	204
БОБИ 31. Касе, ки ба Каъба дохил нагардид.....	204
БОБИ 32. Касе, ки дар атрофи хонаи Каъба такбир гуфтааст	204
БОБИ 33. Ибтидои машруъияти рамал чӣ гуна буд?	204
БОБИ 34. Истиломи ҳаҷаруласвад дар вакти қудуми Макка ва шурӯй кардан ба тавоф ва (рамал) намудан дар се шавти аввал	205
БОБИ 35. Рамал намудан дар ҳаҷ ва умра.....	205
БОБИ 36. Истиломи руқни ҳаҷаруласвад ба асо	205
БОБИ 37. Бӯсидани ҳаҷаруласвад.....	205
БОБИ 38. Касе, ки ҳангоми қудум ба Макка пеш аз рафтан ба хонааш ба хонаи Каъба тавоф намудааст	205
БОБИ 39. Сухан задан дар ҳангоми тавоф	206
БОБИ 40. Набояд касе хонаи Каъбаро урён тавоф кунад ва набояд мушрике ҳаҷ намояд	206
БОБИ 41. Касе, ки пеш аз рафтan ба Арафот хонаи Каъбаро тавоф нанамуда ва баъд аз тавофи аввал бозгаштааст	206
БОБИ 42. Об додан ба ҳоҷиҳо	206
БОБИ 43. Вуҷуби саъӣ байни Сафо ва Марва	207
БОБИ 44. Он чӣ, ки дар мавриди саъӣ байни Сафо ва Марва омадааст	207
БОБИ 45. Зани ҳоиз тамоми маносики ҳаҷ ба истиснои тавоф ба хонаро анҷом медиҳад	207
БОБИ 46. Ҳоҷӣ дар рӯзи тарвия намози пешинро дар кучо бихонад?	208
БОБИ 47. Рӯза гирифтan рӯзи Арафа.....	208
БОБИ 48. Рафтan дар вакти гармии рӯз ба тарафи Арафа.....	208
БОБИ 49. Шитоб намудан ба сӯи мавқиф	208
БОБИ 50. Истодан дар Арафа.....	208
БОБИ 51. Чӣ гуна рафтan аз Арафот ба сӯи Муздалифа.....	209
БОБИ 52. Ҳангоми рафтan ба Арафот Паёмбари Худо (с) мардумро ба оромӣ даъват намуданд	209
БОБИ 53. Касе, ки заъифони оилаашро дар шаби Муздалифа пеш аз худ фиристод ва худаш вуқӯф ва дуо намуд ва баъд аз гиёби маҳтоб ҳаракат кард.....	209
БОБИ 54. Касе, ки намози субҳро дар Муздалифа адо намуд	209
БОБИ 55. Аз Муздалифа чӣ вакт бояд ҳаракат намуд?	210
БОБИ 56. Савор шудан бар шутур	210
БОБИ 57. Касе, ки шутури хадяро бо худ бурдааст.....	210

БОБИ 58. Касе, ки шутури хадяро дар Зулхулайфа қалода карда ва баъд аз он эҳром бастааст	211
БОБИ 59. Касе, ки ба дасти худаш қалодаро ба гирди шутурон баста аст ..	211
БОБИ 60. Қалода кардани гӯсфандон	211
БОБИ 61. Қалодай пашмин	211
БОБИ 62. Чули шутур ва хайрот додани он	211
БОБИ 63. Забҳ кардани гов аз тарафи ҳамсарони худ бидуни иҷозаашон ...	211
БОБИ 64. Забҳ кардан дар Мино, дар ҷое, ки Паёмбари Худо (с) забҳ намудаанд	212
БОБИ 65. Забҳ кардани шутур дар ҳолати бастани дасташ	212
БОБИ 66. Барои пӯсткунанда набояд аз ҳадя чизе дод	212
БОБИ 67. Миқдоре, ки аз шутур ҳадя ҳӯрда мешавад ва миқдоре, ки садақа дода мешавад	212
БОБИ 68. Тарошидан ва қӯтоҳ кардани мӯйи сар дар вақти хориҷ шудан аз эҳром	212
БОБИ 69. Задани ҷамраҳо	213
БОБИ 70. Ҷамра задан аз поёни водӣ	213
БОБИ 71. Ҷамра задан бо ҳафт сангча	213
БОБИ 72. Дар вақти ҷамра задан баъд аз рамий ду ҷамра бояд ба ҳамворӣ рафта, рӯи ҳудро ба тарафи кибла намуд	213
БОБИ 73. Тавофи видоъ	213
БОБИ 75. Ҳукми манзил кардан дар Муҳассаб	214
БОБИ 76. Манзил намудан ба Зитуво пеш аз доҳил шудан ба Макка ва манзил намудан дар дашти Зулхулайфа дар вақти баргаштан аз Макка	214
27. КИТОБИ УМРА	215
БОБИ 1. Вуҷуби умра ва фазилати он	215
БОБИ 2. Касе, ки пеш аз ҳаҷ умра намуд	215
БОБИ 3	215
БОБИ 4. Умраи танъим	216
БОБИ 5. Умра намудан баъд аз ҳаҷ бидуни тақдими ҳадя	216
БОБИ 6. Савоби умра ба андозаи машаққат аст	216
БОБИ 7. Умракунанда чӣ вақт ҳудро ҳалол месозад?	216
БОБИ 8. Дар ҳангоми бозгаштан аз ҳаҷ ё умра ва ё чиҳод чӣ бояд гуфт	216
БОБИ 9. Истиқбол аз қасоне, ки ба ҳаҷ меоянд ва савор кардани ду ва се нафарро ба маркаб	217
БОБИ 10. Омадан аз сафар баъд аз намози пешин	217
БОБИ 11. Касе, ки ҳангоми расидан ба Мадинаи мунаvvara шутурашро тез рондааст	217
БОБИ 12. Сафар як навъи азоб аст	217
28. КИТОБИ ЭҲСОР ВА ҶАЗОИ ШИКОР КАРДАН	218
БОБИ 1. Агар умракунанда ба монеъ дучор шуд	218
БОБИ 2. Ба монеъ барҳӯрд намудан дар ҳаҷ	218
БОБИ 3. Дар вақти эҳсор бояд ҳадя пеш аз тарошидан сар забҳ гардад	218
БОБИ 4. Ин қавли Ҳудованди мутаъол, ки мефармояд “Ё додани садақа...” ва садақа иборат аз таъом додани шаш мискин аст	218

29. КИТОБИ ҶАЗОИ ШИКОР КАРДАН ВА АМСОЛИ ОН	219
БОБИ 1. Мухрим метавонад аз шикори шахси ҳалол истифода намояд	219
БОБИ 2. Мухрим набояд бо шахси ҳалол дар күштани шикор ҳамкорӣ намояд	219
БОБИ 3. Мухрим набояд дар шикор кардан бо шахси ҳалол ҳамкорӣ намояд	219
БОБИ 4. Агар барои мухрим гӯрхареро баҳшиданд, набояд қабул кунад ...	220
БОБИ 5. Он чиро, ки мухрим дар ҳарам күшта метавонад	220
БОБИ 6. Ҷанг ва қитол дар Макка раво нест.....	220
БОБИ 7. Ҳукми ҳичомат кардан барои мухрим	220
БОБИ 8. Ҳукми никоҳ кардани мухрим.....	220
БОБИ 9. Шустушӯй барои мухрим	221
БОБИ 10. Дохил шудан ба ҳарам ва Макка бидуни эҳром.....	221
БОБИ 11. Ҳаҷ кардан ва назр додан аз мурда ва марде, ки аз тарафи зане ҳаҷ мекунад.....	221
БОБИ 12. Ҳаҷҷи атфол	221
БОБИ 13. Ҳаҷҷи занҳо	221
БОБИ 14. Касе, ки назр намояд, то пиёда ба Каъба биравад.....	222
30. КИТОБИ ФАЗОИЛИ МАДИНАИ МУНАВВАРА.....	223
БОБИ 1. Ҳарами Мадина	223
БОБИ 2. Фазилати Мадинаи мунаvvара ва ин, ки Мадина мардумони бадро аз худ меронад	223
БОБИ 3. Мадина ҷойи гувороест	224
БОБИ 4. Касе, ки аз Мадина рӯй мегардонад	224
БОБИ 5. Имон дар Мадина ҷамъ мегардад.....	224
БОБИ 6. Гунохи касе, ки аҳли Мадинаро фиреб медиҳад	224
БОБИ 8. Даҷчол ба Мадинаи мунаvvара дохил шуда наметавонад.....	225
БОБИ 10.	226
БОБИ 11.	226
31. КИТОБИ (АҲКОМИ) РӮЗА	227
БОБИ 1. Фазилати рӯза	227
БОБИ 2. Дарвозаи Райён дар ҷаннат ҳос барои рӯзадорон аст	227
БОБИ 3. Бояд Рамазон гуфт ё моҳи Рамазон ва касе, ки ҳардуро ҷоиз медонад	228
БОБИ 4. Касе, ки дурӯғ гуфтан ва амал кардан ба дурӯғро дар Рамазон тарк накунад	228
БОБИ 5. Агар рӯзадор дашном дода шавад, оё бояд бигӯяд, ки ман рӯзадорам.....	228
БОБИ 6. Рӯза гирифтан барои касе, ки аз воқеъ шудан дар ҳаром метарсад	228
БОБИ 7. Қавли Паёмбари Худо (с), ки фармуданд: “Ҳангоме, ки моҳро дидед, рӯза бигиред ва ҳангоме, ки моҳро дидед, ид кунед”	228
БОБИ 8. Ду моҳи ид кам намешавад.....	229
БОБИ 9. Ин қавли Паёмбари Худо (с) ки: “Моён наменависем ва на ҳисоб мекунем”.....	229
БОБИ 10. Набояд як ва ё ду рӯз пеш аз Рамазон рӯза гирифт.....	229

БОБИ 11. Ин қавли Худованд чалла зикруху, ки: «Шаби рӯза ҳамбистар гаштан бо ҳамсаронатон барои шумо ҳалол гардонида шудааст, онҳо либос барои шумо ва шумо либос барои онҳо ҳастед»	229
БОБИ 12. Ин қавли Худованди мутаъюл: «Ва бихӯред ва биошомед, то он, ки рӯшанини субҳ аз торикии шаб барои шумо намоён гардад»	230
БОБИ 13. Байни сахарӣ то намози субҳ чӣ қадар вақт аст?.....	230
БОБИ 14. Саҳарӣ кардан баракат дорад, вале воҷиб нест.....	230
БОБИ 15. Агар касе дар рӯз нияти рӯза кард	230
БОБИ 16. Рӯзадоре, ки дар ҳолати ҷанобат аст ва субҳ бар вай тулӯй мекунад	230
БОБИ 17. Ҳамоғӯшӣ барои рӯзадор.....	230
БОБИ 18. Агар рӯзадор дар ҳолати фаромушӣ ҷизеро бихӯрад ва ё биёшомад	231
БОБИ 19. Агар касе дар моҳи Рамазон ҷимоъ кард ва худаш ҷизе надошт ва барояш садақа дода шуд, бояд он садакаро каффора бидиҳад	231
БОБИ 20. Ҳукми ҳичомат ва қай барои шахси рӯзадор	231
БОБИ 21. Рӯза гирифтан ва рӯза ҳӯрдан барои шахси мусофири	231
БОБИ 22. Агар касе ҷанд рӯзе аз Рамазонро рӯза гирифта ва баъд аз он мусофири шуд.....	232
БОБИ 23	232
БОБИ 24. Ин гуфтаи Пайғамбари Ҳудо, ки: «Рӯза гирифтани дар сафар кори писандиде нест».....	232
БОБИ 26. Касе, ки фавт гардида ва қарздори рӯза бошад.....	232
БОБИ 27. Ифтор барои шахси рӯзадор чӣ вақт раво мегардад?	233
БОБИ 28. Шитоб кардан дар ифтор	233
БОБИ 29. Агар шахсе дар Рамазон ифтор кард ва баъд аз он офтоб маълум гардида.....	233
БОБИ 30. Рӯза гирифтани атфол	233
БОБИ 31. Идома додани рӯза то ба вақти сахар.....	233
БОБИ 32. Сарзаниш кардани касе, ки дар бисёрии аз авқот рӯзай висол доштааст	233
БОБИ 33. Касе, ки бародарашро савганд дод, то рӯзai нафлашро бихӯrad	234
БОБИ 34. Рӯза гирифтани моҳи Шаъбон.....	234
БОБИ 35. Рӯза гирифтани ва ифтори Паёмбари Ҳудо (с)	235
БОБИ 36. Ҳаққи ҷисм дар рӯза	235
БОБИ 37. Ҳаққи ҳонавода дар рӯза	235
БОБИ 38. Касе, ки ба дидани мардумоне рафта, вале наздашон ифтор накардааст.....	235
БОБИ 39. Рӯза гирифтани рӯзҳои охири моҳ	236
БОБИ 40. Рӯза гирифтани рӯзи ҷумъа.....	236
БОБИ 41. Оё Паёмбари Ҳудо (с) рӯзҳои муайянено рӯза мегирифтанд?.....	236
БОБИ 42. Рӯза гирифтани айёми ташриқ.....	236
БОБИ 43. Рӯза гирифтани рӯзи Ошуро	236
32. КИТОБИ НАМОЗИ ТАРОВЕҲ	238
БОБИ 1. Фазилати қиёми (шабҳои) моҳи Рамазон	238
БОБИ 2. Ҷустуҷӯ ва талаби лайлатулқадр дар ҳафт шаби аҳири моҳи Рамазон	238

БОБИ 3. Җустучӯи лайлатулқадр дар даҳаи ахир дар ҳоли ибодат	238
БОБИ 4. Ибодат кардан дар даҳаи ахири Рамазон	239
33. КИТОБИ ЭЪТИКОФ.....	240
БОБИ 1. Иътикоф дар даҳаи ахир ва эътикоф дар тамоми масоҷид.....	240
БОБИ 2. Мӯътакиф набояд бидуни зарурат ба хона биравад.....	240
БОБИ 3. Эътикоф дар шаб	240
БОБИ 4. Насб намудани кӯбба дар масоҷид.....	240
БОБИ 5. Оё ҷоиз аст, ки мӯътакиф ҷиҳати ҳочати ҳуд то дарвозаи масоҷид биравад	240
БОБИ 6. Эътикоф дар даҳ рӯзи миёнаи Рамазон.....	241
34. КИТОБИ БУЮЬ (ХАРИДУ ФУРӮШ).....	242
БОБИ 1. Он чӣ, ки дар мавриди ин гуфтаи Худованд омадааст, ки «пас ҳангоме, ки намоз адо гардид, дар рӯи замин мунташири шавед...».....	242
БОБИ 2. Ҳалол ошкор аст ва ҳаром ошкор аст, байни ҳалол ва ҳаром ҷизҳои шубҳанок вуҷуд дорад	242
БОБИ 3. Тавзехи ҷизҳои иштибоҳӣ.....	243
БОБИ 4. Касе, ки васвасаро аз умури шубҳанок намедонад	243
БОБИ 5. Касе, ки аҳамият надихад, ки аз чӣ роҳе мол касб меқунад.....	243
БОБИ 6. Тичорат дар мансуҷот	243
БОБИ 7. Берун шудан барои тичорат	244
БОБИ 8. Касе, ки афзунӣ дар ризқу рӯзиро дӯст медошт	244
БОБИ 9. Ба насиҳаи харидани Паёмбари Худо (с)	244
БОБИ 10. Касб ва кори шаҳс аз меҳнати ҳудаш	244
БОБИ 11. Осонгирӣ ва гузашт дар хариду фурӯш	244
БОБИ 12. Касе, ки барои шаҳси доро мӯҳлат дод	245
БОБИ 13. Вақте ки харидор ва фурӯшандагӣ айби молро напӯшонанд ва ҳақиқатро бигӯянд	245
БОБИ 14. Хариду фурӯши хурмои маҳлут	245
БОБИ 15. Судхӯр.....	245
БОБИ 16. Худованд баракати судро аз байн мебарарад ва ба садака ва хайрот баракат медиҳад.....	245
БОБИ 17. Қиссаи санъатгар ва оҳангар.....	245
БОБИ 18. Қиссаи хайёт.....	246
БОБИ 19. Харидани чорпоён ва ҳарҳо.....	246
БОБИ 20. Харидани шутурони бемор.....	247
БОБИ 21. Қиссаи ҳичоматгар	247
БОБИ 22. Тичорат дар ҷизе, ки касбаш макрӯҳ аст	247
БОБИ 23. Касе, ки ҷизе ҳаридагӣ ва пеш аз мутафарриқ шудан онро бахшиш намудааст	248
БОБИ 24. Он чӣ, ки аз фиребкорӣ дар муомила макрӯҳ аст.....	248
БОБИ 25. Он чӣ, ки дар мавриди бозорҳо омадааст	248
БОБИ 26. Кароҳияти ҷору ҷанҷол дар бозор.....	249
БОБИ 27. Вазни бор бар зиммаи фурӯшандагӣ аст.....	249
БОБИ 28. Он чӣ, ки паймона карданаш мустаҳаб аст.....	250
БОБИ 29. Баракати соъ ва мудди Паёмбари Худо (с)	250
БОБИ 30. Он чӣ, ки дар мавриди фурӯхтан ва эҳтикори таъом омадааст	250

БОБИ 31. Набояд дар хариди бародари худ иқдом ба харидан намуд, магар он, ки шахси аввал аз харидан мунсариф гардад ё ба ў ичоза бидихад	250
БОБИ 32. Фурӯхтан ба тарики музояда	251
БОБИ 33. Муомилаи фиребкорона ва фурӯхтани ҳайвон дар шиками модараш	251
БОБИ 34. Фурӯшандад набояд шири шутур, гов ва гусфандро дар пистони онҳо захира намояд	251
БОБИ 35. Фурӯхтани ғуломи зинокор	251
БОБИ 36. Оё шарҳнишин барои бодиянишин (молашро) бидуни музд биғурӯшад ва ўро қўмак кунад ва насиҳат намояд?	251
БОБИ 37. Наҳй аз рафтани ба пеши касоне, ки таъомро ба доҳили шахр меоваранд	252
БОБИ 38. Фурӯхтани мавиз ба мавиз ва таъом ба таъом	252
БОБИ 39. Фурӯхтани ҷав ба ҷав	252
БОБИ 40. Фурӯхтани тилло ба тилло	252
БОБИ 41. Фурӯхтани нукра ба нукра	252
БОБИ 42. Фурӯхтани динор ба динор ба таври нася	253
БОБИ 43. Фурӯхтани нукра ба тилло ба таври нася	253
БОБИ 44. Байти музобана	253
БОБИ 45. Фурӯхтани мева бар сари дараҳт ба тилло ва нукра	253
БОБИ 46. Фурӯхтани мева пеш аз пухта шудани он	253
БОБИ 47. Агар меваро пеш аз расиданаш фурӯхта ва пас онро оғат зад ..	254
БОБИ 48. Агар касе меҳост ҳурмояшро ба ҳурмои бехтаре биғурӯшад	254
БОБИ 49. Фурӯхтани меваи норас	254
БОБИ 50. Урғу одати мардум дар хариду фурӯш ва дигар муомилоташон	254
БОБИ 51. Фурӯхтани як шарик аз тарафи шарики дигар	255
БОБИ 52. Харидани ғуломро аз аҳли ҳарб ва баҳшиш намудан ва озод кардани он	255
БОБИ 53. Күштани ҳук	256
БОБИ 54. Фурӯхтани суратҳое, ки дорои рӯҳ набошанд ва суратҳое, ки фурӯхтани он мақрӯҳ аст	256
БОБИ 55. Гуноҳи касе, ки шахси озодеро меғурӯшад	256
БОБИ 56. Фурӯхтани ҳудмурда ва фурӯхтани бутҳо	256
БОБИ 57. Пуле, ки аз фурӯши саг ба даст меояд	257
35. КИТОБИ САЛАМ (ПАРДОХТИ ПЕШАҚӢ)	258
БОБИ 1. Салам дар паймонаи маълум	258
БОБИ 2. Салам дар чизе, ки аслаш дар назди шахс мавҷуд нест	258
36. КИТОБИ ШУФӢА	259
БОБИ 1. Такдими шуфъа барои ҳақдори он	259
БОБИ 2. Кадом ҳамсоя наздиктар шумурда мешавад	259
37. КИТОБИ ИҶОРА	260
БОБИ 1. Дар иҷора	260
БОБИ 2. Чупонӣ кардан дар муқобили чанд кирот	260
БОБИ 3. Муздурий аз аср то шаб	260
БОБИ 4. Муздуруе, ки музди худро нагирифтааст ва мустаъчири дар он кор карда ва онро зиёд сохтааст	261

БОБИ 5. Он чӣ, ки дар муқобили дуохонӣ бояд дод.....	262
БОБИ 6. Музде, ки аз бордор соҳтани ҳайвон ба даст меояд.....	262
38. КИТОБИ АҲКОМИ ҲАВОЛАҲО.....	263
БОБИ 1. Агар касеро ба шахси сарватманде ҳавола доданд, набояд рад намояд	263
БОБИ 2. Ҳавола додани қарзи шахси мурда ҷоиз аст.....	263
БОБИ 3. Ин қавли Худованди мутаъюл, ки мефармояд: “Насиби касонеро, ки бо онҳо ақди таворус бастаед, адо намоед”	263
БОБИ 4. Агар касе қарзи шахси мурдаро кафил гардид, набояд аз кафолати худ баргардад.....	264
39. КИТОБИ АҲКОМИ ВАКОЛАТ	265
БОБИ 1. Дар ваколати шарик.....	265
БОБИ 2. Агар чӯпон ва ё вакил дид, ки гӯсфанде мурда ва ё чизе талаф мегардад, бояд гӯсфандро забҳ ва он чизро ислоҳ намояд.....	265
БОБИ 3. Вакил гирифтан дар адои қарз.....	265
БОБИ 4. Агар касе барои вакил ва ё шафेъ чизеро бибахшад, равост	265
БОБИ 5. Агар вакил чизеро, ки бахшид, дар сурате, ки муваккил иҷоза бидиҳад, равост	266
БОБИ 6. Агар вакил чизеро ба байъи фосид фурӯҳт, байъаш мардул аст	267
БОБИ 7. Вакил гирифтан дар иқомаи худуд	267
40. КИТОБИ ОН ЧӢ, КИ ДАР МАВРИДИ КИШТ ВА ЗИРОАТ	
ОМАДААСТ.....	268
БОБИ 1. Фазилати кишт ва ниҳолшиной	268
БОБИ 2. Уқубати машғул шудан ба васоили зироатӣ ва таҷовуз аз ҳадде, ки ба он амр гардидааст	268
БОБИ 3. Доштани саг барои нигаҳбонӣ аз кишт ва зироат	268
БОБИ 4. Истифода аз ғов барои зироаткорӣ	268
БОБИ 5. Агар гуфт, ки заҳмати дараҳтони ҳурморо шумо мутаҳаммил шавед	269
БОБИ 6. Зироаткорӣ ба қисмате аз ҳосил	269
БОБИ 7. Авқофи Паёмбари Ҳудо (с) ва замини хироҷ ва зироат ва муомилаи аҳли хироҷ	269
БОБИ 8. Касе, ки замини бекорхобидаро корам созад	269
БОБИ 9. Ҳамкории саҳобаи Паёмбари Ҳудо (с) бо яқдигар дар зироат ва мева	270
БОБИ 10	270
41. КИТОБИ ЗИРОАТ ВА ОБЁРӢ	272
БОБИ 1. Обёри	272
БОБИ 2. Соҳиби об то вақте, ки сероб шавад, ба он об мустаҳиктар аст....	272
БОБИ 3. Даъво бар сари ҷоҳ ва қазоват дар он.....	272
БОБИ 4. Гунохи касе, ки обро аз раҳгузар манъ мекунад	273
БОБИ 5. Фазилати об додан	273
БОБИ 6. Касе, ки соҳиби ҳавз ва соҳиби машки обро мустаҳиктар медонад.....	274

БОБИ 7. Ихтисос намудани чизе чуз барои Худо ва Расулаш нест	274
БОБИ 8. Нӯшидани об аз ҷӯйҳо барои мардум ва ҷорроён	274
БОБИ 9. Ҳезум ва гиёҳ	275
БОБИ 10. Қатоёй (яъне ихтисос додани замине барои баъзе ашхос).....	275
 БОБИ 11. Касе, ки роҳрав ва ҷӯйи обаш аз нахлистони шахси дигаре мегузарад	275
 42. КИТОБИ ҶАРЗ ГИРИФТАН ВА АДОИ ҶАРЗ ВА МУФЛИС	276
ШУДАН.....	276
БОБИ 1. Гирифтани моли мардум ҷиҳати адо намудан ва ё ба қасди талаф кардан	276
БОБИ 2. Адои ҷарз	276
БОБИ 3. Адои шоистаи ҷарз	276
БОБИ 4. Намози ҷаноза бар шахси ҷарздор	277
БОБИ 5. Он ҷӣ, ки дар мавриди зоёй кардани мол омадааст	277
 43. КИТОБИ ХУСУМОТ	278
БОБИ 1. Он ҷӣ, ки дар мавриди ашхос ва хусумат байни мусалмон ва яхуд омадааст	278
БОБИ 2. Суҳанони хусум бар алайҳи яқдигар.....	278
 44. КИТОБИ ЁФТАҲО	279
БОБИ 1. Агар соҳиби моли гумшуда нишони молашро гуфт, мол ба вай дода мешавад.....	279
БОБИ 2. Агар ҳурмоеро дар роҳ ёфт	279
 45. КИТОБИ ДОДХОҲӢ АЗ ЗУЛМИ МАРДУМ БАР ЯҚДИГАР	280
БОБИ 1. Ҷазои зулму ситам	280
БОБИ 2. Ин қавли Ҳудованди мутаъол, ки мефармояд: «Бидонед, ки лаънати Худо бар золимин аст».....	280
БОБИ 3. Мусалмон бар мусалмон зулм намекунад ва ўро ба ҳалокат мувоҷеҳ намесозад.	280
БОБИ 4. Бародаратро, чи золим бошад ва чи мазлум, кӯмак кун	281
БОБИ 5. Зулм сабаби торикиҳо дар рӯзи қиёмат ҳоҳад шуд	281
БОБИ 6. Агар касе ба дигаре зулм намуд ва он шахс вайро бахшид, оё бояд золим он зулмо баян намояд?	281
БОБИ 7. Касе, ки бар дигаре дар мавриди заминаш зулм карда бошад.....	281
БОБИ 8. Агар касе ба дигаре ҷизро иҷоза дихад, равост	281
БОБИ 9. Ин қавли Ҳудованди мутаъол, ки мефармояд: “Ва ў сарсаҳттарини душманон аст”	282
БОБИ 10. Гуноҳи касе, ки ба дурӯғ даъво карда, медонад, ки даъвояш дурӯғ аст.....	282
БОБИ 11. Интиқом гирифтани мазлум аз моли золим	282
БОБИ 12. Ҳамсоя набояд ҳамсояшро аз қӯбидани мехе ба девораш манъ намояд	282
БОБИ 13. Нишастан дар пеши рӯйи хонаҳо ва дар канори роҳҳо	282
БОБИ 14. Ихтилоф дар таҷдиди роҳҳои умумӣ	283
БОБИ 15. Наҳӣ аз горатгарӣ ва мусла намудан	283

БОБИ 16. Касе, ки барои дифоъ аз моли худ кушта мешавад.....	283
БОБИ 17. Касе, ки коса ва ё чизеро аз шахси дигаре шикаст.....	283
46. КИТОБИ ШИРОКАТ	284
БОБИ 1. Широкат дар таъом ва ҳӯрок ва коло	284
БОБИ 2. Тақсим кардани гӯсфанд.....	284
БОБИ 3. Ашё дар байни шарикон бояд ба қимматгузорӣ шавад	285
БОБИ 4. Оё дар тақсим намудан куръакашӣ ҷавоз дорад?.....	285
БОБИ 5. Широкат дар таъом ва ғайра	285
47. КИТОБИ ГАРАВ ДАР ҒАЙРИ САФАР	286
БОБИ 1. Метавон аз савор шудан ва ё шири ҳайвони гаравӣ истифода намуд	286
БОБИ 2. Агар роҳин ва муртаҳин бо ҳам ихтилоф карданد	286
48. КИТОБИ ОЗОД КАРДАНИ ҒУЛОМОН ВА ФАЗИЛАТИ ОН	287
БОБИ 1. Озод кардани қадом навъ аз ғуломон беҳтар аст.....	287
БОБИ 2. Озод сохтани ғулом ё қанизаке, ки байни иддае муштарак аст.....	287
БОБИ 3. Хато ва нисён дар озод кардан ва талоқ додан ва амсоли инҳо.....	287
БОБИ 4. Агар қасе, ки ба ғуломи худ гуфт, ки ў барои Ҳудо аст ва нияти озод карданро дошт ва шоҳид гирифтан дар озод кардани ғулом ..	288
БОБИ 5. Озод кардани мушрик	288
БОБИ 6. Қасе, ки ғуломи араберо молик гардид.....	288
БОБИ 8. Қасе, ки ғуломаш таъоми ўро наздаш меовард	289
БОБИ 9. Агар ғуломро занад, аз задан ба рӯяш ҳуддорӣ намояд	289
БОБИ 10. Шартҳое, ки дар бораи мукотаб ҷоиз аст	289
49. КИТОБИ БАХШИШ ВА ФАЗИЛАТИ ОН ВА ТАШВИҚ	
БА БАХШИШ ДОДАН.....	290
БОБИ 1. Фазилати бахшиш	290
БОБИ 2. Қабул кардани ҳадии ширкор	290
БОБИ 3. Бахшишро бояд қабул намуд	290
БОБИ 4. Қасе, ки ба ў рафиқаш бахшиш дод ва ў онро барои баъзе ҳамсаронаш додааст.....	291
БОБИ 5. Ҳадяе, ки набояд гардонда шавад	292
БОБИ 6. Бахшиш дар муқобили бахшиш	292
БОБИ 7. Шоҳид гирифтан дар бахшиш.....	292
БОБИ 8. Бахшиши шавҳар барои зан ва бахшиши зан барои шавҳар.....	292
БОБИ 9. Зане барои ғайри шавҳараш бахшиш намуда ва бидуни иҷозаи шавҳар ғуломашро озод менамояд.....	293
БОБИ 10. Ғулом ва матоъи бахшиш чӣ гуна қабз мегардад?	293
БОБИ 11. Бахшиши додани чизе, ки пӯшидани он макрӯҳ аст	293
БОБИ 12. Қабул намудани бахшиш аз мушриkin.....	294
БОБИ 13. Бахшиш додан барои мушрик	294
БОБИ 14.....	294
БОБИ 15. Он чӣ, ки дар мавриди бахшиши умрӣ омадааст	295
БОБИ 16. Орият гирифтан барои арӯс дар вақти арӯсӣ	295
БОБИ 17. Фазилати бахшиш.....	295

50. КИТОБИ ШАҲОДАТ	296
БОБИ 1. Дар корҳои золимона набояд шаҳодат дод.....	296
БОБИ 2. Он чӣ, ки дар бораи шаҳодати ноҳақ омадааст	296
БОБИ 3. Шаҳодат додани шахси нобино ва бақияи тасарруфоти он.....	296
БОБИ 4. Тазкияи занҳо барои яқдигар	297
БОБИ 5. Тазкияи як нафар аз нафари дигар коғӣ аст.....	301
БОБИ 6. Болиг шудани атфол ва шаҳодат додани онҳо	301
БОБИ 7. Вакте, ки мардуме дар қасам хӯрдан аз яқдигар сабқат мечӯянд	301
БОБИ 8. Чигунағии савғанд хӯрдан	301
БОБИ 9. Касе, ки байни мардум сулҳ барқарор месозад, дурӯғгӯй шумурда намешавад	301
БОБИ 10. Гуфтаи имом барои ҳамнишинони худ, ки бо ҳам биравем, то сулҳ барқарор созем.....	302
БОБИ 11. Чӣ гуна навишта мешавад, ки ин санади мусолихаи фалон ибни фалон ва фалон ибни фалон аст, агарчӣ қабила ва ё насаби худро зикр нанамояд	302
БОБИ 12. Ин қавли Паёмбари Худо (с), ки барои Ҳасан ибни Алӣ (р) гуфтанд: “Ин фарзанди сардор аст”	303
БОБИ 13. Оё имом мардумро ба сулҳ даъват мекунад?.....	303
51. КИТОБИ ШУРУТ	304
БОБИ 1. Шурут дар маҳр ва дар ақди никоҳ.....	304
БОБИ 2. Шуруте, ки дар ҳудуд ҷавоз надорад	304
БОБИ 3. Шартгузорӣ дар қишоварзӣ.....	304
БОБИ 4. Шутур дар ҷиҳод ва мусолиха бо ахли ҳарб ва навиштани шурут.	305
БОБИ 5. Шарт ва истисное, ки дар иқрор ҷавоз дорад.....	310
52. КИТОБИ ВАСИЯТҲО	311
БОБИ 1. Васиятҳо	311
БОБИ 2. Садака додан дар вакти марғ	311
БОБИ 3. Оё зан ва фарзанд дар ақориб доҳил мешаванд	311
БОБИ 4. қавли Худованди мутаъол, ки: “Ятимонро то вакти расидан ба синни булуғ биозмоед. Агар дар онҳо рашидате ёфтед, амволи онҳоро дар ихтиёрашон бигзоред. (Нисо:2)	312
БОБИ 5. қавли Худованди мутаъол: “Касоне, ки моли ятимонро ба ..... гайри ҳақ меҳӯранд, дар воқеъ оташеро дар шикамҳои худ доҳил карда ва ба зудӣ бо оташи сӯзон бирён ҳоҳанд гардид” (Нисо: 10)	312
БОБИ 7. Касе, ки замин ё ҷоҳеро вакф намуда ва гуфтааст, ки насибаш ба андозаи мусалмонони дигар аст	312
БОБИ 8. қавли Худованди мутаъол ки мефармояд: “Эй мӯъминон, он гоҳ, ки марғ ба яке аз шумо фаро расад...”	313
53. КИТОБИ ЧИҲОД	314
БОБИ 1. Фазилати ҷиҳод ва пайравӣ аз равиши Паёмбари Худо (с)	314
БОБИ 2. Беҳтарин мардум шахси мӯъмине аст, ки ба ҷон ва моли худ дар роҳи Худо ҷиҳод намояд	314
БОБИ 3. Даражоти муҷоҳидини фисабилиллоҳ	314
БОБИ 4. Фазилати ҷиҳоди дар роҳи Худо дар субҳу шом баромадан ва андак ҷоэ аз шумоён аз биҳишт аст	315

БОБИ 5. Сифати ҳурҳои биҳишт	315
БОБИ 6. Савоби касе, ки дар роҳи Худо мусибат мебинад ва ё маҷрӯҳ мешавад	315
БОБИ 7. Фазилати касе, ки дар роҳи Худо заҳмӣ мешавад	316
БОБИ 8. Ин қавли Худованди мутаъюл, ки «Аз мӯъминон мардумонеанд, ки бо аҳде, ки бо Худо бастаанд, вафо намудаанд...»	316
БОБИ 9. Анҷом додани кори нек пеш аз иқдом намудан ба ҷиҳод	317
БОБИ 10. Касе, ки ба асари тири гайбӣ ба қатл мерасад	317
БОБИ 11. Касе, ки барои эълои қалиматуллоҳ ҷиҳод менамояд	317
БОБИ 12. Шустушӯи байд аз ҷанг ва қитол	317
БОБИ 13. Кофире, ки мусалмонеро мекушад ва байд аз он мусалмон мешавад ва ба роҳи рост ҳидоят гардида ва кӯшта мешавад	317
БОБИ 14. Касе, ки ҷиҳодро аз рӯзai нафлӣ бехтар медонад	318
БОБИ 15. Шаҳодат ба гайр аз кӯшта шудан ҳафт қисм аст	318
БОБИ 16. қавли Худованди мутаъюл: «Қасоне, ки аз мусалмонон ба ҷиҳод намераванд, ба истиснои ашҳоси маъзур, бо қасоне, ки бо чон ва моли худ дар роҳи Худо ҷиҳод менамоянд, баробар нестанд...»	318
БОБИ 17. Ҳавасманд кардан ба ҷиҳод	318
БОБИ 18. Қандани ҳандак	319
БОБИ 19. Касе, ки ба сабаби узре ба ҷиҳод нарафтааст	319
БОБИ 20. Фазилати рӯза гирифтан дар ҷиҳод	319
БОБИ 21. Муҷаҳҳоз намудани муҷоҳид ва ё сарпастӣ намудан ба таври шоиста аз бозмандагонаш	319
БОБИ 22. Омодагӣ ба марғ дар вакти рафтан ба ҷиҳод	320
БОБИ 23. Фазилати иттилоъ овардан аз душман	320
БОБИ 24. Бояд зери байраки некӯкорӣ ва бадкорӣ ҷиҳод намуд	320
БОБИ 25. Касе, ки бинобар ин амири Худованд, ки фармудааст: «Ва аз омода кардани аспҳо...» асперо омода кардааст	320
БОБИ 26. Номгузории асп ва улог	320
БОБИ 27. Он чӣ, ки дар шум будани асп омадааст	321
БОБИ 28. Ҳиссаи асп аз моли ғанимат	321
БОБИ 29. Бардоштани занҳо машқҳои обро барои мардум дар вакти ҷиҳод	321
БОБИ 31. Муолиҷа кардани занҳо заҳмиҳоро дар ҷанг	322
БОБИ 32. Фазилати нигаҳбонӣ дар ҷиҳоди роҳи Худо	322
БОБИ 33. Ҳидмат кардан дар вакти ҷиҳод	322
БОБИ 34. Фазилати як рӯз дар сафи ҷиҳод будан	322
БОБИ 35. Қӯмак хостан дар ҷиҳод аз заъифон ва ашҳоси солех	323
БОБИ 36. Ташвиқ ба тирандозӣ	323
БОБИ 37. Касе, ки ба зери сипари шаҳси дигаре ҳудро панаҳ намудааст	323
БОБИ 38. Он чӣ, ки дар бораи зинати шамшер омадааст	323
БОБИ 39. Зиреҳ ва либоси ҷангии Паёмбари Худо (с)	324
БОБИ 40. Пӯшидани либоси абревимӣ дар вакти ҷиҳод	324
БОБИ 41. Он чӣ, ки дар мавриди қитоли аҳли Рум гуфта шудааст	324
БОБИ 42. Ҷанг кардан бо яхуд	324
БОБИ 43. Ҷанг кардан бо турк	324
БОБИ 44. Дуо барои ҳазимат ва шикисти мушрикин	325
БОБИ 45. Дуо кардан барои ҳидояти мушрикин бо умеди улфат гирифтанашон	325

БОБИ 46. Даъват кардани Паёмбари Худо (с) ба сӯи Ислом ва ин, ки набояд касе чуз Худованди мутаъол дигареро мавриди парастиш карор бидиҳад	325
БОБИ 47. Касе, ки рафтан ба ҷангро аз дигарон пинҳон намуд ва касе, ки берун шудан ба сафарро дар рӯзи панҷшанбе дӯст медошт	326
БОБИ 48. Видоъ кардан	326
БОБИ 49. Тоат ва фармонбардорӣ аз имом.....	326
БОБИ 50. Ҷанг кардан ба пайравӣ аз имом ва паноҳ гирифтган ба он	326
БОБИ 51. Байъат кардан бар ин, ки аз ҷанг нагурезанд	326
БОБИ 52. Имом бояд мардумонро ба ҷизе амр намояд, ки тоқати иҷрои онро дошта бошанд.....	327
БОБИ 53. Паёмбари Худо (с) агар дар аввали рӯз ба ҷанг берун намешуданд, ҷангро то заволи офтоб ба таъхир меандоҳтанд.....	327
БОБИ 54. Муздуру.....	328
БОБИ 55. Он чӣ, ки дар мавриди байраки Паёмбари Худо (с) омадааст	328
БОБИ 56. Ин қавли Паёмбари Худо (с), ки “Аз тарси масоғати якмоҳа роҳ, ки ба дили душманон меафтад, нусрат дода шудем”	328
БОБИ 57. Бардоштани зод ва тӯша дар ҷиҳод ва ин қавли Худованди мутаъол, ки мефармояд: «Ва тӯша бардоред, ки бехтарин тӯша тақво аст». (Бақара: 197)	328
БОБИ 58. Бо ҳам савор шудан бар болои улог.....	328
БОБИ 59. Бо Қуръон набояд ба сарзамини душман сафар намуд	329
БОБИ 60. Такбир гуфтан бо садои баланд макрӯҳ аст	329
БОБИ 61. Тасбех гуфтан ҳангоми рафтган ба тарафи дашт.....	329
БОБИ 62. Барои мусоғир савоби амалеро, ки дар иқомат анҷом медод, навишта мешавад.....	329
БОБИ 63. Танҳо сафар кардан	329
БОБИ 64. Ҷиҳод кардан ба иҷозаи падар ва модар	330
БОБИ 65. Овезон кардани ҷарас ва амсоли он ба гардани шутур	330
БОБИ 66. Баргаштан аз ҷиҳод ба сабаби узр	330
БОБИ 67. Асирони дар банд.....	330
БОБИ 68. Маҷрӯҳ соҳтани кӯдакони куффор ҳангоми шабоҳун задан бар онҳо	330
БОБИ 69. Күштани атфол дар ҷанг	330
БОБИ 70. Ба монанди азоби Худо набояд азоб кард.....	330
БОБИ 71.....	331
БОБИ 72. Сӯзондани хона ва нахлистонҳо	331
БОБИ 73. Ҷанг фиребкорист	331
БОБИ 74. Кароҳати ихтилоф ва қашмакашӣ дар ҷанг ва оқибати касе, ки аз имоми худ ноғармонӣ мекунад	331
БОБИ 75. Касе, ки душманро дидা ва бо овози баланд фарёд задааст, ки....	333
БОБИ 76. Озод соҳтани асир	333
БОБИ 77. Фидя додани мушрикин	333
БОБИ 78. Агар шахси ҳарбӣ бидуни амон хостан ба дори Ислом дохил шуд	333
БОБИ 79. Ҷоиза додан ба сағир ва намоянда.....	334
БОБИ 80. Оё метавон барои ахли зимма шафоат намуд	334
БОБИ 81. Тифл чӣ ғуна ба Ислом даъват мешавад	334
БОБИ 82. Ҳисобгирии имом аз мардумон	334

БОБИ 83. Касе, ки бар душман ғолиб гардида ва дар минтақааш се рӯз боқӣ мондааст	335
БОБИ 84. Агар мушриkin моли мусалмонеро ба ғанимат гирифтанд ва сипас мусалмон моли худро ёфт.....	335
БОБИ 85. Касе, ки ба форсӣ ва аҷамӣ сухан задааст ва ин қавли Худованд, ки «ва ихтилофи забонҳои шумо ва рангҳои шумо...» Ва ин қавли Худованд, ки «ва мо ҳеч расулеро ҷуз ба забони қавми ў нафиристодаем».	335
БОБИ 86. Ҳиёнат дар амволи ғанимат ва ин қавли Худованд, ки «ва касе, ки дар амволи ғанимат ҳиёнат намояд».....	335
БОБИ 87. Ҳиёнати андак дар моли ғанимат	336
БОБИ 88. Истиқбол намудан аз муҷоҳидин.....	336
БОБИ 89. Намоз хондан дар вакти бозгаштан аз сафар.....	336
БОБИ 90. Фарзи ҳумс.....	337
БОБИ 91. Онҷӣ, ки дар мавриди осори бокимонда аз Паёмбари Худо (с) ва табарруқ ҷустан ба онҳо омадааст	337
БОБИ 92. қавли Худованди мутъял: «Ба дурустӣ, ки барои Худо ва Расули Ӯ панҷум ҳиссаи амволи ғанимат аст»	337
БОБИ 93. қавли Паёмбари Худо (с), ки фармудаанд: “Фаноим барои шумо ҳалол гардонида шудааст”	338
БОБИ 94.	338
БОБИ 95. Касе, ки васоили ҷангиро дар ҳумс дохил насохтааст	339
БОБИ 96. Он ҷӣ, ки Паёмбари Худо (с) аз ҳумс барои муаллафатулқулуб ва дигарон медоданд.....	339
БОБИ 97. Ба ғанимат гирифтани таом дар сарзамини душман.....	341
БОБИ 98. Ҷизя ва сулҳ бо аҳли зимма ва аҳли ҳарб.....	341
БОБИ 99. Оё сулҳ намудани имом бо раиси қария сулҳ намудан бо ҳамаи афроди қария аст?	342
БОБИ 100. Гуноҳи касе, ки (кофири аҳддорро) бидуни гуноҳ ба қатл мерасонад.....	342
БОБИ 101. Агар аз мушриkin ба мусалмонон ҳиёнат карданд, оё аз онҳо афв ҳоҳад шуд?	343
БОБИ 102. Тарки ҷанг ва мусолиха бо мушrikin дар муқобили мол ва гайра ва гуноҳи касе, ки ба аҳди худ вафо намекунад.....	343
БОБИ 103. Агар шахсе сеҳр кард, оё метавон ӯро афв намуд?.....	344
БОБИ 104. Тарс аз фиребкорӣ	344
БОБИ 105. Гуноҳи касе, ки баъд аз аҳду паймон ҳиёнат мекунад	344
БОБИ 106. Фиребкорӣ аз некӯкор ва бадкор гуноҳ аст	344
54. КИТОБИ ИБТИДОИ ХИЛҚАТ	345
БОБИ 1. Он ҷӣ, ки дар бораи ин қавли Худованд омадааст, ки: «Он зотест, ки ҳалқро ба вучуд овард ва боз онро дубора зинда мекунад» (Рум: 27)	345
БОБИ 2. Он ҷӣ, ки дар мавриди ҳафт замин омадааст.....	346
БОБИ 3. Гардиши офтоб ва моҳтоб рӯи ҳисоб аст.....	346
БОБИ 4. Он ҷӣ, ки дар мавриди ин қавли Худованд омадааст, ки: “Ва он Зотест, ки бодҳоро башоратдихандай раҳмати худ мефиристад.” (Аъроф: 57)	346
БОБИ 5. Сифати малоика салавотуллоҳи Ҷалайҳим	347
БОБИ 6. Сифати биҳишт ва ин, ки феълан биҳишт мавҷуд аст	349

БОБИ 7. Сифати дӯзах ва ин, ки дӯзах феълан мавҷуд аст	350
БОБИ 8. Сифати иблис ва лашкариёнash	351
БОБИ 9. Ин қавли Худованди мутаъол, ки «...ва дар рӯи замин ҳар хазандаеро пароканда соҳтааст» (Луқмон: 10)	352
БОБИ 10. Беҳтарин моли мусалмон гӯсфандоне аст, ки онҳоро бар сари қӯҳҳо мечаронад.....	353
БОБИ 11. Агар магас дар нӯшидани шумо афтод, ўро гӯта дихед, зеро дар як болаш мараз ва дар боли дигараш шифо аст	353
55. КИТОБИ АҲБОРИ АНБИЁ (Ҷ).....	354
БОБИ 1. Хилқати одам ва зуррияи он.....	354
БОБИ 2. Ин қавли Худованди мутаъол, ки: «Дар мавриди Зулқарнайи аз ту суол мекунанд, бигӯ ки...»	355
БОБИ 3	356
БОБИ 4. Ин қавли Худованди мутаъол, ки мефармояд: «Ва аз меҳмони Иброҳим барои онҳо хабар бидех» (Ҳичр: 51)	361
БОБИ 5. Ин қавли Худованди мутаъол, ки: «аз Исмоил дар китоб ёд кун, зеро ў дар аҳди худ содик буд» (Марям: 54).....	361
БОБИ 6. Ин қавли Худованд, ки: «барои қавми Самуд бародари эшон Солехро фиристодем» (Аъроф: 73)	361
БОБИ 7. Ин қавли Худованд, ки «оё ҳангоме, ки марги Яъқуб фаро расид ва ба авлоди худ гуфт, ки...» (Бақара: 133).....	362
БОБИ 8. Қиссаи Хизр бо Мӯсо (Ҷ).....	362
БОБИ 9	362
БОБИ 10. Ин қавли Худованд, ки: «Барои касоне, ки имон овардаанд, Худованд зани Фиръавнро мисол задааст...»	362
БОБИ 11. Ин қавли Худованд, ки: «Ба таҳқик, ки Юнус аз ҷумлаи мурсалин буд» (Софбот: 139)	362
БОБИ 12. Ин қавли Худованд, ки: «Ва барои Довуд Забурро додем» (Нисо: 163)	363
БОБИ 13. Ин қавли Худованд, ки: «Сулаймонро барои Довуд бахшидем...» (Сод: 30)	363
БОБИ 14. Ин қавли Худованд, ки: «Замонеро ба ёд биёвар, ки малоика гуфтанд: Эй Марям! Худованд туро баргузидааст...»	363
БОБИ 15. Ин қавли Худованд аст, ки: «Эй аҳли китоб! Дар дини худ ғулув накунед...»	363
БОБИ 16. Ин қавли Худованд, ки: «Марямо ҳангоме, ки аз аҳли худ гӯшагири намуд, дар китоб зикр кун...» (Марям: 16)	364
БОБИ 17. Нузули Исо ибни Марям (Ҷ)	366
БОБИ 18. Он чӣ, ки дар мавриди Бани Исройл омадааст.....	366
БОБИ 19. Маноқиб ва фазоил.....	369
БОБИ 20. Бартарихои Қурайш.....	369
БОБИ 21.....	370
БОБИ 22. Қиссаи Аслам, Фифор, Музайна, Ҷӯҳайна ва Ашҷаъа.....	370
БОБИ 23. Зикри Қаҳтон	371
БОБИ 24. Наҳӣ намудан аз мағкураи ҷоҳилията	371
БОБИ 25. Қиссаи Хузоъа	371
БОБИ 26. Қиссаи исломи Абӯзар (р)	371
БОБИ 27. Касе, ки дар Ислом ва ҷоҳилията ба падаронаш нисбат дода шудааст	373

БОБИ 28. Касе, ки хост насабаш дашном дода нашавад.....	373
БОБИ 29. Он чай, ки дар бораи номхой Паёмбари Худо (с) омадааст	373
БОБИ 30. Хотамун-набийин (с).....	373
БОБИ 31. Вафоти Паёмбари Худо (с)	374
БОБИ 32	374
БОБИ 33. Сифати Паёмбари Худо (с).....	374
БОБИ 34. Чашми Паёмбари Худо (с) меҳобид, вале дилашон намехобид	376
БОБИ 35. Аломати нубувват дар Ислом	376
БОБИ 36. Ин қавли Худованд, ки: «Паёмбари Худо (с)-ро монанди фарзандони худ мешиносанд...» (Бақара: 146)	380
БОБИ 37. Дарҳости мушрикин, ки Паёмбари Худо (с) барои онҳо мӯъциза нишон бидихад ва эшон барои онҳо шаққи қамарро нишон доданд.....	380
56. КИТОБИ ФАЗОИЛИ САҲОБА (Р)	381
БОБИ 1 381	
БОБИ 2. Маноқиби (фазилатҳои) Умар ибни Хаттоб (р).....	383
БОБИ 3. Маноқиби Усмон ибни Аффон (р).....	384
БОБИ 4. Маноқиби Алӣ ибни Абитолиб (р).....	384
БОБИ 5. Маноқиби ақориби Паёмбари Худо (с)	385
БОБИ 6. Сифати Талҳа ибни Убайдуллоҳ (р)	385
БОБИ 7. Маноқиби Саъд ибни Абӯваққоси Зӯҳрӣ (р).....	385
БОБИ 8. Сифати домодҳои Паёмбари Худо (с)	385
БОБИ 9. Маноқиби Зайд ибни Ҳориса, ғуломи озодшудаи Паёмбари Худо (с).....	386
БОБИ 10. Сифати Усома ибни Зайд (р)	386
БОБИ 11. Маноқиби Абдуллоҳ ибни Умар (р)	387
БОБИ 12. Маноқиби Аммор ва Ҳузайфа (р)	387
БОБИ 13. Маноқиби Абӯубайда ибни Ҷарроҳ (р).....	387
БОБИ 14. Маноқиби Ҳасан ва Ҳусайн (р).....	387
БОБИ 15. Фазилати Ибни Аббос (р).....	388
БОБИ 16. Маноқиби Ҳолид ибни Валид (р).....	388
БОБИ 17. Маноқиби Солим, ғуломи озодшудаи бани Ҳузайфа (р)	388
БОБИ 18. Фазилати Оиша (р)	388
БОБИ 19. Маноқиби Ансор	388
БОБИ 20. Ин гуфтаи Паёмбари Худо (с), ки фармуданд: “Агар фазилати хиҷрат намебуд, ман шахсе аз Ансор будам”.....	388
БОБИ 21. Дӯстдории Ансор аз имон аст	389
БОБИ 22. Ин қавли Паёмбари Худо (с), ки барои Ансор гуфтаанд: “Шумо дар назди ман аз маҳбутиарин мардумон ҳастед”.....	389
БОБИ 23. Фазилати хонаҳои Ансор.....	389
БОБИ 24. Ин қавли Паёмбари Худо (с), ки барои Ансор гуфтаанд: “Сабр кунед, то бар сари ҳавзи Кавсар бо ман мулоқот намоед” ..	389
БОБИ 25. Ин қавли Худованд, ки: «Бо он, ки худашонмӯҳтоҷ ҳастанд, дигаронро бар худ тарҷех медиҳанд» (Ҳашр: 9)	390
БОБИ 26. Ин қавли Паёмбари Худо (с), ки мефармоянд: “Аз некӯкорони онҳо қабул намоед ва аз бадкорони эшон чашмпӯший кунед”.....	390
БОБИ 27. Маноқиби Саъд ибни Муъз (р)	391
БОБИ 28. Маноқиби Убай ибни Каъб (р)	391

БОБИ 29. Маноқиби Зайд ибни Собит (р).....	391
БОБИ 30. Маноқиби Абӯталҳа (р).....	391
БОБИ 31. Маноқиби Абдуллоҳ ибни Салом (р).....	392
БОБИ 32. Издивочи Паёмбари Худо (с) бо Хадиҷа (р) ва фазилати вай.....	392
БОБИ 33. Маноқиби Ҳинд дуҳтари Утба (р).....	393
БОБИ 34. Ҳадиси Зайд ибни Амр ибни Нуфайл (р).....	393
БОБИ 35. Замони ҷоҳилият	393
БОБИ 36. Баъсати Паёмбари Худо (с) Мұхаммад ибни Абдуллоҳ ибни Абдулмуталлиб ибни Ҳошим ибни Абдуманоғ ибни Қусай ибни Килоб ибни Мурра ибни Каъб ибни Луай ибни Голиб ибни Феҳр ибни Молик ибни Назр ибни Кинона ибни Ҳузайма ибни Мудриқа ибни Илёс ибни Музар ибни Низор ибни Маъзид ибни Аднон 393	
БОБИ 37. Машаккатҳоеро, ки Паёмбари Худо (с) ва асхобашон аз мушрикин дар Макка таҳаммул карданد	394
БОБИ 38. Зикри чин	394
БОБИ 39. Ҳичрат ба Ҳабаша	394
БОБИ 40. Қиссаи Абӯтолиб.....	394
БОБИ 41. Ҳадиси Исро	395
БОБИ 42. Меъроҷ	395
БОБИ 43. Издивочи Паёмбари Худо (с) бо Оиша ва омадан ба Мадина ва арӯсӣ кардан бо вай	398
БОБИ 44. Ҳичрати Паёмбари Худо (с) ва саҳоба (р) ба Мадинаи мунаввара	398
БОБИ 45. Қудуми Паёмбари Худо (с) ва саҳобаҳояшон ба Мадина	403
БОБИ 46. Икомати муҳочири дар Макка баъд аз адой маносик	403
БОБИ 47. Омадани яҳуд назди Паёмбари Худо (с) ҳангоми омаданашон ба Мадина.....	403
57. КИТОБИ ҒАЗАВОТИ ПАЁМБАРИ ХУДО (С).....	404
БОБИ 1. Ғазваи Ушайра	404
БОБИ 2. Ин қавли Худованд, ки: «Он вактеро ба ёд овар, ки аз Парвардигори худ талаби мадад мекардед...» (Анфол: 9-13).....	404
БОБИ 3. Адади қасоне, ки дар ҷангӣ Бадр иштирок карда буданд	404
БОБИ 4. Кушта шудани Абӯҷаҳл.....	404
БОБИ 5. Иштироки малоика дар ҷангӣ Бадр.....	405
БОБИ 6 405	
БОБИ 7. Қиссаи бани Назир ва хиёнати онҳо ба Паёмбари Худо (с).....	407
БОБИ 8. Қатли Каъб ибни Ашраф	407
БОБИ 9. Кушта шудани Абурофеъ Абдуллоҳ ибни Абулхуқайқ ва ё Салом ибни Абулхуқайқ	409
БОБИ 10. Ғазваи Ухуд.....	410
БОБИ 11. Ин қавли Худованд, ки: «Он замонеро ба ёд биовар, ки ду гурӯҳ аз шумо қасд доштанд, ки аз ҷиҳод даст бикашанд...».....	410
БОБИ 12. Ин қавли Худованд, ки: «Кор ба дasti ту нест, Худованд ё тавбаи онҳоро мепазирад ва ё...».....	410
БОБИ 13. Ба шаҳодат расидани Ҳамза ибни Абдулмутталиб (р)	410
БОБИ 14. Маҷрӯҳ шудани Паёмбари Худо (с) дар ҷангӣ Ухуд.....	411
БОБИ 15. Қасоне, ки даъвати Худо ва Расулашро пазируфтанд	412
БОБИ 16. Ғазваи Ҳандақ, ки ҳамон ғазваи Аҳзоб аст	412

БОБИ 17. Бозгаштани Паёмбари Худо (с) аз газваи Аҳзоб ва рафтан ба сӯи бани Қурайза	412
БОБИ 18. Газваи Зотурриқоъ	413
БОБИ 19. Газваи бани Мусталиқ аз қавми Хузоа, ки ҳамон ғазваи Мурайсиъ мебошад.....	414
БОБИ 20. Газваи Анмор.....	414
БОБИ 21. Газваи Ҳудайбия ва ин қавли Ҳудованд, ки: «Ҳудованд аз мӯъминоне, ки дар зери дараҳт бо ту байъат карданд, розӣ шуд» .	414
БОБИ 22. Газваи Зотиқарад.....	416
БОБИ 23. Газваи Ҳайбар.....	416
БОБИ 24. Умраи қазой	419
БОБИ 25. Газваи Мӯъта дар сарзамини Шом.....	419
БОБИ 26. Фиристодани Паёмбари Худо (с) Усома ибни Зайдро ба сӯи Ҳурақот.....	420
БОБИ 27. Газваи фатҳи (Макка) дар моҳи Рамазон.....	420
БОБИ 28. Паёмбари Худо (с) дар рӯзи фатҳи Макка байракро дар кучо наасб карда буданд?	421
БОБИ 29	422
БОБИ 30. Ин қавли Ҳудованд, ки: «Ва рӯзи Ҳунайн ҳангоме, ки бисёр будани шумо шуморо ба гурур водошт...»	423
БОБИ 31. Газваи Автос	423
БОБИ 32. Газваи Тоиф дар шавволи соли ҳаштум.....	423
БОБИ 33. Фиристодани Паёмбари Худо (с) Ҳолид ибни Валидро ба сӯи бани Ҷазима.....	425
БОБИ 34. Гурӯҳи Абдуллоҳ ибни Ҳузофай Саҳмӣ ва Алқама ибни Муҷаззази Мудличӣ, ки барояш гурӯҳи Ансор низ мегӯянд.....	425
БОБИ 35. Фиристодани Абӯмӯсо ва Муъоз ба сӯямон пеш аз ҳаҷатулвидъ.....	426
БОБИ 36. Фиристодани Алӣ ибни Абӯтолиб ва Ҳолид ибни Валид (р) ба сӯи Яман	426
БОБИ 37. Газваи Зулхаласа.....	427
БОБИ 38. Рафтани Ҷарир ба сӯи Яман.....	428
БОБИ 39. Газваи Сифилбаҳр	428
БОБИ 40. Газваи Айина ибни Ҳасан.....	429
БОБИ 41. Вафди бани Ҳанифа ва ҳадиси Сумома ибни Усол.....	429
БОБИ 42. Қиссаи аҳли Начрон	430
БОБИ 43. Омадани Ашъарийин ва аҳли Яман назди Паёмбари Худо (с)	431
БОБИ 44. Ҳаҷҷатулвадъ	431
БОБИ 45. Газваи Табуқ, яъне газваи пурмашаққат	432
БОБИ 46. Ҳидояти Каъб ибни Молик (р) ва ин қавли Ҳудованд, ки «... ва бар он се нафаре, ки тахаллуф намуданд»	433
БОБИ 48. Номаи Паёмбари Худо (с) ба Кисро ва Қайсар	438
БОБИ 48. Беморӣ ва вафоти Паёмбари Худо (с)	438
БОБИ 49. Вафоти Паёмбари Худо (с)	440
58. КИТОБИ ТАФСИР.....	441
БОБИ 1. Онҷӣ, ки дар мавриди Фотихату-л-китоб омадааст	441
БОБИ 2. Қавли Ҳудованди азза ва ҷалла: «Дар ҳоле, ки медонед, барои Ҳудованд ҳамтоёне қарор мадиҳед» (Бакара: 22)	441

БОБИ 3. Қавли Худованди азза ва ҷалла: «Абрро бар шумо соя қарор додем ва манн ва салворо барои шумо нозил соҳтем» (Бақара: 57).....	441
БОБИ 4. Қавли Худованди азза ва ҷалла: «Ҳангоме, ки гуфтем ба ин қария дохил шавед» (Бақара: 54).....	442
БОБИ 5. Қавли Худованди мутаъюл «Мо ҳеч ояеро насх ва ёз ёд намебарорем, магар он, ки чизи бехтаре аз онро меоварем».....	442
БОБИ 6. Қавли Худованди азза ва ҷалла: «Ва гуфтанд: Худованд барои худ фарзанд интихоб намудааст...» (Бақара: 116)	442
БОБИ 7. Қавли Худованди азза ва ҷалла: «Мақоми Иброҳимро ҷойгоҳи намоз қарор дихед» (Бақара: 125)	442
БОБИ 8. Қавли Худованди азза ва ҷалла: «Бигӯед, ки ба Ҳудо ва он ҷӣ, ки ба мо нозил фармудааст, имон дорем» (Бақара: 136)	443
БОБИ 9. Қавли Худованди азза ва ҷалла: «Ва ба ин гуна шуморо уммати миёна қарор додем, то бар мардумон шоҳид бошед».....	443
БОБИ 10. Қавли Худованди азза ва ҷалла: «Он ғоҳ, ки мардум бозгаштанд, шумо низ бозгардед» (Бақара: 199).....	443
БОБИ 11. Қавли Худованди азза ва ҷалла: «Баъзе аз мардум мегӯянд: Парвардигоро, барои мо дар дунё некӣ ато фармо...» (Бақара: 201).....	443
БОБИ 12. Қавли Худованди азза ва ҷалла: «Аз мардум ба исор чизе намехоҳанд»	444
БОБИ 13. Қавли Худованди азза ва ҷалла: «Бархе аз Куръон ояҳоест равшан, ки асоси китобанд ва бархе аз он мубҳам аст»	444
БОБИ 14. Қавли Худованди азза ва ҷалла: «Ба таҳқиқ, қасоне, ки аҳду паймони бо Ҳудо ва қасамҳои худро ба баҳои андаке мефурӯшанд...» (Оли Имрон: 77).....	444
БОБИ 15. Қавли Худованди азза ва ҷалла: «Мардумон бар зидди шумо ҷамъ шудаанд...»	445
БОБИ 16. Қавли Худованди азза ва ҷалла: «Ва аз забони аҳли китоб ва мушрикон озори фаровон ҳоҳед шунид» (Оли Имрон: 186)	445
БОБИ 17. Қавли Худованди азза ва ҷалла: «Гумон мабар, онон, ки аз кирдорашон шод мешаванд...»	446
БОБИ 18. Қавли Худованди азза ва ҷалла: «Ва агар метарсидед, ки дар бораи ятимон адолат карда наметавонед».....	446
БОБИ 19. Қавли Худованди азза ва ҷалла: «Худованд шуморо дар бораи авлоди шумо тавсия менамояд, ки...»	447
БОБИ 21. Қавли Худованди азза ва ҷалла: «Пас ҷӣ гуна аст ҳангоме, ки аз ҳар уммате шоҳидеро ҳозир гардонем» (Нисо: 41)	448
БОБИ 22. Қавли Худованди азза ва ҷалла: «Ба таҳқиқ, қасонеро, ки бар худ зулм кардаанд, фариштагон ба ҳангоми қабзи рӯҳи онон...» (Нисо: 97).....	448
БОБИ 23. Қавли Худованди азза ва ҷалла: «Мо бар ту вахӣ фиристодем, мисле, ки бар Нӯҳ вахӣ фиристодем...» (Нисо: 163)	449
БОБИ 24. Қавли Худованди азза ва ҷалла: «Эй Паёмбар! Он чиро, ки аз тарафи Парвардигорат бар ту нозил шуд, иблӯғ кун...» (Моида: 67)	449
БОБИ 25. Қавли Худованди азза ва ҷалла: «Эй мусалмонаон! Чизҳои покизаero, ки Худованд барои шумо ҳалол соҳтааст, ҳаром қарор мадиҳед...» (Моида: 87).....	449

БОБИ 26. Қавли Худованди азза ва ҷалла: “Ба таҳқик, ки шароб ва қимор ва бутҳо ва Азломи палидӣ аст аз амали шайтон” (Моида: 90).....	449
БОБИ 27. Қавли Худованди азза ва ҷалла: “Аз ҳар чизе пурсиш нақунед, агар барои шумо ошкор шавад, ғамгинатон мекунанд”	450
БОБИ 28. Қавли Худованди азза ва ҷалла: “Бигӯ! Ҳудо қодир аст, ки аз болови сари шумо бар шумо азобе бифиристад”	450
БОБИ 29. Қавли Худованди азза ва ҷалла: “Онҳо (яъне анбиёй ъалайҳимуссалом, қасоне ҳастанд, ки Худованд ҳидояташон кардааст, пас аз ҳидояти онҳо пайравӣ кун”. (Анъом: 40).....	450
БОБИ 30. Қавли Худованди азза ва ҷалла: “Ба корҳои фаҳшо чи ошкоро ва чи пӯшида наздик машавед” (Анъом: 151)	451
БОБИ 31. Қавли Худованди азза ва ҷалла: “Гузаштро пеша кун ва ба некӣ фармон бидех” (Аъроф: 199)	451
БОБИ 32. Қавли Худованди азза ва ҷалла: “Ба онҳо пайкор кунед, то фитнаи ширк поён пазирад ва тамоми дин аз они Ҳудо бошад” (Анфол: 39).....	451
БОБИ 33. Қавли Худованди азза ва ҷалла: “(... ва гурӯҳи дигаре, ки ба гуноҳони худ эътироф намуанд” (Тавба: 96).....	451
БОБИ 34. Қавли Худованди мутъяъол, ки: “... ва арши Ӯ бар об буд” (Худ: 7).....	452
БОБИ 36. Қавли Худованди мутъяъол, ки: “... магар онҳое, ки истироқи самъ менамоянд” (Ҳичр: 18).....	452
БОБИ 38. Қавли Худованди азза ва ҷалла, ки: “Зуррияи қасонеро, ки бо Нӯҳ бар қишиғӣ ҳамл намудем ва ў бандай шукргузоре буд” (Исро: 3).....	453
БОБИ 39. Қавли Худованди мутъяъол, ки: “Чӣ басо, ки Худованд туро ба мақоми маҳмуд баргузинад” (Исро: 79).....	455
БОБИ 40. Қавли Худованди мутъяъол, ки: “Намози худро на баланд бихон ва на оҳиста...” (Исро: 110)	455
БОБИ 41. Қавли Худованд, ки: “Инҳо қасонеанд, ки ба оёт ва дидори Парвардигорашон коғир шудаанд” (Қаҳғ: 105).....	456
БОБИ 42. Қавли Худованди мутъяъол: “Онҳоро аз рӯзи қиёмат барҳазар дор”(Марям: 39).....	456
БОБИ 43. Қавли Худованд, ки: “Қасоне, ки ҳамсарони худро муттаҳам ба зино мекунанд ва ҷуз худ шоҳиди дигаре надоранд...” (Нур: 6).456	456
БОБИ 44. Қавли Худованд, ки: “Зан метавонад азобро аз худ боздорад, ки чаҳор мартаба Ҳудоро шоҳид бигирад...” (Нур: 8)	457
БОБИ 45. Қавли Худованд, ки: “Қасоне, ки бар рӯи худ ба сӯи дӯзах кашида мешаванд” (Фурқон: 34)	458
БОБИ 46. Қавли Худованди мутъяъол, ки: “Алиф, лом, мим, Рум мағлуб гардид” (Рум: 2)	458
БОБИ 47. Қавли Худованд, ки “Ҳеч қас намедонад, ки (дар ҷаннат) барояш чӣ ҷизҳое омода шудааст” (Саҷда: 17)	459
БОБИ 48. Қавли Худованди мутъяъол, ки: “Навбати ҳар яке аз ҳамсаронатро, ки хостӣ, ба таъхир бияндоз...” (Аҳзоб: 51).....	459
БОБИ 49. Қавли Худованди мутъяъол, ки: “Ай мӯъминон! Ба ҳонаҳои паёмбар доҳил машавед!” (Аҳзоб: 53).....	460
БОБИ 50. Қавли Худованди мутъяъол, ки: “Агар ҷизро ошкоро намуда ва ё пинҳон созед...” (Аҳзоб: 54)	460

БОБИ 51. Қавли Худованди мутаъол, ки: “Худованд ва фариштагонаш бар паёмбар дуруд мефиристанд...” (Ахзоб: 56).....	460
БОБИ 52. Қавли Худованд, ки: “Монанди касоне набошед, ки Мӯсоро азият намуданд ва Худованд ўро аз он чӣ, ки бар вай нисбат дода буданд, мубарро соҳт” (Ахзоб: 69).....	461
БОБИ 53. Қавли Худованд, ки: “Ӯ бимрасоне аст, ки шуморо пеш аз вуқӯи азобе, ки шадид аст, хушдор медиҳад...” (Сабаъ: 46)	461
БОБИ 54. Қавли Худованд, ки: “Ай бандагони ман, ки бар зиёни худатон исроф кардаед...” (Зумар: 53).....	461
БОБИ 55. Қавли Худованд, ки: “Ва Худовандро тавре, ки шоистааш буд, арзиш надоданд” (Фурқон: 68).....	461
БОБИ 56. Қавли Худованд, ки: “Тамоми рӯи замин дар рӯзи қиёмат дар кабзаи Ӯ аст”	462
БОБИ 57. Қавли Худованди мутаъол: “Ва ҳангоме, ки дар Сур дамида мешавад, ҳамаи касоне, ки дар осмонҳо ва замин ҳастанд, бехуш мегарданд...” (Зумар: 68).....	462
БОБИ 58. Қавли Худованди мутаъол, ки: “...чуз муҳаббати хешовандӣ чизи дигаре аз шумо талаб намекунам” (Шӯро: 23).....	462
БОБИ 59. Қавли Худованд, ки: “Парвардигоро! Ин азобро аз мо дур кун, имон меоварем” (Духон: 12)	462
БОБИ 60. Қавли Худованди мутаъол, ки: “Ва моро чуз табиъат чизи дигаре ҳалок намесозад...” (Чосия: 24).....	463
БОБИ 61. Қавли Худованд, ки: “Чун мушоҳида намуданд, ки абр ба тарафи сарзамини онҳо дар ҳоли омадан аст...” (Аҳқоф: 26)	463
БОБИ 62. Қавли Худованд, ки: “Ва силаи раҳми худро қатъ манамоед...” (Муҳаммад: 22).....	463
БОБИ 63. Қавли Худованди мутаъол, ки: “Ва мегӯяд: Оё зиёдтар аз ин ҳам ҳаст?...” (Қоғ: 30).....	464
БОБИ 64. Қавли Худованди мутаъол, ки: “Қасам ба Тур ва ба китоби навишташуда...” (Тур: 1-2).....	464
БОБИ 65. Қавли Худованди мутаъол, ки: “Оё Лот ва Узоро дилед?” (Начм: 19).....	464
БОБИ 66. Қавли Худованди мутаъол, ки: “Балки мавъиди онҳо рӯзи қиёмат аст ва рӯзи қиёмат мусибатбортар ва талхтар аст...” (Камар: 46).....	465
БОБИ 67. Қавли Худованди мутаъол, ки: “Файр аз ин ду бӯстон ду бӯстони дигар аст...” (Ар-раҳмон: 62)	465
БОБИ 68. Қавли Худованди мутаъол, ки: “Хурхое, ки дар саропардаҳо мастиуранд...” (Ар-раҳмон: 72)	465
БОБИ 69. Қавли Худованди мутаъол, ки: “Душмани ман ва душмани худро барои худ дӯст интихоб нақунед” (Мумтаҳина: 1)	465
БОБИ 70. Қавли Худованди мутаъол, ки: “Ҳангоме, ки занҳои мусалмон назди ту омаданд ва бо ту байъат карданд, ки...” (Мумтаҳина: 12)	466
БОБИ 71. Қавли Худованди мутаъол, ки: “Ва (Паёмбарро) дар мардуми дигаре, ки ба онҳо напайвастанд, низ мабъус соҳтем...” (Чумъа: 3)	466
БОБИ 72. Қавли Худованди мутаъол, ки: “Он гоҳ, ки мунофиқон назди ту омада ва гуфтанд: Шаҳодат медиҳем, ки ту фиристодаи Худо ҳастӣ...” (Мунофиқун: 1)	466

БОБИ 73. Қавли Худованд: “Эй Паёмбар, чаро чизҳоеро, ки Худованд бароят ҳалол кардааст, чиҳати хушнудии ҳамсаронат бар худ ҳаром мегардонӣ?” (Таҳрим: 1).....	467
БОБИ 74. Қавли Худованди мутаъюл, ки: “Кинтӯз ва расвои маъруф аст.” (Қалам: 13).....	467
БОБИ 75. Қавли Худованди мутаъюл, ки: “Рӯзе, ки кор боло гирад ва ба саҷда кардан даъват гарданд” (Қалам: 43)	467
БОБИ 76. Қавли Худованд, ки: “Рӯзе, ки мардум дар ҳузури Парвардигори ҷаҳониён меистанд” (Мутаффифин: 6).....	468
БОБИ 77. Қавли Худованд, ки: “Ба осонӣ ҳисобро мегузаронд...” (Инишиқоқ: 8)	468
БОБИ 78. Қавли Худованди мутаъюл: “Ба ҳолоти гуногуне мувочех ҳоҳед шуд...” (Инишиқоқ: 19).....	468
БОБИ 79	468
БОБИ 80. Қавли Худованд, ки: “Агар аз ин кораш даст барнадорад...” (Алақ: 15).....	469
БОБИ 81 469	
59. КИТОБИ ФАЗОИЛИ ҚУРЬОН	470
БОБИ 1. Ваҳӣ чӣ гуна нозил гардид? Ва аввалин чизе, ки нозил шуд, чӣ буд?	470
БОБИ 2. Нузули Қуръон бар ҳафт ваҷҳ	470
БОБИ 3. Ҷабраил (а) Қуръонро барои Паёмбари Худо (с) тақрор мекард	470
БОБИ 4. Фазилати “Қул ҳуваллоҳу аҳад”	471
БОБИ 5. Фазилати Муъаввизот	471
БОБИ 6. Тиловати Қуръон сабаби нузули малоика ва оромиши хотир мегардад	471
БОБИ 7. Фибта (рашқу ҳасад) ҳӯрданд ба кории Қуръон	472
БОБИ 8. Беҳтарини шумо касе аст, ки Қуръонро омӯхта ва барои дигарон меомӯзад	472
БОБИ 9. Ҳифз кардани Қуръон ва тақрор намудани он	472
БОБИ 10. Мад қашидан ҳангоми қироат	473
БОБИ 11. Ҳушвазӣ дар қироат	473
БОБИ 12. Қуръон бояд дар чанд вақт як бор ҳонда шавад?	473
БОБИ 13. Гуноҳи касе, ки Қуръонро риёй меҳонад ва ё аз хондани он молеро дарёфт медорад	474
60. КИТОБИ НИКОҲ	475
БОБИ 1. Тарғиби никоҳ	475
БОБИ 2. Кароҳати зан нағирифтан ва ҳасӣ (ахта) намудан	475
БОБИ 3. Ба никоҳ гирифтани духтари бикр	475
БОБИ 4. Ба никоҳ додани ҳурдсолон аз тарафи қалонсолон	476
БОБИ 5. Кафоат (баробарӣ) дар дин	476
БОБИ 6. Парҳез намуданд аз шуми зан ва маъни ин қавли Худованди мутаъюл, ки: “Баъзе аз ҳамсарон ва фарзандони шумо душманони шумо ҳастанд” (Тағобун: 14)	477
БОБИ 7. “Ва ҳаром аст бар шумо никоҳи модарҳое, ки шуморо шир додаанд ва...” (Нисо: 23)	477
БОБИ 8. Касе, ки мегӯяд: “Баъд аз ду соли ширхорагӣ собит намешавад...”	477
БОБИ 9. Никоҳи шигор	478

БОБИ 10. Нахӣ фармудани Паёмбари Худо (с) дар охири амр аз никоҳи мутъя	478
БОБИ 11. Зан метавонад барои шаҳси солехе пешниҳоди издивоҷ бидиҳад	478
БОБИ 12. Никоҳ кардан ба сӯи зан пеш аз ба никоҳ гирифтани вай	478
БОБИ 13. Касе, ки мегӯяд бидуни будани валий никоҳ раво нест.....	479
БОБИ 14. Набояд падар ва ё шаҳси дигаре духтари бикр ва ё зани беваро бидуни ризоияти вай ба никоҳ бидиҳад	479
БОБИ 15. Агар шаҳсе духтарашро ба никоҳ дод ва духтараш ризоият надошт, никоҳаш мардуд аст.....	479
БОБИ 16. Бар болои хостгории бародараш, то он, ки издивоҷ кунад ва ё хостгориро тарқ кунад, набояд хостгорӣ кард	480
БОБИ 17. Шартҳое, ки дар никоҳ раво нест	480
БОБИ 18. Занҳое, ки ҳамсари шаҳсеро ба ў месупоранд ва дуо мекунанд, ки Худованд барояш баракат бидиҳад	480
БОБИ 19. Он чӣ, ки шаҳсе ҳангоми ҳамбистар шудан бо ҳамсараш бояд бигӯяд	480
БОБИ 22. Даъват ба тӯйи арӯсӣ ва меҳмониро бояд пазируфт	481
БОБИ 23. Тавсияи барои занҳо	481
БОБИ 24. Хушрафторӣ бо ҳамсар	481
БОБИ 25. Рӯза гирифтани зан бояд ба иҷозаи шавҳар бошад	483
БОБИ 26483	
БОБИ 27. Куръа кашидан байни занҳо ҳангоми сафар кардан	483
БОБИ 28. Агар касе ҳамсар дошта бошад ва духтари бикреро ба никоҳ бигирад	483
БОБИ 29. Набояд зан худнамой кунад ва ё бар полончи (богчун)-и худ фаҳрӯшӣ намояд	484
БОБИ 30. Файрат (рашқ) намудан	484
БОБИ 31. Файрат ва газаби занҳо	485
БОБИ 32. Марде, ки маҳрам нест, набояд бо зан хилват намояд ва ё назди зане, ки шавҳараш вучуд надорад, доҳил гардад	485
БОБИ 33. Набояд зан зани дигареро назди шавҳари худ тавсиф намояд	485
БОБИ 34. Касе, ки ба сафари дуре меравад, набояд шабҳангом ба хонааш баргардад	485
61. КИТОБИ ТАЛОҚ.....	486
БОБИ 1. Талоқ додан ҳангоми ҳайз талоқ ҳисоб мегардад	486
БОБИ 2. Касе, ки занашро талоқ медиҳад, оё бояд дар пеши рӯяш талоқ бидиҳад?	486
БОБИ 3. Касе, ки се талокро ҷоиз медонад	486
БОБИ 4. Чаро он чиро, ки Худованд барои ту ҳалол соҳтааст, бар худ ҳаром мекунӣ?	487
БОБИ 5. Талоқ додан дар хуль чӣ гуна аст?	487
БОБИ 6. Шафоат кардани Паёмбари Худо (с) барои шавҳари Барира	488
БОБИ 7. Лиъон	488
БОБИ 8. Агар ба таври киноя гуфт, ки ин бачча аз ман нест	488
БОБИ 9. Тавба додани муталоинайн	489
БОБИ 10. Истеъмоли сурма барои зане, ки шавҳараш вафот ёфтааст	489

62. КИТОБИ НАФАҚА ВА ФАЗИЛАТИ НАФАҚА БАР АҲЛУ АВЛОД	490
БОБИ 1. Захира кардани қути яксолаи аҳлу авлод ва кайфияти нафака бар авлод	490
63. КИТОБИ АНВОӢ ТАҶОМҲО (ВА Ё ОДОБИ ТАҶОМ ХӮРДАН).....	491
БОБИ 1. Бисмиллоҳ гуфтан ва таом хӯрдан бо дасти рост.....	491
БОБИ 2. Хӯрдан то сер шудан	491
БОБИ 3. Нони нарм ва хӯрдан бар болои дастархон.....	492
БОБИ 4. Таоми як нафар барои ду нафар коғист	492
БОБИ 5. Мӯъмин дар як рӯда таом меҳӯрад	492
БОБИ 6. Таҷом хӯрдан дар ҳоли такя задан	492
БОБИ 7. Паёмбари Худо (с) ҳеч таомеро бад намегуфтанд:	492
БОБИ 8. Пуф кардан дар ҷав	492
БОБИ 9. Ҳӯроки Паёмбари Худо (с) ва саҳобаҳояшон.....	493
БОБИ 10. Ҳалво.....	493
БОБИ 11. Таҷом хӯрдан дар зарфе, ки ба нуқра пӯшонда шудааст	493
БОБИ 12. Шахсе, ки барои бародарони худ таҷоме таҳия менамояд	493
БОБИ 13. Ҳӯрдани ҳурмо бо хиёر	494
БОБИ 14. Ҳурмои тоза ва ҳурмои ҳушк	494
БОБИ 15. Ҳурмои аҷва	495
БОБИ 16. Лесидани ангуштон	495
БОБИ 17. Баъд аз таҷом хӯрдан чӣ бояд гуфт?.....	495
БОБИ 18. Ин қавли Худованд, ки мефармояд: “Ва ҷун таҷом хӯрдед, пароканда шавед” (Аҳзоб: 53).....	495
64. КИТОБИ АҚИҚА (НОМГУЗОРӢ)	497
БОБИ 1. Номгузории мавлуд.....	497
БОБИ 2. Дур кардани ифлосиҳо аз бадани тифл дар вакти ақиқа.....	497
БОБИ 3. Фарь.....	497
65. КИТОБИ ЗАБҲ ВА ШИКОР	498
БОБИ 1. Бисмиллоҳ гуфтан дар вақти шикор кардан.....	498
БОБИ 2. Шикор кардан бо тири камон	498
БОБИ 3. Шикор кардан ба санг ва фалохун	498
БОБИ 4. Касе ки сагеро ба ҷуз аз саги шикорӣ ва ё саги рама ниғаҳдорӣ менамояд	499
БОБИ 5. Агар шикор ба муддати ду ва ё се рӯз гум шавад.....	499
БОБИ 6. Ҳӯрдани малаҳ	499
БОБИ 7. Наҳр ва забҳ	499
БОБИ 8. Он чӣ, ки дар мавриди мусла кардан ва нишона қарор додани ҳайвон ва шикор кардани ҳайвони хобида омадааст	499
БОБИ 9. Гӯшти мурғ	500
БОБИ 10. Ҳӯрдани ҳайвоноти дарранда	500
БОБИ 11. Мушк.....	500
БОБИ 12. Ҳолқӯбӣ ва алломат гузоштан бар рӯй	500
66. КИТОБИ ҚУРБОНӢ	501
БОБИ 1. Он чиро, ки аз гӯшти қурбонӣ метавон хӯрд ва он чиро, ки метавон захира кард.....	501

67. КИТОБИ МАШРУБОТ (НЎШИДАНИХО)	502
БОБИ 1. Шаробе, ки аз асал сохта мешавад.....	502
БОБИ 2. Нам кардани хурмо дар зарфҳои оддӣ ва зарфҳои сангӣ	502
БОБИ 3. Ичоза додани Паёмбари Худо (с) ошомиданро дар баъзе зарфҳое, ки қаблан ошомиданро дар онҳо наҳӣ карда буданд	502
БОБИ 4. Касе, ки мегӯяд “Набояд хурмои хом ва расидаро, ки сабаби искор (масткуни) мешавад, бо ҳам ва ду ҳӯришро дар як хӯриш маҳлут намуд”	502
БОБИ 5. Ошомидани шир ва ин қавли Худованд, ки мефармояд: “Аз байни ифлосӣ ва хун...”	503
БОБИ 6. Ошомидани шир бо об	503
БОБИ 7. Ошомидан дар ҳолати истода.....	503
БОБИ 8. Нўшидани об аз даҳони машк	504
БОБИ 9. Наҳӣ намудан аз нафас қашидан дар зарф ва ин, ки бояд ошомидан ба ду ва ё се нафас бошад.....	504
БОБИ 10. Зарфҳои нукра	504
БОБИ 11. Ошомидан дар қадаҳ.....	504
68. КИТОБИ БЕМОРИХО	505
БОБИ 1. Он чӣ, ки дар мавриди каффораи беморӣ омадааст.....	505
БОБИ 2. Шиддати беморӣ.....	505
БОБИ 3. Фазилати касе, ки ба сабаби бод бехуш мегардад.....	505
БОБИ 4. Фазилати касе, ки бинояшро аз даст медиҳад	506
БОБИ 5. Ибодати бемор	506
БОБИ 6. Нола ва шикояте, ки барои бемор раво аст	506
БОБИ 7. Беморе, ки орзуи марғи худро дорад	506
БОБИ 8. Дуои аёдати бемор	507
69. КИТОБИ ТИБ.....	508
БОБИ 1. Ҳеч дардери Худованд надодааст, магар он, ки давоero барояш омода намудааст	508
БОБИ 2. Шифо дар се чиз аст.....	508
БОБИ 3. Муолиҷа намудан ба асал ва ин қавли Худованд, ки: “Дар асал шифое аст барои мардумон” (Наҳл: 69)	508
БОБИ 4. Сиёҳдана	508
БОБИ 5. Қатраи бинӣ аз қусти ҳиндӣ ва қусти дарёй.....	508
БОБИ 6. Ҳичомат аз беморӣ	509
БОБИ 7. Касе, ки ба таъвизот муолиҷа накардааст	509
БОБИ 8. Марази чузом (песӣ)	509
БОБИ 9. Таъсире аз сафар нест	510
БОБИ 10. Марази зотулҷанб	510
БОБИ 11. Таб аз ҳарорати ҷаҳаннам аст	510
БОБИ 12. Он чӣ, ки дар мавриди тоъун (вабо) омадааст	510
БОБИ 13. Дуохонӣ аз ҷашмрасӣ	510
БОБИ 14. Дуохонӣ аз газидани мор ва акраб	511
БОБИ 15. Кайфияти дуохонии Паёмбари Худо (с)	511
БОБИ 16. Фоли нек.....	511
БОБИ 17. Пешгӯй	511
БОБИ 18. Баъзе аз баёнот сехромез аст	511
БОБИ 19. Сирояте нест	511

БОБИ 20. Муолича бо захр ва он чӣ, ки заарнок буда ва бояд аз он парҳез шавад.....	511
БОБИ 21. Агар магасе дар зарф меафтад	512
70. КИТОБИ ЛИБОС	513
БОБИ 1. Андозае, ки аз бучулак дарозтар бошад, дар оташ аст	513
БОБИ 2. Либоси гулдор, хатдор ва қабо	513
БОБИ 3. Либоси сафед.....	513
БОБИ 4. Пӯшиданি абрешим барои мардон ва истеъмоли миқдоре, ки аз абрешим ҷавоз дорад.....	513
БОБИ 5. Фарш кардани абрешим	514
БОБИ 6. Мамнӯй будани истеъмоли заъфарон барои мардҳо.....	514
БОБИ 7. Кафшҳои чилдӣ ва гайра	514
БОБИ 8. Кашиданি кафши пои чап	514
БОБИ 9. Ин қавли Паёмбари Худо (с), ки: “Набояд бар бар ангуштари худ навишта кард”.....	514
БОБИ 10. Касоне, ки худро шабехи зан месозанд, бояд аз хонаҳо хориҷ соҳта шаванд.....	514
БОБИ 11. Риш гузоштан.....	515
БОБИ 12. Ранг додани (сару риш).....	515
БОБИ 13. Мӯи мучаъяд	515
БОБИ 14. Нигоҳ доштани мӯи пешонӣ ё мӯи назрӣ.....	515
БОБИ 15. Атр задани зан шавҳараашро.....	515
БОБИ 16. Хушбӯиро набояд рад кард	515
БОБИ 17. Хушбӯии маҳлут	515
БОБИ 18. Азоби суратгирандагон дар рӯзи қиёмат	516
БОБИ 19. Аз байн бурдани тасовир (суратҳо)	516
71. КИТОБИ АДАБ.....	517
БОБИ 1. Сазовортарин ашхос ба эшон	517
БОБИ 2. Набояд касе падару модараашро дашном бидиҳад.....	517
БОБИ 3. Гунохи қатъунандаи силаи раҳм (робитаи хешовандӣ)	517
БОБИ 4. Касе, ки (силаи раҳм)-ро бачо биёварад, Худованд ӯро мавриди раҳмати худ қарор медиҳад.....	517
БОБИ 5. Силаи раҳм аз тароваташ тоза мегардад	517
БОБИ 6. Силаи раҳм он нест, ки дар муқобили силаи раҳм бошад.....	518
БОБИ 7. Дӯст доштани фарзанд ва бӯсидан ва дар оғӯш гирифтани он	518
БОБИ 8. Худованди мутаъюл раҳматро сад қисмат кардааст	518
БОБИ 9. Ниҳодани тифл бар болои рон.....	518
БОБИ 10. Раҳмати инсонҳо ва чорпоён	519
БОБИ 11. Ба ҳамсоя бояд некӣ намуд.....	519
БОБИ 12. Гунохи касе, ки ҳамсояаш аз озораш дар амон нест	519
БОБИ 13. Касе, ки ба Худо ва рӯзи охират имон дорад, набояд ҳамсояашро азият намояд	519
БОБИ 14. Ҳар кори неке садақа аст	519
БОБИ 15. Дар ҳамаи корҳо бояд миёнаравӣ намуд.....	520
БОБИ 16. Ҳамкории мусалмонон бо яқдигар	520
БОБИ 17. Паёмбари Худо (с) бадзабон ва носазогӯй набуданд	520
БОБИ 18. Фазилати ахлоқи накӯ ва саховат ва бад будани баҳилӣ	520
БОБИ 19. Набояд касеро дашном дод ва ё лаънат намуд.....	520

БОБИ 20. Бад будани суханчинӣ.....	521
БОБИ 21. Бад будани мадху тавсиф	521
БОБИ 22. Наҳӣ аз ҳасодат ва муқотаъи яқдигар (қаҳрӣ кардан)	521
БОБИ 23. Гумон бурдане, ки чавоз дорад.....	521
БОБИ 24. Мусалмон бояд айби худро бипӯшонад	522
БОБИ 25. Муқотаъ ва ин қавли Паёмбари Худо (с), ки фармуданд: “Раво нест, ки қасе бо бародараш беш аз се рӯз муқотаъ намояд”	522
БОБИ 26. Ин қавли Худованди мутаъюл, ки мефармояд: “Эй мусалмон! Аз Худо битарсед ва бо ростгӯён бошед ва он чӣ, ки дар мавриди наҳӣ аз дурӯғ омадааст”	522
БОБИ 27. Сабр дар муқобили мушкилот	522
БОБИ 28. Дурӣ аз ғазаб	522
БОБИ 29. Ҳаё	523
БОБИ 30. Вакте, ки шарм надорӣ, ҳар чӣ, меҳоҳӣ, биқун	523
БОБИ 31. Ҳушхулӯқӣ бо мардум ва мизоҳу шӯҳӣ кардан бо хонавода ва Ибни Масъуд (р) мегӯяд: бо мардумон бояд аниս ва улфат намуд, валие дини худро набояд ҷарҳадор соҳт.....	523
БОБИ 32. Мусалмон аз як сӯроҳ ду бор газида намешавад	523
БОБИ 33. Он чӣ, ки аз шеър ва саҷъ ва раҷз раво буда ва он чӣ, ки макрӯҳ аст	523
БОБИ 34. Раво нест, ки аксари вакти инсон ба шеър ва шоирӣ бигзарад ва сабаби тарки зикри Худо ва омӯҳтани илм ва хондани Куръон гардад.....	523
БОБИ 35. Он чӣ, ки дар мавриди ин гуфтаи шахс омадааст, ки вой бар ту..	523
БОБИ 36. Нисбат додани мардумон ба падарҳояшон.....	524
БОБИ 37. Ин гуфтаи Паёмбари Худо (с), ки фармуданд: “Карм (ток) қалби мусалмон аст”	524
БОБИ 38. Тағиیر додани як исм ба исми дигаре, ки беҳтар аз он бошад ..	524
БОБИ 39. Қасе, ки дигареро садо зада ва ҳарфе аз исмашро кам гуфтааст ..	524
БОБИ 40. Бадтарин исмҳо назди Худованди мутаъюл	525
БОБИ 41. Атсазананда бояд “Алҳамдулиллоҳ” бигӯяд	525
БОБИ 42. Атса задан хуб аст ва ҳамёза қашидани макрӯҳ аст	525
72. КИТОБИ ИҶОЗА ХОСТАН.....	526
БОБИ 1. Салом додани афроди кам барои афроди бисёр.....	526
БОБИ 2. Салом додани раҳгузар бар шаҳси нишаста	526
БОБИ 3. Салом додан барои шинос ва ё ношинос.....	526
БОБИ 4. Иҷоза хостан барои он аст, ки назарат наяфтад.....	526
БОБИ 5. Файр аз фарҷ дигаре аъзои бадан ҳам зино мекунанд.....	526
БОБИ 6. Салом додан ба атфол	527
БОБИ 7. Агар мепурсад: Қистӣ? Мегӯяд: Ман ҳастам	527
БОБИ 8. Фароҳ нишастан дар маҷолис.....	527
БОБИ 9. Дар оғӯш гирифтани зонуҳо ҳангоми нишастан	527
БОБИ 10. Агар (дар маҷлис) беш аз се нафар буданд, монеэ аз хусусӣ сӯҳбат кардан нест	527
БОБИ 11. Набояд ҳангоми хоб оташро афрӯҳта нигоҳ дошт	527
БОБИ 12. Он чӣ, ки дар мавриди иморат омадааст	527
73. КИТОБИ ДУОҲО	528
БОБИ 1. Барои ҳар паёмбаре дуои мустаҷобе аст	528

БОБИ 2. Беҳтарин истиғфор	528
БОБИ 3. Истиғфори худи Паёмбари Худо (с) дар рӯз ва дар шаб.....	528
БОБИ 4. Тавба.....	528
БОБИ 5. Ҳангоми хоб шудан чӣ бояд гуфт?.....	529
БОБИ 6. Хоб шудан ба паҳлӯи рост.....	529
БОБИ 7. Дуoi ними шаб.....	529
БОБИ 9. Аз Худованд ба таври қатъӣ бихоҳед, чун касе Худовандро маҷбур соҳта наметавонад	530
БОБИ 10. Банда агар шитоб накунад, дуояш қабул мешавад.....	530
БОБИ 11. Дуо дар вакти саҳтӣ.....	530
БОБИ 12. Аз хучуми балоҳо бояд ба Худо паноҳ чуст	530
БОБИ 13. Ин қавли Паёмбари Худо (с), ки фармуданд: “Илоҳо касеро, ки барояш азияте расондам, он азиятро барояш сабаби покӣ ва раҳмат бигардон”	531
БОБИ 14. Паноҳ чустани ба Худо аз баҳилӣ.....	531
БОБИ 15. Паноҳ чустан ба Худованди мутаъол аз гуноҳ ва аз қарз	531
БОБИ 16. Ин дуои Паёмбари Худо (с), ки: “Раббано отино фид-д-дунё ҳасанатан”	531
БОБИ 17. Ин дуои Паёмбари Худо (с), ки: “Аллоҳуммагфирлӣ мо қаддамту ва мо аххарту”	532
БОБИ 18. Фазилати “Ло илоҳа иллаллох” гуфтан	532
БОБИ 19. Фазилати “Субҳоналлох” гуфтан	532
БОБИ 20. Фазилати зикри Худованди азза ва ҷалла	532
74. КИТОБИ ОРОМИШИ ХОТИР ВА НАРМИИ ДИЛ	534
БОБИ 1. Тандурустӣ ва фароғат ва ин, ки роҳате чуз роҳати охират нест....	534
БОБИ 2. Ин гуфтаи Паёмбари Худо (с) мефармоянд: “ Дар ин дунё онҷунон бош, ки гӯё мусоғир ҳастӣ”	534
БОБИ 3. Орзуи дароз	534
БОБИ 4. Касе, ки ба синни шаҳсолагӣ мерасад, Худованд барояш итноми ҳуҷҷат кардааст	534
БОБИ 5. Коре, ки хос барои Худо бошад.....	535
БОБИ 6. Аз байн рафтани ашҳоси накӯкор	535
БОБИ 7. Парҳез аз фитнаи мол.....	535
БОБИ 8. Аз моли инсон ҳамон ҷизе барояш мемонад, ки пеш аз худ мефиристад.....	535
БОБИ 9. Чигунағии зинҷагии Паёмбари Худо (с) ва саҳобаҳояшон ва рӯй гардондани онҳо аз дунё.....	535
БОБИ 10. Пойбандӣ ва мудовамат ба кор.....	537
БОБИ 11. Умед ҳамроҳ бо тарс.....	537
БОБИ 12. Ҳифзи забон ва касе, ки ба Худо ва рӯзи охират имон дорад, ё сухани ҳайрандешонае бигӯяд ва ё сокит бошад	537
БОБИ 13. Парҳез аз гуноҳон.....	537
БОБИ 14. Оташи дӯзах ба шаҳавот печида шудааст	538
БОБИ 15. Ҷаннат ва дӯзах аз банди кафши шумо ба шумо наздиктар аст....	538
БОБИ 16. Бояд ба поёнтар аз худ нигоҳ кард, на ба болотар аз худ	538
БОБИ 17. Касе, ки тасмим ба гуноҳ ва ё савоб мегирад	538
БОБИ 18. Аз байн рафтани амонат	538
БОБИ 19. Риё ва сумъа.....	539
БОБИ 20. Тавозӯй	539

БОБИ 21. Касе, ки дидори Аллоҳ таъоро бихоҳад, Худованд ҳам дидорашро меҳоҳад	540
БОБИ 22. Сакароти мавт	540
БОБИ 23. Худованд дар рӯзи қиёмат заминро қабза менамояд	540
БОБИ 24. Рӯзи маҳшар.....	541
БОБИ 25. Ин қавли Худованд, ки мефармояд: “Оё онҳо гумон намекунанд, ки барангехта хоҳанд шуд?..” (Мутаффифин: 4-6)	541
БОБИ 26. Қасос дар рӯзи қиёмат	541
БОБИ 27. Сифати ахли чаннат ва ахли дӯзах	541
БОБИ 28. Ҳавзи Қавсар	542
75. КИТОБИ ҚАЗО ВА ҚАДАР	544
БОБИ 1. Қалам бар илми Худо хушк гардид	544
БОБИ 2. “Амри Худованди мутаъол таъин ва муқаддар аст” (Аҳзоб: 38)	544
БОБИ 3. Назр, бандаро ба сўи қазо ва қадар раҳнамун месозад	544
БОБИ 4. Матьсум касе аст, ки Худованди мутаъол ўро дар исмати худ қарор дода бошад	544
БОБИ 5. Дар байни шахс ва қалбаш монеъа қарор медиҳад	544
76. КИТОБИ САВГАНДҲО ВА НАЗРҲО.....	545
БОБИ 1. Ин қавли Худованди мутаъол, ки мефармояд: “Худованд шуморо аз савгандҳои лағви шумо муоҳаза намекунад”	545
БОБИ 2. Савганди Паёмбари Худо (с) чӣ гуна буд?	545
БОБИ 3. Ин қавли Худованд, ки мефармояд: “Савгандҳои муаккадае ба Худо ёд кардан...” (Нахл: 38)	546
БОБИ 4. Агар касе ба таври фаромӯшӣ дар савганди худ ҳонис мешавад....	546
БОБИ 5. Назр кардан дар тоати Худо.....	546
БОБИ 6. Касе, ки фавт мегардад ва назр бар зимааш мебошад	546
БОБИ 7. Назр кардани чизе, ки қодир ба адои он нест ва ё назре, ки дар маъсият аст	546
77. КИТОБИ КАФФОРАИ САВГАНД	547
БОБИ 1. Соъи Мадина ва паймонаи Паёмбари Худо (с)	547
78. КИТОБИ МЕРОС	548
БОБИ 1. Мероси фарзанд аз падару модараш.....	548
БОБИ 2. Мероси духтари фарзанд ба ҳамроҳи фарзанд	548
БОБИ 3. Озодшудаи мардум аз худи онҳо ва хоҳарзода аз худи онҳост.....	548
БОБИ 4. Касе, ки худро ба гайри падараши нисбат медиҳад	548
79. КИТОБИ ХУДУД.....	549
БОБИ 1. Задан бо чӯб ва кафш.....	549
БОБИ 2. Лаънат кардани дузд.....	549
БОБИ 3. Дасти дузд ба дуздидани чӣ қадар моле қатъ мегардад?	549
80. КИТОБИ МУҲОРИБИНЕ, КИ АЗ АХЛИ КУФР ВА РИДДАТ БОШАНД.....	550
БОБИ 1. Таъзир ва таъдиб чӣ андоза аст?	550
БОБИ 2. Муттаҳам намудани гулом ба зино.....	550

81. КИТОБИ ДИЁТ (ХУНБАҲО)	551
БОБИ 1. “Ҳар касе инсонеро аз марг начот диҳад, гӯё тамоми мардумонро ҳаёт бахшидааст” (Моида: 32)	551
БОБИ 2. Ин қавли Ҳудованди мутаъюл: “Шахс мукобили шахс ва чашм мукобили чашм” (Моида: 45).....	551
БОБИ 3. Касе, ки худ шахсеро ба гайри ҳақ мутолаба намояд.....	551
БОБИ 4. Касе, ки худаш бидуни иттилоъи султон ҳаққашро бигирад ва ё қасос намояд.....	551
БОБИ 5. Хунбаҳои ангуштон.....	551
82. КИТОБИ ТАВБА ДОДАНИ МУРТАДҲО ВА БОФИҲО ВА ҶАНГ БО ЭШОН	552
БОБИ 1. Гунохи касе, ки ба Ҳудо шарик меоварад.....	552
83. КИТОБИ ТАЪБИРИ ҲОБ.....	553
БОБИ 1. Ҳоб дидани ашхоси нек ва солех.....	553
БОБИ 2. Ҳоб дидан аз тарафи Ҳудованд аст	553
БОБИ 3. Ҳобҳои нек	553
БОБИ 4. Касе, ки Паёмбари Ҳудо (с)-ро ба ҳоб мебинад	553
БОБИ 5. Ҳоб дидан дар рӯз	553
БОБИ 6. Ҳоб дидани ин ки шахс дар қайд аст	554
БОБИ 7. Агар дар ҳоб дид, ки чизеро аз чое ба ҷои дигар мунтақил сохтааст	554
БОБИ 8. Касе, ки ба дурӯғ бигӯяд: “Ман ҳоб дидам”	554
БОБИ 9. Агар муъаббири аввал таъбири ҳобро надонад, таъбираш саҳех нест.....	555
84. КИТОБИ ФИТНАҲО.....	556
БОБИ 1. Ин қавли Паёмбари Ҳудо (с), ки фармуанд: “Баъд аз ман корҳоеро ҳоҳед дид, ки аз онҳо тааҷҷуб ҳоҳед кард...”	556
БОБИ 2. Зухури фитнаҳо	556
БОБИ 3. Замони оянда ҳамеша аз замони гузашта бадтар аст	556
БОБИ 4. Ин қавли Паёмбари Ҳудо (с), ки фармуанд: “Касе, ки бар зидди мо силоҳ бардорад, аз мо нест...”	556
БОБИ 5. Фитнаҳо ҳоҳад шуд, ки шахси нишаста аз шахси барҳоста беҳтар аст	557
БОБИ 6. Сукунат бо бодиянишинон.....	557
БОБИ 7. Вақте, ки Ҳудованд бар мардуме азобе нозил намояд	557
БОБИ 8. Касе, ки дар назди мардуме чизе бигӯяд ва дар назди дигарон чизи дигаре.....	557
БОБИ 9. Берун шудан аз оташ.....	557
85. КИТОБИ АҲКОМ	559
БОБИ 1. Фармонбардорӣ аз имом то вақте, ки амраш дар маъсият набошад.....	559
БОБИ 2. Набояд дар расидан ба аморат ҳарис буд.....	559
БОБИ 3. Касе, ки масъулияти мардумро ба ӯҳда гирифта ва таваҷҷӯҳе ба онҳо надошта бошад.....	559
БОБИ 4. Касе, ки саҳтирий намояд, Ҳудованд бар вай саҳтирий менамояд	559

БОБИ 5. Оё метавонад қозӣ ва ё муфтӣ дар ҳолати газаб қазоват намуда ва ё фатво бидихад.....	560
БОБИ 6. Он чӣ, ки барои котиб мустаҳаб аст	560
БОБИ 6. Имом бо мардум чӣ гуна байъат намояд.....	560
БОБИ 8. Вилояти аҳд.....	560
БОБИ 9	560
86. КИТОБИ ТАМАННО ВА ОРЗУХО	561
БОБИ 1. Орзуе, ки макрӯҳ аст	561
87. КИТОБИ АМАЛ КАРДАН БА КИТОБ (ҚУРЬОН) ВА СУННАТ	562
БОБИ 1. Иқтидо ба суннати Паёмбари Худо (с).....	562
БОБИ 2. Набояд аз ҳар чиз суол намуд ва худро ба заҳмат андохт	562
БОБИ 3. Мазаммати раъй ва такаллуф дар қиёс.....	562
БОБИ 4. Ин қавли Паёмбари Худо (с), ки фармуанд: “Ҳатман аз равиши гузаштагон пайравӣ мекунед...”	563
БОБИ 5. Сангсор кардани мӯҳсин (оиладор)	563
БОБИ 6. Савоби ҳокиме, ки иҷтиҳод намуда ва ба савоб мерасад ва ё хато мекунад	563
БОБИ 7. Касе ки мегӯяд: “Тарки ин кор танҳо аз Паёмбар ҳуччат аст, на аз дигарон” (яъне агар Паёмбари Худо (с) бубинанд, ки касе кореро анҷом медиҳад ва эшон ӯро аз он кор мамоният нанамоянд, ин тарки мамоният далел бар ин аст, ки он кор машруъ аст)	563
88. КИТОБИ ТАВХИД (ВА РАД БАР ҶАҲМИЯ ВА ФАЙРИ ОНҲО)	564
БОБИ 1. Даъвати Паёмбари Худо (с) уммати худро ба сӯи тавҳид (яктонастӣ).....	564
БОБИ 2. Ин қавли Худованд, ки “Худованд ҳамон ризқдиҳандай бокувват ва матин аст” (Зориёт: 58).....	564
БОБИ 3. Ин қавли Худованд, ки: “Ва Ӯ азизу ҳаким аст ва...” (Иброҳим: 4)	564
БОБИ 4. Ин қавли Худованд, ки: “Ва шуморо аз хеш барҳазар медорад ва...” (Оли Імрон: 28)	564
БОБИ 5. Ин қавли Худованди мутаъол, ки: “Мехоҳанд қаломи Худоро табдил намоянд...” (Фатҳ: 15).....	565
БОБИ 6. Суҳан гуфтани Раббулъоламин дар рӯзи қиёмат бо паёмбарон ва гайра.....	565
БОБИ 7. Мизони аъмол ва ақвол дар рӯзи қиёмат	567
МУНДАРИЧА	568